RAAHE

Raahen perusopetuksen opetussuunnitelma vuosiluokille 1-9 1.8.2016 alkaen

Opetussuunnitelman lukijalle

Raahen perusopetuksen opetussuunnitelma on laadittu vuosiluokille 1-9 ja otettu käyttöön 1.8.2016 alkaen. Opetussuunnitelmaa arvioidaan ja tarkistetaan jatkuvasti. Opetussuunnitelmatyön ohjausryhmä vastaanottaa lukuvuoden aikana korjaushuomautukset ja tarvittavat lisäykset.

Paikallinen opetussuunnitelman on suunniteltu rakenteeltaan yhdenmukaiseksi Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 22.12.2014 kanssa. Näin on käyttäjän helppo vertailla perusteita ja paikallista opetussuunnitelmaa.

Sisällysluettelosta pääsee suoraan haluttuun osioon painamalla Ctrl-näppäintä ja napsauttamalla hiiren vasemmalla painikkeella otsikkoa.

Opettajilla on käytössä Verkko-opetussuunnitelma, jossa on paikallisen opetussuunnitelmatekstin lisäksi tukimateriaaleja. Verkko-opetussuunnitelman lukemiseen tarvitaan koulu.raahe.fi- muotoa oleva Google-tunnus ja se löytyy Googlen Sivustot-palvelusta.

1. PAIKALLISEN OPETUSSUUNNITELMAN MERKITYS JA LAADINTA ... 15

1.1. OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET JA PAIKALLINEN OPETUSSUUNNITELMA ... 15
1.2. PAIKALLISEN OPETUSSUUNNITELMAN LAATIMISTA OHJAAVAT PERIAATTEET ... 15
1.3. PAIKALLISEN OPETUSSUUNNITELMAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN ... 17
1.4. PAIKALLISEN OPETUSSUUNNITELMAN LAADINTA JA KESKEISET OPETUSTA OHJAAVAT RATKAISUT ... 17

2. PERUSOPETUS YLEISSIVISTYKSEN PERUSTANA ... 19

2.1. OPETUKSEN JÄRJESTÄMISTÄ OHJAAVAT VELVOITTEET ... 19
2.2. PERUSOPETUKSEN ARVO PERUSTA ... 20
2.2.1. Oppilaan ainutlaatuisuus ja oikeus hyvään opetukseen ... 20
2.2.2. Ihmisyys, sivistys, tasa-arvo ja demokratia ... 21
2.2.3. Kulttuurinen moninaisuus rikkautena ... 21
2.2.4. Kestävän elämäntavan välttämättömyys ... 22
2.3. OPPIMISKÄSITYS ... 22

3. PERUSOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET ... 23

3.1. PERUSOPETUKSEN TEHTÄVÄ ... 23
3.2. OPETUKSEN JA KASVATUKSEN VALTAKUNNALLISET TAVOITTEET ... 24
3.2.1. Kasvu ihmisyyteen ja yhteiskunnan jäsenyyteen ... 24
3.2.2. Tarpeelliset tiedot ja taidot ... 24
3.2.3. Sivistyksen, tasa-arvoisuuden ja elinikäisen oppimisen edistäminen ... 24
3.3. TAVOITTEENA LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN ... 25
3.3.1. Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1) ... 26
3.3.2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2) ... 26
3.3.3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3) ... 27
3.3.4. Monilukutaito (L4) ... 28
3.3.5. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5) ... 28
3.3.6. Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6) ... 29
3.3.7. Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7) ... 30

4. YHTENÄISEN PERUSOPETUKSEN TOIMINTAKULTTUURI ... 31

4.1. TOIMINTAKULTTUURIN MERKITYS JA KEHITTÄMINEN ... 31
4.2. TOIMINTAKULTTUURIN KEHITTÄMISTÄ OHJAAVAT PERIAATTEET ... 31
4.2.1. Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä ... 31
4.2.2. Hyvinvointi ja turvallinen arki ... 32
4.2.3. Vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely ... 32
4.2.4. Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus ... 32
4.2.5. Osallisuus ja demokraattinen toiminta ... 33
4.2.6. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ... 33
4.2.7. Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen ... 33
4.3. RAAHEN OPETUSTOIMEN TASA-ARVOSUUNNITELMA ... 34
4.4. OPPIMISYMPÄRISTÖT JA TYÖTAVAT ... 34
4.4.1. Oppimisympäristöt ... 34
4.4.2. Työtavat ... 35
4.5. OPETUKSEN EHEYTTÄMINEN JA MONIALAISET OPPIMISKOKONAISUUDET ... 36

5. OPPIMISTA JA HYVINVOINTIA EDISTÄVÄ KOULUTYÖN JÄRJESTÄMINEN ... 38

5.1. YHTEINEN VASTUU KOULUPÄIVÄSTÄ ... 38
5.2. YHTEISTYÖ ... 39

5.2.1. Oppilaiden osallisuus ... *39*
5.2.2. Kodin ja koulun yhteistyö ... *39*
5.2.3. Koulun sisäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden tahojen kanssa ... *40*
5.3. KASVATUSKESKUSTELUT JA KURINPIDOLLISTEN KEINOJEN KÄYTTÖ ... 40
5.3.1. Kasvatuskeskustelu ... *41*
5.3.2. Kurinpidolliset keinot ... *42*
5.4. OPETUKSEN JÄRJESTÄMISTAPOJA ... 42
5.4.1. Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu ... *42*
5.4.2. Yhdysluokkaopetus ... *43*
5.4.3. Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus ... *43*
5.4.4. Joustava perusopetus ... *44*
5.4.5. Opetus erityisissä tilanteissa ... *46*
5.5. OPETUKSEN JA KASVATUKSEN TAVOITTEITA TUKEVA MUU TOIMINTA ... 47
5.5.1. Koulun kerhotoiminta ... *47*
5.5.2. Koulun kirjastotoiminta ... *48*
5.5.3. Kouluruokailu ... *48*
5.5.4. Välitunnit, päivänavaukset ja muut koulun yhteiset tapahtumat ... *49*
6. OPPILAAN OPPIMISEN JA OSAAMISEN ARVIOINTI PERUSOPETUKSESSA ... 50
6.1. ARVIOINNIN TEHTÄVÄT PERUSOPETUKSESSA ... 50
6.1.1. Formatiivinen arviointi ... *50*
6.1.2. Summatiivinen arviointi ... *51*
6.2. ARVIOINNIN YLEISET PERIAATTEET ... 51
6.3. OPPIMISEN JA OSAAMISEN ARVIOINTI ... 53
6.4. TYÖSKENTELYN ARVIOINTI ... 53
6.5. KÄYTTÄYTYMISEN ARVIOINTI ... 54
6.6. OPINNOISSA ETENEMINEN PERUSOPETUKSEN AIKANA ... 54
6.6.1. Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain ... *54*
6.6.2. Eteneminen oman opinto-ohjelman mukaan ... *55*
6.7. LUKUVUODEN PÄÄTTEEKSI ARVIOITAVAT YHTEISET OPPIAINEET JA VALINNAISET AINEET ... 55
6.7.1. Oppiaineiden arviointi vuosiluokilla 1-2 ... *56*
6.7.2. Oppiaineiden arviointi vuosiluokilla 3-8 ... *56*
6.7.3. Oppiaineiden arviointi vuosiluokalla 9 ... *56*
6.7.4. Yksilöllistettyjen oppimäärien arviointi ... *57*
6.7.5. Toiminta-alueittain annettavan opetuksen arviointi ... *57*
6.7.6. Arviointi, kun oppilaan äidinkieli on muu kuin opetuksessa käytettävä kieli ... *57*
6.8. PERUSOPETUKSEN PÄÄTTÖARVIOINTI ... 57
6.8.1. Päättöarvosanan muodostaminen ... *57*
6.8.2. Erityistä tukea saavan oppilaan päättöarviointi ... *58*
6.8.3. Arvioitavat yhteiset oppiaineet päättöarvioinnissa ... *58*
6.8.4. Taide- ja taitoaineiden oppimäärien arviointi päättöarvioinnissa ... *59*
6.8.5. Valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa ... *59*
6.8.6. Johonkin oppiaineeseen painottuva opetus ja päättöarviointi ... *59*
6.9. POISSAOLOJEN VAIKUTUKSET ARVIOINTIIN ... 59
6.10. ARVIOINNIN UUSIMINEN JA OIKAISU ... 60
6.11. TODISTUKSET ... 60
6.11.1. Sanalliset arviot ja numeroarvosanat todistuksissa ... *60*
6.11.2. Lukuvuositodistus ... *60*
6.11.3. Välitodistus ... *61*
6.11.4. Erotodistus ... *62*

6.11.5. Perusopetuksen päättötodistus ... *62*
6.12. ERITYINEN TUTKINTO JA SIITÄ ANNETTAVAT TODISTUKSET ... 64
6.12.1. Erityisen tutkinnon suorittamisen mahdollisuudet ja ajankohdat ... *65*

7. OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI ... 66

7.1. TUEN JÄRJESTÄMISTÄ OHJAAVAT PERIAATTEET ... 66
7.1.1. Ohjaus tuen aikana ... *67*
7.1.2. Kodin ja koulun yhteistyö tuen aikana ... *68*
7.1.2.1. Yleinen tuki ... 68
7.1.2.2. Tehostettu tuki ... 68
7.1.2.3. Erityinen tuki ... 69
7.2. YLEINEN TUKI ... 69
7.3. TEHOSTETTU TUKI ... 70
7.3.1. Pedagoginen arvio ... *71*
7.3.2. Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana ... *71*
7.3.2.1. Oppimissuunnitelma muissa tilanteissa ... 73
7.4. ERITYINEN TUKI ... 73
7.4.1. Pedagoginen selvitys ... *74*
7.4.2. Erityisen tuen päätös ... *75*
7.4.3. Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma ... *76*
7.4.4. Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen ... *78*
7.4.5. Opiskelun erityiset painoalueet ... *78*
7.4.5.1. Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ... 79
7.4.5.2. Oppiaineen opiskelusta vapauttaminen ... 79
7.4.6. Pidennetty oppivelvollisuus ... *79*
7.4.7. Toiminta-alueittain järjestettävä opetus ... *81*
7.5. PERUSOPETUSLAISSA SÄÄDETYT TUKIMUODOT ... 83
7.5.1. Tukiopetus ... *83*
7.5.2. Osa-aikainen erityisopetus ... *83*
7.5.3. Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja apuvälineet ... *84*

8. OPPILASHUOLTO ... 86

8.1. MONIALAINEN OPPILASHUOLLON YHTEISTYÖ ... 86
8.1.1. Oppilashuoltoryhmät ... *87*
8.2. YHTEISÖLLINEN OPPILASHUOLTO ... 88
8.3. YKSILÖKOHTAINEN OPPILASHUOLTO ... 89
8.3.1. Menettelytavat yksilökohtaisen oppilashuollon etenemisessä: ... *89*
8.3.2. Oppilashuollollisten asioiden ja asiakirjojen salassapito ja tiedonsiirto ... *90*
8.3.3. Oppilaan siirtyessä toiselle paikkakunnalle tai toiselle asteelle: ... *90*
8.3.4. Oppilashuoltokertomus: ... *91*
8.4. OPPILASHUOLTOSUUNNITELMAT ... 91

9. KIELEEN JA KULTTUURIIN LIITTYVIÄ ERITYISKYSYMYKSIÄ ... 93

9.1. SAAMELAISET JA SAAMENKIELISET ... 93
9.2. ROMANIT ... 94
9.3. VIITTOMAKIELISET ... 94
9.4. MUUT MONIKIELISET OPPILAAT ... 94

10. KAKSIKIELINEN OPETUS ... 96

10.1. KAKSIKIELISEN OPETUKSEN TAVOITTEET JA OPETUKSEN JÄRJESTÄMISEN LÄHTÖKOHTIA ... 96
10.1.1. Kielikylpykielen/kohdekielen opetus ... *97*

10.1.2. Muiden oppiaineiden opetus kielikylpykielellä/kohdekielellä ... *97*
10.1.3. Muiden oppiaineiden opetus koulun opetuskielellä ... *97*
10.1.4. Seurannan ja arvioinnin erityispiirteet kaksikielisessä opetuksessa ... *97*
10.1.5. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki kaksikielisessä opetuksessa ... *98*
10.1.6. Laajamittainen kaksikielinen opetus ... *98*
10.1.6.1. Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy ... 98
10.1.6.2. Muu laajamittainen kaksikielinen opetus ... 98
10.1.7. Suppeampi kaksikielinen opetus ... *99*
10.1.7.1. Kielirikasteinen opetus ... 99

11. ERITYISEEN MAAILMANKATSOMUKSEEN TAI KASVATUSOPILLISEEN JÄRJESTELMÄÄN PERUSTUVA OPETUS 100

11.1. OPETUKSEN JÄRJESTÄMISEN PERIAATTEET ... 100

12. VALINNAISUUS PERUSOPETUKSESSA ... 101

12.1. TAIDE- JA TAITOAINEIDEN VALINNAISET TUNNIT ... 101
12.2. VALINNAISET AINEET ... 101
12.3. VIERAIDEN KIELTEN VAPAAEHTOISET JA VALINNAISET OPPIMÄÄRÄT ... 102

13. VUOSILUOKAT 1-2 ... 103

13.1. SIIRTYMÄ ESIOPETUKSESTA PERUSOPETUKSEEN SEKÄ VUOSILUOKKIEN 1-2 TEHTÄVÄ ... 103
13.1.1. Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen ... *103*
13.1.2. Vuosiluokat 1-2: Koululaiseksi kasvaminen ... *103*
13.1.3. Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe ... *104*
13.2. LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN VUOSILUOKILLA 1-2 ... 104
13.2.1. Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1) ... *104*
13.2.2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2) ... *104*
13.2.3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3) ... *105*
13.2.4. Monilukutaito (L4) ... *105*
13.2.5. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5) ... *106*
13.2.6. Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6) ... *106*
13.2.7. Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7) ... *106*
13.3. OPPIAINEET VUOSILUOKILLA 1-2 ... 107
13.3.1. Äidinkieli ja kirjallisuus ... *107*
13.3.1.1. Kielikasvatus ... 108
13.3.1.2. Oppiaineen tehtävä ... 108
13.3.2. Suomen kieli ja kirjallisuus ... *109*
13.3.2.1. Oppiaineen tehtävä ... 109
13.3.2.2. Oppimäärän erityinen tehtävä ... 109
13.3.2.3. Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän keskeiset tavoitteet ja sisällöt ... 109
13.3.3. Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 1–2 ... *113*
13.3.3.1. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 1–2 ... 113
13.3.3.2. Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 1–2 ... 113
13.3.4. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus ... *113*
13.3.4.1. Oppiaineen tehtävä ... 113
13.3.4.2. Oppimäärän erityinen tehtävä ... 114
13.3.4.3. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän keskeiset tavoitteet ja sisälöt ... 115
13.3.5. Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 1–2 ... *118*
13.3.5.1. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 1–2 ... 119
13.3.5.2. Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 1–2 ... 119
13.3.6. Toinen kotimainen kieli ... *119*

13.3.6.1. Kielikasvatus....119
13.3.6.2. Toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet....120
13.3.6.3. Oppiaineen tehtävä....120
13.3.6.4. Ruotsin kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2....121
13.3.7. Vieraat kielet....121
13.3.7.1. Kielikasvatus....121
13.3.7.2. Oppiaineen tehtävä....121
13.3.7.3. Englannin/muun vieraan kielen/saamen kielen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2....121
13.3.8. Matematiikka....122
13.3.8.1. Oppiaineen tehtävä....122
13.3.8.2. Matematiikan keskeiset tavoitteet ja sisällöt....122
13.3.8.3. Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 1-2....125
13.3.8.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 1-2....125
13.3.8.5. Oppilaan oppimisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 1-2....126
13.3.9. Ympäristöoppi....126
13.3.9.1. Oppiaineen tehtävä....126
13.3.9.2. keskeiset tavoitteet ja sisällöt....127
13.3.9.3. Ympäristöopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 1-2....130
13.3.9.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristöopissa vuosiluokilla 1-2....130
13.3.9.5. Oppilaan oppimisen arviointi ympäristöopissa vuosiluokilla 1-2....130
13.3.10. Uskonto....131
13.3.10.1. Oppiaineen tehtävä....131
13.3.10.2. Uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2....131
13.3.10.3. Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2....132
13.3.10.4. Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2....132
13.3.10.5. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 1-2....132
13.3.10.6. Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 1-2....132
13.3.10.7. Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 1-2....133
13.3.10.8. Evankelisluterilaisen uskonnon keskeiset tavoitteet ja sisällöt....133
13.3.10.9. Ortodoksisen uskonnon keskeiset sisältöalueet....135
13.3.10.10. S1 Suhde omaan uskontoon:....136
13.3.10.11. S2 Uskontojen maailma:....136
13.3.10.12. S3 Hyvä elämä:....136
13.3.10.13. Katolisen uskonnon keskeiset sisältöalueet....136
13.3.10.14. S1 Suhde omaan uskontoon:....136
13.3.10.15. S2 Uskontojen maailma:....137
13.3.10.16. S3 Hyvä elämä:....137
13.3.10.17. Islamin uskon opetuksen keskeiset sisältöalueet....137
13.3.10.18. S1 Suhde omaan uskontoon:....137
13.3.10.19. S2 Uskontojen maailma:....137
13.3.10.20. S3 Hyvä elämä:....138
13.3.10.21. Juutalaisen uskon opetuksen keskeiset sisältöalueet....138
13.3.10.22. S1 Suhde omaan uskontoon:....138
13.3.10.23. S2 Uskontojen maailma:....138
13.3.10.24. S3 Hyvä elämä:....138
13.3.11. Elämänkatsomustieto....139
13.3.11.1. Oppiaineen tehtävä....139
13.3.11.2. Elämänkatsomustiedon keskeiset tavoitteet ja sisällöt....139
13.3.11.3. Elämänkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 1-2....141
13.3.11.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 1-2....141
13.3.11.5. Oppilaan oppimisen arviointi elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 1-2....141
13.3.12. Musiikki....141
13.3.12.1. Oppiaineen tehtävä....141
13.3.12.2. Musiikin keskeiset tavoitteet ja sisällöt....142
13.3.12.3. Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 1-2....144

13.3.12.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 1-2 ... 145
13.3.12.5. Oppilaan oppimisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 1-2 ... 145
13.3.13. Kuvataide ... 145
13.3.13.1. Oppiaineen tehtävä ... 145
13.3.13.2. Kuvataiteen keskeiset sisällöt ja tavoitteet ... 146
13.3.13.3. Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 1-2 ... 148
13.3.13.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kuvataiteessa vuosiluokilla 1-2 ... 148
13.3.13.5. Oppilaan oppimisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 1-2 ... 149
13.3.14. Käsityö ... 149
13.3.14.1. Oppiaineen tehtävä ... 149
13.3.14.2. Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 1-2 ... 152
13.3.14.3. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsityössä vuosiluokilla 1-2 ... 152
13.3.14.4. Oppilaan oppimisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 1-2 ... 153
13.3.15. Liikunta ... 153
13.3.15.1. Oppiaineen tehtävä ... 153
13.3.15.2. Liikunnan keskeiset tavoitteet ja sisällöt ... 154
13.3.15.3. Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 1-2 ... 159
13.3.15.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 1-2 ... 160
13.3.15.5. Oppilaan oppimisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 1-2 ... 161
13.3.16. Oppilaanohjaus ... 161
13.3.16.1. Oppiaineen tehtävä ... 162

14. VUOSILUOKAT 3-6 ... 163

14.1. VUOSILUOKKIEN 2 JA 3 VÄLINEN SIIRTYMÄVAIHE JA VUOSILUOKKIEN 3- 6 TEHTÄVÄ ... 163
14.1.1. Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe ... 163
14.1.1.1. Vuosiluokat 3-6: Oppijana kehittyminen ... 163
14.1.1.2. Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe ... 163
14.2. LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN VUOSILUOKILLA 3-6 ... 164
14.2.1. Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1) ... 164
14.2.1.1. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2) ... 164
14.2.1.2. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3) ... 165
14.2.1.3. Monilukutaito (L4) ... 165
14.2.1.4. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5) ... 166
14.2.1.5. Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6) ... 166
14.2.1.6. Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7) ... 166
14.3. OPPIAINEET VUOSILUOKILLA 3 - 4 ... 167
14.3.1. Äidinkieli ja kirjallisuus ... 167
14.3.1.1. Kielikasvatus ... 168
14.3.1.2. Oppiaineen tehtävä ... 168
14.3.1.2.1. Suomen kieli ja kirjallisuus ... 169
14.3.1.3. Oppimäärän erityinen tehtävä ... 169
14.3.1.4. Suomen kielen ja kirjallisuuden keskeiset tavoitteet ja sisällöt ... 169
14.3.1.5. Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3–6 ... 176
14.3.1.6. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3–6 ... 177
14.3.1.7. Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3–6 ... 177
14.3.1.8. Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten ... 177
14.3.1.8.2. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus ... 179
14.3.1.9. Oppimäärän erityinen tehtävä ... 180
14.3.1.10. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän keskeiset tavoitteet ja sisällöt ... 181
14.3.1.11. Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3–6 ... 190
14.3.1.12. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3–6 ... 190
14.3.1.13. Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3–6 ... 190

14.3.1.14. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten 190
14.3.2. Toinen kotimainen kieli, Ruotsi B1 193
14.3.2.1. Kielikasvatus 193
14.3.2.2. Toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet 193
14.3.2.3. Raahen kaupungin perusopetuksen kieliohjelma vuosiluokille 1-9 193
14.3.2.4. Oppiaineen tehtävä 193
14.3.2.5. Ruotsin kielen keskeiset tavoitteet ja sisällöt 194
14.3.2.6. Ruotsin kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosi- luokalla 3-6 196
14.3.2.7. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6 196
14.3.2.8. Oppilaan oppimisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6 196
14.3.2.9. Ruotsin kielen B1-oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota /arvosanaa kahdeksan varten 196
14.3.3. Vieraat kielet, Englanti A1 198
14.3.3.1. Kielikasvatus 198
14.3.3.2. Raahen kaupungin perusopetuksen kieliohjelma vuosiluokille 1-9 198
14.3.3.3. Oppiaineen tehtävä 198
14.3.3.4. Englannin A-oppimäärän keskeiset tavoitteet ja sisällöt 198
14.3.3.5. Englannin A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6 205
14.3.3.6. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6 205
14.3.3.7. Oppilaan oppimisen arviointi englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6 205
14.3.3.8. Englannin A-oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten 205
14.3.4. Matematiikka 207
14.3.4.1. Oppiaineen tehtävä 207
14.3.4.2. Matematiikan keskeiset tavoitteet ja sisällöt 208
14.3.4.3. Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6 214
14.3.4.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 3-6 214
14.3.4.5. Oppilaan oppimisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 3-6 214
14.3.4.6. Matematiikan arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi arviota ”hyvä” / arvosanaa kahdeksan varten 215
14.3.5. Ympäristöoppi 216
14.3.5.1. Oppiaineen tehtävä 216
14.3.5.2. Ympäristöopin keskeiset tavoitteet ja sisällöt 217
14.3.5.3. Ympäristöopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6 224
14.3.5.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristöopissa vuosiluokilla 3-6 224
14.3.5.5. Oppilaan oppimisen arviointi ympäristöopissa vuosiluokilla 3-6 224
14.3.5.6. Ympäristöopin arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten 224
14.3.6. Uskonto 228
14.3.6.1. Oppiaineen tehtävä 228
14.3.6.2. Uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6 229
14.3.6.3. Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6 229
14.3.6.4. Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6 230
14.3.6.5. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 3-6 230
14.3.6.6. Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 3-6 230
14.3.6.7. Uskonnon arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten 230
14.3.6.8. Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 3-6 232
14.3.6.9. Evankelisluterilaisen uskonnon keskeiset tavoitteet ja sisällöt 232
14.3.6.10. Ortodoksisen uskonnon keskeiset tavoitteet ja sisällöt 237
14.3.6.11. Katolisen uskonnon keskeiset tavoitteet ja sisällöt 237
14.3.6.12. Islamin opetuksen keskeiset tavoitteet ja sisältöalueet 238
14.3.6.13. Juutalaisen uskon opetuksen sisältöalueet 238
14.3.7. Elämänkatsomustieto 239
14.3.7.1. Oppiaineen tehtävä 239

14.3.7.2. Elämänkatsomustiedon keskeiset tavoitteet ja sisällöt 239
14.3.7.3. Elämänkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6 242
14.3.7.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 3-6 242
14.3.7.5. Oppilaan oppimisen arviointi elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 3-6....243
14.3.7.6. Elämänkatsomustiedon arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten....243
14.3.8. Historia 244
14.3.8.1. Oppiaineen tehtävä 244
14.3.8.2. Historian keskeiset tavoitteet ja sisällöt 244
14.3.8.3. Historian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 4-6 246
14.3.8.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki historiassa vuosiluokilla 4-6....246
14.3.8.5. Oppilaan oppimisen arviointi historiassa vuosiluokilla 4-6 246
14.3.8.6. Historian arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten....246
14.3.9. Yhteiskuntaoppi 247
14.3.9.1. Oppiaineen tehtävä 247
14.3.9.2. Yhteiskuntaopin keskeiset tavoitteet ja sisällöt 248
14.3.9.3. Yhteiskuntaopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 4-6....249
14.3.9.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 4-6 250
14.3.9.5. Oppilaan oppimisen arviointi yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 4-6 250
14.3.9.6. Yhteiskuntaopin arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten 250
14.3.10. Musiikki 252
14.3.10.1. Oppiaineen tehtävä 252
14.3.10.2. Musiikin keskeiset tavoitteet ja sisällöt 252
14.3.10.3. Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6 257
14.3.10.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 3-6....258
14.3.10.5. Oppilaan oppimisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 3-6....258
14.3.10.6. Musiikin arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten....258
14.3.11. Kuvataide....259
14.3.11.1. Oppiaineen tehtävä 259
14.3.11.2. Kuvataiteen keskeiset tavoitteet ja sisällöt....260
14.3.11.3. Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6 266
14.3.11.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kuvataiteessa vuosiluokilla 3-6....266
14.3.11.5. Oppilaan oppimisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 3-6 266
14.3.11.6. Kuvataiteen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten....267
14.3.12. Käsityö 268
14.3.12.1. Oppiaineen tehtävä 268
14.3.12.2. Käsityön keskeiset tavoitteet ja sisällöt 268
14.3.12.3. Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6 276
14.3.12.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsityössä vuosiluokilla 3-6....277
14.3.12.5. Oppilaan oppimisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 3-6....277
14.3.12.6. Käsityön arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten....277
14.3.13. Liikunta 278
14.3.13.1. Oppiaineen tehtävä 278
14.3.13.1.3. Kohti liikunnallista elämäntapaa....278
14.3.13.1.4. Kohti myönteistä keho suhdetta 278
14.3.13.1.5. Fyysinen aktiivisuus – vaihtoehto istuvalle elämäntavalle 280
14.3.13.1.6. Yhteisön jäsenenä yhdessä tehden....280
14.3.13.1.7. Lähtökohtana tasa-arvo....280
14.3.13.1.8. Turvallisuudesta ei ole vara tinkiä 280
14.3.13.1.9. Liikuntaan ja liikunnan avulla kasvaminen....280

14.3.13.1.10. ”Liikutaan yhdessä toimien ja taitoja harjoitellen.” 280
14.3.13.2. Liikunnan keskeiset tavoitteet ja sisällöt 281
14.3.13.3. Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6 289
14.3.13.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 3-6 290
14.3.13.5. Oppilaan oppimisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 3-6 291
14.3.13.6. Liikunnan arvosanan muodostuminen: 291
14.3.13.7. Oppiaineen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten 292
14.3.14. Oppilaanohjaus 293
14.3.14.1. Oppiaineen tehtävä 294

15. VUOSILUOKAT 7-9 296

15.1. VUOSILUOKKIEN 6 JA 7 VÄLINEN SIIRTYMÄVAIHE, VUOSILUOKKIEN 7-9 TEHTÄVÄ SEKÄ SIIRTYMÄVAIHE TOISELLE ASTEELLE 296
15.1.1. Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe 296
15.1.2. Vuosiluokat 7-9: Yhteisön jäsenenä kasvaminen 296
15.1.2.1. Perusopetuksen päättäminen ja seuraavaan koulutusvaiheeseen siirtyminen 297
15.2. LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN VUOSILUOKILLA 7-9 297
15.2.1. Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1) 297
15.2.2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2) 298
15.2.3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3) 298
15.2.4. Monilukutaito (L4) 299
15.2.5. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5) 299
15.2.6. Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6) 300
15.2.7. Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7) 300
15.3. OPPIAINEET VUOSILUOKILLA 7-9 301
15.4.1. Äidinkieli ja kirjallisuus 301
15.4.1.1. Kielikasvatus 302
15.4.1.2. Oppiaineen tehtävä 302
15.4.1.3. Suomen kieli ja kirjallisuus 304
15.4.1.3.1. Oppimäärän erityinen tehtävä 304
15.4.1.3.2. Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän keskeiset tavoitteet ja sisällöt 304
15.4.1.3.3. Äidinkielen ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7–9 309
15.4.1.3.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3–6 310
15.4.1.3.5. Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7–9 310
15.4.1.3.6. Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä 310
15.4.1.4. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus 313
15.4.1.4.1. Oppimäärän erityinen tehtävä 313
15.4.1.4.2. Suomi toisena kielenä -oppimäärän keskeiset tavoitteet ja sisällöt 314
15.4.1.4.3. Äidinkielen ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7–9 320
15.4.1.4.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7-9 320
15.4.1.4.5. Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7–9 320
15.4.1.4.6. Suomi toisena kielenä -oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä 321
15.4.2. Toinen kotimainen kieli, ruotsi B1 322
15.4.2.1. Kielikasvatus 322
15.4.2.2. Toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet 323
15.4.2.3. Raahen kaupungin perusopetuksen kieliohjelma vuosiluokille 1-9 323
15.4.2.4. Oppiaineen tehtävä 323
15.4.2.5. Ruotsin keskeiset tavoitteet ja sisällöt 324
15.4.2.6. Ruotsin kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosi- luokilla 7 – 9 328
15.4.2.7. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 7 – 9 328

15.4.2.8. Oppilaan oppimisen arviointi Ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9 328
15.4.2.9. Ruotsin kielen B1-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä 329
15.4.3. Vieraat kielet 330
15.4.3.1. Englanti A1 330
15.4.3.1.1. KIELIKASVATUS 330
15.4.3.1.2. Oppiaineen tehtävä 330
15.4.3.1.3. Englannin oppimäärä keskeiset tavoitteet ja sisällöt 331
15.4.3.1.4. Englannin A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7 – 9 337
15.4.3.1.5. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 7 – 9 337
15.4.3.1.6. Oppilaan oppimisen arviointi englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9 337
15.4.3.1.7. Englannin A-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppi- määrän päättyessä 338
15.4.3.2. Saksa B2 339
15.4.3.2.1. Oppiaineen tehtävä 340
15.4.3.2.2. Saksan oppimäärän keskeiset tavoitteet ja sisällöt 340
15.4.3.2.3. Vieraan kielen B2-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet 342
15.4.3.2.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen B2-oppimäärässä 342
15.4.3.2.5. Oppilaan oppimisen arviointi vieraan kielen B2-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9 342
15.4.3.2.6. Vieraan kielen B2-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä 343
15.4.4. Matematiikka 344
15.4.4.1. Oppiaineen tehtävä 344
15.4.4.2. Matematiikan keskeiset tavoitteet ja sisällöt 345
15.4.4.3. Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9 349
15.4.4.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 7-9 349
15.4.4.5. Oppilaan oppimisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 7-9 349
15.4.4.6. Matematiikan päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä 350
15.4.5. Biologia 352
15.4.5.1. Oppiaineen tehtävä 352
15.4.5.2. Biologian keskeiset tavoitteet ja sisällöt 352
15.4.5.3. Biologian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9 356
15.4.5.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki biologiassa vuosiluokilla 7-9 356
15.4.5.5. Oppilaan oppimisen arviointi biologiassa vuosiluokilla 7-9 356
15.4.5.6. Biologian päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä 357
15.4.6. Maantieto 359
15.4.6.1. Oppiaineen tehtävä 359
15.4.6.2. Maantiedon keskeiset tavoitteet ja sisällöt 359
15.4.6.3. Maantiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9 363
15.4.6.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki maantiedossa vuosiluokilla 7-9 363
15.4.6.5. Oppilaan oppimisen arviointi maantiedossa vuosiluokilla 7-9 363
15.4.6.6. Maantiedon päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä 363
15.4.7. Fysiikka 365
15.4.7.1. Oppiaineen tehtävä 365
15.4.7.2. Fysiikan keskeiset tavoitteet ja sisällöt 366
15.4.7.3. Fysiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9 370
15.4.7.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki fysiikassa vuosiluokilla 7-9 370
15.4.7.5. Oppilaan oppimisen arviointi fysiikassa vuosiluokilla 7-9 370
15.4.7.6. Fysiikan päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä 371
15.4.8. Kemia 373
15.4.8.1. Oppiaineen tehtävä 373
15.4.8.2. Kemian opetuksen keskeiset tavoitteet ja sisällöt 373
15.4.8.3. Kemian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9 377
15.4.8.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kemiassa vuosiluokilla 7-9 377
15.4.8.5. Oppilaan oppimisen arviointi kemiassa vuosiluokilla 7-9 377

15.4.8.6. Kemian päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä 378
15.4.9. Terveystieto 380
15.4.9.1. Oppiaineen tehtävä 380
15.4.9.2. Terveystiedon opetuksen keskeiset tavoitteet ja sisällöt 380
15.4.9.3. Terveystiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9 385
15.4.9.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki terveystiedossa vuosiluokilla 7-9 385
15.4.9.5. Oppilaan oppimisen arviointi terveystiedossa vuosiluokilla 7-9 386
15.4.9.6. Terveystiedon päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä 386
15.4.10. Uskonto 389
15.4.10.1. Oppiaineen tehtävä 389
15.4.10.2. Uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9 390
15.4.10.3. Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9 390
15.4.10.4. Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9 391
15.4.10.5. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 7-9 391
15.4.10.6. Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 7-9 391
15.4.10.7. Uskonnon päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä 391
15.4.10.8. Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 7-9 392
15.4.10.9. Evankelisluterilaisen uskonnon keskeiset tavoitteet ja sisällöt 393
15.4.11. Elämänkatsomustieto 395
15.4.11.1. Oppiaineen tehtävä 395
15.4.11.2. Elämänkatsomustiedon keskeiset tavoitteet ja sisällöt 395
15.4.11.3. Elämänkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9 397
15.4.11.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 7-9 397
15.4.11.5. Oppilaan oppimisen arviointi elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 7-9 397
15.4.11.6. Elämänkatsomustiedon päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppi- määrän päättyessä398
15.4.12. Historia 399
15.4.12.1. Oppiaineen tehtävä 399
15.4.12.2. Historian keskeiset tavoitteet ja sisällöt 399
15.4.12.3. Historian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9 401
15.4.12.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki historiassa vuosiluokilla 7-9 401
15.4.12.5. Oppilaan oppimisen arviointi historiassa vuosiluokilla 7-9 401
15.4.12.6. Historian päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä 402
15.4.13. Yhteiskuntaoppi 403
15.4.13.1. Oppiaineen tehtävä 403
15.4.13.2. Yhteiskuntaopin keskeiset tavoitteet ja sisällöt 403
15.4.13.3. Yhteiskuntaopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9 404
15.4.13.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 7-9 404
15.4.13.5. Oppilaan oppimisen arviointi yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 7-9 405
15.4.13.6. Yhteiskuntaopin päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä 405
15.4.14. Musiikki 406
15.4.14.1. Oppiaineen tehtävä 406
15.4.14.2. Musiikin keskeiset tavoitteet ja sisällöt 407
15.4.14.3. Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9 408
15.4.14.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 7-9 409
15.4.14.5. Oppilaan oppimisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 7-9 409
15.4.14.6. Musiikin päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä 409
15.4.15. Käsityö 410
15.4.15.1. Oppiaineen tehtävä 410
15.4.15.2. Käsityön keskeiset tavoitteet ja sisällöt 411
15.4.15.3. Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9 413
15.4.15.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsityössä vuosiluokilla 7-9 413
15.4.15.5. Oppilaan oppimisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 7-9 413
15.4.15.6. Käsityön päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä 413
15.4.16. Kuvataide 414
15.4.16.1. Oppiaineen tehtävä 414

15.4.16.2. Kuvataiteen keskeiset tavoitteet ja sisällöt 415
15.4.16.3. Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9 416
15.4.16.4. Ohjaus, tuki ja eriyttäminen kuvataiteessa vuosiluokilla 7-9 417
15.4.16.5. Oppilaan oppimisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 7-9 417
15.4.16.6. Kuvataiteen päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä 417
15.4.17. Liikunta 419
15.4.17.1. Oppiaineen tehtävä 419
15.4.17.2. Liikunnan keskeiset tavoitteet ja sisällöt 420
15.4.17.3. Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9 425
15.4.17.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 7-9 426
15.4.17.5. Oppilaan oppimisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 7-9 427
15.4.17.6. Liikunnan arvosanan muodostuminen: 427
15.4.17.7. Liikunnan päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä 428
15.4.18. Kotitalous 429
15.4.18.1. Oppiaineen tehtävä 429
15.4.18.2. Kotitalouden keskeiset tavoitteet ja sisällöt 430
15.4.18.3. Kotitalouden oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9 432
15.4.18.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kotitaloudessa vuosiluokilla 7-9 432
15.4.18.5. Oppilaan oppimisen arviointi kotitaloudessa vuosiluokilla 7-9 433
15.4.18.6. Kotitalouden päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä 433
15.4.19. Oppilaanohjaus 435
15.4.19.1. Oppiaineen tehtävä 435
15.4.19.2. Oppilaanohjauksen keskeiset tavoitteet ja sisällöt 436
15.4.19.3. Oppilaanohjauksen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9 442
15.4.19.4. Ohjaus, tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus ja tukea tarvitsevan ohjaus oppilaanohjauksessa vuosiluokilla 7-9 442
15.4.19.5. Oppilaan oppimisen arviointi oppilaanohjauksessa vuosiluokilla 7-9 443

16. LIITTEET 444

LIITE 1 PERUSOPETUKSEN TUNTIJAKO 444
LIITE 2 RAAHEN KAUPUNGIN PERUSOPETUKSEN TUNTIJAKO 444
LIITE 3 KIRJAINMALLIT, NUMEROT JA MATEMAATTISET MERKIT 444
LIITE 4 PERUSOPETUKSEN LUKUVUOSITODISTUKSET JA NIIDEN LIITTEET 444
LIITE 5 KASVATUSKESKUSTELU KÄYTÄNNÖT 444
LIITE 6 KÄYTTÄYTYMISEN KRITEERIT VUOSILUOKILLA 3 - 9 444
LIITE 7 KÄYTÖKSEN PORTAAT 444
LIITE 8 POISSAOLOIHIN PUUTTUMINEN 444
LIITE 9 KURINPITOKÄYTÄNNÖT RAAHEN OPETUSTOIMESSA 444
LIITE 10 OPPILAAN TARKASTUS JA KIELLETTYJEN TAVAROIDEN POISOTTO 444
LIITE 11 RAAHEN YLÄKOULUJEN OHJAUSSUUNNITELMA 444

1. PAIKALLISEN OPETUSSUUNNITELMAN MERKITYS JA LAADINTA

1.1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

Perusopetuksen ohjausjärjestelmän tarkoituksena on varmistaa koulutuksen tasa-arvo ja laatu sekä luoda hyvät edellytykset oppilaiden kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. Ohjausjärjestelmän normiosan muodostavat perusopetuslaki ja -asetus, valtioneuvoston asetukset, opetus- suunnitelman perusteet sekä paikallinen opetussuunnitelma ja siihen perustuvat lukuvuosisuunnitelmat. Järjestelmän eri osat uudistuvat, jotta opetuksen järjestämisessä pystytään ottamaan huomioon muutokset koulua ympäröivässä maailmassa ja vahvistamaan koulun tehtävää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Opetussuunnitelman perusteet laaditaan perusopetuslain ja -asetuksen sekä tavoitteet ja tunti- jaon määrittävän valtioneuvoston asetuksen pohjalta.[1] Perusteasiakirja on Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaisesti paikallinen opetussuunnitelma valmistellaan[2] Opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on tukea ja ohjata opetuksen järjestämistä ja koulutyötä sekä edistää yhtenäisen perusopetuksen yhdenvertaista toteutumista.

Perusopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet ja sisällöt liittyvät yhteen ja muodostavat opetuksen ja toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi opetussuunnitelman perusteet sisältävät tavoitteita ja sisältöjä koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Perusteasiakirja sisältää tarpeellisilta osin myös viittauksia lain- säädäntöön, johon perusteissa määrättävät asiat perustuvat.

Paikallinen opetussuunnitelma on tärkeä osa ohjausjärjestelmää. Sillä on keskeinen merkitys sekä valtakunnallisten tavoitteiden että paikallisesti tärkeänä pidettyjen tavoitteiden ja tehtävien ilmentämisessä ja toteuttamisessa. Paikallinen opetussuunnitelma luo yhteisen perustan ja suunnan päivittäiselle koulutyölle. Se on strateginen ja pedagoginen työkalu, joka linjaa opetuksen järjestäjän toimintaa sekä koulujen työtä. Opetussuunnitelma liittää koulujen toiminnan muuhun paikalliseen toimintaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja oppimisen edistämiseksi.

1.2. Paikallisen opetussuunnitelman laatimista ohjaavat periaatteet

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä.[3] Opetussuunnitelmassa päätetään perusopetuksen kasvatustyön, opetuksen, oppimisen arvioinnin ja tuen, ohjauksen ja oppilashuollon, kodin ja koulun yhteistyön sekä muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta. Siinä täydennetään ja painotetaan opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä tavoitteita, toimintaa ohjaavia linjauksia, keskeisiä sisältöjä ja muita opetuksen järjestämiseen liittyviä seikkoja paikallisesta näkökulmasta. Opetuksen järjestäjä ottaa opetussuunnitelmaa laatiessaan huomioon oppilaiden tarpeet, paikalliset erityispiirteet sekä itsearvioinnin ja kehittämistyön tulokset.

Opetussuunnitelman tehtävänä on edistää opetuksen laadun jatkuvaa kehittämistä ja vahvistaa koulutuksellista jatkumoa. Se luo perustan esiopetuksesta perusopetukseen ja perusopetuksesta seuraavaan koulutusvaiheeseen siirtymiselle. Laadinnassa otetaan huomioon muut paikalliset suunnitelmat kuten

---

[1] Perusopetuslaki (628/1998), perusopetusasetus (852/1998), valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (422/2012) ja valtioneuvoston asetus perusopetusasetuksen muuttamisesta (423/2012)

[2] Perusopetuslaki 14 § 2 mom. ja valtioneuvoston asetus (422/2012) 13 §

[3] Perusopetuslaki 15 § 1 mom.

- varhaiskasvatussuunnitelma
- esiopetuksen opetussuunnitelma
- perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma
- aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointi suunnitelma[4]
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuus suunnitelma[5]
- Naisten ja miesten välisen tasa-arvolain mukainen koulukohtainen tasa-arvosuunnitelma[6]
- mahdollinen kestävän kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät, erityisesti koulutusta, lapsia, nuoria ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten[7]. Paikallinen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille saman opetuksen järjestäjän kouluille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä useamman koulun yhteisiä ja/tai koulukohtaisia osioita. Päätökset laatimistavasta tekee opetuksen järjestäjä. Opetuksen järjestäjät voivat sopia myös järjestäjärajat ylittävästä yhteistyöstä ja yhteisistä seudullisista opetus- suunnitelmalinjauksista.

Opetussuunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon, että opetus voi olla pääosin ainejakoista tai se voidaan toteuttaa eheytettynä. Eheytettyä opetusta käytettäessä myös opetussuunnitelma voidaan laatia vuosiluokkakokonaisuuksien osalta eheytettynä.

Kaikki oppilaiden yksilölliset suunnitelmat rakennetaan yhteisen opetussuunnitelman varaan[8]. Lukuvuosisuunnitelmalla täsmennetään, miten opetussuunnitelmaa toteutetaan kussakin koulussa lukuvuoden aikana. Perusopetusasetus velvoittaa tiedottamaan oppilaille ja näiden huoltajille keskeisistä lukuvuosisuunnitelmassa päätetyistä asioista.[9]

Yhteistyö opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman laadinnassa edistää sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin ja lisää opetuksen ja kasvatustyön yhtenäisyyttä. Opetuksen järjestäjä huolehtii opetustoimen henkilöstön mahdollisuuksista osallistua yhteistyöhön ja edistää sekä oppiaineiden yhteistyötä, että eri toimijaryhmien välistä monialaista yhteistyötä. Osallistumismahdollisuuksista huolehditaan riippumatta siitä, mikä suunnitelmien laatimistapa on. Oppilaille tulee lain mukaan järjestää mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien valmisteluun.[10] On tärkeää, että myös huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelmatyöhön, lukuvuosisuunnitelman valmisteluun sekä koulun toiminnan suunnitteluun, erityisesti kasvatustavoitteiden, toimintakulttuurin sekä kodin ja koulun yhteistyön osalta. Erityistä huomiota kiinnitetään oppilaiden ja huoltajien kannalta mielekkäisiin ja monipuolisiin sekä oppilaiden kehitysvaiheen huomioon ottaviin osallistumistapoihin.

Yhteistyö koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa rikastaa koulutyötä ja liittää sen ympäröivän yhteisön elämään. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan opetussuunnitelman oppilashuoltoa sekä kodin ja koulun yhteistyötä koskevilta osin yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa[11]. Yhteistyötä tarvitaan myös muiden hallintokuntien kanssa, jotta kaikkien oppilaiden koulunkäynnistä, turvallisuudesta ja hyvinvoinnista voidaan huolehtia. Muidenkin organisaatioiden ja eri asiantuntijoiden kanssa tehtävä yhteistyö parantaa suunnitelmien ja koulutyön laatua.

---

[4] Lastensuojelulaki (417/2007) 12 § ja oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 12 §

[5] Yhdenvertaisuuslaki (21/2004) 4 §

[66] Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) ja sen muutos (1329/2014) 5a §

[7] Perusopetuslaki 15 § 1 mom.

[8] Perusopetuslaki 16 a §, 17 § ja 17 a § (642/2010)

[9] Perusopetusasetus 9 §

[10] Perusopetuslaki 47 a § 1 mom. (1267/2013)

[11] Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)

Oppilaalla on perusopetuslain turvaama oikeus saada kaikkina koulupäivinä opetussuunnitelman mukaista perusopetusta[12]. Opetuksen järjestäjä huolehtii tämän oikeuden toteutumisesta, ja jokainen oppilaiden kanssa työskentelevä toteuttaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetus- suunnitelmaa ja noudattaa muita työtä ohjaavia normeja.

1.3. Paikallisen opetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua toimintansa ulkopuoliseen arviointiin. Arvioinnin tarkoitus on koulutuksen kehittäminen ja oppimisen edellytysten parantaminen[13]. Paikallisen opetussuunnitelman ja lukuvuosi- suunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää.

Opetuksen järjestäjän ja koulujen itsearvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia sekä perusopetuksen valtakunnallisia laatukriteereitä[14]. Yhteistyö oppilaiden, huoltajien ja muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetus- suunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

1.4. Paikallisen opetussuunnitelman laadinta ja keskeiset opetusta ohjaavat ratkaisut

Raahessa otetaan käyttöön yksi suomenkielinen kuntakohtainen opetussuunnitelma. Koulut tekevät tarkennuksia toimintaansa lukuvuosisuunnitelmaan. Raahen kaupungin opetussuunnitelman rakenne noudattelee suurimmaksi osaksi valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden rakennetta. Kuntakohtainen opetussuunnitelma julkaistaan kaupungin verkkosivuilla. Opettajille on oma Verkko-opetussuunnitelma-työkalu Googlen Sivustot -palvelussa, jossa voidaan julkaista opetussuunnitelmaa tukevaa materiaalia.

Huoltajille ja koulujen sidosryhmille tarjottiin opetussuunnitelmaprosessin aikana mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman arvo pohjan laadintaan. Koulut ovat osallistuneet paikallisen opetussuunnitelman yleisen osan tekoon. Opetussuunnitelmatyöryhmä lähetti kouluille tehtäviä, joiden vastauksia hyödynnettiin paikallisen tekstin laadinnassa. Opetustoimen johtoryhmä valmistelee kolmen vuoden sisällä opetussuunnitelman käyttöönotosta kyselyn henkilöstölle ja huoltajille. Kyselyssä arvioidaan opetussuunnitelman toimivuutta, arvo perustan ja oppimiskäsityksen toteutumista sekä toimintakulttuurin kehittymistä. Kommentit huomioidaan ja tarvittaessa opetussuunnitelmaa päivitetään. Oppilaat osallistuvat opetussuunnitelman kehittämiseen koulun tasolla arkipäivän toiminnassa sekä oppilaskuntatoiminnan kautta.

Opetussuunnitelman laadintavaiheessa esiopetus, varhaiskasvatus ja perusopetus ovat olleet tiiviisti yhteistyössä oppilashuollon sekä oppimisen ja koulunkäynnin tuen osalta. Toinen aste on ollut mukana oppilashuollon luvun osalta. Myös oppiaineryhmissä on ollut mukana lukion edustajia. Oppiaineryhmät etsivät omalle aineelle sopivia yhteistyökumppaneita ja sidosryhmiä.

Paikallisen opetussuunnitelman laadinnassa on huomioitu seuraavat suunnitelmat:

- Raahen kaupungin opetustoimen strategia
- Tieto- ja viestintätekniikka -strategia
- Kansainvälisyysstrategia

[12] Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

[13] Perusopetuslaki 21 § 1 ja 2 mom. (1296/2013)

[14] Perusopetuksen laatukriteerit, opetus- ja kulttuuriministeriö 2012

- Oppilashuoltosuunnitelma
- Ohjaussuunnitelma
- Varhaiskasvatuksen suunnitelma
- Esiopetuksen opetussuunnitelma
- Perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- Aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- Lasten ja nuorten hyvinvointi suunnitelma
- Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma
- Kestävän kehityksen suunnitelma
- Koulun turvakansion sisältämät suunnitelmat

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa, miten oppilaanohjaus järjestetään. Ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn ja vastuunjako sekä työskentely monialaisissa verkostoissa, kodin ja koulun yhteistyö ohjauksessa, tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus, jatkoohjaus perusopetuksen jälkeisiin opintoihin, työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt (katso myös vuosiluokkakokonaisuuksiin sisältyvä oppilaanohjauksen tehtäväkuvaus).

Koulukohtainen tasa-arvosuunnitelma laaditaan erillisenä asiakirjana, joka liitetään lukuvuosisuunnitelman liitteeksi. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden kanssa.

Raahessa opetus järjestetään pääosin ainejakoisena ja vuosiluokittain etenevänä. Opetustoimen- johtajan päätöksellä yksittäisen oppilaan opetus voidaan järjestää myös vuosiluokkiin sitomattomasti oppilaan omaan opinto-ohjelmaan perustuvana opiskeluna (ks. 5.4 ja 5.6). Kielten opetuksessa noudatetaan Raahen kaupungin perusopetuksen kieliohjelmaa (ks. esim. 15.4.2) Tarvittaessa opetus järjestetään yhdysluokkaopetuksena. (ks. 5.4 ja 5.6)

2. PERUSOPETUS YLEISSIVISTYKSEN PERUSTANA

2.1. Opetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Perusopetuksessa noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäisiä perusteita siten kuin perusopetuslaissa säädetään. Opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa15.

Oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä16. Opetusryhmät muodostetaan siten, että opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet17. Oppilaalla on oikeus saada maksutta opetus ja sen edellyttämät oppikirjat ja muu oppimateriaali, työvälineet ja työaineet. Lisäksi oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä oppilashuolto sekä laissa määritellyt opintososiaaliset edut ja palvelut18. Oppilashuollon järjestämistä ohjaa oppilas- ja opiskelijahuoltolaki19. Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön20. Oppilaalle on annettava jokaisena työpäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria. Ruokailutilanteen on oltava ohjattu21.

Suomen perustuslain ja yhdenvertaisuuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, seksuaalisen suuntautumisen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella22. Tasa-arvolaki velvoittaa kaikkia oppilaitoksia huolehtimaan siitä, että ihmisillä on sukupuoleen katsomatta samat mahdollisuudet koulutukseen. Opetuksen ja opetusaineistojen tulee tukea tasa-arvolain toteutumista23.

Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon opetushenkilöstön määrään ja kelpoisuuteen liittyvät säännökset sekä muun muassa turvallisuuteen ja työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietojen käyttöä, julkisuutta ja yksityisyyden suojaa koskevat säännökset, tekijänoikeus- säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset.

YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus muodostaa historiallisen ja eettisen perustulkinnan ihmisoikeuksien merkittävyydestä24. Suomi on sitoutunut useisiin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, jotka edellyttävät jokaisen lapsen oppimisesta ja hyvinvoinnista huolehtimista. Näistä keskeisiä ovat Lapsen oikeuksien sopimus, Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus eli ns. TSS-sopimus, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus sekä Vammaisten henkilöiden oikeuksien sopimus25. Saamelaisten oikeuksien turvaamiseksi otetaan lisäksi huomioon YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista26.

---

[15] Perusopetuslaki 3 § 2 ja 3 mom.

[16] Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

[17] Perusopetuslaki 30 § 2 mom.

[18] Perusopetuslaki 31 § 1 mom. (477/2003)

[19] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

[20] Perusopetuslaki 29 § 1 mom.

[21] Perusopetuslaki 31 § 2 mom.

[22] Suomen perustuslaki (731/1999) 6 § 2 mom. ja yhdenvertaisuuslaki 6 § 1 mom.

[23] Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) 5 §

[24] YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus 1948

[25] YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista SopS 59–60/1991, TSS-sopimus SopS 6/1976, Euroopan ihmisoikeussopimus SopS 85–86/1998 ja YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2007

[26] YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista 2007

YK:n lapsen oikeuksien sopimus antaa perusopetukselle oikeudellisen perustan. Sopimuksen mukaan lasten kanssa ja lasten hyväksi työskenteleviä velvoittavat sopimuksen yleisperiaatteet, jotka ovat yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys, lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus suojeluun, huolenpitoon ja kehittymiseen sekä lapsen oikeus ilmaista näkemyksensä ja tulla kuulluksi ja lapsen näkemysten kunnioittaminen. Sopimuksen mukaan jokaisella lapsella on oikeus hyvään elämään sekä yksilölliseen, ruumiilliseen, henkiseen, hengelliseen, moraaliseen ja sosiaaliseen kehittymiseen.

2.2. Perusopetuksen arvo perusta

Raahen perusopetuksen arvo perusta on laadittu Perusopetuksen opetussuunnitelman arvo perustaa mukaillen.

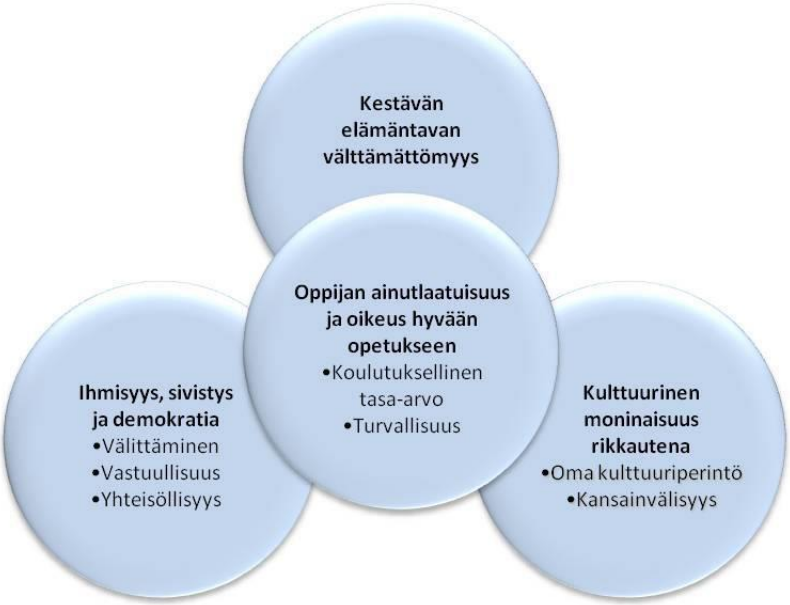

Kuva 1. Raahen perusopetuksen arvo perusta

Arvo keskusteluja käydään säännöllisesti koulutyön aikana esimerkiksi

- huoltajien kanssa vanhempainilloissa
- opettajainkokouksissa
- koulun oppilashuoltoryhmän kokouksissa, joihin voidaan kutsua esimerkiksi vanhempainyhdistyksen ja oppilaskunnan edustajia
- oppilaiden kanssa tunti keskusteluissa
- koulujen järjestyssääntöjen päivittämisen yhteydessä.

2.2.1. Oppilaan ainutlaatuisuus ja oikeus hyvään opetukseen

Perusopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen oppilas on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella on oikeus kasvaa täyteen mittaansa ihmisenä ja yhteiskunnan jäsenenä. Tässä oppilas tarvitsee kannustusta ja yksilöllistä tukea sekä kokemusta siitä, että kouluyhteisössä häntä kuunnellaan ja arvostetaan ja että hänen oppimisestaan ja hyvinvoinnistaan välitetään. Yhtä tärkeä on kokemus osallisuudesta ja siitä, että voi yhdessä toisten kanssa rakentaa yhteisönsä toimintaa ja hyvinvointia.

Jokaisella oppilaalla on oikeus hyvään opetukseen ja onnistumiseen koulutyössä. Oppiessaan oppilas rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla hän luo suhdetta itseensä, toisiin ihmisiin, yhteiskuntaan, luontoon ja eri kulttuureihin. Oppimisesta syrjäytyminen merkitsee sivistyksellisten oikeuksien toteutumatta jäämistä ja on uhka terveelle kasvulle ja kehitykselle. Perusopetus luo edellytyksiä elin- ikäiselle oppimiselle, joka on erottamaton osa hyvän elämän rakentamista. Koulutuksellinen tasa- arvo toteutuu siten, että jokaiselle oppilaalle taataan hänen oppimisedellytystensä mukainen opetus, tukitoimet ja materiaalit koulusta riippumatta.

Arvo kasvatuksen merkitys korostuu maailmassa, jossa monimediainen tiedonvälitys, globaalit tietoverkot, sosiaalinen media ja vertaissuhteet muokkaavat lasten ja nuorten arvomaailmaa. Arvo keskustelu oppilaiden kanssa ohjaa oppilaita tunnistamaan ja nimeämään kohtaamiaan arvoja ja arvostuksia sekä pohtimaan niitä myös kriittisesti. Oppilaita tuetaan rakentamaan omaa arvo perustaansa. Koulun ja kotien yhteinen arvo pohdinta ja siihen perustuva yhteistyö luovat turvallisuutta ja edistävät oppilaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia. Henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen kotien erilaisiin uskontoihin, katsomuksiin, perinteisiin ja kasvatusnäkemyksiin on rakentavan vuorovaikutuksen perusta.

2.2.2. Ihmisyys, sivistys, tasa-arvo ja demokratia

Perusopetus tukee oppilaan kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Ihmisyyteen kasvussa jännitteet pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välillä ovat väistämättömiä. Sivistykseen kuuluu taito käsitellä näitä ristiriitoja eettisesti ja myötätuntoisesti sekä rohkeus puolustaa hyvää. Sivistys merkitsee yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan perusteella. Eettisyyden ja esteettisyyden näkökulmat ohjaavat pohtimaan, mikä elämässä on arvokasta. Sivistys ilmenee tavassa suhtautua itseen, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia. Sivistynyt ihminen pyrkii toimimaan oikein, itseään, toisia ihmisiä ja ympäristöä arvostaen. Hän osaa käyttää tietoa kriittisesti. Sivistykseen kuuluu myös pyrkimys itsesäätelyyn ja vastuunottoon omasta toiminnasta, koulun toiminnan tukemisesta sekä omasta ja muiden hyvinvoinnista. Oppilaan kasvussa tulee tukea yhteisöllisyyttä ja kasvua yhteiskunnan jäseneksi.

Perusopetus rakentuu elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Se ohjaa niiden puolustamiseen ja ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Perusopetus edistää hyvinvointia, demokratiaa ja aktiivista toimijuutta kansalaisyhteiskunnassa. Tasa-arvon tavoite ja laaja yhdenvertaisuusperi- aate ohjaavat perusopetuksen kehittämistä. Opetus edistää osaltaan taloudellista, sosiaalista, alueellista ja sukupuolten tasa-arvoa. Opetus on oppilaita uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta. Raahen kaupungissa painotetaan yhteisöllisyyttä, toisten huomioon ottamista ja välittämistä, mikä tulee näkyä koulun arjessa. Koulua ja opetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

2.2.3. Kulttuurinen moninaisuus rikkautena

Perusopetus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle. Se on muodostunut ja muotoutuu eri kulttuureiden vuorovaikutuksessa. Opetus tukee oppilaiden oman kulttuuri- identiteetin rakentumista ja kasvua aktiivisiksi toimijoiksi omassa kulttuurissaan ja yhteisössään sekä kiinnostusta muita kulttuureita kohtaan. Samalla opetus vahvistaa luovuutta ja kulttuurisen moninaisuuden kunnioitusta, edistää vuorovaikutusta kulttuurien sisällä ja niiden välillä ja luo siten pohjaa kulttuurisesti kestävälle kehitykselle. Peruskoulun käytyään oppilas tuntee paikallista kulttuuriperintöä, joka antaa perustan monikulttuuriseen maailmaan ja kansainvälisyyteen kasvamiseen.

Eri kulttuuri- ja kielitaustoista tulevat ihmiset kohtaavat toisensa perusopetuksessa ja tutustuvat monenlaisiin tapoihin, yhteisöllisiin käytäntöihin ja katsomuksiin. Asioita opitaan näkemään toisten elämäntilanteista ja olosuhteista käsin. Oppiminen yhdessä yli kieli-, kulttuuri-, uskonto- ja katsomusrajojen luo edellytyksiä aidolle vuorovaikutukselle ja yhteisöllisyydelle. Perusopetus antaa perustan ihmisoikeuksia kunnioittavaan maailmankansalaisuuteen ja rohkaisee toimimaan myönteisten muutosten puolesta.

2.2.4. Kestävän elämäntavan välttämättömyys

Ihminen on osa luontoa ja täysin riippuvainen ekosysteemien elinvoimaisuudesta. Tämän ymmärtäminen on keskeistä ihmisenä kasvussa. Perusopetuksessa tunnistetaan kestävän kehityksen ja ekososiaalisen sivistyksen välttämättömyys, toimitaan sen mukaisesti ja ohjataan oppilaita kestävän elämäntavan omaksumiseen. Kestävän kehityksen ja elämäntavan ulottuvuudet ovat ekologinen ja taloudellinen sekä sosiaalinen ja kulttuurinen. Ekososiaalisen sivistyksen johtoajatuksena on luoda elämäntapaa ja kulttuuria, joka vaalii ihmisarvon loukkaamattomuutta, ekosysteemien monimuotoisuutta ja uusiutumiskykyä sekä samalla rakentaa osaamispohjaa luonnon- varojen kestävälle käytölle perustuvalle kiertotaloudelle. Ekososiaalinen sivistys merkitsee ymmärrystä erityisesti ilmastonmuutoksen vakavuudesta sekä pyrkimystä toimia kestävä kehitys huomioiden.
Ihminen kehittää ja käyttää teknologiaa sekä tekee teknologiaa koskevia päätöksiä arvojensa pohjalta. Hänellä on vastuu teknologian ohjaamisesta suuntaan, joka varmistaa ihmisen ja luonnon tulevaisuuden. Perusopetuksessa pohditaan kulutus- ja tuotantotavoissa ilmeneviä ristiriitoja suhteessa kestävään tulevaisuuteen sekä etsitään ja toteutetaan yhteistoimin ja pitkä jänteisesti elämäntapaamme korjaavia ratkaisuja. Oppilaita ohjataan tuntemaan myös kehitykseen vaikuttavia yhteiskunnallisia rakenteita ja ratkaisuja ja vaikuttamaan niihin. Perusopetus avaa näköalaa sukupolvien yli ulottuvaan globaaliin vastuuseen.

2.3. Oppimiskäsitys

Opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppilas on aktiivinen toimija. Hän oppii asettamaan tavoitteita ja ratkaisemaan ongelmia sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa. Oppiminen on erottamaton osa yksilön ihmisenä kasvua ja yhteisön hyvän elämän rakentamista. Kieli, kehollisuus ja eri aistien käyttö ovat ajattelun ja oppimisen kannalta olennaisia. Uusien tietojen ja taitojen oppimisen rinnalla oppilas oppii reflektoimaan oppimistaan, kokemuksiaan ja tunteitaan. Myönteiset tunnekokemukset, oppimisen ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.
Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten oppilaiden, opettajien ja muiden aikuisten sekä eri yhteisöjen ja oppimisympäristöjen kanssa. Se on yksin ja yhdessä tekemistä, ajattelemista, suunnittelua, tutkimista ja näiden prosessien monipuolista arvioimista. Siksi oppimisprosessissa on olennaista oppilaiden tahto ja kehittyvä taito toimia ja oppia yhdessä. Oppilaita ohjataan myös ottamaan huomioon toimintansa seuraukset ja vaikutukset muihin ihmisiin ja ympäristöön. Yhdessä oppiminen edistää oppilaiden luovan ja kriittisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoja sekä kykyä ymmärtää erilaisia näkökulmia. Se myös tukee oppilaiden kiinnostuksen kohteiden laajentumista. Oppiminen on monimuotoista ja sidoksissa opittavaan asiaan, aikaan ja paikkaan.
Oppimaan oppimisen taitojen kehittyminen on perusta tavoitteelliselle ja elinikäiselle oppimisele. Siksi oppilasta ohjataan tiedostamaan omat tapansa oppia ja käyttämään tätä tietoa oppimisensa edistämiseen. Oppimisprosessistaan tietoinen ja vastuullinen oppilas oppii toimimaan yhä itseohjautuvammin. Oppimisprosessin aikana hän oppii työskentely- ja ajattelutaitoja sekä ennakoimaan ja suunnittelemaan oppimisen eri vaiheita. Jotta oppilas voisi oppia uusia käsitteitä ja syventää ymmärrystä opittavista asioista, häntä ohjataan liittämään opittavat asiat ja uudet käsitteet aikaisemmin oppimaansa. Tietojen ja taitojen oppiminen on kumuloituvaa ja se vaatii usein pitkäaikaista ja sinnikästä harjoittelua. Oppilaan kiinnostuksen kohteet, arvostukset, työskentelytavat ja tunteet sekä kokemukset ja käsitykset itsestä oppijana ohjaavat oppimisprosessia ja motivaatiota. Oppilaan minäkuva sekä pystyvyyden tunne ja itsetunto vaikuttavat siihen, millaisia tavoitteita oppilas asettaa toiminnalleen. Oppimisprosessin aikana saatava rohkaiseva ohjaus vahvistaa oppilaan luottamusta omiin mahdollisuuksiinsa. Monipuolisen myönteisen ja realistisen palautteen antaminen ja saaminen ovat keskeinen osa sekä oppimista tukevaa että kiinnostuksen kohteita laajentavaa vuorovaikutusta.

3. PERUSOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET

3.1. Perusopetuksen tehtävä

Perusopetus on koulutusjärjestelmän kivijalka ja samalla osa esiopetuksesta alkavaa koulutusjatkumoa. Perusopetus tarjoaa oppilaille mahdollisuuden laajan yleissivistyksen perustan muodostamiseen ja oppivelvollisuuden suorittamiseen. Se antaa valmiudet ja kelpoisuuden toisen asteen opintoihin. Se ohjaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa ja rakentamaan tulevaisuutta oppimisen keinoin.

Kuva 2. Perusopetuksen tehtävä

Perusopetuksen tehtävää voidaan tarkastella sen opetus- ja kasvatustehtävän, yhteiskunnallisen tehtävän, kulttuuritehtävän sekä tulevaisuustehtävän näkökulmasta. Perusopetusta kehitetään inkluusioperiaatteen mukaisesti. Opetuksen saavutettavuudesta ja esteettömyydestä pidetään huoli. Jokaisella perusopetusta antavalla koululla on opetus- ja kasvatustehtävä. Tämä tarkoittaa oppilaiden oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin tukemista yhteistyössä kotien kanssa. Perus- opetus tarjoaa oppilaille mahdollisuuden osaamisen monipuoliseen kehittämiseen. Se rakentaa oppilaiden myönteistä identiteettiä ihmisinä, oppijoina ja yhteisön jäseninä. Opetus edistää osallisuutta ja kestävää elämäntapaa sekä kasvua demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyteen. Perus- opetus kasvattaa oppilaita ihmisoikeuksien tuntemiseen, kunnioittamiseen ja puolustamiseen.

Perusopetuksen yhteiskunnallisena tehtävänä on edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Perusopetus kartuttaa inhimillistä ja sosiaalista pääomaa. Inhimillinen pää- oma koostuu osaamisesta ja sosiaalinen pääoma ihmisten välisistä yhteyksistä, vuorovaikutuksesta ja luottamuksesta. Yhdessä ne edistävät yksilöllistä ja yhteiskunnallista hyvinvointia ja kehitystä. Perusopetuksen tehtävänä on osaltaan ehkäistä eriarvoistumista ja syrjäytymistä sekä edistää sukupuolten tasa-arvoa. Perusopetus kannustaa yhdenvertaisesti tyttöjä ja poikia eri oppiaineiden opinnoissa sekä lisää tietoa ja ymmärrystä sukupuolen moninaisuudesta. Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan omat mahdollisuutensa ja rakentamaan oppimispolkunsa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja.

Perusopetuksen kulttuuritehtävänä on edistää monipuolista kulttuurista osaamista ja kulttuuri- perinnön arvostamista sekä tukea oppilaita oman kulttuuri-identiteetin ja kulttuurisen pääoman rakentamisessa. Opetus lisää ymmärrystä kulttuureiden moninaisuudesta ja auttaa hahmotta- maan kulttuureita menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden jatkumoina, joissa jokainen voi itse olla toimijana.

Koulua ympäröivän maailman muutos vaikuttaa väistämättä oppilaiden kehitykseen ja hyvin- vointiin sekä koulun toimintaan. Perusopetuksessa opitaan kohtaamaan muutostarpeita avoimesti, arvioimaan niitä kriittisesti ja ottamaan vastuuta tulevaisuutta rakentavista valinnoista. Perusopetuksen globaalikasvatus luo osaltaan edellytyksiä oikeudenmukaiselle ja kestävälle kehitykselle YK:n asettamien kehitystavoitteiden suuntaisesti. Työtä tehdään mahdollisuuksien mukaan yhdessä muissa maissa toimivien koulujen ja opetuksen kehittäjien kanssa. Perusopetus vaikuttaa myönteisenä ja yhteiskuntaa rakentavana muutosvoimana kansallisesti ja kansainvälisesti.

3.2. Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet

Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään perusopetuslaissa sekä tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa[27]. Tavoitteet ohjaavat opetussuunnitelman perusteiden kaikkien osa-alueiden laadintaa. Ne ohjaavat myös paikallisen opetussuunnitelman laadintaa ja koulutyötä.

3.2.1. Kasvu ihmisyyteen ja yhteiskunnan jäsenyyteen

Valtioneuvoston asetuksen 2§:ssä korostetaan koulun kasvatus- ja opetustehtävää. Keskeisenä tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Opetuksen ja kasvatuksen tulee myös tukea kasvua tasapainoisiksi ja terveen itse- tunnon omaaviksi ihmisiksi. Asetuksen mukaan opetus edistää kulttuurien sekä aatteellisten, maailmankatsomuksellisten ja uskonnollisten, kuten kristillisten, perinteiden sekä länsimaisen humanismin perinteen tuntemista ja ymmärtämistä. Elämän, toisten ihmisten ja luonnon kunnioittamisen rinnalla korostetaan ihmisarvon loukkaamattomuutta, ihmisoikeuksien kunnioittamista ja suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Sivistykseen nähdään kuuluvaksi myös yhteistyö ja vastuullisuus, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, kasvu hyviin tapoihin sekä kestävän kehityksen edistäminen.

3.2.2. Tarpeelliset tiedot ja taidot

Asetuksen 3§:n mukaan opetuksen keskeisenä tavoitteena on luoda perusta oppilaan laajan yleissivistyksen muodostumiselle sekä maailmankuvan avartumiselle. Tähän tarvitaan sekä eri tiedonalojen tietoja ja taitoja että tiedonaloja läpileikkaavaa ja yhdistävää osaamista. Taitojen merkitys korostuu. Asetuksessa todetaan, että opetettavan tiedon tulee perustua tieteelliseen tietoon. Siinä säädetään myös muulla kuin äidinkielellä annettavan opetuksen sekä erityiseen maailmankatsomukseen ja kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvan opetuksen järjestämisestä ja tavoitteista.

3.2.3. Sivistyksen, tasa-arvoisuuden ja elinikäisen oppimisen edistäminen

Asetuksen 4 § sisältää tavoitteita ja periaatteita, joiden mukaisesti opetus ja kasvatus sekä oppilashuolto tulee järjestää. Kaiken toiminnan tulee vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhden- vertaisuutta sekä parantaa oppimaan oppimisen taitoja ja edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen. Asetuksessa korostuu vuorovaikutteisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen sekä koulun ulkopuolella tapahtuva oppiminen opetustyön resurssina. Samoin korostuu kasvua ja oppimista edistävän toimintakulttuurin sekä toimivan oppilashuollon merkitys.

Valtioneuvoston asetuksessa säädetyt tavoitteet ohjaavat tarkastelemaan opetusta kokonaisuutena, joka rakentaa tässä ajassa tarvittavaa yleissivistystä ja luo pohjaa elinikäiselle oppimiselle. Tiedonalakohtaisen

[27] Perusopetuslaki 2 § ja valtioneuvoston asetus (422/2012) 2 - 4 §

osaamisen lisäksi tulee tavoitella oppiainerajat ylittävää osaamista. Tähän pohjautuen opetussuunnitelman perusteissa määritellään tavoitteet ja sisällöt sekä yhteisille oppiaineille että tavoitteet oppiaineita yhdistäville laaja-alaisille osaamisalueille ja monialaisille oppimiskokonaisuuksille. Tavoitteiden toteutuminen edellyttää suunnitelmallista yhteistyötä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia.

3.3. Tavoitteena laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Siihen, miten oppilaat käyttävät tietojaan ja taitojaan, vaikuttavat oppilaiden omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Laaja-alaisen osaamisen lisääntynyt tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu, työnteko sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista.

Arvot, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan osaamisen kehittymiselle. Kukin oppi- aine rakentaa osaamista oman tiedon- ja taidonalansa sisältöjä ja menetelmiä hyödyntäen. Osaamisen kehittymiseen vaikuttavat sekä ne sisällöt, joiden parissa työskennellään, että erityisesti se, miten työskennellään ja miten oppijan ja ympäristön vuorovaikutus toimii. Oppilaille annettava palaute sekä oppimisen ohjaus ja tuki vaikuttavat etenkin asenteisiin, motivaatioon ja tahtoon toimia.

Seuraavassa kuvataan seitsemän laaja-alaista osaamiskokonaisuutta ja perustellaan niiden merkitys. Kokonaisuuksilla on useita liittymäkohtia toisiinsa. Niiden yhteisenä tavoitteena on perus- opetuksen tehtävän mukaisesti ja oppilaiden ikäkauden huomioon ottaen tukea ihmisenä kasvamista sekä edistää demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyden ja kestävän elämäntavan edellyttämää osaamista. Erityisen tärkeätä on rohkaista oppilaita tunnistamaan oma erityislaatunsa, omat vahvuutensa ja kehittymismahdollisuutensa sekä arvostamaan itseään.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet täsmennetään luvuissa 13, 14 ja 15 vuosiluokkakokonaisuuksittain. Tavoitteet on otettu huomioon oppiaineiden tavoitteiden ja keskeisten sisältöalueiden määrittelyssä. Oppiainekuvauksissa osoitetaan oppiaineiden tavoitteiden yhteys laaja-alaiseen osaamiseen.

Kuva 3. Laaja-alainen osaaminen (Opetushallitus)

Jokaiseen oppiaineeseen on kirjattu, mihin laaja-alaisen osaamisen alueeseen opetettava aines liittyy. Opettajan vastuulla on suunnitella opetus niin, että laaja-alaisen osaamisen tavoitteet mahdollistuvat.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa painotetaan lukuvuosittain valittua laaja-alaisen osaamisen aluetta. Koulukohtaisessa arviointilomakkeessa arvioidaan, miten monialainen oppimiskokonaisuus on tukenut valittuja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita.

3.3.1. Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Ajattelun ja oppimisen taidot luovat perustaa muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Ajatteluun ja oppimiseen vaikuttaa se, miten oppilaat hahmottavat itsensä oppijoina ja ovat vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Olennaista on myös, miten he oppivat tekemään havaintoja ja hakemaan, arvioimaan, muokkaamaan, tuottamaan sekä jakamaan tietoa ja ideoita. Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelemällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen. Tutkiva ja luova työskentelyote, yhdessä tekeminen sekä mahdollisuus syventymiseen ja keskittymiseen edistävät ajattelun ja oppimaan oppimisen kehittymistä.

Opettajien on tärkeä rohkaista oppilaita luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä ja olemaan samalla avoimia uusille ratkaisuille. Rohkaisua tarvitaan myös epäselvän ja ristiriitaisen tiedon äärellä olemiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista, hakemaan uutta tietoa ja siltä pohjalta tarkastelemaan ajattelutapojaan. Heidän kysymyksilleen annetaan tilaa ja heitä innostetaan etsimään vastauksia, kuuntelemaan toisten näkemyksiä sekä samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan. Heitä rohkaistaan rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä. Koulun muodostaman oppivan yhteisön jäseninä oppilaat saavat tukea ja kannustusta ideoilleen ja aloit- teilleen, jolloin heidän toimijuutensa voi vahvistua.

Oppilaita ohjataan käyttämään tietoa itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä uuden keksimiseen. Oppilailla tulee olla mahdollisuus analysoida käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista. Innovatiivisten ratkaisujen löytäminen edellyttää, että oppilaat oppivat näkemään vaihtoehtoja ja yhdistelemään näkökulmia ennakkoluulottomasti ja voivat käyttää kuvittelukykyään ole- massa olevien rajojen ylittämiseen. Leikit, pelillisyys, fyysinen aktiivisuus, kokeellisuus ja muut toiminnalliset työtavat sekä taiteen eri muodot edistävät oppimisen iloa ja vahvistavat edellytyksiä luovaan ajatteluun ja oivaltamiseen. Valmiudet systeemiseen ja eettiseen ajatteluun kehittyvät vähitellen, kun oppilaat oppivat näkemään asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä sekä hahmottamaan kokonaisuuksia.

Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan oma tapansa oppia ja kehittämään oppimisstrategioitaan. Oppimaan oppimisen taidot karttuvat, kun oppilaita ohjataan ikäkaudelleen sopivalla tavalla asettamaan tavoitteita, suunnittelemaan työtään, arvioimaan edistymistään sekä hyödyntämään teknologisia ja muita apuvälineitä opiskelussaan. Oppilaita tuetaan rakentamaan perus- opetuksen aikana hyvä tiedollinen ja taidollinen perusta sekä kestävä motivaatio jatko-opinnoille ja elinikäiselle oppimiselle. Raahessa painotetaan opiskelutaitojen opettamista. Jokaisessa oppiaineessa opetetaan kyseiseen aineeseen sopivat työskentely- ja opiskelutavat henkilökohtaiset oppimistyylit huomioon ottaen.

3.3.2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

Oppilaat kasvavat maailmaan, joka on kulttuurisesti, kielellisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti moninainen. Kulttuurisesti kestävä elämäntapa ja monimuotoisessa ympäristössä toimiminen edellyttävät ihmisoikeuksien kunnioittamiselle perustuvaa kulttuurista osaamista, arvostavan vuorovaikutuksen taitoja ja keinoja ilmaista itseään ja näkemyksiään.

Perusopetuksessa oppilaita ohjataan ympäristön kulttuuristen merkitysten tunnistamiseen ja arvostamiseen sekä oman kulttuuri-identiteetin ja myönteisen ympäristösuhteen rakentamiseen. Oppilaat oppivat tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä omia sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan. Heitä kannustetaan pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa. Oppi- laita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset

vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa, miten media muokkaa kulttuuria sekä pohtimaan myös, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisena hyväksyä. Kouluyhteisössä ja koulun ulkopuolella tehtävässä yhteistyössä oppilaat oppivat havaitsemaan kulttuurisia erityispiirteitä ja toimimaan joustavasti eri ympäristöissä. Heitä kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja. Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä. He oppivat myös välittämään, muokkaamaan ja luomaan kulttuuria ja perinteitä ja huomaamaan niiden merkityksen hyvinvoinnille.

Koulutyöhön sisällytetään runsaasti tilaisuuksia harjaantua esittämään mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan eettisesti. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita ja tilanteita eri näkökulmista. Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti ihmisoikeuksien, erityisesti lapsen oikeuksien tuntemista ja arvostamista sekä niiden mukaista toimintaa. Kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan vahvistetaan kaikessa toiminnassa, myös kansainvälistä yhteistyötä tehden. Oppilaille opetetaan ja tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella taitoja ja käytöstapoja, jotka auttavat kohtaamaan erilaisia ryhmiä ja ohjaavat toimimaan sivistyneesti monenlaisissa tilanteissa ja tilaisuuksissa.

Kouluyhteisössä oppilaat saavat kokemuksia vuorovaikutuksen merkityksestä myös omalle kehitykselle. He kehittävät sosiaalisia taitojaan, oppivat ilmaisemaan itseään eri tavoin ja esiintymään eri tilanteissa. Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielen- käyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. Oppilaita rohkaistaan vuorovaikutukseen ja itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Yhtä tärkeätä on oppia käyttämään matemaattisia symboleita, kuvia ja muuta visuaalista ilmaisua, draamaa sekä musiikkia ja liikettä vuorovaikutuksen ja ilmaisun välineinä. Koulutyöhön sisältyy myös monipuolisia mahdollisuuksia käsillä tekemiseen. Oppilaita ohjataan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen. Koulutyössä rohkaistaan mielikuvituksen käyttöön ja kekseliäisyyteen. Oppilaita ohjataan edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista. Raahessa opetetaan ja harjoitellaan taitoja ja käytöstapoja, jotka auttavat kohtaamaan erilaisia ryhmiä ja ohjaavat toimimaan sivistyneesti monenlaisissa tilanteissa ja tilaisuuksissa.

3.3.3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

Elämässä ja arjessa selviäminen edellyttää yhä moninaisempia taitoja. Kyse on terveydestä, turvallisuudesta ja ihmissuhteista, liikkumisesta ja liikenteestä, teknologisoituneessa arjessa toimimisesta sekä oman talouden hallinnasta ja kuluttamisesta, jotka kaikki vaikuttavat kestävään elämäntapaan. Perusopetuksessa tuetaan oppilaiden luottavaista suhtautumista tulevaisuuteen.

Kouluyhteisö ohjaa ymmärtämään, että jokainen vaikuttaa toiminnallaan niin omaan kuin toistenkin hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen. Oppilaita kannustetaan huolehtimaan itsestä ja toisista, harjoittelemaan oman elämän ja arjen kannalta tärkeitä taitoja sekä lisäämään ympäristönsä hyvinvointia. Oppilaat oppivat perusopetuksen aikana tuntemaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien ja sitä haittaavien tekijöiden sekä turvallisuuden merkityksen ja hakemaan niihin liittyvää tietoa. He saavat mahdollisuuden kantaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä sekä kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Oppilaat kasvavat huomaamaan ihmissuhteiden ja keskinäisen huolenpidon tärkeyden. He oppivat myös ajanhallintaa, joka on tärkeä osa arjenhallintaa ja itsesäätelyä. Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella toimimaan omasta ja muiden turvallisuudesta huolehtien eri tilanteissa, myös liikenteessä. Heitä ohjataan ennakoimaan vaaratilanteita ja toimimaan niissä tarkoituksenmukaisesti. Heitä opetetaan tunnista- maan keskeiset turvallisuuteen liittyvät symbolit sekä suojaamaan yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan. Turvallisuusteemaa painotetaan Raahen perusopetuksessa.

Oppilaat tarvitsevat perustietoa teknologiasta ja sen kehityksestä sekä vaikutuksista eri elämän- alueilla ja ympäristössä. He tarvitsevat myös opastusta järkeviin teknologisiin valintoihin. Opetuksessa tarkastellaan teknologian monimuotoisuutta ja ohjataan ymmärtämään sen toiminta-
periaatteita ja kustannusten muodostumista. Perusopetuksessa oppilaita ohjataan teknologian vastuulliseen käyttöön ja pohditaan siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä.

Oppilaita opastetaan kehittämään kuluttajataitojaan sekä edellytyksiään omasta taloudesta huolehtimiseen ja talouden suunnitteluun. Oppilaat saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen, mainonnan kriittiseen tarkasteluun sekä omien oikeuksien ja vastuiden tuntemiseen ja eettiseen käyttöön. Heitä kannustetaan kohtuullisuuteen, jakamiseen ja säästäväisyyteen. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin.

3.3.4. Monilukutaito (L4)

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten tekstien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvottamisen taitoja, jotka auttavat oppilaita ymmärtämään monimuotoisia kulttuurisia viestinnän muotoja sekä rakentamaan omaa identiteettiään. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tietoa. Tekstejä voidaan tulkita ja tuottaa esimerkiksi kirjoitetussa, puhutussa, painetussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa.

Oppilaat tarvitsevat monilukutaitoa osatakseen tulkita maailmaa ympärillään ja hahmottaa sen kulttuurista monimuotoisuutta sekä piilo viestintää. Monilukutaito merkitsee taitoa hankkia, yhdistää, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida tietoa eri muodoissa, eri ympäristöissä ja tilanteissa sekä erilaisten välineiden avulla. Monilukutaito tukee kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä. Sitä kehitettäessä tarkastellaan ja pohditaan myös eettisiä ja esteettisiä kysymyksiä. Monilukutaitoon sisältyy monia erilaisia lukutaitoja, joita kehitetään kaikessa opetuksessa. Oppilaiden tulee voida harjoittaa taitojaan sekä perinteisissä että monimediaisissa, teknologiaa eri tavoin hyödyntävissä oppimisympäristöissä.

Oppilaiden monilukutaitoa kehitetään kaikissa oppiaineissa arkikielestä kohti eri tiedonalojen kielen ja esitystapojen hallintaa. Osaamisen kehittyminen edellyttää rikasta tekstiympäristöä, sitä hyödyntävää pedagogiikkaa sekä oppiaineiden välistä ja muiden toimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia erilaisista teksteistä nauttimiseen. Oppimistilanteissa oppilaat käyttävät, tulkitsevat ja tuottavat erilaisia tekstejä sekä yksin että yhdessä muiden kanssa. Oppimateriaalina hyödynnetään ilmaisultaan monimuotoisia tekstejä ja mahdollistetaan niiden kulttuuristen yhteyksien ymmärtäminen. Opetuksessa tarkastellaan oppilaille merkityksellisiä, autenttisia tekstejä sekä niistä nousevia tulkintoja maailmasta. Näin oppilaat voivat hyödyntää opiskelussa vahvuuksiaan ja itseään kiinnostavia sisältöjä ja käyttää niitä myös osallistumisessa ja vaikuttamisessa.

3.3.5. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Tieto- ja viestintäteknologinen (tvt) osaaminen on tärkeä kansalaistaito sekä itsessään että osana monilukutaitoa. Se on oppimisen kohde ja väline. Perusopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikilla oppilailla on mahdollisuudet tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittämiseen. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään suunnitelmallisesti perusopetuksen kaikilla vuosiluokilla, eri oppiaineissa ja monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä muussa koulutyössä.

Tieto- ja viestintäteknologista osaamista kehitetään neljällä pääalueella

- Oppilaita ohjataan ymmärtämään tieto- ja viestintäteknologian käyttö- ja toimintaperi- aatteita ja keskeisiä käsitteitä sekä kehittämään käytännön tvt-taitojaan omien tuotosten laadinnassa.
- Oppilaita opastetaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti.
- Oppilaita opetetaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhallinnassa sekä tutkivassa ja luovassa työskentelyssä.
- Oppilaat saavat kokemuksia ja harjoittelevat tvt:n käyttämistä vuorovaikutuksessa ja verkostoitumisessa.

Kaikilla näillä alueilla tärkeätä on oppilaiden oma aktiivisuus ja mahdollisuus luovuuteen sekä itselle sopivien työskentelytapojen ja oppimispolkujen löytämiseen. Tärkeätä on myös yhdessä tekemisen ja oivaltamisen ilo,

mikä vaikuttaa opiskelumotivaatioon. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa välineitä tehdä omia ajatuksia ja ideoita näkyväksi monin eri tavoin ja siten se myös kehittää ajattelun ja oppimisen taitoja.

Oppilaita opastetaan tuntemaan tvt:n erilaisia sovelluksia ja käyttötarkoituksia sekä huomaa- maan niiden merkitys arjessa, ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja vaikuttamisen keinona. Yhdessä pohditaan, miksi tieto- ja viestintäteknologiaa tarvitaan opiskelussa, työssä ja yhteis- kunnassa ja miten näistä taidoista on tullut osa yleisiä työelämätaitoja. Tieto- ja viestintäteknologian vaikutusta opitaan arvioimaan kestävän kehityksen näkökulmasta ja toimimaan vastuullisina kuluttajina. Oppilaat saavat perusopetuksen aikana kokemuksia tvt:n käytöstä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa. He oppivat hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa. Erilaiset vuorovaikutteiset sovellukset, joissa opettaja voi valvoa oppilaiden toimintaa, tukevat yksin ja ryhmässä työskentelyä ajasta ja paikasta riippumatta. Samalla opettaja voi ohjata oppilaita oikeanlaiseen viestintään verkossa.

Opetuksessa otetaan erityisesti huomioon tieto- ja viestintäteknisten laitteiden sekä sovellusten asiallinen käyttäminen. Ohjataan miettimään missä, milloin ja miten teknologiaa on soveliasta käyttää. Yksityisyyden suojaamista ja toisen ihmisen kunnioittamista korostetaan.

3.3.6. Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Työelämä, ammatit ja työn luonne muuttuvat mm. teknologisen kehityksen ja talouden globalisoitumisen seurauksena. Työn vaatimusten ennakointi on vaikeampaa kuin ennen. Oppilaiden tulee perusopetuksessa saada yleisiä valmiuksia, jotka edistävät kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan. Oppilaiden on tärkeä saada kokemuksia, jotka auttavat oivaltamaan työn ja yritteliäisyyden merkityksen, yrittäjyyden mahdollisuudet sekä oman vastuun yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä. Oppilaille annetaan realistinen kuva yrittäjyydestä ammattina. Myös yrittämisen riskit on otettava opetuksessa esille. Koulutyö järjestetään niin, että oppilaat voivat kartuttaa työelämätuntemustaan, oppia yrittäjämäistä toimintatapaa ja oivaltaa koulussa ja vapaa-ajalla hankitun osaamisen merkityksen oman työuran kannalta.

Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Kouluissa esitellään yritysten toimintaa esimerkiksi kutsumalla yrittäjiä koululle, yritysvierailuilla tai etäopetuksen avulla. Perusopetuksen aikana oppilaat tutustuvat työelämään ja saavat kokemuksia työnteosta sekä yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja sekä huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys. Itsensä työllistämisen taidot ja yrittäjyys sekä
riskien arviointi ja hallittu ottaminen tulevat tutuiksi myös erilaisten projektien kautta. Koulu- työssä opitaan ryhmätoimintaa, projektityöskentelyä ja verkostoitumista.

Koulussa harjaannutaan työskentelemään itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa sekä toimimaan järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti. Yhteisessä työssä jokainen oppilas voi hahmottaa oman tehtävänsä osana kokonaisuutta. Siinä opitaan myös vastavuoroisuutta ja ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa oppilaat voivat oppia suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja ja tekemään johtopäätöksiä. He harjoittelevat työhön tarvittavan ajan arviointia ja muita työn edellytyksiä sekä uusia ratkaisujen löytämistä olosuhteiden muuttuessa. Samalla on tilaisuus oppia ennakoi- maan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia ja kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä. Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuunsaattamisessa sekä oman ja muiden työn ja niiden tulosten arvostamiseen.

Oppilaita rohkaistaan suhtautumaan uusiin mahdollisuuksiin avoimesti ja toimimaan muutostilanteissa joustavasti ja luovasti. Heitä ohjataan tarttumaan asioihin aloitteellisesti ja etsimään erilaisia vaihtoehtoja. Oppilaita tuetaan tunnistamaan ammatillisia kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään jatko-opintovalintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten su- kupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

3.3.7. Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Yhteiskunnalliseen toimintaan osallistuminen on demokratian toimivuuden perusedellytys. Osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä vastuullista suhtautumista tulevaisuuteen voi oppia vain harjoittelemalla. Kouluyhteisö tarjoaa tähän turvalliset puitteet. Samalla perusopetus luo osaamisperustaa oppilaiden kasvulle demokraattisia oikeuksia ja vapauksia vastuullisesti käyttäviksi, aktiivisiksi kansalaisiksi. Koulun tehtävänä on vahvistaa jokaisen oppilaan osallisuutta.

Perusopetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan. Koulussa kunnioitetaan heidän oikeuttaan osallistua päätöksentekoon ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Oppilaat osallistuvat oman opiskelunsa, yhteisen koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. He saavat tietoja ja kokemuksia kansalaisyhteiskunnan osallistumis- ja vaikuttamisjärjestelmistä ja keinoista sekä yhteisöllisestä työskentelystä koulun ulkopuolella. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaat oppivat arvioimaan median vaikutuksia ja käyttämään sen mahdollisuuksia. Kokemusten kautta oppilaat oppivat vaikuttamista, päätöksentekoa ja vastuullisuutta. Samalla he oppivat hahmottamaan sääntöjen ja sopimusten sekä luottamuksen merkityksen. Osallistuessaan sekä koulussa että sen ulkopuolella oppilaat oppivat ilmaisemaan omia näkemyksiään rakentavasti. He oppivat työskentelemään yhdessä ja saavat tilaisuuksia harjoitella neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista sekä asioiden kriittistä tarkastelua. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ehdotuksiaan eri osapuolten yhdenvertaisuuden ja tasa- arvon sekä oikeudenmukaisen kohtelun ja kestävän elämäntavan näkökulmista.

Perusopetuksen aikana oppilaat pohtivat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä sekä erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Heitä ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle. Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja - rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää tulevaisuutta rakentaviksi. Oppilaskuntatoiminta opettaa oppilaille osallisuutta ja demokratian periaatteita. Jokaisella kouluyhteisön jäsenellä on mahdollisuus osallistua koulun arjen suunnitteluun ja toteutukseen sekä vastuunottoon niistä. Samalla harjoitellaan yhteiskunnallista vaikuttamista.

4. YHTENÄISEN PERUSOPETUKSEN TOIMINTAKULTTUURI

4.1. Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen

Perusopetusta kehitetään opetussuunnitelmallisesti ja pedagogisesti yhtenäisenä kokonaisuutena. Perusopetus jäsentyy valtioneuvoston asetuksen mukaisesti vuosiluokkien 1–2, 3–6 sekä 7–9 muodostamiin jaksoihin. Vuosiluokat muodostavat opetuksellisesti eheän ja kasvatuksellisesti johdonmukaisen jatkumon. Yhteistyö esiopetuksen kanssa vahvistaa työn pitkäjänteisyyttä. Opetuksen järjestäjä huolehtii yhteistyöstä ja opetuksen yhtenäisyydestä riippumatta siitä, toimivatko esiopetus ja perusopetus tai perusopetuksen eri luokka-asteet hallinnollisesti eri yksiköissä tai eri rakennuksissa. Yhteistyötä tehdään mahdollisuuksien mukaan myös seuraavan koulutusvaiheen oppilaitosten kanssa.

Toimintakulttuurilla on keskeinen merkitys perusopetuksen yhtenäisyyden toteuttamisessa. Se vaikuttaa aina oppilaan kohtaaman koulutyön laatuun[28]. Yhteisön toimintakulttuuri on sen historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia. Toimintakulttuuria voidaan kehittää ja muuttaa. Se on kokonaisuus, joka rakentuu

- työtä ohjaavien normien ja toiminnan tavoitteiden tulkinnasta
- johtamisesta sekä työn organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista
- yhteisön osaamisesta ja kehittämisestä
- pedagogiikasta ja ammatillisuudesta
- vuorovaikutuksesta, ilmapiiristä, arkikäytännöistä ja oppimisympäristöistä.

Toimintakulttuuria muovaavat sekä tiedostetut että tiedostamattomat tekijät. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnistetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei. Aikuisten tapa toimia välittyy oppilaille, jotka omaksuvat kouluyhteisön arvoja, asenteita ja tapoja. Esimerkiksi vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä sukupuoliroolit siirtyvät oppilaille. Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä.

Toimintakulttuuri ilmenee selvimmin yhteisön käytännöissä. Perusopetuksessa kaikki käytännöt rakennetaan tukemaan opetus- ja kasvatustyölle asetettuja tavoitteita. Toimintakulttuurin tulee tukea tavoitteisiin sitoutumista ja edistää yhteisen arvo perustan ja oppimiskäsityksen toteutumista koulutyössä. Toimintakulttuuriin kehittämisen perusedellytys on toisia arvostava, avoin ja vuorovaikutteinen sekä kaikkia yhteisön jäseniä osallistava ja luottamusta rakentava keskustelu.

4.2. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Perusopetuksen toimintakulttuurin periaatteiden tehtävänä on tukea opetuksen järjestäjiä ja kouluja toimintansa suuntaamisessa. Periaatteet on kuvattu ajatellen erityisesti koulun toimin- taa. Opetuksen järjestäjän tehtävänä on luoda edellytykset periaatteiden toteutumiselle kouluissa ja kehittää omaa toimintakulttuuriaan samassa suunnassa. Tavoitteena on luoda toimintakulttuuria, joka edistää oppimista, osallisuutta, hyvinvointia ja kestävää elämäntapaa. Periaatteiden toteuttamiseksi tarvitaan paikallisten tarpeiden ja mahdollisuuksien huomioon ottamista, yhteis- työtä huoltajien ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa sekä oppilaiden aitoa mukanaoloa yhteisön kehittämisessä. Koulut toteuttavat toimintakulttuurin kehittämistä ja arviointia muun muassa kehityskeskusteluissa ja yleisissä oppilashuollon kokouksissa.

4.2.1. Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Koulu toimii oppivana yhteisönä ja kannustaa kaikkia jäseniään oppimiseen. Oppiva yhteisö kehittyy dialogin avulla. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä. Tavoitteiden pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi ja kiireettömyys edistävät yhteisön oppimista. Sitä tukee kodeilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta

[28] Perusopetuksen laatukriteerit, opetus- ja kulttuuriministeriö 2012

saadun tiedon hyödyntäminen. Pedagogi- sen ja jaetun johtamisen merkitys korostuu, ja johtaminen kohdistuu erityisesti oppimisen edellytyksistä huolehtimiseen. Kouluissa on mahdollistettava yhteistyön tekeminen esimerkiksi huomioimalla asia lukujärjestyksissä, opettajien yhteissuunnittelussa sekä kannustamalla yhdessä tekemiseen. Tässä koulun johdon rooli on tärkeä.

Oppiva yhteisö luo edellytyksiä yhdessä ja toinen toisiltaan oppimiseen. Se luo edellytyksiä myös tutkimiseen ja kokeilemiseen sekä innostumisen ja onnistumisen kokemuksiin. Yhteisö rohkaisee jokaista jäsentään yrittämään ja oppimaan myös virheistä. Se antaa sopivia haasteita ja tukee vahvuuksien löytämistä ja hyödyntämistä. Yhteisön jäseninä oppilaat voivat luoda myönteisen ja realistisen käsityksen itsestään ja kehittää luontaista kokeilun ja tutkimisen haluaan. Oppivassa yhteisössä ymmärretään fyysisen aktiivisuuden merkitys oppimiselle ja irrottaudutaan istuvasta elämäntavasta. Siinä arvostetaan työhön syventymistä, oppimisessa tarvittavaa ponnistelua ja työn loppuunsaattamista.

4.2.2. Hyvinvointi ja turvallinen arki

Oppivan yhteisön rakenteet ja käytännöt edistävät hyvinvointia ja turvallisuutta ja luovat siten edellytyksiä oppimiselle. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen koulutyöhön ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. Toiminnassa otetaan huomioon yhteisön jäsenten yksilöllisyys ja tasa-arvoisuus sekä yhteisön tarpeet. Koulun käytännöt ovat joustavia ja mahdollistavat monipuolisen toiminnan. Liikkuminen sekä mielen hyvinvointia edistävät yhteiset toiminnat ovat luonteva osa jokaista koulupäivää. Yhteisöllinen oppilashuolto on tärkeä osa toimintakulttuuria.

Oppilailla on yhdenvertainen mahdollisuus saada tarvitsemaansa ohjausta sekä tukea kehitykseensä ja oppimiseensa sekä yksilöinä että ryhmän jäseninä. Yhteisössä arvostetaan hyväntahtoisuutta ja ystävällisyyttä. Kiusaamista, väkivaltaa, rasismia tai muuta syrjintää ei hyväksytä ja epäasialliseen käytökseen puututaan. Koulutyössä pyritään arjen ennakoitavuuteen ja kiireettömyyteen. Tämä vaatii lukuvuoden suunnittelua keskeisiltä osin jo hyvissä ajoin. Esimerkiksi monialaiset oppimiskokonaisuudet on suunniteltava jo edellisenä lukuvuonna. Kuulluksi tuleminen ja oikeudenmukaisuuden kokemus rakentavat luottamusta. Rauhallinen ja hyväksyvä ilmapiiri, hyvät sosiaaliset suhteet sekä ympäristön viihtyisyys edistävät työrauhaa.

4.2.3. Vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely

Vuorovaikutus, yhteistyö ja monipuolinen työskentely ovat yhteisön kaikkien jäsenten oppimista ja hyvinvointia edistäviä tekijöitä. Oppiva yhteisö tunnistaa oppimisen ja tiedon rakentumisen moninaisuuden ja toimii joustavasti. Se rohkaisee kokeilemiseen ja antaa tilaa eri ikäkausille ja oppijoille tunnusomaiselle toiminnallisuudelle, luovalle työskentelylle, liikkumiselle, leikille ja elämyksille.

Koulutyössä hyödynnetään suunnitelmallisesti eri työtapoja ja oppimisympäristöjä ja työskentelyä pyritään säännöllisesti viemään ulos luokkahuoneesta. Luodaan mahdollisuuksia projektimaiseen työskentelyyn ja kokonaisuuksien opiskeluun sekä yhteistyöhön koulun sisällä ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Koulun aikuisten keskinäinen yhteistyö sekä vuorovaikutus ympäröivän yhteiskunnan kanssa tukevat oppilaiden kasvua hyvään vuorovaikutukseen ja yhteis- työhön. Yhdessä tekeminen edistää oman erityislaadun tunnistamista ja taitoa työskennellä rakentavasti monenlaisten ihmisten kanssa. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään edistämään vuorovaikutusta sekä työskentelyn moniaistisuutta ja monikanavaisuutta.

4.2.4. Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Koulu oppivana yhteisönä on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa, jossa paikallinen ja globaali limittyvät. Erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Oppivassa yhteisössä kotikansainvälisyys on tärkeä voimavara. Yhteisö arvostaa ja hyödyntää maan kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Se tuo esiin saamelaiskulttuurin ja eri vähemmistöjen merkityksen Suomessa. Se kehittää yksilöiden ja ryhmien välistä ymmärrystä ja kunnioitusta sekä vastuullista

toimintaa. Yhteisössä tunnistetaan, että oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin on perusoikeus. Kulttuuritraditioihin tutustutaan, erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan uusia tapoja toimia yhdessä.

Yksi kulttuurisen moninaisuuden ilmentymä on monikielisyys. Jokainen yhteisö ja yhteisön jäsen on monikielinen. Eri kielten käyttö rinnakkain koulun arjessa nähdään luontevana ja kieliä arvostetaan. Kielitietoisessa yhteisössä keskustellaan kieliin ja kieliyhteisöihin kohdistuvista asenteista ja ymmärretään kielen keskeinen merkitys oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on oma kielensä, tekstikäytäntönsä ja käsitteistönsä. Eri tiedonalojen kielet ja symbolijärjestelmät avaavat samaan ilmiöön eri näkökulmia. Opetuksessa edetään arkikielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. Kielitietoisessa koulussa jokainen aikuinen on kielellinen malli ja myös opettamansa oppiaineen kielen opettaja.

4.2.5. Osallisuus ja demokraattinen toiminta

Oppivan yhteisön toimintatavat rakennetaan yhdessä. Osallisuutta edistävä, ihmisoikeuksia toteuttava ja demokraattinen toimintakulttuuri luo perustan oppilaiden kasvulle aktiivisiksi kansa laisiksi.

Oppilaat osallistuvat oman kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. He saavat kokemuksia kuulluiksi ja arvostetuiksi tulemisesta yhteisön jäseninä. Oppilaita kuullaan esimerkiksi yleisissä oppilashuoltopalavereissa. Yhteisö kannustaa demokraattiseen vuoropuheluun ja osallistumiseen sekä luo niille toimintatapoja ja rakenteita. Oppilaskuntatoiminta tarjoaa yhden tärkeän väylän oppilaiden osallistumiselle. Muut toimintamuodot kuten tukioppilas- ja kummitoiminta, vapaaehtoistyö tai erilaiset kestävän kehityksen toiminnat täydentävät sitä. Samalla ne vahvistavat yhteistyötä ja vuorovaikutusta koko kouluyhteisössä. Yhteistyö eri hallinnonalojen, seurakuntien, järjestöjen, yritysten ja muiden toimijoiden kanssa syventää käsityksiä yhteiskunnasta ja kansalaisyhteiskunnassa toimimisesta. Yhteydet eri maissa toimivien koulujen kanssa lisäävät globalisoituneessa maailmassa toimimisen taitoja.

4.2.6. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Oppiva yhteisö edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina riippumatta mistään henkilöön liittyvästä tekijästä[29]. Samanarvoisuus ei merkitse samanlaisuutta. Yhdenvertainen kohtelu edellyttää sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille että yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista.

Peruskouluaikana oppilaiden käsitys omasta sukupuoli-identiteetistä ja seksuaalisuudesta kehittyy. Oppiva yhteisö edistää arvoillaan ja käytänteillään sukupuolten tasa-arvoa ja tukee oppilaita oman identiteetin rakentumisessa. Opetus on lähestymistavaltaan sukupuolitietoista. Yhteisö rohkaisee oppilaita tunnistamaan omat mahdollisuutensa sekä suhtautumaan eri oppiaineisiin, tekemään valintoja ja sitoutumaan opiskeluun ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Oppimisympäristöjä, työtapoja ja opetusmateriaaleja valitsemalla ja kehittämällä luodaan näkyvyyttä inhimillisen moninaisuuden arvostamiselle.

4.2.7. Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen

Oppiva yhteisö ottaa kaikessa toiminnassaan huomioon kestävän elämäntavan välttämättömyyden. Arjen valinnoillaan ja toimillaan koulu ilmentää vastuullista suhtautumista ympäristöön. Raaka-aineita, energiaa ja luonnon monimuotoisuutta tuhlaavia materiaalivalintoja ja toiminta- tapoja muutetaan kestäviksi. Kestävän elämäntavan aineettomien tekijöiden merkitystä hyvin- voinnille korostetaan ja niille annetaan aikaa ja näkyvyyttä päivittäisessä koulutyössä. Oppilaat ovat mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa kestävää arkea.

[29] Yhdenvertaisuuslaki (21/2004)

Oppiva yhteisö rakentaa toivoa hyvästä tulevaisuudesta luomalla osaamisperustaa ekososiaaliselle sivistykselle. Realistinen ja käytännöllinen asenne hyvän tulevaisuuden edellytysten muovaamiseen vahvistaa kasvamista vastuullisuuteen yhteisön jäseninä, kuntalaisina ja kansalaisina. Se rohkaisee oppilaita kohtaamaan avoimesti ja uteliaasti maailman moninaisuutta sekä toimi- maan oikeudenmukaisemman ja kestävämmän tulevaisuuden puolesta.

4.3. Raahen opetustoimen tasa-arvosuunnitelma

Tasa-arvolain tarkoituksena on estää sukupuoleen perustuva syrjintä ja edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa sekä tässä tarkoituksessa parantaa naisten asemaa erityisesti työelämässä. Lain tarkoituksena on myös estää sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä[30].

Laki velvoittaa myös kouluja toimimaan näiden tavoitteiden edistämiseksi. Erityistä huomiota tulee kiinnittää oppilas- tai opiskelijavalintoihin, opetuksen järjestämiseen, oppimiseroihin ja opintosuoritusten arviointiin sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen.

Raahen opetustoimessa tasa-arvosuunnitelma laaditaan koulukohtaisesti vuosittain syksyllä osana lukuvuosisuunnitelmaa. Tasa-arvosuunnitelmaan kirjataan lyhyesti

- arvio edellisen lukuvuoden tasa-arvotyön toimenpiteistä ja niiden toimivuudesta,
- arvio koulun nykyisestä tasa-arvotilanteesta sekä
- konkreettiset toimet, joilla tasa-arvoa edistetään alkaneena lukuvuonna.

Keskeistä suunnitelmassa on huomioida koulun arki: Tuetaanko opetuksella yhdenvertaisesti kaikkien oppilaiden oppimista ja hyvinvointia? Kohdellaanko oppilaita tyttöinä ja poikina vai lapsina? Vahvistavatko valitut oppimateriaalit stereotyyppisiä sukupuolirooleja? Vaikuttaako suku- puoli oppimissuoritusten arviointiin? Käsitelläänkö koulussa avoimesti sukupuolisuuteen liittyviä asioita? Kokevatko kaikki olonsa turvalliseksi koulussa?

Suunnitelma laaditaan yhteistyössä henkilökunnan ja oppilaitten kanssa. Koulut voivat päättää itse, miten yhteistyö käytännössä toteutetaan. Tasa-arvosuunnitelma on asiakirja, jolla työtä suunnitellaan ja raportoidaan. Tärkeintä on saada tasa-arvotyö osaksi koulun arkea ja toimintakulttuuria.

4.4. Oppimisympäristöt ja työtavat

4.4.1. Oppimisympäristöt

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja ja paikkoja sekä yhteisöjä ja toimintakäytäntöjä, joissa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat. Oppimisympäristöön kuuluvat myös välineet, palvelut ja materiaalit, joita opiskelussa käytetään. Oppimisympäristöjen tulee tukea yksilön ja yhteisön kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta[31]. Kaikki yhteisön jäsenet vaikuttavat toiminnallaan oppimisympäristöihin. Hyvin toimivat oppimisympäristöt edistävät vuorovaikutusta, osallistumista ja yhteisöllistä tiedon rakentamista. Ne myös mahdollistavat aktiivisen yhteistyön koulun ulkopuolisten yhteisöjen tai asiantuntijoiden kanssa.

Oppimisympäristöjen kehittämisen tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monipuolisen ja joustavan kokonaisuuden. Kehittämisessä otetaan huomioon eri oppi- aineiden erityistarpeet. Oppimisympäristöjen tulee tarjota mahdollisuuksia luoviin ratkaisuihin sekä asioiden tarkasteluun ja tutkimiseen eri näkökulmista. Lisäksi oppimisympäristöjen kehittämisessä ja valinnassa otetaan huomioon, että oppilaat oppivat uusia tietoja ja taitoja myös koulun ulkopuolella. Opetuksessa huomioidaan paikalliset erityispiirteet, kuten merellisyys, terästeollisuus ja sen alihankkijat sekä kaupungin historia.

---

[30] Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta, 1§

[31] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 4 §

Perusopetuksen tilaratkaisujen kehittämisessä, suunnittelussa, toteutuksessa ja käytössä otetaan huomioon ergonomia, ekologisuus, esteettisyys, esteettömyys ja akustiset olosuhteet sekä tilojen valaistus, sisäilman laatu, viihtyisyys, järjestys ja siisteys. Koulun tilaratkaisuilla kalusteineen, varusteineen ja välineineen on mahdollista tukea opetuksen pedagogista kehittämistä ja oppilaiden aktiivista osallistumista. Tilat, välineet ja materiaalit sekä kirjastopalvelut pyritään saamaan oppilaan käyttöön niin, että ne antavat mahdollisuuden myös itsenäiseen opiskeluun. Koulun sisä- ja ulkotilojen lisäksi eri oppiaineiden opetuksessa hyödynnetään luontoa ja rakennettua ympäristöä. Kirjastot, liikunta-, taide- ja luontokeskukset, museot ja monet muut yhteistyötahot tarjoavat monimuotoisia oppimisympäristöjä.

Tieto- ja viestintäteknologia on olennainen osa monipuolisia oppimisympäristöjä. Sen avulla vahvistetaan oppilaiden osallisuutta ja yhteisöllisen työskentelyn taitoja sekä tuetaan oppilaiden henkilökohtaisia oppimispolkuja. Oppimisympäristöjen kehittämisessä otetaan huomioon monimuotoinen mediakulttuuri. Uusia tieto- ja viestintäteknologisia ratkaisuja otetaan käyttöön oppimisen edistämiseksi ja tukemiseksi. Oppilas käyttää aktiivisesti pilvipalveluita oppimisympäristönä. Pilvipalvelut tukevat tiedon avointa jakamista sekä oppimisen aikaista arviointia. Oppilaiden omia tietoteknisiä laitteita voidaan käyttää oppimisen tukena huoltajien kanssa sovittavilla tavoilla. Samalla varmistetaan, että kaikilla oppilailla on mahdollisuus tieto- ja viestintäteknologian käyttöön.

Onnistumisen kokemukset ja elämykset erilaisissa ympäristöissä ja oppimistilanteissa innostavat oppilaita oman osaamisensa kehittämiseen. Oppilaat osallistuvat oppimisympäristöjen kehittämiseen. Oppimisympäristöjen suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset tarpeet[32]. Näin voidaan ehkäistä oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarvetta. Tuen tarpeen mukaan räätälöidyt oppimisympäristöt voivat olla osa oppilaan suunnitelmallista tukea.

Oppimisympäristöjen kehittämisessä otetaan huomioon kouluyhteisön ja jokaisen oppilaan kokonaisvaltainen hyvinvointi. Ympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä ja edistää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaista tervettä kasvua ja kehitystä[33]. Oppilaita ohjataan vastuulliseen ja turvalliseen toimintaan kaikissa oppimisympäristöissä. Hyvä työrauha sekä ystävällinen ja kiireetön ilmapiiri tukevat oppimista.

4.4.2. Työtavat

Työtapojen valinnan lähtökohtana ovat opetukselle ja oppimiselle asetetut tavoitteet sekä oppilaiden tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Työtapojen vaihtelu tukee ja ohjaa koko opetusryhmän ja jokaisen oppilaan oppimista. Opetuksessa käytetään eri ikäkausiin sekä erilaisiin oppimistilanteisiin soveltuvia työtapoja. Työtapojen ja arviointimenetelmien monipuolisuus antaa oppilaalle mahdollisuuden osoittaa osaamistaan eri tavoin. Työtapojen valinnassa kiinnitetään huomiota myös sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

Monipuoliset työtavat tuovat oppimiseen iloa ja onnistumisen kokemuksia sekä tukevat eri ikä- kausille ominaista luovaa toimintaa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat sekä eri aistien käyttö ja liikkuminen lisäävät oppimisen elämyksellisyyttä ja vahvistavat motivaatiota. Motivaatiota vahvistavat myös työtavat, jotka tukevat itseohjautuvuutta ja ryhmään kuulumisen tunnetta. Draamatoiminta sekä muut taiteelliset ilmaisukeinot edistävät oppilaiden kasvua itsensä tunteviksi, itsetunnoltaan terveiksi ja luoviksi ihmisiksi. Tällöin oppilaat pystyvät ilmaisemaan itseään monipuolisesti ja toimimaan rakentavassa vuorovaikutuksessa erilaisten ihmisten ja ryhmien kanssa. Työtapojen valinnalla voidaan tukea myös yhteisöllistä oppimista, jossa osaamista ja ymmärrystä rakennetaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Oppilaita ohjataan toimimaan eri- laisissa rooleissa, jakamaan tehtäviä keskenään ja olemaan vastuussa sekä henkilökohtaisista että yhteisistä tavoitteista.

---

[32] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 4 §

[33] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 4 §

Työtapojen valinnassa otetaan huomioon eri oppiaineiden ominaispiirteet sekä laaja-alaisen osaamisen kehittäminen. Oppiaineille ominaisten työtapojen käyttö edistää sekä jäsentyneiden tietorakenteiden muodostumista että taitojen omaksumista. Oppimisen kannalta tärkeitä ovat tiedon hankkimisen, käsittelyn, analysoimisen, esittämisen, soveltamisen, yhdistelemisen, arvioinnin ja luomisen taidot. Tutkiva ja ongelmalähtöinen työskentely, leikki, mielikuvituksen käyttö ja taiteellinen toiminta edistävät käsitteellistä ja menetelmällistä osaamista, kriittistä ja luovaa ajattelua sekä taitoa soveltaa osaamista.

Opetuksen eriyttäminen ohjaa työtapojen valintaa. Eriyttäminen perustuu oppilaantuntemukseen ja on kaiken opetuksen pedagoginen lähtökohta. Se koskee opiskelun laajuutta ja syvyyttä, työskentelyn rytmiä ja etenemistä sekä oppilaiden erilaisia tapoja oppia. Eriyttäminen perustuu oppilaan tarpeille ja mahdollisuuksille suunnitella itse opiskeluaan, valita erilaisia työtapoja ja edetä yksilöllisesti. Työtapojen valinnassa otetaan huomioon myös oppilaiden väliset yksilölliset ja kehitykselliset erot. Eriyttämällä tuetaan oppilaan itsetuntoa ja motivaatiota sekä turvataan oppimisen rauhaa. Eriyttämisellä myös ehkäistään tuen tarpeen syntymistä. Myös opetuksen eheyttäminen ohjaa työtapojen valintaa. Opetuksen eheyttämistä käsitellään seuraavassa luvussa 4.4.

Monipuolinen ja tarkoituksenmukainen tieto- ja viestintäteknologian käyttö lisää oppilaiden mahdollisuuksia kehittää työskentelyään ja verkostoitumistaitojaan. Siten valmiudet tiedon omatoimiseen, vuorovaikutteiseen ja kriittiseen hankintaan, käsittelyyn ja luovaan tuottamiseen karttuvat. Työtapojen valinnassa hyödynnetään pelien ja pelillisyyden tarjoamat mahdollisuudet.

Opettaja valitsee työtavat vuorovaikutuksessa oppilaiden kanssa ja ohjaa oppilaita erityisesti uusien työtapojen käytössä itseohjautuvuutta vahvistaen. Oppimaan oppimisen taidot kehittyvät parhaiten silloin, kun opettaja ohjaa oppilaita myös suunnittelemaan ja arvioimaan työskentely- tapojaan. Tämä motivoi ja auttaa oppilaita ottamaan vastuuta oppimisesta ja työskentelystä kouluyhteisössä. Yhteinen tavoitteiden ja arviointiperusteiden pohdinta sitouttaa tavoitteiden mukaiseen työskentelyyn.

4.5. Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet

Opetuksen eheyttäminen on tärkeä osa perusopetuksen yhtenäisyyttä tukevaa toimintakulttuuria. Eheyttämisen tavoitteena on tehdä mahdolliseksi opiskeltavien asioiden välisten suhteiden ja keskinäisten riippuvuuksien ymmärtäminen. Se auttaa oppilaita yhdistämään eri tiedonalojen tietoja ja taitoja sekä jäsentämään niitä mielekkäiksi kokonaisuuksiksi vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Kokonaisuuksien tarkastelu ja tiedonaloja yhdistelevät, tutkivat työskentely jaksot ohjaavat oppilaita soveltamaan tietojaan ja tuottavat kokemuksia osallistumisesta tiedon yhteisölliseen rakentamiseen. Oppilaat voivat näin hahmottaa koulussa opiskeltavien asioiden merkitystä oman elämän ja yhteisön sekä yhteiskunnan ja ihmiskunnan kannalta. Samalla he saavat aineksia maailmankuvansa laajentamiseen ja jäsentämiseen.

Opetuksen eheyttäminen edellyttää sekä opetuksen sisältöä että työtapoja koskevaa pedagogista lähestymistapaa, jossa kunkin oppiaineen opetuksessa ja erityisesti oppiainerajat ylittäen tarkastellaan todellisen maailman ilmiöitä tai teemoja kokonaisuuksina. Eheyttämisen tapa ja kesto voi vaihdella oppilaiden tarpeista ja opetuksen tavoitteista riippuen. Eheyttämistä voidaan toteuttaa mm:

- rinnastamalla eli opiskelemalla samaa teemaa kahdessa tai useammassa oppiaineessa samanaikaisesti
- jaksottamalla eli järjestämällä samaan teemaan liittyvät asiat peräkkäin opiskeltaviksi
- toteuttamalla toiminnallisia aktiviteetteja kuten teemapäiviä, erilaisia tapahtumia, kampanjoita, opintokäyntejä ja leirikouluja
- suunnittelemalla monialaisia, pitempikestoisia oppimiskokonaisuuksia, joiden toteuttamiseen osallistuu useampia oppiaineita ja joihin voi sisältyä edellä mainittuja eheyttämistapoja
- muodostamalla oppiaineista integroituja kokonaisuuksia
- kokonaisopetuksena, jossa kaikki opetus toteutetaan eheytettynä kuten esiopetuksessa.

Jotta voidaan turvata kaikkien oppilaiden mahdollisuus kokonaisuuksien tarkasteluun ja oppilaita kiinnostavaan tutkivaan työskentelyyn, opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että oppilaiden opintoihin sisältyy vähintään yksi monialainen oppimiskokonaisuus lukuvuodessa. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien tavoitteet, sisällöt ja toteuttamistavat päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa ja ne täsmennetään koulujen lukuvuosisuunnitelmissa. Oppimiskokonaisuudet suunnitellaan riittävän pitkäkestoisiksi siten, että oppilailla on aikaa syventyä oppimiskokonaisuuden sisältöön ja työskennellä tavoitteellisesti, monipuolisesti ja pitkäjänteisesti. Koulut kirjaavat oppimiskokonaisuuksien suunnitelman ja arvioinnin luku- vuosisuunnitelmaansa. Lukuvuosisuunnitelmassa voidaan päättää myös muista opetuksen eheyttämistavoista.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet edistävät perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittymistä. Oppimiskokonaisuuksien aiheet suunnitellaan paikallisesti ilmentämään luvussa 4.2 kuvattuja toimintakulttuurin peri- aatteita.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa hyödynnetään paikallisia voimavaroja ja mahdollisuuksia. Oppimiskokonaisuudet tarjoavat hyvän tilaisuuden koulun ja muun yhteiskunnan väliselle yhteistyölle. Käsiteltävien asioiden paikallisuus, ajan- kohtaisuus ja yhteiskunnallinen merkittävyys luovat lisämotivaatiota sekä opettajille että oppilaille. Oppilaiden osallistuminen suunnitteluun on välttämätöntä. Oppimiskokonaisuuksien tarkoituksena on käsitellä toiminnallisesti oppilaiden kokemusmaailmaan kuuluvia ja sitä avartavia asioita, jolloin tavoitteena on

- vahvistaa oppilaiden osallisuutta ja tarjota mahdollisuuksia olla mukana opiskelun tavoitteiden, sisältöjen ja työskentelytapojen suunnittelussa
- nostaa esiin oppilaiden merkityksellisiksi kokemia kysymyksiä sekä luoda tilaisuuksia niiden käsittelyyn ja edistämiseen
- lisätä mahdollisuuksia opiskella erilaisissa ja eri-ikäisten oppilaiden ryhmissä ja työskennellä useiden eri aikuisten kanssa
- tarjota mahdollisuuksia yhdistää koulun ulkopuolinen oppiminen koulutyöhön
- antaa tilaa älylliselle uteliaisuudelle, elämyksille ja luovuudelle sekä haastaa monen- laisiin vuorovaikutus- ja kielenkäyttötilanteisiin
- vahvistaa tietojen ja taitojen soveltamista käytäntöön sekä harjaannuttaa kestävän elämäntavan mukaista toimijuutta
- innostaa oppilaita toimimaan yhteisöä ja yhteiskuntaa rakentavalla tavalla.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu ja toteuttaminen edellyttävät yhteistyötä eri lähestymistapoja edustavien oppiaineiden kesken sekä koulun muun toiminnan hyödyntämistä. Kaikki oppiaineet ovat vuorollaan mukana oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa kulloisenkin kokonaisuuden edellyttämällä tavalla. Oppimiskokonaisuuksien sisällöiksi etsitään toimintakulttuurin periaatteiden mukaisia, oppilaita kiinnostavia sekä oppiaineiden ja opettajien väliseen yhteistyöhön soveltuvia teemoja. Niiden opiskelussa käytetään eri oppi- aineille ominaisia tarkastelutapoja, käsitteitä ja menetelmiä. Oppilaille annetaan palautetta työskentelystään oppimiskokonaisuuden aikana ja oppilaan osoittama osaaminen otetaan huomioon oppiaineissa annettavaa sanallista arviota tai arvosanaa muodostettaessa.

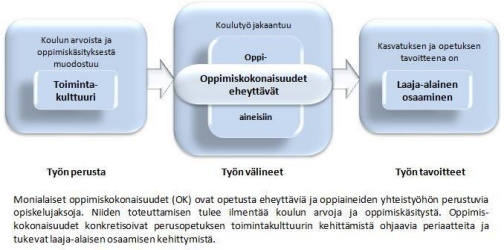

Kuva 4. Monialaiset oppimiskokonaisuudet

5. OPPIMISTA JA HYVINVOINTIA EDISTÄVÄ KOULUTYÖN JÄRJESTÄMINEN

(Päivitetty: TULA 30.3.2021 § 30)

5.1. Yhteinen vastuu koulupäivästä

Arvoperusta, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri ilmenevät koulutyön käytännön järjestämisessä. Järjestämisen tulee edistää kasvatukselle ja opetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja perusopetuksen tehtävän toteuttamista. Järjestämisellä luodaan edellytykset oppilaiden hyvinvoinnille, kehitykselle ja oppimiselle sekä huolehditaan kouluyhteisön sujuvasta toiminnasta ja yhteistyöstä. Koulutyön käytännöt edistävät myös kestävää elämäntapaa.

Lähtökohtana on yhteinen vastuu ja huolenpito jokaisen hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä. Kasvatustyö ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu koulun kaikille aikuisille tehtävästä riippumatta. Koulutyön järjestämisessä otetaan huomioon kaikkien oppilaiden tarpeet, edellytykset ja vahvuudet. Huoltajien ja muiden tahojen kanssa tehtävä yhteistyö tukee tässä onnistumista. Koulun oppilashuoltosuunnitelmaan kirjataan lukuvuosittain oman koulun käytänteet ja erityispiirteet turvallisen koulupäivän luomiseksi sekä huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön toteuttamiseksi. Suunnitelmaan kirjataan myös mahdollinen toiminta oppilashuollon yhteistyötahojen kanssa. Muiden koulun ulkopuolisten tahojen kanssa tehtävä yhteistyö kirjataan koulun lukuvuosisuunnitelmaan.

Opetussuunnitelman mukainen opetus, ohjaus, oppilashuolto ja tuki kaikkina koulupäivinä sekä turvallinen oppimisympäristö ovat jokaisen oppilaan oikeus[34]. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että oppilaan oikeudet toteutuvat ja huolehtii edellytysten luomisesta tätä edistävälle koulutyölle. Koulun johdolla on käytännön vastuu opetuksen, ohjaukseen, oppilashuollon ja tuen järjestämiseen liittyvistä ratkaisuista kouluyhteisössä, kaikilla vuosiluokilla ja kaikissa oppiaineissa. Tähän sisältyy myös ongelmien ennaltaehkäisy sekä kasvun ja oppimisen esteiden tunnistaminen ja poistaminen koulun toimintatavoista. Jokaisella opettajalla on vastuu opetusryhmänsä toiminnasta, oppimisesta ja hyvinvoinnista. Opettajat vaikuttavat näihin pedagogisilla ratkaisuillaan ja ohjausotteellaan. Opettajan tehtävään kuuluu oppilaiden oppimisen, työskentelyn ja hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen, jokaisen oppilaan arvostaminen ja oikeudenmukainen kohtelu, mahdollisten vaikeuksien varhainen tunnistaminen sekä oppilaiden ohjaaminen ja tukeminen. Opettaja huolehtii osaltaan siitä, että oppilaiden oikeus ohjaukseen sekä opetukselliseen ja oppilashuollollisen tukeen toteutuu. Tämä edellyttää vuorovaikutusta oppilaiden ja huoltajien kanssa, opettajien keskinäistä yhteistyötä ja erityisesti oppilashuollon henkilöstön kanssa tehtävää yhteistyötä.

Oppilailla on kouluyhteisön jäseninä oma vastuunsa. Se ilmenee säännöllisenä osallistumisena koulutyöhön, reiluna ja arvostavana suhtautumisena koulutovereihin ja koulun aikuisiin sekä yhteisten sääntöjen noudattamisena. Toisten ihmisten loukkaamattomuuden sekä työn ja työ- rauhan kunnioittaminen ja sovituista tehtävistä huolehtiminen on koulutyössä välttämätöntä.

Laki velvoittaa oppilaan osallistumaan perusopetukseen ja suorittamaan tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytymään asiallisesti[35]. Vapautus opetukseen osallistumisesta voidaan myöntää oppilaalle vain tilapäisesti erityisestä syystä[36]. Koti ja koulu yhdessä ohjaavat oppilaita toimimaan lain edellyttämällä tavalla ja tukevat oppilaita näiden ponnisteluissa. Koulun tehtävänä on puuttua poissaoloihin ja auttaa oppilaita onnistumaan koulutyössään.

---

[34] Perusopetuslaki 30 § 1 mom. ja perusopetuslaki 29 § 1 mom. (1267/2013)
[35] Perusopetuslaki 35 § 2 mom.
[36] Perusopetuslaki 35 § 1 mom.

5.2. Yhteistyö

Opetustoimi ja koulu tekevät monipuolista yhteistyötä perusopetuksen yhtenäisyyden, eheyden ja laadun varmistamiseksi, toiminnan avoimuuden lisäämiseksi sekä oppilaiden oppimisen ja kasvun tukemiseksi. Yhteistyötä tarvitaan myös oppimisympäristöjen monipuolisuuden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin turvaamiseksi. Yhteistyö on suunnitelmallista ja sen toteutumista arvioidaan yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa.

5.2.1. Oppilaiden osallisuus

Koulutyö järjestetään siten, että sen perustana on oppilaiden osallisuus ja kuulluksi tuleminen. Huolehditaan siitä, että oppilaat saavat kokemuksia yhteistyöstä ja demokraattisesta toiminnasta omassa opetusryhmässä, koulussa ja sen lähiympäristössä sekä erilaisissa verkostoissa.

Oppilaiden osallistuminen oman koulutyönsä ja ryhmänsä toiminnan suunnitteluun on luonteva tapa vahvistaa osallisuutta. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa oppilaiden osuus on tärkeä. Lisäksi oppilaita rohkaistaan vaikuttamaan myös koulun yhteisen toiminnan ja oppimisympäristön suunnitteluun ja kehittämiseen. Oppilaille tulee järjestää mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssäännön valmisteluun[37]. Oppilaat ovat myös mukana arvioimassa ja kehittämässä yhteistyötä. Koulun lukuvuosisuunnitelmaan kirjataan oppilaiden osallistamiseen liittyvät lukuvuosikohtaiset suunnitelmat.

Perusopetuslain mukaan koululla tulee olla sen oppilaista muodostuva oppilaskunta. Oppilaskunnan ja sen toimielinten tehtävänä on edistää oppilaiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista[38]. Se innostaa oppilaita esittämään näkemyksiään, toimimaan ja vaikuttamaan omiin ja yhteisiin asioihin. Oppilaskunta sekä koulun ja kunnan muut osallisuutta tukevat rakenteet ja toimintatavat tarjoavat tilaisuuksia harjoitella demokratiataitoja käytännössä.

5.2.2. Kodin ja koulun yhteistyö

Perusopetuslain mukaan opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa[39]. Yhteistyöllä tuetaan kasvatuksen ja opetuksen järjestämistä siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Yhteistyö edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Huoltajien osallisuus sekä mahdollisuus olla mukana koulutyössä ja sen kehittämisessä on keskeinen osa koulun toimintakulttuuria. Kodin ja koulun kasvatusyhteistyö lisää oppilaan, luokan ja koko kouluyhteisön hyvinvointia ja turvallisuutta.

Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta. Hänen on myös huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua. Perusopetuslain mukaan oppivelvollisuuden voi suorittaa joko siten, että oppilas osallistuu opetukseen tai saa muulla tavalla perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot[40]. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan opetuksesta ja kasvatuksesta kouluyhteisön jäsenenä.

Vastuu kodin ja koulun yhteistyön edellytysten kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen, tasavertaisuus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus sekä tiedon ja tuen tarpeet. Yhteistyön onnistumiseksi tarvitaan koulun henkilöstön aloitteellisuutta ja henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa sekä muutoin monipuolista viestintää. Kodin ja koulun yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla.

---

[37] Perusopetuslaki 47 a § 1 mom. (1267/2013)

[38] Perusopetuslaki 47 a § 2 mom. (1267/2013)

[39] Perusopetuslaki 3 § 3 mom.

[40] Perusopetuslaki 26 § 1 mom. (477/2003)

Voidakseen huolehtia kasvatustehtävästään huoltajan tulee saada tietoa lapsensa oppimisen ja kasvun edistymisestä sekä mahdollisista poissaoloista[41]. Raahessa oppilaiden poissaolot kirjataan Wilmaan ja niitä seurataan poissaolon portaiden mukaisesti. Lisäksi huoltajan kanssa keskustellaan opetuksen järjestämisen keskeisistä asioista, kuten opetussuunnitelmasta, oppimisen tavoitteista, oppimisympäristöistä ja työtavoista, oppimisen tuesta ja oppilashuollosta, arvioinnista ja todistuksista sekä opiskeluun liittyvistä valinnoista ja lukuvuoden erilaisista tapahtumista. Näitä keskusteluja käydään esimerkiksi koulujen vanhempainilloissa ja erilaisissa vanhempaintapaamisissa. Kannustavat ja oppilaan oppimista ja kehitystä myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Säännöllisen palautteen avulla huoltaja voi osaltaan tukea lapsensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Erityisen tärkeää yhteistyö on oppilaan koulupolun nivelvaiheissa sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa (ks. luku 7). Henkilökohtaisten ja ryhmätapaamisten lisäksi yhteistyössä hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa. Raahessa pääsääntöisenä kodin ja koulun välisenä yhteistyökanavana toimii Wilma-sovellus.

Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua koulun arkeen ja osallistua koulun toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen yhdessä koulun henkilöstön ja oppilaiden kanssa. Yhteinen arvo pohdinta luo perustaa yhteiselle kasvatustyölle. Kodin ja koulun yhteistyössä edistetään myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta ja luodaan pohjaa vanhempainyhdistystoiminnalle. Vanhempien verkostoituminen ja yhteinen toiminta vahvistavat yhteisöllisyyttä ja antavat tukea opettajien ja koulun työlle.

5.2.3. Koulun sisäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden tahojen kanssa

Henkilöstön tiivis yhteistyö edesauttaa koulun kasvatus- ja opetustavoitteiden toteuttamista. Koulutyö järjestetään tarkoituksenmukaisesti ja joustavasti yhdessä toimien ja työtä jakaen. Aikuisten yhteistyö, kuten samanaikaisopettajuus, mallintaa koulun toimintaa oppivana yhteisönä myös oppilaille. Yhteistyötä tarvitaan erityisesti monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa, oppimisen arvioinnissa ja tuessa sekä oppilashuollon toteuttamisessa.

Koulut tekevät myös keskinäistä yhteistyötä. Tavoitteena on edistää opetuksen kehittämistä ja yhtenäisyyttä sekä vahvistaa henkilöstön osaamista. Yhteistyötä tarvitaan perusopetuksen nivelvaiheissa ja oppilaiden siirtyessä koulusta toiseen. Usein myös eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetuksen, oppimisen tuen sekä oppilashuollon sujuva järjestäminen edellyttää hyvää koulujen välistä yhteistyötä. Toiminta paikallisissa, kansallisissa ja kansainvälisissä verkostoissa edistää pedagogiikan kehittämistä.

Eheän oppimispolun varmistamiseksi koulu toimii yhteistyössä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa. Raahessa esiopetus toimii sekä varhaiskasvatuksen että opetustoimen alaisuudessa. Erityisen tuen päätökset hyväksyy kaikille esikoululaisille opetus- ja kasvatusjohtaja.

Hyvä yhteistyö kerho- sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan kanssa edistää oppilaiden hyvinvointia. Yhteistyö nuoriso-, kirjasto-, liikunta- ja kulttuuritoimen, poliisin sekä seurakuntien, järjestöjen, yritysten ja muiden lähiympäristön toimijoiden kuten luontokoulujen, museoiden ja nuorisokeskusten kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee koulun kasvatustehtävää. Paikalliset nivelvaihesuunnitelmat löytyvät vuosiluokkakokonaisuuksien ensimmäisistä luvuista. Raahessa koulut kirjaavat yhteistyötahonsa ja -tapansa lukuvuosisuunnitelmaan.

5.3. Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, jossa työrauha ja opiskelun esteetön sujuminen on varmistettu. Työrauhaan voidaan vaikuttaa monilla koulun keinoilla, joista keskeisiä ovat opettajan antama ohjaus ja palaute, yhteistyö sekä yhteinen vastuunotto ja huolenpito. Pedagogisia ratkaisuja kehittämällä sekä luottamuksen ja välittämisen ilmapiiriä vahvistamalla luodaan edellytykset hyvän

[41] Perusopetuslaki 26 § 2 mom. (477/2003)

työrauhan rakentumiselle. Opetuksen järjestäjällä on oikeus käyttää työrauhan turvaamiseksi ja epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumiseksi myös kasvatuskeskustelua ja erilaisia kurinpitokeinoja. Kasvatuskeskustelussa ja kurinpitoasioissa noudatettavasta menettelystä säädetään perusopetuslaissa[42].

Käytöksen portaat (liite 7) ja poissaoloihin puuttuminen (liite 8) ovat pohjana kurinpitomenettelylle. Raahen kaupungissa on yhteinen ohjeistus kasvatuskeskustelujen (liite 5) ja kurinpitotoimien (liite 9) käyttöön.

Huoltajia kuullaan ja heille tiedotetaan kasvatuskeskustelu- ja kurinpidollisista käytänteistä muun muassa vanhempainilloissa ja vanhempainyhdistysten kautta sekä Wilma-tiedotteilla. Kaikki koulut käyttävät yhteisiä ohjeistuksia soveltaen ne sopimaan olemassa oleviin koulun käytänteisiin, kuitenkin varmistaen lain täyttyminen. Oppilasasioiden työryhmä tai muu erikseen sovittu työryhmä päivittää kaupungin yhteisen ohjeistuksen tarvittaessa. Päivitetty ohjeistus toimitetaan tiedoksi kaupungin sosiaalitoimeen.

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain laissa mainittuja keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla suhteessa tekoon. Myös oppilaan ikä ja kehitysvaihe otetaan huomioon. Kurinpidollisia keinoja ei saa käyttää oppilaita häpäisevällä tai loukkaavalla tavalla.

5.3.1. Kasvatuskeskustelu

Kasvatuskeskustelu on ensisijainen tapa puuttua oppilaan epäasialliseen käyttäytymiseen. Keskustelun tarkoituksena on yhdessä oppilaan kanssa yksilöidä toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti, kuulla oppilasta, selvittää laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä pohtia keinot tilanteen korjaamiseksi. Menettelyn tavoitteena on löytää myönteisiä keinoja koulussa käyttäytymisen ja oppilaan hyvinvoinnin parantamiseksi.

Opettaja voi määrätä oppilaan kasvatuskeskusteluun tarpeen vaatiessa. Kasvatuskeskustelun järjestämisessä noudatetaan Raahen opetustoimen kasvatuskeskustelukäytäntöä (liite 5). Keskustelut pidetään mahdollisuuksien mukaan opettajien työajalla ja rehtori mahdollistaa tämän koulun sisäisin järjestelyin. Keskustelu kirjataan Wilmaan, jossa se säilyy oppilaan koulussaoloajan.

Koulun oppilashuoltoryhmä seuraa kasvatuskeskusteluja ja kurinpidollisia keinoja koskevan suunnitelman toteutumista ja vaikuttavuutta vuosittain yleisessä oppilashuoltoryhmän kokouksessa.

Kasvatuskeskustelun voi määrätä rikkeen havainnut opettaja, luokanopettaja/luokanohjaaja tai rehtori, mikäli aiemmasta ohjaamisesta huolimatta oppilaalla on edelleen

- useita myöhästymisiä
- kotitehtävien unohduksia
- hän häiritsee opetusta tai rikkoo muutoin koulun järjestyssääntöjä
- menettelee vilpillisesti
- kohtelee muita oppilaita tai koulun henkilökuntaa epäkunnioittavasti tai heidän ihmisarvoaan loukkaavasti

Oppilas määrätään kasvatuskeskusteluun välittömästi:

- fyysinen ja sanallinen uhkailu
- fyysinen ja henkinen väkivalta
- tupakointi

[42] Perusopetuslaki 35 a § (1267/2013) sekä 36 § (477/2003) ja 36 a § (1267/2013)

- tupakkavälineiden ja muiden päihteiden hallussapito ja käyttö
- luvaton poistuminen koulun alueelta
- lunttaaminen ja muu tahallinen vilppi (plagiointi ja nimikirjoituksen väärentäminen)
- tahallinen koulun tilojen/välineistön rikkominen
- muut koulunkäyntiä vaarantavat ja välitöntä puuttumista vaativat tilanteet
- seksuaalinen ahdistelu

Poliisiin ja lastensuojeluun otetaan yhteyttä seuraavissa tapauksissa:

- päihteiden hallussapito, myynti ja käyttäminen sekä niiden vaikutuksen alaisena oleminen
- raaka väkivalta
- vakava uhkaus
- terä- ja ampuma-aseiden yms. hallussapito
- toistuva tupakointi
- varkaus
- muut turvallisuutta vakavasti vaarantavat tilanteet

5.3.2. Kurinpidolliset keinot

Kurinpidollisia keinoja ovat perusopetuslain mukaan jälki-istunto, kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen. Opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulun tilaisuudesta. Lisäksi työrauhan turvaamiseksi oppilaan oikeus osallistua opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan tai muun henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi[43].

Opetustoimen yhteinen ohjeistus kasvatuskeskustelujen ja kurinpitotoimien käyttöön käydään läpi lukuvuosittain opettajien kanssa. Mikäli henkilökuntaa vaihtuu kesken lukuvuoden, uudet työntekijät perehdytetään ohjeistukseen. Ohjeistukset löytyvät OPS:n liitteeltä 9.

5.4. Opetuksen järjestämistapoja

Opetuksen järjestämisessä otetaan huomioon oppilaiden tarpeet, olosuhteet ja paikalliset mahdollisuudet. Näin pyritään löytämään oppimista ja hyvinvointia parhaiten edistäviä ratkaisuja.

5.4.1. Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu on yksilöllisen opinnoissa etenemisen mahdollistava joustava järjestely. Vuosiluokkiin sitomatonta järjestelyä voidaan käyttää koko koulun, vain tiettyjen vuosiluokkien tai yksittäisten oppilaiden opiskelun järjestämisessä. Sitä voidaan hyödyntää esimerkiksi lahjakkuutta tukevana tai opintojen keskeyttämistä ehkäisevänä toimintatapana. Raahessa vuosiluokkiin sitomatonta opiskelua käytetään vain yksittäisten oppilaiden opiskelun järjestämisessä. Tavallisimmin sitä käytetään myöhään maahan tulleiden oppilaiden opintojen järjestämisessä tai mikäli oppilaalla on ollut paljon poissaoloja. Koulu tekee perustellun anomuksen yhteistyössä huoltajan kanssa. Anomus toimitetaan opetusvirastoon pedagogisen tuen koordinaattorille. Opetus- ja kasvatusjohtaja tekee asiasta hallinnollisen päätöksen perusopetuslain 18 §:n nojalla[44].

Eri oppiaineiden opinnoissa voidaan edetä vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta kunkin oppilaan oman opinto-ohjelman mukaisesti. Opinto-ohjelma kirjataan oppimissuunnitelmaan. Opinto-ohjelmassa määritellään opintokokonaisuudet kullekin oppiaineelle[45]. Opintokokonaisuudet suunnitellaan eri oppiaineille

[43] Perusopetuslaki 36 (477/2003) ja 36 a - 36 i § (1267/2013)

[44] Perusopetuslaki 18 §

[45] Perusopetusasetus 11 § 3 mom.

määriteltyjen tavoitteiden ja sisältöjen pohjalta. Näiden opintokokonaisuuksien suorittaminen hyväksytysti on edellytyksenä opinnoissa etenemiselle ao. oppiaineessa ja opinnoissa kokonaisuutena. Oppimissuunnitelmassa määritellään, mitkä opintokokonaisuudet ovat oppilaalle pakollisia ja mitkä valinnaisia sekä niiden suorittamisjärjestys, aikataulu ja mahdolliset erityistavoitteet. Oppilaan opintojen etenemistä ja opintokokonaisuuksien suorittamista tulee seurata säännöllisesti. Oppimisen arviointi oman opinto-ohjelman mukaan edettäessä käsitellään luvussa 6.

Vuosiluokkiin sitomatonta opiskelua käytettäessä tuntijako sekä oppiaineiden opetuksen tavoitteet ja niihin liittyvät sisällöt määritellään opintokokonaisuuksittain. Opintokokonaisuudet muodostetaan kussakin aineessa valtioneuvoston asetuksen määrittelemien tuntijaon nivelkohtien väliin muodostuvien vuosiluokkakokonaisuuksien pohjalta[46]. Vuosiluokkakokonaisuudet voidaan jakaa kahdeksi tai useammaksi opintokokonaisuudeksi. Opintokokonaisuuksien sisältö voidaan myös muodostaa yhdistämällä eri oppiaineiden tavoitteita ja sisältöjä vuosiluokkakokonaisuuksien sisällä tai tarvittaessa yli tuntijaon nivelkohtien.

5.4.2. Yhdysluokkaopetus

Yhdysluokalla tarkoitetaan opetusryhmää, jossa opiskelee eri vuosiluokilla olevia tai vuosiluokkiin sitomattomasti edettäessä eri-ikäisiä oppilaita. Yhdysluokka voidaan perustaa joko oppilasmäärän vuoksi tai pedagogisista syistä. Opetus yhdysluokassa voidaan toteuttaa kokonaan oppilaiden vuosiluokkien mukaisesti tai osittain vuorokurssiperiaatetta noudattaen. Vuorokursseittain opiskeltaessa tulee huolehtia opiskeltavien sisältöjen jatkuvuudesta ja johdonmukaisesta etenemisestä. Erityisesti on huolehdittava oppilaiden opiskelutaitojen kehittymisestä. Yhdysluokkaopetuksen järjestämisestä päätetään koulukohtaisesti ja kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan. Mikäli oppilas siirtyy vuorokurssiperiaatteen mukaisesta opiskelusta vuosiluokittain etenevään opiskeluryhmään, oppilaan opetus järjestetään yksilöllisesti mahdollisen puuttuvan oppimäärän tai sen osan suorittamiseksi.

Yhdysluokkaopetuksessa on hyvät edellytykset edistää opetuksen eheyttämistä ja käyttää monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Yhdysluokkaopetuksessa hyödynnetään erityisesti vertais- ja mallioppimisen mahdollisuuksia. Yhdysluokissa lähiopetusta voidaan tukea ja rikastaa myös etäyhteyksiä hyödyntäen.

5.4.3. Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

Perusopetuksessa voidaan hyödyntää etäyhteyden kautta tapahtuvaa opetusta ja näin täydentää opetusta sekä tarjota monipuolisia opiskelumahdollisuuksia eri oppiaineisiin. Etäyhteyden kautta annettavasta opetuksesta vastaa aina perusopetuksen järjestämisluvan saanut opetuksen järjestäjä. Opetustavan soveltuvuutta pohditaan erityisesti oppilaiden iän ja edellytysten näkökulmasta.
Etäyhteyksillä voidaan tukea erityisesti harvemmin opiskeltujen kielten ja uskontojen sekä valinnaisten aineiden opetusta. Etäyhteyksiä hyödyntävällä opetuksella edistetään oppilaiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia monipuoliseen ja laadukkaaseen perusopetukseen koulun koosta ja sijainnista riippumatta. Lisäksi etäopetusta voidaan käyttää oppilaan pitkän poissaolon aikana, jolloin tehdään päätös erityisistä opetusjärjestelyistä (PoL 18 §). Etäyhteyksien käyttö lisää osaltaan koulun toiminnan ekologista kestävyyttä.

Etäyhteyksiä hyödyntämällä opetusta voidaan sekä eriyttää että eheyttää. Opetuksella voidaan vastata oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin - tarjota erityislahjakkuuden kehittymistä tukevaa opetusta, syventää koulun tarjoamaa oppimisen ja koulunkäynnin tukea tai huolehtia opetuksesta joissakin poikkeustilanteissa, esimerkiksi oppilaan pitkän sairausjakson aikana. Etäyhteyksien ja erilaisten opetusteknologioiden käyttö monipuolistavat oppimisympäristöjä. Tällöin voidaan käyttää eri opettajien osaamista sekä koulun yhteistyökumppaneiden ja mahdollisten kansainvälisten verkostojen asiantuntemusta oppilaiden tarpeiden ja opetuksen tavoitteiden mukaisesti.

[46] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 6 §

Oppimisympäristön turvallisuudesta sekä oppilaiden valvonnasta ja ohjauksesta huolehditaan samojen periaatteiden mukaisesti kuin muissakin opetustilanteissa. Opetusryhmällä tulee olla turvallisuudesta ja hyvinvoinnista vastaava opettaja ja oppilaiden mahdollisuudet oppimista edistävään vuorovaikutukseen tulee turvata. Oppilaiden tarpeet huomioonottavalla ja opetusteknologian mahdollisuuksia hyödyntävällä pedagogisella suunnittelulla varmistetaan opetuksen laadukas toteuttaminen. Tekijänoikeuksia koskevan lainsäädännön toteutumiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

Raahen etäopetusmalli sairaan lapsen etäopetukseen ja etäopetukseen muiden pitkien poissaolojen aikana

Tilanteissa, joissa yksittäinen oppilas joutuu olemaan poissa normaalista luokkatyöskentelystä joko fyysisen tai psyykkisen sairauden vuoksi, etäopetuksen järjestäminen toteutetaan seuraavasti:

1. Sairaudesta johtuva yhtäjaksoinen poissaolo on pitkä, vähintään 2 viikkoa, tai oppilas pystyy osallistumaan vain osaan oppitunneista pidemmän ajanjakson aikana,
2. Oppilaan tuki ja etäopetuksen järjestäminen käsitellään monialaisessa asiantuntijaryhmässä, joka tekee anomuksen erityisistä opetusjärjestelyistä pedagogisen tuen koordinaattorille. Päätöksen erityisistä opetusjärjestelyistä tekee opetus- ja kasvatusjohtaja. Anomuksen liitteenä tulee olla huoltajan toimittama asiantuntijalausunto erityisten opetusjärjestelyiden tarpeesta.
3. Etäopetuksesta tehdään hallinnollinen päätös, (päätös erityisistä opetusjärjestelyistä, PoL §18) joka tehdään korkeintaan lukuvuodeksi kerrallaan.
4. Oppilaan oppimissuunnitelmassa tai HOJKS:ssa määritellään miten hänen koulunkäyntinsä järjestetään.

Etäopetusta voidaan järjestää myös esimerkiksi pitkän lomamatkan tai muun ns. vapaaehtoisen poissaolon vuoksi. Näissä tapauksissa järjestettävä etäopetus tapahtuu vanhempien aloitteesta ja vanhempien osallistuminen opetuksen järjestämiseksi on välttämätöntä. Opettajalle tästä ei saa aiheutua ylimääräistä työtä, eikä etäopetuksen järjestäminen ole opettajan automaattinen velvollisuus. Tällöin ei tarvita asiantuntijaryhmän käsittelyä eikä hallinnollista päätöstä

5.4.4. Joustava perusopetus

Perusopetuslain mukaan kunta voi järjestää päättämässään laajuudessa perusopetuksen 7–9 vuosiluokkien yhteydessä annettavaa joustavan perusopetuksen toimintaa[47]. Tässä käytetään joustavan perusopetuksen toiminnasta nimitystä JOPO. Opetus toteutetaan perusopetusta koskevien säädösten ja opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Joustavalla perusopetuksella pyritään vähentämään perusopetuksen keskeyttämistä ja ehkäisemään syrjäytymistä[48]. Tavoitteena on vahvistaa oppilaiden opiskelumotivaatiota ja elämänhallintaa. Perusopetuksen oppimäärän suorittamisen lisäksi oppilaita tuetaan, kun he siirtyvät seuraavaan koulutusvaiheeseen ja edistetään heidän valmiuksiaan menestyä opiskelussa.

Joustava perusopetus on tarkoitettu niille 7–9-luokkien oppilaille, joilla on alisuoriutumista ja heikko opiskelumotivaatio sekä oppilaille, joiden arvioidaan olevan vaarassa syrjäytyä jatkokoulutuksesta ja työelämästä. Opiskelijavalinnassa valintaperusteena on myös perusopetuksen päättötodistuksen saamisen vaarantuminen, oppilaan sosiaalinen sopeutumattomuus ja oletus siitä, että oppilas käy koulua saatuaan paikan JOPO-luokassa. Opetuksessa korostuu moniammatillinen sekä eri hallintokuntien ja organisaatioiden välinen yhteistyö. Yhteistyöhön voivat osallistua myös ammatilliset oppilaitokset ja lukiot, vapaan sivistystyön oppilaitokset sekä nuorten työpajat.

[47] Perusopetuslaki 5 § (1707/2009)

[48] Perusopetusasetus 9 a § 1 mom. (1768/2009)

Joustavaa perusopetusta suunnittelemaan ja organisoimaan voidaan muodostaa ohjausryhmä. Koulun toimintatapoja ja opetusmenetelmiä kehitetään niin, että ne vastaavat joustavaan perusopetukseen valittujen oppilaiden yksilöllisiä tarpeita. Erityistä huomiota kiinnitetään työmuotoihin, joilla lisätään oppilaiden osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta kouluyhteisössä sekä vahvistetaan huoltajien ja kaikkien joustavassa perusopetuksessa työskentelevien yhteistä kasvatustyötä. Opetuksessa painotetaan toiminnallisia ja työpainotteisia opiskelumenetelmiä. JOPO-luokissa opiskelu tapahtuu pääsääntöisesti urakkamuotoisesti oppimissuunnitelmaan kirjatun suunnitelman mukaisesti. Opiskeluun sisältyvät myös työssäoppimisjaksot ja vuosittain tehtävät opinto/ryhmäytymisretket. Mikäli oppilaalla on tarvetta edetä vuosiluokkiin sitomattomasti, tehdään erillinen anomus oppilaskohtaisesti, joka toimitetaan pedagogisen tuen koordinaattorille. Opetus- ja kasvatusjohtaja tekee päätöksen vuosiluokkiin sitomattomasta opiskelusta. Tämän jälkeen opettaja kirjaa oppilaan opintokokonaisuudet oppimissuunnitelmaan ja huomioi myös muut vuosiluokkiin sitomattomassa opiskelussa noudatettavat erityispiirteet (kts. Vuosiluokkiin sitomaton opetus luku 5.4. ja arviointi luku 6).

Joustava perusopetus järjestetään Raahessa pienryhmämuotoisesti korkeintaan 10 oppilaan ryhmissä. Poikkeustilanteissa ryhmäkoko voidaan väliaikaisesti ylittää. JOPO-opetusta järjestetään koulussa, työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä moniammatillista yhteistyötä sekä tuki- ja neuvontapalveluita käyttäen[49]. Koulun oppilashuolto tukee JOPO-luokan toimintaa. Opettajan lisäksi toimintaan osallistuu nuorten sosiaalisen kasvun tukemiseen, perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä muuhun tuki- ja neuvontatyöhön perehtynyt, opetuksen järjestäjän nimeämä ammattilainen. Raahessa tämä ammattilainen on koulunkäynninohjaaja. Jokaisessa JOPO-luokassa on oma koulunkäynninohjaaja, jonka työtehtäviin kuuluu edellä mainittujen tehtävien lisäksi mm. erilaiset käytännönjärjestelyt reissujen suunnittelussa, työssäoppimisjaksojen organisoinnissa sekä kokousten yms. aikataulutuksessa ja oppilaiden avustajana toimiminen. Opetusta voidaan tarvittaessa antaa osittain myös muun opetusryhmän yhteydessä. Tällöin oppilaan tulee olla motivoitunut osallistumaan muun ryhmän toimintaan ja pärjätä ryhmässä pääsääntöisesti ilman koulunkäynninohjaajan tukea.

Opetus toteutetaan lähiopetuksena koulussa sekä ohjattuna opiskeluna työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä. Opiskelu koulun ulkopuolella on oleellinen osa joustavaa perusopetusta. Tämä suunnitellaan oppilaan yksilölliset tuen tarpeet huomioiden. Näiden jaksojen aikana oppilailla on oikeus opettajan antamaan ohjaukseen ja opetukseen. Oppilaille annetaan opetussuunnitelman mukaisia oppimistehtäviä. Suoriutuminen oppimistehtävistä otetaan huomioon oppilaan arvioinnissa. Työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä oppilaiden kanssa työskentelevä henkilöstö tulee perehdyttää työturvallisuuteen, tietosuojaan ja salassapitoon liittyviin sekä muihin tarvittaviin säädöksiin. Oppilaat hakevat itse työpaikat työssäoppimisjaksoilleen. Tarvittaessa oppilasta tuetaan työpaikan löytämisessä. Työpaikan löydyttyä työnantajan kanssa tehdään kirjallinen sopimus työssäoppimisjakson käytännön järjestelyistä. Työpaikalta nimetään oppilaalle vastuuhenkilö, joka on vastuussa oppilaan ohjaamisesta työpaikalla. Työssäoppimisjaksoilla opettaja tai koulunkäynninohjaaja vierailee työpaikalla tai on muutoin yhteydessä oppilaaseen ja työpaikan vastuuhenkilöön. Työssäoppimisjakson jälkeen opettaja käy vastuuhenkilön ja opiskelijan kanssa arviointikeskustelun, jossa keskustellaan jakson onnistumisesta ja arvioidaan tavoitteiden toteutumista.

Oppilas valitaan joustavaan perusopetukseen oppilaan tai huoltajan hakemuksesta. Hakemisen perustuminen yhteiseen päätökseen on tärkeää. Oppilaat hakevat ensisijaisesti oman koulun JOPOlle. Mikäli oman koulun JOPOlla ei ole paikkoja, voidaan oppilaalle osoittaa opiskelupaikka toisen koulun JOPO-luokalta. Muista syistä toiselle koululle JOPO-paikkaa hakevalla oppilaalla tulee hakemuksen liitteenä asiantuntijalausunto (esim. sosiaalinen selvitys). Näissä tapauksissa on tärkeää pitää monialainen palaveri lähettävän ja vastaanottavan koulun henkilökunnan (koulukuraattori, rehtori, jopo-opettaja), huoltajan ja oppilaan kanssa asiasta jo hakemista suunniteltaessa.

JOPOn työntekijät käyvät esittelemässä JOPO-luokkien toimintaa 7. ja 8. -luokkalaisille keväällä ennen talvilomaa esim. luokanvalvojan tunneilla. Myös oppilashuollon henkilöstö voi ehdottaa joustavaan perusopetukseen hakemista. 6. luokkalaiset hakevat pääsääntöisesti joustavaan perusopetukseen oppilashuollon

[49] Perusopetusasetus 9 a § 2 mom. (1768/2009)

ohjaamina. Koteihin toimitettavassa erikoisluokkien infossa ja kaupungin nettisivuilla on myös pieni esittely JOPO-luokkien toiminnasta ja niihin hakeutumisesta. Huoltajille esittely toteutetaan koulujen vanhempainilloissa. Lisätietoa JOPO-toiminnasta ja siihen hakemisesta sekä hakulomakkeet saa koulun henkilökunnalta.

Hakuaikaa on maaliskuun loppuun saakka. Erityistilanteissa JOPO-luokkaan voi hakea myös kesken lukuvuoden. Oppilaita valittaessa heihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Opetuksen järjestäjä päättää oppilasvalinnan perusteista ja valintamenettelystä[50].

Valintakriteereitä ovat seuraavat:

- alisuoriutuminen
- heikko opiskelumotivaatio
- puutteet elämänhallinnassa
- perusopetuksen päättötodistuksen saamisen vaarantuminen
- sosiaalinen sopeutumattomuus
- oletus siitä, että oppilas käy koulua saatuaan paikan JOPO-luokasta. Muutoin hänet voidaan siirtää takaisin entiseen luokkaansa. Myös JOPO-luokassa noudatetaan poissaolon portaita.
- oletus siitä, että oppilas selviytyy JOPO-luokalla käytettävistä opetus- ja opiskelumenetelmistä.

Oppilasvalinnasta tehdään hallintopäätös, joka valmistellaan moniammatillisesti. Koulujen oppilashuoltoryhmät täydennettynä JOPO-opettajalla muodostavat ryhmän, joka tekee esitykset oppilasvalinnoista JOPO-luokalle toukokuun puoliväliin mennessä. Kesken lukuvuoden tapahtuvissa kiireellisissä tarpeissa siirtyä JOPO-luokalle oppilaan hakupaperit käsitellään välittömästi edellä mainitun ryhmän kokouksessa. Esitykset ja JOPO-hakemukset mahdollisine liitteineen toimitetaan pedagogisen tuen koordinaattorille. Opetus- ja kasvatusjohtaja tekee hallintopäätökset oppilasvalinnoista. Jos oppilas siirtyy pois joustavasta perusopetuksesta ennen perusopetuksen päättymistä, tehdään joustavan perusopetuksen päättymisestä opetus- ja kasvatusjohtajan tekemä hallintopäätös. Päätöksen tekemistä varten toimitetaan pedagogisen tuen koordinaattorille lomake ”Joustavan perusopetuksen (JOPO) hakulomake”.

Joustavan perusopetuksen oppilaalla on oikeus säädösten mukaiseen oppimisen ja koulunkäynnin tukeen, ohjaukseen ja oppilashuoltoon. Oppilas voi tarvitessaan saada yleistä tai tehostettua tukea. Poikkeuksellisesti joustavaan perusopetukseen voidaan ottaa myös erityistä tukea saava oppilas, mikäli oppilas kykenee noudattamaan opetuksessa käytettävää opetussuunnitelmaa ja järjestelyä voidaan pitää oppilaan edun mukaisena[51]. Mikäli oppilaalla on useita oppiaineita yksilöllistettynä, on tuki parhaiten järjestettävissä erityisluokassa. Erityisesti suoraan kuudennelta luokalta JOPOon haettaessa varmistetaan erityisopettajan ja tarvittaessa psykologin testein, että oppilaalla ei ole suuria oppimisvaikeuksia.

Joustavan perusopetuksen oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma tai tarkistetaan hänelle jo aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Se sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostetun tuen aikana laadittava oppimissuunnitelma. Lisäksi oppimissuunnitelmassa kuvataan oppilaan joustavan perusopetukseen liittyvät erityispiirteet, kuten opetuksen järjestäminen koulun ulkopuolisissa oppimisympäristöissä. Mikäli oppilas saa erityistä tukea, joustava perusopetus kuvataan vastaavalla tavalla henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa eli HOJKSissa.

5.4.5. Opetus erityisissä tilanteissa

Oppilaan opetuksen järjestäminen ja oppilaan tarvitsema tuki edellyttää erityistä pohdintaa esimerkiksi oppilaan sairastuessa vakavasti tai vaikeassa elämäntilanteessa. Perusopetusta voidaan tällöin järjestää muun

[50] Perusopetusasetus 9 b § 2 mom. (1768/2009)

[51] Perusopetusasetus 9 b § 1 mom. (1768/2009)

muassa sairaalaopetuksena, koulukodissa, vastaanottokodissa tai - keskuksessa taikka vankilassa tai muussa rangaistuslaitoksessa annettavana opetuksena.

Sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle opetusta siinä määrin kuin se oppilaan terveys huomioon ottaen on mahdollista. Hoidosta vastaavan sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään myös muulle erikoissairaanhoidossa olevalle oppivelvolliselle oppilaalle opetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua, jos opetuksen järjestäminen muutoin ei ole perusopetuslain tai muun lain mukaisista tukitoimista huolimatta oppilaan edun mukaista. Myös kunta, jossa on erikoissairaanhoidon muu toimintayksikkö, voi järjestää opetusta erikoissairaanhoidossa olevalle oppilaalle. Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetuksessa yhdistyvät oppimista ja koulunkäyntiä ylläpitävä sekä oppilaan hoitotavoitteita tukeva kokonaiskuntoutuksellinen tavoite. Oppilaan opetuksen järjestäjä ja sairaalan sijaintikunta sopivat ja järjestävät moniammatillisessa yhteistyössä siirtymisen kannalta välttämättömän tuen sairaalaopetukseen tai sieltä takaisin omaan kouluun siirtyvälle oppilaalle[52]. Sairaalaopetuksessa voidaan hyödyntää myös etäyhteyksien kautta tapahtuvaa opetusta. Oppilaan kotikunta on velvollinen maksamaan kotikuntakorvauksen sairaalakoulussa olevista oppilaista.

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten opetuksesta vastaa se kunta, johon lapsi on sijoitettu. Lastensuojelulaitokseen sijoitetun oppilaan opetuksesta vastaa laitoksessa toimiva koulu, jos laitoksella on opetuksen järjestämislupa. Lastensuojelulain perusteella sijoitettujen oppilaiden kotikunnalle on säädetty velvollisuus maksaa kotikuntakorvaus[53]. Oppivelvollisuusikäisten vankilaopetuksesta vastaa se kunta, jossa vankila sijaitsee.

Kunta voi osoittaa oppilaan lähikouluksi sopimuksen mukaisesti oman kunnan koulun sijasta myös toisen kunnan koulun, sellaisen yksityisen yhteisön tai säätiön ylläpitämän koulun, jolla on opetuksen järjestämislupa, tai valtion koulun.

5.5. Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta

Perusopetuksen yhteydessä voidaan oppilaille järjestää kirjastotoimintaa, kerhotoimintaa ja muuta opetukseen läheisesti liittyvää toimintaa[54]. Opetuksen järjestäjä päättää toiminnan järjestämisestä ja laajuudesta. Myös kouluruokailu, välitunti toiminta sekä koulun päivänavaukset, juhlat, retket, opintokäynnit ja leirikoulut sekä mahdollisuuksien mukaan koulumatkat järjestetään siten, että ne tukevat oppilaiden oppimiselle, monipuoliselle kehittymiselle ja hyvinvoinnille asetettuja tavoitteita. Ne myös osaltaan vahvistavat kokemusta hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä ja tekevät mahdolliseksi oppilaiden näkökulmasta eheän, vireyttä vahvistavan ja vaihtelevan päivän. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään toimintaa ohjaavat tavoitteet ja järjestämisen periaatteet. Koulukohtaisesta järjestämisestä päätetään lukuvuosisuunnitelmassa.

5.5.1. Koulun kerhotoiminta

Kerhotoiminta on oppituntien ulkopuolista toimintaa, jonka lähtökohtana ovat koulun kasvatukselliset, opetukselliset ja ohjaukselliset tavoitteet. Se on osa maksutonta perusopetusta ja rakentaa omalta osaltaan toiminnan yhteisöllisyyttä ja rikastuttaa koulun toimintakulttuuria. Kerhotoiminnan tehtävä on tukea oppilaiden monipuolista kasvua ja kehitystä. Kerhot tarjoavat oppilaille mahdollisuuksia tutustua erilaisiin harrastuksiin. Tavoitteena on lisätä harrastuneisuutta sekä tuottaa yhdessä tekemisen, osaamisen, onnistumisen ja ilon kokemuksia. Kerhotoiminnassa oppilaat saavat tilaisuuksia koulussa opitun soveltamiseen, luovaan toimintaan ja monimuotoiseen vuorovaikutukseen aikuisten ja toisten oppilaiden kanssa. Kerhot voivat lisätä oppilaiden osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia sekä arjen hallintaa ja turvallisuutta.

---

[52] Perusopetuslaki 4 a § (1267/2013)

[53] Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 41 § (1271/2013)

[54] Perusopetuslaki 47 §

Joustavilla kerhotoiminnan ratkaisuilla tuetaan oppilaan päivän kokonaisuutta. Kerhotoiminnan järjestämis- ja toteuttamistapoja kehitetään ja oppimisympäristöä muokataan harrastuneisuutta tukevaksi. Oppilaiden osuutta kerhotoiminnan suunnittelussa lisätään. Kerhotoiminnan järjestäminen tarjoaa mahdollisuuden vahvistaa myös kodin ja koulun kasvatusyhteistyötä sekä yhteistyötä ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Kerhotoiminnan järjestämisessä hyödynnetään erityisesti vanhempainyhdistysten ja urheiluseurojen apua. Koulut voivat myös hyödyntää kerhotoiminnan järjestämisessä eri hallintokuntien, yhteisöjen, yritysten ja järjestöjen sekä koulun muiden sidosryhmien osaamista.

5.5.2. Koulun kirjastotoiminta

Koulun kasvatus- ja opetustyön tukemiseksi voidaan järjestää koulukirjastotoimintaa ja toteuttaa sitä yhteistyössä lähikirjaston ja muiden kirjastojen kanssa. Kirjastotoiminnalla vahvistetaan oppilaiden yleissivistyksen ja maailmankuvan laajenemista ja avartumista. Monimuotoinen koulukirjastotoiminta tukee oppimiskäsityksen toteutumista aidoissa oppimistilanteissa ja luo oppilaille mahdollisuuksia monenlaisten vastuutehtävien hoitamiseen. Koulun kirjasto ja muut kirjastot tarjoavat aktivoivia ja virikkeisiä oppimisympäristöjä sekä monipuolisia työtapoja. Kirjastotoiminnan tehtävänä on kannustaa oppilaita omaehtoiseen lukemiseen ja omiin lukuvalintoihin, tyydyttää heidän tiedonhaluaan, kannustaa hakemaan tietoa eri lähteistä ja arvioimaan tietolähteitä. Toiminta lisää mahdollisuuksia opetuksen eriyttämiseen, oppilaiden yksilöllisten kiinnostusten mukaiseen työskentelyyn sekä yhteistyöhön kotien kanssa. Yhdessä koulu ja kirjasto ohjaavat elinikäiseen oppimiseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen. Koulun kirjastotoiminta järjestetään koulukohtaisesti. Raahen kirjastotoimi tekee aktiivista yhteistyötä koulujen kanssa järjestämällä muun muassa kirjavinkkausta ja kirjaston esittelyä.

5.5.3. Kouluruokailu

Kouluruokailun tehtävänä on oppilaiden terveen kasvun ja kehityksen, opiskelukyvyn sekä ruokaosaamisen tukeminen. Opetukseen osallistuvalle on annettava jokaisena työpäivänä täysipainoinen maksuton ateria. Ateria nautitaan tarkoituksenmukaisesti järjestettynä ja ohjattuna ruokailuna[55]. Kouluruokailun järjestämisessä otetaan huomioon ruokailun terveydellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen merkitys. Ruokailuhetkillä on tärkeä virkistystehtävä ja niillä edistetään kestävää elämäntapaa, kulttuurista osaamista sekä ruoka- ja tapakasvatuksen tavoitteita. Oikea-aikainen ja kiireetön ruokailu ja mahdolliset välipalat varmistavat jaksamisen koulupäivän aikana. Viihtyisä ruokailuhetki lisää hyvinvointia koko kouluyhteisössä.

Kouluruokailu on oppilaille tärkeä osa koulupäivää. Oppilaita kannustetaan osallistumaan kouluruokailun ja etenkin ruokailuhetkien suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Opettajat huolehtivat ruokailun yhteydessä annettavasta ohjauksesta ja kasvatuksesta yhdessä koulun muiden aikuisten kanssa. Kouluruokailun tavoitteista ja järjestämisestä keskustellaan kotien kanssa ja yhdessä tuetaan oppilaiden kehitystä. Kouluruokailun toteuttamista ohjaavat periaatteet sekä ruoka-, terveys- ja tapakasvatukselliset ja kestävään elämäntapaan liittyvät tavoitteet kirjataan koulun lukuvuosisuunnitelmaan. Koulu seuraa ja arvioi kouluruokailuun osallistumista sekä ruokailutilanteen laatua. Ruokapalvelut seuraavat ja arvioivat ruuan laatua säännöllisesti yhteistyössä koulun kanssa.

Opetushenkilöstö ja ruokailusta vastaava henkilöstö tekevät yhteistyötä kouluruokailun järjestämisessä ja toiminnan kehittämisessä. Mikäli oppilaalla on yksilöllisiä ravitsemukseen sekä terveyden tai sairauden hoitoon liittyviä tarpeita, tulee oppilaan, huoltajan, ruokailusta vastaavan henkilöstön ja kouluterveydenhuollon sopia yhdessä ruokailuun liittyvistä tukitoimista ja seurannasta[56]. Tarvittaessa tukitoimet kirjataan oppimissuunnitelmaan tai HOJKSiin.

---

[55] Perusopetuslaki 31 § 2 mom.

[56] Perusopetuslaki 3 § 2 mom., 31 a § 1 mom. ja valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011) 13 §

5.5.4. Välitunnit, päivänavaukset ja muut koulun yhteiset tapahtumat

Perusopetusasetuksen mukaan opetukseen tulee käyttää tuntia kohti vähintään 45 minuuttia ja opetukseen käytettävä aika jaetaan tarkoituksenmukaisiksi opetusjaksoiksi. Osa työajasta voidaan käyttää työelämään tutustuttamiseen sekä lukuvuoden päättäjäisiin ja muihin yhteisiin tapahtumiin[57]. Säännös luo edellytykset koulupäivän monenlaiseen rytmittämiseen sekä välituntien järjestämiseen oppilaiden hyvinvointia edistävällä tavalla. Yhteisiä tapahtumia voivat olla muun muassa koulun juhlat, teemapäivät ja retket. Opintokäynnit ja leirikoulut voivat koskea koko kouluyhteisöä tai vain joitakin tai jotakin opetusryhmää. Myös niissä hyödynnetään perusopetusasetuksen mukaista koulutyön joustavan järjestämisen mahdollisuutta. Päivän työ aloitetaan lyhyellä päivänavauksella[58]. Päivänavaus voi olla koulun yhteinen tai luokkakohtainen.

Koulun yhteisöllisyyden ja oppilaiden terveen kehityksen, sosiaalisten suhteiden sekä opiskelussa jaksamisen kannalta välitunnit, päivänavaukset ja monenlaiset yhteiset tapahtumat ovat tärkeitä. Niitä hyödynnetään myös osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Ne vahvistavat oppilaiden laaja-alaista osaamista ja tekevät näkyväksi koulun kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta. Opintokäynnit ja leirikoulut puolestaan tarjoavat mahdollisuuksia oppimisympäristön laajentamiseen ja oppimiseen autenttisissa tilanteissa sekä yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa.

Opetuksen järjestäjällä on paljon harkintavaltaa sen suhteen, miten koulupäivä jaetaan opetus- jaksoihin ja välitunteihin, mitä muuta toimintaa koulupäiviin sisältyy ja millaisia toimintamuotoja käytetään. Ratkaisut muokkaavat koulun toimintakulttuuria. Niitä tehtäessä otetaan huomioon perusopetuksen toimintakulttuurin kehittämisen periaatteet. Mahdollisuuksien mukaan oppilaalle järjestetään ainakin yksi pidempi välitunti koulupäivän aikana. Kannustetaan oppilaita liikkumaan koulupäivän aikana ja luodaan heille tähän mahdollisuuksia.
Koulumatkat ja koulukuljetukset
Oppilaita kannustetaan kulkemaan koulumatkat terveyttä ja kuntoa edistävällä tavalla. Heitä opastetaan sekä itsenäisesti että koulukuljetuksin liikuttaessa huolehtimaan omasta ja muiden turvallisuudesta ja käyttäytymään matkaa tehdessään hyvin.

Koulukuljetuksen odotusaikojen valvonnasta ja ohjatusta toiminnasta sekä matkojen aikaisesta turvallisuudesta huolehditaan sopimalla menettelytavoista ja vastuuhenkilöistä[59]. Jos oppilas odottaa kuljetusta koulussa tai koulun piha-alueella, valvonta on järjestettävä. Jos oppilas käyttää yleistä reittiliikennettä, valvontaa ei tarvitse järjestää. Reittiliikennettä käyttävien oppilaiden turvallisuus ja ikätaso on kuitenkin huomioitava.

Kuljetusjärjestelyistä tiedotetaan oppilaille ja huoltajille Raahen kaupungin verkkosivuilla. Tarvittaessa koulu antaa tarkemmat ohjeet Wilman kautta. Koulun tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta, koulumatkalla tapahtuneesta kiusaamisesta, väkivallasta tai häirinnästä tekoihin syyllistyneiden sekä niiden kohteina olleiden oppilaiden huoltajille ja tarvittaessa tukea huoltajia asian selvittämisessä[60].

[57] Perusopetusasetus 3 § 4 ja 5 mom.
[58] Perusopetusasetus 6 §
[59] Perusopetuslaki 32 §
[60] Perusopetuslaki 29 § 7 mom. (1267/2013)

6. OPPILAAN OPPIMISEN JA OSAAMISEN ARVIOINTI PERUSOPETUKSESSA

(Päivitetty: TULA 26.1.2021 § 9)

6.1. Arvioinnin tehtävät perusopetuksessa

Perusopetuslain[61] ja -asetuksen[62] mukaan perusopetuksen oppilaan arvioinnilla on kaksi toisiaan tukevaa tehtävää. Arvioinnin tehtävänä on

- ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kehittää oppilaiden itsearvioinnin taitoja (formatiivinen arviointi).
- määrittää, missä määrin oppilas on saavuttanut oppiaineille asetetut tavoitteet (summatiivinen arviointi).

Perusopetuksessa arviointi kohdistuu oppimiseen, osaamiseen, työskentelyyn ja käyttäytymiseen. Opiskelun ohjaaminen ja kannustaminen sekä itsearvioinnin taitojen kehittäminen toteutuvat formatiivisen arvioinnin avulla. Summatiivisesti arvioidaan sitä, miten oppilas on saavuttanut eri oppiaineille asetetut tavoitteet.
Arvioinnin tehtävien toteuttamisessa tulee noudattaa arvioinnin yleisiä periaatteita. Kouluissa tulee olla yhtenäiset arvioinnin periaatteet ja käytänteet, jotka ilmenevät koulun arviointikulttuurissa. Opetuksen järjestäjä seuraa arvioinnin periaatteiden toteutumista kouluissa ja tukee yhtenäisen arviointikulttuurin kehittymistä.

6.1.1. Formatiivinen arviointi

Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on ohjata oppilaan opintojen edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Formatiivinen arviointi auttaa oppilasta ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämään työskentelyään oppiaineille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Formatiivinen arviointi on osa opetusta.

Formatiivinen arviointi on oppimista tukevaa ja ohjaavaa palautetta. Palautteen tulee auttaa oppilasta ymmärtämään oppiaineen tavoitteet, hahmottamaan oma edistymisensä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin sekä se, miten voi parantaa suoriutumistaan suhteessa tavoitteisiin ja arviointikriteereihin.
Itsearviointi ja vertaispalaute ovat osa formatiivista arviointia. Oppilaat harjoittelevat opettajan ohjaamana itsearvioinnin ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja. Niitä tulee harjoitella osana kaikkien oppiaineiden opiskelua. Itsearviointi ja vertaispalaute eivät vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

Oppilaille on selvitettävä oppiaineiden tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet ikäkaudelle tarkoituksenmukaisella tavalla. Jokaisen oppilaan tulee saada käsitys siitä, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen suoriutumistaan arvioidaan. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan lukuvuoden aikana tietoa oppilaan opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä[63].

Formatiivista arviointia tehdään aina perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettujen ja paikallisessa opetussuunnitelmassa täsmennettyjen oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseksi.
Formatiivinen arviointi ei edellytä dokumentointia.

[61] Perusopetuslaki (628/1998) 22 § 1 mom.

[62] Perusopetusasetus (852/1998) 10 § 2 mom.

[63] Perusopetusasetus 10 §

6.1.2. Summatiivinen arviointi

Summatiivisen arvioinnin tehtävänä on kuvata, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut opetussuunnitelmassa oppiaineille asetetut tavoitteet.

Summatiivinen arviointi tehdään vähintään jokaisen lukuvuoden päätteeksi sekä perusopetuksen päättyessä. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan kuitenkin myös lukuvuoden aikana tietoa oppilaan opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä[64]. Kunkin lukuvuoden päättyessä oppilaalle annetaan lukuvuositodistus, jota varten tehdään summatiivinen arviointi siitä, miten oppilas on kyseisenä lukuvuonna saavuttanut tavoitteet opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Lukuvuositodistukseen sisältyy myös käyttäytymisen arviointi[65].

Summatiivinen arviointi tehdään suhteessa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja niiden pohjalta paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain tarkennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin. Lukuvuoden päätteeksi tehtävä arviointi on summatiivinen kokonaisarviointi oppilaan koko lukuvuoden suoriutumisesta. Päättöarviointi kohdistuu oppiaineille asetettuihin tavoitteisiin perusopetuksen oppimäärän päättyessä.

Oppilaille on selvitettävä oppiaineiden tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet ikäkaudelle tarkoituksenmukaisella tavalla. Jokaisen oppilaan tulee saada käsitys siitä, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen suoriutumistaan arvioidaan.

Summatiivisen arvioinnin tekee aina oppilasta opettanut opettaja, tai jos opettajia on useita, opettajat yhdessä[66].

Opettajan tulee dokumentoida arvioinnit niistä näytöistä, jotka vaikuttavat oppilaan summatiiviseen arviointiin.

6.2. Arvioinnin yleiset periaatteet

Arvioinnissa tulee noudattaa seuraavia periaatteita jokaisella vuosiluokalla.
Arviointi on yhdenvertaista

Arviointi perustuu kaikilla vuosiluokilla oppilaiden yhdenvertaiseen kohteluun. Vuosiluokkien 1–8 päätteeksi annetun lukuvuosiarvioinnin ja perusopetuksen päättöarvioinnin tulee perustua perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa täsmennettyihin tavoitteisiin. Jokaisen oppilaan tulee saada tietää, mitä on tarkoitus oppia ja miten oppimista, osaamista, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan. Päättöarvosanat muodostetaan valtakunnallisesti yhdenvertaisin perustein.

Arviointi edellyttää avoimuutta, yhteistyötä ja osallisuutta
Arvioinnin tehtävänä on auttaa oppilasta hahmottamaan opintojensa etenemistä. Tämä edellyttää vuorovaikutusta opettajan ja oppilaan välillä sekä palautteen antamista tavoitteiden saavuttamisen edistämiseksi. Arvioinnin toteuttamiseen liittyy oppilaiden osallisuuden mahdollistaminen, vahvuuksien tunnistaminen ja kannustaminen.
Arvioinnin toteuttaminen edellyttää yhteistyötä sekä koulussa että kotien kanssa. Yhteistyön tarkoituksena on selkiyttää huoltajille arvioinnin periaatteita ja käytänteitä. Oppilaan ja huoltajan tulee saada riittävästi tietoa oppilaan oppimisesta, osaamisesta, työskentelystä ja käyttäytymisestä[67]. Oppilaalla ja huoltajalla on oikeus saada tieto arvioinnin perusteista ja siitä, miten niitä on sovellettu oppilaan arviointiin[68].

---

[64] Perusopetusasetus 10 §
[65] Perusopetusasetus 10 § 2 mom.
[66] Perusopetusasetus 13 § 1 mom.
[67] Perusopetusasetus 10 § 1 mom.
[68] Perusopetusasetus 13 § 2 mom.

Huoltajille tiedotetaan yleisistä arviointikäytänteistä sekä käyttäytymisen arviointikriteereistä Raahen kaupungin opetustoimen verkkosivuilla sekä lukuvuosittain Wilmassa. Väliarviointitiedotteissa ei arvioida erikseen käyttäytymistä. Arviointikeskustelussa painotetaan käyttäytymisen ja työskentelytaitojen arviointia.

Arviointi on suunnitelmallista ja johdonmukaista

Arviointikäytänteet on suunniteltava johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi ja varmistettava arviointiperiaatteiden yhtenäisyys koulussa. Arviointia toteutetaan sekä lukuvuoden aikana että sen päättyessä. Arvioinnin tulee kohdistua vain siihen, mitä paikallisessa opetussuunnitelmassa on asetettu tavoitteeksi. Opettaja toteuttaa arvioinnin näyttöihin perustuen.

Oppilaiden suorituksia ei verrata toisiinsa. Arviointi ei kohdistu oppilaiden persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

Arvioinnin avulla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan oppilaiden tarpeiden mukaisesti. Arviointi toimii myös tärkeänä välineenä oppilaan mahdollisten tuen tarpeiden tunnistamisessa. Opettajien yhteistyö kouluyhteisössä on välttämätöntä arvioinnin johdonmukaisuuden toteutumiseksi.

Arviointi on monipuolista

Oppilaiden oppimista, osaamista, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan monipuolisesti[69]. Monipuolinen arviointi perustuu eri menetelmin kerättyihin näyttöihin. Opettaja valitsee arviointimenetelmät arvioinnin tehtävien ja oppiaineen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Oppilaalle tulee tarjota mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan ja osaamistaan eri tavoin ja tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisin keinoin. Arviointimenetelmien valinnassa on otettava huomioon, että vain yhden arviointimenetelmän avulla ei voida arvioida kaikkia oppiaineille asetettuja tavoitteita.

Arviointi perustuu tavoitteisiin ja kriteereihin
Oppimisen, osaamisen ja työskentelyn arvioinnin tulee perustua perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain tarkennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin. Käyttäytymistä arvioidaan suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin.

Oppilaan osaamisen arvioinnissa käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, oppiaineiden tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä. Arviointikriteerit on laadittu eri vuosiluokkien päätteeksi annettavaan arviointiin ja päättöarviointiin. Kriteerit eivät ole oppilaille asetettuja tavoitteita, vaan ne määrittelevät eri arvosanoihin vaadittavan osaamisen tason.
Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, hänen suorituksiaan arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän yhteisiin tavoitteisiin edellä mainittuja arviointikriteerejä käyttäen.
Yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa opiskelevien oppilaiden suorituksia arvioidaan näissä oppiaineissa suhteessa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin. Osaamisen tason määrittelyssä ei käytetä edellä mainittuja arviointikriteerejä. Oppimäärä yksilöllistetään vasta, kun oppilas ei tuetustikaan näytä saavuttavan arvosanan 5 edellyttämää osaamisen tasoa.

Toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa toiminta-alueittain määriteltyihin tavoitteisiin.

[69] Perusopetuslaki 22 § 1 mom.

Jos oppilas on opiskellut oppimissuunnitelmassa määriteltyjen oppiaineen erityisten painoalueiden mukaisesti, hänen suorituksensa arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteereitä käyttäen.

Arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden ikäkausi ja edellytykset

Arviointikäytänteet suunnitellaan ja toteutetaan oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti. Oppilaiden erilaiset tavat oppia ja työskennellä otetaan huomioon ja huolehditaan siitä, ettei osaamisen osoittamiselle ole esteitä.

Arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Oppimisen tuen tarpeet sekä muut osaamisen osoittamista vaikeuttavat syyt tulee ottaa arviointikäytänteissä huomioon siten, että oppilaalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisiin tapoihin osoittaa osaamisensa.

Maahanmuuttajataustaisten ja vieraskielisten oppilaiden arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaidon taso koulun opetuskielessä sekä arvioinnin kohteena olevan oppiaineen tiedonalan kielessä.

6.3. Oppimisen ja osaamisen arviointi

Perusopetuksessa arviointi kohdistuu oppilaan oppimiseen ja osaamiseen. Oppimisen arviointi liittyy oppimisprosessin ohjaamiseen ja siitä annettavaan palautteeseen. Osaamisen arviointi puolestaan kohdistuu oppilaan tiedollisen ja taidollisen osaamisen tasoon. Oppilaan oppimista ohjataan ja osaamista arvioidaan aina suhteessa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa eri oppiaineille määriteltyihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain täsmennettyihin tavoitteisiin.

Oppilaan osaamisen arvioinnissa käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä eri vuosiluokkien päätteeksi annettavassa arvioinnissa ja päättöarvioinnissa.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden saavuttamista ei arvioida oppiaineista erillisinä. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteereiden mukaisesti, tulevat myös laaja-alaisen osaamisen tavoitealueet arvioiduiksi.

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteerejä käyttäen.
Yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa opiskelevien oppilaiden suorituksia arvioidaan näissä oppiaineissa suhteessa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin eikä osaamisen tason määrittelyssä käytetä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteerejä.

Raahessa käyttäytyminen arvioidaan

- vuosiluokilla 1-2 sanallisesti Tulevaisuuslautakunnan hyväksymällä käyttäytymisen arvioinnin liitteellä.
- vuosiluokilla 3-9 numeroarvioinnilla

Numeroarvioinnin tukena käytetään Raahen kaupungin yhteisiä kriteerejä käytösnumeroille. Arviot käyttäytymisestä annetaan yhteistyössä kaikkien oppilasta opettavien opettajien kesken.

6.4. Työskentelyn arviointi

Työskentelyn arviointi on osa oppiaineen arviointia. Työskentelyä ei siis arvioida oppiaineista erillisenä. Työskentelyn arviointi perustuu perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain täsmennettyihin oppiaineiden tavoitteiden sisältämiin

työskentelytaitojen tavoitteisiin. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteerien mukaisesti, tulee myös työskentely arvioiduksi.

Työskentelytaidoilla tarkoitetaan perusopetuksen aikana kehittyvää taitoa työskennellä itsenäisesti ja yhdessä, taitoa suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään, taitoa toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen sekä taitoa toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.

Oppilaan työskentelyyn liittyviä erityistarpeita tulee tarvittaessa kirjata oppimissuunnitelmaan tai henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS), jotta ne voidaan ottaa huomioon työskentelyn arvioinnin suunnittelussa ja toteutuksessa

6.5. Käyttäytymisen arviointi

Käyttäytymistä arvioidaan suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Käyttäytymiselle asetetut tavoitteet perustuvat koulun toimintatapoihin ja järjestyssääntöihin. Käyttäytyminen arvioidaan todistuksissa omana kokonaisuutena, eikä siitä saatu arvosana tai sanallinen arvio vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

Oppilaan käyttäytymiseen liittyvät erityistarpeet tulee tarvittaessa kirjata oppimissuunnitelmaan tai henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS), jotta ne voidaan ottaa huomioon käyttäytymisen arvioinnin suunnittelussa ja toteutuksessa.

6.6. Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana

6.6.1. Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain

Oppilas siirtyy seuraavalle vuosiluokalle, jos hän on saanut vuosiluokan oppimäärään sisältyvissä oppiaineissa vähintään välttäviä tietoja ja taitoja osoittavan numeron tai vastaavan sanallisen arvion[70].
Oppilas voi myös siirtyä seuraavalle vuosiluokalle, vaikka hänen vuosiluokan suorituksensa jossakin oppiaineessa olisi hylätty, jos arvioidaan, että hän kykenee selviytymään seuraavan vuosiluokan opinnoista hyväksytysti. Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, jos hänen lukuvuotta koskeva suorituksensa yhdessä tai useammassa vuosiluokan oppimäärään kuuluvassa oppiaineessa on tukitoimista huolimatta hylätty. Annettujen tukitoimien tulee näkyä pedagogisissa asiakirjoissa.

Mikäli oppilaan koko vuosiluokan suoritus jossakin oppiaineessa on vaarassa tulla hylätyksi, tulee siitä tiedottaa lukuvuoden aikana oppilasta ja huoltajaa sekä sopia toimenpiteistä oppimisen tukemiseksi. Ennen luokalle jättämistä oppilaalle tulee varata mahdollisuus opetukseen osallistumatta osoittaa saavuttaneensa asianomaisessa oppiaineessa hyväksyttävät tiedot ja taidot erillisessä näytössä[71]. Mahdollisuuksia voidaan antaa paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla yksi tai useampia lukuvuoden aikana tai lukuvuoden koulutyön päätyttyä. Erillinen näyttö voi sisältää monipuolisesti erilaisia suullisia, kirjallisia ja muita suorituksia, joilla oppilas parhaiten kykenee osoittamaan osaamisensa.

Jos suoritusmahdollisuus annetaan lukuvuoden koulutyön päätyttyä, vuosiluokalle jättämisestä voidaan koulutyön päättyessä tehdä lukuvuositodistukseen ehdollinen päätös. Päätöksessä mainitaan ne vuosiluokan oppimäärän osa-alueet, joiden hyväksytty suorittaminen erillisessä näytössä on vuosiluokalta siirtymisen edellytys.

Oppilas voidaan myös jättää vuosiluokalle, vaikka hänellä ei ole hylättyjä suorituksia, jos se katsotaan hänen yleisen koulumenestyksensä vuoksi tarkoituksenmukaiseksi. Vuosiluokalle jättämisestä päätöksen tekee

[70] Perusopetusasetus 11 § 1 mom.
[71] Perusopetusasetus 11 § 1 ja 2 mom.

rehtori tai koulunjohtaja. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tulee tällöin varata mahdollisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä.

Vuosiluokalle jäävän oppilaan suoritukset asianomaiselta luokalta raukeavat[72].

6.6.2. Eteneminen oman opinto-ohjelman mukaan

Oppilas voi edetä opinnoissa vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijaan vuosiluokkiin sitomattomasti oman opinto-ohjelman mukaisesti. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määrätään opintokokonaisuuksista, joiden suorittaminen hyväksytysti on edellytyksenä opinnoissa etenemiseen asianomaisessa oppiaineessa. Oman opinto-ohjelman mukaan opiskeleva oppilas saa lukuvuoden päätteeksi lukuvuositodistuksen kyseisenä lukuvuonna hyväksytysti suorittamistaan opinnoista ja siirtyy lukuvuoden koulutyön päätyttyä opinnoissaan eteenpäin[73].

Oman opinto-ohjelman mukaisella etenemisellä voidaan tarvittaessa välttää luokalle jättäminen, jonka myötä oppilaan kaikki opinnot kyseiseltä vuosiluokalta raukeaisivat. Oman opinto-ohjelman mukaisesti etenevä oppilas voidaan jättää vuosiluokalle vain yleisen heikon koulumenestyksen perusteella. Yhdeksännellä vuosiluokalla oleva oppilas luetaan tämän vuosiluokan oppilaaksi, kunnes hän suorittaa perusopetuksen koko oppimäärän ja saa päättötodistuksen tai eroaa koulusta[74].

Eteneminen oman opinto-ohjelman mukaan vuosiluokkiin sitomattomasti

Perusopetuksen opinnoissa voidaan edetä vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijaan oman opinto-ohjelman mukaisesti vuosiluokkiin sitomattomasti. Tästä tehdään anomus oppilaskohtaisesti. Anomus toimitetaan pedagogisen tuen koordinaattorin kautta opetus- ja kasvatusjohtajalle, joka tekee asiasta päätöksen. Oman opinto-ohjelman mukaisesti etenemistä on hyvä harkita esimerkiksi silloin, kun oppilaalla on paljon poissaoloja tai hän siirtyy perusopetukseen valmistavalta luokalta yleisopetukseen. Raahessa vuosiluokkiin sitomattomaan opiskeluun voi siirtyä aikaisintaan kuudennen vuosiluokan jälkeen.

Oman opinto-ohjelman mukaan opiskeleva oppilas saa lukuvuoden päätteeksi lukuvuositodistuksen kyseisenä lukuvuonna hyväksytysti suorittamistaan opinnoista ja siirtyy lukuvuoden koulutyön päätyttyä seuraavalle vuosiluokalle. Oman opinto-ohjelman mukaisella etenemisellä voidaan tarvittaessa välttää luokalle jättäminen, jonka myötä oppilaan kaikki opinnot kyseiseltä luokalta raukeaisivat. Oman opinto-ohjelman mukaisesti etenevä oppilas voidaan jättää vuosiluokalle vain yleisen heikon koulumenestyksen perusteella. Yhdeksännellä vuosiluokalla oleva oppilas luetaan tämän vuosiluokan oppilaaksi, kunnes hän suorittaa perusopetuksen koko oppimäärän ja saa päättötodistuksen tai hän eroaa koulusta.

6.7. Lukuvuoden päätteeksi arvioitavat yhteiset oppiaineet ja valinnaiset aineet

Perusopetuksessa kaikki oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluvat yhteiset oppiaineet arvioidaan kunkin lukuvuoden päätteeksi erillisinä[75]. Arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, ympäristöoppi, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämänkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous. Lukuvuositodistukseen merkitään sanallinen arvio tai arvosana siitä, miten oppilas on saavuttanut opinto-ohjelmaansa kuuluneiden oppiaineiden tavoitteet lukuvuoden aikana.
Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opetettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, jolloin oppilas saa yhden sanallisen arvion tai arvosanan kustakin taide- ja taitoaineesta kaikilla niillä vuosiluokilla, joilla hän niitä opiskelee. Taide- ja taitoaineiden valinnaisina tunteina tarjotuista ja suoritetuista opinnoista ei anneta todistuksiin erillistä sanallista arviota tai arvosanaa.

[72] Perusopetusasetus 11 § 2 mom.
[73] Perusopetusasetus 11 § 3 mom.
[74] Perusopetusasetus 11 § 3 mom.
[75] Perusopetusasetus 10 § 2 mom.

Monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa opiskellut oppiaineiden tavoitteet ja sisällöt sekä monialaisten oppimiskokonaisuuksien opiskelun yhteydessä annetut näytöt otetaan huomioon kunkin oppiaineen arvosanaa muodostettaessa. Oppiainekohtainen arviointi tulee suunnitella ja olla oppilaiden tiedossa jo oppimiskokonaisuuden alkaessa. Monialaisista oppimiskokonaisuuksista ei anneta erillisiä sanallisia arvioita tai arvosanoja.

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti hyväksytty- merkinnällä.

Perusopetuksen tuntijaon mukaiset valinnaiset aineet arvioidaan vuosiluokilla 1–3 opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti joko sanallisesti tai numeroin. Vuosiluokilla 4–9 vähintään 2 vuosiviikkotunnin laajuisista valinnaisista aineista annetaan numeroarvosana.

6.7.1. Oppiaineiden arviointi vuosiluokilla 1-2

Sanallinen viisiportainen arviointi asteikolla (kiitettävästi, hyvin, tyydyttävästi, heikosti, et ole saavuttanut tavoitteita)

- äidinkieli ja kirjallisuus, matematiikka

Hyväksytty-merkintä

- liikunta, musiikki, kuvataide, käsityö, uskonto/elämänkatsomustieto, ympäristöoppi ja A1-kieli

Liitteellä sanallinen viisiportainen asteikko (kiitettävästi, hyvin, tyydyttävästi, heikosti, et ole saavuttanut tavoitteita)

- Käyttäytyminen
- Äidinkieli ja kirjallisuus, matematiikka (oppiaineet ja arvio jaettu useampiin osa-alueisiin)

6.7.2. Oppiaineiden arviointi vuosiluokilla 3-8

Numeroarviointi

- Kaikki oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluvat yhteiset oppiaineet lukuun ottamatta oppilaanohjausta
- Käyttäytyminen
- Vähintään kahden vuosiviikkotunnin laajuiset valinnaiset oppimäärät
    - Huomioitava, että taide- ja taitoaineiden valinnaiset oppimäärät arvioidaan osana yhteistä oppiainetta, eikä näistä tule erillistä arviota.

Hyväksytty-merkintä

- Yhden vuosiviikkotunnin laajuiset valinnaiset oppimäärät
- Oppilaanohjaus

Merikadun ja Saloisten yläkouluissa opetus järjestetään kurssimuotoisesti. Kurssin lopuksi oppilas saa kurssista arvosanan. Lukuvuoden lopussa annettava arvio muodostetaan yhteen yhteiseen aineeseen liittyvien kurssien arvosanoista.

6.7.3. Oppiaineiden arviointi vuosiluokalla 9

Numeroarviointi

- Kaikki oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluvat yhteiset oppiaineet lukuun ottamatta oppilaanohjausta
- Vähintään kahden vuosiviikkotunnin laajuiset valinnaiset oppimäärät

- Huomioitava, että taide- ja taitoaineiden valinnaiset oppimäärät arvioidaan osana yhteistä oppiainetta, eikä näistä tule erillistä arviota.

Hyväksytty-merkintä
- Yhden vuosiviikkotunnin laajuiset valinnaiset oppimäärät

Lisätiedot
- Maininta oppilaanohjauksesta ja työelämään tutustumisesta

6.7.4. Yksilöllistettyjen oppimäärien arviointi

Yksilöllistettyjen oppimäärien arvioinnissa sanallista tai numeroarviointia käytetään opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla.
- Vuosiluokilla 1-9 käytetään Raahen kaupungin kyseisen vuosiluokan todistuspohjaa.
- Yksilöllistetty oppiaine merkitään tähdellä todistuspohjaan. Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee maininta siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä (*) merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

6.7.5. Toiminta-alueittain annettavan opetuksen arviointi

- Toiminta-alueittain opiskeleville oppilaille on laadittu oma todistuspohja, jossa arviointi tapahtuu toiminta-alueittain.
- Arviointi annetaan aina sanallisena. Mikäli jokin toiminta-alue sisältää yksittäisen oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä, tämä voidaan kuvata osana sanallista arviointia tai todistuksen liitteessä.

6.7.6. Arviointi, kun oppilaan äidinkieli on muu kuin opetuksessa käytettävä kieli

- Sanallista arviointia voidaan käyttää päättöarviointia lukuun ottamatta myös niiden oppilaiden arvioinnissa, joiden äidinkieli on muu kuin opetuksessa käytettävä kieli.
- Raahessa oppilaalle voidaan antaa vuosiluokilla 3-8 väliarviointeihin, välitodistuksiin ja lukuvuositodistuksiin sekä 9 vuosiluokan välitodistuksessa merkintä H/E (hyväksytty/hylätty) ja antaa sanallinen arvio todistuksen liitteellä.

6.8. Perusopetuksen päättöarviointi

Päättöarvioinnin tehtävänä on määrittää, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa oppiaineille asetetut tavoitteet perusopetuksen päättyessä. Päättöarvioinnissa annettava numeroarvosana tai sanallinen arvio kuvaa oppilaan osaamisen tasoa suhteessa kunkin oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin. Päättötodistus annetaan perusopetuksen päättyessä oppilaalle, joka on saavuttanut perusopetuksen koko oppimäärän tavoitteet vähintään arvosanan 5 edellyttämän osaamisen mukaisesti.
Päättöarviointi tehdään vuosiluokkien 7–9 aikana osoitetun osaamisen perusteella suhteessa oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin käyttäen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteereitä.

6.8.1. Päättöarvosanan muodostaminen

Päättöarvosanan muodostaminen perustuu oppilaan osoittaman osaamisen tasoon suhteessa oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt oppiaineen oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Niiden oppiaineiden tavoitteiden, joiden osalta osaaminen on

osoitettu vuosiluokilla 7 ja 8, arviointi otetaan huomioon päättöarviointia tehtäessä. Näihin tavoitteisiin perustuva osaamisen taso tulee arvioida käyttäen päättöarvioinnin kriteereitä.
Päättöarvosana on oppiaineen tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta.
Työskentelyn arviointi sisältyy oppiaineen arvosanaan myös päättöarvioinnissa.

6.8.2. Erityistä tukea saavan oppilaan päättöarviointi

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, hänen suoriutumistaan arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin käyttäen päättöarvioinnin kriteereitä. Jos oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, arvioidaan oppilaan suoriutumista näissä oppiaineissa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) suhteessa hänelle määriteltyihin, yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin ja sisältöihin, ei päättöarvioinnin kriteereihin.

Yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskeltujen oppiaineiden arvioinnissa voidaan antaa numeroarvosanan sijaan sanallinen arvio myös päättöarvioinnissa. Oppimäärän yksilöllistäminen tehdään vasta silloin, kun oppilas ei annetusta tuesta huolimatta näytä saavuttavan arvosanan 5 edellyttämää osaamisen tasoa.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan päättöarviointi perustuu perusopetuksen oppiaineiden yleisiin oppimääriin tai yksilöllistettyihin oppimääriin sen mukaan, mitä oppilaan erityistä tukea koskevassa päätöksessä on päätetty. Jos pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleva oppilas opiskelee opintokokonaisuuksia, annetaan arviointi todistuksessa kuitenkin oppiaineittain.

Jos oppilaan opiskelu on järjestetty toiminta-alueittain, päättöarviointi perustuu oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) asetettuihin tavoitteisiin, ja jokaisesta toiminta-alueesta annetaan sanallinen arvio.

6.8.3. Arvioitavat yhteiset oppiaineet päättöarvioinnissa

Perusopetuksen päättöarvioinnissa numeroin arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämänkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous. Päättöarvioinnin kriteerit määrittelevät numeroarvosanoihin 5, 7, 8 ja 9 vaadittavan osaamisen tason kussakin oppiaineessa.

Äidinkielessä ja kirjallisuudessa oppilas on voinut opiskella kahta tähän oppiaineeseen määriteltyä eri kielen oppimäärää. Tällöin arvioidaan molemmat oppilaan suorittamat äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimäärät.

Jos oppilas on vaihtanut äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen tai vieraiden kielten oppimäärää, arvioidaan päättöarvioinnissa se oppimäärä, jota hän on viimeksi opiskellut. Samoin menetellään, jos oppilas on vaihtanut katsomusaineesta tai sen oppimäärästä toiseen.

Mikäli oppilas on perusopetuslain 18 §:ssä[76] tarkoitetulla päätöksellä vapautettu kokonaan jonkin perusopetuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opiskelusta, ei tätä oppiainetta arvioida. Oppiaineen opiskelusta vapauttamiseen tulee olla erityisen painavat syyt ja sen tulee perustua jokaisen oppilaan osalta yksilölliseen ratkaisuun.

[76] Perusopetuslaki 18 § 1 mom.

6.8.4. Taide- ja taitoaineiden oppimäärien arviointi päättöarvioinnissa

Kaikille oppilaille yhteisiä taide- ja taitoaineita ovat musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta ja kotitalous. Paikallinen tuntijako ja mahdolliset oppilaiden omat valinnat vaikuttavat siihen, milloin oppilaille annetaan päättötodistukseen tuleva arvosana eri taide- ja taitoaineissa.

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opetettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, jolloin oppilas saa yhden arvosanan kustakin taide- ja taitoaineesta päättötodistukseen. Taide- ja taitoaineiden valinnaisina tunteina tarjotuista ja suoritetuista opinnoista ei anneta päättötodistukseen erillistä arvosanaa.

Päättöarvosanaa muodostettaessa käytetään näihin oppiaineisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteereitä. Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun kunkin taide- ja taitoaineen koko oppimäärä, sisältäen myös mahdolliset valinnaiset taide- ja taitoaineiden tunnit, on opiskeltu. Kunkin taide- ja taitoaineen osalta päättötodistukseen merkitään oppilaan opiskeleman oppimäärän laajuus.

6.8.5. Valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti hyväksytty- merkinnällä. Yhteiseen oppiaineeseen liittyvässä sanallisesti arvioitavassa valinnaisessa aineessa osoitettu osaaminen voi korottaa kyseisen oppiaineen päättöarvosanaa. Tämä korottamisen periaate tulee kirjata paikalliseen opetussuunnitelmaan. Raahessa on päätetty, että valinnaiset oppimäärät eivät voi korottaa yhteisen aineen päättöarvosanaa.

6.8.6. Johonkin oppiaineeseen painottuva opetus ja päättöarviointi

Mikäli koulu painottaa opetussuunnitelmassaan jotakin oppiainetta tai oppiainekokonaisuutta tai toteuttaa kaksikielistä opetusta, ovat opetuksen koulukohtaiset tavoitteet tässä oppiaineessa tai kielessä yleensä korkeammat kuin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetetut tavoitteet. Oppilaiden yhdenvertaisuuden vuoksi myös painotetussa opetuksessa tai kaksikielisessä opetuksessa tulee oppilaiden suoriutumista kuitenkin arvioida perusopetuksen päättyessä suhteessa oppiaineiden tavoitteisiin. Osaamisen tason määrittämisessä käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteerejä.

Jos painotettu opetus toteutetaan käyttäen valinnaisten aineiden vuosiviikkotunteja, arviointi suoritetaan näiden tuntien osalta valinnaisten aineiden arvioinnin periaatteita noudattaen. Kaksikielisessä opetuksessa oppilaan opiskeleman kohde- tai kielikylpykielen osaaminen arvioidaan vieraiden kielten tai toisen kotimaisen kielen A-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien mukaan.

Painotetusta opetuksesta ja oppilaan suoriutumisesta siinä voidaan tarvittaessa antaa lisätietoja erillisellä todistuksen liitteellä.

6.9. Poissaolojen vaikutukset arviointiin

Oppilaan tulee osallistua opetukseen, ellei hänelle ole sairaudesta tai muusta erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty siitä vapautusta[77]. Oppilaan opiskelu ja siihen perustuva arviointi voidaan järjestää osittain toisin, jos se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä[78].

[77] Perusopetuslaki 35 §
[78] Perusopetuslaki 18 § 1 mom.

Jos oppilas on luvattomasti poissa eikä osallistu opetukseen, kokeisiin eikä muihinkaan hänelle tarjottuihin näyttömahdollisuuksiin, eikä hänellä ole hyväksyttyjä suorituksia suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa määriteltyihin oppiaineen tavoitteisiin, hän voi saada oppiaineesta hylätyn arvosanan lukuvuositodistukseen.

6.10. Arvioinnin uusiminen ja oikaisu

Mahdollisuus arvioinnin uusimiseen ja oikaisuun koskee päättöarviointia sekä opinnoissa etenemistä ja vuosiluokalle jättämistä koskevaa päätöstä. Pyyntö arvioinnin uusimisesta osoitetaan koululle ja huoltajan on tehtävä se kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja oppilaan opettajat yhdessä[79].

6.11. Todistukset

Perusopetuksessa käytettävät todistukset ovat

- lukuvuositodistus
- välitodistus
- erotodistus
- päättötodistus

Opetuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

6.11.1. Sanalliset arviot ja numeroarvosanat todistuksissa

Vuosiluokilla 1–3 arviointi lukuvuositodistuksiin ja mahdollisiin välitodistuksiin annetaan sanallinen arvio tai numeroarvosana opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti. Mikäli annetaan sanallinen arvio, todistuksesta tulee ilmetä, onko oppilaan suoritus hyväksytty vai hylätty.
Vuosiluokkien 4–8 lukuvuositodistuksissa ja mahdollisissa välitodistuksissa annetaan numeroarvosanat. Päättötodistuksessa ja mahdollisessa 9. vuosiluokan välitodistuksessa annetaan numeroarvosanat. Numeroarvosanaa voidaan täydentää kuvailevalla sanallisella arviolla, joka annetaan todistuksen liitteenä.

Käyttäytymisestä annetaan numeroarvosana lukuvuositodistuksissa ja mahdollisissa välitodistuksissa vuosiluokilla 4–8. Jos käyttäytymisestä annetaan vuosiluokilla 1–3 sanallinen arvio, se annetaan todistuksen liitteellä. Myös numeroarvosanaa täydentävä sanallinen käyttäytymisen arvio annetaan todistuksen liitteenä. Käyttäytymisen sanallista arviota koskevasta liitteestä merkitään tieto todistuksen lisätietoihin.

Sanallista arviota voidaan käyttää päättöarviointia lukuun ottamatta myös niiden oppilaiden arvioinnissa, joiden äidinkieli on muu kuin opetuksessa käytettävä kieli[80]. Yksilöllistetyistä oppimääristä annetaan sanallinen arvio tai numeroarvosana opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Toiminta-alueittain annettavassa opetuksessa käytetään sanallista arviota.

6.11.2. Lukuvuositodistus

Oppilaalle tulee antaa lukuvuositodistus lukuvuoden päättyessä jokaisella vuosiluokalla lukuun ottamatta vuosiluokkaa 9, jolloin oppilas saa päättötodistuksen. Lukuvuositodistukseen merkitään oppilaan opinto-ohjelma ja oppiaineittain sanallinen arvio tai numeroarvosana siitä, missä määrin oppilas on saavuttanut asetetut tavoitteet lukuvuoden aikana. Lukuvuositodistus on päätös oppilaan siirtymisestä seuraavalle luokalle tai hänen jättämisestään luokalle.

Kun todistuksessa käytetään numeroarvosanaa, todistukseen merkitään myös arviointiasteikko[81].

---

[79] Perusopetusasetus 19 §
[80] Perusopetusasetus 10 § 4 mom.
[81] Perusopetusasetus 10 § 3 mom.

Sanallista arviota voidaan käyttää lukuvuositodistuksissa vuosiluokilla 1–3. Raahessa sanallista arviota käytetään vuosiluokilla 1-2 ja numeroarviointia vuosiluokilla 3-9. Sanallisistakin arvioista tulee käydä ilmi, onko oppilas suoriutunut hyväksytysti lukuvuoden opinnoista kussakin opinto-ohjelmaansa kuuluvassa oppiaineessa.

Lukuvuositodistuksissa ja mahdollisissa välitodistuksissa käyttäytymisen numeroarvosana merkitään todistukseen. Silloin kun käyttäytymisestä kirjoitetaan sanallinen arvio, se annetaan todistuksen liitteenä.

Uskonnon ja elämänkatsomustiedon sanallinen arvio tai numeroarvosana merkitään lukuvuositodistukseen ja mahdollisiin välitodistuksiin muodossa ”uskonto/elämänkatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä todistuksiin. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa sanallinen arvio tai numeroarvosana merkitään todistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua sanallista arviota tai numeroarvosanaa ei merkitä todistukseen.

Jos oppilas on opiskellut kaksikielisessä opetuksessa, lukuvuositodistukseen merkitään oppilaan opiskelema kohde- tai kielikylpykieli.

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, lisätään numeroarvosanan tai sanallisen arvion perään tähti (*). Todistuksen lisätietoja-kohdassa mainitaan, että oppilas on opiskellut nämä oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Lukuvuositodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- arvio oppilaan käyttäytymisestä
- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- luokalta siirtyminen tai mahdollinen luokalle jättäminen
- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

6.11.3. Välitodistus

Opetuksen järjestäjä päättää mahdollisten välitodistusten antamisesta. Välitodistus annetaan samoin perustein kuin lukuvuositodistus.

Erillinen välitodistus tulee tarvittaessa antaa yhdeksännen luokan oppilaalle jatko-opintoihin hakeutumista varten.

Välitodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi

- koulun opetuskieli
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- arvio oppilaan käyttäytymisestä (lukuun ottamatta 9. luokalla jatko-opintoihin hakeutumista varten annettavaa välitodistusta)
- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita
- maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

6.11.4. Erotodistus

Erotodistus annetaan oppilaalle, joka vaihtaa toiseen kouluun, eroaa kesken perusopetuksen oppimäärän suorittamista koulusta[82] tai ei ole saanut oppivelvollisuutta suoritetuksi oppivelvollisuutensa aikana. Erotodistuksen liitteenä tulee olla koulussa noudatettu tuntijako sekä selvitys opetuksen mahdollisista painotuksista. Erillistä erotodistusta ei tarvitse antaa, jos oppilas siirtyy saman opetuksen järjestäjän ylläpitämään toiseen kouluun.

Erotodistus annetaan samoin periaattein kuin lukuvuositodistus. Erotodistukseen ei merkitä käyttäytymisen arvioita.

Erotodistukseen merkitään
- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita
- maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

6.11.5. Perusopetuksen päättötodistus

Perusopetuksen päättötodistus annetaan 9. vuosiluokan koulutyön päättyessä oppilaalle, jonka suoriutuminen suhteessa oppiaineiden oppimäärien tavoitteisiin on hyväksytty kaikissa hänen opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Numeroarvosanoja käytettäessä tämä merkitsee vähintään todistusarvosanaa viisi (5) ja sanallisesti arvioitavissa oppiaineissa arviota ”hyväksytty”.

[82] Perusopetusasetus 12 § 1 mom.

Päättötodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan koko nimi ja henkilötunnus
- todistuksen antamispäivä
- rehtorin allekirjoitus
- yhteisten oppiaineiden ja numeroin arvioitavien valinnaisten aineiden arviointi numeroin (5–10) ja sanoin (välttävä–erinomainen)
- opintojen laajuus vuosiluokilla 7–9 jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- suoritettu oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- maininta siitä, että oppilaan opinto-ohjelmaan on kuulunut oppilaanohjausta ja työelämään tutustumista
- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko
- maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen
- maininta siitä, että perusopetuksen oppimäärä sijoittuu tasolle kaksi kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä.

Arviota oppilaan käyttäytymisestä ei merkitä päättötodistukseen.

Vuosiluokilla 7–9 oppilaan opiskelemien yhteisen oppiaineiden ja valinnaisten aineiden laajuus merkitään päättötodistukseen vuosiviikkotunteina.

Jos oppilas on opiskellut kaksikielisessä opetuksessa, päättötodistukseen merkitään oppilaan opiskelema kohde- tai kielikylpykieli.

Uskonnon ja elämänkatsomustiedon numeroarvosana merkitään päättötodistukseen muodossa ”uskonto/elämänkatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä päättötodistukseen. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa numeroarvosana merkitään päättötodistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua numeroarvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Oppilaan oman äidinkielen opetuksesta mahdollisesti saatua sanallista arviota tai numeroarvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Jos oppilas on opiskellut yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, myös päättöarviointi voi näissä aineissa olla sanallinen. Päättötodistuksessa voidaan käyttää näissä oppiaineissa myös numeroarviointia. Sekä numeroarvosana että sanallinen arvio varustetaan tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja-kohtaan tulee merkintä siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä (*) merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päättötodistus on sanallinen.

Päättötodistukseen merkitään arvosanat niistä erityisessä tutkinnossa suoritetuista oppiaineista, jotka on suoritettu ennen päättötodistuksen antamista.

Päättötodistukseen voi kuulua liitteitä, esimerkiksi arvio oppilaan käyttäytymisestä sekä sanallinen liite alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä valinnaisista aineista. Jokaisesta liitteestä tulee ilmetä oppilaan tunnistetiedot. Päättötodistuksen liitteistä ei tule mainintaa päättötodistukseen.

Niistä valinnaisista aineista, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, merkitään päättötodistukseen numeroarvosana. Yhteisiin oppiaineisiin liittyvistä syventävistä numeroin arvioitavista valinnaisista aineista merkitään päättötodistukseen yhteisen oppiaineen nimen alle valinnaisen aineen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja annettu arvosana. Kaikki yhteisiin oppiaineisiin liittyvät oppilaan suorittamat syventävät valinnaiset aineet merkitään päättötodistukseen välittömästi kyseisen oppiaineen alle. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä syventävistä valinnaisista aineista ja tällaisista oppimääristä koostuvista kokonaisuuksista merkitään todistuksiin sanallinen arvio. Sanallisesti arvioitavan valinnaisen oppiaineen nimen alle merkitään valinnaisen aineen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja merkintä ”hyväksytty”.

Ne valinnaiset aineet, jotka eivät liity mihinkään yhteiseen oppiaineeseen merkitään päättötodistukseen otsikon ”soveltavat valinnaiset aineet” alle. Aineesta mainitaan nimi, vuosiviikkotuntimäärä sekä arvio joko numeroarvosanana tai merkinnällä ”hyväksytty”.

Mikäli oppilas vaihtaa valinnaisen aineen toiseen joko omassa koulussaan tai koulun vaihdon yhteydessä, päättötodistukseen merkitään molempien valinnaisaineiden nimet. Kesken jäänyt valinnaisaine arvioidaan numeroin, mikäli oppilas on ehtinyt suorittaa kyseisestä aineesta vähintään kahden vuosiviikkotunnin laajuisen osuuden. Mikäli osuus on alle kaksi vuosiviikkotuntia, kesken jääneen valinnaisaineen kohdalle tulee merkintä ”osallistunut”. Kesken jääneestä valinnaisesta aineesta merkitään todistukseen myös oppilaan suorittama tuntimäärä. Uudesta valinnaisesta aineesta tulee todistukseen joko numeroarvosana tai sanallinen arvio ”hyväksytty” suoritetusta vuosiviikkotuntimäärästä riippuen.

Mikäli oppilaan huoltaja pyytää kirjallisesti, ettei oppilaan päättötodistukseen merkitä numeroarvosanaa valinnaisena aineena opiskeltavasta A2- tai B2- kielestä, arvosana jätetään pois ja päättötodistukseen tulee merkintä ”hyväksytty”. Toista kotimaista kieltä opetetaan kuitenkin yhteisenä oppiaineena ja siitä annetaan numeroarvosana.

Koulu ei voi muuttaa tai korjata jälkikäteen jo saatuun päättötodistukseen kirjattuja arvosanoja lisänäyttöjen perusteella. Oppilaan on hankittava uusi, erillinen todistus mahdollisesta parantuneesta osaamisesta. Uuden todistuksen voi saada joko osoittamalla osaamisensa erityisessä tutkinnossa[83] tai opiskelemalla perusopetuksen lisäopetuksessa tai aikuisten perusopetuksessa.

6.12. Erityinen tutkinto ja siitä annettavat todistukset

Perusopetuksen oppimäärä tai sen osa voidaan suorittaa perusopetuslaissa ja -asetuksessa tarkoitetussa erityisessä tutkinnossa[84]. Erityisen tutkinnon voi järjestää se, jolla on lupa järjestää perusopetusta. Erityiseen tutkintoon osallistuvan tulee osoittaa, että hänen tietonsa ja taitonsa vastaavat perusopetuksen eri oppiaineiden yleisen oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja.

Erityisessä tutkinnossa käytettävät todistukset ovat

- todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta
- todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä
- todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta

Jos oppilas tai muu henkilö suorittaa perusopetuksen jonkin oppiaineen oppimäärän erityisessä tutkinnossa, hänelle annetaan todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta. Todistuksesta tulee

[83] Perusopetuslaki 38 §, perusopetusasetus 23 §
[84] Perusopetuslaki 38 §, perusopetusasetus 23 §

käydä ilmi suoritettu oppiaine ja oppimäärä. Samaan todistukseen voidaan merkitä useamman oppiaineen suoritukset. Vain osan perusopetuksen oppimäärästä, kuten vuosiluokan oppimäärän, suorittaneelle annetaan todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä.

Jos perusopetuksen koko oppimäärä on suoritettu erityisessä tutkinnossa, annetaan todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

Todistuksiin merkitään samat yleistiedot kuin päättötodistukseen. Suoritetuista oppiaineista merkitään oppiaineen nimi, oppimäärä sekä arvosana.

Oppivelvollisen on suoritettava hyväksytysti kaikki perusopetuksen oppimäärään kuuluvat yhteiset oppiaineet saadakseen todistuksen perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

6.12.1. Erityisen tutkinnon suorittamisen mahdollisuudet ja ajankohdat

Erityisen tutkinnon suorittaminen toteutetaan kerran lukuvuodessa lukuvuoden loppupuolella valvovan opettajan määrittelemänä ajankohtana. Valvonta tilaisuuksia järjestetään vähintään neljännesvuosittain.

7. OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki ja oppilashuolto muodostavat kokonaisuuden. Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta. Oppilashuolto sisältyy lukuun 8[85].

7.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Näistä oppilas voi saada kerrallaan vain yhden tasoista tukea. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Näitä tukimuotoja voi käyttää kaikilla kolmella tuen tasolla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä. Oppilaan saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista.

Opetuksen ja tuen järjestämisen lähtökohtana ovat sekä kunkin oppilaan että opetusryhmän vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet. Huomiota tulee kiinnittää oppimisen esteettömyyteen sekä oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Oppimisen ja koulun- käynnin tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Opetusta ja tukea suunniteltaessa on otettava huomioon, että tuen tarve voi vaihdella tilapäisestä jatkuvaan, vähäisestä vahvempaan tai yhden tuki- muodon tarpeesta useamman tukimuodon tarpeeseen.

Tuen tehtävänä on ehkäistä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä sekä pitkäaikaisvaikutuksia. On huolehdittava oppilaan mahdollisuuksista saada onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa sekä tuettava oppilaan myönteistä käsitystä itsestään ja koulutyöstä. Pedagoginen asiantuntemus ja opettajien sekä muiden tuen ammattihenkilöiden monialainen yhteistyö tuen tarpeen havaitsemisessa, arvioinnissa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Yhteistyöhön kulloinkin osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti.

Perusopetuslain mukaan opetukseen osallistuvalla on oikeus saada riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä[86]. Tuen tarpeen varhaiseksi havaitsemiseksi oppilaiden oppimisen edistymistä ja koulunkäynnin tilannetta tulee arvioida jatkuvasti. Ensimmäiseksi tarkastellaan koulussa käytössä olevia toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta oppilaalle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa oppilaalle aikaisempaa paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja. Arvioinnissa ja tuen suunnittelussa hyödynnetään mahdollisten muiden arviointien tuloksia ja otetaan huomioon oppilaalle aiemmin annettu tuki.

[85] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 6 § (1287/2013)
[86] Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

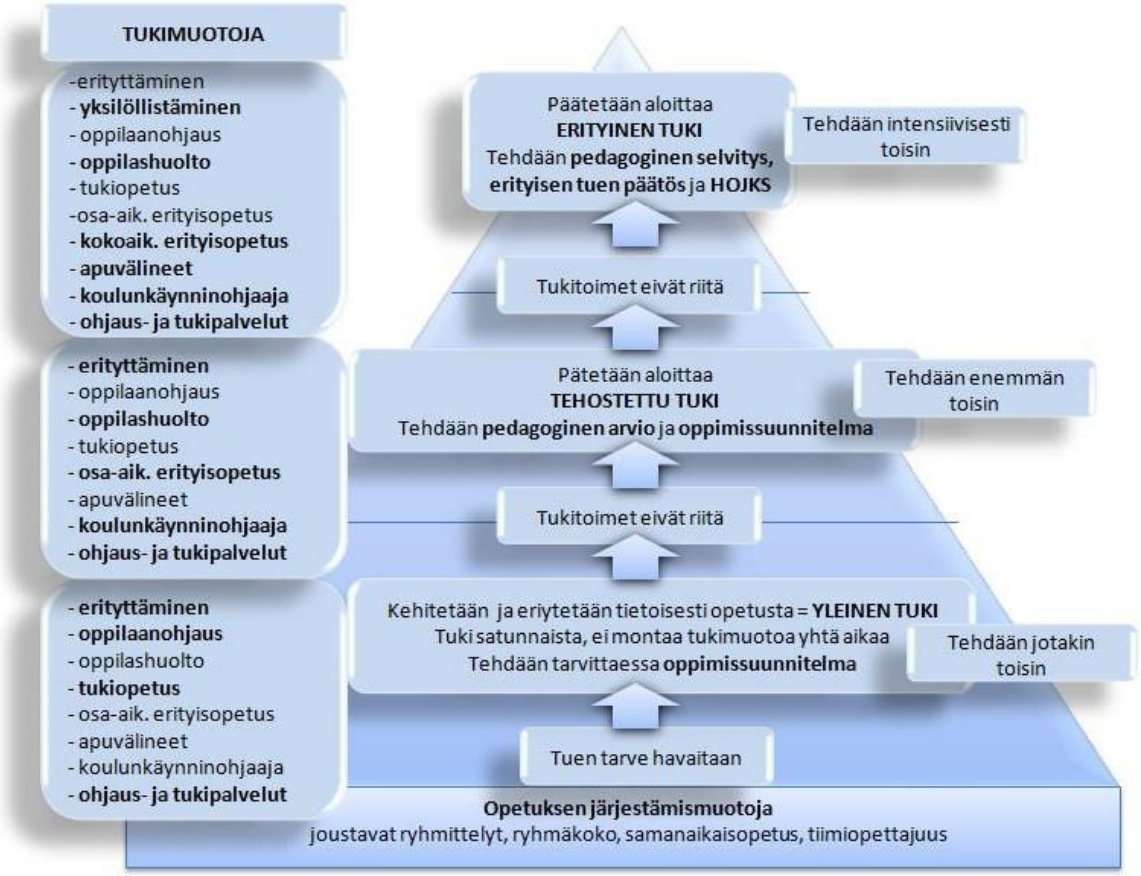

Kuva 6. Kolmiportainen tuki

Tuki annetaan oppilaalle ensisijaisesti omassa opetusryhmässä ja koulussa erilaisin joustavin järjestelyin, ellei oppilaan etu tuen antamiseksi välttämättä edellytä oppilaan siirtämistä toiseen opetusryhmään tai kouluun. Erityisesti huolehditaan tuen jatkumisesta lapsen siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen, perusopetuksen sisällä sekä oppilaan siirtyessä perusopetuksesta toiselle asteelle.

Pedagogisten asiakirjojen tiedonsiirto:

- Jos oppilas siirtyy koululta toiselle oman kaupungin sisällä, lähetetään tulevalle koululle alkuperäiset asiakirjat. Wilma-tiedot siirtyvät automaattisesti oman kaupungin sisällä.
- toiselle paikkakunnalle lähetetään kopiot asiakirjoista postitse. Alkuperäiset arkistoidaan koululla.
- pedagogisten asiakirjojen siirtämiseen ei tarvita huoltajan lupaa
- asiakirjojen siirtämisen lisäksi on syytä pitää tiedonsiirtopalaveri tulevan koulun kanssa, mikäli oppilaalla on tuen tarvetta.

Pedagogiset asiakirjat arkistoidaan koulun arkistokaapissa niille varatussa kansiossa ja ne saa hävittää, kun oppilaan oppivelvollisuuden päättymisestä on kulunut 10 vuotta.

7.1.1. Ohjaus tuen aikana

Jokaisen opettajan tehtävänä on ohjata tukea tarvitsevaa oppilasta koulunkäynnissä ja eri oppi- aineiden opiskelussa. Ohjaus liittyy kaikkiin opetustilanteisiin, oppiaineisiin ja oppilaalle annetta- vaan arviointipalautteeseen. Ohjauksen tavoitteena on, että tukea tarvitsevan oppilaan itseluottamus, itsearviointi- ja oppimaan oppimisen taidot sekä kyky suunnitella tulevaisuuttaan vahvistuvat. Huomiota kiinnitetään oppilaan arjenhallinnassa, opintojen suunnittelu- ja opiskelutaidoissa tai yhteistyötilanteissa mahdollisesti ilmeneviin tuen tarpeisiin. Näitä taitoja vahvistetaan tarkoituksenmukaisilla ohjauksellisilla toimintatavoilla. Ohjauksella pyritään siihen, että oppilas oppii asettamaan tavoitteita oppimiselleen ja ottamaan vastuuta opiskelustaan.

Ohjauksellisia toimia ovat mm. henkilökohtaiset ohjeet läksyjen tekemiseen ja kokeisiin valmistautumiseen, ajankäytön hallintaan ja oman toiminnan suunnitteluun (päiväjärjestys, kuvat tukena) sekä eri- laiset tunnetaito-ohjelmat.

Ohjauksen näkökulma otetaan huomioon arvioitaessa oppilaan tarvetta sekä tehostettuun että erityiseen tukeen. Osana pedagogista arviota tai pedagogista selvitystä arvioidaan oppilaan aikaisemmin saaman ohjauksen riittävyys ja vaikutus sekä oppilaan tarpeet ohjaukseen jatkossa. Oppimissuunnitelmaan tai HOJKSiin kirjataan myös oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet. Ohjauksellista tukea suunniteltaessa tehdään tiivistä yhteistyötä oppilaan ja huoltajan kanssa sekä hyödynnetään myös oppilashuollon ja oppilasta mahdollisesti avustavan henkilöstön asiantuntemusta. Mikäli oppilaalla on tarve oppilashuollollisista syistä voimakkaisiin ohja- uksellisiin tukitoimiin, hänet kannattaa siirtää tehostettuun tukeen.

Päättövaiheen ohjauksessa etsitään yhdessä oppilaalle soveltuvia jatko-opintomahdollisuuksia ja selvitetään oppilaan tarvitseman tuen jatkuminen toisella asteella. Tässä opettajan tukena toimii opinto-ohjaaja. Perusopetuksen päättövaiheessa tukea tarvitsevalle oppilaalle ja hänen huoltajalleen tulee antaa tietoa ja mahdollisuus keskustella opinto-ohjaajan ja oppilashuollon eri asian- tuntijoiden kanssa oppilaan jatkokoulutukseen liittyvistä erityisistä kysymyksistä.

7.1.2. Kodin ja koulun yhteistyö tuen aikana

Opetus ja kasvatus tulee järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea[87]. Kun oppilaalla on tuen tarvetta, kodin ja koulun yhteistyön merkitys korostuu. Yhteistyötapoja ja toimintamalleja kehitetään koko perusopetuksen ajalle ja koulunkäynnin nivelvaiheisiin. Koulun henkilöstön tulee tuntea säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön oppilaan tukeen liittyvissä asioissa (kts. luvut 7.3 ja 7.4). Huoltajalle annetaan tietoa niiden soveltamisesta koulun arjessa, esimerkiksi oppilasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojensaannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Koulun henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä kotiin heti, kun oppilaalla ilmenee oppimisen tai koulunkäynnin ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa.

Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa tuen saannin mahdollisuuksista, tuen kolmiportaisuudesta sekä käytettävissä olevista tukimuodoista esim. vanhempainilloissa. Huoltajia kannustetaan tukemaan osaltaan lapsensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Oppilaan edistymisen ja tuen tarpeen arviointi sekä tuen suunnittelu on osa kodin ja koulun säännöllistä yhteistyötä. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Oppilas tai huoltaja ei voi kuitenkaan kieltäytyä perusopetuslaissa säädetyn tuen vastaanottamisesta. Oppilas voi tarvita myös yksilökohtaisen oppilashuollon tukea. Yksilökohtaisen oppilashuollon tuki perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää oppilaan tai tarvittaessa huoltajan suostumusta (katso luku 8 Oppilashuolto).

7.1.2.1. YLEINEN TUKI

Opettaja tiedottaa huoltajaa oppilaan kouluasioista esim. Wilman välityksellä ja tapaamisissa. Mikäli oppimisessa ja koulunkäynnissä on huolenaiheita, opettaja tai erityisopettaja keskustelee asiasta huoltajan kanssa. Mm. kotitehtävien tekemisestä, myöhästelyistä ja käyttäytymisen pulmista tiedotetaan huoltajaa ja mietitään yhdessä ratkaisuja ongelmiin.

7.1.2.2. TEHOSTETTU TUKI

Opettaja keskustelee tehostettuun tukeen siirtymisen tarpeesta huoltajan kanssa hyvissä ajoin. Huoltajan mielipide oppilaan tuen tarpeesta kirjataan pedagogiseen arvioon. Huoltaja kutsutaan aina paikalle pedagogisen arvion oppilashuollolliseen käsittelyyn. Mikäli tehostettuun tukeen päätetään siirtyä, tehdään oppilaalle oppimissuunnitelma yhteistyössä huoltajien kanssa, mikäli mahdollista. Oppimissuunnitelmaan kirjataan

[87] Valtioneuvoston asetus (422/2012)

myös ne tukitoimet, joita huoltaja voi kotona toteuttaa oppilaan tukemiseksi. Oppimissuunnitelman tarkistus on hyvä tehdä myös huoltajan kanssa yhteistyössä.

7.1.2.3. ERITYINEN TUKI

Erityiseen tukeen siirtymistä valmisteltaessa opettaja ja erityisopettaja keskustelevat huoltajan kanssa hyvissä ajoin. Huoltajaa tiedotetaan erityisen tuen ja mahdollisten yksilöllistämisten vaikutuksesta oppilaan opintoihin jatkossa. Huoltajaa kuullaan pedagogista selvitystä tehtäessä ja kuulemisen ajankohta, tapa ja huoltajan näkemys kirjataan pedagogiseen selvitykseen. Kun päätös erityisestä tuesta on tehty, laaditaan oppilaalle HOJKS (henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma). Huoltaja otetaan mukaan HOJKSin tekemiseen, arviointiin ja tarkistamiseen.

7.2. Yleinen tuki

Laadukas perusopetus on perusta oppilaan oppimiselle ja hyvinvoinnille. Oppimisen ja koulun- käynnin vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi opetusta eriyttämällä, opettajien keskinäisellä sekä muun henkilöstön yhteistyöllä, ohjauksella sekä opetusryhmiä joustavasti muuntelemalla. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen oppilaan tarpeet.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata oppilaan tuen tarpeeseen. Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä pedagogisia ratkaisuja sekä ohjaus- ja tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa osana koulun arkea ja koko luokan toimintaa. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

Opetuksen eriyttäminen on kaikkeen opetukseen kuuluva ensisijainen keino ottaa huomioon opetusryhmän tarpeet ja oppilaiden erilaisuus. Huomiota kiinnitetään eri oppilaille ominaisiin oppimistapoihin ja työskentelyn rytmiin, erilaisiin valmiuksiin ja kiinnostuksen kohteisiin sekä itsetuntoon ja motivaatioon kytkeytyviin emotionaalisiin tarpeisiin. Tyttöjen ja poikien väliset sekä oppilaiden yksilölliset kehitys erot ja taustat otetaan huomioon. Eriyttämisellä vaikutetaan oppimismotivaation.

Opetusta eriyttämällä oppilaille voidaan tuottaa sopivia haasteita ja onnistumisen kokemuksia sekä tarjota mahdollisuuksia kehittyä ja oppia omien vahvuuksien mukaisesti. Tällöin on tärkeää hyödyntää samassa opetusryhmässä olevien oppilaiden erilaista osaamista ja harrastuneisuutta. Opettajien keskinäinen yhteistyö sekä yhteistyö huoltajien, muun henkilöstön ja eri asiantuntijoiden kanssa tukee eriyttämistä.

Eriyttämisen kolme keskeistä ulottuvuutta liittyvät opiskelun laajuuden, syvyyden ja etenemis- nopeuden vaihteluun. Eriyttäminen voi kohdistua muun muassa opetuksen sisältöihin, käytettäviin opetusmateriaaleihin ja -menetelmiin, työtapoihin sekä koulu- ja kotitehtävien määrään ja käytettävissä olevaan aikaan. Oppimisympäristöä ja työtapoja voidaan muokata esimerkiksi luomalla tilaisuuksia oppilaiden osallistumiseen, tarjoamalla valinnanmahdollisuuksia, säätelemällä tilankäyttöä, ryhmittelemällä oppilaita joustavasti ja hyödyntämällä koulun ulkopuolella tapahtuvia oppimistilanteita.

Oppilasta ohjataan oppimaan itselleen parhaiten soveltuvalla tavalla. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden kiinnostuksen kohteet kytkemällä opittavat tiedot ja taidot oppilaille merkityksellisiin kokemuksiin ja toimintamuotoihin. Oppilaat voivat tarvita erilaisia mahdollisuuksia osaamisensa ja edistymisensä näyttämiseen ja hyötyvät aina yksilöllisestä palautteesta. Kun opetusta toteutetaan yhdysluokissa tai yhdessä esiopetusryhmän kanssa, oppilaiden ikä ja kehitys- vaihe sekä eri vuosiluokkien tavoitteet ja omaleimaisuus tulee ottaa huomioon.

Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen antaminen kuuluvat kaikkiin kasvatus- ja opetustilan- teisiin. Tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Oppilaan ja huoltajan kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Yleisen tuen aikana voidaan käyttää kaikkia perusopetuksen tukimuotoja lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta ja oppiaineiden oppimäärien yksilöllistämistä.

Oppilaan tuen tarpeisiin vastataan esimerkiksi tukiopetuksella, osa-aikaisella erityisopetuksella tai ohjauksen keinoin.

Oppimissuunnitelmaa voidaan tarvittaessa käyttää osana yleistä tukea. Tällöin oppimissuunnitelma sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma. Pidemmälle edistyneen oppilaan opiskelua voidaan syventää ja laajentaa oppimissuunnitelman avulla.

7.3. Tehostettu tuki

Oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti[88]. Tehostettu tuki tulee järjestää laadultaan ja määrältään oppilaan yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä, ja niin kauan, kun oppilas sitä tarvitsee. Oppilaan tehostettu tuki suunnitellaan kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki.

Oppilas tarvitsee yleensä myös useampia tukimuotoja. Tehostettu tuki annetaan muun opetuksen yhteydessä joustavin opetusjärjestelyin.

Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia perusopetuksen tukimuotoja, lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta ja oppiaineiden oppimäärien yksilöllistämistä. Esimerkiksi osa-aikaisen erityisopetuksen, opintojen yksilöllisen ohjauksen ja kodin kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu tehostetun tuen aikana. Myös oppilashuollon osuutta oppilaan hyvinvoinnin edistäjänä ja ylläpitäjänä vahvistetaan.

Tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Luokan- tai aineenopettaja on päävastuussa tuen antamisesta ja sitä suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä erityisopettajan ja huoltajan sekä tarvittaessa oppilashuollon henkilöstön kanssa. Tehostetun tuen aikana annettava tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan. Yhteistyökumppaneita tuen suunnittelussa ja toteutuksessa voivat olla mm. puhe- ja toimintaterapeutit, perheneuvola, lastensuojelu, päihdepalvelut (Langin keskus/Nuorten talo), aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestävät tahot (4H ja Mannerheimin Lastensuojeluliitto) ja Oulun Yliopistollinen sairaala. Tehostettu tuki järjestetään yleensä lähikoulussa oppilaan omassa luokassa.

Tehostetun tuen tavoitteena on auttaa oppilasta selviytymään koulunkäyntiin liittyvistä vaikeuksista niin, että palaaminen yleiseen tukeen olisi mahdollista. Tehostettu tuki voi jatkua tarvittaessa koko perusopetuksen ajan. Mikäli pitkäaikainenkaan tehostettu tuki ei riitä, voidaan harkita oppilaan siirtämistä erityiseen tukeen.

Tehostettu tuki järjestetään yleensä oppilaan lähikoulussa yleisopetuksen luokassa. Tehostetun tuen antaminen on luokan/aineenopettajan vastuulla ja sitä suunnitellaan ja toteutetaan yhteis- työssä erityisopettajan kanssa. Tehostetussa tuessa oppilaalle on laadittava oppimissuunnitelma, jonka opettajat laativat yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Oppilasta koskevissa asioissa yhteistyötä tehdään tiiviisti vanhempien, erityisopettajan, koulukuraattorin, koulupsykologin ja kouluterveydenhoitajan kanssa. Muita yhteistyökumppaneita ovat mm. puhe- ja toimintaterapeutit, perheneuvola, lastensuojelu, päihdepalvelut (Langin keskus/Nuorten talo), aamu- ja ilta- päivätoimintaa järjestävät tahot (4H ja Mannerheimin Lastensuojeluliitto) ja Oulun Yliopistollinen sairaala.

Koulunkäynnin nivelvaiheissa tehdään yhteistyötä lähettävän ja vastaanottavan tahon kanssa. Mikäli oppilaan tukemiseksi sosioemotionaalisissa pulmissa tarvitaan pienryhmää, asiaa käsitellään monialaisesti oppilashuollollisessa asiantuntijaryhmässä. Koulukuraattori koordinoi mahdollista siirtoa yleisopetuksen ryhmästä pienryhmään (TEPI). Siirtovaiheessa konsultoidaan koulu- psykologia tai kutsutaan hänet mukaan siirtoa valmisteleviin palavereihin oppimisvaikeuksien poissulkemiseksi. Mukaan palavereihin kutsutaan aina

[88] Perusopetuslaki 16 a § 1 mom. (642/2010)

myös lastensuojelun edustus. Yläkouluikäisillä oppilailla on mahdollista hakeutua joustavan perusopetuksen (JOPO) ryhmään (ks. luku 5.4.4).

7.3.1. Pedagoginen arvio

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Kirjallisessa pedagogisessa arviossa kuvataan

- oppilaan oppimisen ja koulunkäynninkokonaistilanne koulun, oppilaan sekä huoltajan näkökulmista
- oppilaan saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- oppilaan vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta voidaan tukea
- arvio tehostetun tuen tarpeesta.

Raahessa pedagoginen arvio tehdään Wilmaan. Lomake arkistoidaan koulun arkistointikaapissa kymmenen vuoden ajan oppilaan oppivelvollisuuden päätyttyä.

Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Oppilaan opettaja tai opettajat yhdessä laativat kirjallisen pedagogisen arvion. Tarvittaessa arvion laatimisessa käytetään myös muita asiantuntijoita. Pedagogisen arvion laatimisessa hyödynnetään oppilaalle jo mahdollisesti osana yleistä tukea laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa[89]. Moniammatillisuus toteutuu, mikäli käsittelyssä on mukana opetusalan henkilöstön lisäksi kouluterveydenhoitaja, koulukuraattori, koulupsykologi tai koulu- lääkäri. Moniammatillinen yhteistyö voidaan tarvittaessa hoitaa sähköisesti Wilman kautta. Opettaja kirjaa käsittelyä koskevat tiedot pedagogiseen arvioon.

7.3.2. Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana oppilaalle järjestettävä tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan[90]. Oppimissuunnitelma on opetussuunnitelmaan perustuva kirjallinen suunnitelma oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tavoitteista, tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä oppilaan tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Tavoitteena on turvata oppilaalle edellytykset edetä opinnoissaan ja edistää hänen hyvinvointiaan. Oppimissuunnitelma tukee kunkin opettajan oman työn suunnittelua ja opettajien keski- näistä sekä kodin kanssa tehtävää yhteistyötä. Oppimissuunnitelmasta huoltaja saa itselleen tietoa ja voi siten paremmin tukea lastaan. Suunnitelma antaa pohjan oppilaan edistymisen arvioinnille.

Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arviossa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelman laadinnasta on vastuussa oppilaan luokanopettaja tai luokanohjaaja. Laadintaan osallistuvat myös muut oppilasta opettavat opettajat ja erityisopettaja. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa[91]. Mikäli huoltaja ei pääse mukaan laatimaan suunnitelmaa, käydään se kuitenkin läpi yhdessä. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Oppilaan osuus suunnittelussa kasvaa siirryttäessä perusopetuksen ylemmille luokille. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, niitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla. Oppimis-

[89] Laki perusopetuslain muuttamisesta 16 a § (1288/2013)
[90] Perusopetuslaki 16 a § 3 mom. (642/2010)
[91] Perusopetuslaki 16 a § 1 mom. (642/2010)

suunnitelmaa laadittaessa tehdään yhteistyötä mahdollisten terapeuttien ja muiden oppilaan tukeen osallistuvien tahojen kanssa.

Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Oppimissuunnitelma laaditaan heti, kun päätös tehostetusta tuesta on tehty. Lisäksi oppimissuunnitelman laatimisesta vastannut opettaja huolehtii, että oppimissuunnitelma päivitetään aina oppilaan tilanteen muuttuessa, kuitenkin vähintään puolivuosittain. Oppimissuunnitelmaa arvioitaessa ja tarkistettaessa ollaan yhteydessä huolta- jaan. Aloite oppimissuunnitelman päivittämiseen voi tulla myös huoltajalta. Kunkin lukuvuoden alkaessa tarkastetaan oppilaan oppimissuunnitelma viimeistään syyskuun loppuun mennessä. Tarkistaminen toteutetaan kopioimalla Wilmassa edellisen lukuvuoden oppimissuunnitelma pohjaksi uudelle oppimissuunnitelmalle ja päivittämällä uuteen oppimissuunnitelmaan tiedot ajantasaisiksi. Oppilaan vaihtaessa koulua on tarkistettava, että oppimissuunnitelma on ajan- tasainen. Oppimissuunnitelma arkistoidaan kuten pedagoginen arvio.

Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin oppilaan opetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Oppilaskohtaiset tavoitteet
- oppilaan näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet sekä erityistarpeet
- oppilaan oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin sekä koulunkäyntiin liittyvät tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut
- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- oppilaan tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavaryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- oppilaalle annettava tukiopetus ja osa-aikainen erityisopetus
- opiskelun erityiset painoalueet eri oppiaineissa
- oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut
- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- opetukseen osallistumisen edellyttämien perusopetuslain mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden, apuvälineiden ja kuntoutuspalveluiden järjestäminen sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki

Tuen seuranta ja arviointi
- oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävä arviointi oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanteesta sekä oppilaan itsearviointi
- arvioinnissa käytettävät menetelmät, joiden avulla oppilas voi osoittaa osaamistaan hänelle sopivin tavoin
- oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt Oppimissuunnitelmassa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia.

7.3.2.1. OPPIMISSUUNNITELMA MUISSA TILANTEISSA

Oppimissuunnitelmaa käytetään, vaikka oppilas ei saisi tehostettua tukea, mikäli

- oppilas etenee eri oppiaineiden opinnoissa vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta oman opinto-ohjelman mukaisesti (kts. OPH-sivut ohjeet)
- opetus järjestetään erityisin opetusjärjestelyin
- perusopetuksen 7-9 vuosiluokkien oppilas on otettu joustavan perusopetuksen toimintaan. (kts. luku 5.4)

Näissä tilanteissa laadittava oppimissuunnitelma sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma.

7.4. Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille oppilaille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muuten. Yhdenkin oppimäärän yksilöllistäminen edellyttää, että kaikki käytössä olevat tukimuodot opiskelun tukemiseksi on kokeiltu. Oppimäärän yksilöllistäminen edellyttää erityisen tuen päätöstä. Erityisen tuen tehtävänä on antaa oppilaalle koko- naisvaltaista ja suunnitelmallista tukea niin, että oppilas voi suorittaa oppivelvollisuutensa ja saa pohjan opintojen jatkamiselle peruskoulun jälkeen. Oppilaan itsetuntoa, opiskelumotivaatiota ja mahdollisuutta kokea onnistumisen ja oppimisen iloa vahvistetaan. Samoin tuetaan oppilaan osallisuutta ja vastuunottoa opiskelusta.

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta oppilaan tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta[92]. Erityisopetus ja oppilaan saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. Käytettävissä ovat kaikki perusopetuslain mukaiset tukimuodot. Erityinen tuki järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Erityistä tukea saava oppilas opiskelee joko oppiaineittain tai toiminta-alueittain. Mikäli oppilas opiskelee oppi- aineittain, hän opiskelee eri oppiaineissa joko yleisen tai yksilöllistetyn oppimäärän mukaisesti.

Sellaiselle oppilaalle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, annetaan erityisopetusta hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. Erityisopetukseen sisältyvillä pedagogisilla ratkaisuilla pyritään ensisijaisesti turvaamaan oppilaan oppiminen. Pedagogiset ratkaisut voivat liittyä esimerkiksi opetukseen ja työtapoihin tai valittaviin materiaa- leihin ja välineisiin. Nämä vaihtelevat oppimisen tavoitteiden ja sisältöjen sekä oppilaan henkilö- kohtaisten tarpeiden mukaisesti esim. erityisopetus voidaan toteuttaa erityisopettajan antamana opetuksena tai erityisopettajan ja luokan/aineenopettajan yhteistyössä toteuttamana opetuksena. Oppilaalla on perusopetuslain mukaan oikeus saada oppimisensa tueksi tukiopetusta ja osa-aikaista erityisopetusta myös osana erityisopetusta.

Erityisopetus järjestetään oppilaan etu ja opetuksen järjestämisedellytykset huomioon ottaen muun opetuksen yhteydessä tai osittain tai kokonaan erityisluokalla tai muussa soveltuvassa paikassa. Oppilaan opetus järjestetään lähikoulussa yleisopetuksen ryhmässä niin kauan kuin se on oppilaan edun mukaista. Siirto erityisryhmiin harkitaan tapauskohtaisesti siten, että otetaan huomioon tukea tarvitsevan oppilaan tarpeet ja opetuksellinen kokonaistilanne. Integrointia eri oppilasryhmien välillä voidaan toteuttaa, jos se on oppilaan edellytysten ja opetuksessa käytettävän työskentelytavan takia perusteltua eikä vaaranna kenenkään ryhmässä opiskelevien oppilaiden tavoitteiden saavuttamista. On suositeltavaa, että oppilas integroituu mahdollisimman paljon, kuitenkin oppilaan kokonaistilanne huomioiden, yleisopetuksen ryhmiin niissä oppiaineissa, joissa hänellä ei ole yksilöllistettyjä oppimääriä.

Pedagogista selvitystä tehtäessä arvioidaan oppilaalle sopivin opetusryhmä moniammatillisesti ja huoltajia ja oppilasta kuullen. Arviointiin osallistuu erityisopetuksen koordinaattori. Opetus- toimenjohtaja tekee asiasta pedagogisenselvityksen perusteella lopullisen päätöksen.

[92] Perusopetuslaki 17 § 1 mom. (642/2010)

Oppilaat ohjautuvat erityisryhmiin seuraavasti:

- erityisluokat oppilaille, joiden pääasiallisena ongelmana ovat laaja-alaiset oppimisvaikeudet tai muu laaja-alainen tuen tarve, joka estää isossa luokassa toimimisen
- inkluusioluokat (yleisopetuksen luokka ja erityisluokka toimivat yhdessä) oppilaille, joiden katsotaan hyötyvän tällaisesta toiminnasta
- erityisluokka vaikeimmin kehitysvammaisille

Haastavan käytöksen oppilaat, joilla ei ole suuria oppimisvaikeuksia, sijoittuvat alakoulun puolella yleisopetuksen pienryhmiin ja yläkoulun puolella jopo luokille.

Erityisopetuksessa voidaan poiketa oppiaineista ja niitä koskevasta valtakunnallisesta tuntijaosta sen mukaan kuin erityistä tukea koskevassa päätöksessä määrätään.

Erityisopetusluokkien oppilasmäärät määräytyvät seuraavasti:

- erityisen tuen piirissä oleville oppilaille annettavassa opetuksessa ryhmäkoko on enintään 10 oppilasta. Hyvin perustelluista syistä ryhmän enimmäiskoko voidaan ylittää. Opetusryhmän enimmäiskoko voidaan ylittää, jos se on oppilaiden edellytysten tai opetuksessa käytettävän työskentelytavan takia perusteltua, eikä järjestely vaaranna opetusryhmässä opiskelevien oppilaiden opetuksen tavoitteiden saavuttamista.
- pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa opetuksessa opetusryhmässä saa olla enintään 8 oppilasta
- vaikeimmin kehitysvammaisista oppilaista muodostetuissa opetusryhmissä saa olla enintään 6 oppilasta

Ryhmän enemmistö määrittelee opetusryhmän koon. Mikäli pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan opetus järjestetään muussa kuin erityisluokassa, ryhmäkoko saa olla enintään 20.

Oppimista tukevien erityisopetuksen pedagogisten ratkaisujen lisäksi erityistä tukea saavalla oppilaalla on oikeus myös muuhun tukeen. Tällaista muuta tukea ovat esimerkiksi ohjaus, yksilö- kohtainen oppilashuolto, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Muu tuki tulee myös kirjata oppilaan HOJKS:iin.

7.4.1. Pedagoginen selvitys

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on tehtävä oppilaasta pedagoginen selvitys[93]. Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä tuen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Aloitteen pedagogisen selvityksen laadinnasta ja erityiseen tukeen siirtymisestä tekee luokan/aineenopettaja yhdessä erityisopettajan kanssa.

Huoltajaa ja oppilasta kuullaan pedagogista selvitystä laadittaessa. Suositeltavaa on, että oppilas ja huoltaja tavataan henkilökohtaisesti, mutta mikäli tämä ei ole mahdollista toimitetaan asiakirjat huoltajalle sähköisesti nähtäväksi ja kommentoitavaksi. Tapaamisen tarkoitus tulee selvittää oppilaalle ja huoltajalle ymmärrettävästi ja oppilaan ikä ja kehitystaso huomioon ottaen. Kutsu tapaamiseen tulee toimittaa huoltajalle kirjallisesti tai Wilman kautta sähköisesti. Huoltajalta tulee saada kuittaus kutsun saamisesta. Mikäli huoltaja ei saavu tapaamiseen, tulee hänelle tarjota toinen mahdollisuus. Huoltajan näkemys oppilaan tukea koskevista asioista kirjataan pedagogiseen selvitykseen. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä siitä huolimatta, vaikka huoltaja ei tulisi kuulemistilaisuuteen tai haluaisi tulla kuulluksi. Lähtökohtana on kuitenkin aina hyvän yhteistyön ja luottamuksen ilmapiirin rakentaminen.

Koulun rehtori tai koulunjohtaja vastaa seuraavien asiakirjojen hankkimisesta:

- oppilaan opetuksesta vastaavilta opettajilta kirjallinen selvitys oppilaan oppimisen etenemisestä (sisältyy Wilman pedagogiseen selvitykseen)

[93] Perusopetuslaki 17 § 3 mom. (642/2010) ja hallintolaki (434/2003) 34 - 36 §

- oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehty kirjallinen selvitys oppilaan saamasta tehostetusta tai erityisestä tuesta ja oppilaan kokonaisti- lanteesta (sisältyy Wilman pedagogiseen selvitykseen)

Näiden kahden selvityksen perusteella rehtori/koulunjohtaja tekee kirjallisen arvion oppilaan erityisen tuen tarpeesta (Erityisen tuen päätöksen valmistelu -lomake). Erityisen tuen päätöksen valmistelu –lomake liitteineen toimitetaan erityisopetuksen koordinaattorille. Erityisopetuksen koordinaattori tarkistaa pedagogisen selvityksen ja pyytää tarvittaessa lisäselvityksiä. Selvitysten ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi[94].

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan oppilaan oppimisen eteneminen
- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanne koulun, oppilaan sekä huoltajan näkökulmista
- oppilaan saama tehostettu tai erityinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- oppilaan vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta voidaan tukea
- arvio erityisen tuen tarpeesta
- arvio ja perustelut sille, tarvitseeko oppilas yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän.

Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään oppilaasta aiemmin laadittua pedagogista arviota ja oppilaan oppimissuunnitelmaa. Jos oppilas on jo saanut erityistä tukea, hyödynnetään aiemmin laadittua pedagogista selvitystä ja HOJKSia. Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys (koulukuraattorin tai sosiaali- työntekijän kirjoittama lausunto). Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, myös niitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla. Esikoulusta tai yleisopetuksen luokasta erityisluokkaan siirryttäessä vaaditaan psykologin suositus erityisluokkapaikan tarpeesta. Vaihtoehtoisesti psykologi voi olla osallisena pedagogista selvitystä valmistelevassa ryhmässä. Pedagoginen selvitys välittyy opetusvirastoon sähköisesti Wilman välityksellä ja se arkistoidaan opetusviraston arkistossa.

7.4.2. Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen antamiseksi opetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös. Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa. Päätös erityisestä tuesta tehdään hallintolain mukaisesti[95].

Erityisen tuen päätöksessä tulee päättää:
- oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä,
- mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut
- muut tarvittavat palvelut (esim. tuki jaksot valtion erityisoppilaitoksessa)
- oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen[96] mm. oppiaineen yksilöllistäminen, oppi- aineen opiskelusta vapauttaminen, oppiaineen tuntimäärän muutokset, pidennetty oppivelvollisuus, toiminta-alueittain opiskelu ja muut erityiset opetusjärjestelyt (PoL 18 §).

Erityisopetuksen koordinaattori käsittelee pedagogisen selvityksen ja opetus- ja kasvatusjohtaja tekee erityisen tuen päätöksen.

---

[94] Perusopetuslaki 17 § 3 mom. (642/2010)

[95] Hallintolaki (434/2003)

[96] Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642/2010)

Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, sillä huoltajat voivat hakea siihen muutosta valittamalla[97]. Päätös on aina perusteltava[98]. Päätöksen perustelut sisältyvät pedagogiseen selvitykseen ja mahdollisiin lausuntoihin.

Yleensä erityisen tuen päätös tehdään, jos todetaan, ettei oppilaan saama tehostettu tuki ole riittänyt (esim. oppilas tarvitsee erityisluokkapaikkaa tai yksilöllistä oppimäärää jossain oppiaineessa sekä pidennetystä oppivelvollisuudesta päätettäessä).

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä myös ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että oppilaan opetusta ei vamman, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten[99].

Jos erityisen tuen päätös tehdään perusopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua oppilaan tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Erityisen tuen tarpeellisuus tulee tarkistaa toisen vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä[100]. Päätös tulee tarkistaa myös aina oppilaan tuen tarpeen muuttuessa sellaisissa asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä. Tarkistamista varten oppilaasta tehdään uusi pedagoginen selvitys ja täytetään Erityisen tuen päätöksen valmistelu -lomake. Samalla tarkistetaan, onko oppilaan aiemmissa psykologin tai lääkärin lausunnoissa maininta uusintatutkimusten tarpeesta. Jos tällainen maininta on, konsultoidaan psykologia asiasta. Mikäli erityisen tuen tarpeen todetaan jatkuvan, tehdään siitä uusi päätös. Mikäli katsotaan, että oppilas ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Menettelytapa on sama kuin erityiseen tukeen siirryttäessä. Tällöin oppilaalle ryhdytään antamaan tehostettua tukea.

7.4.3. Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi oppilaalle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä oppilaan erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen[101]. Kaikki erityistä tukea saavan oppilaan tuki kirjataan HOJKSiin. Se on kirjallinen suunnitelma oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä opetusjärjestelyistä, pedagogisista menetelmistä ja oppilaan tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta. Oppilaalla ei voi olla samanaikaisesti voimassaolevaa oppimissuunnitelmaa ja HOJKS:ia.

Erityistä tukea varten tehtävä HOJKS perustuu pedagogisessa selvityksessä tuotettuun tietoon ja erityisen tuen päätöksen sisältöön. HOJKSin laatimisessa voidaan hyödyntää oppilaalle osana tehostettua tukea tehtyä oppimissuunnitelmaa. Jos oppilas on jo saanut erityistä tukea, hyödynnetään aiemmin laadittua pedagogista selvitystä ja HOJKSia. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, niitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla. Asiantuntijalausuntoja käytetään tarvittaessa apuna HOJKSin tekemisessä. Niistä lainatut tiedot siirretään HOJKSiin suorina lainauksina.

Erityisopettaja ja oppilaan opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä[102]. Mikäli huoltaja ei pääse mukaan laatimaan suunnitelmaa, käydään se kuitenkin

[97] Hallintolainkäyttölaki (586/1996) 14 § ja perusopetuslaki 42 § 2 mom. (642/2010)

[98] Hallintolaki 45 § 1mom.

[99] Perusopetuslaki 17 § 4 mom. (642/2010)

[100] Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642/2010)

[101] Perusopetuslaki 17 a § (642/2010)

[102] Perusopetuslaki 17 a § (642/2010)

läpi yhdessä. Erityisopettaja toimii aloitteentekijänä HOJKS:in laadinnassa ja päivittämisessä. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. HOJKS laaditaan heti, kun erityisen tuen päätös on tehty.

Erityistä tukea varten laadittavan HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin oppilaan opetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Oppilaskohtaiset tavoitteet
- oppilaan näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet sekä erityistarpeet
- oppilaan oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä koulunkäyntiin liittyvät tavoitteet
- oppilaan kehitykseen, kuten sosioemotionaalisiin tai motorisiin taitoihin liittyvät tavoitteet
- oppiaineet ja aineryhmät sekä valinnaiset opinnot, joita oppilas opiskelee sekä oppiaineiden vuosiviikkotuntimäärät

Pedagogiset ratkaisut
- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- oppilaan tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- oppilaalle annettava tukiopetus ja osa-aikainen erityisopetus
- opiskelun erityiset painoalueet eri oppiaineissa
- oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Opetuksen järjestäminen
- oppilaan opetuksen järjestäminen muun opetuksen yhteydessä ja/tai erityisluokalla
- muun opetuksen yhteydessä opiskelevalle oppilaalle samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena annettava erityisopetus
- erityisluokalla opiskelevalle oppilaalle nimetty yleisopetuksen yhteistyöluokka ja suunnitelma oppilaan opiskelusta tässä luokassa
- oppilaan koulukuljetusten järjestelyt ja vastuut sekä suunnitelma kuljetusta odottavan oppilaan ohjatusta toiminnasta ja valvonnasta

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut
- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden, apuvälineiden ja kuntoutuspalveluiden järjestäminen sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- oppilaan mahdollinen osallistuminen aamu- ja iltapäivätoimintaan ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa

Tuen seuranta ja arviointi
- HOJKSin tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävä arviointi oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanteesta sekä oppilaan itsearviointi
- oppimisen arvioinnissa käytettävät menetelmät, joiden avulla oppilas voi osoittaa osaamistaan hänelle sopivin tavoin
- HOJKSin tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Mikäli oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, HOJKSiin kirjataan edellä mainittujen yleisten kohtien lisäksi

- luettelo niistä oppiaineista, joissa oppilaalla on yksilöllistetty oppimäärä
- yksilöllistettyjen oppiaineiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt
- yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskeltavien oppiaineiden arviointi suhteessa HOJKSissa määriteltyihin tavoitteisiin ja sisältöihin

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia. Tavoitteet kirjataan selkeästi ja riittävän konkreettisesti, jotta niiden toteutumista voidaan arvioida. HOJKSiin voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirto- luvat.

HOJKS tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, oppilaan tarpeiden mukaiseksi[103]. Jokaiselle lukuvuodelle laaditaan uusi HOJKS –asiakirja Wilmaan syyskuun loppuun mennessä. Huoltaja ja oppilas kutsutaan mukaan laatimaan HOJKSia sekä arvioimaan HOJKSin tavoitteiden toteutumista ja tukitoimien sopivuutta. HOJKS voidaan tarkistaa myös huoltajan aloitteesta. HOJKSia muutetaan aina oppilaan tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi. Ennen erityisen tuen lopettamista tehdään pedagoginen selvitys ja sen perusteella päätös erityisen tuen lopettamisesta.

7.4.4. Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen

Opetus järjestetään ottaen huomioon oppilaiden edellytykset ja se voi perustua erilaajuisiin oppimääriin[104]. Ensisijaisena tavoitteena on tukea oppilaan opiskelua siten, että yleisen oppimäärän mukaiset tavoitteet on mahdollista saavuttaa kaikissa oppiaineissa.
Eri oppiaineissa ilmeneviä vaikeuksia voidaan ennaltaehkäistä ja oppimista tukea erilaisilla eriyttämisen keinoilla ja perusopetuslaissa säädetyillä tukimuodoilla. Eriyttämisen keinoja mietitään yhteistyössä erityisopettajan kanssa ja apuna voi käyttää laadittuja tukilistoja.

7.4.5. Opiskelun erityiset painoalueet

Tehostetun tuen oppilaalle voidaan määritellä opiskelun erityiset painoalueet. Painoalueittain tapahtuvaa opiskelua tulee jatkaa riittävän pitkä aika, jotta sen vaikuttavuutta pystytään arvioi- maan (useita kuukausia). Tämä ei kuitenkaan voi olla koko perusopetuksen kestävä ratkaisu, vaan tavoitteita pitää lisätä oppilaan edistyessä. Jos oppilaalle määritellään opiskelun erityiset painoalueet jossakin oppiaineessa, hän voi keskittyä opiskelussa tämän oppiaineen keskeisiin sisältöihin (kts Opetushallituksen ohjeistus). Tällöin oppilas opiskelee oppiainetta vielä yleisten tavoitteiden mukaisesti ja hänen suorituksensa arvioidaan suhteessa yleiseen oppimäärään. Mikäli edes oppiaineen keskeisiin sisältöihin liittyvien tavoitteiden saavuttaminen hyväksytysti ei tuesta huolimatta ole oppilaalle mahdollista, oppiaineen oppimäärä voidaan yksilöllistää. Esi- merkiksi kieli- ja kulttuuritausta, poissaolot, motivaation puute, puutteellinen opiskelutekniikka tai käyttäytymisen haasteet eivät sellaisenaan voi olla syynä oppimäärän yksilöllistämiseen, vaan oppilasta tulee tukea näissä asioissa.

Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen merkitsee oppilaan oppimiselle asetettavan tavoite tason määrittelemistä hänen edellytystensä mukaiseksi. Tavoitteiden tulee kuitenkin olla oppilaalle riittävän haasteellisia. Oppimäärän yksilöllistämisestä määrätään erityisen tuen päätöksessä. Pedagoginen selvitys sisältää erilliset perustelut yksilöllistämiselle kussakin oppiaineessa. Jokaisen oppiaineen kohdalla arvioidaan erikseen, voiko oppilas opiskella oppiainetta yleisen oppi- määrän mukaan vai tuleeko oppiaineen oppimäärä yksilöllistää. Jos yksilöllistettyjen oppiaineiden määrää on tarpeen myöhemmin lisätä tai vähentää, tehdään uusi pedagoginen selvitys ja sen pohjalta uusi erityisen tuen päätös.

[103] Perusopetuslaki 17 a § (642/2010)

[104] Perusopetuslaki 3 § 2 mom. (477/2003) ja 11 § 1 mom. (453/2001)

7.4.5.1. OPPIAINEEN OPPIMÄÄRÄN YKSILÖLLISTÄMINEN

Yksilöllistetyn oppimäärän tavoitteet ja sisällöt johdetaan oppiaineen luokka-asteen yleisistä tavoitteista ja sisällöistä, myös alempien luokkien tavoitteita ja sisältöjä voidaan soveltaa. Erityisesti ylemmillä luokilla kannattaa hyödyntää alempien vuosiluokkien sisältöjä ja oppimateriaaleja. Ne kuvataan riittävän selkeästi ja yksityiskohtaisesti oppilaan HOJKSissa. Tämä on tärkeää, koska oppilaan opetus ja arviointi toteutetaan HOJKSiin kirjatun perusteella kyseisessä oppiaineessa. Oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa HOJKSissa määriteltyihin, hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin. Oppilaan opiskelua tuetaan lisäksi erilaisilla pedagogisilla järjestelyillä ja tarvittaessa eri tukimuodoilla. Kunkin oppiaineen opetuksesta vastaava opettaja, tai jos opettajia on useita, opettajat yhdessä, laativat edellä mainitut HOJKSin sisällöt.

Jos oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, varustetaan kyseisen oppiaineen numeroarvosana ja sanallinen arvio tähdellä (*) sekä opintojen aikaisessa että päättöarvioinnissa. Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee maininta siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan. Raahessa sanallista arviointia käytetään neljännen luokan loppuun saakka ja sen jälkeen voidaan siirtyä opettajan harkinnan mukaan numero- arviointiin.

7.4.5.2. OPPIAINEEN OPISKELUSTA VAPAUTTAMINEN

Oppimäärän yksilöllistäminen on ensisijainen vaihtoehto ennen oppilaan vapauttamista oppi- määrän suorittamisesta. Vapauttamiseen oppimäärän opiskelusta tulee olla erityisen painavat syyt ja se perustuu jokaisen oppilaan kohdalla yksilölliseen harkintaan. Vapauttamisesta oppiaineen opiskelusta tehdään hallintopäätös perusopetuslain 18§:n perusteella. Jos oppilaalla on erityisen tuen päätös, vapauttamisesta päätetään erityisen tuen päätöksessä. Pidennetyn oppi- velvollisuuden piirissä olevien oppilaiden oppiaineiden opiskelusta vapauttamisesta on säädetty erityissäännöksissä[105]. Oppilaalle, joka on muutoin kuin tilapäisesti vapautettu jonkin aineen opiskelusta, tulee järjestää vastaavasti muuta opetusta tai ohjattua toimintaa[106].

Oppiaineen oppimäärien yksilöllistäminen ja oppiaineesta vapauttaminen tehdään yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Heille tulee selvittää näiden toimenpiteiden vaikutukset jatko- opintoihin.

7.4.6. Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetus- laissa säädettyä aikaisemmin[107]. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 11 vuotta[108]. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa erityisopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta[109]. Tarkoitus on vahvistaa oppilaan valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen[110]. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapselle laaditaan HOJKS esiopetuksen alkaessa. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta[111]. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus alkaa sen vuoden

---

[105] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 9 § 2 mom.

[106] Perusopetus asetus 5 § 1 mom.

[107] Perusopetuslaki 25 § 2 mom.

[108] Perusopetuslaki 25 § 1 mom.

[109] Perusopetuslaki 9 § 2 mom.

[110] Hallituksen esitys Eduskunnalle koulutusta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 86/1997)

[111] Perusopetuslaki 26 a § 1 mom. (1288/1999)

syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsen ohjautuminen pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin käynnistyy huolen heräämisestä kotona, päivähoidossa tai terveydenhuollon palveluissa. Lapsi saa lähetteen jatko tutkimuksiin Oulun yliopistolliseen sairaalaan, josta tulee suositus kuntouttavasta päivähoidosta ja oikeudesta pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Huoltaja on lausunnon perusteella yhteydessä varhaiskasvatuksen/päiväkodin johtajaan tai erityislastentarhanopettajaan, joka ohjeistaa hakuprosessissa. Raahessa hakulomake liitteineen osoitetaan opetustoimeen erityisopetuksen koordinaattorille. Opetus- ja kasvatusjohtaja tekee päätöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta ja erityisestä tuesta.

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajille tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehdoista ja valinnan vaikutuksista. Tiedottamisesta huolehtivat tavallisimmin erityislastentarhanopettajat, vammaispalveluohjaaja ja erityisopetuksen koordinaattori. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto, toteuttamispaikka ja perus- opetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti kolmella eri tavalla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esi- opetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää kahdeksan vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallinto- päätös[112].

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat esikoululaiset sijoittuvat Raahessa päiväkotien tai koulujen esikouluryhmiin samoin kuin muutkin lapset. Mikäli lapsi käy toisen vuoden esikoulua, hän jatkaa pääsääntöisesti samassa esikouluryhmässä. Vaikeimmin kehitysvammaiset lapset voivat käydä molemmat esikouluvuotensa Antinkankaan koulun vaikeimmin kehitysvammaisille tarkoitetussa ryhmässä. Vihannin kaupunginosassa vaikeimmin kehitysvammaiset lapset käyvät esikoulunsa päiväkotiryhmissä.

Esiopetusvuoden keväällä erityisopetuksen koordinaattori ja erityislastentarhanopettajat sekä tarvittaessa koulun alaluokkien erityisopettajat kokoontuvat miettimään, mitä sijoitusvaihtoehtoja tuleville erityisen tuen oppilaille on tarjolla. Sen jälkeen järjestetään moniammatillinen siirtopalaveri, jossa suunnitellaan oppilaan koulun aloittamista. Palaverissa päätetään, mitä opetus- ryhmää oppilaalle ehdotetaan sekä sovitaan oppilaan tarvitsemista tukitoimista ja opetuksen järjestämisestä. Asiat kirjataan pedagogiseen selvitykseen, jonka perusteella opetus- ja kasvatusjohtaja tekee päätöksen tulevasta opetusryhmästä, tulkitsemis- ja avustajapalveluista, muista tarvittavista palveluista ja oppilaan opetuksen poikkeavasta järjestämisestä. Vammaispalveluohjaaja toimii yhteistyökumppanina esiopetuksen ja koulun alkamisen nivelvaiheessa.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevat oppilaat opiskelevat yleensä erityisluokissa. Luokat ovat yleensä yhdysluokkia, joissa on oppilaita eri luokka-asteilta. Jos ryhmä koostuu pelkästään pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevista oppilaista, ryhmäkoko saa olla enintään 8 oppi- lasta ja vaikeimmin kehitysvammaisten ryhmässä ryhmäkoko on enintään 6 oppilasta. Ryhmän koostuessa erilaisista erityistä tukea saavista

[112] Perusopetuslaki 27 §

oppilaista, opetusryhmän koko määräytyy sen mukaan, minkälaista tukea saavia oppilaita on ryhmässä eniten. Mikäli pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluva oppilas opiskelee muussa kuin erityisluokassa, ryhmäkoko saa olla enintään 20.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetus voidaan tarvittaessa järjestää siten, ettei yhteisenä aineena opeteta toista kotimaista kieltä eikä vierasta kieltä, oppiaineita voidaan yhdistää oppiainekokonaisuuksiksi ja jakaa osa-alueisiin. Poikkeavat opetusjärjestelyt on harkittava oppilaskohtaisesti ja niistä on tehtävä hallinnollinen päätös. Oppilaan vuosiviikkotuntimäärän tulee kuitenkin pysyä samana kuin yleisopetuksessa, mikäli asiasta ei ole tehty erillistä päätöstä.

Oppiainekokonaisuudet alakoulu:

1.-4.-luokat:
- ympäristö- ja luonnontieto: ympäristöoppi, yhteiskuntaoppi ja uskonto/elämänkatsomustieto
- ilmaisuaineet: musiikki, liikunta, kuvataide ja käsityö
- matematiikka, äidinkieli ja englanti yksittäisinä oppiaineina
- valinnaiset aineet: alakoulun valinnaisaineohjeistusten mukaisesti, ellei erityisen tuen päätöksessä ole toisin mainittu

5.-6.-luokat:
- ympäristö- ja luonnontieto: ympäristöoppi, yhteiskuntaoppi, historia ja uskon- to/elämänkatsomustieto
- ilmaisuaineet: musiikki, liikunta, kuvataide ja käsityö
- matematiikka, äidinkieli, englanti ja ruotsi (6.lk) yksittäisinä oppiaineina
- valinnaiset aineet: alakoulun valinnaisaineohjeistusten mukaisesti, ellei erityisen tuen päätöksessä ole toisin mainittu

Oppiainekokonaisuudet yläkoulu:

7.-9.-luokat:
- ympäristö- ja luonnontieto: biologia, maantieto, historia, yhteiskuntaoppi, fysiikka ja kemia
- orientoitumisaineet: terveystieto, uskonto/elämänkatsomustieto ja oppilaanohjaus
- ilmaisuaineet: musiikki, liikunta, kuvataide, käsityö ja kotitalous
- matematiikka, äidinkieli, englanti ja ruotsi opiskellaan yksittäisinä oppiaineina
- valinnaiset aineet/kurssit: yläkoulun valinnaisaineohjeistusten mukaisesti, ellei erityisen tuen päätöksessä ole toisin mainittu

Oppilaan tarve pidennettyyn oppivelvollisuuteen arvioidaan aina erityisen tuen päätöksen tarkistamisen yhteydessä. Jos todetaan, ettei oppilas enää kuulu pidennetyn oppivelvollisuuden piirin, kirjataan asia pedagogiseen selvitykseen perusteluineen. Erityisen tuen päätöksen yhteydessä
tehdään päätös pidennetyn oppivelvollisuuden päättämisestä, jonka jälkeen oppilas kuuluu yleisen oppivelvollisuuden piiriin. Tarvittaessa oppilaalle voidaan edelleen antaa erityistä tukea.

7.4.7. Toiminta-alueittain järjestettävä opetus

Vaikeimmin kehitysvammaisten oppilaiden opetus voidaan järjestää oppiainejaon sijasta toiminta-alueittain[113]. Myös muulla tavoin vammaisen tai vakavasti sairaan oppilaan opetus voi olla oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä perusteltua järjestää toiminta-alueittain[114]. Opetuksen järjestämisestä oppiainejaon sijasta toiminta-alueittain päätetään erityisen tuen päätöksessä[115]. Opetus järjestetään toiminta-alueittain vain, kun

[113] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 9 § 3 mom.

[114] Perusopetuslaki 18 § 1 mom.

[115] Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642/2010)

todetaan, ettei oppilas kykene opiskelemaan edes oppiaineiden yksilöllistettyjä oppimääriä. Toiminta-alueet ovat motoriset taidot, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot.

Toiminta-alueittain järjestävän opetuksen tavoitteena on antaa oppilaalle tietoja ja taitoja, joiden avulla hän suoriutuu mahdollisimman itsenäisesti elämässään. Opetuksen suunnittelun lähtökohtana ovat oppilaan vahvuudet. Koulupäivän eri tilanteita hyödynnetään oppimisessa, ja oppimisympäristöä kehitetään toimivaksi ja oppilasta motivoivaksi. Oppilaan yksilölliset tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä oppilaan edistymisen arviointi kuvataan HOJKSissa kullekin toiminta-alueelle. Tavoitteet asetetaan siten, että ne ovat saavutettavissa olevia ja oppilaalle mielekkäitä.

Toiminta-alueet voivat sisältää jonkin yksittäisen oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä, jos oppilaalla on vahvuuksia tässä oppiaineessa. Opetuksen toteuttamisessa eri toiminta-alueiden sisältöjä voidaan yhdistää. Toiminta-alueittain järjestetyssä opetuksessa tuetaan oppilaan kokonaiskehitystä sekä edistetään ja ylläpidetään oppilaan toimintakykyä. Opetus suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Lisäksi tehdään opettajien keskinäistä sekä muun henkilöstön ja eri asiantuntijoiden välistä yhteistyötä.

Motoristen taitojen oppimisen tavoitteena on vahvistaa oppilaan kehon hahmotusta, edistää kokonais- ja hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä antaa mahdollisuuksia monipuolisesti harjoitella taitoja arjen eri tilanteissa. Motoristen taitojen opetuksen tulee sisältää motoristen toimintojen suunnittelun ja ohjauksen, tasapainon, koordinaation, rytmin, kestävyyden ja lihas- voiman kehittämiseen liittyviä osa-alueita.

Kommunikaatiotaitojen oppimisen lähtökohtana on vuorovaikutuksen muodostuminen ja sen pohjalle rakentuva kommunikoinnin ymmärtämisen ja tuottamisen harjoittelu. Tavoitteena on, että oppilas on vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa, tulee ymmärretyksi ja ymmärtää itsekin muita ryhmän oppilaita ja aikuisia. Oppilaalle turvataan mahdollisuus käyttää itselleen tarkoituksenmukaisia tapoja kommunikoida. Oppilaalla tulee olla tarvittaessa käytettävissään vaihtoehtoisia kommunikaatio keinoja. Kielen ja kommunikaation opetus sisältää kielellistä tietoisuutta, ilmaisua, käsite- ja sanavarastoa, viittomien, merkkien, symbolien, kirjainten ja sanojen tunnistamista ja käyttöä sekä ajattelua kehittäviä osa-alueita. Kommunikaatiotaitoja harjoitellaan eri tilanteissa koulupäivän aikana.

Sosiaalisten taitojen oppimisen tavoitteena on oppilaan ryhmässä toimimisen taitojen ja osallisuuden kehittyminen. Opetuksen tulee sisältää erilaisissa ympäristöissä toimimista sekä vuoro- vaikutus- ja tunnetaitojen harjoittelua tukevia osa-alueita. Oppilaan itsetuntemusta ja oppimis- motivaatiota tuetaan luomalla edellytykset onnistumisen kokemuksiin ja vahvistamalla myönteistä sosiaalisen oppimisen ilmapiiriä.

Kognitiivisten taitojen oppimisen tavoitteena on, että oppilas aktivoituu ja oppii käyttämään aistejaan ympäröivän todellisuuden hahmottamiseen. Opetuksen tulee tukea oppimiseen, muistamiseen ja ajattelemiseen liittyvien prosessien kehittymistä. Kognitiivisten taitojen oppimisen tulee sisältää aistien stimulointia ja harjoittamista, valinnan, luokittelun, ongelmanratkaisun ja päätöksenteon sekä syy-seuraussuhteen oppimista edistäviä osa-alueita. Oppimisen tavoitteena on kehittää lukemisen, kirjoittamisen ja matemaattisten taitojen perusvalmiuksia. Oppiaineiden sisällöistä voidaan saada aineistoa kognitiivisten taitojen oppimiseen.

Päivittäisten taitojen oppimisen tavoitteena on lisätä oppilaan aktiivista osallistumista ympäristönsä toimintaan sekä edistää omatoimisuutta ja itsenäistymistä. Opetuksen tulee sisältää terveyttä ja turvallisuutta, arjen taitoja, asumista ja ympäristössä liikkumista sekä vapaa-ajan viettoa käsitteleviä osa-alueita. Päivittäisten taitojen harjoittelu luo mahdollisuuksia motoristen taitojen, kielen ja kommunikaation, tieto- ja viestintäteknologisten taitojen, sosiaalisten sekä kognitiivisten taitojen kehittymiselle ja harjoittelulle. Ne puolestaan vahvistavat päivittäisten taitojen hallintaa.

Toiminta-alueittain järjestetyssä opetuksessa arviointi tapahtuu toiminta-alueittain. Arviointi annetaan aina sanallisena. Mikäli jokin toiminta-alue sisältää yksittäisen oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä, tämä voidaan kuvata osana sanallista arviointia tai todistuksen liitteessä.

7.5. Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

7.5.1. Tukiopetus

Oppilaalla, joka on tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan tai muutoin tarvitsee oppimisessaan lyhytaikaista tukea, on oikeus saada tukiopetusta[116]. Tukiopetus tulee aloittaa heti, kun oppimiseen tai koulunkäyntiin liittyvät vaikeudet on havaittu, jotta oppilas ei jäisi pysyvästi jälkeen opinnoissaan. Tukiopetuksella voidaan ehkäistä vaikeuksia ennakolta. Tukiopetusta tulee järjestää suunnitelmallisesti sekä niin usein kuin on tarpeen.

Tukiopetukselle on ominaista yksilöllisesti suunnitellut tehtävät, ajankäyttö ja ohjaus. Tukiopetuksen järjestämisessä tulee käyttää monipuolisia menetelmiä ja materiaaleja, joiden avulla voidaan löytää uusia tapoja lähestyä opittavaa asiaa. Ennakoivassa tukiopetuksessa uusiin opittaviin asioihin perehdytään jo etukäteen. Tukiopetuksella voidaan vastata myös poissaoloista johtuviin tuen tarpeisiin.

Koulutyö tulee suunnitella siten, että jokaisella oppilaalla on tarvittaessa mahdollisuus osallistua tukiopetukseen. Tukiopetusta annetaan joko oppilaan työjärjestyksen mukaisten, sellaisten oppituntien aikana, joihin tuen tarve liittyy (esim. samanaikaisopetus tukiopetusta tarvitseville), tai oppituntien ulkopuolella. Erilaisia joustavia ryhmittelyjä voidaan käyttää tukiopetuksen toteuttamisessa.

Aloitteen tukiopetuksen antamisesta oppilaalle tekee ensisijaisesti opettaja, sen voi tehdä myös oppilas tai huoltaja. Jokaisen opettajan tehtävänä on seurata oppilaan oppimista ja kasvua sekä mahdollista tuen tarpeen ilmenemistä. Tukiopetusta pyritään järjestämään yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Heille annetaan tietoa tukiopetuksen toteuttamistavoista ja merkityksestä oppimiselle ja koulunkäynnille, sekä oppilaan velvollisuudesta osallistua hänelle järjestettyyn tukiopetukseen. Mikäli oppilas jättää tulematta sovittuun tukiopetukseen, Wilmaan laitetaan merkintä luvattomasta poissaolosta.

Tukiopetusta voidaan antaa tuen kaikilla tasoilla. Osana pedagogista arviota ja selvitystä arvioidaan oppilaan aikaisemmin saaman tukiopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä oppilaan tarpeet tukiopetukseen jatkossa. Oppimissuunnitelmaan ja HOJKSiin kirjataan myös tukiopetuksen tavoitteet ja antaminen.

7.5.2. Osa-aikainen erityisopetus

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun opetuksen ohessa[117]. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan oppilaille, joilla on esimerkiksi kielellisiä tai matemaattisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, oppimisvaikeuksia yksittäisissä oppiaineissa, vaikeuksia opiskelutaidoissa, vuorovaikutustaidoissa tai koulunkäynnissä. Raahessa oppilailla on mahdollisuus saada myös puheopetusta pääsääntöisesti alkuopetusluokilla. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaan oppimisedellytyksiä ja ehkäistä oppimisen ja koulunkäynnin vaikeuksia. Osa-aikaista erityisopetusta antaa erityis- opettaja.

Luokan/aineenopettajan tulee ohjata oppilas osa-aikaiseen erityisopetukseen vaikeuksien ilmetessä. Myös vanhemmat voivat olla yhteydessä erityisopettajaan lapsen koulunkäyntiin liittyvissä huolenaiheissa. Usein oppilaat ohjautuvat osa-aikaiseen erityisopetukseen erityisopettajan teettämien testien perusteella.

---

[116] Perusopetuslaki 16 § 1 mom. (642/2010)

[117] Perusopetuslaki 16 § 2 mom. (642/2010)

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään oppilaan saamaan muuhun opetukseen. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamista suunnitellaan, sen tarvetta ja vaikutuksia arvioidaan opettajien keskinäisenä yhteistyönä sekä yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Päävastuu oppilaan opetuksesta ja arvioinnista tehostetussa tuessa on aina luokan/aineenopettajalla ja pedagogiset asiakirjat laaditaan yhteistyössä luokan/aineenopettajan ja erityisopettajan kesken. Mikäli erityisen tuen oppilaalla on yksilöllistettyjä oppiaineita, HOJKSin sisällöt ja tavoitteet ja opetuksen suunnittelu laaditaan erityisopettajan ja aineen/luokanopettajan yhteistyönä. Oppilaan arviointi tehdään myös yhteistyönä.

Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista tiedotetaan oppilaille ja huoltajille mm. vanhempainilloissa, vanhempainvarteissa ja koulujen/kaupungin nettisivuilla. Osa-aikaista erityisopetusta pyritään järjestämään yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Heille annetaan tietoa sen merkityksestä oppimiselle ja koulunkäynnille, sekä oppilaan velvollisuudesta osallistua siihen. Huoltajan kanssa voidaan sopia kotona annettavasta tuesta (esim. Ekapelin pelaaminen, lukuharjoitukset).

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla. Tehostetun tuen aikana osa-aikaisen erityisopetuksen merkitys tukimuotona yleensä vahvistuu. Oppilas voi saada osa-aikaista erityis- opetusta myös erityisen tuen aikana ja opiskellessaan erityisluokassa. Osana pedagogista arviota ja selvitystä arvioidaan oppilaan aikaisemmin saaman osa-aikaisen erityisopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä oppilaan tarpeet osa-aikaiseen erityisopetukseen jatkossa. Oppimissuunnitelmaan ja HOJKSiin kirjataan myös osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja antaminen.

7.5.3. Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja apuvälineet

Oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut sekä erityiset apuvälineet kaikilla tuen tasoilla[118]. Tarkoituksena on turvata oppilaalle oppimisen ja koulunkäynnin perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikkina koulupäivinä.

Oppilaalle järjestetään tarvittaessa tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityis- vaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatio keinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä. Viittomakieltä käyttävien oppilaiden kommunikaation tukena voidaan tarvittaessa käyttää viittomakielen tulkkia tai viittomakielentaitoista avustajaa. Eriasteisesti kuulovammaisten oppilaiden kohdalla tulkkauksen menetelmä saattaa olla myös jokin muu kuin viittomakielen tulkkaus. Oppilaan kielellisen erityisvaikeuden takia käytetään puhevammaisten tulkkia tai puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä hallitsevaa avustajaa. Myös opettaja voi tukea oppilaita kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla. Raahen opetustoimessa ja varhaiskasvatuksessa toimii korvaavien kommunikaatio keinojen käyttämiseen perehtyneitä ohjaajia, joilta opettajat voivat kysyä neuvoa ja materiaalia.

Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa, antaa tukea sekä arvioida oppilaan ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja ohjaa ja tukee oppilasta päivittäisissä tilanteissa oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvien tehtävien suorittamisessa opettajan tai muiden tuen ammattihenkilöiden ohjeiden mukaisesti. Opettajat ja avustajat suunnittelevat ja arvioivat työtään yhdessä sekä tarvittaessa muun henkilöstön kanssa. On tärkeää, että työn- ja vastuunjako on selkeä.

Avustajan antama tuki edistää oppilaan itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajapalvelun tavoitteena on tukea yksittäistä oppilasta siten, että hän kykenee ottamaan yhä enemmän itse vastuuta oppimisestaan ja koulunkäynnistään. Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle oppilaalle tai koko opetusryhmälle.

[118] Perusopetuslaki 31 § 1 mom. (477/2003)

Erityisten apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Tällöin käytetään esimerkiksi erilaisia tietoteknisiä sovelluksia, äänikirjoja, matematiikan havainnollistamisen välineitä tai keskittymistä tukevia apuvälineitä. Oppilaan kanssa työskentelevät perehtyvät riittävästi opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat oppilasta ja huoltajaa

näiden käytössä yhteistyössä tuen muiden ammattihenkilöiden kanssa. Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti ja niiden käyttöä ja tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

Oppilaan kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä opetukseen osallistumisen edellyttämien palvelujen ja apuvälineiden käytön eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa muita asian- tuntijoita. Oppilaan tukeminen voi edellyttää erityisosaamista, jota oman koulun henkilöstöllä ei ole riittävästi. Tällöin hyödynnetään esimerkiksi oppimis- ja ohjauskeskusten oppilaille tarjoamia palveluja ja henkilöstölle suunnattua koulutusta ja konsultaatiota. Tulevista konsultaatioista ja oppilaan tukijaksoista sovitaan yhteistyössä oppimis- ja ohjauskeskuksen ja oppilaan opettajan kanssa. Tarvetta harkitaan myös yhteistyössä terveydenhuollon ammattilaisten kanssa.

Opetuksen järjestäjä päättää tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä muista opetuspalveluista ja erityisistä apuvälineistä. Palveluiden ja apuvälineiden tarve ja määrä arvioidaan moniammatillisena yhteistyönä hyödyntäen oppilaan ja huoltajan antamia tietoja ja mahdollisten koulun ulko- puolisten asiantuntijoiden lausuntoja. Tehostettua tukea saavan oppilaan palveluiden ja apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa arviossa. Erityistä tukea saavan oppilaan palveluiden ja erityisten apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa selvityksessä ja niistä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Yleistä ja tehostettua tukea saavalle oppilaalle mahdollisista palveluista ja erityisistä apuvälineistä tehdään hallintopäätös (opetus- ja kasvatusjohtaja) koululla tehdyn anomuksen tai oppimis- ja ohjauskeskuksen tekemän maksusitoumuksen perusteella. Samoin toimitaan myös erityisen tuen oppilaiden kohdalla niissä asioissa, joista ei ole päätetty erityisen tuen päätöksessä. Palveluiden ja apuvälineiden käyttö kuvataan oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa.

8. OPPILASHUOLTO

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta perusopetuksen opiskeluhuollosta nimitystä oppilashuolto, opiskelijasta käsitettä oppilas ja oppilaitoksesta nimitystä koulu. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä[119].

Lasten ja nuorten kehitysympäristön ja koulun toimintaympäristön muuttuessa oppilashuollosta on tullut yhä tärkeämpi osa koulun perustoimintaa. Oppilashuolto liittyy läheisesti koulun kasvatus ja opetustehtävään. Oppilashuoltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus[120].

Oppilaalla on oikeus saada maksutta sellainen oppilashuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää[121]. Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa kouluyhteisössä. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko kouluyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi oppilailla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon[122]. Monialainen yhteistyö on oppilashuollossa keskeistä. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen oppilaaseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Oppilashuollossa kehitetään, seurataan ja arvioidaan koko kouluyhteisön, yksittäisten luokkien ja ryhmien hyvinvointia sekä huolehditaan siitä, että oppilaan yksilölliset kasvuun ja kehitykseen sekä terveyteen liittyvät tarpeet otetaan huomioon koulun arjessa. Oppilashuollossa pyritään kasvun ja oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien sekä muiden ongelmien ehkäisemiseen, tunnistamiseen, lieventämiseen ja poistamiseen mahdollisimman varhain. Erityistä huomiota tulee kiinnittää oppilaiden mielenterveyden turvaamiseen. Ehkäisevä lastensuojelu ja terveyden edistämiseen kuuluvat vuosittaiset terveystarkastukset ja tarpeenmukainen terveysneuvonta vahvistavat ongelmien ennaltaehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tuen järjestämistä. Kouluterveydenhuollon laajojen terveystarkastusten suunnittelussa ja toteuttamisessa tarvitaan oppilashuollon monialaista yhteistyötä. Oppilashuollon tehtävänä on seurata jokaisen oppilaan kokonaisvaltaista hyvinvointia ja tarvittaessa tukea oppilasta ja puuttua hyvinvoinnissa tapahtuviin muutoksiin yhteistyössä huoltajan kanssa.

Perusopetuksen oppilashuollosta ja siihen liittyvistä suunnitelmista säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Tässä luvussa määrätään oppilashuollon keskeisistä periaatteista, opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista sekä paikallisen opetussuunnitelman ja koulukohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laatimisesta. Opetuksen toteuttamiseen kuuluvasta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta määrätään perusteiden luvussa 7[123].

8.1. Monialainen oppilashuollon yhteistyö

Oppilashuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus[124]. Raahessa koulukuraattorit ja koulupsykologit toimivat opetustoimen alaisuudessa. Terveystoimen alaisuudessa työskentelevät kouluterveydenhoitajat ja koululääkärit. Oppilashuollon kanssa yhteistyötä tekevät mm. perheneuvola, terapeutit, erikoissairaanhoito

[119] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 1 § 3 mom.

[120] YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

[121] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 § 4 mom.

[122] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § 1 ja 2 mom.

[123] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 6 §

[124] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 § 1 mom.

(OYS), lastensuojelu, perhetyö ja poliisi. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa ottaen huomioon oppilaan ikä ja edellytykset. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös muiden toimijoiden kanssa[125]. Kouluyhteisön tai oppilaiden hyvinvoinnissa havaittuihin huolenaiheisiin etsitään ratkaisu- ja yhdessä oppilaiden ja huoltajien kanssa.

Koulussa oppilashuolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ja oppilashuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu kouluyhteisön hyvinvoinnista on koulun henkilökunnalla[126].Oppilashuollon palveluja ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut[127]. Näiden asiantuntijoiden tehtävät liittyvät niin yksilöön, yhteisöön kuin yhteistyöhön. Palveluja tarjotaan oppilaille ja huoltajille siten, että ne ovat helposti saatavilla[128]. Palvelut järjestetään lain edellyttämässä määräajassa[129].

Koulupsykologeille ja koulukuraattoreille on jaettu vastuukoulut, joiden oppilashuollon palveluista he huolehtivat. He ovat tavattavissa kouluilla sekä saavutettavissa puhelimitse ja Wilman välityksellä. Kouluterveydenhoitajat ja koululääkärit ovat tavattavissa kouluilla etukäteen sovittuina päivinä. Päivien lukumäärä määräytyy koulujen oppilasmäärän mukaan ja päivät ilmoitetaan koulujen nettisivuilla. Muina aikoina huoltajat ja oppilaat voivat olla yhteydessä terveydenhoitajaan puhelimitse tai Wilman välityksellä. Koululääkärin vastaanotolle ohjaudutaan terveydenhoitajan kautta. Kiireellisissä asioissa ollaan yhteydessä terveyskeskukseen.

Oppilaille ja heidän huoltajilleen annetaan tieto käytettävissä olevasta oppilashuollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan oppilashuollon palveluja[130]. Oppilaan ja huoltajan osallisuus oppilashuollossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja oppilashuollosta tiedottaminen lisää oppilashuollon tuntemusta ja edesauttaa palveluihin hakeutumista. Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä oppilashuollossa.

Oppilashuollon tavoitteet, tehtävät ja toteuttamisen periaatteet muodostavat esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ulottuvan jatkumon. Eri koulutusasteiden vuorovaikutus on tärkeää pohdittaessa oppilashuollon toimintaa kokonaisuutena. Yhtenäiset käytännöt tukevat eri kehitysvaiheissa oppilaan terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Oppilashuollon monialaisen yhteis- työn rakenteita, muotoja ja toimintatapoja kehitetään kouluyhteisössä ja eri yhteistyötahojen kanssa. Kehittämistyö edellyttää oppilashuollon suunnitelmallista arviointia[131].

8.1.1. Oppilashuoltoryhmät

Opetuksen järjestäjä asettaa oppilashuollon ohjausryhmän ja koulukohtaiset oppilashuoltoryhmät. Yksittäistä oppilasta koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntija- ryhmässä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano. Kaikki oppilashuoltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa, että ryhmässä on opetushenkilöstön lisäksi kouluterveydenhuoltoa sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä sen mukaan, kun käsiteltävä asia edellyttää.

Oppilashuollon ohjausryhmä vastaa opetuksen järjestäjäkohtaisen oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva

---

[125] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § 4 mom. ja 18 § 1 mom.

[126] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 § 1 ja 2 mom.

[127] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § 3 mom.

[128] Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.

[129] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 15 § ja 17 §

[130] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 11 § 1 ja 2 mom.

[131] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 25 §

ryhmä. Ohjausryhmä voi olla kahden tai useamman opetuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla myös useamman koulutusmuodon yhteinen, jolloin ryhmästä on perusteltua käyttää nimitystä opiskeluhuollon ohjausryhmä. Raahessa ryhmässä ovat edustettuina varhaiskasvatus, perusopetus, toinen aste, terveydenhuolto ja sosiaalitoimi.

Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä vastaa koulun oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Sitä johtaa koulun rehtori tai johtaja. Oppilashuoltoryhmän jäseniä ovat koulukuraattori, kouluterveydenhoitaja, laaja-alainen erityisopettaja, opettajaedustus ja opinto-ohjaaja (yläkoulu) sekä mahdollisuuksien mukaan koulupsykologi. Mikäli koululla on erityisluokkia tai pienryhmiä, valitaan näistä opettajaedustaja ryhmään. Oppilashuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen. Oppilashuoltoryhmä kokoontuu vähintään kaksi kertaa lukukaudessa suunnittelemaan ja arvioimaan koulun oppilashuollon toimintaa. Oppilashuoltoryhmän kokouksissa päätetään mm. miten oppilashuollon toteuttamisvastuuta jaetaan koulun henkilökunnan kesken. Asioita kirjataan koulun oppilashuoltosuunnitelmaan ja koulun lukuvuosisuunnitelmaan. Oppilashuoltoryhmän kokouksesta tehdään muistio, joka jaetaan nähtäväksi koulun henkilökunnalle. Muistio on julkinen asiakirja.

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen oppilaan tai oppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoaa se opetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu[132]. Ryhmän monia- lainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyö tahojen tai oppilaiden läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää oppilaan tai huoltajan suostumusta.

8.2. Yhteisöllinen oppilashuolto

Oppilashuolto on tärkeä osa perusopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä oppilashuolto- työssä seurataan, arvioidaan ja kehitetään kouluyhteisön ja oppilasryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan kouluympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä[133].Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä oppilaiden, huoltajien sekä muiden lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa. Yhteisöllistä oppilashuoltoa toteuttaa koulun koko henkilökunta

.

Oppilaiden ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Oppilaiden osallisuuden edistäminen on opetuksen järjestäjän tehtävä[134]. Oppilaiden edustusta (esim. oppilaskunta) kutsutaan osallistumaan oppilashuoltoryhmien palavereihin, tehdään erilaisia kyselyitä ja keskustellaan yhteisistä asioista oppitunneilla. Huoltajia kutsutaan aktiivisesti palavereihin ja kouluilla toimii vanhempainyhdistyksiä. Oppilashuolto luo kouluyhteisössä edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön[135]. Siihen kuuluu fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on oppilaiden ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa. Koulun järjestyssäännöt lisäävät kouluyhteisön turvallisuutta, viihtyisyyttä ja sisäistä järjestystä[136]. Opetuksen järjestäjä laatii suunnitelman oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana koulukohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa.

---

[132] Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi 67/2013

[133] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 § 1 mom.

[134] Perusopetuslaki 47 a § 1 mom. (1267/2013)

[135] Perusopetuslaki 29 § 1 mom. (1267/2013)

[136] Perusopetuslaki 29 § 4 ja 5 mom. (1267/2013)

Raahessa suunnitelma sisältyy Koulun turvakansioon. Opettaja tai rehtori ilmoittaa koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta tilanteeseen osallistuneiden huoltajille[137].

Koulurakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Kouluyhteisöllä on yhtenäiset toimintatavat eri oppimisympäristöissä tapahtuvaa opetusta ja välitunteja varten. Eri oppiaineiden opetukseen laadittuja turvallisuusohjeita noudatetaan. Opetuksen järjestäjä varmistaa, että oppilaan oppimisympäristö työ- elämään tutustumisen aikana on turvallinen. Kouluympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta sekä kouluyhteisön hyvinvointia edistetään ja seurataan jatkuvasti. Niitä arvioidaan kolmen vuoden välein toteutettavissa tarkastuksissa[138]. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös koulu- kuljetuksia, tapaturmien ennaltaehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat. Nämä on Raahessa sovittu yhteisesti ja ne on kirjattu Koulun turvakansioon.

8.3. Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaalle annettavia kouluterveydenhuollon palveluja, oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä yksittäistä oppilasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa[139]. Kouluterveydenhuollossa toteutettavat laajat terveystarkastukset sekä muut määräaikaistarkastukset ovat osa yksilökohtaista oppilashuoltoa ja niistä tehtävät yhteenvedot tuottavat tietoa myös yhteisöllisen oppilashuollon toteuttamiseen. Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymän suunnitelmat on kirjattu Kouluterveydenhuollon toimintasuunnitelmaan.

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on seurata ja edistää oppilaan kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Tärkeätä on myös varhaisen tuen turvaaminen ja ongelmien ehkäisy. Oppilaiden yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä oppilashuollon tuen rakentamisessa että koulun arjessa.

Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu aina oppilaan sekä tarpeen niin vaatiessa huoltajan suostumukseen[140]. Oppilaan osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti[141]. Sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö tekee tarvittaessa arvion alaikäisen tai muun vajaavaltaisen kyvystä päättää itseään koskevista asioista. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista. Työ järjestetään niin, että oppilas voi kokea tilanteen kiireettömänä ja hän tulee kuulluksi. Oppilashuoltotyössä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Asian käsittely myös yksittäisen oppilaan tueksi koottavassa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu oppilaan tai tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyö tahoja tai oppilaan läheisiä[142]. Kirjalliset suostumukset arkistoidaan oppilashuoltokertomuksen liitteinä. Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa oppilaan asiassa tarpeellisiksi katsomiltaan asiantuntijoilta[143].

8.3.1. Menettelytavat yksilökohtaisen oppilashuollon etenemisessä:

[137] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 2 mom. 4-kohta ja perusopetuslaki 29 § 3 ja 7 mom. (1267/2013)

[138] Terveydenhuoltolaki (1326/2010) 16 § 2 mom. ja valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011) 12 §

[139] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5 § 1 mom.

[140] Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.

[141] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 18 § 1 mom.

[142] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 19 § 1 ja 2 mom.

[143] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 19 § 3 mom. ja laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) 26 § 3 mom.

1. Huoli herää

2. Pieni huoli: huolta aiheuttavasta asiasta keskustellaan oppilaan ja huoltajan kanssa. Tämän lisäksi on mahdollista konsultoida asiantuntijoita.

3. Suuri huoli: otetaan yhteys suoraan psykologiin tai kuraattoriin oppilaan kanssa sovitulla tavalla. Huoltajalle ilmoitetaan asiasta, mikäli sille ei ole painavaa estettä.

4. Kohdan 3 yhteydessä sovitaan huoltajan/oppilaan kanssa, kootaanko asian selvittämiseksi koolle asiantuntijaryhmä vai jatkuuko asian selvittely suoraan oppilashuollon palveluiden kautta. Sovitaan, kuka kutsuu asiantuntijaryhmän koolle ja ketä koolle kutsutaan. Jos tarvitaan apua opetustoimen ulkopuolisen tuen järjestämiseen, voidaan olla yhteydessä palveluohjaajiin (www.ras.fi).

5. Mikäli huoltaja/oppilas kieltäytyy asian käsittelystä, otetaan tarvittaessa yhteyttä lasten- suojeluun.

Mikäli joku muu kuin koulun tai opiskeluhuollon työntekijä (esim. valmentaja, nuorisotyöntekijä, terapeutti) on ammatillisessa tehtävässään saanut tietää oppilaan tuen tarpeesta, hän voi salassapitosäännösten estämättä ottaa yhteyttä oppilashuollon psykologiin tai kuraattoriin.

8.3.2. Oppilashuollollisten asioiden ja asiakirjojen salassapito ja tiedonsiirto

- Oppilaan yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi[144].
- Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle, rehtorille ja opetuksen järjestäjälle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot[145]. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön oppilaan tai muiden oppilaiden turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista oppilaan sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon.
- Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan oppilaan tai huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

8.3.3. Oppilaan siirtyessä toiselle paikkakunnalle tai toiselle asteelle:

- Jos oppilas siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän opetukseen tai koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä oppilaan tai tarvittaessa hänen huoltajansa suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää oppilashuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta[146].
- Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassa- pidon estämättä viipymättä toiselle opetuksen järjestäjälle tai lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä[147].

---

[144] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 23 § 2 mom.

[145] Perusopetuslaki 40 § 2 mom. (1288/2013)

[146] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 23 § 3 mom.

[147] Perusopetuslaki 40 § 4 mom. (1288/2013)

8.3.4. Oppilashuoltokertomus:

Yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuolto- kertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat:[148]

- yksittäisen oppilaan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija
- oppilaan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamis- suunnitelma
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot.

Jos sivulliselle annetaan oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu[149]. Raahessa oppilashuoltokertomus kirjataan Wilmaan ja arkistoidaan paperiversiona kansioon, jota säilytetään koulun arkistokaapissa.

Oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä oppilasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Oppilashuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä oppilasta taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä[150].

Kouluterveydenhuollon henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen oppilashuoltotyön säädetysti potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Vastaavasti oppilashuollon kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen[151].

8.4. Oppilashuoltosuunnitelmat

Opetussuunnitelma tulee oppilashuollon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa[152]. Oppilaille järjestetään mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssäännön valmisteluun. Koulun oppilaskuntaa kuullaan ennen näiden suunnitelmien ja määräysten vahvistamista[153]. Valmistelutyössä tehdään yhteistyötä huoltajien ja tarvittaessa myös muiden viran- omaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Paikallisella tasolla oppilashuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat oppilashuollon suunnittelua ja toteutusta. Suunnitelmat valmistellaan monialaisessa yhteistyössä.

---

[148] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5 § 2 mom. ja 20 § 1, 3 ja 4 mom.

[149] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 20 § 5 mom.

[150] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 21 § 1 mom. ja 22 § 1 mom.

[151] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 20 § 2 mom., laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992) 12 § ja laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)

[152] Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)

[153] Perusopetuslaki 47 a § 1 ja 3 mom. (1267/2013)

Suunnitelmat ovat:

- lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon kirjataan oppilashuoltoa koskeva osuus[154]
- paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta[155]
- koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma[156]

Raahessa on laadittu kaupungin yhteinen opiskeluhuoltosuunnitelma -pohja, jota koulut täydentävät ja päivittävät lukuvuosittain. Keväisin koulut tekevät koonnan oppilashuollon toteutumisesta ja toimittavat sen opiskeluhuollon ohjausryhmälle. Opiskeluhuollon ohjausryhmä tarkistaa ja päivittää yhteisen oppilashuoltosuunnitelman neljän vuoden välein huomioiden kouluilta saadun palautteen ja lasten - ja nuorten hyvinvointisuunnitelman.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon valmisteltaessa paikallisen opetussuunnitelman oppilashuoltoa koskevaa osuutta sekä koulukohtaisia oppilashuoltosuunnitelmia.

[154] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 12 § ja lastensuojelulaki (417/2007) 12 § 1 mom.

[155] Perusopetuslaki 14 § 2 mom. (477/2003)

[156] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

9. KIELEEN JA KULTTUURIIN LIITTYVIÄ ERITYISKYSYMYKSIÄ

Kaikkien oppilaiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Oppilaiden kielelliset valmiudet sekä kulttuuri- tausta otetaan perusopetuksessa huomioon. Jokaisen oppilaan kieli- ja kulttuuri-identiteettiä tuetaan monipuolisesti. Oppilaita ohjataan tuntemaan, ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen kansalaisen perustuslain mukaista oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin[157]. Raahen kaupungin opetustoimessa on laadittu kansainvälisyysstrategia, joka antaa raamit kansainvälisyyskasvatukselle. Koulut ovat laatineet omat kansainvälisyyssuunnitelmansa.

Tavoitteena on ohjata oppilaita arvostamaan eri kieliä ja kulttuureja sekä edistää kaksi- ja moni- kielisyyttä ja siten vahvistaa oppilaiden kielellistä tietoisuutta ja metalingvistisiä taitoja. Koulu- työhön voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita, joissa opettajat ja oppilaat käyttävät kaikkia osaamiaan kieliä. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden ja heidän huoltajiensa ja yhteisönsä tietämystä oman kieli- ja kulttuurialueensa luonnosta, elämäntavoista, historiasta, kielistä ja kulttuureista. Kulttuurista monilukutaitoa voidaan vahvistaa mediakasvatuksella ja ottamalla huomioon oppilaiden ja heidän perheidensä mediakulttuuri.

Oppilaiden opintoja varten voidaan tarvittaessa laatia oppimissuunnitelma. Suunnitelma sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma, joka kuvataan alaluvussa 7.3.2. Kaikille valmistavan luokan oppilaille sekä suomea toisena kielenä opiskeleville oppilaille laaditaan oppimissuunnitelma. Oppimissuunnitelma tehdään Wilmaan yleisen oppimissuunnitelman pohjaan (Ks. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus sekä Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma)

Perusopetuslain mukaan perusopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista[158].

9.1. Saamelaiset ja saamenkieliset

Saamelaisten opetuksessa erityisenä tavoitteena on tukea oppilaiden kasvamista kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä antaa heille mahdollisuus omaksua saamelainen kulttuuriperintö. Tavoitteena on lisätä oppilaiden valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

Saamelaisten kotiseutualueella asuvien saamen kieltä osaavien oppilaiden opetus tulee antaa pääosin saamen kielellä[159]. Silloin kun perusopetus on saamenkielistä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa saamen kielen osaamista ja kielen käyttöä. Opetus perustuu yhteisölliseen näkemykseen kielestä. Yhteisön jäsenyys ja osallisuus lujittuvat, kun oppilaat oppivat käyttämään kieltä yhteisölle ominaisella tavalla.

Saamen kielen ja kirjallisuuden opetuksessa otetaan huomioon eri saamen kielet ja niiden murteet sekä kielen sisältämä kulttuurinen tietous. Oppilaita ohjataan ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja vaikutuksia ympäristöönsä sekä myönteisen viestintäilmapiirin rakentamisen tärkeyttä osana oman elämänsä hallintaa ja kielellistä tapakasvatusta. Kielellisten taitojen kehittyessä oppilaat saavat valmiuksia osallistua ja vaikuttaa yhteisiin asioihin ja päätöksen- tekoon. Opetus lisää oppilaiden ymmärrystä ja arvostusta oman kieli- ja kulttuuritaustan merkityksestä sekä itselle, yhteisölle ja yhteiskunnalle että muille alkuperäiskansoille. Oppilaita ohjataan ymmärtämään ja arvostamaan myös muita kieliä ja kulttuureja.

[157] Suomen perustuslaki (731/1999) 17 §

[158] Perusopetuslaki 10 § 1 mom. (1288/1999)

[159] Perusopetuslaki 10 § 2 mom.

9.2. Romanit

Romanien opetuksessa erityisenä tavoitteena on vahvistaa oppilaiden identiteetin kehitystä ja tietoisuutta omasta historiasta ja kulttuurista. Opetuksessa otetaan huomioon Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Opetus vahvistaa romanien kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä kotien kanssa.

Oppilaille pyritään tarjoamaan romanikielen opetusta. Mahdollisuuksien mukaan heille tarjotaan myös romanikielistä opetusta. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden ikä ja romanikielen taito ja hyödynnetään romanikielistä yhteisöä ja mediaa.

9.3. Viittomakieliset

Viittomakielisten opetuksessa erityisenä tavoitteena on vahvistaa oppilaiden viittomakielistä identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan ja viittomakielisestä yhteisöstä. Opetuksessa hyödynnetään viittomakielistä yhteisöä ja mediaa. Viittomakieltä käyttävät oppilaat voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia.

Perusopetuslain mukaan kuulovammaisille tulee tarvittaessa antaa opetusta myös viittomakielellä[160]. Lain perusteluiden mukaan ainakin viittomakieltä ensimmäisenä kielenä oppineille kuuroille opetus tulee antaa viittomakielellä[161]. Viittomakielinen perusopetus voidaan toteuttaa joko viittomakielisessä ryhmässä tai ryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä oppilaista. Viittomakielisen perusopetuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaiden viittomakielen taitoa ja lisätä valmiuksia toimia erilaisissa ympäristöissä.

Viittomakielen ja kirjallisuuden opetuksessa oppilaat vahvistavat valmiuksiaan vuorovaikutukseen viittomakielellä osana oman elämänsä hallintaa. Vuorovaikutustaitojen kehittyessä he saavat valmiuksia osallistua ja vaikuttaa yhteisiin asioihin ja päätöksentekoon. Viittomakielisille kuuleville annetaan viittomakielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Opetus lisää oppilaiden ymmärrystä viittomakielisen kommunikaation merkityksestä itselle ja viittomakieliselle yhteisölle.

9.4. Muut monikieliset oppilaat

Muiden monikielisten oppilaiden opetuksessa erityisenä tavoitteena on tukea oppilaiden moni- kielisyyttä sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Siten oppilaat saavat valmiudet tasapainoiseen ja aktiiviseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden taustat ja lähtökohdat kuten äidinkieli ja kulttuuri sekä maassa oloaika.

Monikielisiä oppilaita rohkaistaan käyttämään osaamiaan kieliä monipuolisesti eri oppiaineiden tunneilla ja muussa koulun toiminnassa. Näin oman äidinkielen oppiminen ja käyttö tukevat eri oppiaineiden sisällön omaksumista ja oppilas oppii viestimään koulun oppiainesisällöistä myös omalla äidinkielellään. Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Oppilaille pyritään tarjoamaan oppilaan oman äidinkielen opetusta.

Valtioneuvoston asetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti[162]. Oppilas opiskelee suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita yhdellä tai usealla kielitaidon osa-alueella, jolloin hänen osaamisensa ei ole riittävää yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai oppilaan suomen kielen taito

[160] Perusopetuslaki 10 § 2 mom.

[161] Hallituksen esitys eduskunnalle koulutusta koskevaksi lainsäädännöksi 86/1997

[162] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 8 § 2 mom.

on muutoin riittämätön suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun (katso myös Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus). Oppilaan oman äidinkielen ja suomen tai ruotsin kielen opetuksen ohella oppilaille annetaan tarvittaessa tukea myös muilla oppimisen osa-alueilla tasavertaisten oppimisvalmiuksien saavuttamiseksi. Maahanmuuttajaoppilaalle voidaan laatia oppimissuunnitelma, joka voi olla osa oppilaan kotoutumissuunnitelmaa.

10. KAKSIKIELINEN OPETUS

Koulun opetuskieli on suomi tai ruotsi ja joissakin tapauksissa saame, romani tai viittomakieli. Opetuksessa voidaan perusopetuslain mukaan käyttää koulun varsinaisen opetuskielen lisäksi myös muuta kieltä, jos arvioidaan, että se ei vaaranna oppilaiden mahdollisuutta seurata opetusta. Erillisessä opetusryhmässä tai koulussa opetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä[163].

Perusopetuslain mukainen opetuskieli määrittelee, millä kielellä äidinkielen ja kirjallisuuden opetus annetaan[164]. Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän ja A1-kielen oppimäärän tunnit voidaan kuitenkin tarvittaessa yhdistää valtioneuvoston asetuksen mukaisesti[165]. Yhdistetystä tuntimäärästä on tällöin vähintään puolet opetettava koulun varsinaisella opetuskielellä.

Kodin ja koulun yhteistyön turvaamiseksi huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana koulun perusopetuslain mukaisella opetuskielellä sekä tarpeen mukaan myös koulun muulla tai muilla opetuskielillä.

Opetus voidaan toteuttaa laajamittaisena kaksikielisenä opetuksena, joka voidaan jakaa koti- maisten kielten varhaiseen täydelliseen kielikylpyyn ja muuhun laajamittaiseen kaksikieliseen opetukseen. Sitä voidaan antaa myös suppeampana kaksikielisenä opetuksena, josta käytetään tässä nimitystä kielirikasteinen opetus. Joskus kaksikielistä opetusta toteutetaan muilla kuin kotimaisilla kielillä kielikylvyn tapaan. Tällainen opetus, samoin kuin mahdolliset kestoltaan lyhyemmät kielikylpyohjelmat katsotaan tässä kuuluvaksi muun kaksikielisen opetuksen piiriin.

10.1. Kaksikielisen opetuksen tavoitteet ja opetuksen järjestämisen lähtökohtia

Kaksikielisellä opetuksella pyritään saavuttamaan hyvä ja monipuolinen kielitaito sekä koulun opetuskielessä että kohdekielessä. Kaksikielisen opetuksen pitkäntähtäimen tavoitteena on perustan luominen elinikäiselle kielten oppimiselle sekä kielten ja kulttuurien moninaisuuden arvostamiselle. Kaksikielisessä opetuksessa oppilaille tarjotaan autenttinen kielenkäyttöympäristö. Tavoitteeseen pyritään järjestämällä äidinkielen ja kirjallisuuden sekä kielikylpykielen/kohdekielen tuntien lisäksi eri oppiaineiden opetusta kummallakin kielellä ja hyödyntämällä molempia kieliä koulun arjessa myös opetuksen ulkopuolella. Opetuksen järjestäjä määrittelee paikallisesti kielikylpykielen/kohdekielen sisällöt ja tuntimäärän. Kielikylpykieli/kohdekieli on yleensä samalla oppilaan A1-kieli.

Kaikissa oppiaineissa tulee saavuttaa valtakunnallisen perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteet.

Kaksikielisessä opetuksessa painottuu luonnollinen viestintä ja vuorovaikutus, toiminnallisuus ja oppilaiden aktiivinen kielenkäyttö. Oppilaan mahdollisuuksia käyttää kieltä oppiainekohtaisesti sekä koulun opetuskielessä että kielikylpykielessä/kohdekielessä tuetaan tietoisesti. Koulun opetuskieli ja kielikylpykieli/kohdekieli muodostavat kokonaisuuden, ja molempien kielten oppimista tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Kaksikielinen opetus heijastuu koko koulun toimintakulttuuriin. Opetuksen suunnittelu ja toteutus edellyttää systemaattista yhteistyötä ja vuoropuhelua sekä eri oppiaineita opettavien opettajien että myös koulun muun henkilöstön kesken.
Siirryttäessä opetuksessa luokanopetuksesta aineenopetukseen, on siirtymävaihe hyvä suunnitella opettajien välisenä yhteistyönä. Tällöin kaksikielisen opetuksen asettamat erityisvaatimukset voidaan ottaa suunnitelmallisesti huomioon.

---

[163] Perusopetuslaki 10 §

[164] Perusopetuslaki 12 §

[165] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 8 §

Opetuksen jatkumon ja siirtymävaiheiden suunnittelu edellyttää yhteistyötä myös sidosryhmien kesken.

10.1.1. Kielikylpykielen/kohdekielen opetus

Opetuksen järjestäjä määrittelee paikallisesti kielikylpykielelle/kohdekielelle asetettavat tavoitteet ja sisällöt. Tavoitteiden asettamisessa voidaan hyödyntää esimerkiksi Kielitaidon tasojen kuvausasteikkoa. Kielikylpykielen/kohdekielen opetuksessa kehitetään oppilaiden kielitaitoa monipuolisesti ja samalla ottaen huomioon eri oppiaineiden asettamat vaatimukset kielitaidolle.

Oppiaineiden opetuksen muuttuessa käsitteellisemmäksi tarvitaan myös vaativamman asiatekstin tuottamis- ja ymmärtämistaitoja sekä taitoa keskustella vaativista aiheista. Myös oikeakieli- syyteen kiinnitetään huomiota lisääntyvässä määrin. Kielikylpykielen/kohdekielen kehittymistä tuetaan ja seurataan.

10.1.2. Muiden oppiaineiden opetus kielikylpykielellä/kohdekielellä

Eri oppiaineiden opetus kielikylpykielellä/kohdekielellä edellyttää opettajalta kielitietoista ja kielipedagogista otetta sekä riittävää kielenhallintaa[166]. Tarvitaan yhteistä pohdintaa siitä, millaiset kielenkäytön konventiot ja millaiset tekstit ovat millekin oppiaineelle tyypillisiä. Näin määritellään kielellisiä tavoitteita eri oppiaineissa. Opetuksessa korostuu havainnollisuus ja konkreettisuus, oppilaskeskeiset työtavat ja vuorovaikutteisuus. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kieli- kylpykieltä/kohdekieltä eri oppiainesisältöjä opiskeltaessa. Tavoitteena on, että oppilaat ovat samanaikaisesti sekä kielen oppijoita että kielen käyttäjiä. Oppilaiden kielikylpykielen/kohdekielen tuottamista tuetaan opettajan ja muiden oppilaiden vertaistuella.

10.1.3. Muiden oppiaineiden opetus koulun opetuskielellä

Opetuksessa varmennetaan, että oppilaiden äidinkielinen käsitteiden hallinta sekä tekstien ymmärtäminen ja tuottaminen kehittyvät ikäkauden mukaiselle tasolle myös eri oppiaineiden opetuksessa. Myös koulun opetuskielellä annettavassa opetuksessa edellytetään opettajalta kielitie- toista ja kielipedagogista otetta.

10.1.4. Seurannan ja arvioinnin erityispiirteet kaksikielisessä opetuksessa

Arvioinnin tulee antaa opettajalle, oppilaalle ja huoltajille monipuolisesti palautetta oppilaiden aineenhallinnan ja kielitaidon kehittymisestä suhteessa opetukselle määriteltyihin tavoitteisiin. Oppilaan kielitaidon kehittymistä molemmissa kielissä seurataan eri oppiaineissa sekä kaikkien opettajien yhteistyönä että oppilaiden itsearvioinnin ja vertaisarvioinnin avulla. Tässä voidaan hyödyntää esimerkiksi eurooppalaista kielisalkkua.

Eri oppiaineiden arvioinnissa noudatetaan perusopetuksen yleisiä arviointiperusteita riippumatta siitä, millä kielellä niitä on opetettu. Arvioinnissa huomioidaan myös oppiainekohtaisen kielen kehittyminen niiden kielellisten tavoitteiden osalta, jotka on paikalliseen opetussuunnitelmaan kirjattu.

Perusopetuksen päättöarvioinnissa kielikylpykielen tai kohdekielen tavoitteiden saavuttaminen arvioidaan A1-kielen päättöarvioinnin kriteereiden mukaisesti. Näin menetellään oppilaiden yhdenvertaisuuden turvaamiseksi toisen asteen opintoihin hakeuduttaessa. Mahdollisuuksien mukaan arviointi tehdään yhteistyössä eri oppiaineita opettavien opettajien kesken. Päättötodistuksen yhteydessä oppilaalle voidaan antaa liite kielikylpyyn tai muuhun kaksikieliseen opetukseen osallistumisesta.

[166] Opetushallituksen määräys 25/011/2005

10.1.5. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki kaksikielisessä opetuksessa

Pedagogisissa arvioissa ja tukitoimissa huomioidaan kaksikielinen kielenkehitys ja pohditaan millä kielellä ja millaista tukea voidaan antaa. Perusopetuslain mukaan oppilaalla on oikeus saa- da ohjausta ja riittävää tukea oppimiseensa ja koulunkäyntiin heti, kun tarvetta ilmenee. Oppilaan tuen tarvetta seurataan säännöllisesti, ja tukea annetaan tarpeen mukaan. Tarkoitus on, että oppilas saa suunnitelmallista, jatkuvaa tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki suunnitellaan yhteistyössä opettajien, oppilaan ja oppilaan huoltajien sekä oppilashuollon kesken.

10.1.6. Laajamittainen kaksikielinen opetus

10.1.6.1. KOTIMAISTEN KIELTEN VARHAINEN TÄYDELLINEN KIELIKYLPY

Kotimaisten kielten varhaisella täydellä kielikylvyllä tarkoitetaan tässä varhaisintaan kolmevuotiaana ja viimeistään esiopetuksesta alkavaa ja perusopetuksen loppuun kestävää ohjelmaa, jossa osa opetuksesta järjestetään koulun varsinaisella opetuskielellä ja osa toisella kotimaisella kielellä tai saamen kielellä. Kyseisestä kielestä käytetään tässä nimitystä kielikylpykieli. Kielikylpyopetus on tarkoitettu pääsääntöisesti lapsille, jotka eivät puhu kyseistä kieltä äidinkielenään.

Kielikylpykielellä annettavan opetuksen osuus varhaisessa täydellisessä kielikylvyssä on koko ohjelman ajan vähintään 50 % niin, että varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa kielikylpykielen osuus on lähes 100 %, vuosiluokilla 1–2 noin 90%, vuosiluokilla 3-4 noin 70% ja vuosiluokilla 5-9 keskimäärin 50%. Osuus lasketaan vuosiluokan koko tuntimäärästä.

Kaikkia oppiaineita pyritään opettamaan perusopetuksen kestäessä sekä kielikylpykielellä että koulun opetuskielellä, mutta ei molemmilla kielillä samanaikaisesti. Opettajat toimivat joko koulun opetuskielen tai kielikylpykielen mukaisina kielellisinä malleina. Opettajalla on yksikielinen rooli kielikylpyryhmässä. Opetuskielen vaihtuessa vaihtuu siis myös opettaja. Opetusmateriaali on saman kielistä kuin opetus. Tärkeää on, että oppilas saavuttaa riittävän kielitaidon eri oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Kielikylvyssä tuetaan kummankin opetuskäytössä olevan kotimaisen kielen avulla oppilaan kulttuuri-identiteetin syvenemistä. Kotimaisten kielten lisäksi tuetaan muiden kielten ja kulttuureiden kohtaamista ja vahvistetaan tällä tavoin oppilaan moni- kielistä ja kulttuurisesti monikerroksista identiteettiä myönteisellä tavalla.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa ja kielikylpykielessä on osittain yhteisiä tavoitteita ja sisältöjä. Äidinkielen ja kirjallisuuden sekä kielikylpykielen opetussuunnitelmat laaditaan opettajien yhteistyönä niin, että kaikki äidinkielen ja kirjallisuuden sisällöt tulevat katetuiksi ja tavoitteet on mahdollista saavuttaa. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen sekä kielikylpykielen opetuksen välillä on siirtovaikutusta varsinkin, kun kielikylpykielen opetuksen tuntimäärä on suuri ja opetus aloitetaan varhain. Lukemaan ja kirjoittamaan opettaminen tapahtuu 1.-2.- luokilla ainoastaan kielikylpykielellä. Oppilaan kielikylpykielen kehityksen tukemiseksi opetus järjestetään niin, että oppilaat saavat sekä lukuaineissa että taito- ja taideaineissa riittävästi opetusta kielikylpykielellä. Siirtovaikutuksen suuruus vaihtelee sisältöaiheittain. Sisältöjen suunnittelussa voidaan hyödyntää äidinkielenomaisia tai maahanmuuttajille tarkoitettuja suomen/ruotsin kielen oppimääriä.

10.1.6.2. MUU LAAJAMITTAINEN KAKSIKIELINEN OPETUS

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä opetuksessa käytetään koulun opetuskielen lisäksi yhtä tai useampaa muuta kieltä. Muusta opetuksessa käytetystä kielestä käytetään tässä nimitystä kohdekieli.

Laajamittaisella kaksikielisellä opetuksella tarkoitetaan opetusta, jossa vähintään 25 % perusopetuksen koko oppimäärän opetuksesta järjestetään kohdekielellä. Osuus lasketaan koko tunti- määrästä niillä vuosiluokilla, joilla laajamittaista kaksikielistä opetusta toteutetaan. Laajamittainen kaksikielinen opetus voi alkaa jo esiopetuksessa ja kestää koko perusopetuksen ajan tai vain osan siitä.

Laajamittaisessa kaksikielisessä opetuksessa olevien oppilaiden kielitausta voi myös vaihdella suuresti. Joidenkin oppilaiden äidinkieli ei ole mikään opetuskielistä. Osa oppilaista tulee kouluun ulkomailta niin myöhäisessä perusopetuksen vaiheessa, että oppisisältöjen opiskelu suomeksi / ruotsiksi tuottaa heille vaikeuksia. Ellei näitä oppilaita jostakin syystä voida ohjata valmis- tavaan opetukseen, heille tarjotaan muita tukitoimia (katso luku 7 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki).

Oppilaat, joiden äidinkieli on jokin muu kuin koulun opetuskieli, opiskelevat useimmiten suo- mi/ruotsi toisena kielenä -oppimäärää. Näiden oppilaiden kielitaidon kehittymiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota, jos kohdekielisen opetuksen osuus koko opetuksesta on suuri.

Opetussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeää miettiä sitä, millaisia oppiaineita tai sisältöjä on mielekästä opettaa kohdekielellä. Lisäksi tulee pohtia, onko osa oppiaineiden sisällöistä sellaisia, että niiden opiskelu suomeksi tai ruotsiksi olisi erityisen tärkeää, jotta oppilas saavuttaisi hyvät toimintavalmiudet suomalaisessa yhteiskunnassa.

Mikäli kohdekielisen opetuksen määrä on suuri, on huolehdittava siitä, että oppilaiden suomen- kielinen/ruotsinkielinen käsitteiden hallinta sekä vaativan asiatekstin ymmärtäminen ja tuottaminen kehittyvät hyvälle tasolle myös eri oppiaineiden opetuksessa.

Kaksikielinen opetus tulee järjestää niin, että kaikki oppilaat voivat saavuttaa perusopetuksen aikana jatkoopintokelpoisuuden toisen asteen opetukseen. Kouluissa, joissa opetusta järjestetään kahdella tai useammalla kielellä, on usein runsas kielten ja kulttuurien kirjo niin oppilaiden kuin koulun henkilökunnankin keskuudessa. Tämä antaa paljon mahdollisuuksia tuoda kieliä ja kulttuureita esiin koulun arjessa, kehittää kulttuurien kohtaamistaitoja ja ruokkia monikielisyyttä. Samalla se asettaa koululle haasteen tukea kunkin oppilaan monikielistä ja kulttuurisesti monikerroksista identiteettiä myönteisellä tavalla.

10.1.7. Suppeampi kaksikielinen opetus

10.1.7.1. KIELIRIKASTEINEN OPETUS

Kielirikasteisella opetuksella tarkoitetaan tässä opetusta, jossa alle 25 % oppiaineiden sisällöstä opetetaan muulla kuin koulun opetuskielellä. Osuus lasketaan koko tuntimäärästä niillä vuosi- luokilla, joilla kielirikasteista opetusta toteutetaan. Kielirikasteista opetusta voi olla jo esiopetuksessa, ja se voi kestää koko perusopetuksen ajan tai vain osan siitä.

Kielirikasteisen opetuksen tavoitteet eri oppiaineiden opetuksen ja oppimistulosten osalta ovat perusopetuksen päättyessä samat kuin sellaisessa perusopetuksessa, joka ei ole kielirikasteista. Kielirikasteinen opetus kannustaa ja aktivoi oppilaita kohdekielen käyttöön varsinaisten kielen tuntien lisäksi. Kielelliset tavoitteet suhteutetaan kielirikasteisen opetuksen määrään.

11. ERITYISEEN MAAILMANKATSOMUKSEEN TAI KASVATUSOPILLISEEN JÄRJESTELMÄÄN PERUSTUVA OPETUS

11.1. Opetuksen järjestämisen periaatteet

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan perusopetuksen järjestämiseen. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailman- katsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvassa perusopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa perusopetukselle asetettuja yleisiä kasvatustavoitteita ja opetukselle asetettuja tavoitteita. Opetuksessa noudatetaan näitä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta oppilaita tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatusjärjestelmän taustalla olevaan arvo- tai kasvatus- filosofiseen näkemykseen. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtio- neuvoston asetuksessa[167].

[167] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 § ja 10 §

12. VALINNAISUUS PERUSOPETUKSESSA

Perusopetuksen valinnaisten opintojen yhteisenä tehtävänä on syventää oppimista, laajentaa opintoja ja vahvistaa jatko-opintovalmiuksia. Valinnaiset opinnot tarjoavat oppilaille mahdollisuuden kehittää osaamistaan kiinnostuksensa suunnassa. Valinnaisuus tukee opiskelumotivaatiota ja kartuttaa valintojen tekemisen taitoja.

12.1. Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit

Valtioneuvoston asetuksessa vuosiluokille 1-6 ja vuosiluokille 7-9 osoitetaan kullekin taide- ja taitoaineelle (musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta, kotitalous) kaikille yhteisen opetuksen vähimmäistuntimäärä. Lisäksi näiden oppiaineiden opetukseen osoitetaan 1-6 vuosiluokille yhteensä kuusi vuosiviikkotuntia ja vuosiluokille 7–9 yhteensä viisi vuosiviikkotuntia, joista tunti jaossa käytetään nimeä taide- ja taitoaineiden valinnaiset. Valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opetettavien taide- ja taitoaineiden opetusta ja ne myös arvioidaan osana tätä opetusta. Valinnaisten tuntien käytöstä päätöksen tekee opetuksen järjestäjä.

Taide- ja taitoaineiden valinnaisiin osoitetut vuosiviikkotunnit voidaan paikallisessa opetussuunnitelmassa jakaa musiikin, kuvataiteen, käsityön, liikunnan ja kotitalouden kesken opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Vaihtoehtoisesti vuosiviikkotunnit tai osa niistä voidaan osoittaa oppilaiden valittaviksi taide- ja taitoaineiden opinnoiksi, jotka syventävät oppilaan osaamista. Valinnaisia tunteja voidaan käyttää painotetun opetuksen järjestämiseen, mikäli paikallisessa opetussuunnitelmassa painotetaan joitakin taide- ja taitoaineita tai niistä muodostettua oppiainekokonaisuutta. Raahessa päätös tehdään koulukohtaisesti ja kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan.

Lukuvuosisuunnitelmaan kirjataan taide- ja taitoaineista seuraavat asiat:

- mitkä ovat oppilaille tarjottavat taide- ja taitoaineiden valinnaiset
- mikä on kunkin aineen ja laajuus sekä vuosiluokat, joilla kutakin ainetta tarjotaan
- aine, jota valinnainen kokonaisuus syventää
- miten vuosiviikkotunnit jaetaan vuosiluokittain
- mitkä ovat kunkin aineen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokittain sekä oppimisympäristöihin, työtapoihin, tukeen ja ohjaukseen liittyvät mahdolliset erityispiirteet.

12.2. Valinnaiset aineet

Valinnaisten aineiden tehtävänä on syventää ja laajentaa oppilaan osaamista oppilaan valinnan mukaisesti. Valinnaisten aineiden yhteenlaskettu määrä on vähintään yhdeksän vuosiviikkotuntia vuosiluokilla 1-9. Valinnaisena aineena voidaan tarjota perusopetuksen yhteisten aineiden syventäviä ja soveltavia opintoja tai useasta aineesta muodostettuja oppiainekokonaisuuksia. Valinnaisten aineiden tulee edistää perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista[168]. Syventävät valinnaiset aineet syventävät ja/tai laajentavat yhteisten oppiaineiden tavoitteita ja sisältöjä. Soveltavat valinnaiset aineet voivat sisältää aineksia useasta eri oppiaineesta tai laaja- alaisesta osaamisesta. Soveltavilla valinnaisilla aineilla voidaan edistää oppiaineiden yhteistyötä esimerkiksi taide- ja taitoaineiden opinnoissa, tieto- ja viestintäteknologiassa, kuluttaja- ja talouskasvatuksessa, globaalikasvatuksessa tai draamaopinnoissa.
Opetuksen järjestäjä päättää, mitä valinnaisia aineita tarjotaan. Raahessa tarjonta päätetään koulukohtaisesti ja kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan. Opetuksen järjestäjän tulee ottaa valinnaisten aineiden tarjonnasta sekä arvioinnista päättäessään huomioon opiskelijaksi ottamisen perusteet toiselle asteelle[169].

---

[168] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 6 §

[169] Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus opiskelijaksi ottamisesta ammatillisessa peruskoulutuksessa (4/2013); Opetusministeriön asetus opiskelijaksi ottamisen perusteista lukiokoulutuksessa (856/2006)

Lukuvuosisuunnitelmaan kirjataan valinnaisista aineista seuraavat asiat:

- mitkä ovat oppilaille tarjottavat valinnaiset aineet
    - mikä on kunkin valinnaisen aineen nimi ja laajuus sekä vuosiluokat, joilla kutakin valinnaista ainetta tarjotaan
    - miten vuosiviikkotunnit jaetaan vuosiluokittain
    - mitkä ovat kunkin valinnaisen aineen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokittain sekä oppimisympäristöihin, työtapoihin, tukeen ja ohjaukseen liittyvät mahdolliset erityispiirteet.

Valtioneuvoston asetuksessa määritellyssä tuntijaossa on vuosiluokilla 1-9 varattu yhdeksän vuosiviikkotuntia opetusaikaa valinnaisille aineille. Mikäli opetuksen järjestäjän hyväksymässä tuntijaossa ylitetään perusopetusasetuksen määrittelemä vähimmäisvuosiviikkotuntimäärä (222 vvt), voivat tunnit ylityksen osalta sisältää myös valinnaisia aineita. Valinnaisiin aineisiin osoitettuja vuosiviikkotunteja voidaan tarvittaessa käyttää painotetun opetuksen järjestämiseen.

12.3. Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät

Vieraiden kielten osalta näissä perusteissa on määritelty A2- ja B2-kielinä opetettavien vapaaehtoisten ja valinnaisten kielten tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Mahdollisista muista valinnaisista kielistä sekä niiden tavoitteista ja sisällöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Vapaaehtoisen A-kielen (A2-kieli) laajuus on vähintään 12 vuosiviikkotuntia. Opetuksen järjestämiseen voidaan käyttää valinnaisiin aineisiin varattuja vuosiviikkotunteja sekä perusopetuksen vähimmäistuntimäärän ylittäviä vuosiviikkotunteja. Mikäli A2-kieli on toinen kotimainen kieli, käytetään sen opetuksen järjestämiseen B1-kielelle varatut vuosiviikkotunnit. Vapaaehtoisen A-kielen vuosiviikkotunnit jaetaan vuosiluokille opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Tavoitteet ja päättöarvioinnin kriteerit ovat samat kuin kaikille yhteisessä A-kielessä.

Valinnaisen B-kielen (B-kieli) laajuus on vähintään neljä vuosiviikkotuntia.

13. VUOSILUOKAT 1-2

13.1. Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen sekä vuosiluokkien 1-2 tehtävä

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista ja turvallisista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

13.1.1. Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen

Lapsen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen edellyttää suunnitelmallista yhteistyötä esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstön kesken. Tarvitaan oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen molemminpuolista tuntemista. Esi- ja alkuopetuksen opettajat kokoontuvat vähintään kerran lukuvuodessa keskustelemaan edellä mainituista asioista. Yhteiset toimintamallit on kirjattu asiakirjaan Nivelvaihesuunnitelma esikoulusta kouluun siirtymisen. Yhteistyö huoltajien kanssa ja keskinäisen luottamuksen rakentaminen on tärkeätä. Jokaisen lapsen tilanne, oppimisvalmiudet ja tarpeet otetaan huomioon. Lasten mahdollisesti tarvitsema oppimisen ja koulunkäynnin tuki turvataan koulun aloitusvaiheessa. Pedagogiset ja oppilashuollolliset asiakirjat kirjataan Wilmaan ja lisäksi tietoa siirretään tiedonsiirtopalavereissa ja - lomakkeilla. Lisäksi tarkistetaan aamu- ja iltapäivätoimintaan tai kerhotoimintaan osallistumisen tarpeet ja mahdollisuudet. Lapsia kannustetaan olemaan ylpeitä esiopetuksen aikana opituista taidoista. Heitä rohkaistaan liittymään uuteen ryhmään ja toimimaan uudessa ympäristössä kohtaamiensa aikuisten kanssa.

13.1.2. Vuosiluokat 1-2: Koululaiseksi kasvaminen

Vuosiluokkien 1-2 opetuksessa otetaan huomioon esiopetuksen ja sitä edeltäneen varhaiskasvatuksen antamat valmiudet. Vuosiluokkien 1-2 erityisenä tehtävänä on luoda perusta oppilaiden myönteiselle käsitykselle itsestä oppijana ja koululaisena sekä kehittää valmiuksia myöhempää työskentelyä ja oppimista varten. Perusopetuksen alussa jokaisen oppilaan edistymisen huolellinen seuranta on erityisen tärkeää, jotta voidaan huolehtia siitä, että oppilaalla on edellytykset opinnoissa etenemiseen.

On tärkeätä, että jokainen oppilas saa rohkaisevaa palautetta ja tilaisuuksia uusien asioiden oppimisesta nouseville ilon ja onnistumisen kokemuksille. Oppilaita kannustetaan tuomaan esiin kiinnostuksen kohteensa ja löytämään uusia. Opetus suunnitellaan riittävän haasteelliseksi kunkin oppilaan tarpeita ajatellen. Koulussa ei sallita minkäänlaista kiusaamista, seksuaalista häirintää, rasismia eikä syrjivää käyttäytymistä. Oppilaita ohjataan yhdessä toimimiseen, omatoimi- suuteen ja vastuunottoon omista koulutehtävistä. Kielellisten, sosiaalisten sekä motoristen taitojen ja muistin kehittymiseen samoin kuin kunkin omaan kehitysrytmiin kiinnitetään erityistä huomiota. Tavoitteena on, että kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vaikeudet tunnistetaan varhain ja tuki annetaan oikea-aikaisesti. Työtavoissa korostuvat havainnollisuus ja toiminnallisuus, leikki ja pelillisyys sekä mielikuvitus ja tarinallisuus. Koulun aloitusta ja koululaiseksi kasvamista tuetaan yhdessä kotien kanssa.

Esiopetuksen oppimiskokonaisuudet muuttuvat vuosiluokilla 1-2 oppiaineiksi, mutta opetus voi olla edelleen pääosin eheytettyä. Oppilaiden omatoimisuutta, yhdessä tekemisen taitoja sekä asioiden välisten yhteyksien ymmärtämistä edistetään toteuttamalla luvun 4 mukaisia monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Tällöin tarjoutuu myös enemmän tilaisuuksia yhteistyöhön niin esi- opetuksen kuin ylempien vuosiluokkien kanssa. Useilla kouluilla tehdään tiivistä yhteistyötä esi- ja alkuopetuksen kanssa muun muassa alkuluokkatoiminnassa. Ylemmät luokat toimivat kummeina alkuopetusluokille.

Vuosiluokkakokonaisuuden tehtävän ja laaja-alaisen osaamisen toteutusta suunnitellaan ja arvioidaan lukuvuosittain kaupungin yhteisen mallin mukaan.

13.1.3. Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe

Siirtymävaiheessa on tärkeä varmistaa opiskelun edellyttämien perustaitojen hallinta ja tukea kunkin oppilaan itseluottamusta koululaisena. Oppilaita tuetaan erityisesti lukemisen, kirjoittamisen sekä matematiikan valmiuksissa ja opiskelutaidoissa. Myös itsenäisen ja ryhmässä työskentelyn taitojen vahvistaminen sekä vastuullisuuteen oppiminen tulevat entistä tärkeämmiksi. Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa koulun tarjoamasta kieliohjelmasta ja opintojen järjestelyistä, alkavista uusista oppiaineista sekä mahdollisista valinnaisista tai vapaaehtoisista opinnoista. Heidän kanssaan pohditaan opiskelun asettamia vaatimuksia ja mahdollisesti uuteen ryhmään liittymistä.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen kolmannen vuosiluokan opintojen alkamista.

13.2. Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 1-2

Laaja-alaisen osaamisen yleistavoitteet on määritelty luvussa 3. Tässä kuvataan, mitkä tavoitenäkökulmat painottuvat vuosiluokilla 1-2.

Laaja-alaisen osaamisen perusta luodaan esiopetuksessa ja sitä edeltävässä varhaiskasvatuksessa sekä perusopetuksen ensimmäisten vuosien aikana. Tavoitteena on, että oppilaan osaamisen kehittyminen vahvistaa edellytyksiä itsensä tuntemiseen ja arvostamiseen, oman identiteetin muotoutumiseen sekä kestävään elämäntapaan. Alusta lähtien on tärkeätä, että koulu tarjoaa jokaiselle oppilaalle vuorovaikutteisen ja kannustavan yhteisön, jossa oppilas voi tuntea tulevansa kuulluksi, nähdyksi ja arvostetuksi. Kestävään elämäntapaan koulu kasvattaa eniten omalla esimerkillään. Kestävän elämäntavan edistämisessä korostuvat erityisesti yhdessä toimimisen taidot, lähiyhteisön kulttuurisen monimuotoisuuden havainnoiminen sekä luonnossa liikkuminen ja luontosuhteen vahvistaminen.

13.2.1. Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Työskentelyn lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset, havainnot ja kysymykset. Ihmettelylle, oivaltamiselle, uuden löytämiselle ja keksimiselle, mielikuvitukselle sekä oppimisen ilolle on tilaa. Oppilaita kannustetaan kysymään ja kuuntelemaan, tekemään tarkkoja havaintoja, etsimään tietoa sekä tuottamaan ja kehittelemään yhdessä ideoita ja esittämään työnsä tuloksia. Ikäkaudelle sopivien ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla viritetään uteliaisuutta ja kiinnostusta ympäröivän maailman ilmiöitä kohtaan sekä vahvistetaan taitoa jäsentää, nimetä ja kuvailla ympäristöä. Oppilaita rohkaistaan myös kyseenalaistamaan havaitsemiaan asioita ja huomaamaan, että tieto voi olla joskus ristiriitaista ja epäselvää.

Oman ja yhteisen työn suunnittelemista, tavoitteiden asettamista ja työskentelyn arviointia harjoitellaan. Yhdessä pohditaan, milloin työssä on onnistuttu ja mistä sen tietää. Oppilaita ohjataan havaitsemaan edistymistään, tunnistamaan omat vahvuutensa oppijoina ja iloitsemaan onnistumisistaan. Heidän kanssaan keskustellaan opintoihin liittyvistä mahdollisista valinnoista ja autetaan ymmärtämään erilaisten vaihtoehtojen merkitys.

Monipuolinen liikkuminen ja motoriset harjoitukset tukevat ajattelun kehittymistä ja oppimista. Muistin, mielikuvituksen sekä eettisen ja esteettisen ajattelun kehittymistä tuetaan satujen ja tarinoiden, pelien, lorujen, laulujen ja leikkien, taiteen eri muotojen sekä monipuolisen vuoro- vaikutuksen avulla.

13.2.2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan myönteiseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Oppitunnit, juhlat, leikit, pelit, ruokailuhetket sekä yhteistyö koulussa ja koulun ulkopuolella tarjoavat tilaisuuksia harjoitella

toimimista monenlaisten ihmisten kanssa. Oppilaita kohdellaan arvostavasti ja ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin.

Oppilaita ohjataan arvostamaan oman perheensä ja yhteisönsä sekä muiden perinteitä ja tapoja. Koulutyössä tutustutaan läheiseen kulttuuriympäristöön sekä sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Oppilaille avataan mahdollisuuksia tutustua kulttuuriperintöön sekä taiteeseen ja muuhun kulttuuri tarjontaan ja saada kokemuksia myös kansainvälisyydestä. Tärkeätä on pohtia yhdessä, miten omaan ympäristöön ja sen kulttuuriin voi vaikuttaa. Oppilaat oppivat tuntemaan Lapsen oikeuksien sopimuksen pääperiaatteet ja pohtivat, mitä ne tarkoittavat heidän elämässään ja toiminnassaan.

Koulutyössä oppilaat voivat ilmaista itseään ja itselleen merkityksellisiä asioita monipuolisia esittämisen tapoja käyttäen. Oppilaita kannustetaan nauttimaan käden ja koko kehon taitojen kehittymisestä ja harjoittelemaan monenlaista esiintymistä. Mielikuvitus, kekseliäisyys ja ilmaisutaidot kehittyvät muun muassa leikkien, seikkailujen, musiikin, draaman, saduttamisen, mediaesitysten, kuvallisen ja käsityöllisen ilmaisun sekä rakentelun ja muiden käden töiden keinoin.

13.2.3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

Koulun aloittaminen edellyttää uudenlaisia itsestä huolehtimisen taitoja ja itsenäisyyden lisääntymistä. Koulutyöhön kuuluu oppilaiden ikäkaudelle sopivista vastuutehtävistä huolehtiminen luokka- ja kouluyhteisössä. Yhteisten pelisääntöjen, hyvien tapojen sekä kannustavan palautteen merkitys korostuu. Oppilaita ohjataan hahmottamaan aikaan ja paikkaan liittyviä käsitteitä ja niiden käytännön merkitystä. He harjoittelevat omien tunteiden tunnistamista ja ilmaisemista ja esimerkiksi leikkien ja draaman avulla kehittävät tunnetaitojaan.

Koulussa opitaan omaan ja yhteiseen hyvinvointiin, turvallisuuteen ja arjen sujumiseen liittyviä perusasioita. Huomiota kiinnitetään itsenäiseen ja turvalliseen liikkumiseen lähiympäristössä, turva- ja suojavälineiden käyttöön sekä omien tietojen ja taitojen kehittämiseen kävelijänä ja pyöräilijänä. Myös erilaisissa vaaratilanteissa tarvittavan toiminnan ja avun hakemisen taitoja harjoitellaan. Oppilaiden kanssa tutkitaan arjen teknologiaa ja sen merkitystä päivittäisessä elämässä sekä opitaan, mitä teknisten laitteiden turvallinen käyttö edellyttää. Oppilaiden muotoutuvista kulutustottumuksista keskustellaan, opitaan tarkastelemaan mainontaa ja median vaikutuksia sekä pohditaan mahdollisuuksia oman rahankäytön suunnitteluun. Oppilaita ohjataan kriittiseen kuluttajuuteen ja mietitään, mitä taloudellisuus, kohtuullisuus ja ympäristön huomioon ottaminen tarkoittavat kuluttajan valinnoissa ja mitä ne merkitsevät omassa toiminnassa.

13.2.4. Monilukutaito (L4)

Oppilaita ohjataan monilukutaitoisiksi, monenlaisten, ikäkaudelle ominaisten tekstien tulkitsi- joiksi, tuottajiksi ja arvioijiksi. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Monilukutaidon kehittymistä tuetaan perustamalla opetus moniaistisuudelle, kokonaisvaltaisuudelle ja ilmiökeskeisyydelle. Oppilaita kannustetaan käyttämään ja tuottamaan erilaisia tekstejä, nauttimaan niistä sekä ilmaisemaan itseään niiden avulla. Kirjoitettujen tekstien perusluku- ja kirjoitustaito kehittyy ja sujuvoituu. Samoin kehittyy taito käsitellä arkeen liittyen numeerista informaatiota, kuten lukumäärien eroja. Oppilaita ohjataan kehittämään kuvanlukutaitoa kokeilemalla kuvallisia ilmaisutapoja sekä tarkastelemaan visuaalisen vaikuttamisen keinoja lähiympäristössä.

Oppilaita ohjataan hankkimaan tietoa erilaisista lähteistä ja välittämään tietoa muille. Heitä oh- jataan pohtimaan kuvitteellisen ja todellisen maailman suhdetta sekä myös sitä, että jokaisella tekstillä on tekijänsä ja tarkoituksensa. Näin opetuksessa tuetaan kriittisen ajattelun kehittymistä. Monilukutaitoiseksi kehittyäkseen oppilaat tarvitsevat sekä rikasta tekstiympäristöä että suojaavaa tukea median käytössä. Opetuksessa käytetään ikäkauden tarpeisiin soveltuvia tekstejä, kuten lehtiä, kirjoja, pelejä, elokuvia ja musiikkia sekä monimuotoisen ympäristön havainnointia ja oppilaiden tekemiä ja valitsemia sisältöjä. Tuottamisen taitoja

kehitetään tulkitsemisen ja arvottamisen taitojen rinnalla. Oppilaille luodaan runsaasti tilaisuuksia kysyä ja ihmetellä, kertoa tarinoita, esittää näkemyksiään ja jakaa kokemuksiaan monenlaisia välineitä ja ilmaisun keinoja käyttäen.

13.2.5. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Opetuksessa hyödynnetään esiopetuksen aikana ja koulun ulkopuolella oppilaille karttuneita tieto- ja viestintäteknologian (tvt) tietoja ja taitoja. Leikkiin perustuva työskentely on edelleen keskeistä. Tieto- ja viestintäteknologian perustaitoja harjoitellaan ja opitaan käyttämään niitä opiskelun välineinä. Samalla opitaan keskeistä käsitteistöä. Oppilaat pohtivat myös, mihin tarkoituksiin tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään lähiympäristössä ja mikä sen merkitys on arjessa.

Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Koulutyössä harjoitellaan laitteiden, ohjelmistojen ja palveluiden käyttöä ja opetellaan niiden keskeisiä käyttö- ja toimintaperiaatteita. Samoin harjoitellaan näppäintaitoja sekä muita tekstin tuottamisen ja käsittelyn perustaitoja. Oppilaat saavat ja jakavat keskenään kokemuksia digitaalisen median parissa työskentelystä sekä ikäkaudelle sopivasta ohjelmoinnista. Pelillisyyttä hyödynnetään oppimisen edistäjänä. Vastuullinen ja turvallinen toiminta: Oppilaiden kanssa keskustellaan ja luodaan yhdessä tvt:n turvallisia käyttötapoja ja hyviä käytöstapoja. Huomiota kiinnitetään terveellisiin työasentoihin sekä sopivan pituisten työjaksojen merkitykseen hyvinvoinnille. Tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely: Oppi- laita opastetaan käyttämään keskeisiä hakupalveluita, kokeilemaan eri työvälineitä ja tekemään pienimuotoisia tiedonhankintatehtäviä eri aihepiireistä ja itseä kiinnostavista asioista. Heitä kannustetaan toteuttamaan tvt:n avulla ideoitaan yksin ja yhdessä toisten kanssa. Vuorovaikutus ja verkostoituminen: Oppilaat saavat kokemuksia oppimista tukevien yhteisöllisten palveluiden käytöstä ja harjoittelevat käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.

13.2.6. Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Koulutyössä oppilaat saavat monimuotoisia tilaisuuksia oppia työskentelemään yksin ja yhdessä toisten kanssa. Heitä ohjataan harjoittelemaan ryhmässä toimimista ja yhteistyötä, omien ideoiden sovittamista yhteen toisten kanssa sekä ikäkaudelle sopivaa vastuunkantoa. Oppilaita kannustetaan tutkimaan uusia asioita ja miettimään, missä itse on erityisen hyvä ja mitä voisi tehdä toisten hyväksi koulussa ja kotona. Heitä rohkaistaan toimimaan uusissa tilanteissa itseensä luottaen. Oppilaita opastetaan tutustumaan eri ammatteihin koulussa ja koulun ulkopuolella ja ymmärtämään niiden ja yleensä työn merkitys yhteiskunnassa, erityisesti perheiden arjen ja toimeentulon kannalta. Yhteistyö huoltajien ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa rikastaa työskentelyä

13.2.7. Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Ensimmäisestä luokasta lähtien oppilaat ovat mukana pohtimassa ja suunnittelemassa omaa opiskeluaan ja oman ryhmänsä työn tavoitteita ja toimintatapoja, työskentelytilojen järjestämistä ja viihtyisyyttä sekä ruokailuun, välitunteihin, juhliin ja retkiin sekä koulun muihin tapahtumiin liittyviä asioita. Oppilaiden kanssa keskustellaan, mitä oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja vastavuoroisuus merkitsevät. Omien kokemusten kautta oppilaat tutustuvat demokraattisen toiminnan sääntöihin ja toteutumiseen käytännössä. Oppilaat kuuluvat oppilaskuntaan ja voivat osallistua itseään koskevista asioista päättämiseen ikä tasonsa ja edellytystensä mukaisesti. Oppilaiden kanssa pohditaan, mitä heille merkitsee oikeudenmukainen ja kestävä tulevaisuus omassa maassa ja maailmassa ja mitä he voivat itse tehdä sen puolesta.

13.3. Oppiaineet vuosiluokilla 1-2

Näissä opetussuunnitelman perusteissa oppiaineista määritellään tehtävä, tavoitteet ja tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet. Lisäksi määritellään tavoitteet, jotka koskevat oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyviä erityisiä näkökulmia kussakin oppiaineessa.

Oppiaineosuuksissa käytetään lyhenteitä. Tavoitteet on numeroitu T1, T2 jne. Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet on numeroitu S1, S2 jne. ja niihin viitataan tavoitetaulukoissa. Laaja-alaiset osaamisalueet on numeroitu L1, L2 jne. ja niihin viitataan oppiaineiden tavoitetaulukoissa.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
L4 Monilukutaito
L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys
L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen.

13.3.1. Äidinkieli ja kirjallisuus

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineeseen on näissä opetussuunnitelman perusteissa määritelty kaksitoista eri oppimäärää, jotka ovat seuraavat: suomen kieli ja kirjallisuus, ruotsin kieli ja kirjallisuus, saamen kieli ja kirjallisuus, romanikieli ja kirjallisuus, viittomakieli ja kirjallisuus, muu oppilaan äidinkieli, suomi ja ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus, suomi ja ruotsi saamenkielisille sekä suomi ja ruotsi viittomakielisille. Muuna oppilaan äidinkielenä on mahdollista opettaa opetuksen järjestäjän tarjoamana ja huoltajan valitsemana jotakin edellä mainitsematonta äidinkieltä koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai valtioneuvoston asetuksen 422/2012 8§:n mukaisesti järjestettynä. Lisäksi erillisrahoitettuna voidaan tarjota oppilaan oman äidinkielen opetusta. Toisessa kotimaisessa kielessä on ruotsin ja suomen kielessä määritelty A- ja B-oppimäärät sekä kaksikielisille oppilaille tarkoitetut äidinkielenomaiset oppimäärät.

Oppilas opiskelee äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa ja toisessa kotimaisessa kielessä seuraavassa taulukossa mainittuja oppimääriä sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä tarjoaa ja oppilaan huoltaja valitsee. Taulukossa oppilaan äidinkielellä tarkoitetaan koulun opetuskieltä (suomi, ruotsi ja saame) tai muuta huoltajan ilmoittamaa kieltä.

Oppilaan äidinkieli	**Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärä**	**Toinen kotimainen kieli**	
	yhteinen	*yhteinen*	*valinnainen*
suomi	suomen kieli ja kirjallisuus	ruotsi	-
ruotsi	ruotsin kieli ja kirjallisuus	suomi	-
saame	saamen kieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi saamenkielisille	-	suomi tai ruotsi
saame	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä saamen kieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	
romani	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä romanikieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	-
viittomakieli	viittomakieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi viittomakielisille	-	ruotsi tai suomi
muu äidin- kieli	muu äidinkieli koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai VA422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä sekä suomi tai ruotsi toisena kielenä	-	ruotsi tai suomi

13.3.1.1. KIELIKASVATUS

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteis- työtä.

13.3.1.2. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet sekä ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat kaikkia äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääriä. Raahen verkko-opetussuunnitelmassa nämä alaluvut on kirjattu erikseen jokaiseen oppimäärään.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista ja tulemaan tietoiseksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Oppilaiden arjen kieli- ja tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuksia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden ja kotien kanssa oppilaiden kielikasvatuksesta ja auttaa heitä rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä monikulttuurisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitykseen. Keskeisiä ovat moni- muotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Ikäkaudelle ja kielitaidolle soveltuva kirjallisuus vahvistaa luovuuden ja mielikuvituksen moni- puolista kehittymistä ja laajentaa oppilaiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjallisuus yhdistää oppilaan kulttuuriinsa ja avartaa käsitystä muista kulttuureista.

Oppilaita rohkaistaan rakentavaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta oppilaita ohjataan ymmärtämään omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemykseen kielestä: kielen rakenteita opiskellaan ikä- kaudelle tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Opetuksessa edetään portaittain oppilaiden kehitysvaiheen mukaan.

Opetus tutustuttaa moniin kulttuurisisältöihin, joista keskeisiä ovat sanataide, media, draama, teatteritaide sekä puhe- ja viestintäkulttuurit. Sanataiteeseen kuuluu kaunokirjallisten tekstien kirjoittaminen ja tulkitseminen. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostaminen, elämysten saaminen ja jakaminen, kulttuurintuntemuksen syventäminen, eettisen kasvun tukeminen sekä oppilaiden kielen ja mielikuvituksen rikastaminen. Draama vahvistaa oppiaineen toiminnallista, kokemuksellista, elämyksellistä ja esteettistä luonnetta. Mediakasvatus tähtää mediasisältöjen tulkitsemiseen ja tuottamiseen ja niiden ymmärtämiseen kulttuurisena ilmiönä. Puhe- ja viestintäkulttuurien opetus vahvistaa vuorovaikutus- ja viestintätaitoja.

Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat opittavien asioiden merkityksellisyys oppilaille ja osallisuuden kokemukset. Oppilaiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä ottamalla huomioon oppilaiden tekstimaailma ja kokemukset sekä laajentamalla niitä. Opetuksessa, oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon oppilaiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo ja tuetaan niin edistyneitä kuin oppimisvaikeuksien kanssa ponnistelevia. Äidinkielen oppimäärät tekevät yhteistyötä.

Vuosiluokilla 1–2 äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen erityisenä tehtävänä on edistää oppilaiden yksilöllisten edellytysten pohjalta itsensä ilmaisemisen ja vuorovaikutuksen taitoja, kielellistä tietoisuutta sekä kehittää kuuntelemisen, puhumisen, lukemisen ja kirjoittamisen perustaito- ja. Opetuksen tehtävänä on kiinnostuksen ja innostuksen vahvistaminen kielelliseen ilmaisuun, draamaan, kaunokirjallisuuteen ja monimuotoisten tekstien tulkitsemiseen ja tuottamiseen. Opetuksessa huolehditaan oppimisprosessin jatkumosta esiopetuksesta kouluun niin äidinkielen perustaitojen kuin laaja-alaisen osaamisen osalta.

13.3.2. Suomen kieli ja kirjallisuus

13.3.2.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet sekä ohjaus, eriyttäminen ja tuki ja oppilaan oppimisen arviointi koskevat myös suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärää.

13.3.2.2. OPPIMÄÄRÄN ERITYINEN TEHTÄVÄ

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus - oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa. Vuosiluokilla 1–2 opetuksen painopiste on luku- ja kirjoitustaitojen perustan luomisessa sekä oppimaan oppimisen ja vuoro- vaikutuksen taitojen kehittämisessä. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta kieleen, ilmaisuun ja erilaisten tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen

13.3.2.3. SUOMEN KIELI JA KIRJALLISUUS -OPPIMÄÄRÄN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

1. luokka

Suomen kieli ja kirjallisuusoppimäärän tavoitteet 1. luokalla	Suomen kieli ja kirjallisuusoppimäärän tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet 1. luokalla
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
T1 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa T2 opastaa oppilasta kehittämään kieltään ja mielikuvitustaan sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojaan tarjoamalla mahdollisuuksia osallistua erilaisiin ryhmä- viestin- tätilanteisiin ja tutustua niiden käytänteisiin	**S1** (L1, L2, L3, L7) • Harjoitellaan ympäristön kielellistä jäsentämistä ja nimeämistä, kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista. • Harjoitellaan kasvokkain tapahtuvia vietintätilanteita. • Havainnoidaan erilaisia viestintätapoja. • Käsitellään erilaisia tekstejä (esimerkiksi lastenkirjallisuutta, satuja, kertomuksia,

T3 tukea oppilasta vahvistamaan ilmaisu- rohkeuttaan ja ohjata häntä ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti, myös draaman avulla T4 ohjata oppilasta rakentamaan viestijä- kuvaansa ja ymmärtämään, että ihmiset viestivät eri tavoin	loruja, tietotekstejä, mediatekstejä ja pelejä) vuorovaikutusharjoitusten, keskustelujen ja draaman avulla.
Tekstien tulkitseminen	

T5 ohjata ja innostaa oppilasta lukutaidon oppimisessa ja tekstien ymmärtämisen taitojen harjoittelussa sekä auttaa häntä tarkkailemaan omaa lukemistaan
 	
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan monimuotoisten tekstien merkityksiä ja rakenteita sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan tekstien tarkastelun yhteydessä
 	
T7 ohjata oppilasta hakemaan tietoa eri tavoin
 	
T8 kannustaa oppilasta kiinnostumaan lastenkirjallisuudesta, mediateksteistä ja muista teksteistä luomalla myönteisiä lukukokemuksia ja elämyksiä sekä tarjoamalla mahdollisuuksia tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen
	S2 (L1, L2, L4, L5)
	• Opetellaan lukutaidon alkeet:
	  ○ Aakkosten opetteleminen.
	  ○ Äänteen ja kirjaimen vastaavuuden oppiminen.
	  ○ Opetellaan lukemisessa tarvittavia käsitteitä; äänne, kirjain, tavu, sana, virke, lopetusmerkki.
	  ○ Tutustutaan käsitteisiin; otsikko, teksti, kuva.
	  ○ Harjoitellaan tekstin ymmärtämistä.
	  ○ Teksteihin tutustumista monipuolisesti.
	  ○ Pohditaan sanojen merkityksiä.
	  ○ Sanavaraston laajentaminen.
	  ○ Jaetaan lukukokemuksia eri tavoin.
	  ○ Harjoitellaan tiedon etsintää ympäristöstä, kuvista sekä kirjoitetuista teksteistä.
	• Harjoitellaan tiedon kertomista toisille.

Tekstien tuottaminen	
T9 rohkaista ja innostaa oppilasta kerto- maan tarinoita ja mielipiteitä sekä kuvaa- maan kokemuksiaan puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla T10 ohjata oppilasta tuottamaan yksinkertaisia kertovia, kuvaavia ja muita tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä T11 opastaa oppilasta harjaannuttamaan käsin kirjoittamisen taitoa ja näppäintaitoja sekä ohjata oppilasta vähitellen tekstien suunnitteluun ja rakentamiseen sekä tuntemaan oikeinkirjoituksen perusasioita ja kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia	**S3** (L1, L2, L4, L5, L7) • Opetellaan isojen ja pienten tekstauskirjainten piirtämistä sekä niillä kirjoittamista. • Opetellaan näppäintaitoja. • Tarkastellaan puhutun kielen muuntamista kirjoitetuksi kieleksi. • Opetellaan kirjoitustaidon alkeet: ○ äänne, kirjain, tavu, sana, virke • Harjoitellaan sanojen ja virkkeiden oikeinkirjoitusta. • Tuetaan oikeinkirjoituksen kehittymistä fonologisen tietoisuuden harjoitteiden ja lukemisen avulla. • Harjoitellaan tuottamaan tekstejä. • Harjoitellaan kuvaamaan omia kokemuksia, havaintoja ja ajatuksia puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla yksin ja yhdessä.

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	
T12 kannustaa oppilasta kehittämään kieli-tietoisuuttaan ja kielen peruskäsitteiden tuntemusta sekä ohjata tekemään havaintoja puhutusta ja kirjoitetusta kielestä sekä auttaa huomaamaan, että omalla kielen- käytöllä on vaikutusta toisten käyt-täytymiseen T13 innostaa oppilasta kuuntelemaan ja lukemaan lapsille suunnattua kirjallisuutta ja valitsemaan itseään kiinnostavaa luettavaa, kehittämään lukuharrastustaan sekä ohjata oppilasta kirjaston käyttöön T14 ohjata oppilasta arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä kulttuurista moninaisuutta, tu-tustuttaa joihinkin lastenkulttuurin muotoihin ja innostaa niiden käyttäjäksi sekä kannustaa tuotta-maan omaa kulttuuria yhdessä muiden kanssa.	**S4** (L2, L3, L7) • Havaintojen tekeminen puhutusta kielestä eri puhetavat ja ympäristön kielet. • Teksteihin tutustumista kuunnellen, luki-en ja esittäen. • Pohditaan sanoja ja sanontoja. • Harjoitellaan erilaisia ilmaisutapoja. • Leikitellään kielellä: lorut, runot, sana- lei-kit. • Herätetään kiinnostusta lukuhar-rastukseen. • Tutustutaan kirjastoon ja sen käyttöön. • Tutustutaan lastenkulttuuriin. • Tutustutaan lähiympäristön tapakultt-uriin, juhlaperinteisiin sekä kansanperinteen muotoihin. • Osallistutaan yhdessä esitysten tai muiden kulttuurituotteiden tekemiseen.

2. luokka

Suomen kieli ja kirjallisuus oppimäärän tavoitteet 2. luokalla	Suomen kieli ja kirjallisuus oppimäärän tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet 2. luokalla
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
T1 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa T2 opastaa oppilasta kehittämään kieltään ja mie-likuvitustaan sekä vuorovaikutus- ja yhteis- työtai-tojaan tarjoamalla mahdollisuuksia osallistua erilai-siin ryhmä- viestintätilanteisiin ja tutustua niiden käytänteisiin T3 tukea oppilasta vahvistamaan ilmaisurohkeut-taan ja ohjata häntä ilmaisemaan itseään kokonais-valtaisesti, myös draaman avulla T4 ohjata oppilasta rakentamaan viestijäkuvaansa ja ymmärtämään, että ihmiset viestivät eri tavoin	**S1** (L1, L2, L3, L7) • Harjoitellaan kasvokkain tapahtuvia viestintätilanteita. • Havainnoidaan erilaisia viestintätapoja. • Käsitellään erilaisia tekstejä (esimerkiksi lastenkirjallisuutta, satuja, kerto- muksia, loruja, tietotekstejä, mediatekstejä ja pelejä) vuorovaikutus- harjoitusten, keskustelujen ja draaman avulla.
Tekstien tulkitseminen	
T5 ohjata ja innostaa oppilasta lukutaidon oppimis-essa ja tekstien ymmärtämisen taitojen harjoit-telussa sekä auttaa häntä tarkkaile- maan omaa lukemistaan T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan moni-muotoisten tekstien merkityksiä ja rakenteita sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan tekstien	**S2** (L1, L2, L4, L5) • Lukutaidon vahvistaminen. • Harjoitellaan käsitteitä: otsikko, teksti ja kuva. • Harjoitellaan tekstinymmärtämistä ja teksti-nymmärtämisen strategioita. • Teksteihin tutustumista monipuolisesti. • Pohditaan sanojen ja sanontojen mer-kityksiä.

tarkastelun yhteydessä T7 ohjata oppilasta hakemaan tietoa eri tavoin T8 kannustaa oppilasta kiinnostumaan lasten- kirjallisuudesta, mediateksteistä ja muista teksteistä luomalla myönteisiä lukukokemuksia ja elämyksiä sekä tarjoamalla mahdollisuuksia tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen	• Tutustutaan erilaisiin tapoihin ilmaista aikaa, järjestystä ja paikkaa erityisesti kertovissa, kuvaavissa ja ohjaavissa teksteissä. • Opitaan käyttämään kerronnan peruskäsitteitä, kuten päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika ja juoni. • Jaetaan lukukokemuksia eri tavoin. • Harjoitellaan tiedon etsintää ympäristöstä, kuvista sekä kirjoitetuista teksteistä. • Harjoitellaan tiedon kertomista toisille.
Tekstien tuottaminen	
T9 rohkaista ja innostaa oppilasta kertomaan tarinoita ja mielipiteitä sekä kuvaamaan kokemuksiaan puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla T10 ohjata oppilasta tuottamaan yksinkertaisia kertovia, kuvaavia ja muita tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä T11 opastaa oppilasta harjaannuttamaan käsin kirjoittamisen taitoa ja näppäintaitoja sekä ohjata oppilasta vähitellen tekstien suunnitte- luun ja rakentamiseen sekä tuntemaan oikein- kirjoituksen perusasioita ja kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia	**S3** (L1, L2, L4, L5, L7) • Kirjoitustaidon vahvistaminen. • Harjoitellaan näppäintaitoja. • Sanojen ja virkkeiden oikeinkirjoituksen harjaantuminen. • Tuetaan oikeinkirjoituksen kehittymistä fonologisen tietoisuuden harjoitteiden ja lukemisen avulla. • Harjoitellaan tuottamaan tekstejä, kertomaan tarinoita ja mielipiteitä. • Harjoitellaan tekstin suunnittelua: aika, paikka, juoni. • Harjoitellaan kuvaamaan omia kokemuksia, havaintoja ja ajatuksia puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla yksin ja yhdessä.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	
T12 kannustaa oppilasta kehittämään kielitietoisuuttaan ja kielen peruskäsitteiden tuntemusta sekä ohjata tekemään havaintoja puhutusta ja kirjoitetusta kielestä sekä auttaa huomaamaan, että omalla kielenkäytöllä on vaikutusta toisten käyttäytymiseen T13 innostaa oppilasta kuuntelemaan ja lukemaan lapsille suunnattua kirjallisuutta ja valitsemaan itseään kiinnostavaa luettavaa, kehittämään lukuharrastustaan sekä ohjata oppilasta kirjaston käyttöön T14 ohjata oppilasta arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä kulttuurista moninaisuutta, tutustuttaa joihinkin lastenkulttuurin muotoihin ja innostaa niiden käyttäjäksi sekä kannustaa tuottamaan omaa kulttuuria yhdessä muiden kanssa	**S4** (L2, L3, L4, L7) • Havaintojen tekeminen puhutusta kielestä eri puhetavat ja ympäristön kielet. • Monipuolista teksteihin tutustumista kuunnellen, lukien ja esittäen. • Keskustellaan tekstien merkityksestä omassa arjessa. • Pohditaan sanoja ja sanontoja. • Harjoitellaan erilaisia ilmaisutapoja. • Tuetaan lukuharrastusta. • Harjoitellaan kirjaston käyttöä. • Tutustutaan lastenkulttuuriin. • Tutustutaan lähiympäristön tapakulttuuriin, juhlaperinteisiin sekä kansan- perinteen muotoihin. • Osallistutaan yhdessä esitysten tai muiden kulttuurituotteiden tekemiseen.

13.3.3. Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 1–2

Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisympäristö rakennetaan monipuoliseksi teksti- ja kieliympäristöksi. Saatavilla tulee olla paljon oppilaita kiinnostavaa kirjallisuutta ja monimuotoisia tekstejä. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä ja niitä julkaistaan luokassa ja lähipiirissä. Kieltä tutkitaan leikinomaisesti, esimerkiksi rooli-, draama- ja teatterileikin keinoin. Opetusta eheytetään niin, että äidinkielen taitojen oppiminen nivoutuu ilmiöiden kielelliseen hahmottamiseen eri oppiaineiden yhteydessä. Koulu- tai lähikirjaston toimintaan ja erilaisiin lasten kulttuuritapahtumiin tutustuminen laajentavat oppimisympäristöä luokan ulkopuolelle. Lisäksi hyödynnetään lähiympäristön ja median kulttuurista monimuotoisuutta. Opetuksessa korostuvat kokemusten ja elämysten jakaminen sekä taitojen harjoitteleminen yhdessä ja yksin, myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Draamaa integroidaan kirjallisuuteen ja muihin oppiaineisiin, esimerkiksi musiikkiin, liikuntaan ja ympäristöoppiin.

13.3.3.1. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS -OPPIAINEESSA VUOSILUOKILLA 1–2

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä luku- ja kirjoitustaidon oppimista yhteistyössä kotien kanssa. Kielellisiä vaikeuksia puheen, lukemisen ja kirjoittamisen alueella pyritään tunnistamaan mahdollisimman varhain. Opettaja mallintaa sanojen, virkkeiden ja tekstien lukemista ja ymmärtämistä sekä kirjoittamisen tapoja. Oppilaita ohjataan käyttämään mediavälineitä monipuolisesti ja turvallisesti. Kielellisesti taitavia oppilaita oh- jataan haastavampien tehtävien, materiaalien ja tekstiympäristöjen pariin. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

13.3.3.2. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS -OPPIAINEESSA VUOSILUOKILLA 1–2

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Yhteisen pohdinnan sekä palautteen antamisen ja saamisen avulla opettaja ohjaa niin koko opetusryhmän kuin yksittäisen oppilaan oppimista ja edistymistä. Vuosiluokilla 1–2 oppimisen arvioinnin päätehtävänä on tukea ja edistää oppilaiden kielellistä kehitystä kaikilla tavoitealueilla. Opettaja pyrkii saamaan kokonaiskuvan kunkin oppilaan kielellisestä kehityksen edistymisestä. Arviointiin perustuvan palautteen kautta oppilaat saavat tietoa kielitaitonsa vahvuuksista sekä edistymisestään opiskelemansa kielen oppijana. Oppilaat saavat myös monipuolisesti palautetta siitä, miten he ymmärtävät ja käyttävät kieltä, ilmaisevat itseään, osallistuvat yhteiseen keskusteluun sekä tuottavat ja tulkitsevat tekstejä. Laadukas ja kannustava palaute osaamisen eri alueilta on tärkeää. Se auttaa oppilaita huomaamaan onnistumisiaan ja edistymistään sekä motivoi suuntaamaan työskentelyään kielellisen kehityksen kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Arviointi tuottaa tietoa myös opetuksen suunnittelua varten sekä auttaa havaitsemaan mahdollisia tuen tarpeita oppilaiden kielellisessä kehityksessä.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärissä ovat

- edistyminen itsensä ilmaisemisessa ja vuorovaikutustaidoissa, sana- ja käsitevarannon karttuminen
- edistyminen lukutaidossa sekä tekstien ymmärtämisessä ja lukemisen harrastamisessa
- edistyminen tekstin tuottamisessa, erityisesti käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen kehittyminen edistyminen kielen ja kulttuurin ymmärtämisessä, erityisesti havaintojen tekeminen sanojen merkityksestä ja arjen kielenkäyttötilanteista.

13.3.4. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

13.3.4.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävä, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppimisen arviointi koskevat myös suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää.

13.3.4.2. OPPIMÄÄRÄN ERITYINEN TEHTÄVÄ

Tuntijako asetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti[170]. Tämän oppimäärän tehtävänä on tukea lapsen ja nuoren kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla oppilas osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioi ja analysoi erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteis- kunnassa. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan moni- kielisyyden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä kotien, oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa oppilasta rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat oppilaille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Oppilaiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään oppilaiden osaamia kieliä.

Kunkin oppilaan tarpeen suomi toisena kielenä -oppimäärään määrittävät oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista[171]. Koska opetus tulee järjestää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti, oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta[172]. Oppilas voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos hänen äidinkielensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta.

Oppimäärän tarpeen selvittämisessä huomioidaan myös seuraavat näkökulmat:
oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin tai joillakin kielitaidon osa-alueilla, jolloin oppilaan osaaminen ei anna vielä edellytyksiä yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai
oppilaan suomen kielen taito ei anna vielä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus - oppimäärän opiskeluun.

Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänelle opetetaan suomea tai ruotsia toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat oppilaan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Mikäli oppilaan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokka tasonsa muutkin oppilaat. Kesken perusopetuksen Suomeen muuttaneiden oppilaiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaito sekä ai- emmin opitut tiedot ja taidot. Tarvittaessa laaditaan oppimissuunnitelma. Opetuksessa hyödynnetään

[170] Valtioneuvoston asetus 422/2012

[171] Perusopetuslaki 628/1998, 30 §

[172] Perusopetuslaki 628/1998, 3 §

tavoitteellisesti erilaisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat kielitaidon monipuolista kehittymistä sekä koulussa että sen ulkopuolella. Oppilas voi siirtyä opiskelemaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun.

Vuosiluokilla 1-2 opetuksen painopiste on suomen kielen ja sen luku- ja kirjoitustaitojen perustan luomisessa sekä oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen kehittämisessä. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta kieleen ja ilmaisuun sekä erilaisten tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen.

13.3.4.3. SUOMI TOISENA KIELENÄ JA KIRJALLISUUS -OPPIMÄÄRÄN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLÖT

1. luokka

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus- oppimäärän tavoitteet vuosiluokalla 1	**Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus- oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 1**
Vuorovaikutustilanteessa toimiminen	
T1 rohkaista oppilasta harjoittamaan vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja erilaisissa koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa sekä vahvistamaan kuuntelun ja kuullun ymmärtämisen taitojaan (L2) T2 harjaannuttaa ja rohkaista oppilasta kertomaan ajatuksistaan ja tunteistaan ja keskustelemaan erilaisista aiheista sekä vahvistamaan niissä tarvittavaa sanastoa ja ilmaisua (L1, L2, L7) T3 kannustaa oppilasta vahvistamaan kielellistä ja kehollista ilmaisurohkeutta ja mieli- kuvitusta ohjaamalla oppilasta osallistu- maan ja ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti, myös draaman keinoin (L1, L2, L7)	**S1** Kohtelias kielenkäyttö: kysyminen, vastaaminen, pyytäminen, kertominen, mielipiteen ilmaisu ja omista tunteista kertominen arjen ja koulun kielenkäyttötilanteissa. Kielen käyttö eri tilanteissa: kohteliaisuudet, mielipide- ja tunneilmaukset, kysymysten rakentaminen, nykyinen ja mennyt aika kerronnassa. Ääntäminen, kuullun ymmärtäminen, toisten kuunteleminen ja toisilta viestijöiltä oppiminen. Teatteri- ja roolileikit sekä muut vuorovaikutusharjoitukset satujen, tarinoiden, lorujen ja tietotekstien käsittelyssä. Kuvataiteen, musiikin, liikunnan sekä toiminnallisuuden hyödyntäminen kielen oppimisen tukena.
Tekstien tulkitseminen	
T4 innostaa ja ohjata oppilasta lukutaidon oppimiseen ja sana- ja käsitevarannon kartuttamiseen (L1, L2, L4) T5 kannustaa oppilasta lukemaan ikäkaudelle ja kieli tasolle sopivia tekstejä ja kirjallisuutta ja keskustelemaan lukemastaan (L2, L4)	**S2** Lukemaan oppimisen edistäminen ja siihen liittyvät käsitteet: äänteet, kirjaimet, tavut, sanat, virkkeet, lopetusmerkit. Keskusteleminen tekstien herättämistä ajatuksista ja tuntemuksista. Havainnoidaan ajan, järjestyksen ja paikan ilmaisemista erityisesti kertovissa ja kuvaavissa teksteissä. Harjoitellaan tekstien ymmärtämistä. Laajennetaan sana- ja käsitevarantoa.
Tekstien tuottaminen	
T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan eri tekstilajien ja niissä tarvittavan sanaston ja kieliopillisten rakenteiden tuottamista (L2, L4)	**S3** Tutustutaan arki- ja kouluelämän sekä lähiympäristöön liittyvään sanastoon, fraseologiaan

T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan käsin kirjoittamisen taitoa ja näppäintaitoja sekä tekstien suunnittelun ja tuottamisen taitoja (L4, L5)	ja kieliopillisiin rakenteisiin. Harjoitellaan käsin kirjoittamista ja näppäilytaitoja.
T8 kannustaa oppilasta harjoittelemaan oikeinkirjoituksen perusasioita (L1, L4, L5)	
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	
T9 innostaa oppilaita edistämään kielitietoisuuttaan tekemällä havaintoja erilaisista puhetavoista omassa lähipiirissään sekä auttaa oppilasta huomaamaan, että omalla kielenkäytöllä on vaikutusta toisten kielelliseen käyttäytymiseen (L4, L6, L7) T10 innostaa oppilasta kuuntelemaan ikä- kaudelle ja kielitaidolle sopivaa kirjallisuutta ja ohjata oppilasta valitsemaan häntä itseään kiinnostavaa luettavaa sekä opastaa kirjaston käyttöön ja lastenkulttuuriin tutustumiseen (L2, L4) T11 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvostamaan eri kieliä ja kulttuureita omassa ympäristössään ja eläytymään erilaisten ihmisten asemaan ja elämäntilanteeseen (L2)	**S4** Keskustellaan päivän tapahtumista, kielen ja kulttuurin merkityksestä erilaisissa koulun vuorovaikutustilanteissa ja monenlaisissa kuulluissa ja luetuissa teksteissä. Suomalaiseen tapakulttuuriin tutustuminen. Eri kulttuurien kertomuksiin, leikkeihin ja juhliin tutustuminen. Kirjaston palveluihin tutustuminen. Havainnoidaan eri kieliä ja viestintätapoja koulussa, medioissa ja vapaa-ajan tilanteissa.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena	
T12 auttaa oppilasta rakentamaan myönteistä käsitystä itsestä viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana (L1, L2, L4) T13 ohjata oppilasta kehittämään kielitaitoaan eri oppiaineissa ja perehtymään koulussa tärkeisiin tekstilajeihin ja niiden ominais- piirteisiin (L1, L2, L4) T14 ohjata oppilasta havainnoimaan itseään kielenkäyttäjänä sekä arvioimaan omaa kielenoppimistaan (L1, L2, L4)	**S5** Tarjotaan erilaisia malleja kouluun ja oppimiseen liittyvistä kielenkäyttötilanteista. Eri oppiaineiden teksteihin ja käsitteisiin tutustuminen. Havainnoidaan ympäristöä tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä. Hyödynnetään oppilaan omaa äidinkielen taitoa oppimisen tukena. Harjoitellaan tiedon kertomista toisille.

2luokka

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus - oppimäärän tavoitteet vuosiluokalla 2	**Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 2**
Vuorovaikutustilanteessa toimiminen	
T1 rohkaista oppilasta harjoittamaan vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja erilaisissa koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa sekä vahvistamaan kuuntelun ja kuullun ymmärtämisen taitojaan (L2) T2 harjaannuttaa ja rohkaista oppilasta	**S1** Harjoitellaan kohteliasta kielenkäyttöä: kysyminen, vastaaminen, pyytäminen, kertominen, mielipiteen ilmaisu ja omista tunteista kertominen arjen ja koulun kielenkäyttötilanteissa.

kertomaan ajatuksistaan ja tunteistaan ja keskustelemaan erilaisista aiheista sekä vahvistamaan niissä tarvittavaa sanastoa ja ilmaisua (L1, L2, L7) T3 kannustaa oppilasta vahvistamaan kielellistä ja kehollista ilmaisurohkeutta ja mielikuvitusta ohjaamalla oppilasta osallis- tumaan ja ilmaisemaan itseään kokonais- valtaisesti, myös draaman keinoin (L1, L2 L7)	Harjoitellaan kielen käyttöä eri tilanteissa: kohteliaisuudet, mielipide- ja tunneilmaukset, kysymysten rakentaminen, nykyinen ja mennyt aika kerronnassa. Harjoitellaan ääntämistä, kuullun ymmärtämistä, toisten kuuntelemista ja toisilta viestijöiltä oppimista. Hyödynnetään teatteri- ja roolileikkejä sekä muita vuorovaikutusharjoituksia satujen, tarinoiden, lorujen ja tietotekstien käsittelyssä. Hyödynnetään kuvataiteen, musiikin, liikunnan sekä toiminnallisuutta kielen oppimisessa.
Tekstien tulkitseminen	
T4 innostaa ja ohjata oppilasta lukutaidon oppimiseen ja sana- ja käsitevarannon kartuttamiseen (L1, L2, L4) T5 kannustaa oppilasta lukemaan ikäkaudelle ja kieli tasolle sopivia tekstejä ja kirjallisuutta ja keskustelemaan lukemastaan (L2, L4)	**S2** Edistetään lukemaan oppimista ja opetellaan siihen liittyviä käsitteitä: teksti, kuva, otsikko, kappale, virke, lopetusmerkki. Havainnoidaan ajan, järjestyksen ja paikan ilmaisemista erityisesti kertovissa ja kuvaavissa teksteissä. Harjoitellaan tekstien ymmärtämisen strategioita: silmäily, pääasiat, otsikot, kuvat, kuvatekstit ja graafiset esitykset. Harjoitellaan yhteisten ja oman kiinnostuksen mukaisten kaunokirjallisten ja tietotekstien lukemista. Tutkitaan kaunokirjallisten ja tietotekstien merkityksiä ja rakenteita. Harjoitellaan lukukokemuksien jakamista. Laajennetaan sana- ja käsitevarantoa. Opitaan tunnistamaan kerronnan peruskäsitteet: päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika sekä juoni.
Tekstien tuottaminen	
T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan eri tekstilajien ja niissä tarvittavan sanaston ja kieliopillisten rakenteiden tuottamista (L2, L4) T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan käsin kirjoittamisen taitoa ja näppäintaitoja sekä tekstien suunnittelun ja tuottamisen taito- ja (L4, L5) T8 kannustaa oppilasta harjoittelemaan oikeinkirjoituksen perusasioita (L1, L4, L5)	**S3** Tutustutaan eri tekstilajeihin ja niiden piirteisiin kuten sanastoon, fraseologiaan ja kieliopillisiin rakenteisiin. Harjoitellaan käsin kirjoittamista ja näppäilytaito- ja. Tuotetaan erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä yksin ja ryhmässä. Opetellaan oikeinkirjoituksen perusasiat: sanaväli, tavutus, virke ja lopetusmerkit, iso alkukirjain.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	
T9 innostaa oppilasta edistämään kielitietoisuuttaan tekemällä havaintoja erilaisista puhetavoista omassa lähipiirissään sekä auttaa	**S4** Keskustellaan päivän tapahtumista, kielen ja kulttuurin merkityksestä erilaisissa koulun vuorovaikutustilanteissa

oppilasta huomaamaan, että omalla kielenkäytöllä on vaikutusta toisten kielelliseen käyttäytymiseen (L4, L6, L7) T10 innostaa oppilasta kuuntelemaan ikäkaudelle ja kielitaidolle sopivaa kirjallisuutta ja ohjata oppilasta valitsemaan häntä itseään kiinnostavaa luettavaa sekä opas- taa kirjaston käyttöön ja lastenkulttuuriin tutustumiseen (L2, L4) T11 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvostamaan eri kieliä ja kulttuureita omassa ympäristössään ja eläytymään erilaisten ihmisten asemaan ja elämäntilanteeseen (L2)	sekä monenlaisissa kuulluissa ja luetuissa teksteissä. Tutustutaan suomalaiseen tapakulttuuriin. Tutustutaan eri kulttuurien kertomuksiin, leikkeihin ja juhliin. Tutustutaan kirjaston palveluihin. Havainnoidaan eri kieliä ja viestintätapoja koulussa, medioissa ja vapaa-ajan tilanteissa.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena	
T12 auttaa oppilasta rakentamaan myönteistä käsitystä itsestä viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana (L1, L2, L4) T13 ohjata oppilasta kehittämään kielitaitoaan eri oppiaineissa ja perehtymään koulussa tärkeisiin tekstilajeihin ja niiden ominaispiirteisiin (L1, L2, L4) T14 ohjata oppilasta havainnoimaan itseään kielenkäyttäjänä sekä arvioimaan omaa kielenoppimistaan (L1, L2, L4)	**S5** Tarjotaan erilaisia malleja kouluun ja oppimiseen liittyvistä kielenkäyttötilanteista. Tutustutaan eri oppiaineiden teksteihin ja käsitteisiin. Havainnoidaan ympäristöä tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä. Hyödynnetään oppilaan omaa äidinkielen taitoa oppimisen tukena. Harjoitellaan tiedon kertomista toisille. Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa.

13.3.5. Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 1–2

Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisympäristö rakennetaan monipuoliseksi teksti- ja kieliympäristöksi. Saatavilla tulee olla paljon oppilaita kiinnostavaa kirjallisuutta ja monimuotoisia tekstejä. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä ja niitä julkaistaan luokassa ja lähipiirissä. Kieltä tutkitaan leikinomaisesti, esimerkiksi rooli-, draama- ja teatterileikin keinoin. Opetusta eheytetään niin, että äidinkielen taitojen oppiminen nivoutuu ilmiöiden kielelliseen hahmottamiseen eri oppiaineiden yhteydessä. Koulu- tai lähikirjaston toimintaan ja erilaisiin lasten kulttuuritapahtumiin tutustuminen laajentavat oppimisympäristöä luokan ulkopuolelle. Lisäksi hyödynnetään lähiympäristön ja median kulttuurista monimuotoisuutta. Opetuksessa korostuvat kokemusten ja elämysten jakaminen sekä taitojen harjoitteleminen yhdessä ja yksin, myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Draamaa integroidaan kirjallisuuteen ja muihin oppiaineisiin, esimerkiksi musiikkiin, liikuntaan ja ympäristöoppiin.

13.3.5.1. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS -OPPIAINEESSA VUOSILUOKILLA 1–2

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä luku- ja kirjoitustaidon oppimista yhteistyössä kotien kanssa. Kielellisiä vaikeuksia puheen, lukemisen ja kirjoittamisen alueella pyritään tunnistamaan mahdollisimman varhain. Opettaja mallintaa sanojen, virkkeiden ja tekstien lukemista ja ymmärtämistä sekä kirjoittamisen tapoja. Oppilaita ohjataan käyttämään mediavälineitä monipuolisesti ja turvallisesti. Kielellisesti taitavia oppilaita oh- jataan haastavampien tehtävien, materiaalien ja tekstiympäristöjen pariin. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

13.3.5.2. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS -OPPIAINEESSA VUOSILUOKILLA 1–2

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Yhteisen pohdinnan sekä palautteen antamisen ja saamisen avulla opettaja ohjaa niin koko opetusryhmän kuin yksittäisen oppilaan oppimista ja edistymistä. Vuosiluokilla 1–2 oppimisen arvioinnin päätehtävänä on tukea ja edistää oppilaiden kielellistä kehitystä kaikilla tavoitealueilla. Opettaja pyrkii saamaan kokonaiskuvan kunkin oppilaan kielellisestä kehityksen edistymisestä. Arviointiin perustuvan palautteen kautta oppilaat saavat tietoa kielitaitonsa vahvuuksista sekä edistymisestään opiskelemansa kielen oppijana. Oppilaat saavat myös monipuolisesti palautetta siitä, miten he ymmärtävät ja käyttävät kieltä, ilmaisevat itseään, osallistuvat yhteiseen keskusteluun sekä tuottavat ja tulkitsevat tekstejä. Laadukas ja kannustava palaute osaamisen eri alueilta on tärkeää. Se auttaa oppilaita huomaamaan onnistumisiaan ja edistymistään sekä motivoi suuntaamaan työskentelyään kielellisen kehityksen kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Arviointi tuottaa tietoa myös opetuksen suunnittelua varten sekä auttaa havaitsemaan mahdollisia tuen tarpeita oppilaiden kielellisessä kehityksessä.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärissä ovat

- edistyminen itsensä ilmaisemisessa ja vuorovaikutustaidoissa, sana- ja käsitevarannon karttuminen
- edistyminen lukutaidossa sekä tekstien ymmärtämisessä ja lukemisen harrastamisessa
- edistyminen tekstin tuottamisessa, erityisesti käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen kehittyminen edistyminen kielen ja kulttuurin ymmärtämisessä, erityisesti havaintojen tekeminen sanojen merkityksestä ja arjen kielenkäyttötilanteista.

13.3.6. Toinen kotimainen kieli

13.3.6.1. KIELIKASVATUS

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja kannustaa käyttämään vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppi- aineiden yhteistyötä.

13.3.6.2. TOISEN KOTIMAISEN JA VIERAIDEN KIELTEN OPISKELUN MAHDOLLISUUDET

Oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluu vähintään yksi pitkä ja yksi keskipitkä kielen oppimäärä. Näistä toinen on toinen kotimainen kieli (ruotsi tai suomi) ja toinen jokin vieras kieli tai saamen kieli. Pitkiä oppimääriä ovat A-oppimäärät sekä ruotsin ja suomen äidinkielenomaiset oppimäärät. Keskipitkiä oppimääriä ovat B1-oppimäärät. Lisäksi opetuksen järjestäjä voi tarjota oppilaille valinnaisina ja vapaaehtoisina kieliopintoina eripituisia kielten oppimääriä.

Toinen kotimainen kieli -oppiaineeseen on näissä perusteissa määritelty kuusi oppimäärää: äidinkielenomainen suomi ja ruotsi, ruotsin ja suomen pitkä eli A-oppimäärä sekä ruotsin ja suomen keskipitkä eli B1-oppimäärä.

Vieras kieli -oppiaineeseen on määritelty seitsemän eri oppimäärää: englannin, muun vieraan kielen ja saamen pitkät eli A-oppimäärät, vieraan kielen keskipitkä eli B1-oppimäärä sekä vieraan kielen, saamen ja latinan lyhyet eli B2-oppimäärät. Vieraan kielen oppimääräkuvaukset soveltuvat kaikille niille kielille, joille ei ole kielikohtaista oppimääräkuvausta. Paikalliseen opetussuunnitelmaan laaditaan tällöin kielikohtainen sovellus näiden opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Englantiin on opetussuunnitelman perusteissa laadittu vain A-oppimäärä. Jos on tarpeen, voidaan paikallisesti laatia englannin B1- tai B2- oppimääräkuvaus vieraan kielen B1- tai B2- oppimäärän perusteiden pohjalta. Perusteissa määritelty kehittyvän kielitaidon taso soveltuu eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii paikallisen opetus- suunnitelman noudattaen näitä opetussuunnitelman perusteita soveltuvin osin.

13.3.6.3. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Ruotsin kielen opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ruotsinkielisissä ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kieli- valinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Ruotsin kielen opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla Pohjoismaita. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä. Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

13.3.6.4. RUOTSIN KIELEN A-OPPIMÄÄRÄN OPETUKSEN TAVOITTEET VUOSILUOKILLA 1-2

Koulussa ensimmäinen vieras kieli tai toinen kotimainen kieli alkaa useimmiten 3. vuosiluokalla. A-oppimäärän opetus voidaan kuitenkin aloittaa jo ennen 3. vuosiluokkaa. Tällöin noudatetaan A-oppimäärän opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon oppilaiden ikä.

Jo ennen A-oppimäärän opetuksen alkamista voidaan oppilaita tutustuttaa alustavasti joihinkin kieliin, esimerkiksi ruotsiin. Tällaista toimintaa kutsutaan kielisuihkuksi. Kielen tai kielten alkeita opitaan siinä laulaen, leikkien, pelaten ja liikkuen. Aiheet valitaan oppilaita kiinnostavista asioista yhdessä oppilaiden kanssa. Opetus voidaan toteuttaa muiden oppituntien yhteydessä, osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia tai sille voidaan varata omia oppitunteja tai opetustuokioita. Kielisuihkua voidaan järjestää myös ylemmillä vuosiluokilla.

13.3.7. Vieraat kielet

13.3.7.1. KIELIKASVATUS

Kielikasvatusta koskevat tavoitteet sekä toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet on määritelty toisen kotimaisen kielen opetusta koskevassa osuudessa.

13.3.7.2. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikkillisyydelle ja luovuudelle.

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työ- tapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä. Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

13.3.7.3. ENGLANNIN/MUUN VIERAAN KIELEN/SAAMEN KIELEN OPETUKSEN TAVOITTEET VUOSILUOKILLA 1-2

Koulussa ensimmäinen vieras kieli tai toinen kotimainen kieli alkaa useimmiten 3. vuosiluokalla. A-oppimäärän opetus voidaan kuitenkin aloittaa jo ennen 3. vuosiluokkaa. Tällöin noudatetaan A-oppimäärän opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon oppilaiden ikä.

Jo ennen A-oppimäärän opetuksen alkamista voidaan oppilaita tutustuttaa alustavasti joihinkin kieliin, kuten englantiin, saameen tai muuhun kieleen. Tällaista toimintaa kutsutaan kielisuihkuksi. Kielen tai kielten alkeita opitaan siinä laulaen, leikkien, pelaten ja liikkuen. Aiheet valitaan oppilaita kiinnostavista asioista yhdessä oppilaiden kanssa. Opetus voidaan toteuttaa muiden oppituntien yhteydessä, osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia tai sille voidaan varata omia oppitunteja tai opetustuokioita. Kielisuihkua voidaan järjestää myös ylemmillä vuosiluokilla.

13.3.8. Matematiikka

13.3.8.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee oppilaiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan sekä positiivista minäkuvaa matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteis- työtaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa oppilaat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetus ohjaa oppilaita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää oppilaiden kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Vuosiluokkien 1−2 matematiikan opetuksessa oppilaille tarjotaan monipuolisia kokemuksia matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden muodostumisen perustaksi. Opetuksessa hyödynnetään eri aisteja. Opetus kehittää oppilaiden kykyä ilmaista matemaattista ajatteluaan konkreettisin välinein, suullisesti, kirjallisesti ja piirtäen sekä tulkiten kuvia. Matematiikan opetus luo vahvan pohjan lukukäsitteen ja kymmenjärjestelmän ymmärtämiseksi sekä laskutaidolle.

13.3.8.2. MATEMATIIKAN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

1.luokka

Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 1	Matematiikan opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset vuosiluokalla 1
Merkitys, arvot ja asenteet T1 tukea oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä myönteisen minäkuvan ja itseluottamuksen kehittymistä (L1, L3, L5)	**S1 Ajattelun taidot** • tarjotaan mahdollisuuksia löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia • vertaillaan, luokitellaan ja asetetaan järjestykseen • havaitaan syy- ja seuraussuhteita • harjoitellaan tarkastelemaan matemaattisia tilanteita eri näkökulmista • tutustutaan ohjelmoinnin alkeisiin laatimalla vaiheittaisia toimintaohjeita, joita myös testataan • opetellaan antamaan yksikäsitteisiä, tarkkoja komentoja ihmiseltä toiselle, esimerkiksi ota ‘kolme askelta eteenpäin’ – ei ‘ota kolme askelta’, jotka voisivat olla sivulle tai taakse
Työskentelyn taidot T2 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan tehdä havaintoja matematiikan näkökulmasta sekä tulkita ja hyödyntää niitä eri tilanteissa (L4) T3 kannustaa oppilasta esittämään ratkaisujaan ja	**S2 Luvut ja laskutoimitukset** • laskutoimituksissa käytetään luonnollisia lukuja • varmistetaan lukumäärän, lukusanan ja numeromerkinnän

päätelmiään konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen (L2, L4, L5) T4 ohjata oppilasta kehittämään päättely- ja ongelman- ratkaisu-taitojaan (L1, L4, L6)	välinen yhteys • laajennetaan ymmärrystä luvuista laskemalla, hahmottamalla ja arvioimalla lukumääriä • harjoitellaan lukujonotaitoja sekä taitoa vertailla ja asettaa lukuja järjestykseen • tutkitaan lukujen ominaisuuksia kuten parillisuutta, moni-kertoja ja puolittamista • perehdytään lukujen 1 – 10 hajotelmiin. • ohjataan oppilaita käyttämään lukuja tarkoituksen mukaisella tavalla eri tilanteissa, lukumäärän, järjestyksen ja mit-taustuloksen ilmaisemisessa sekä laskutoimituksissa • perehdytään kymmenjärjestelmän periaatteeseen konkreettis-ten mallien avulla käyttäen eri laskutapoja ja välineitä (erilaiset esineet, kymmenjärjestelmävälineet, lukusuora, tabletit, verk-kopelit sekä paperi ja kynä) • harjoitellaan erilaisia päässälaskustrategioita laskutaidon suju-voittamiseksi • harjoitellaan luvun 10 ylitystä yhteen- ja vähennyslaskussa • konkretisoidaan yhteen- ja vähennyslaskut erilaisissa sovellust-ilanteissa • opitaan hyödyntämään vaihdannaisuutta ja liitännäisyyttä yht-eenlaskussa • kehitetään oppilaiden yhteen- ja vähennyslaskutaitoja lukualueella 0 – 20
Käsitteelliset ja tiedonala-kohtaiset tavoitteet	**S3 Geometria ja mittaaminen** • kehitetään oppilaiden taitoa hahmottaa kolmiulotteista ympäristöä ja havaita siinä tason geometriaa • harjoitellaan suunta- ja sijainti käsitteiden käyttöä (alas, ylös, alla, päällä, vasen, oikea, jne.) • tehdään yksinkertaisia peilauksia ja suurennoksia. • tutkitaan yhdessä kappaleita ja tasokuvioita, tunnistamisen lisäksi rakennetaan ja piirretään • ohjataan oppilaita löytämään ja nimeämään ominaisuuksia, joiden mukaan kappaleita ja tasokuviota myös luokitellaan. • harjoitellaan mittaamista (mittaamisen periaate, arviointi, tar-kistus, mittaustulosten perusteleminen) • käsitellään suureita pituus, massa, tilavuus, hinta ja aika sekä harjoitellaan niihin liittyvien mittayksiköiden käyttöä • keskeisiä mittayksiköitä ovat metri ja senttimetri • harjoitellaan kellonaikoja ja ajanyksiköitä (tasan ja puoli) • harjoitellaan rahan käyttöä (20€, 10€, 5€, 2€, 1€).
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintätapoja (L1, L4) T6 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä ja kymmenjär-jestelmän peri- aatteen ymmärtämisessä (L1, L4) T7 perehdyttää oppilasta pe-ruslaskutoimitusten peri-aatteisiin ja tutustuttaa niiden ominaisuuksiin (L1, L4) T8 ohjata oppilasta kehittämään sujuvaa peruslaskutaitoa lu-onnollisilla luvuilla ja käyt-tämään erilaisia päässä- laskus-trategioita (L1, L4) T9 tutustuttaa oppilas geome-trisiin muotoihin ja ohjata havainnoimaan niiden ominaisuuksia (L1, L4, L5) T10 ohjata oppilasta ymmärtämään mittaamisen peri-aate (L1, L4) T11 tutustuttaa oppilas taulu-koihin ja diagrammeihin (L1, L4) T12 harjaannuttaa oppilasta laatimaan vaiheittaisia toimintaohjeita ja toimimaan ohjeen mukaan (L1, L2, L4, L5)	**S4 Tietojenkäsittely ja tilastot** • pohjustetaan oppilaiden taitoja kerätä ja tallentaa tieto- ja ki-innostavista aihepiireistä laaditaan ja tulkitaan yksinkertaisia taulukoita ja pylväs- diagrammeja

2. luokka

Matematiikan oppimäärän tavoitteet 2. luokalla	Matematiikan oppimäärän tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet 2. luokalla
Merkitys, arvot ja asenteet T1 tukea oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä myönteisen minäkuvan ja itseluottamuksen kehittymistä (L1, L3, L5) **Työskentelyn taidot** T2 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan tehdä havaintoja matematiikan näkökulmasta sekä tulkita ja hyödyntää niitä eri tilanteissa (L4) T3 kannustaa oppilasta esittämään ratkaisujaan ja päätelmiään konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen (L2, L4, L5) T4 ohjata oppilasta kehittämään päättely- ja ongelman- ratkaisutaitojaan (L1, L4, L6) **Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet** T5 ohjata oppilasta ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintätapoja (L1, L4) T6 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä ja kymmenjärjestelmän peri- aatteen ymmärtämisessä (L1, L4) T7 perehdyttää oppilasta peruslaskutoimitusten periaatteisiin ja tutustuttaa niiden ominaisuuksiin (L1, L4) T8 ohjata oppilasta kehittämään sujuvaa peruslaskutaitoa luonnollisilla luvuilla ja käyttämään erilaisia päässä- laskustrategioita (L1, L4) T9 tutustuttaa oppilas geometrisiin muotoihin ja ohjata havainnoimaan niiden ominaisuuksia (L1, L4, L5)	**S1 Ajattelun taidot** • tarjotaan mahdollisuuksia löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia • vertaillaan, luokitellaan ja asetetaan järjestykseen • havaitaan syy- ja seuraussuhteita • harjoitellaan tarkastelemaan matemaattisia tilanteita eri näkökulmista • tutustutaan ohjelmoinnin alkeisiin laatimalla vaiheittaisia toimintaohjeita, joita myös testataan • opetellaan antamaan yksikäsitteisiä, tarkkoja komentoja ihmiseltä toiselle, esimerkiksi ota 'kolme askelta eteenpäin' – ei 'ota kolme askelta', jotka voisivat olla sivulle tai taakse **S2 Luvut ja laskutoimitukset** • laskutoimituksissa käytetään luonnollisia lukuja • varmistetaan lukumäärän, lukusanan ja numeromerkinnän välinen yhteys • laajennetaan ymmärrystä luvuista laskemalla, hahmottamalla ja arvioimalla lukumääriä • harjoitellaan lukujonotaitoja sekä taitoa vertailla ja asettaa lukuja järjestykseen • tutkitaan lukujen ominaisuuksia kuten parillisuutta, monikertoja ja puolittamista • perehdytään lukujen 1 – 10 hajotelmiin. • ohjataan oppilaita käyttämään lukuja tarkoituksenmukaisella tavalla eri tilanteissa, lukumäärän, järjestyksen ja mittaustuloksen ilmaisemisessa sekä laskutoimituksissa • perehdytään kymmenjärjestelmän periaatteeseen konkreettisten mallien avulla käyttäen eri laskutapoja ja välineitä (erilaiset esineet, kymmenjärjestelmävälineet, lukusuora, tabletit, verkkopelit sekä paperi ja kynä) • harjoitellaan erilaisia päässälaskustrategioita laskutaidon sujuvoittamiseksi • harjoitellaan luvun 10 ylitystä yhteen- ja vähennyslaskussa • konkretisoidaan yhteen- ja vähennyslaskut erilaisissa sovellustilanteissa • opitaan hyödyntämään vaihdannaisuutta ja liitännäisyyttä yhteenlaskussa • kehitetään oppilaiden yhteen- ja vähennyslaskutaitoja lukualueella 0 • 100, myös allekkain laskien. • ohjataan oppilaita ymmärtämään kertolaskun käsite konkretian avulla ja opetellaan kertotaulut 0-5 ja 10 • luodaan pohja ymmärtää jakolasku sekä kerto- ja jakolaskun yhteys • hyödynnetään vaihdannaisuutta kertolaskussa ja tutustutaan kertolaskun liitännäisyyteen

T10 ohjata oppilasta ymmärtämään mittaamisen periaate (L1, L4) T11 tutustuttaa oppilas taulukoihin ja diagrammeihin (L1, L4) T12 harjaannuttaa oppilasta laatimaan vaiheittaisia toimintaohjeita ja toimimaan ohjeen mukaan (L1, L2, L4, L5)	• pohjustetaan murtoluvun käsitettä jakamalla kokonainen yhtä suuriin osiin. **S3 Geometria ja mittaaminen** • kehitetään oppilaiden taitoa hahmottaa kolmiulotteista ympäristöä ja havaita siinä tason geometriaa • harjoitellaan suunta- ja sijainti käsitteiden käyttöä (alas, ylös, alla, päällä, vasen, oikea, jne.) • tehdään yksinkertaisia peilauksia ja suurennoksia. • tutkitaan yhdessä kappaleita ja tasokuvioita, tunnistamisen lisäksi rakennetaan ja piirretään • ohjataan oppilaita löytämään ja nimeämään ominaisuuksia, joiden mukaan kappaleita ja tasokuviota myös luokitellaan. • harjoitellaan mittaamista (mittaamisen periaate, arvioin- ti, tarkistus, mittaustulosten perusteleminen) • käsitellään suureita pituus, massa, tilavuus, hinta ja aika sekä harjoitellaan niihin liittyvien mittayksiköiden käyttöä • keskeisiä mittayksiköitä ovat metri ja senttimetri, kilo- gramma ja gramma sekä litra ja desilitra • harjoitellaan kellonaikoja ja ajanyksiköitä (vaille, yli, 1d - 1 min) • harjoitellaan rahan käyttöä (sentit, eurot ja setelit 5€- 100€) **S4 Tietojenkäsittely ja tilastot** • pohjustetaan oppilaiden taitoja kerätä ja tallentaa tietoja kiinnostavista aihepiireistä • laaditaan ja tulkitaan yksinkertaisia taulukoita ja pylväs- diagrammeja

13.3.8.3. MATEMATIIKAN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 1-2

Opetuksen lähtökohtana käytetään oppilaille tuttuja ja kiinnostavia aiheita ja ongelmia. Tavoitteena on luoda oppimisympäristö, jossa matematiikkaa opiskellaan toiminnallisesti ja välineiden avulla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Oppilaat tottuvat työskentelemään sekä
itsenäisesti että yhdessä. Pedagogisesti ohjatut leikit ja pelit ovat yksi tärkeä työtapa. Opetuksessa ja opiskelussa käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa.

13.3.8.4. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI MATEMATIIKASSA VUOSILUOKILLA 1-2

Koulun alkaessa selvitetään, mitä oppilaat jo osaavat ja millaisia eroja osaamisessa on. Kumulatiivisena oppiaineena matematiikan perusasioiden hallinta on välttämätön edellytys uusien sisältöjen oppimiselle. Oppilaille tarjotaan tukea puutteellisten, aiemmin opittujen tietojen ja taitojen täydentämiseen sekä uusien sisältöjen oppimiseen. Matematiikan oppimisen valmiuksien kehittämiselle ja matematiikan oppimiselle varataan riittävästi aikaa ja tuetaan oppimista systemaattisesti. Oppilaiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti. Tarjottava tuki antaa oppilaille mahdollisuuden kehittää taitojaan niin, että oppimisen ja osaamisen ilo säilyvät. Oppilaille tarjotaan sopivia välineitä oppimisen tueksi ja luodaan mahdollisuuksia oivaltaa ja ymmärtää itse. Oppilaille turvataan mahdollisuus riittävään harjoitteluun.

Taitaville oppilaille tarjotaan mahdollisuus syventää vuosiluokkien 1-2 sisältöjen ymmärtämistä. Sisältöalueita voivat olla esimerkiksi luonnollisten lukujen ominaisuudet, erilaiset lukujonot, geometria, luova ongelmanratkaisu ja vaativammat peruslaskutoimitusten sovellukset.

13.3.8.5. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI MATEMATIIKASSA VUOSILUOKILLA 1-2

Vuosiluokilla 1-2 oppimisen arvioinnin päätehtävänä lukuvuoden aikana on tukea ja edistää oppilaiden matemaattisen ajattelun ja osaamisen kehittymistä kaikilla tavoitealueilla. Matematiikan oppimisen arviointi ja palaute on kannustavaa. Oppilaita rohkaistaan vahvuuksien ylläpitämiseen ja kehittymässä olevien taitojen harjoittelemiseen. Oppilaita ohjataan huomaamaan oman oppimisensa eteneminen.

Oppilaiden matematiikan ymmärtämisen ja osaamisen tasoa voidaan selvittää puheen, välineiden, piirtämisen tai kirjallisen työskentelyn avulla. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa edistymistään eri tavoin. On tärkeää arvioida ratkaisujen oikeellisuuden lisäksi tekemisen tapaa ja sujuvuutta.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita matematiikassa ovat

- edistyminen lukukäsitteen ymmärtämisessä ja lukujonotaidoissa
- edistyminen kymmenjärjestelmän ymmärtämisessä
- edistyminen laskutaidon sujuvuudessa
- edistyminen kappaleiden ja kuvioiden luokittelun taidoissa
- edistyminen matematiikan käyttämisessä ongelmanratkaisussa.

13.3.9. Ympäristöoppi

13.3.9.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Ympäristöoppi on biologian, maantiedon, fysiikan, kemian ja terveystiedon tiedonaloista koostuva integroitu oppiaine, jonka opetukseen sisältyy kestävän kehityksen näkökulma. Ympäristö- opissa yhdistyy sekä luonnon- että ihmistieteellisiä näkökulmia. Ympäristöopissa oppilaat nähdään osana ympäristöä, jossa he elävät. Lähtökohtana on luonnon kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä.

Ympäristöopin opetus tukee oppilaiden ympäristösuhteen rakentumista, maailmankuvan kehittymistä sekä kasvua ihmisenä. Ympäristöopin opetuksen tavoitteena on ohjata oppilaita tuntemaan ja ymmärtämään luontoa ja rakennettua ympäristöä, niiden ilmiöitä, itseään ja muita ihmisiä sekä terveyden ja hyvinvoinnin merkitystä. Ympäristöopin monitieteinen perusta edellyttää, että oppilaat harjaantuvat hankkimaan, käsittelemään, tuottamaan, esittämään, arvioimaan ja arvottamaan tietoa erilaisissa tilanteissa. Tieteellistä tietoa käytetään opetuksen perustana[173] ja kriittisen ajattelun kehittämiseen kiinnitetään huomiota. Ympäristöopissa kiinnitetään huomiota kestävän kehityksen ekologiseen, kulttuuriseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen ulottuvuuteen. Ympäristöopin keskeisenä tavoitteena on ohjata ymmärtämään ihmisten tekemien valintojen vaikutuksia elämälle ja ympäristölle nyt sekä tulevaisuudessa.

Ympäristöopissa rakennetaan perustaa ympäristöopin eri tiedonalojen osaamiselle. Tavoitteena on tunnistaa niiden merkitys ympäristössä, teknologiassa, jokapäiväisessä elämässä, ihmisessä ja ihmisen toiminnassa. Biologian kannalta keskeistä on oppia tuntemaan ja ymmärtämään luon- nonympäristöä, ihmistä, elämää, sen kehittymistä ja reunaehtoja maapallolla. Maantiedon kannalta keskeistä on tutkia omaa lähiympäristöä sekä ymmärtää erilaisia alueita maapallolla, niillä esiintyviä ilmiöitä ja alueilla asuvien ihmisten elämää. Fysiikan kannalta keskeistä on ymmärtää luonnon perusrakenteita ja ilmiöitä, ja selittää näitä ilmiöitä käyttäen myös omissa tutkimuksissa saatavaa tietoa. Kemian kannalta keskeistä on havaita erilaisia aineita ympärillämme sekä tutkia, kuvailla ja selittää niiden ominaisuuksia, rakenteita ja niissä tapahtuvia muutoksia. Terveystiedon kannalta keskeistä on oppia ymmärtämään terveyttä tukevia ja suojaavia tekijöitä ympäristössä ja ihmisten toiminnassa, ja edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista.

[173] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 §

Opetuksen tavoitteena on herättää ja syventää oppilaiden kiinnostusta ympäristöopin eri tiedonaloja kohtaan. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla jokaiselle oppilaalle mahdollisuuksia tutustua monipuolisesti kaikkiin ympäristöopin tiedonaloihin sekä niihin liittyvään teknologiaan ja koulutuspolkuihin.

Vuosiluokilla 1-2 ympäristöopin opetus jäsennetään kokonaisuuksiksi, joissa tarkastellaan oppilaiden omaa ympäristöä sekä oppilaita ja heidän toimintaansa yhteisön jäsenenä. Leikkiin perustuvien ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla viritetään uteliaisuutta ja kiinnostusta ympäristön ilmiöitä kohtaan. Lisäksi harjoitellaan ympäristön jäsentämistä ja nimeämistä sekä omaan hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä asioita.

13.3.9.2. KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

1. luokka

Ympäristöopin opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 1	Ympäristöopin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 1

Merkitys, arvot ja asenteet
T1 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia toteuttaa luontaista uteliaisuuttaan ja auttaa oppilasta kokemaan ympäristöopin asiat merkityksel-liseksi itselleen
 	
T2 kannustaa oppilasta iloitsemaan ympäristöopin oppimisesta, omasta osaamisesta ja uusista haasteista ((L1, L6)
 	
T3 tukea oppilaan ympäristöherkkyyden kehittymistä ja ohjata oppilasta toimimaan kestävällä tavalla lähiympäristössä (L3, L7)
 	
Tutkimisen ja toimimisen taidot
T4 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimi- maan sekä liikkumaan ja retkeilemään lähiympäristössään (L3)
(S2-S4, S6)
 	
T5 kannustaa oppilasta ihmettelemään ja kyselemään pienimuotoisissa tutkimuksissa (L1, L7)
 	
T6 ohjata oppilasta tekemään havaintoja ja kokeiluja koulussa ja lähiympäristössä eri aisteja ja yksinkertaisia tutkimusvälineitä käyttäen sekä esittelemään tuloksiaan eri tavoin (L1, L4)
 	
T7 oppilas harjoittelee kuvailemaan, vertailemaan ja luokittelemaan eliöitä, elinympäristöjä, ilmiöitä, materiaaleja ja tilanteita sekä nimeämään niitä (L1, L4)
 	
T8 opastaa oppilasta toimimaan turvallisesti, noudattamaan annettuja ohjeita (L3)
	S1 Kasvu ja kehitys:
	• Ihmisen elinkaari ja oman ikäkauden kasvu ja kehitys pääpiirteissään
	• Ihmisen kehon osat mielen hyvinvoinnin edistäminen
	  ○ tunnetaitojen harjoittelu
	• tilanteen mukainen pukeutuminen ja puhtaus riittävän levon, liikunnan ja ravinnon merkitys terveydelle
	
	S2 Kotona ja koulussa toimiminen:
	• turvallinen toiminta luokassa, koulussa, internetissä ja lähiympäristössä jalankulkijana ja pyöräilijänä liikenteessä
	• Säänmukainen pukeutuminen eri vuoden- aikoina
	• Käytetään ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteitä kuvaamaan ilmiöitä ja teknologi- aa sekä arjen tilanteita ja toimintaa
	  ○ esim. massa
	• tavalliset lasten sairaudet ja tapaturmat sekä niiden hoito
	  ○ esim. vilustumissairaudet, haava, nenäverenvuoto ja allergia
	• 112 ja avun hakeminen aikuiselta
	
	S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi:
	• lähiympäristön tarkkailu ja havainnoiminen eri vuodenaikoina: eläinten talvehtiminen, eläinten jälkiä, sääilmiöiden havainnointi sekä siihen liittyvät käsitteet
	• elollinen ja eloton luonto
	• piha elinympäristönä: puutarhan, pihan lintuja ja puita
	• yksinkertaiset kartat: esim. luokka, piha ja Suomi
	• kalenterivuosi: vuorokaudenajat ja viikon-

T9 oppilas tutustuu arjen teknologiaan ja innostuu kokeilemaan, keksimään sekä rakentamaan yhdessä toimien (L3, L1) (S2, S4, S6)	päivät
T10 ohjata oppilasta harjoittelemaan ryhmässä toimimisen taitoja ja tunnetaitoja (L2, L3) T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimisessa (L5, L4) Tiedot ja ymmärrys T12 ohjata oppilasta hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteiden avulla(L1) T13 ohjata oppilasta ymmärtämään yksin- kertaisia kuvia ja karttoja ympäristön kuvaajina (L4, L1) T14 rohkaista oppilasta ilmaisemaan itseään (L2, L4) T15 ohjata oppilasta pohtimaan kasvua ja kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia tukevia tekijöitä sekä elämän perusedellytyksiä(L3) (S1, S5)	**S4 Tutkiminen ja kokeileminen:** Sisällöksi valitaan luontoon, rakennettuun ympäristöön, arjen ilmiöihin ja teknologiaan sekä ihmiseen ja ihmisen toimintaan liittyviä ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtäviä. • tutkimuksen eri vaiheiden opettelu ikäkaudelle sopivalla tasolla • yksinkertaisten laitteiden toimintaperiaatteiden tutkimista, esim. pyörä • pienimuotoisten tutkimusten tekeminen, esim. vesi ja sää **S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen:** • riittävän levon, liikunnan ja ravinnon merkitys terveydelle • terveellinen ruoka ja puhdas vesi • arjen ilojen havaitseminen omassa elämässä • Koulupäivän toimintatapojen kehittäminen yhdessä terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta. ○ esim. säännölliset ruokailut ja tauot **S6 Kestävän elämäntavan harjoitteleminen:** • omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen • luonnonsuojelu ja kestävä kehitys ja sen merkitys itselle ja lähiympäristölle: kierrätys ja fuusiokäyttö • kotiseutuni Raahe

2. luokka

Ympäristöopin opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 2	Ympäristöopin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 2
Merkitys, arvot ja asenteet T1 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia toteuttaa luontaista uteliaisuuttaan ja auttaa oppilasta kokemaan ympäristöopin asiat merkityksellisiksi itselleen T2 kannustaa oppilasta iloitsemaan ympäristöopin oppimisesta, omasta osaamisesta ja uusista haasteista sekä harjoittelemaan pitkäjänteistä työskentelyä (L1, L6) T3 tukea oppilaan ympäristöherkkyyden kehittymistä ja ohjata oppilasta toimimaan kestävällä tavalla lähiympäristössä ja	**S1 Kasvu ja kehitys:** • Ihmisen elintoiminnot pääpiirteittäin ○ esim. aistit, luusto, lihakset, verenkierto ja ruoansulatus • mielen hyvinvoinnin edistäminen • itsen ja toisen hyväksyminen ja arvostaminen • riittävän levon ja liikunnan ja ravinnon merkitys terveydelle **S2 Kotona ja koulussa toimiminen:** • turvallinen toiminta luokassa, koulussa, internetissä ja lähiympäristössä • turvallisesti liikenteessä • Käytetään ympäristöopin eri tiedonalojen

kouluyhteisössä (L3, L7)

Tutkimisen ja toimimisen taidot
T4 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimi- maan sekä liikkumaan ja retkeilemään lähiympäristössään (L3)
(S2-S4, S6)

T5 kannustaa oppilasta ihmettelemään ja kyselemään sekä käyttämään yhteisiä pohdintoja pienten tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana (L1, L7)

T6 ohjata oppilasta tekemään havaintoja ja kokeiluja koulussa ja lähiympäristössä eri aisteja ja yksinkertaisia tutkimusvälineitä käyttäen sekä esittelemään tuloksiaan eri tavoin (L1, L4)

T7 ohjata oppilasta kuvailemaan, vertaile- maan ja luokittelemaan monipuolisesti eliöitä, elinympäristöjä, ilmiöitä, materiaaleja ja tilan- teita sekä nimeämään niitä (L1, L4)

T8 opastaa oppilasta toimimaan turvallisesti, noudattamaan annettuja ohjeita ja hahmotta- maan niiden perusteluita (L3)

T9 ohjata oppilasta tutustumaan monipuolisesti arjen teknologiaan sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään, rakentamaan ja luomaan uutta yhdessä toimien (L3, L1)
(S2, S4, S6)

T10 ohjata oppilasta harjoittelemaan ryhmässä toimimisen taitoja sekä vahvista- maan itsensä ja muiden arvostamista (L2, L3)

T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimisessa sekä havaintojen taltioimisessa ja esittämisessä (L5, L4)

Tiedot ja ymmärrys
T12 ohjata oppilasta jäsentämään ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteiden avulla (L1)

T13 ohjata oppilasta ymmärtämään yksin- kertaisia kuvia ja malleja ympäristön kuvaajina (L4, L1)

käsitteitä kuvaamaan ilmiöitä ja teknologi- aa sekä arjen tilanteita ja toimintaa
  - esim. energia, massa, sähkövirta ja jän- nite
- yksilön fyysinen koskemattomuus
- kiusaamisen ehkäiseminen
- toisten huomioon ottaminen
- hyvät tavat
  - esim. tervehtiminen, ruokailutavat, kielenkäyttö, aikuisten kunnioittaminen ja käyttäytyminen esim. juhlissa

S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi:
- lähiympäristön tarkkailu ja havainnoiminen eri vuodenaikoina: kasvien talvehtiminen
- piha elinympäristönä: tunnistetaan lähiympäristön kasveja
- lähimetsä elinympäristönä: tavallisimpia suoma- laisia puulajeja, marjoja ja eläimiä rakennetun ympäristön, kuten maa- seudun ja kaupungin tunnuspiirteet
- kalenterivuosi: vuodenajat, kuukaudet
- avaruus ja aika

S4 Tutkiminen ja kokeileminen:
- Sisällöksi valitaan luontoon, rakennettuun ympäristöön, arjen ilmiöihin ja teknologiaan sekä ihmiseen ja ihmisen toimintaan liittyviä ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtäviä.
- tutkimuksen eri vaiheiden opettelu ikäluokalle sopivalla tasolla
- yksinkertaisten laitteiden toimintaperiaatteiden tutkimista
  - esim. vipu
- pienimuotoisten tutkimusten tekeminen
  - esim. liike, ääni, valo ja varjo
- kasvien kasvattaminen

S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen:
- arjen ilojen havaitseminen omassa elämässä
- ravinnon tuotanto ja kierto kuluttajalle
- juomaveden alkuperä: veden kiertokulku pu- htaan ilman merkitys hyvinvoinnille
- Koulupäivän toimintatapojen kehittäminen yhdessä terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta.
  - esim. säännölliset ruokailut ja tauot

S6 Kestävän elämäntavan harjoitteleminen:
- luonnonsuojelu ja kestävä kehitys ja sen mer- kitys itselle ja lähiympäristölle: säästävä

T14 rohkaista oppilasta ilmaisemaan itseään ja harjoittelemaan näkemystensä perustelemista (L2, L4) T15 ohjata oppilasta pohtimaan terveyttä ja hyvinvointia tukevia tekijöitä sekä elämän perusedellytyksiä (L3)(S1, S5)	käyttäminen (esim. vesi ja sähkö) sekä jätteiden lajittelu • osallistuminen oman lähiympäristön tilan ja kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämiseen esim. oppilaskunta

13.3.9.3. YMPÄRISTÖOPIN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 1-2

Työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset ihmiseen, ympäristöön, ihmisen toimintaan ja arkeen liittyvistä asioista, ilmiöistä ja tapahtumista. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa otetaan huomioon toiminnallisuus, kokemuksellisuus, elämyksellisyys, draaman ja tarinoiden käyttö sekä ympäristöopin monitieteinen perusta. Ympäristöopin eri tiedonalojen ilmiöitä pyritään tutkimaan luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Oppimisympäristöinä käytetään koulun tilojen ja opetusryhmän lisäksi monipuolisesti lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä, erilaisia yhteisöjä ja vuorovaikutustilanteita, tieto- ja viestintäteknologisia ympäristöjä sekä paikallisia mahdollisuuksia kuten yhteistyötä luontokoulujen, museoiden, yritysten, kansalaisjärjestöjen, luonto- ja tiedekeskusten kanssa. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä erilaisten näkökulmien ja ratkaisujen pohtimisessa. Oppilaiden aktiivinen työskentely opiskeltavan ilmiön, teeman tai ajankohtaisen ongelman parissa tukee ympäristöopin tavoitteiden mukaista oppimista.

13.3.9.4. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI YMPÄRISTÖOPISSA VUOSILUOKILLA 1-2

Ympäristöopin tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita käyttämään monipuolisesti erilaisia opiskelutapoja. Ohjausta tarvitaan erityisesti turvalliseen ja muut huomioivaan toimimiseen eri oppimisympäristöissä. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaiden aikaisemmat tiedot ja taidot sekä kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Oppilaita ohjataan kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen itseään koskevissa henkilökohtaisissa asioissa. Tutkimuksellinen työskentely ja eri ajattelutaitojen tasoilla olevat harjoitukset voivat tukea eriyttämistä yksilöllisten tarpeiden mukaan. Yhteisönä toimiminen tukee yhdessä oppimista ja erilaisten vahvuuksien hyödyntämistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista ympäristöopissa. Oppilaille annetaan mahdollisuus myös syventymiseen ja rauhoittumiseen.

13.3.9.5. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI YMPÄRISTÖOPISSA VUOSILUOKILLA 1-2

Opittavien asioiden jakaminen kokonaisuuksiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen, kysymysten ja konkreettisten kehittämisehdotusten avulla. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat erityisesti tutkimisen taitojen ja motivaation kehittymistä. Oppilaat voivat ilmaista osaamistaan kirjoitetun tekstin sijaan myös toimintana ja muuna ilmaisuna, joten oppilaille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan sovittujen tavoitteiden saavuttamista. Oppilaat harjoittelevat tunnistamaan omaa oppimistaan ja toimintaansa. Arvioinnin kohteena eivät ole oppilaiden arvot, asenteet, terveyskäyttäytyminen, sosiaalisuus, temperamentti tai muut henkilökohtaiset ominaisuudet.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita ympäristöopissa ovat

- edistyminen lähiympäristössä tutkimisessa sekä toimimisessa ja liikkumisessa
- edistyminen havaintojen tekemisessä
- edistyminen turvallisen toimimisen taidoissa
- edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa.

13.3.10. Uskonto

13.3.10.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opetus perehdyttää oppilaita opiskeltavaan uskontoon ja sen monimuotoisuuteen. Se tutustuttaa uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Oppilaita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa oppilaita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Opetuksessa tutustutaan opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatteluun ja rohkaistaan oppilaita pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee oppilaan itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämänhallintataitojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Opetus antaa oppilaalle aineksia oman identiteetin, elämänkatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin. Uskonnon opetus tukee oppilaan kasvua yhteisön ja demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi ja maailmankansalaiseksi.

Vuosiluokilla 1-2 uskonnon opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita tuntemaan ja arvostamaan omaa uskonnollista ja katsomuksellista taustaansa sekä kohtaamaan arvostavasti uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta omassa luokassa ja koulussa sekä lähiympäristössä. Tähän opetus antaa perustietoja ja -taitoja sekä ajattelun välineitä. Oppilaita rohkaistaan tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan ja omia mielipiteitään sekä harjaantumaan toisten tunteiden tunnistamisessa ja mielipiteiden huomioon ottamisessa. Oppilaita kannustetaan ihmettelemään, kyselemään ja osallistumaan keskusteluun. Oppilaita ohjataan toimimaan vastuullisesti ja oikeuden- mukaisesti.

13.3.10.2. USKONNON OPETUKSEN TAVOITTEET VUOSILUOKILLA 1-2

Uskonnon opetuksen tavoitteet ovat yhteiset kaikille eri uskontojen oppimäärille.

Uskonnon opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 herättää oppilaassa mielenkiinto uskonnon opiskelua kohtaan ja opastaa tuntemaan oman perheen uskonnollista ja katsomuksellista taustaa	S1, S2, S3	L2, L4
T2 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin käsitteisiin, kertomuksiin ja symboleihin	S1	L1
T3 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon vuodenkiertoon, juhliin ja tapoihin	S1	L2, L7
T4 kannustaa oppilasta tutustumaan luokan, koulun ja lähiympäristön uskontojen ja katsomusten tapoihin ja juhlaperinteisiin	S2	L2, L3, L7
T5 rohkaista oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan omia ajatuksiaan ja tunteitaan	S1, S3	L2, L6, L7
T6 ohjata oppilasta toimimaan oikeudenmukaisesti, eläytymään toisen asemaan sekä kunnioittamaan toisen ihmisen ajatuksia ja vakaumusta sekä ihmisoikeuksia	S1, S2, S3	L2, L6, L7

T7 ohjata oppilaita eettiseen pohdintaan sekä hahmottamaan, mitä tarkoittaa vastuu itsestä, yhteisöstä, ympäristöstä ja luonnosta	S3	L3, L7
T8 luoda oppilaalle tilaisuuksia harjoitella omien mielipiteiden esittämistä ja perustelemista sekä erilaisten mielipiteiden kuuntelemista ja ymmärtämistä	S1, S3	L1, L5, L6, L7

13.3.10.3. USKONNON TAVOITTEISIIN LIITTYVÄT KESKEISET SISÄLTÖALUEET VUOSILUOKILLA 1-2

Uskonnon opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet ovat yhteiset kaikille eri uskontojen oppimäärille. Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä.

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamista Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetus aloitetaan tutustumalla oppilaan perheeseen: suku, historia, uskonto tai katsomus sekä erilaiset perheet. Tärkeitä opetuksen sisältöjä ovat oman uskonnon juhlat ja pyhät ajat sekä erilaisten juhlien sisältö, merkitys ja viettotavat. Opetuksen sisällöksi valitaan myös oman uskonnon kertomuksia, perinteitä ja tapoja. Tarkastellaan oman uskonnon keskeisiä käsitteitä ja symboleita sekä uskonnon monimuotoisuutta.

S2 Uskontojen maailma: Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaan kouluyhteisön sekä lähiympäristön uskonnot ja niiden keskeiset tavat ja juhlat. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon myös uskonnottomuus.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa tarkastellaan ihmisen syntymään ja kuolemaan liittyviä elämänkysymyksiä sekä elämän kunnioittamista. Keskeisiä sisältöjä ovat oppilaan omat teot ja niiden seuraukset, vastuu toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta sekä toisen asemaan eläytyminen, ihmisarvo ja yksilöllisyys. Tutustutaan alustavasti lapsen oikeuksiin ja merkitykseen. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja ihmisen kokonaisvaltainen hyvinvointi. Sisällöt tukevat oppilaan tunnetaitojen kehittymistä.

13.3.10.4. USKONNON OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKILLA 1-2

Opetuksessa pyritään kiireettömyyteen ja avoimen, luottamuksellisen keskusteluilmapiirin luomiseen. Opetuksessa on tärkeää, että jokainen oppilas tulee kuulluksi omine havaintoineen ja kokemuksineen. Oppilaita rohkaistaan vuorovaikutukselliseen oppimiseen, keskusteluun ja omi- en mielipiteiden perusteluun sekä erilaisuuden hyväksymiseen. Opetuksessa keskeistä on oppilaslähtöisyys ja oppilaan oman kokemusmaailman kunnioittaminen etenkin eettisiä kysymyksiä tarkasteltaessa. Luovat, toiminnalliset ja elämykselliset menetelmät, projektit ja keskustelut tukevat oppilasta kokonaisvaltaisena, kaikkia aistejaan oppimisessa hyödyntävänä vuorovaikutustaitoisena ja aktiivisena oppijana. Opetuksessa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäprojekteja myös oppiaineen eri oppimäärien kesken sekä oppiainerajat ylittäen. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti ja vuorovaikutteisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Kertomuksia, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa sekä vierailijoita ja vierailuja eri kohteisiin käytetään tukemaan monipuolista työskentelyä ja oppimisen iloa.

13.3.10.5. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI USKONNOSSA VUOSILUOKILLA 1-2

Uskonnon eri oppimäärien opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet ja taustat kuten kielitaito ja kulttuuritausta. Keskeisiä käsitteitä pohditaan ja avataan niin, että niiden ymmärtäminen on mahdollista kaikille oppilaille. Käytettävät työtavat sovitetaan ikäkauteen. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

13.3.10.6. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI USKONNOSSA VUOSILUOKILLA 1-2

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolinen palaute rakentuu osaksi työskentelyä ja yhteisiä keskusteluja. Palaute ohjaa oppilaita yhteistyötaidoissa ja rohkaisee il- maisemaan ajatuksiaan. Opetuksessa annetaan tilaa ja oppilaita kannustetaan ihmettelyyn, kysymiseen sekä omien mielipiteiden perusteluun ja toisten näkemysten kuunteluun. Monipuoliset työtavat luovat oppilaille mahdollisuuksia osoittaa ja itse huomata edistymistään ja osaamistaan.
Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita uskonnossa ovat:

- edistyminen lähiympäristön katsomuksellisten ilmiöiden tunnistamisessa ja nimeämisessä
- edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa
- edistymien ajatusten ilmaisemisessa ja toisten kuuntelemisessa.

13.3.10.7. USKONNON ERI OPPIMÄÄRÄT VUOSILUOKILLA 1-2

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämänkatsomus- tieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.
Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalle. Tarkennuksia muiden kuin evankelisluterilaisen uskonnon opetuksen oppimäärille laaditaan, mikäli opetusryhmä muodostuu.

13.3.10.8. EVANKELISLUTERILAISEN USKONNON KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvauksen perustalle.

1. luokka

Evankelisluterilaisen uskonnon oppimäärän tavoitteet vuosiluokalla 1	Evankelisluterilaisen uskonnon oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 1
T4 kannustaa oppilasta tutustumaan luokan, koulun ja lähiympäristön uskontojen ja katsomusten tapoihin ja juhlaperinteisiin (L2, L3, L7)	**S2 Uskontojen maailma** Oppilas tutustuu alustavasti • omassa luokassa oleviin kristinuskon muotoihin, muihin uskontoihin ja uskonnottomuuteen.
T5 rohkaista oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan omia ajatuksiaan ja tunteitaan **T6** ohjata oppilasta toimimaan oikeudenmukaisesti, eläytymään toisen ase- maan sekä kunnioittamaan toisen ihmisen ajatuksia ja vakaumusta sekä ihmisoikeuksia (L2, L6, L7)	**S3 Hyvä elämä** Oppilasta rohkaistaan • ilmaisemaan omia ajatuksiaan uskontoon ja uskonnottomuuteen liittyvissä asioissa • tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan • eläytymään toisen asemaan ja hyväksymään erilaisuutta
T7 ohjata oppilasta eettiseen pohdintaan sekä hahmottamaan, mitä tarkoittaa vastuu itsestä, yhteisöstä,	Oppilas tarkastelee alustavasti • ihmisen syntymään ja kuolemaan liittyviä elämänkysymyksiä sekä elämän kunnioittamista. Opetuksessa avataan kristillistä näkökulmaa niihin.

ympäristöstä ja luonnosta (L3, L7)	• YK:n Lapsen oikeuksien sopimusta Keskeisiä sisältöjä ovat oppilaan omat teot ja niiden seuraukset, vastuu toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta sekä toisen asemaan eläytyminen, ihmisarvo ja yksilöllisyys.
T8 luoda oppilaalle tilaisuuksia harjoitella omien mielipiteiden esittämistä ja perustelemista sekä erilaisten mielipiteiden kuuntelemista ja ymmärtämistä (L1, L5, L6, L7)	Oppilas harjoittelee • keskustelemaan uskontoon ja uskonnottomuuteen liittyvistä asioista Opettaja voi vaihtaa sisältöjen käsittelyjärjestystä vuosiluokalta toiselle, kunhan sisällöt tulevat opetetuksi vuosiluokilla 1-2.

E**hdotus virsisuunnitelmaksi vuosiluokalle 1**

13 Nyt sytytämme kynttilän
21 Enkeli taivaan
78 Vieraalla maalla kaukana
488 Jeesus sinä itsekin
492 Ystävä sä lapsien
499 Jumalan kämmenellä
501 Kuule Isä taivaan
563 Ilta on tullut
571 Jo joutui armas aika

2. luokka

Evankelisluterilaisen uskonnon oppimäärän tavoitteet vuosiluokalla 2	**Evankelisluterilaisen uskonnon oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 2**
T1 herättää oppilaassa mielenkiinto uskonnon opiskelua kohtaan ja opas- taa tuntemaan oman perheen uskonnollista ja katsomuksellista taustaa (L2, L4)	**S1 Suhde omaan uskontoon** Oppilas tutustuu • perheensä ja sukunsa historiaan, uskontoihin ja katsomuksiin. Opetuksessa huomioidaan erilaiset perhemuodot Oppilas syventyy • kristinuskoon ja seurakuntaan liittyviin keskeisiin käsitteisiin, symboleihin, jumalakäsitykseen ja kirkkorakennukseen Oppilas tutustuu • kirkkovuoden keskeisiin juhliin jouluun, pääsiäiseen, helatorstaihin ja helluntaihin sekä niihin liittyviin Raamatun kertomuksiin, merkitykseen ja perinteisiin • kristilliseen elämänkaareen liittyviin juhliin, niiden sisältöön ja merkitykseen. Tarkastellaan perheiden erilaisia tapoja viettää vuodenkiertoon ja elämänkaareen liittyviä juhlia. • kirkkovuoteen ja lapsuuteen liittyviin virsiin ja musiikkiin
T2 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin käsitteisiin, kertomuksiin ja symboleihin (L1) T3 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon vuodenkiertoon, juhliin ja tapoihin (L2, L7)	
T4 kannustaa oppilasta tutustumaan luokan, koulun ja lähiympäristön uskontojen ja katsomusten tapoihin ja juhlaperinteisiin (L2, L3, L7)	**S2 Uskontojen maailma** Oppilas tutustuu paremmin • kouluyhteisön ja koulun lähiympäristön uskontoihin ja niiden keskeisiin tapoihin ja juhliin sekä kristinuskon monimuotoisuuteen ja uskonnottomuuteen

T5 rohkaista oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan omia ajatuksiaan ja tunteitaan (L2, L6, L7)	**S3 Hyvä elämä** Oppilas harjoittelee • omien elämänkysymystensä pohdintaa. Opetuksessa avataan kristillistä näkökulmaa siihen. Oppilasta rohkaistaan • tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan sekä eläytymään toisen asemaan ja hyväksymään erilaisuutta
T6 ohjata oppilasta toimimaan oikeudenmukaisesti, eläytymään toisen ase- maan sekä kunnioittamaan toisen ihmisen ajatuksia ja vakaumusta sekä ihmisoikeuksia (L2, L6, L7)	Oppilas pohtii • elämän kunnioittamisen, ihmisarvon ja lasten oikeuksien merkitystä • oppilaiden arjesta nousevia kysymyksiä ja yhdistää niitä valittuihin Raamatun kertomuksiin Keskeisiä sisältöjä ovat eettinen pohdinta, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja Kultainen sääntö.
T7 ohjata oppilasta eettiseen pohdintaan sekä hahmottamaan, mitä tarkoittaa vastuu itsestä, yhteisöstä, ympäristöstä ja luonnosta (L3, L7) T8 luoda oppilaalle tilaisuuksia harjoitella omien mielipiteiden esittämistä ja perustelemista sekä erilaisten mielipiteiden kuuntelemista ja ymmärtämistä (L1, L5, L6, L7)	Oppilas pohtii • omia tekoja ja niiden seurauksia • vastuuta toisista ihmistä, ympäristöstä ja luonnosta Oppilas harjoittelee • keskustelemaan uskontoon ja uskonnottomuuteen liittyvistä asioista Opettaja voi vaihtaa sisältöjen käsittelyjärjestystä vuosiluokalta toiselle, kunhan sisällöt tulevat opetetuksi vuosiluokilla 1-2.

Ehdotus virsisuunnitelmaksi vuosiluokalle 2

1 Hoosianna
53 Nuori neitsyt Maria
88 Lensi maahan enkeli
135 Jumala loi
397 Kun on turva Jumalassa
471 Hyvä Jumala
498 Nyt kulkee halki
517 Herra kädelläsi

13.3.10.9. ORTODOKSISEN USKONNON KESKEISET SISÄLTÖALUEET

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.
Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamista Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

13.3.10.10. S1 SUHDE OMAAN USKONTOON:

Opetus aloitetaan tutustumalla oppilaan perheeseen: suku, historia, uskonto tai katsomus sekä erilaiset perheet. Tärkeitä opetuksen sisältöjä ovat oman uskonnon juhlat ja pyhät ajat sekä eri- laisten juhlien sisältö, merkitys ja viettotavat. Opetuksen sisällöksi valitaan myös oman uskonnon kertomuksia, perinteitä ja tapoja. Tarkastellaan oman uskonnon keskeisiä käsitteitä ja symboleita sekä uskonnon monimuotoisuutta.

Opetuksessa otetaan huomioon perheiden erilaisuus, yhteys ortodoksisuuteen ja muihin kirkkoihin tai katsomuksiin. Opetuksessa aloitetaan mysteerioiden tarkastelu osana perheen ja lapsen omaa elämää. Tutustutaan alustavasti oman uskonnon piirteisiin ja kirkon keskeisiin käsitteisiin, sanastoon ja symboleihin sekä erilaisiin jumalanpalveluksiin. Tutkitaan kirkkoa rakennuksena. Tutustutaan omaan seurakuntaan sekä ortodoksisen kirkkovuoden keskeisimpiin juhliin vuoden kristillisen juhlakierron mukaisesti. Tarkastelussa otetaan huomioon kirkkovuoden juhlien perinteet ja tavat sekä joitakin niihin liittyviä pyhiä ihmisiä. Tutustutaan oppilaan omaan nimikkopyhään.

13.3.10.11. S2 USKONTOJEN MAAILMA:

Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaan kouluyhteisön sekä lähiympäristön uskonnot ja niiden keskeiset tavat ja juhlat. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon myös uskonnottomuus.

Tutustutaan oman luokan oppilaiden, koulun ja lähiympäristön uskontoihin, katsomuksiin ja uskonnottomuuteen koulun arjen tapahtumien ja juhlien yhteydessä. Opetuksessa huomioidaan juhlien sisällöissä tai kirkollisissa tapahtumissa mahdollinen ortodoksinen näkökulma. Tutustutaan oppilaan ortodoksiseen perinnetaustaan osana monikulttuurista ortodoksisuutta.

13.3.10.12. S3 HYVÄ ELÄMÄ:

Opetuksessa tarkastellaan ihmisen syntymään ja kuolemaan liittyviä elämänkysymyksiä sekä elämän kunnioittamista. Keskeisiä sisältöjä ovat oppilaan omat teot ja niiden seuraukset, vastuu toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta sekä toisen asemaan eläytyminen, ihmisarvo ja yksilöllisyys. Tutustutaan alustavasti lapsen oikeuksiin ja merkitykseen. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja ihmisen kokonaisvaltainen hyvinvointi. Sisällöt tukevat oppilaan tunnetaitojen kehittymistä.

Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon ortodoksiseen ihmiskäsitykseen liittyvä opetus vapaudesta ja vastuusta sekä ihmisen kokonaisvaltainen hyvinvointi. Perehdytään vastuuseen ympäristöstä ja luonnosta sekä tunnistetaan elämän ainutkertaisuus. Pyritään eläytymään toisen ase- maan ja pohditaan ihmiselämään liittyviä kysymyksiä kuten toisesta välittäminen, anteeksiantaminen, rehellisyys, huolenpito, rakkaus niin perheessä kuin kouluyhteisössäkin. Selvitetään YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen merkitystä oppilaan omassa elämässä. Tarkastellaan elämää ja kuolemaa sekä eettisiä kysymyksiä Vanhan ja Uuden Testamentin kertomusten ja arjen esimerkkien avulla.

13.3.10.13. KATOLISEN USKONNON KESKEISET SISÄLTÖALUEET

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamista Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

13.3.10.14. S1 SUHDE OMAAN USKONTOON:

Opetus aloitetaan tutustumalla oppilaan perheeseen: suku, historia, uskonto tai katsomus sekä erilaiset perheet. Tärkeitä opetuksen sisältöjä ovat oman uskonnon juhlat ja pyhät ajat sekä eri- laisten juhlien sisältö, merkitys ja viettotavat. Opetuksen sisällöksi valitaan myös oman uskonnon kertomuksia, perinteitä ja tapoja. Tarkastellaan oman uskonnon keskeisiä käsitteitä ja symboleita sekä uskonnon monimuotoisuutta.

Tutustutaan katoliseen uskontoon oppilaan perheen kautta. Keskeisiä sisältöjä ovat kirkon jäsenyys, kaste ja pyhä messu, ristinmerkki, Pyhä Kolminaisuus, Jeesus Kristus ja Jeesuksen elämän päätapahtumat. Tutustutaan keskeisiin katolisen uskonnon päivittäisiin rukouksiin. Tutkitaan Raamatun kuvausta elämän synnystä. Opetuksessa tutustutaan Raamatun asemaan pyhänä kirjana sekä kirkkovuoden suuriin juhliin. Tutustutaan omaan seurakuntaan ja kirkkorakennukseen sekä tarkastellaan Neitsyt Mariaa ja joitakin pyhiä ihmisiä.

13.3.10.15. S2 USKONTOJEN MAAILMA:

Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaan kouluyhteisön sekä lähiympäristön uskonnot ja niiden keskeiset tavat ja juhlat. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon myös uskonnottomuus.

Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden oma tausta ja sen mahdollinen monikulttuurisuus ja moniuskontoisuus. Tutustutaan oman luokan, oman koulun ja lähiympäristön uskontoihin, katsomuksiin sekä uskonnottomuuteen osana arkea ja juhlaa. Tutkitaan katolisen perinteen yhtäläisyyksiä muiden uskontojen ja katsomusten kanssa.

13.3.10.16. S3 HYVÄ ELÄMÄ:

Opetuksessa tarkastellaan ihmisen syntymään ja kuolemaan liittyviä elämänkysymyksiä sekä elämän kunnioittamista. Keskeisiä sisältöjä ovat oppilaan omat teot ja niiden seuraukset, vastuu toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta sekä toisen asemaan eläytyminen, ihmisarvo ja yksilöllisyys. Tutustutaan alustavasti lapsen oikeuksiin ja merkitykseen. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja ihmisen kokonaisvaltainen hyvinvointi. Sisällöt tukevat oppilaan tunnetaitojen kehittymistä.

Opetuksessa pohditaan Vanhan testamentin ja Uuden testamentin kertomusten avulla hyvän ja pahan tunnistamista ja erottamista. Pohditaan toisista välittämisen ja rehellisyyden merkitystä. Perehdytään vastuuseen luonnosta ja maailmasta sekä tarkastellaan vastuuta luomiskertomuksen antamana tehtävänä. Selvitetään YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen merkitystä oppilaan omassa elämässä. Opiskellaan alustavasti uskonnon keskeiset käsitteet kuten syntiinlankeemus, anteeksisaaminen ja -antaminen, oma ja yhteinen hyvä sekä näihin liittyvät keskeiset käskyt.

13.3.10.17. ISLAMIN USKON OPETUKSEN KESKEISET SISÄLTÖALUEET

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamista Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

13.3.10.18. S1 SUHDE OMAAN USKONTOON:

Opetus aloitetaan tutustumalla oppilaan perheeseen: suku, historia, uskonto tai katsomus sekä erilaiset perheet. Tärkeitä opetuksen sisältöjä ovat oman uskonnon juhlat ja pyhät ajat sekä eri- laisten juhlien sisältö, merkitys ja viettotavat. Opetuksen sisällöksi valitaan myös oman uskonnon kertomuksia, perinteitä ja tapoja. Tarkastellaan oman uskonnon keskeisiä käsitteitä ja symboleita sekä uskonnon monimuotoisuutta.

Tutustutaan islamiin oman perheen kautta. Opiskellaan alustavasti islamilaisen kalenterin juhlat sekä ihmisen elämänkaareen liittyvät perinteet. Sisältöjen valinnassa keskeisiä ovat islamin opin perusteet: Jumalan ykseys, profeetat, pyhät kirjat, usko näkymättömään. Tutustutaan alustavasti Koraaniin ja perimätietoon sekä Islamilaiseen yhteisöön. Tarkastellaan islamin monimuotoisuutta ilmiönä sekä moskeijan merkitystä muslimeille. Pohditaan muslimin uskonnollisia velvollisuuksia.

13.3.10.19. S2 USKONTOJEN MAAILMA:

Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaan kouluyhteisön sekä lähiympäristön uskonnot ja niiden keskeiset tavat ja juhlat. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon myös uskonnottomuus.

Tutustutaan kouluyhteisössä ja koulun lähiympäristössä läsnä oleviin uskontoihin, niiden pyhiin rakennuksiin, juhlaperinteisiin sekä uskonnottomaan tapakulttuuriin.

13.3.10.20. S3 HYVÄ ELÄMÄ:

Opetuksessa tarkastellaan ihmisen syntymään ja kuolemaan liittyviä elämänkysymyksiä sekä elämän kunnioittamista. Keskeisiä sisältöjä ovat oppilaan omat teot ja niiden seuraukset, vastuu toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta sekä toisen asemaan eläytyminen, ihmisarvo ja yksilöllisyys. Tutustutaan alustavasti lapsen oikeuksiin ja merkitykseen. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja ihmisen kokonaisvaltainen hyvinvointi. Sisällöt tukevat oppilaan tunnetaitojen kehittymistä.

Sisältöjen valinnassa keskeistä on oppilaiden elämänkaari ja siihen liittyvät elämän kysymykset. Keskeisiä sisältöjä ovat elämän kunnioittaminen, ihmisarvo ja lasten oikeudet. Pohditaan toisen asemaan eläytymistä. Tutustutaan islamin oikeuksiin ja velvollisuuksiin perhe-elämässä. Selvitetään YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen merkitystä oppilaan omassa elämässä. Keskeisinä opit- tavina sisältöinä ovat hyvän elämän perusteet islamissa. Lisäksi tarkastellaan oman perheen tapakulttuuria ja pohditaan erilaisuuden hyväksymistä.

13.3.10.21. JUUTALAISEN USKON OPETUKSEN KESKEISET SISÄLTÖALUEET

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamista Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

13.3.10.22. S1 SUHDE OMAAN USKONTOON:

Opetus aloitetaan tutustumalla oppilaan perheeseen: suku, historia, uskonto tai katsomus sekä erilaiset perheet. Tärkeitä opetuksen sisältöjä ovat oman uskonnon juhlat ja pyhät ajat sekä eri- laisten juhlien sisältö, merkitys ja viettotavat. Opetuksen sisällöksi valitaan myös oman uskonnon kertomuksia, perinteitä ja tapoja. Tarkastellaan oman uskonnon keskeisiä käsitteitä ja symboleita sekä uskonnon monimuotoisuutta.

Tutustutaan juutalaisuuteen oman perheen kautta. Sisältöjen valinnassa keskeisiä ovat juhlat, niiden suhde juutalaiseen kalenteriin, elämänkaareen liittyvät perinteet sekä juutalaisuuden opin perusteet: Jumalan ykseys, Toora, Tanach ja muut merkittävät uskonnolliset kirjat ja usko näkymättömään. Tutustutaan juutalaiseen seurakuntaan ja tarkastellaan juutalaisuuden moni- muotoisuutta ilmiönä. Perehdytään synagogaan juutalaisten elämän keskuksena.

13.3.10.23. S2 USKONTOJEN MAAILMA:

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaan kouluyhteisön sekä lähiympäristön uskonnot ja niiden keskeiset tavat ja juhlat. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon myös uskonnottomuus.

Tutustutaan kouluyhteisössä ja koulun lähiympäristössä läsnä oleviin uskontoihin ja juhlaperin- teisiin, oman alueen pyhiin rakennuksiin sekä uskonnottomuuteen perinteiden keskellä.

13.3.10.24. S3 HYVÄ ELÄMÄ:

Opetuksessa tarkastellaan ihmisen syntymään ja kuolemaan liittyviä elämänkysymyksiä sekä elämän kunnioittamista. Keskeisiä sisältöjä ovat oppilaan omat teot ja niiden seuraukset, vastuu toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta sekä toisen asemaan eläytyminen, ihmisarvo ja yksilöllisyys. Tutustutaan alustavasti lapsen oikeuksiin ja merkitykseen. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja ihmisen kokonaisvaltainen hyvinvointi. Sisällöt tukevat oppilaan tunnetaitojen kehittymistä.

Sisältöjen valinnassa keskeistä on oppilaiden elämänkaareen liittyvät asiat. Opetuksessa aloitetaan oppilaan elämänkysymysten pohdinta ja avataan juutalaista näkökulmaa niihin. Tärkeitä pohdittavia kysymyksiä ovat elämän kunnioittaminen, ihmisarvo ja YK:n Lapsen oikeuksien sopimus sekä toisen asemaan eläytyminen. Opetuksessa tutustutaan juutalaisuuteen perhe- elämässä sekä oman perheen tapakulttuuriin ja hyvän elämän perusteisiin juutalaisuudessa. Rohkaistaan oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan sekä eläytymään toisen asemaan ja hyväksymään erilaisuutta.

13.3.11. Elämänkatsomustieto

13.3.11.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Elämänkatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elä- mää. Elämänkatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimi- joina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämänkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös oppilaiden opiskelua ja oppimista. Siksi on tärkeätä sovittaa opetukseen ja opiskeluun oppilaan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitsevaiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämänkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämänkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetajuisena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskeleva asenne.

Elämänkatsomustieto tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, erityisesti ajattelun ja oppi- maan oppimisen taitoja, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitoja, itsestä huolehtimista ja arjentaitoja sekä osallistumista, vaikuttamista ja vastuullisuutta.

Vuosiluokilla 1-2 elämänkatsomustiedon opetuksen painopiste on oppilaiden yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen, ilmaisun sekä ajattelun ja oppimisen taitojen kehittämisessä. Oppilaan omaa ajattelua ja kokemuksia kuuntelemalla ja arvostamalla vaikutetaan terveen itsetunnon ja myönteisen minäkuvan rakentumiseen.

13.3.11.2. ELÄMÄNKATSOMUSTIEDON KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

1. luokka

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 1	Elämänkatsomustiedon oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 1
T1 ohjata oppilasta kuuntelemaan toisten oppilaiden mielipiteitä ja ajattelua (L1, L2, L4) T3 ohjata oppilasta arvostamaan omaa ja muiden ajattelua (L1, L2, L7) T4 edistää oppilaan taitoa tehdä kysymyksiä ja esittää perusteltuja väitteitä (L1, L2, L7) T5 ohjata oppilasta tunnistamaan kokemiensa arkipäiväisten tilanteiden syitä ja seurauksia sekä	**S1 Kasvaminen hyvään elämään** Oppilas tutustuu: hyvän ja pahan sekä oikean ja väärän merkityksiin, ja niiden erottamiseen toisistaan Oppilas pohtii: ihmisen pyrkimystä hyvään ystävyyden merkitystä lapsen elämässä, näkö- kulmina lähiympäristö ja muu maailma. Huomioiden

eettisiä ulottuvuuksia (L1, L3- L4) T6 rohkaista oppilasta pohtimaan oikean ja väärän eroa sekä hyvyyttä (L1, L3, L7) T8 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisten yhteiselämän perusteita (L3, L5, L7)	kansainvälisyys- ja kehityskumppanuuskasvatus sekä medialukutaitojen kehittyminen. Oppilas harjoittelee: keskustelu- ja kuuntelutaitoja
T1 (L1, L2, L4) T2 rohkaista oppilasta ilmaisemaan omaa ajatteluaan ja tunteitaan eri tavoin (L1, L2, L7) T4 (L1, L2, L7) T5 (L1, L3, L4) T6 (L1, L3, L7) T7opastaa oppilasta tuntemaan lähiympäristön tapakulttuureja (L2, L4) T8 (L2, L3, L7)	**S2 Erilaisia elämäntapoja** Oppilas pohtii: minäkuvaansa ja sen kehittymistä Oppilas perehtyy: Erilaisiin perhemuotoihin, näkökulmina lähiympäristö ja kulttuuritausta sekä erilaiset elintavat ja ajatusmaailmat muualla maailmassa. Huomioiden kansainvälisyys- ja kehitys- kumppanuuskasvatus sekä medialukutaitojen kehittyminen. Opettaja voi vaihtaa sisältöjen käsittelyjärjestystä vuosiluokalta toiselle, kunhan sisällöt tulevat opetetuiksi luokilla 1-6.

2. luokka

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 2	**Elämänkatsomustiedon oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 2**
T1 ohjata oppilasta kuuntelemaan toisten oppilaiden mielipiteitä ja ajattelua (L1, L2, L4) T4 Edistää oppilaan taitoa tehdä kysymyksiä ja esittää perusteltuja väitteitä. (L1, L2, L7) T5 Ohjata oppilasta tunnistamaan kokemiensa arkipäiväisten tilanteiden syitä ja seurauksia sekä eettisiä ulottuvuuksia. (L1, L3, L4) T6 Rohkaista oppilasta pohtimaan oikean ja väärän eroa sekä hyvyyttä. (L1, L3, L7) T8 Ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisten yhteiselämän perusteita. (L2, L3, L7)	**S3 Yhteiselämän perusteita:** Oppilas tutustuu alustavasti: Lasten oikeuksiin ja lasten asemaan eri kulttuureissa, huomioidaan kansainvälisyys ja kehityskummpannus kasvatus ja medialukutaitojen kehittyminen. Oppilas tutkii: Yhteiselämän perusteita, kuten yhteisiä sääntöjä, luottamusta ja rehellisyyttä sekä tasa- arvon ja oikeudenmukaisuuden käsitteitä. Näkökulmana oppijan arkielämään liittyvät tilanteet.
T1 (L1, L2, L4) T4 (L1, L2, L7) T5 (L1, L3, L4) T6 (L1, L3, L7) T8 (L2, L4) T9Ohjata oppilasta kunnioittamaan ja arvostamaan	**S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus:** Oppilas tutustuu: • Maailmanluomismyytteihin • Elämän luomisen ja rajallisuuden käsitteisiin Oppilas perehtyy: • Erilaisiin elämänmuotoihin maapallolla, huomioiden kansainvälisyys- ja

omaa ympäristöään ja luontoa. (L3, L5, L7)	kehityskumppanuuskasvatus sekä medialukutaitojen kehittyminen Oppilas tutkii: • Lähiympäristöään sekä omien valintojen vaikutuksia ympäristöönsä. • Luontoon liittyviä merkityksellisiä kokemuksia, huomioiden medialukutaitojen kehittyminen Opettaja voi vaihtaa sisältöjen käsittelyjärjestystä vuosiluokalta toiselle, kunhan sisällöt tulevat opetetuiksi luokilla 1-6.

13.3.11.3. ELÄMÄNKATSOMUSTIEDON OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 1-2

Työtapojen valinnassa on oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä luoda turvallinen ja avoin psyykkinen ja sosiaalinen oppimisympäristö, jossa oppilas kokee tulevansa kuulluksi ja arvostetuksi. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesäätelytaitojen kehittymistä. Fyysistä oppimisympäristöä kehitetään erilaiset oppimisen ja työskentelemisen tavat huomioivaksi ja joustavasti muunneltavaksi. Yhteisiä, opettajan ohjaamia tutkimuskeskusteluja rikastetaan toiminnallisilla aktiviteeteilla, saduilla, kertomuksilla, leikeillä, musiikilla, kuvataiteella ja draamalla. Toiminnassa otetaan huomioon lasten elinympäristön digitalisoituminen.

13.3.11.4. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI ELÄMÄNKATSOMUSTIEDOSSA VUOSILUOKILLA 1-2

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämänkatsomustieto oppiaineena tukee oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja rakentaa omaa katsomuksellista identiteettiä yhdessä muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan erityisesti vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet otetaan huomioon työtapojen valinnassa.

13.3.11.5. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI ELÄMÄNKATSOMUSTIEDOSSA VUOSILUOKILLA 1-2

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolinen palaute rakentuu osaksi työskentelyä ja yhteisiä keskusteluja. Se tukee ja vahvistaa oppilaiden osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Palaute ohjaa oppilaita yhteistyötaidoissa ja rohkaisee ilmaisemaan ajatuksiaan. Opetuksessa annetaan tilaa ja oppilaita kannustetaan ihmettelyyn, kysymiseen sekä omien mielipiteiden perusteluun ja toisten näkemysten kuunteluun. Monipuoliset työtavat luovat oppi- laille mahdollisuuksia osoittaa ja itse huomata edistymistään ja osaamistaan.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita elämänkatsomustiedossa ovat

- edistyminen lähiympäristön katsomuksellisten ilmiöiden tunnistamisessa ja nimeämisessä
- edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa
- edistymien ajatusten ilmaisemisessa ja toisten kuuntelemisessa

13.3.12. Musiikki

13.3.12.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Musiikin opetuksen tehtävänä on luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. Opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin monia merkityksiä eri kulttuureissa sekä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnoissa. Oppilaiden musiikillinen osaaminen laajenee, mikä vahvistaa

myönteistä suhdetta musiikkiin ja luo pohjaa musiikin elin- ikäiselle harrastamiselle. Musiikin opetus rakentaa arvostavaa ja uteliasta suhtautumista musiikkiin ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen.

Toiminnallinen musiikin opetus ja opiskelu edistävät oppilaiden musiikillisten taitojen ja ymmärryksen kehittymistä, kokonaisvaltaista kasvua ja kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa. Näitä vahvistetaan ottamalla musiikin opetuksessa huomioon oppilaiden musiikilliset kiinnostuksen
kohteet, muut oppiaineet, eheyttävät teemat, koulun juhlat ja tapahtumat sekä koulun ulkopuolella tapahtuva toiminta. Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla säännöllisesti mahdollisuuksia äänen ja musiikin parissa toimimiseen, säveltämiseen sekä muuhun luo- vaan tuottamiseen. Musiikin opetuksessa oppilaat opiskelevat musiikkia monipuolisesti, mikä edesauttaa heidän ilmaisutaitojensa kehittymistä.

Vuosiluokkien 1-2 musiikin opetuksessa oppilaat voivat yhdessä havaita ja kokea, kuinka jokainen on musiikissa ainutlaatuinen ja kuinka musiikillinen toiminta luo parhaimmillaan iloa ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Musiikin opetus tukee kinesteettisen ja auditiivisen hahmottamiskyvyn, terveen äänenkäytön sekä myönteisen musiikkisuhteen kehittymistä. Musiikkikäsitteiden ja ilmaisukeinojen oppimisen perustana ovat laulamisen, soittamisen, säveltämisen, musiikkiliikunnan ja kuuntelun yhteydessä saadut kokemukset ja niistä keskusteleminen. Oppilaiden luovaa musiikillista ajattelua sekä esteettistä ja musiikillista ymmärrystä edistetään luomalla tilanteita, joissa oppilaat voivat suunnitella ja toteuttaa erilaisia äänikokonaisuuksia sekä käyttää mielikuvitustaan ja kekseliäisyyttään yksin tai yhdessä muiden kanssa. Musiikillinen toiminta liittyy luontevasti eheyttävään opiskeluun koulun arjessa ja juhlassa.

13.3.12.2. MUSIIKIN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

1.luokka

Kaikki musiikin opetuksen keskeiset sisällöt liittyvät jokaiseen opetuksen tavoitteeseen.

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokalle 1	Musiikin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 1
Osallisuus T1 ohjata oppilasta toimimaan musiikillisen ryhmän jäsenenä oppilaan myönteistä minäkuvaa rakentaen (L2, L7) **Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen** T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön sekä laulamaan ja soittamaan ryhmän jäsenenä (L1, L2, L4) T3 kannustaa oppilasta kokemaan ja hahmottamaan ääniympäristöä, ääntä, musiikkia ja musiikkikäsitteitä liikkuen ja kuunnellen (L1, L4) T4 antaa tilaa oppilaiden omille musiikillisille ideoille ja improvisoinnille sekä ohjaa heitä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai muita kokonaisuuksia käyttäen äänellisiä, liikunnallisia, kuvallisia, teknologisia tai muita ilmaisukeinoja (L5, L6)	Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoiden eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteiden välisessä työskentelyssä. Sisällöt valitaan siten, että oppilaat tutustuvat musiikki- kulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia. **S1 Miten musiikissa toimitaan:** Musisoinnissa kiinnitetään huomiota ryhmän jäsenenä toimimiseen ja myönteisen yhteishengen luomiseen. Keskeisenä sisältönä ovat ilmaisuun ja keksimiseen rohkaiseminen, luontevan hengityksen, äänenkäytön ja laulamisen harjoittaminen sekä käytössä olevien soittimien ja laitteiden tarkoituksenmukainen käsittely. Luontevaan äänenkäyttöön ohjaaminen puhuen, loruillen ja laulaen. **S2 Mistä musiikki muodostuu:** Opetuksessa keskitytään peruskäsitteiden taso, kesto, voima ja väri hahmottamiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteistöä laajennetaan musiikkikäsitteisiin rytmi, melodia, dynamiikka, sointiväri, harmonia ja muoto.

Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito T5 innostaa oppilasta tutustumaan musiikilliseen kulttuuriperintöönsä leikkien, laulaen ja liikkuen sekä nauttimaan musiikin esteettisestä, kulttuurisesta ja historiallisesta monimuotoisuudesta (L2, L4) T6 auttaa oppilasta ymmärtämään musiikin merkintätapojen perusperiaatteita musisoinnin yhteydessä (L4) Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa T7 ohjata oppilasta toimimaan vastuullisesti musisoinnissa (L7) Oppimaan oppiminen musiikissa T8 tarjota oppilaille kokemuksia tavoitteiden asettamisen ja yhteisen harjoittelun merkityksestä musiikin oppimisessa (L1)	1.lk: Opetuksessa keskitytään peruskäsitteiden taso, kesto, voi- ma ja väri hahmottamiseen Musiikin peruskäsitteisiin tutustutaan laulaen, soittaen, liikkuen, kuunnellen ja itse keksien. **S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa:** Musiikillisten tietojen ja taitojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja niin musiikista kuin arjen eri ääniympäristöistä. Pohditaan myös musiikin merkitystä omissa yhteisöissä. 1.lk: Musiikillisten tietojen ja taitojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja niin musiikista kuin arjen eri ääniympäristöistä. **S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto:** Musiikin opetuksessa käytetään lauluja, leikkejä, loruja, liikuntaa, soitto- ja kuuntelutehtäviä sekä luodaan tilaisuuksia luovaan toimintaan, jotka aihepiireiltään ja musiikillisilta ominaisuuksiltaan soveltuvat ikäkauteen ja koulun toimintakulttuuriin. Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota myös oppilaiden omiin kulttuureihin ja kulttuuriperinnön vaalimiseen huomioiden paikallinen kulttuuri tarjonta ja -tuotanto. Ohjelmistoon sisällytetään moni- puolisesti erilaista musiikkia mukaan lukien lastenmusiikki ja taidemusiikki sekä mahdolliset oppilaiden omat sävellykset ja musiikkikappaleet. 1.lk: Painotetaan loruja ja leikkilauluja lapsenomaisuus huomioiden.

2.luokka

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 2	Musiikin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 2
Osallisuus T1 ohjata oppilasta toimimaan musiikillisen ryhmän jäsenenä oppilaan myönteistä minäkuvaa rakentaen (L2, L7) **Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen** T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön sekä laulamaan ja soittamaan ryhmän jäsenenä (L1, L2, L4) T3 kannustaa oppilasta kokemaan ja hahmottamaan ääniympäristöä, ääntä, musiikkia ja musiikkikäsitteitä liikkuen ja kuunnellen (L1, L4)	Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoiden eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteiden välisessä työskentelyssä. Sisällöt valitaan siten, että oppilaat tutustuvat musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia. **S1 Miten musiikissa toimitaan** Musisoinnissa kiinnitetään huomiota ryhmän jäsenenä toimimiseen ja myönteisen yhteishengen luomiseen. Keskeisenä sisältönä ovat ilmaisuun ja keksimiseen rohkaiseminen, luontevan hengityksen, äänenkäytön ja laulamisen harjoittaminen sekä käytössä olevien soittimien ja laitteiden tarkoituksenmukainen käsittely.

T4 antaa tilaa oppilaiden omille musiikillisille ideoille ja improvisoinnille sekä ohjaa heitä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai muita kokonaisuuksia käyttäen äänellisiä, liikunnallisia, kuvallisia, teknologisia tai muita ilmaisu- keinoja (L5, L6) **Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito** T5 innostaa oppilasta tutustumaan musiikilliseen kulttuuriperintöönsä leikkien, laulaen ja liikkuen sekä nauttimaan musiikin esteettisestä, kulttuurisesta ja historiallisesta monimuotoisuudesta (L2, L4) T6 auttaa oppilasta ymmärtämään musiikin merkintätapojen perusperi- aatteita musisoinnin yhteydessä (L4) **Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa** T7 ohjata oppilasta toimimaan vastuullisesti musisoinnissa (L7) Oppimaan oppiminen musiikissa T8 tarjota oppilaille kokemuksia tavoitteiden asettamisen ja yhteisen harjoittelun merkityksestä musiikin oppimisessa (L1)	Luontevaan äänenkäyttöön ohjaaminen puhuen, loruillen ja laulaen. **S2 Mistä musiikki muodostuu** Opetuksessa keskitytään peruskäsitteiden taso, kesto, voima ja väri hahmottamiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteistöä laajennetaan musiikkikäsitteisiin rytmi, melo- dia, dynamiikka, sointiväri, harmonia ja muoto. 2.lk: Syvennetään peruskäsitteiden hallintaa. Osaamisen kehittyessä käsitteistöä laajennetaan musiikkikäsitteisiin rytmi, melodia, dynamiikka, sointiväri, harmonia ja muoto. Musiikin peruskäsitteisiin tutustutaan laulaen, soittaen, liikkuen, kuunnellen ja itse keksien. **S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa:** Musiikillisten tietojen ja taitojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja niin musiikista kuin arjen eri ääniympäristöistä. Pohditaan myös musiikin merkitystä omissa yhteisöissä. 2.lk: Pohditaan myös musiikin merkitystä omissa yhteisöissä. Huomioidaan paikallisuus ja lapsen oma kulttuuriympäristö. Erilaisten ääniympäristöjen tarkastelemista. **S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto:** Musiikin opetuksessa käytetään lauluja, leikkejä, loruja, liikuntaa, soitto- ja kuuntelutehtäviä sekä luodaan tilaisuuksia luovaan toimintaan, jotka aihepiireiltään ja musiikillisilta ominaisuuksiltaan soveltuvat ikäkauteen ja koulun toimintakulttuuriin. Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota myös oppilaiden omiin kulttuureihin ja kulttuuriperinnön vaalimiseen huomioiden paikallinen kulttuuri tarjonta ja -tuotanto. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti erilaista musiikkia mukaan lukien lasten- musiikki ja taidemusiikki sekä mahdolliset oppilaiden omat sävellykset ja musiikkikappaleet. 2.lk: Vahvistetaan aiemmin opittua ohjelmistoa ja lisätään vaatimustasoa ryhmän taidot ja valmiudet huomioiden.

13.3.12.3. MUSIIKIN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 1-2

Tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolisia ja joustavia musiikin opiskelukokonaisuuksia, joissa musiikin opetuksen erilaiset työtavat ja vuorovaikutustilanteet sekä yhteismusisointi ja muu musiikillinen yhteistoiminta on mahdollista.

Oppimisen ilo, luovaan ajatteluun rohkaiseva ilmapiiri sekä myönteiset musiikkikokemukset ja - elämykset innostavat oppilaita kehittämään musiikillisia taitojaan.

Opetustilanteissa luodaan mahdollisuuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttöön musiikillisessa toiminnassa. Opetuksessa hyödynnetään taide- ja kulttuurilaitosten sekä muiden yhteistyö tahojen tarjoamia mahdollisuuksia. Osa ohjelmistosta opetellaan ulkoa.

Keskeisiä työtapoja:

- laulaminen
- soittaminen
- kehosoittimet, erilaiset rytmi- ja melodiasoittimet oppilaiden taitotaso huomioiden
- kuuntelu
- monipuolista, keskittynyttä ja toiminnallista musiikinkuuntelua huomioiden eri musiikkityylit.
- musiikkiliikunta
- musiikkillinen keksintä omaa ääntä, kehosoittimia sekä erilaisia rytmi- ja melodiasoittimia käyttäen
- erilaisten musiikkituotosten äänittäminen

13.3.12.4. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI MUSIIKISSA VUOSILUOKILLA 1-2

Musiikin opetuksessa ja työskentelyn suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Niiden pohjalta tehdään muun muassa työtapoja, erilaisten välineiden käyttöä ja oppilaiden ryhmittelyä koskevat ratkaisut niin, että myös oppilaita kuullaan. Musiikin opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita ja vahvistetaan näin oppilaan yhteistyötaitoja, itsetuntoa ja oma-aloitteisuutta.

13.3.12.5. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI MUSIIKISSA VUOSILUOKILLA 1-2

Oppimisen arviointi musiikissa on oppilaita ohjaavaa ja rohkaisevaa. Oppilaalle annetaan säännöllisesti ja riittävän usein palautetta siten, että se kannustaa yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen. Lisäksi oppilasta ohjataan oman toiminnan arviointiin ryhmän jäsenenä. Erityistä huomiota arvioinnissa kiinnitetään musiikillisten yhteistyötaitojen ja musisointitaitojen edistymiseen. Oppilaan oppimisen arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä jatkuvan arvioinnin kohteita musiikissa ovat

- edistyminen musiikillisissa yhteistyötaidoissa, erityisesti toimiminen musiikillisen ryhmän jäsenenä
- edistyminen musiikin peruskäsitteiden hahmottamisessa musiikillisen toiminnan kautta.

Lukuvuositodistukseen kirjataan maininta siitä, että oppilas on saanut musiikin opetusta.

13.3.13. Kuvataide

13.3.13.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Kuvataiteen opetuksen tehtävä on ohjata oppilaita tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurisesti moninaista todellisuutta taiteen keinoin. Oppilaiden identiteettien rakentumista, kulttuurista osaamista ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Oppilaiden omat kokemukset, mielikuvitus ja kokeileminen luovat perustan opetukselle. Kuvataiteen opetus kehittää kykyä ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Oppilaille tarjotaan tapoja arvottaa todellisuutta ja vaikuttaa siihen. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistamalla tuetaan traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä sekä kannustaa heitä vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan. Kuva- taiteen opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden paikalliselle ja globaalille toimijuudelle.

Taiteelle ominainen työskentely harjaannuttaa kokemukselliseen, moniaistiseen ja toiminnalliseen oppimiseen. Oppilaat tarkastelevat kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä. Oppilaita ohjataan käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologioita ja ilmaisun keinoja. Opetuksessa kannustetaan

monilukutaidon kehittämiseen hyödyntämällä visuaalisuutta sekä muita tiedon tuottamisen ja esittämisen tapoja. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin yhteistyössä muun opetuksen ja koulun ulko- puolisten toimijoiden kanssa. Opetuksessa tutustutaan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin sekä tarkastellaan kuvataiteen harrastusmahdollisuuksia.

Vuosiluokilla 1-2 luodaan perustaa oppilaiden omakohtaiselle suhteelle kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin. Ilmaisun taitojen ja esteettisten valmiuksien kehittymistä tuetaan eri aistien ja koko kehon yhteistyöllä. Oppilaita ohjataan käyttämään mielikuvia, kuvataiteen
käsitteistöä ja kuvallisen tuottamisen keinoja. Opetuksessa hyödynnetään toiminnallisuutta ja leikinomaisuutta. Oppilaita kannustetaan pitkäjänteiseen taideoppimiseen. Kuvien tuottamista ja tulkintaa harjoitellaan myös tieto- ja viestintäteknologian ja verkkoympäristöjen avulla. Opetuksessa rohkaistaan toimimaan yhdessä, jakamaan kokemuksia sekä vastaanottamaan ja antamaan palautetta kuvallisesta työskentelystä.

13.3.13.2. KUVATAITEEN KESKEISET SISÄLLÖT JA TAVOITTEET

1.luokka

Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 1	Kuvataiteen opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 1
Kuvataiteen keskeiset tavoitteet toteutuvat jokaisessa keskeisessä sisältöalueessa.	Kuvataiteen opetuksen tavoitteita lähestytään omia kuvakulttuureja, ympäristön kuvakulttuureja ja taiteen maailmoja tutkimalla. Sisältöalueet ovat toisiaan täydentäviä ja opetuksessa tarkastellaan myös niiden välisiä yhteyksiä. Sisältöjen valinnan lähtökohtia ovat oppilaille merkitykselliset taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin teokset, tuotteet ja ilmiöt. Sisällöt rakentavat yhteyksiä oppilaille tuttujen ja heille uusien kuvakulttuurien välille. Oppilaita kannustetaan ottamaan osaa opetuksen sisältöjen, tarkasteltavien kuvastojen, työskentelymenetelmien ja välineiden valintaan. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. **S1 Omat kuvakulttuurit:** Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaita rohkaistaan tutustumaan toistensa kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden arjessa, lähiympäristössä ja vuorovaikutuksessa. **S2 Ympäristön kuvakulttuurit:** Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa keskitytään oppilaiden lähiympäristön ja sen medioiden käsittelyyn. **S3 Taiteen maailmat:** Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat tutustuvat kuvataiteen maailmaan tarkastelemalla erilaisia teoksia, aihepiirejä ja ilmiöitä. Taideteoksia käytetään kuvallisen
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu (L1-L7) T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja kuvia tekemällä T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan erilaisten kuvallisten tuottamisen tapojen avulla	
Kuvallinen tuottaminen (L1-L7) T4 innostaa oppilasta kokeilemaan erilaisia materiaaleja ja tekniikoita sekä harjoittelemaan kuvallisia ilmaisutapoja T5 kannustaa oppilasta pitkäjänteiseen kuvalliseen työskentelyyn yksin ja yhdessä muiden kanssa T6 kannustaa oppilasta tarkastelemaan kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa ja muiden kuvissa	

	työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään taidetekoksiin ja niiden kokemiseen liittyvää kulttuurista moninaisuutta.
Visuaalisen kulttuurin tulkinta (L1-L7) T7 ohjata oppilasta käyttämään kuvataiteen käsitteistöä sekä tarkastelemaan erilaisia kuvatyyppejä T8 kannustaa oppilasta tunnistamaan erilaisia taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuotteita lähiympäristössään T9 innostaa oppilasta tekemään kuvia oman elinympäristön, eri aikojen ja eri kulttuurien tarkastelun pohjalta	**Keskeiset sisällöt** Värioppi • pää- ja välivärit Sommittelu • piste, viiva ja pinta • etu-, keski- ja taka-ala • perusmuodot Kuvaviestintä/Mediakulttuuri • sarjakuva, animaatio, valokuvaus, pelit, elokuva Maalaus • vesi- ja peitevärit, pullovärit Piirustus • lyijykynä, hiili, liidut, puuvärit Muotoilu ja arkkitehtuuri • savi tai muovailumassat • kierrätys- ja/tai luonnonmateriaalit Painanta • leimasin, koho, sabluuna Tieto- ja viestintätekniikka ja verkkoympäristö kuvien tuottamista ja tulkintaa harjoitellaan myös tieto- ja viestintäteknologian ja verkkoympäristöjen avulla
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen (L1-L7) T10 ohjata oppilasta tunnistamaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys	

2. luokka

Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokalle 2	**Kuvataiteen opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalle 2**
Kuvataiteen keskeiset tavoitteet toteutuvat jokaisessa keskeisessä sisältöalueessa	Kuvataiteen opetuksen tavoitteita lähestytään omia kuvakulttuureja, ympäristön kuvakulttuureja ja taiteen maailmoja tutkimalla. Sisältöalueet ovat toisiaan täydentäviä ja opetuksessa tarkastellaan myös niiden välisiä yhteyksiä. Sisältöjen valinnan lähtökohtia ovat oppilaille merkitykselliset taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin teokset, tuotteet ja ilmiöt. Sisällöt rakentavat yhteyksiä oppilaille tuttujen ja heille uusien kuvakulttuurien välille. Oppilaita kannustetaan ottamaan osaa opetuksen sisältöjen, tarkasteltavien kuvastojen, työskentelymenetelmien ja välineiden valintaan. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. **S1 Omat kuvakulttuurit:** Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaita rohkaistaan tutustumaan toistensa kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden arjessa, lähiympäristössä ja vuorovaikutuksessa.
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu (L1-L7) T1 kannustaa oppilasta havainnoi- maan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja kuvia tekemällä T2 rohkaista oppilasta keskustele- maan havainnoistaan ja ajatuksistaan T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan erilaisten kuvallisten tuottamisen tapojen avulla	
Kuvallinen tuottaminen (L1-L7) T4 innostaa oppilasta kokeilemaan erilaisia materiaaleja ja tekniikoita sekä harjoittelemaan kuvallisia ilmaisutapoja T5 kannustaa oppilasta pitkäjänteiseen kuvalliseen työskentelyyn yksin ja	

<table>
<tr>
<td>yhdessä muiden kanssa

T6 kannustaa oppilasta tarkastele- maan kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa ja muiden kuvissa</td>
<td rowspan="3">S2 Ympäristön kuvakulttuurit:

Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa keskitytään oppilaiden lähiympäristön ja sen medioiden käsittelyyn.
S3 Taiteen maailmat:
Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat tutustuvat kuvataiteen maailmaan tarkastelemalla erilaisia teoksia, aihepiirejä ja ilmiöitä. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään taideteoksiin ja niiden kokemiseen liittyvää kulttuurista moninaisuutta.

Keskeiset sisällöt
Värioppi
• pää- ja välivärit
Sommittelu
• piste, viiva ja pinta
• etu-, keski- ja taka-ala
• perusmuodot
Kuvaviestintä/Mediakulttuuri
• sarjakuva, animaatio, valokuvaus, pelit, elokuva
Maalaus
• vesi- ja peitevärit, pullovärit
Piirustus
• lyijykynä, hiili, liidut, puuvärit
Muotoilu ja arkkitehtuuri
• savi tai muovailumassat
• kierrätys- ja/tai luonnonmateriaalit
Painanta
• leimasin, koho, sabluuna
Tieto- ja viestintätekniikka ja verkkoympäristö
kuvien tuottamista ja tulkintaa harjoitellaan myös tie- to- ja viestintäteknologian ja verkkoympäristöjen avulla</td>
</tr>
<tr>
<td>Visuaalisen kulttuurin tulkinta
T7 ohjata oppilasta käyttämään kuvataiteen käsitteistöä sekä tarkastelemaan erilaisia kuvatyyppejä

T8 kannustaa oppilasta tunnistamaan erilaisia taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuotteita lähiympäristössään

T9 innostaa oppilasta tekemään kuvia oman elinympäristön, eri aikojen ja eri kulttuurien tarkastelun pohjalta</td>
</tr>
<tr>
<td>Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen (L1-L7)
T10 ohjata oppilasta tunnistamaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja

T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys</td>
</tr>
</table>

13.3.13.3. KUVATAITEEN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 1-2

Tavoitteena on tarjota oppimisympäristöjä ja työtapoja, joilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, teknologioiden ja ilmaisukeinojen käyttäminen sekä niiden luova soveltaminen. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen kokeilemiseen ja harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri. Pedagogisilla ratkaisuilla tuetaan moniaistista havainnointia, pitkäjänteistä työskentelyä sekä tutkivaa ja tavoitteellista taideoppimista. Opetuksessa otetaan huomioon yksilölliset kuvailmaisun tarpeet ja mahdollistetaan tarkoituksenmukainen työskentely yksin ja ryhmässä. Tavoitteena on luoda oppimiseen ja vuorovaikutukseen kannustava toimintakulttuuri sekä koulussa että koulun ulkopuolisissa ympäristöissä. Vuosiluokilla 1-2 innostetaan leikinomaiseen kokeiluun, tieto- ja viestintäteknologian käyttöön sekä taiteidenväliseen toimintaan. Opetustilanteet toteutetaan kouluympäristön lisäksi erilaisissa rakennetuissa ympäristöissä, luonnon ympäristöissä ja verkko- ympäristöissä. Tavoitteena on tutustua raahelaiseen kulttuuriperintöön ja kulttuuripalveluihin.

13.3.13.4. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI KUVATAITEESSA VUOSILUOKILLA 1-2

Tavoitteena ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden sosiaalisten, psyykkisten ja motoristen lähtökohtien ja taitojen huomioon ottaminen. Taideoppimisen yksilöllinen ja yhteisöllinen luonne tukee oppilaan identiteettien rakentumista, osallisuutta ja hyvinvointia. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset ohjauksen tarpeet. Opetusta eriytetään tarvittaessa esimerkiksi ilmaisukeinojen, työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnoilla. Opetus- tilanteissa oppilaat voivat hyödyntää vahvuuksiaan, soveltaa erilaisia työtapoja ja käyttää vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Taideoppimiselle luodaan turvallinen, moninaisuutta kunnioittava ja itseilmaisuun rohkaiseva ilmapiiri, jossa oppilaat saavat henkilökohtaista ohjausta ja tukea. Vaihtoehtoisia pedagogisia lähestymistapoja voidaan tarvita erityisesti havaintojen ja tunteiden visuaalisessa ilmaisussa sekä motoristen taitojen kehittämisessä. Ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi leikinomaisuutta, pelejä ja eri aistialueisiin liittyviä kokemuksia.

13.3.13.5. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI KUVATAITEESSA VUOSILUOKILLA 1-2

Oppimisen arviointi kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Arvioinnilla tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, tai- teen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointi- taitojen kehittymistä. Palaute on monipuolista ja rohkaisee oppilaita omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppilaat saavat palautetta kaikilla tavoitteissa määritellyillä taideoppimisen alueilla.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita kuvataiteessa ovat

- edistyminen tavoitteiden asettamisessa omalle toiminnalle
- edistyminen materiaalien kokeilemisessa ja tekniikoiden harjoittelussa
- edistyminen kuvataiteen ilmaisukeinojen käyttämisessä ja niistä keskustelemisessa
- edistyminen omista ja muiden kuvista keskustelemisessa.

13.3.14. Käsityö

13.3.14.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Käsityön oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita kokonaiseen käsityöprosessin hallintaan. Käsityö on monimateriaalinen oppiaine, jossa toteutetaan käsityöilmaisuun, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa toimintaa. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai yhteisöllinen suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen käsityöprosessin arviointi. Käsityön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa ja siinä toteutetaan ennakkoluulottomasti erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja. Käsityössä opetellaan ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsityössä kehitetään oppilaiden avaruudellista hahmottamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä, jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnitteluosaamista. Opetuksella vahvistetaan edellytyksiä monipuoliseen työskentelyyn. Käsityön merkitys on pitkäjänteisessä ja innovatiivisessa työskentelyprosessissa sekä itsetuntoa vahvistavassa, mieli- hyvää tuottavassa kokemuksessa.

Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja korostetaan yhteisöllistä toimintaa. Käsityössä lähtökohtana on erilaisten laaja-alaisten teemojen kokonaisvaltainen tarkastelu oppiainerajat luontevasti ylittäen. Ympäröivän materiaalisen maailman tuntemus luo perustaa kestävälle elämäntavalle ja kehitykselle. Tähän sisältyy myös oppilaiden oma elämän- piiri, paikallinen kulttuuriperintö sekä yhteisön kulttuurinen moninaisuus. Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä kansalaisia, jotka arvostavat itseään teki- jöinä ja joilla on taito käsityöilmaisuun sekä halu ylläpitää ja kehittää käsityökulttuuria.

Vuosiluokilla 1-2 käsityön tehtävänä on mahdollistaa oppilaiden käsityön ilmaisun, suunnittelun ja tekemisen tietojen ja taitojen kehittyminen sekä kokemusten karttuminen. Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan toimimaan käsityön suunnittelijoina ja valmistajina sekä käyttämään siinä erilaisia materiaaleja. Käsityö kehittää keskittymiskykyä ja aloitteellisuutta. Se kannustaa arvosta- maan ja arvioimaan omaa ja toisten työtä ja

työskentelyä. Käsityön kasvatustehtävänä on ohjata oppilaita ymmärtämään kulttuurien moninaisuutta ja yhdenvertaisuutta.

1. luokka

Käsityön oppimistehtävien lähtökohtana ovat ILMAISU, MUOTO ja TEKNOLOGIA

- Ilmaisun ongelmatehtävään voi liittyä esimerkiksi: elämys, tunne, aistit, leikit, pelit, kokemus, taide
- Muodon ongelmatehtävään voi liittyä esimerkiksi: oppilaan lähiympäristöön ja esine- maailmaan liittyvä havainnointi ja uusien ideoiden kehittely niiden pohjalta
- Teknologian ongelmatehtävään voi liittyä esimerkiksi: esineen tai ilmiön toimintaperiaate ja sen soveltaminen annetun tiedon perusteella

Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokalle 1	**Käsityön opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalle 1**
T1 Rohkaista oppilasta kiinnostumaan ja innostumaan käsin tekemisestä sekä herättää uteliaisuutta keksivään ja kokeilevaan käsityöhön (L1, L2) • Työskentelyn lähtökohtana oppilaan omat ideat T2 Ohjata oppilas kokonaiseen käsityöprosessiin ja esittämään omia ideoitaan kuvallisesti sekä kertomaan käsityön tekemisestä ja valmiista tuotteesta (L1, L4, L5) • Suunnataan huomio työskentelyn koko prosessiin: o ideointi, suunnittelu ja kokeilu, tekeminen, työn esittely T3Ohjata oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan käsityötuotteita tai teoksia luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihinsa (L1, L7) • Ensimmäisillä luokilla opettajan ohjaava rooli suunnittelussa ja työskentelyssä on tärkeä • Annetaan sijaa oppilaan omalle ideoinnille • Annetaan sijaa oppilaan omalle ideoinnille ja ennakkoluulottomalle toteutukselle T4 Opastaa oppilasta tutustumaan moniin erilaisiin materiaaleihin ja niiden työstämiseen sekä ohjata toimimaan vastuuntuntoisesti ja turvallisesti (L4, L6) • Ohjataan oikeaan ja turvalliseen työvälineiden (mm. oikeat työotteet) ja työtilojen käyttöön • Ohjataan huolehtimaan työskentelytilojen siisteydestä ja järjestyksestä • Ohjataan tutkimaan ja käyttämään	**S1 Ideointi** (T1-T3, T5) • Lähtökohtana omat tunteet, tarinat sekä mielikuvitus-, luonnon- ja rakennetut ympäristöt • Tutkitaan liikettä ja tasapainoa - Pohditaan suojautumista ja säilyttämistä • Harjoitellaan kehittämään käsityölle muoto, väri ja pinta • Pohditaan teoksen ja tuotteen yhtäläisyyksiä ja eroja Integroituu hyvin ympäristöopin sisältöihin esim. liikenne, arjen erilaiset toiminnat, sään mukainen pukeutuminen jne. **S2 Kokeilu** (T1-T5) • Kokeillaan ohjatusti sekä kovia että pehmeitä materiaaleja: puu, paperi, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, luonnon- ja kierrätysmateriaalit • Kokeillaan ainakin seuraavia vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita: leikkaaminen, liimaaminen, sahaaminen, naulaaminen, käsin ompeleminen, pinnan käsittely ja viimeistely • Omien kokeilujen pohjalta ideoidaan, suunnitellaan ja työstetään omaa/yhteistä työtä edelleen ohjatusti • Myös kokeilu ja siitä saadut johtopäätökset voivat olla tavoitteena **S3 Suunnittelu** (T1-T5) • Suunnittelun pohjana ideointi ja kokeilu • Suunnittelun lähtökohtana voi olla esim. tarina, kuva, äänite • Ohjataan oppilasta ymmärtämään suunnittelu osaksi koko

monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja laitteita • Opettaja laatii oppimistehtävät huomioiden ilmaisun (esim. oppilaan oma elämys, taide, leikki, kokemus, tunne), muodon (esim. oppilaan oman ympäristön havainnointi uuden idean pohjana) ja teknologian (esim. jonkin esineen tai ilmiön toimintaperiaate ja sen soveltaminen) T5 Tukea oppilaan itsetunnon kehittymistä käsityössä onnistumisen, oivaltamisen ja keksimisen kokemusten kautta (L1, L3) • Tuetaan oppilaan omaa aktiivista roolia tekijänä • Kunnioitetaan jokaista oppilasta omana persoonanaan huomioiden lähtötaso ja erilaisuus Eriyttäminen tapahtuu oppimistehtävän sisällä oppilaan tiedot ja taidot huomioiden	teos/tuotesuunnitteluprosessia • Harjoitellaan ja käytetään suunnittelussa ja sen kuvailussa esim. kertomista, piirtämistä, muovailua ja rakentelua **S4 Tekeminen** (T3-T5) Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita tai teoksia. **S5 Dokumentointi** (T3, T5) • Tutustutaan TVT:n mahdollisuuksiin ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana • Valmis tuotos kuvataan ja tallennetaan mahdollisesti oppilaan omaan kansioon **S6 Arviointi** (T5) Harjoitellaan arviointia sekä palautteen antamista ja vastaanottamista jokaisen opetuskerran jälkeen, esim. onko tuo- te/teos ratkaisu annettuun tai havaittuun ongelmaan

2. luokka

Käsityön oppimistehtävien lähtökohtana ovat ILMAISU, MUOTO ja TEKNOLOGIA

- Ilmaisun ongelmatehtävään voi liittyä esimerkiksi: elämys, tunne, aistit, leikit, pelit, kokemus, taide
- Muodon ongelmatehtävään voi liittyä esimerkiksi: oppilaan lähiympäristöön ja esine- maailmaan liittyvä havainnointi ja uusien ideoiden kehittely niiden pohjalta. Teknologian ongelmatehtävään voi liittyä esimerkiksi: esineen tai ilmiön toimintaperiaate ja sen soveltaminen annetun tiedon perusteella

Käsityön opetuksen keskeiset tavoitteet vuosiluokalle 2	**Käsityön opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalle 2**
T1 Rohkaista oppilasta kiinnostumaan ja innostumaan käsin tekemisestä sekä herättää uteliaisuutta keksivään ja kokeilevaan käsi- työhön (L1, L2) • Työskentelyn lähtökohtana oppilaan omat ideat, yritys ja erehdys T2 Ohjata oppilas kokonaiseen käsityöprosessiin ja esittämään omia ideoitaan kuvallisesti sekä kertomaan käsityön tekemisestä ja valmiista tuotteesta (L1, L4, L5) • Suunnataan huomio työskentelyn koko prosessiin: ○ ideointi, suunnitteluja kokeilu, tekeminen, työn esittely • Lopputulos ei ole ainut tavoite **T3**Ohjata oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan käsityötuotteita tai teoksia luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihinsa (L1, L7) • Ohjataan oppilasta ymmärtämään	**S1 Ideointi** (T1-T3, T5) • Lähtökohtana omat tunteet, tarinat sekä mielikuvitus-, luonnon- ja rakennetut ympäristöt • Tutkitaan liikettä ja tasapainoa • Pohditaan suojautumista ja säilyttämistä • Harjoitellaan kehittämään käsityölle muoto, väri ja pinta • Pohditaan teoksen ja tuotteen yhtäläisyyksiä ja eroja Integroituu hyvin ympäristöopin sisältöihin esim. liikenne, arjen erilaiset toiminnat, sään mukainen pukeutuminen jne. **S2 Kokeilu** (T1-T5) • Kokeillaan ohjatusti sekä kovia että pehmeitä materiaaleja: puu, paperi, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, luonnon- ja kierrätysmateriaalit • Kokeillaan aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi seuraavia vuosiluokalle kuuluvia

tarpeen määrittely ja ideointi käsityöprosessin lähtökohtana • Ensimmäisillä luokilla opettajan ohjaava rooli suunnittelussa ja työskentelyssä on tärkeä • Annetaan sijaa oppilaan omalle ideoinnille ja ennakkoluulottomalle toteutukselle **T4** Opastaa oppilasta tutustumaan moniin erilaisiin materiaaleihin ja niiden työstämiseen sekä ohjata toimimaan vastuuntuntoisesti ja turvallisesti (L4, L6) • Ohjataan oikeaan ja turvalliseen työvälineiden (mm. oikeat työotteet) ja työtilojen käyttöön • Ohjataan huolehtimaan työskentely- tilojen siisteydestä ja järjestyksestä • Opettajan laatimat oppimistehtävät ohjaavat tutkimaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja tekniikoita sekä kokeilemaan laiteita **T5**Tukea oppilaan itsetunnon kehittymistä käsityössä onnistumisen, oivaltamisen ja keksimisen kokemusten kautta (L1, L3) • Tuetaan oppilaan omaa aktiivista roolia tekijänä • Kunnioitetaan jokaista oppilasta omana persoonanaan huomioiden lähtötaso ja erilaisuus Eriyttäminen tapahtuu oppimistehtävän sisällä oppilaan tiedot ja taidot huomioiden	tekniikoita: ruuviliitos, hionta, poraaminen, huovuttaminen, punonta, pujottelu, solmujen tekeminen • Omien kokeilujen pohjalta ideoidaan, suunnitellaan ja työstetään omaa / yhteistä työtä edelleen ohjatusti • Myös kokeilu ja siitä saadut johtopäätökset voivat olla tavoitteena • Lisää materiaaleja ja vaativampia kokeiluja **S3 Suunnittelu** (T1-T5) • Suunnittelun pohjana oppilaan oma ideointi ja kokeilut, ei valmis mallityö • Suunnittelun lähtökohtana voi olla esim. tarina, kuva, äänite • Käytetään suunnittelussa esim. piirtämistä, muovailua ja erilaista rakentelua **S4 Tekeminen** (T1, T3-T5) • Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita tai teoksia. **S5 Dokumentointi** (T3, T5) Tutustutaan TVT:n mahdollisuuksiin ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana • Valmis tuotos kuvataan ja tallennetaan mahdollisesti oppilaan omaan kansioon **S6 Arviointi** (T5) Harjoitellaan arviointia sekä palautteen antamista ja vastaanottamista jokaisen opetuskerran jälkeen

13.3.14.2. KÄSITYÖN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 1-2

Oppimisympäristö tukee käsityön toiminnallisuutta ja vuorovaikutusta opettajan, vertaisryhmän sekä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Asianmukaiset ja turvalliset tilat, työvälineet ja materiaalit edistävät tavoitteiden saavuttamista. Oppilaita innostetaan havainnoimaan ja käyttämään havaintojaan käsityötaitojen osana sekä vaikuttamaan ympäristöönsä. Työtapojen valinnoilla oppilaita kannustetaan osallisuuteen, aktiivisuuteen ja itseohjautuvuuteen. Ohjatun suunnittelun ja tekemisen tukena hyödynnetään mielikuvitusta, tarinoita, draamaa, leikkiä, pelejä sekä luonnon- ja rakennettua ympäristöä. Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja.

13.3.14.3. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI KÄSITYÖSSÄ VUOSILUOKILLA 1-2

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on luoda pedagogisesti erilaisia työtapoja ja vuoro- vaikutustilanteita, joilla tuetaan sekä yksilöllistä käsityötaitojen oppimista ja suunnittelua että yhteisöllistä työskentelyä.

Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet sekä tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien materiaalien, työtapojen ja oppimistehtävien valinnassa. Käsityön toiminnallinen oppiminen edellyttää riittävästi aikaa, tilaa ja ohjausta.

13.3.14.4. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI KÄSITYÖSSÄ VUOSILUOKILLA 1-2

Oppimisen arvioinnissa kiinnitetään huomiota myönteisen palautteen antamiseen ja kannustamiseen sekä työskentelyn aikana että prosessin lopussa. Monipuolisella arvioinnilla ja palautteella tuetaan laaja-alaisen käsityötiedon ja -taidon kehittymistä. Oppilaille annetaan erilaisia tapoja osoittaa edistymistään ja kannustetaan omien vahvuuksien ylläpitämiseen sekä kehittymässä olevien taitojen harjoittelemiseen. Ryhmän työskentelyä ja tuotosta voidaan esitellä ja arvioida yhdessä, jolloin oppilaat oppivat esiintymistä ja toisten työskentelyn arvostamista.

Arviointi kohdistuu kokonaiseen käsityöprosessiin ja eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä, joka todentaa oppilaiden edistymistä ja käsityöllisen osaamisen tasoa. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita käsityössä ovat

- edistyminen työskentelyn sujuvuudessa
- edistyminen suunnittelun, tekemisen ja arvioinnin taidoissa
- edistyminen tavoitteellisessa toiminnassa
- edistyminen kekseliäiden ratkaisujen tuottamisessa.

13.3.15. Liikunta

13.3.15.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Kohti liikunnallista elämäntapaa

Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä. Liikunnan merkitys ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille on tutkitusti suuri. Tämä tekee liikunnallisen elämäntavan omaksumisen yksilön ja yhteiskunnan kannalta tavoiteltavaksi. Myönteisten liikuntakokemusten on osoitettu edistävän liikunnallisen elämäntavan omaksumista.

Kohti myönteistä keho suhdetta

Koululiikunnassa tutustutaan omaan kehoon ja opitaan suhtautumaan siihen myönteisesti. Oman kehon tuntemus ja arvostaminen sekä monipuoliset kehollisen ilmaisun kokemukset turvallisessa oppimisilmapiirissä antavat välineitä eheäksi ihmiseksi kasvamiseen.

Fyysinen aktiivisuus – vaihtoehto istuvalle elämäntavalle

Liikunnan ja fyysisen aktiivisuuden lisääminen ihmisten elämänkulussa on suuri haaste. Liikuntasuositusten mukaan monipuolista ja ikään sopivaa liikuntaa tulee olla 1-2 tuntia päivässä. Koululiikunta ei yksin pysty vastaamaan tähän vaan toiminnallisuutta ja liikettä tulee lisätä kaikkiin koulupäiviin, oppitunteihin, välitunteihin ja koulumatkoihin.

Koululiikunnassa tulee korostua fyysinen aktiivisuus ja fyysistä aktiivisuutta oppitunneilla voidaan lisätä esim. siten, että toiminta käynnistetään nopeasti eikä hyvin etenevää toimintaa keskeytetä toistuvasti ja oman vuoron odottamista sekä jonottamista vältetään.

Yhteisön jäsenenä yhdessä tehden

Liikuntatunneilla korostuu yhdessä tekeminen. Oppilaat osallistuvat ikä tasonsa mukaisesti yhteisen toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Myös hyvä oppimisilmapiiri rakentuu yhdessä työskentelyä edistävien taitojen varaan ja tunneilla harjoitellaankin elämässä tarvittavia yhteisön jäsenenä toimimisen taitoja.

Lähtökohtana tasa-arvo

Liikunnan avulla edistetään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä sekä tuetaan kulttuurien moninaisuutta. Yhdenvertaisessa ja turvallisessa oppimisilmapiirissä jokaisella oppilaalla on muiden kanssa yhtäläiset mahdollisuudet saada tukea oppimiseensa ja kasvaa omana itsenään sekä tulla tasavertaisesti huomioiduksi ja kuulluksi.

Turvallisuudesta ei ole vara tinkiä

Opetus on turvallista, ja se perustuu eri vuodenaikojen ja paikallisten olosuhteiden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Liikunnassa hyödynnetään koulun tiloja, lähiliikuntapaikkoja ja luontoa moni- puolisesti. Oppilaita ohjataan ja sitoutetaan turvalliseen ja eettisesti kestävään toimintaan ja oppimisilmapiiriin.

Liikuntaan ja liikunnan avulla kasvaminen

Liikunnassa oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla. Liikkumaan kasvamisen osatekijöitä ovat oppilaiden ikä- ja kehitystason mukainen fyysisesti aktiivinen toiminta, motoristen perustaitojen oppiminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoitteleminen. Oppilaat saavat tietoja ja taitoja erilaisissa liikuntatilanteissa toimimiseen. Liikunnan avulla kasvamiseen kuuluu toisia kunnioittava vuorovaikutus, vastuullisuus, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen, tunteiden tunnistaminen ja säätely sekä myönteisen minäkäsityksen kehittyminen. Liikunta tarjoaa mahdollisuuksia iloon, keholliseen ilmaisuun, osallisuuteen, sosiaalisuuteen, rentoutumiseen, leikinomaiseen kisailuun ja ponnisteluun sekä toisten auttamiseen. Liikunnassa oppilas saa valmiuksia terveytensä edistämiseen.

”Liikutaan yhdessä leikkien.”

Vuosiluokilla 1-2 opetuksen pääpaino on havaintomotoristen taitojen ja motoristen perustaitojen oppimisessa, yhdessä tekemisessä ja sosiaalisten taitojen kehittämisessä sekä liikuntaan liittyvien myönteisten kokemusten vahvistamisessa. Opetus tukee oppilaita auttamalla heitä kohtaamaan emotionaalisesti vaihtelevia tilanteita. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden mielikuvitusta ja omia oivalluksia.

13.3.15.2. LIIKUNNAN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

1.luokka

Liikunnan opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 1	Liikunnan opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 1
Fyysinen toimintakyky	
T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan itsenäisesti ja yhdessä uusia, erilaisia liikuntatehtäviä sekä rohkaista ilmaisemaan itseään liikunnan avulla (L1, L3) T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja (L1, L3, L4)	“Liikutaan yhdessä leikkien” **S1** Liikuntatuntien tulee olla fyysisesti aktiivisia. Opetuksen pääpaino on havaintomotoristen taitojen ja motoristen perustaitojen oppimisessa. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin ja vesiliikunnan opetusta **A Havaintomotoriset taidot ja kehon**

T3 vahvistaa motoristen perustaitojen (tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot) oppimista niin, että oppilas oppii soveltamaan niitä eri oppimisympäristöissä, eri tilanteissa ja eri vuodenaikoina (L3)
 	
T4 harjaannuttaa oppilasta liikkumaan turvallisesti erilaisissa ympäristöissä, erilaisilla välineillä ja telineillä (L3)
 	
T5 tutustuttaa oppilas vesiliikuntaan ja varmistaa alkeisuimataito (L3)
 	
T6 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla (L3, L6, L7)
	hahmottaminen
	Havaintomotoriset taidot:
	Taitoja, joiden avulla oppilas hahmottaa omaa kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan
	• Oppilaille tulee tarjota riittävästi vaihtelevan ympäristön, monipuolisten sisältöjen ja erilaisten välineiden avulla riittävästi eri aistiärsytyksiä.
	• Esimerkkejä 1. luokalle soveltuvista havaintomotorisia taitoja kehittävistä tehtävistä ja sisältöalueista:
	  ○ suunnistusharjoituksia kuvien ja pihakartan avulla luonnossa liikkumista erilaisilla alustoilla, harjoituksia erilaisilla, -kokoisilla ja -painoisilla palloilla
	
	Kehon hahmotus:
	Kehon hahmottaminen edellyttää kehon ääriviivojen sekä kehon eri osien ja en eri puolten tunnistamista, nimeä- mistä ja tahdonalaista liikuttamista. Kehon hahmotusta kehitetään aikaa, tilaa ja voimaa säätelemällä.
	• Kehon keskilinjan ylittäminen, esim. oikealla kädellä vasemman olkapään sipaisu
	• Esimerkkejä 1. luokalle soveltuvista kehon hahmotusta kehittävistä tehtävistä ja sisältöalueista:
	  ○ Ilmaisuharjoitukset, rytmin mukaan liikkuminen, voimistelu- ja musiikkileikit
	  ○ Erilaisten muotojen, kirjainten ja numeroiden piirtäminen / muodostaminen oman kehon avulla
	  ○ Vartalon jännityksen ja rentouden vaihteleminen erilaisissa tehtävissä
	  ○ Liikkuminen eri tavoin erilaisin nopeuksin, erilaiset pujottelua ja väistämistä sisältävät tehtävät ja leikit
	  ○ uinti
	
	B Motoriset perustaidot
	Motorisia perustaitoja; tasapaino-, liikkumis- ja välineen- käsittelytaitoja, harjoitetaan leikkien ja tehtävien avulla erilaisissa oppimisympäristöissä (kuten salissa, kentällä, luonnossa, vedessä, lumella ja jäällä) eri vuodenaikoina.

	Tasapaino taidot:
	• Harjoitetaan staattista tasapainoa (koukistaminen, ojentaminen, kiertäminen, venyttäminen) ja dynaamista tasapainoa (kieriminen, pyöriminen, kääntyminen, heiluminen, pysähtyminen, väistäminen)
	• Esimerkkejä 1. luokalle soveltuvista tasapaino taitoja kehittävistä tehtävistä ja sisältöalueista:
	• tasapainoilu lattiakuvioiden ja välineiden päällä, kävely esim. katukiveyksen, voimistelupenkin, liikuntasalin kenttäviivojen, maassa olevan hyppynarun päällä tai vaihtelevassa metsämaastossa, voimistelu- sekä hippaleikit
	  ○ liikkuminen, hallittu kaatuminen ja ylösnouseminen suksilla ja luistimilla
	  ○ mäenlasku
	Liikkumistaidot:
	• Harjoitetaan liikkumistaitoja (kieriminen, ryömiminen, konttaaminen, kiipeäminen, käveleminen, juokseminen, hyppeleminen, laukkaaminen ja uiminen)
	• Liikkumistaidot erilaisilla alustoilla, eri suuntiin, rytminvaihdoksilla, voimaa vaihdellen, yksin ja ryhmässä
	• Esimerkkejä 1. luokalle soveltuvista liikkumistaitoja kehittävistä tehtävistä ja sisältöalueista:
	  ○ temppuradat, hyppelyradat, juoksu- ja hippaleikit, erilaisissa maastoissa käveleminen, hyppiminen ja juokseminen, musiikin mukaan liikkuminen
	
	Välineenkäsittelytaidot:
	• Harjoitetaan välineenkäsittelytaitoja (työntö, veto, vieritys, pyöritys, heitto, kiinniotto, potku, lyönti, pompotus ja kuljetus)
	• Silmä-käsi koordinaatiota harjoitellaan käsittelemällä erilaisia välineitä, kahdella ja yhdellä kädellä, molemmin jaloin ja eri suuntiin.
	• Esimerkkejä 1. luokalle soveltuvista välineenkäsittelytaitoja kehittävistä tehtävistä ja sisältöalueista:
	  ○ ratoja, pelejä ja leikkejä
	  ○ liikuntavälineiden pukeminen ja kiinnittäminen omatoimisesti

	C Fyysiset ominaisuudet • Runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa • Oman toimintakyvyn rajojen kokeilemista • Kestävyyttä harjaannutetaan juoksu- ja hippa- leikeissä, pallopeleissä, maastossa liikuttaessa ja uinnissa. • Voimaa harjaannutetaan riippuen, kiipeillen, hyppien, voimistellen ja leikkimielellä kamppaillen. • Nopeutta harjaannutetaan juoksu- ja hippa- leikeillä, peleissä, viestikisailussa, erilaisilla hypyillä, loikilla ja heitoilla. Liikkuvuutta harjaannutetaan monipuolisella liikkumisella, ojennuksilla, kurkotuksilla ja lyhyillä venytyksillä.
Sosiaalinen toimintakyky	
T7 ohjata oppilasta säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan vuorovaikutuksellisissa liikuntatilanteissa (L2, L3, L6, L7) T8 tukea yhdessä työskentelyn taitoja, kuten yhdessä sovittujen sääntöjen noudattamista, ohjaamalla oppilasta ottamaan vastuuta yhteispelien ja -leikkien onnistumisesta (L2, L6, L7)	**S2** Painopiste 1. luokan opetuksessa on yhdessä tekeminen, sosiaalisten taitojen kehittäminen sekä liikuntaan liittyvien myönteisten kokemusten vahvistaminen. Opetus sisältää yksinkertaisia liikunnallisia sääntöleikkejä, tehtäviä ja pelejä, joissa oppilaat toimivat yhteistyössä muiden kanssa ja saavat kokemuksia muiden auttamisesta. Tärkeää on toisten kuunteleminen, oman vuoron odottaminen ja toisen auttaminen.
Psyykkinen toimintakyky	
T9 tukea oppilaan myönteisen minäkäsityksen vahvistumista, ohjata itsenäiseen työskentelyyn sekä itsensä monipuoliseen ilmaisemiseen (L1, L2, L3) T10 varmistaa myönteisten liikun- nallisten kokemusten saaminen ja rohkaista oppilasta kokeilemaan oman toimintakykynsä rajoja (L1, L2)	**S3** Opetus tuottaa iloa ja virkistystä sekä onnistumisen elämyksiä ja tarjoaa mahdollisuuksia itsensä ilmaisuun. Tärkeää on oppilaan turhien pelkojen poistaminen, yrittämään kannustaminen, kehuminen ja myönteisen ilma- piirin luominen.

2. luokka

2.luokan liikunnan opetuksen tavoitteet ja sisällöt noudattavat 1. luokan opetussuunnitelmaa syventäen.

LIIKUNTA OPS 1-2 LUOKILLE **”LIIKUTAAN YHDESSÄ LEIKKIEN”**

LIIKUNNAN TAVOITTEET 1-2 LUOKILLE

OPPIA LIIKKUMAAN

S1 FYSINEN TOIMINTAKYKY

MOTORISET PERUSTAIDOT

TASAPAINOTAIDOT	VÄLINEEN KÄSITTELYTAIDOT	LIIKKUMISTAIDOT
STAATTINEN: - koukistaminen - ojentaminen - kiertäminen - venyttäminen - pää alaspäin asennot DYNAAMINEN: - kieriminen - pyöriminen - kääntyminen - heiluminen - pysähtyminen - väistyminen	- heittäminen - kiinniotto - pompotus - kuljetus - vierittäminen - potku - lyönti - työntäminen - vetäminen	- kävely - juoksu - hyppääminen - loikkiminen - kiipeäminen - liukuminen - laukkaaminen - kinkkaaminen

HAVAINTOMOTORISET-TAIDOT

- aistielinten vastaanottokyvyn kehittäminen
- lapsen käsitys itsestä, omasta kehosta ja sen puolista
- kykyä havainnoida ympäristöä; suuntia, tilaa, aikaa

FYYSISET OMINAISUUDET

- runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa
- oman toimintakyvyn rajojen kokeileminen

JA LIIKUNNAN AVULLA

S2 SOSIAALINEN TOIMINTAKYKY

VUOROVAIKUTUS- JA YHTEISTYÖTAIDOT:

- oman toiminnan ja tunneimaisun säätely
- yhdessä työskentelyn taidot
- ohjeiden ja sääntöjen noudattaminen
- oman vuoron odottaminen
- vastuun ottaminen yhteispelien ja –leikkien onnistumisesta
- toisten kuunteleminen ja auttaminen

S3 PSYYKKINEN TOIMINTAKYKY

MYÖNTEISTEN LIIKUN- NALLISTEN KOKEMUSTEN SAAMINEN:

- onnistumisia
- emotionaalisesti vaihtelevien tilanteiden kohtaaminen tuetusti
- myönteisen minäkuvan vahvistaminen
- itsenäinen työskentely
- itsensä ilmaisu

LIIKETEKIJÄT

Liiketekijöitä muuntelemalla varioidaan perusliikkeitä

AIKA	SUUNTA	TILA	VOIMA	TASO	SUHDE
- hitaasti - nopeasti	- eteen, taa - ylös, alas - kaartaen	- suuri - pieni	- kevyesti - voimakkaasti	- ala - keski - ylä	- yksin, kaksin - piiri, jono, rivi - yhteys toisiin - suhde tilaan/ välineisiin

MONIPUOLISTAVAT ELEMENTIT

Lapsen kehityksen kannalta tärkeitä osa-alueita (=aistit, kehon hahmotus, rytmi) yhdistetään liikuntaan

AISTIHARJOITUKSET	OMAN KEHON TUNTEMUSHARJOITUKSET	RYTMI- JA LUOVUUSHARJOITUKSET
	- kehon hallinta - kehon hahmotus	- rytmin mukaan liikkuminen - itsensä ilmaiseminen liikunnan avulla - oppilaiden mielikuvituksen hyödyntäminen

OPPIMISYMPÄRISTÖT

Taitojen soveltaminen eri oppimisympäristöissä, eri tilanteissa ja eri vuodenaikoina

KENTTÄ	MAASTO	SALI	VESI	LUMI	JÄÄ

TURVALLINEN JA ASIALLINEN TOIMINTA LIIKUNTATUNNEILLA:

- liikuntaan liittyvät toimintatavat
- asianmukainen liikuntavarustus
- henkilökohtaisesta hygieniasta huolehtiminen
- turvallinen liikennekäyttäytyminen

13.3.15.3. LIIKUNNAN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 1-2

Turvalliset ja monipuoliset oppimisympäristöt

Liikkuminen monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä on erinomaista taitoharjoittelua ja palvelee liikunnan tehtävän ja tavoitteiden saavuttamista. Liikunnanopetus toteutetaan opettamalla turvallisesti ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä sisä- ja ulkotiloissa oppilaita osallistaen.

Liikunnan opetuksessa otetaan huomioon vuodenajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla. Raahessa mahdollisuuksien mukaan hyödynnetään ympäröivää luontoa, kuten meri ja metsä ja olemassa olevia liikuntatiloja, kuten jäähalli, uimahalli, pallohalli ja kentät. Tehdään yhteistyötä paikallisesti eri tahojen kesken: liikuntatoimi, urheiluseurat, yhteisöt sekä koulut keskenään. Koulun ulkopuolisille liikunta- paikoille siirtymisessä edistetään turvallista liikennekäyttäytymistä.

Alkuopetuksessa oppilaiden taito hahmottaa tilaa saattaa olla vielä rajallinen ja siksi liikuntatunneilla kannattaa käyttää selkeästi rajattua, oppilaille tuttua aluetta.

Liikunnan oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnassa on oppituntien toiminnallisuus.

Vuorovaikutus

Opetuksen yhteydessä korostetaan yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja, kannustavaa vuorovaikutusta ja toisten auttamista sekä henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa.

Sosiaalisuuden opettamista, arjen hallinnan harjoittelua sekä yhteisöön kuulumisen tunnetta opetellaan mm. pitämällä yllä Raahen koulujenvälisten urheilukilpailujen järjestämisen perinnettä. Monipuolisen laji kirjon avulla tarjotaan mahdollisimman monelle oppilaalle mahdollisuus koulun joukkueeseen osallistumista.

Opetustyylit ja työtavat

Opetuksen yhteydessä korostetaan fyysistä aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja. Opetustyylejä tulee säännöllisesti vaihdella ja pyrkiä käyttämään myös oppilaslähtöisiä, oppilaan osallisuutta lisääviä työtapoja (esim. pariohjausta, ongelmanratkaisua tai erilaisten ratkaisujen tuottamista).

Jotta fyysinen aktiivisuus toteutuu, tulee työtavat olla kaikkia oppilaita osallistavia: tekemistä ja toimintaa (seisomisen ja jonottamisen sijaan). Mikäli mittaamista liikuntatunneilla tehdään, se tulee tehdä positiivisessa ja turvallisessa ilmapiirissä ja tehokkaasti niin, että kaikilla oppilailla on koko ajan aktiivista toimintaa. Tulosten avulla tuetaan oppilaan henkilökohtaista kehitystä.

Oppilaiden ryhmittely

Liikunnan opetusryhmät tulee muodostaa siten, että oppitunnit ovat turvallisia ja opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet.
Opettajan tehtävänä on luoda edellytyksiä oppilaiden väliselle yhteistyölle liikuntatunneilla. Opettajan tulee miettiä ryhmien muodostamistavat niin, ettei se aiheuta oppilaiden keskinäistä vertailua. Pienryhmätyöskentely on suositeltavaa, sillä se vastaa oppilaiden perustarpeisiin. Eriytetyt, yksilölliset ja vaihtelevat haasteet edistävät osaltaan oppilaiden pätevyyden kokemista ja motivaatiota liikuntatunnilla.

Liikuntateknologian hyödyntäminen liikunnanopetuksessa

Liikuntateknologian hyödyntämisellä tuetaan liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamista. Esimerkkejä vuosiluokille 1-2 sopivista teknologian tarjoamista mahdollisuuksista:

- Lapsi tarvitsee fyysistä aktiivisuutta päivittäin. Ensimmäisinä kouluvuosina fyysisen aktiivisuuden määrää ja laatua voidaan seurata esimerkiksi aktiivisuusmittareiden avulla. Minkä tahansa oppilaita motivoivan ja helppokäyttöisen teknologian käyttäminen on perusteltua, mikäli se edistää opetukselle annettujen tavoitteiden saavuttamista.

13.3.15.4. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI LIIKUNNASSA VUOSILUOKILLA 1-2

Liikunta poikkeaa muista oppiaineista siinä, että kehollisuus on näkyvästi läsnä oppitunneilla. Oppilaan osaaminen tai osaamattomuus on kaikkien havaittavissa ja arvioitavissa. Ohjauksen ja tuen tärkein ominaispiirre liikunnassa on sosiaalisten ja psyykkisten tekijöiden korostuminen.

Toiminnan tulee antaa kaikille oppilaille mahdollisuus onnistumiseen ja osallistumiseen sekä tukea hyvinvoinnin kannalta riittävää toimintakykyä. Opetuksessa on keskeistä oppilaiden yksilöllisyyden huomioon ottaminen, turvallinen työskentelyilmapiiri sekä organisoinnin ja opetus- viestinnän selkeys. Kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri luo pohjan eriyttävälle ja yksilölliset tarpeet huomioivalle opetukselle. Psyykkisesti ja sosiaalisesti turvallisessa ilmapiirissä jokainen oppilas uskaltaa osallistua toimintaan omista lähtökohdistaan ja saa myönteistä palautetta yksilöllisestä edistymisestään.

Alkuopetuksessa on erittäin tärkeää kartoittaa oppilaan motorisen oppimisen vaikeudet ja tuen- tarve. Varhain tapahtuvalla havainnoinnilla ja sitä seuraavilla tukitoimilla voidaan vaikuttaa lapsen fyysiseen aktiivisuuteen, sosiaaliseen hyvinvointiin sekä pienentää riskiä muihin oppimisen vaikeuksiin, sillä motoriikan oppimisvaikeudet näkyvät hyvin usein myös muina oppimisvaikeuksina. (1)

Kolmiportainen tuki liikunnassa

Yleinen tuki:
Liikunnassa oppilasta voidaan tukea muuntelemalla:

- opiskelun laajuutta, syvyyttä ja etenemisnopeutta
- sisältöjä; annetaan eritasoisia tehtäviä
- välineitä; helpotetut välineet, kuten erikokoiset pallot, matalammat esteet
- oppimisympäristöä
- opetusmenetelmiä, työtapoja
- opetusviestintää
- oppilaiden ryhmittelyä
- harjoitteluun käytettävissä olevaa aikaa, matkaa ja nopeutta

Fyysisiä oppimaan oppimisen taitoja tuetaan auttamalla oppilasta kiinnittämään huomiota liikkumisen kannalta oleellisiin asioihin:

- suorituksia sanallistamalla
- ohjausta visualisoimalla
- avustamalla oppilasta käsin tai apuvälineen avulla
- antamalla oppilaalle tiedollista ohjausta

Arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia mahdollisuuksia osaamisen näyttämiseen.

Tukimuotoina liikunnassa voidaan käyttää myös tukiopetusta, osa-aikaista erityisopetusta, samanaikaisopettajaa, koulunkäynnin ohjaajaa ja liikunnallista kerho työtä

Fyysisten tavoitteiden saavuttamisessa liikunta-aktiivisuus on olennaista. Liikunta-aktiivisuus edistää liikuntataitoja ja taidot vastaavasti aktiivisuutta. Oppilas, jonka tuen tarpeet liikunnassa johtuvat vähäisestä fyysisestä aktiivisuudesta ja heikosta fyysisestä toimintakyvystä, hyötyvät kaikenlaisesta fyysisesti aktiivisesta

toiminnasta; (omin lihasvoimin kuljettu koulumatka, fyysisesti aktiiviset välitunnit sekä kaikenlaiseen fyysisesti aktiiviseen toimintaan osallistuminen). Näiden oppilaiden kohdalla yhteistyö kodin kanssa on ensiarvoisen tärkeää.

Tehostettu tuki:
Jos oppilaalla on monia tukimuotoja käytössä ja ne ovat pysyviä, mutta yleisopetuksen tavoitteet toteutuvat, hänet siirretään tehostettuun tukeen ja tehdään oppimissuunnitelma liikuntaan.

Erityinen tuki:
Mikäli tukitoimet eivät ole riittäviä ja oppilas ei saavuta yleisopetuksen tavoitteita, hänet siirretään erityisen tuen piiriin ja liikuntaan tehdään hänelle HOJKS.

13.3.15.5. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI LIIKUNNASSA VUOSILUOKILLA 1-2

Oppimisen arvioinnilla tuetaan oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla eli sen tarkoituksena on tukea fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn kehittymistä. Rakentava ja kannustava palaute tukee oppilaan myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön oppilaiden oppimisesta, työskentelystä ja edistymisestä.

Arvioinnissa pyritään tunnistamaan oppilaiden yksilölliset vahvuudet ja kehittymistarpeet sekä tukemaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveyden- tila ja erityistarpeet. Arviointi toteutetaan oppilaiden toimintaa ja työskentelyä havainnoimalla sekä ohjaamalla oppilaita itsearviointiin.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita liikunnassa ovat

- edistyminen liikuntatilanteisiin sopivien ratkaisujen löytämisessä
- edistyminen motorisissa perustaidoissa ja niiden harjoittelemisessa
- edistyminen sovittuihin tehtäviin liittyvässä turvallisessa toiminnassa
- edistyminen yhdessä työskentelyn ja itsenäisen työskentelyn taidoissa.

13.3.16. Oppilaanohjaus

Vuosiluokilla 1–2 oppilaanohjaus toteutuu kiinteänä osana muuta opetusta ja koulun toimintaa. Oppilaanohjauksesta vastaa luokanopettaja yhdessä muiden opettajien kanssa. Ohjauksella edistetään oppilaiden opiskeluvalmiuksien ja -taitojen kehittymistä sekä tuetaan vähitellen kasvavaa vastuunottoa koulutyöstä sekä omista tehtävistä ja tavaroista. Oppilasta ohjataan arjen elämän taidoissa mm. ruokailu, vaatetus, hygieniasta ja terveydestä huolehtiminen. Oppilaiden tulee saada ohjausta tavoitteiden asettamisessa sekä kannustavaa ja ohjaavaa palautetta tavoitteiden saavuttamisesta siten, että oppimaan oppimisen taidot vahvistuvat. Oppimaan oppimisen taitoja ovat mm. kokeisiin lukeminen, kotitehtävistä huolehtiminen, erilaiset lukutekniikat ja oman oppimistyylin tunnistaminen. Oppilaanohjauksen tavoitteiden kannalta on tärkeä valita työtapoja ja palautteen antamisen tapoja, jotka mahdollistavat oppilaiden myönteisen käsityksen muodostumisen itsestään oppijoina ja ryhmän jäseninä. Jotta tämä mahdollistuisi, oppilaiden erilaisuus tulee huomioida. Oppilaita ohjataan vuorovaikutustaitojen harjoittelemiseen ja ryhmässä toimimiseen. Heitä kannustetaan myös osallisuuteen omassa lähiympäristössään. Perusopetuksen alkuvaiheessa luodaan pohja kodin ja koulun yhteistyölle oppilaan ohjauksessa. Oppilaanohjauksella tuetaan oppilaita ja huoltajia tekemään ensimmäisiä koulutukseen liittyviä valintoja ja näkemään valintojen merkityksen tulevien opintojen kannalta. Ammatteihin ja työ- elämään tutustuminen aloitetaan luokan tai koulun sisäisistä tehtävistä sekä oppilaan lähipiirin ammateista. Kouluilla kirjataan oppilaanohjauksen käytänteet ohjaussuunnitelmaan, joka päivitetään luku- vuosittain.

13.3.16.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys sekä oppilaiden, koulun että yhteiskunnan näkökulmasta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo. Oppilaanohjauksella edistetään oppilaiden koulutyön onnistumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaiden kasvua ja kehitystä siten, että jokainen oppilas pystyy kehittämään opiskeluvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilaita tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Ohjauksen avulla oppilaat oppivat tiedosta- maan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakko- käsityksiä ja tekemään valintansa omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan vastaten. Oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muu- toksista.

Oppilaanohjaus yhdistää koulua yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeuden- mukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Oppilaanohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaltaan osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Vuosiluokilla 1-2 oppilaanohjaus toteutuu kiinteänä osana muuta opetusta ja koulun toimintaa. Oppilaanohjauksesta vastaa luokanopettaja yhdessä muiden opettajien kanssa. Ohjauksella edistetään oppilaiden opiskeluvalmiuksien ja -taitojen kehittymistä sekä tuetaan vähitellen kasvavaa vastuunottoa koulutyöstä sekä omista tehtävistä ja tavaroista. Oppilaiden tulee saada ohjausta tavoitteiden asettamisessa sekä kannustavaa ja ohjaavaa palautetta tavoitteiden saavuttamisesta siten, että oppimaan oppimisen taidot vahvistuvat. Oppilaanohjauksen tavoitteiden kannalta on tärkeä valita työtapoja ja palautteen antamisen tapoja, jotka mahdollistavat oppilaiden myönteisen käsityksen muodostumisen itsestään oppijoina ja ryhmän jäseninä. Oppilaita ohjataan vuorovaikutustaitojen harjoittelemiseen ja ryhmässä toimimiseen. Heitä kannustetaan myös osallisuuteen omassa lähiympäristössään.

Perusopetuksen alkuvaiheessa luodaan pohja kodin ja koulun yhteistyölle oppilaan ohjauksessa. Oppilaanohjauksella tuetaan oppilaita ja huoltajia tekemään ensimmäisiä koulutukseen liittyviä valintoja ja näkemään valintojen merkityksen tulevien opintojen kannalta. Ammatteihin ja työ- elämään tutustuminen aloitetaan luokan tai koulun sisäisistä tehtävistä sekä oppilaan lähipiirin ammateista.

14. VUOSILUOKAT 3-6

14.1. Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe ja vuosiluokkien 3- 6 tehtävä

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

14.1.1. Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe

Siirtymävaiheessa on tärkeä varmistaa opiskelun edellyttämien perustaitojen hallinta ja vahvistaa kunkin oppilaan itseluottamusta koululaisena. Oppilaita tuetaan erityisesti lukemisen, kirjoittamisen sekä matematiikan valmiuksissa ja opiskelutaidoissa. Myös itsenäisen ja ryhmässä työskentelyn taitojen kehittäminen sekä vastuullisuuteen oppiminen tulevat entistä tärkeämmiksi. Koulutyön onnistumista tuetaan yhdessä kotien kanssa. Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa koulun tarjoamasta kieliohjelmasta ja opintojen järjestelyistä, alkavista uusista oppiaineista sekä mahdollisista valinnaisista tai vapaaehtoisista opinnoista. Heidän kanssaan pohditaan opiskelun asettamia vaatimuksia ja mahdollisesti uuteen ryhmään liittymistä.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen kolmannen vuosiluokan opintojen alkamista.

14.1.1.1. VUOSILUOKAT 3-6: OPPIJANA KEHITTYMINEN

Vuosiluokkien 3-6 erityisenä tehtävänä on oppimaan oppimisen taitojen kehittäminen sekä omi- en opiskelutapojen ja -taitojen tunnistaminen ja kehittäminen. Oppilaita rohkaistaan itsensä hyväksymiseen, omien rajojen ja oikeuksien tunnistamiseen ja puolustamiseen sekä omasta turvallisuudesta huolehtimiseen. Heitä ohjataan myös velvollisuuksiensa ja vastuunsa ymmärtämiseen sekä rakentavaan mielipiteiden ilmaisuun ja vuorovaikutukseen. Minkäänlaista kiusaamista, seksuaalista häirintää, rasismia tai syrjivää käyttäytymistä ei sallita. Oppilaiden kiinnostusta eettisiin ja moraalisiin kysymyksiin hyödynnetään luomalla tilaisuuksia keskusteluun ja pohdintaan sekä osallistumisen ja vastuun ottamisen harjoitteluun. Oppilaita kannustetaan tekemään valintoja omista lähtökohdistaan, sukupuolittuneita ratkaisuja välttäen. Erityistä huomiota kiinnitetään oppilaiden ohjauksen ja tuen tarpeisiin.

Vuosiluokkien 3-6 opetuksessa vahvistetaan ja täydennetään alemmilla vuosiluokilla hankittuja perustaitoja ja opitaan uusia asioita. Oppiaineiden määrä kasvaa. Opetuksessa pyritään löytämään luontevia tilanteita eheyttämiseen. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttaminen vahvistaa oppiaineiden välistä yhteistyötä ja tarjoaa mahdollisuuksia oppilaiden ikäkaudelle tärkeiden kokemusten saamiseen. Oppimiskokonaisuuksilla voidaan lisätä työskentelyn toiminnallisuutta sekä tekemällä ja tutkimalla oppimista erilaisissa oppimisympäristöissä. Oppilaiden osuus suunnittelussa vahvistuu. Oppimiskokonaisuudet tarjoavat tilaisuuksia yhdessä tekemiseen, omaan ilmaisuun sekä yhteisön kannalta hyödylliseen toimintaan.

Vuosiluokkakokonaisuuden tehtävän ja laaja-alaisen osaamisen toteutusta suunnitellaan ja arvioidaan lukuvuosittain kaupungin yhteisen mallin mukaan.

14.1.1.2. VUOSILUOKKIEN 6 JA 7 VÄLINEN SIIRTYMÄVAIHE

Siirtyminen kuudennelta seitsemännelle luokalle edellyttää koulun tai koulujen henkilöstön suunnitelmallista yhteistyötä, opetuksen kannalta tarpeellisen tiedon siirtämistä sekä oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen tuntemista. Tiedonsiirtopalavereissa on mukana vähintään luokanopettaja, opinto-ohjaaja, koulukuraattori ja erityisopettaja sekä ala- että yläkoululta. Tarvittaessa mukana voi olla muita asiantuntijoita. Siirtymävaiheen toimenpiteet on kirjattu asiakirjaan Nivelvaihesuunnitelma 6.-7.-luokille. Kodin ja koulun välisen vuoro- vaikutuksen merkitys korostuu siirtymävaiheessa. Huoltajille ja luokanopettajille tehdään nivel- vaihekysely Wilmassa. Siirtymä tarkoittaa oppilaille usein uuteen ryhmään

sopeutumista, uusiin opettajiin ja ympäristöön tutustumista. Koulun tehtävä on huolehtia, että myös näillä vuosi- luokilla työskentelytavat ja arviointikäytännöt ovat oppilaiden ikäkauteen ja edellytyksiin soveltuvia. Tärkeää on, että kotona ja koulussa huolehditaan myös oppilaiden mahdollisuudesta tuntea olonsa turvalliseksi samalla kun heitä rohkaistaan uusien asioiden kohtaamiseen. Monet tulevaisuuteen vaikuttavat valinnat tulevat ajankohtaisiksi. Oppilaita tiedotetaan erikoisluokka- mahdollisuuksista sekä JOPO-luokalle hakemisesta. Oppilaiden kuunteleminen ja arvostaminen sekä heidän osallisuutensa omista asioista ja valinnoista päättämiseen on tärkeää. Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä.

14.2. Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 3-6

Laaja-alaisen osaamisen yleistavoitteet on määritelty luvussa 3. Tässä tuodaan esiin, mitkä tavoitenäkökulmat painottuvat vuosiluokilla 3-6.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämistä jatketaan systemaattisesti. Tavoitteena on, että oppilaan osaamisen kehittyminen vahvistaa edellytyksiä itsensä tuntemiseen ja arvostamiseen sekä oman identiteetin muotoutumiseen. Identiteetti rakentuu vuorovaikutuksessa toisten ihmisten ja ympäristön kanssa. Ystävyyden ja hyväksytyksi tulemisen merkitys on suuri. Ikävuodet ovat erityisen otollisia myös kestävän elämäntavan omaksumiselle ja kestävän kehityksen tarpeen pohtimiselle.

14.2.1. Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden sekä erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen. Samalla kehittyvät oppilaiden edellytykset tunnistaa pohdittavaan asiaan liittyviä erilaisia näkö- kulmia ja löytää uusia oivalluksia sekä harjaantua vähitellen asioiden kriittiseen tarkasteluun. Oppilaita ohjataan huomaamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä.

Heitä kannustetaan kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan. Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelemällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen. Vertaisoppimista eli parin ja ryhmän kanssa työskentelyä ja oppimiseen tähtäävää vuorovaikutusta käytetään moni- puolisesti ja vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja. Ajattelun taitoja harjoitellaan ongelman- ratkaisu- ja päättelytehtävin sekä uteliaisuutta, mielikuvitusta, kekseliäisyyttä ja toiminnallisuutta hyödyntävin ja edistävin työskentelytavoin. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään luoviin ratkaisuihin ja olemassa olevien rajojen ylittämiseen.

Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa. Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia ja kiinnittämään huomiota omiin opiskelutapoihin. Työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista sekä työskentelyn ja edistymisen arviointia harjoitellaan edelleen. Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. Heitä autetaan hahmottamaan opintoihinsa liittyviä tavoitteita ja valintoja ja kannustetaan keskustelemaan niistä huoltajiensa kanssa.

14.2.1.1. KULTTUURINEN OSAAMINEN, VUOROVAIKUTUS JA ILMAISU (L2)

Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan sekä pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvi- en ketjussa. Koulutyössä tutustutaan kouluyhteisön ja kotiseudun kulttuuriin ennen ja nyt sekä kulttuuriympäristöön ja sen muutokseen ja moninaisuuteen. Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan kulttuuriperintöä ja osallistumaan uuden kulttuurin luomiseen. Heille avataan mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta ja kulttuuria. Mediakulttuurin analysointi ja median vaikutusten tunnistaminen ja pohdinta on näillä vuosiluokilla tärkeätä. Koulutyössä opitaan tuntemaan ihmisoikeuksia koskevien sopimusten merkitys yhteiskunnassa ja maailmassa; erityisesti perehdytään Lapsen oikeuksien sopimukseen. Oppilaita ohjataan ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja puolustamiseen.

Oppilaita kannustetaan kokeilemaan erilaisia ilmaisutapoja ja nauttimaan tekemisen ja ilmaisun ilosta. Heille järjestetään mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön ja erilaisten toimintatapojen ja kulttuurien vertailuun. Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. Oppilaita rohkaistaan itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Vuorovaikutusta, yhteistyötä ja hyvää käytöstä harjoitellaan monipuolisesti. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista. Koulutyössä luodaan innostavia tilaisuuksia harjaannuttaa sosiaalisia taitoja, kekseliäisyyttä, suunnittelu- ja ilmaisutaitoja sekä käden taitoja. Oppilaita kannustetaan arvosta- maan ja hallitsemaan omaa kehoa ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen.

14.2.1.2. ITSESTÄ HUOLEHTIMINEN JA ARJEN TAIDOT (L3)

Koulutyössä oppilailla on tilaisuuksia harjoitella ajanhallintaa, hyvää käytöstä sekä muita omaan ja yhteiseen hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttavia toimintatapoja. Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta oppimisympäristön siisteydestä, viihtyisyydestä ja ilmapiiristä sekä osallistu- maan kouluyhteisön yhteisten sääntöjen laadintaan ja toimintatapojen kehittämiseen. Yhteisessä työskentelyssä oppilaat voivat kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Pelien ja leikki- en sekä yhteisten tehtävien yhteydessä opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys ja harjoitellaan päätöksentekoa. Tuetaan oppilaiden itsenäisen liikkumisen
taitoja aiempaa laajemmalla alueella ja joukkoliikenteessä. Kiinnitetään huomiota erityisesti pyöräilykasvatukseen sekä omasta ja toisten turvallisuudesta huolehtimiseen liikenteessä. Oppi- laita ohjataan asianmukaisten turva- ja suojavälineiden käyttöön ja opetetaan tuntemaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät symbolit. Yhdessä keskustellaan yksityisyyden ja henkilökohtaisten rajojen suojaamisen merkityksestä ja opitaan siihen liittyviä toimintatapoja. Koulussa harjoitellaan tarkoituksenmukaista toimintaa erilaisissa vaaratilanteissa.

Opetuksessa tarkastellaan teknologian monimuotoisuutta ja merkitystä. Oppilaat hankkivat tietoa teknologian kehityksestä ja vaikutuksista eri elämänalueilla ja monenlaisissa ympäristöissä. Heitä opastetaan teknologian vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön ja tarkastellaan siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Oppilaat tutustuvat myös kestävän kuluttamisen käytäntöihin, tutkivat jakamisen, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden sekä talouden suunnittelun merkitystä ja harjoittelevat niitä. He saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen sekä mainonnan ja median vaikutusten kriittiseen tarkasteluun. Oppilaita ohjataan pohtimaan omia valintojaan kestävän tulevaisuuden kannalta.

14.2.1.3. MONILUKUTAITO (L4)

Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Tähän liittyvää perustaitojen ja - tekniikoiden hallintaa syvennetään. Fiktion, faktan ja mielipiteen tarkastelua ja erottelua harjoitellaan. Oppilaita ohjataan havainnoimaan ja tulkitsemaan ympäristöön ja huomaamaan, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja että tavoitteet vaikuttavat siihen, millaisia keinoja teksteissä käytetään. Tekstit voivat esimerkiksi välittää tietoa, luoda mielikuvia tai houkutella ostamaan.

Monilukutaitoa vahvistetaan tarkastelemalla erilaisia tekstejä tekijän, katsojan sekä käyttöyhteyksien ja - tilanteiden näkökulmista. Oppilaita kannustetaan monipuolisille tiedon lähteille kuten suullisten, audiovisuaalisten, painettujen ja sähköisten lähteiden sekä haku- ja kirjastopalveluiden käyttöön. Samalla oppilaita ohjataan vertailemaan ja arvioimaan hakemansa tiedon soveltuvuutta. Oppilaita ohjataan omakohtaiseen työskentelyyn eri medioiden parissa, jolla tehdään näkyväksi medioiden tuottamia merkityksiä ja välittämää todellisuutta. Kriittistä lukutaitoa kehitetään oppilaille merkityksellisissä kulttuurisissa yhteyksissä. Kertominen, kuvaaminen, vertailu ja selostaminen sekä erilaiset mediaesitykset ovat tässä vaiheessa ominaisia tiedon esittämisen tapoja. Erilaisten tekstien aktiivinen lukeminen ja tuottaminen koulutyössä ja vapaa-aikana sekä teksteistä nauttiminen - niin tulkitsijan kuin tuottajan roolissa – edistää monilukutaidon kehittymistä.

14.2.1.4. TIETO- JA VIESTINTÄTEKNOLOGINEN OSAAMINEN (L5)

Tieto- ja viestintäteknologiaa (tvt) hyödynnetään monipuolisesti eri oppiaineissa ja muussa koulutyössä ja vahvistetaan yhteisöllistä oppimista. Samalla oppilaille luodaan mahdollisuuksia etsiä, kokeilla ja käyttää omaan oppimiseen ja työskentelyyn parhaiten sopivia työtapoja ja -välineitä. Koulussa tutkitaan tieto- ja viestintäteknologian vaikutusta arkeen ja otetaan selvää sen kestävistä käyttötavoista.

Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Oppilaat oppivat käyttämään erilaisia laitteita, ohjelmistoja ja palveluita sekä ymmärtämään niiden käyttö- ja toimintalogiikkaa. He harjaantuvat suju- vaan tekstin tuottamiseen ja käsittelyyn eri välineillä ja oppivat myös kuvan, äänen, videon ja animaation tekemistä. Oppilaita kannustetaan toteuttamaan tvt:n avulla ideoitaan yksin ja yhdessä toisten kanssa. Ohjelmointia kokeillessaan oppilaat saavat kokemuksia siitä, miten teknologian toiminta riippuu ihmisen tekemistä ratkaisuista. Vastuullinen ja turvallinen toiminta: Oppi- laita ohjataan tvt:n vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön, hyviin käytöstapoihin sekä tekijänoikeuksien perusperiaatteiden tuntemiseen. Koulutyössä harjoitellaan eri viestintäjärjestelmien sekä opetuskäytössä olevien yhteisöllisten palvelujen käyttöä. Oppilaat saavat tietoa ja kokemusta hyvien työasentojen ja sopivan mittaisten työjaksojen merkityksestä terveydelle. Tiedon- hallinta sekä tutkiva ja luova työskentely: Oppilaat harjoittelevat etsimään tietoa useammasta eri lähteestä hakupalveluiden avulla. Heitä ohjataan hyödyntämään lähteitä oman tiedon tuottamisessa ja harjoittelemaan tiedon kriittistä arviointia. Oppilaita kannustetaan etsimään itselle sopivia ilmaisutapoja ja käyttämään tvt:tä työskentelyn ja tuotosten dokumentoinnissa ja arvioinnissa. Vuorovaikutus ja verkostoituminen: Oppilaita ohjataan toimimaan oman roolinsa ja välineen luonteen mukaisesti sekä ottamaan vastuuta viestinnästään. Heitä ohjataan tarkastelemaan ja arvioimaan tvt:n roolia vaikuttamiskeinona. Oppilaat saavat kokemuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttämisestä vuorovaikutuksessa koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa myös kansainvälisissä yhteyksissä.

14.2.1.5. TYÖELÄMÄTAIDOT JA YRITTÄJYYS (L6)

Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään. Heitä rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista. Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen. Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Yhteisissä työskentelytilanteissa oppilaat saavat mahdollisuuden oppia vastavuoroisuutta, neuvottelutaitoja sekä ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Oppilaita rohkaistaan tuomaan vapaa-ajalla oppimiaan taitoja koulutyöhön ja opettamaan niitä toisille oppilaille.

Koulutyöhön sisällytetään toimintaa, jossa oppilaat saavat kokemuksia työstä, eri ammateista ja toisten hyväksi toimimisesta. Tällaista voi olla esimerkiksi koulun sisäinen työharjoittelu, yhteis- työhankkeet lähellä toimivien yritysten ja järjestöjen kanssa, kummitoiminta sekä vertaissovittelu tai tukioppilaana toimiminen. Oppilaita kannustetaan aloitteellisuuteen ja yritteliäisyyteen ja ohjataan näkemään työn ja yrittäjyyden merkitys elämässä ja yhteiskunnassa.

14.2.1.6. OSALLISTUMINEN, VAIKUTTAMINEN JA KESTÄVÄN TULEVAISUUDEN RAKENTAMINEN (L7)

Opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan. Oppilaiden kanssa tutkitaan kestävään kehitykseen, rauhaan, tasa-arvoon ja demokratiaan sekä ihmisoikeuksiin, erityisesti lasten oikeuksiin, liittyviä kysymyksiä ja tilanteita. Heidän kanssaan mietitään ja harjoitellaan käytännön tekoja, joilla itse voi vaikuttaa myönteisten muutosten puolesta. Oppilaita ohjataan näkemään median vaikutus yhteiskunnassa ja harjoittelemaan median käyttöä vaikuttamisen välineenä.

Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä, ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä sekä päätöksentekoa niin omassa luokkayhteisössä ja eri opiskelutilanteissa kuin koko kouluyhteisössäkin. Vaikuttaminen ja osallistuminen sekä niistä myönteisten kokemusten saaminen lisäävät yhteisöllisyyden kokemusta koulussa. Kokemukset yhdenvertaisuudesta, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä rakentavat luottamusta. Oppilaita innostetaan oppilaskuntatoimintaan, kerho- toimintaan ja esimerkiksi ympäristötoimintaan tai muihin koulun ja lähiyhteisön tarjoamiin toimintamuotoihin, joissa voi oppia osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja ja kasvaa vähitellen vastuun kantamiseen. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu

omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle.

14.3. Oppiaineet vuosiluokilla 3 - 4

Näissä opetussuunnitelman perusteissa oppiaineista määritellään tehtävä, tavoitteet ja tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet. Lisäksi määritellään tavoitteet, jotka koskevat oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyviä erityisiä näkökulmia kussakin oppiaineessa.

Oppiaineosuuksissa käytetään lyhenteitä. Tavoitteet on numeroitu T1, T2 jne. Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet on numeroitu S1, S2 jne. ja niihin viitataan tavoitetaulukoissa. Laaja-alaiset osaamisalueet on numeroitu L1, L2 jne. ja niihin viitataan oppiaineiden tavoitetaulukoissa.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
L4 Monilukutaito
L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys
L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

14.3.1. Äidinkieli ja kirjallisuus

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineeseen on näissä opetussuunnitelman perusteissa määritelty kaksitoista eri oppimäärää, jotka ovat seuraavat: suomen kieli ja kirjallisuus, ruotsin kieli ja kirjallisuus, saamen kieli ja kirjallisuus, romanikieli ja kirjallisuus, viittomakieli ja kirjallisuus, muu oppilaan äidinkieli, suomi ja ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus, suomi ja ruotsi saamenkielisille sekä suomi ja ruotsi viittomakielisille. Muuna oppilaan äidinkielenä on mahdollista opettaa opetuksen järjestäjän tarjoamana ja huoltajan valitsemana jotakin edellä mainitsematonta äidinkieltä koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai valtioneuvoston asetuksen 422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä. Lisäksi erillisrahoitettuna voidaan tarjota oppilaan omaa äidinkieltä. Toisessa kotimaisessa kielessä on ruotsin ja suomen kielessä määritelty A- ja B-oppimäärät sekä kaksikielisille oppilaille tarkoitetut äidinkielenomaiset oppimäärät.

Oppilas opiskelee äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa ja toisessa kotimaisessa kielessä seuraavassa taulukossa mainittuja oppimääriä sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä tarjoaa ja oppilaan huoltaja valitsee. Taulukossa oppilaan äidinkielellä tarkoitetaan koulun opetuskieltä (suomi, ruotsi ja saame) tai muuta huoltajan ilmoittamaa kieltä.

Oppilaan äidinkieli	**Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärä**	**Toinen kotimainen kieli**	
	yhteinen	*yhteinen*	*valinnainen*
suomi	suomen kieli ja kirjallisuus	ruotsi	-
ruotsi	ruotsin kieli ja kirjallisuus	suomi	-
saame	saamen kieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi saamenkielisille	-	suomi tai ruotsi
saame	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä saamen kieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	
romani	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä romanikieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	-
viittomakieli	viittomakieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi viittomakielisille	-	ruotsi tai suomi
muu äidinkieli	muu äidinkieli koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai VA 422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä sekä suomi tai ruotsi toisena kielenä	-	ruotsi tai suomi

14.3.1.1. KIELIKASVATUS

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

14.3.1.2. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat kaikkia äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääriä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista ja tulemaan tietoiseksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Oppilaiden arjen kieli- ja tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuksia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden ja kotien kanssa oppilaiden kielikasvatuksesta ja auttaa heitä rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä monikulttuurisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitykseen. Keskeisiä ovat moni- muotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Ikäkaudelle ja kielitaidolle soveltuva kirjallisuus vahvistaa luovuuden ja mielikuvituksen moni- puolista kehittymistä ja laajentaa oppilaiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjallisuus yhdistää oppilaan kulttuuriinsa ja avartaa käsitystä muista kulttuureista.

Oppilaita rohkaistaan rakentavaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta oppilaita ohjataan ymmärtämään omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemykseen kielestä: kielen rakenteita opiskellaan ikä- kaudelle tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Opetuksessa edetään portaittain oppilaiden kehitysvaiheen mukaan.

Opetus tutustuttaa moniin kulttuurisisältöihin, joista keskeisiä ovat sanataide, media, draama, teatteritaide sekä puhe- ja viestintäkulttuurit. Sanataiteeseen kuuluu kaunokirjallisten tekstien kirjoittaminen ja tulkitseminen. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostaminen, elämysten saaminen ja jakaminen, kulttuurintuntemuksen syventäminen, eettisen kasvun tukeminen sekä oppilaiden kielen ja mielikuvituksen rikastaminen. Draama vahvistaa oppiaineen toiminnallista, kokemuksellista, elämyksellistä ja esteettistä luonnetta. Mediakasvatus tähtää mediasisältöjen tulkitsemiseen ja tuottamiseen ja niiden ymmärtämiseen kulttuurisena ilmiönä. Puhe- ja viestintäkulttuurien opetus vahvistaa vuorovaikutus- ja viestintätaitoja.

Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat opittavien asioiden merkityksellisyys oppilaille ja osallisuuden kokemukset. Oppilaiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä ottamalla huomioon oppilaiden tekstimaailma ja kokemukset sekä laajentamalla niitä. Opetuksessa, oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon oppilaiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo ja tuetaan niin edistyneitä kuin oppimisvaikeuksien kanssa ponnistelevia. Äidinkielen oppimäärät tekevät yhteistyötä.

Vuosiluokilla 3–6 opetuksen erityisenä tehtävänä on oppilaiden ilmaisu- ja vuorovaikutustaitojen sekä lukemisen ja tekstien tuottamisen taitojen ja strategioiden sujuvoittaminen ja tekstilajivalikoiman laajentaminen. Oppilaita ohjataan toimimaan tarkoituksenmukaisesti, turvallisesti ja vastuullisesti entistä monipuolisemmissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa, ja heitä ohjataan tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä monimuotoisempia tekstejä osana oppimaan oppimista. Tietoa kielestä, kirjallisuudesta, mediasta ja muusta kulttuurista opitaan kielellisten taitojen kehittämisen ja tekstien merkitysten tarkastelun yhteydessä. Opetuksen tavoitteena on herättää kiinnostus ja antaa välineitä kielen havainnointiin, lukuharrastukseen ja monenlaiseen ilmaisuun sekä tarjota kieleen ja kirjallisuuteen liittyviä elämyksiä.

14.3.1.2.1. Suomen kieli ja kirjallisuus

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat myös suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärää.

14.3.1.3. OPPIMÄÄRÄN ERITYINEN TEHTÄVÄ

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus - oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa.

Vuosiluokilla 3–6 opetuksen painopiste on oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen, lukuharrastuksen sekä sujuvan ja monipuolisen luku- ja kirjoitustaidon vakiinnuttamisessa. Tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen yhteydessä harjaannutaan tarkastelemaan kielen piirteitä ja kirjallisuuden keinoja. Lyhyiden tekstien lukemisesta edetään kokonaisteosten lukemiseen ja lukukokemusten monipuoliseen jakamiseen.

14.3.1.4. SUOMEN KIELEN JA KIRJALLISUUDEN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

3. luokka

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteet vuosiluokalla 3	Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 3
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja	**S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen** (L1- L4, L7) • itsensä ilmaiseminen puhumalla ja kirjoittamalla sekä draaman ja muiden taito- ja taideaineiden välityksellä • toisten kuuntelemisen harjoittelu

viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintäti- lanteissa T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa	• kannustavan palautteen tuottaminen ja vastaanottaminen • kulttuuri- ja media tarjontaan tutustuminen myös ajankohtaisuus huomioiden • oppilas sosiaalisen median käyttäjänä ja tuottajana • mahdollisuus oman luokan ja koulun kulttuuritoiminnan suunnitte- luun ja toteutukseen
Tekstien tulkitseminen T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä	**S2 Tekstien tulkitseminen** (L1-L2, L4-L5) • sujuvan ja ymmärtävän lukemisen harjoittelu • käsitevaraston laajentaminen (synonyymit, sanonnat) • sanojen luokitteluun tutustuminen (sanaluokat) • harjoitellaan olennaisen tiedon etsimistä luetusta • erilaisten tekstien lukeminen ja kuunteleminen • kokonaisteoksen lukeminen medialukutaidon harjoittelu

Tekstien tuottaminen
 	
T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana
 	
T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä
 	
T11 ohjata oppilasta edistämään käsikirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoittamista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa
 	
T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin
	S3 Tekstien tuottaminen (L1-L2, L4-L7)
	
	• oikeinkirjoitustaitojen harjoittelu (ison alkukirjaimen ja virkkeen päättövälimerkkien käyttö)
	• vuorosanaviivan ja lainausmerkkien käytön harjoittelu
	• tarinan tuottaminen
	• käsin kirjoitustaidon vahvistaminen
	• oman tekstin tarkastelu ja korjaaminen
	• kielen rakenteeseen perehtyminen:
	  ○ verbin, substantiivin ja adjektiivin tunnistaminen
	  ○ yhdyssanojen käytön harjoittelu

tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	○ erilaisten lausetyyppien käyttö (toteamus-, kysymys- ja huudahduslause) • näppäintaitojen harjoittelu • eettinen toiminta verkossa
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkaile- maan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannut- taa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvosta- maan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuri tarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen	**S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen** (L1, L2, L4, L5, L6, L7) • koti- ja ulkomaisen kirjallisuuden kuuntelu ja lukeminen yksin ja yhdessä • kirjaston käyttöön tutustuminen ja kannustaminen • pienimuotoisten esitysten suunnittelu ja toteutus • media- ja kulttuuri tarjonnan hyödyntäminen (elokuva, teatteri, museo, kirjasto) • omaan ja muihin kulttuureihin tutustuminen • oman kielen vertaaminen muihin kieliin

4. luokka

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteet vuosiluokalla 4	**Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 4**
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintäti- lanteissa T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa	**S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen** (L1-L4, L7) • itsensä ilmaiseminen puhumalla ja kirjoittamalla sekä draaman ja muiden taito- ja taideaineiden välityksellä • toisten kuuntelemisen harjoittelu • kannustavan palautteen antaminen ja vastaanottaminen • oman ilmaisun kehittäminen saadun palautteen pohjalta • kulttuuri- ja media tarjontaan tutustuminen myös ajankohtaisuus huomioiden • oppilas sosiaalisen median käyttäjänä ja tuottajana • mahdollisuus oman luokan ja koulun kulttuuritoiminnan suunnitte- luun ja toteutukseen
Tekstien tulkitseminen	**S2 Tekstien tulkitseminen** (L1-L2, L4-L5)

T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä	• sujuvan lukemisen varmistaminen • ymmärtävän lukemisen harjoittelu • eläytyvä lukeminen • käsitevaraston laajentaminen (synonyymit, sanonnat, kielikuvat) • sanojen luokittelu merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat) • tekstin ymmärtämisen strategioihin tutustuminen • tiedon etsiminen eri lähteistä • erilaisten tekstien lukeminen ja kuunteleminen • kokonaisteoksen lukeminen • medialukutaidon harjoittelu

Tekstien tuottaminen
T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvista- maan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana
 	
T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaa- vien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä
 	
T11 ohjata oppilasta edistämään käsikirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoittamista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa
 	
T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen
	S3 Tekstien tuottaminen (L1-L2, L4-L7)
	• oikeinkirjoitustaidon vahvistaminen
	• tekstin suunnittelu ja otsikointi
	• fiktiivisten ja ei-fiktiivisten, kertovien ja kuvaavien tekstien tuottaminen käsin ja koneella
	• lainausmerkkien käyttö vuorosanaviivan rinnalla
	• oman tekstin tarkastelu ja korjaaminen
	• kielen rakenteeseen perehtyminen:
	  ○ sanaluokkien harjoittelu
	  ○ lauseiden liittäminen toisiinsa
	  ○ pilkun käyttö
	• näppäintaitojen harjoittelu
	• eettinen toiminta verkossa

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkaile- maan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannut- taa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia T14 kannustaa oppilasta laajentamaan	**S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen** (L1-L2, L4-L7) • koti- ja ulkomaisen kirjallisuuden kuuntelu, lukeminen ja tarkastelu yksin ja yhdessä • kirjaston käyttöön tutustuminen ja kannustaminen • pienimuotoisten esitysten suunnittelu ja toteutus

tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuri tarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen	• media- ja kulttuuri tarjonnan hyödyntäminen (elokuva, teatteri, museo, kirjasto) • omaan ja muihin kulttuureihin tutustuminen • oman kielen vertaaminen muihin kieliin

5. luokka

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteet vuosiluokalla 5	**Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 5**
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa	**S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen** (L1-L4, L7) • itsensä ilmaiseminen puhumalla ja kirjoit- talla sekä draaman ja muiden taito- ja taideaineiden välityksellä • aktiivisen kuuntelun harjoittelu • kannustavan palautteen antaminen ja vastaanottaminen • oman ilmaisun kehittäminen saadun palautteen pohjalta • selkeän ja toisen huomioonottavan ilmaisun harjoittelu • erilaisten viestintätilanteiden harjoittelu • kulttuuri- ja media tarjontaan tutustuminen myös ajankohtaisuus huomioiden • oppilas sosiaalisen median käyttäjänä ja tuottajana • mahdollisuus oman luokan ja koulun kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen
Tekstien tulkitseminen T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin T8 kannustaa oppilasta kehittämään	**S2 Tekstien tulkitseminen (**L1, L2, L4, L5) • oman lukutaidon tarkkailu ja arviointi • erilaisten tekstien kuunteleminen ja lukeminen • kertovan, kuvaavan, ohjaavan ja kantaa- ottavan tekstin tunnistaminen ja tarkastelu • kokonaisteoksen lukeminen • tekstin ymmärtämisen strategioihin tutustuminen • erilaisiin lukutapoihin tutustuminen • medialukutaidon harjoittelu

kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä	

Tekstien tuottaminen
 	
T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mieli- piteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana
 	
T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä
 	
T11 ohjata oppilasta edistämään käsikirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoittamista ja vahvistamaan kirjoitetun
kielen, ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa
 	
T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioi- da omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen
	S3 Tekstien tuottaminen (L1-L2, L4-L7)
	
	• oikeinkirjoitustaidon vahvistaminen
	• tekstin suunnittelu ja jaksottamisen harjoitteleminen (otsikointi, kappalejako)
	• fiktiivisten ja ei-fiktiivisten, kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja kantaaottavien tekstien tuottaminen
	• sanavalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen tarkastelu
	• lainausmerkkien ja vuorosanaviivan käyttö
	• oman tekstin kriittinen tarkastelu ja korjaaminen
	• vertaispalautteen antaminen ja palautteen vastaanottaminen (esim. prosessikirjoittaminen)
	• kielen rakenteeseen perehtyminen:
	  ○ sanaluokkien tuntemuksen syventäminen
	  ○ päälauseen ja sivulauseen hahmottaminen
	  ○ persoona- ja aikamuodot
	• näppäintaitojen harjoittelu
	• opiskelutaitojen harjoittelu (muistiinpanojen tekeminen, tekstin tiivistäminen)
	• tekijänoikeuksiin tutustuminen (lähde- merkinnät)
	• eettinen toiminta verkossa

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön	**S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen (**L1-L2, L4-L7) • koti- ja ulkomaisen kirjallisuuden lukeminen ja tarkastelu • kirjaston käyttöön tutustuminen ja kannustaminen • omien esitysten suunnittelu ja toteutus • media- ja kulttuuri tarjonnan hyödyntäminen (elokuva, teatteri, museo, kirjasto) • omaan ja muihin kulttuureihin tutustuminen • oman kielen vertaaminen muihin kieliin

T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuri tarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen	

6. luokka

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteet vuosiluokalla 6	Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 6
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa	**S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen** (L1-L2, L3-L4, L7) • itsensä ilmaiseminen puhumalla ja kirjoittamalla sekä draaman ja muiden taito- ja taideaineiden välityksellä • aktiivisen kuuntelun harjoittelu • kannustavan palautteen tuottaminen ja vastaanottaminen • oman ilmaisun kehittäminen saadun palautteen pohjalta • selkeän ja yleisön huomioonottavan ilmaisun harjoittelu • erilaisten viestintätilanteiden harjoittelu • kulttuuri- ja media tarjontaan tutustuminen myös ajankohtaisuus huomioiden • oppilas sosiaalisen median käyttäjänä ja tuottajana • mahdollisuus oman luokan ja koulun kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen
Tekstien tulkitseminen T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan luku- taitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan T6 opastaa oppilasta kehittämään moni- muotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös	**S2 Tekstien tulkitseminen** (L1-L2, L4-L5) • oman lukutaidon tarkkailu ja arviointi • erilaisten tekstien kuunteleminen ja lukeminen • kertovan, kuvaavan, ohjaavan ja kantaaottavan tekstin tunnistaminen ja tarkastelu • tutustutaan käsitteisiin kertoja, aihe ja teema • kokonaisteoksen lukeminen • tekstin ymmärtämisen strategioiden harjoittelu • erilaisten lukutapojen käytön harjoittelu • tekstin ja lähteiden luotettavuuden arviointi

monimediaisissa ympäristöissä	

Tekstien tuottaminen
 	
T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana
 	
T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksin- kertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä
 	
T11 ohjata oppilasta edistämään käsikirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoittamista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa
 	
T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioi- da omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen
	S3 Tekstien tuottaminen (L1-L2, L4-L7)
	
	• oikeinkirjoitustaidon vahvistaminen
	• tekstin suunnitteleminen, jaksottaminen, muokkaaminen ja viimeistely
	• fiktiivisten ja ei-fiktiivisten, kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja kantaaottavien tekstien tuottamine
	• lainausmerkkien ja vuorosanaviivan käyttö
	• oman tekstin kriittinen tarkastelu ja korjaaminen
	• vertaispalautteen antaminen ja palautteen vastaanottaminen (esim. prosessikirjoitus)
	• kielen rakenteeseen perehtyminen:
	  ○ sanaluokkien tunnistamisen vahvistaminen
	  ○ lauseen jäsentäminen (subjekti, objekti, predikaatti)
	  ○ persoona- ja aikamuodot
	• näppäimistötaitojen harjoittelu
	• opiskelutaitojen harjoittelu (muistiinpanojen tekeminen, tekstin tiivistäminen)
	• tekijänoikeuksiin tutustuminen (lähde- merkinnät)
	• eettinen toiminta verkossa

	S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen (L1-L2, L4-L7) • koti- ja ulkomaisen kirjallisuuden lukeminen ja tarkastelu • kirjaston käyttöön tutustuminen ja kannustaminen • omien esitysten suunnittelu ja toteutus • media- ja kulttuuri tarjonnan hyödyntäminen (elokuva, teatteri, museo, kirjasto) • omaan ja muihin kulttuureihin tutustuminen • oman kielen vertaaminen muihin kieliin

14.3.1.5. ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS -OPPIAINEEN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 3–6

Tavoitteena on kielellisesti virikkeinen ja yhteisöllinen oppimisympäristö, jossa oppilaiden näkemyksiä arvostetaan ja jossa on mahdollisuus tarkastella ja tuottaa tekstejä yksin ja yhdessä turvallisesti myös viestintäteknologian avulla. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden itse valitsemia ja heitä kiinnostavia kirjoja ja muita monimuotoisia tekstejä sekä laajennetaan oppilaiden luku- kokemuksia. Äidinkielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja media tarjonta. Työtavat valitaan niin, että ne

mahdollistavat yhdessä toimimisen ja kokemusten jakamisen sekä oppiaineen sisältöalueiden luontevan integroitumisen. Opetusta eheytetään prosessinomaisen opiskelun ja projektityöskentelyn avulla. Vuorovaikutus- ja draamataitoja syvennetään erilaisten harjoitusten avulla. Draamaa ja kirjallisuuden opetusta yhdistetään muiden oppiaineiden opetukseen.

14.3.1.6. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS -OPPIAINEESSA VUOSILUOKILLA 3–6

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä, sujuvan luku- ja kirjoitustaidon oppimista sekä lukutaidon syvenemistä ymmärtäväksi lukemiseksi. Oppilaita tuetaan sanavarannon laajentamisessa, käsitteiden oppimisessa sekä ajatusten kielentämisessä ja vuorovaikutustaidoissa. Jokaista oppilasta kannustetaan taito tasoaan vastaavan kirjallisuuden ja muiden tekstien lukemiseen ja ohjataan luetun ymmärtämisen strategioiden käyttöön sekä sopivien opiskelustrategioiden kehittämiseen ja omien vahvuuksien tunnistamiseen. Oppilaiden tekstien tuottamisen taitojen sekä oikeinkirjoituksen kehittämiseksi annetaan malleja sekä yhteisöllistä ja yksilöllistä tukea. Myös kielellisesti taitavia oppilaita tuetaan lukuhaasteiden ottamisessa, itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

14.3.1.7. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS -OPPIAINEESSA VUOSILUOKILLA 3–6

Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten oppilaiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista.

Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoiseksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen. Omaehtoinen lukeminen on tärkeä tavoite, jota tuetaan ja arvioidaan suhteessa luku- ja kirjoitustaitoon.

Äidinkielen ja kirjallisuuden sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat äidinkielen ja kirjallisuuden eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.

14.3.1.8. SUOMEN KIELI JA KIRJALLISUUS -OPPIMÄÄRÄN ARVIOINTIKRITEERIT 6. VUOSILUOKAN PÄÄTTEEKSI HYVÄÄ OSAAMISTA KUVAAVAA SANALLISTA ARVIOTA/ARVOSANAA KAHDEKSAN VARTEN

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiain-eessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 opastaa oppilasta vahvista-maan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä	S1	Puheviestintä-tilanteissa toimiminen	Oppilas esittää ajatuksiaan ja ilmaisee mielipiteensä itselleen tutuissa viestintäympäristöissä.
T2 ohjata oppilasta huomaa- maan omien kielellisten ja viestinnällis-ten valintojen vaikutuksia ja hu-omioimaan toisten tarpeita	S1	Toiminta vuo-rovaikutusti-lanteissa	Oppilas hyödyntää äänenkäytön, viestien kohdentamisen ja kontaktinoton taitoja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, osaa muunnella viestintätapaansa

ryhmäviestintätilanteissa			tilanteen mukaan ja pyrkii ottamaan muiden näkökulmat huomioon.
T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla	S1	Ilmaisukeinojen käyttö	Oppilas osaa käyttää kokonaisilmaisun keinoja omien ideoidensa ja ajatustensa ilmaisemiseen ryhmässä, osaa pitää lyhyen valmistellun puheenvuoron tai esityksen sekä osallistuu draama- toimintaan.
T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa	S1	Vuorovaikutustaitojen kehittyminen	Oppilas ottaa vastaan palautetta omasta toiminnastaan ja antaa palautetta muille.
Tekstien tulkitseminen			
T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan	S2	Tekstinymmärtämisen perusstrategioiden hallinta	Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä ja käyttää tekstinymmärtämisen perusstrategioita sekä osaa tarkkailla ja arvioida omaa lukemistaan.
T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan	S2	Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas tunnistaa joitakin kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksin- kertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Oppilas osaa käyttää tekstien tulkintataitoja oman ajattelunsa sekä sana- ja käsitevarantonsa kehittämiseen.
T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin	S2	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas käyttää tiedonhankinnassaan mediaa ja eri tekstiympäristöjä sekä tilanteeseen sopivia strategioita ja osaa jossain määrin arvioida tietolähteiden luotettavuutta.
T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä	S2	Lapsille ja nuorille tarkoitetun kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas tuntee jonkin verran lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä ja osaa jakaa kokemuksiaan, myös monimediaisessa ympäristössä.
Tekstien tuottaminen			
T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana	S3	Kokemusten ja ajatusten ilmaiseminen	Oppilas ilmaisee kokemuksiaan ja ajatuksiaan monimuotoisten tekstien avulla.
T10 kannustaa ja ohjata oppi- lasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksin- kertaisten	S3	Oman ajattelun kielentäminen ja eri tekstilajien käyttö	Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kantaaottavalle tekstilletyypillistä kieltä.

kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös moni- mediaisissa ympäristöissä			Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin.
T11 ohjata oppilasta edistämään käsikirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoittamista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa	S3	Kirjoitustaito ja kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin ja on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja. Oppilas tuntee kirjoitetun kielen perusrakenteita ja oikeinkirjoituksen perusasioita ja käyttää niitä oman tekstinsä tuottamisessa.
T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palaut- teen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	S3	Tekstien rakentaminen ja eettinen viestintä	Oppilas tuntee ja osaa kuvailla tekstien tuottamisen perusvaiheita, osaa arvioida omia tekstejään ja tuottaa tekstejä vaiheittain yksin ja muiden kanssa sekä antaa ja vastaanottaa palautetta. Oppilas osaa merkitä lähteet tekstin loppuun, ymmärtää, ettei saa esittää lainaamaansa tekstiä omanaan ja tietää verkossa toimimisen eettiset periaatteet.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia	S4	Kielen tarkastelun kehittyminen ja kieli- käsitteiden hallinta	Oppilas tekee havaintoja ja osaa kuvailla tekstien kielellisiä piirteitä ja käyttää oppimiaan käsitteitä puhuessaan ja kirjoittaessaan niistä.
T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön	S4	Kirjallisuuden tuntemus	Oppilas lukee sovitut lapsille ja nuorille suunnatut kirjat, keskustelee ja jakaa kokemuksiaan lukemistaan kirjoista.
T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuri tarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen	S4	Kielitietoisuuden ja kulttuurin tuntemuksen kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla havaitsemiaan yhtäläisyyksiä ja eroja eri kielten ja kulttuurien välillä. Oppilas osaa kertoa itseään kiinnostavasta media- ja kulttuuri tarjonnasta. Oppilas osallistuu omien esitysten suunnitteluun ja esittämiseen.

14.3.1.8.2. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävä, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppimisen arviointi koskevat myös suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää.

14.3.1.9. OPPIMÄÄRÄN ERITYINEN TEHTÄVÄ

Tuntijako asetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti[174]. Tämän oppimäärän tehtävänä on tukea lapsen ja nuoren kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla oppilas osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioi ja analysoi erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteis- kunnassa. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan moni- kielisyyden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä kotien, oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa oppilasta rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat oppilaille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Oppilaiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään oppilaiden osaamia kieliä.

Kunkin oppilaan tarpeen suomi toisena kielenä -oppimäärään määrittävät oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista[175]. Koska opetus tulee järjestää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti, oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta[176]. Oppilas voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos hänen äidinkielensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppimäärän tarpeen selvittämisessä huomioidaan myös seuraavat näkökulmat:

- oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin tai joillakin kielitaidon osa-alueilla, jolloin oppilaan osaaminen ei vielä anna edellytyksiä yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai
- oppilaan suomen kielen taito ei vielä anna edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus - oppimäärän opiskeluun.

Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänelle opetetaan suomea tai ruotsia toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat oppilaan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Mikäli oppilaan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja

---

[174] Valtioneuvoston asetus 422/2012

[175] Perusopetuslaki 628/1998, 30 §

[176] Perusopetuslaki 628/1998, 3 §

tekstilajeista kuin luokka tasonsa muutkin oppilaat. Kesken perusopetuksen Suomeen muuttaneiden oppilaiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaito sekä ai-
emmin opitut tiedot ja taidot. Tarvittaessa laaditaan oppimissuunnitelma. Opetuksessa hyödynnetään tavoitteellisesti erilaisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat kielitaidon monipuolista kehittymistä sekä koulussa että sen ulkopuolella. Oppilas voi siirtyä opiskelemaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun.

Vuosiluokilla 3–6 erityisenä tehtävänä on tukea suomen kielen taidon kehittymistä sekä luku- ja kirjoitustaidon ja vuorovaikutustaitojen sujuvoittamista ja monipuolistumista. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden kielitaito ja vahvuudet. Tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen yhteydessä harjaannutaan tarkastelemaan kielen piirteitä ja kirjallisuuden keinoja ja edetään laajempien tekstien lukemiseen ja lukukokemusten monipuoliseen jakamiseen.

14.3.1.10. SUOMI TOISENA KIELENÄ JA KIRJALLISUUS -OPPIMÄÄRÄN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

3.luokka

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteet vuosiluokalla 3	**Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet vuosiluokalla 3**
Vuorovaikutustilanteessa toimiminen	
T1 ohjata oppilasta vahvistamaan ilmaisuvarantoaan ja taitoaan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa T2 innostaa oppilasta vahvistamaan kasvokkaisen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kuultujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitojaan T3 ohjata oppilasta ilmaisemaan itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen sekä käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat	S1 (L1, L2, L4) Harjoitellaan kertomista, mielipiteen ilmaisua ja asioiden kuvailua erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta. Ohjataan kokonaisilmaisuun ja hyödynnetään draamailmaisua. Tutkitaan ja käytetään kieltä osana toimintaa: fraasit ja vakiintuneet sanonnat, nykyinen ja mennyt aika kerronnassa sekä vertailu. Harjoitellaan ääntämistä, kuuntelutaitoja ja kuullusta oppimista. Harjoitellaan ilmaisukeinoja erilaisissa viestintä-, asiointi- ja esitystilanteissa.
Tekstien tulkitseminen	
T4 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista tekstien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä T5kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen T6ohjata oppilasta päättelevään tekstien tulkintaan sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan	S2 (L1, L2, L4) Harjoitellaan erilaisten tekstien sujuvaa lukemista ja lukustrategioita. Opetellaan hahmottamaan virkkeen ominaispiirteitä ja sen osia. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (verbi, substantiivi, adjektiivi). Kiinnitetään huomiota nominien taivutusmuotoihin ja harjoitellaan verbin persoona- ja aikamuotoja.

	Harjoitellaan selittämään ja vertailemaan sanoja ja käsitteitä sekä pohtimaan sanojen merkityksiä, hierarkioita ja synonyymejä. Laajennetaan sana- ja käsitevarantoa.
Tekstien tuottaminen	
T7 innostaa oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoittamista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä T8auttaa oppilasta syventämään taitoaan suunnitella ja tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kieliopillisia rakenteita T9ohjata oppilasta tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta	S3 (L1, L2 L4, L5) Harjoitellaan sujuvaa kirjoittamista käsin sekä näppäilytaitoja. Harjoitellaan oikeinkirjoituksen perustaitoja: iso ja pieni alkukirjain, yhdyssanat, lopetusmerkit, yleisimmät johdokset, äänteiden kestot, tavuttaminen. Tuotetaan ikäkaudelle sopivia kertovia, kuvaavia ja ohjaavia tekstilajeja sekä opetellaan niissä käytettävää sanastoa, fraseologiaa ja kieliopillisia rakenteita.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	
T10ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan kielenkäytön tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia T11 innostaa oppilasta tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja kulttuuriin ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön T12ohjata oppilasta havainnoimaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta sekä tukea oppilaan monikielistä ja -kulttuurista identiteettiä ja rohkaista hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria	S4 (L2, L4) Havainnoidaan, miten kieli vaihtelee tilanteen ja aiheen mukaan. Tutkitaan monenlaisia kuultuja ja luettuja tekstejä. Pohditaan sanoja, ilmauksia ja tekstejä sekä niiden merkityksiä. Tutustutaan puhutun ja kirjoitetun suomen piirteisiin. Opetellaan tunnistamaan ja päättelemään kielen säännönmukaisuuksia (nominien ja verbien taivutus, sanojen yhdistäminen ja johtaminen). Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan lasten media- ja kulttuuri tarjontaan sekä kansanperinteen lajeihin.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena	
T13innostaa oppilasta vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita T14 ohjata oppilasta havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa T15 kannustaa oppilasta kehittämään tietojaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työskentelyyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä	S5 (L1, L2, L4, L6, L7) Harjoitellaan lukemisen, kirjoittamisen (esim. ajatuskartta), kuuntelun ja puhumisen (esim. suullinen esitys) prosessien pienempiin osiin jäsentämistä. Tutustutaan erilaisiin luku- ja kuuntelutekniikoihin. Harjoitellaan eri oppiaineissa tarvittavia käsitteitä. Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhankinnassa ja oppimisessa.

4.luokka

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteet vuosiluokalla 4	Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet vuosiluokalla 4
Vuorovaikutustilanteessa toimiminen	
T1 ohjata oppilasta vahvista- maan ilmaisuvarantoaan ja taitoaan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa T2 innostaa oppilasta vahvistamaan kasvokkaisen vuoro- vaikutuksen, opetuspuheen ja kuultujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitojaan T3 ohjata oppilasta ilmaise maan itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen sekä käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat	S1(L1, L2, L4) Laajennetaan kertomisen, mielipiteen ilmaisun ja asioiden kuvailun taitoja yhteisöllisesti erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta. Ohjataan kokonaisilmaisuun ja hyödynnetään draamailmaisua. Kerrataan ja käytetään kieltä osana toimintaa: fraasit ja vakiintuneet sanonnat, nykyinen ja mennyt aika kerronnassa sekä vertailu. Tutustutaan tapaluokkien käyttöön kerronnassa. Syvennetään ääntämisen ja kuullusta oppimisen taitoja sekä kuuntelutaitoja. Harjoitellaan ilmaisukeinoja erilaisissa viestintä-, asiointi- ja esitystilanteissa sekä osallistutaan oman luokan ja kouluyhteisön vuorovaikutus- ja kulttuuritoimintaan.
Tekstien tulkitseminen	
T4 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista tekstien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä T5 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen T6 ohjata oppilasta päättele- vään tekstien tulkintaan sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan	S2(L1, L2, L4) Harjoitellaan kaunokirjallisuuden lajien ja erilaisten media- ja tietotekstien sujuvaa lukemista sopivia lukustrategioita hyödyntäen. Laajennetaan eri tekstilajien piirteiden ja kirjallisuuden peruskäsitteiden tuntemusta. Opetellaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan hahmottamaan virkkeen osien suhteita (lause, pääsanan ja määritteen suhde). Luokitellaan sanoja merkityksen ja taivutusmuodon perusteella. Pohditaan taipuneiden muotojen merkityksiä ja harjoitellaan verbin persoona- ja aikamuotoja. Harjoitellaan selittämään ja vertailemaan sanoja ja käsitteitä sekä pohtimaan sanojen merkityksiä, hierarkioita ja synonyymejä. Laajennetaan sana- ja käsitevarantoa.

Tekstien tuottaminen	
T7 innostaa oppilasta edistämään käsikirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoittamista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä T8 auttaa oppilasta syventämään taitoaan suunnitella ja tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kieliopillisia rakenteita T9 ohjata oppilasta tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta	S3 (L1, L2, L4, L5) Harjoitellaan sujuvaa kirjoittamista käsin sekä tekstin tuottamisen perustoimintoja. Syvennetään oikeinkirjoituksen perustaitoja: iso ja pieni alkukirjain, yhdyssanat, lopetusmerkit, pilkku, yleisimmät johdokset, äänteiden kestot, tavuttaminen. Tuotetaan ikäkaudelle sopivia kertovia, kuvaavia ja ohjaavia tekstilajeja sekä laajennetaan niissä käytettävää sanastoa, fraseologiaa ja kieliopillisia rakenteita.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	
T10 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan kielenkäytön tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoitetun suomen säännön- mukaisuuksia T11 innostaa oppilasta tutus- tumaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja kulttuuriin ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön T12 ohjata oppilasta havainnoimaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta sekä tukea oppilaan monikielistä ja - kulttuurista identiteettiä ja rohkaista hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria	S4(L2, L4) Havainnoidaan, miten kieli vaihtelee tilanteen ja aiheen mukaan. Tutkitaan monenlaisia kuultuja ja luettuja tekstejä. Pohditaan sanoja, ilmauksia ja tekstejä sekä niiden merkityksiä. Tutustutaan puhutun ja kirjoitetun suomen piirteisiin. Opetellaan tunnistamaan ja päättelemään kielen säännönmukaisuuksia (sanaluokat ja lausetyypit, nominien ja verbien taivutus, sanojen yhdistäminen ja johtaminen). Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan lasten media- ja kulttuuri tarjontaan sekä kansanperinteen lajeihin.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena	
T13 innostaa oppilasta vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asetta- maan oppimistavoitteita T14 ohjata oppilasta havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa T15 kannustaa oppilasta kehittämään tietojaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työskentelyyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä	S5 (L1, L2, L4 L6, L7) Omien esitysten suunnittelu ja toteutus. Harjoitellaan erilaisia kirjoitus- ja kuuntelutekniikoita. Harjoitellaan eri oppiaineissa tarvittavia käsitteitä ja ilmauksia. Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhankinnassa ja oppimisessa. Ohjataan oppilasta kunnioittamaan tekijänoikeuksia ja yksityisyyttä sekä arvioimaan lähteiden luotettavuutta. Ohjataan oppilasta käyttämään omaa äidinkieltä kaiken oppimisen tukena.

5.luokka

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteet vuosiluokalla 5	Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet vuosiluokalla 5
Vuorovaikutustilanteessa toimiminen	
T1 ohjata oppilasta vahvista- maan ilmaisuvarantoaan ja taitoaan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa T2 innostaa oppilasta vahvista- maan kasvokkaisen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kuultujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitojaan T3 ohjata oppilasta ilmaise- maan itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen sekä käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat	S1(L1, L2, L4) Syvennetään kertomisen, mielipiteen ilmaisun ja asioiden kuvailun taitoja erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta. Ohjataan kokonaisilmaisuun ja hyödynnetään draamailmaisua. Kerrataan ja käytetään kieltä osana toimintaa: fraasit ja vakiintuneet sanonnat, nykyinen ja mennyt aika kerronnassa, vertailu, modaalisuus, epäsuora esitys ja toisen puheeseen viittaaminen. Syvennetään ääntämisen kuullusta oppimisen taitoja sekä kuuntelutaitoja. Ilmaisukeinojen harjoitteleminen erilaisissa viestintä-, asiointi- ja esitystilanteissa sekä osallistutaan oman luokan ja kouluyhteisön vuorovaikutus- ja kulttuuritoimintaan.
Tekstien tulkitseminen	
T4ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista tekstien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä T5kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen T6ohjata oppilasta päättele- vään tekstien tulkintaan sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan	S1(L1, L2, L4) Syvennetään kertomisen, mielipiteen ilmaisun ja asioiden kuvailun taitoja erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta. Ohjataan kokonaisilmaisuun ja hyödynnetään draamailmaisua. Kerrataan ja käytetään kieltä osana toimintaa: fraasit ja vakiintuneet sanonnat, nykyinen ja mennyt aika kerronnassa, vertailu, modaalisuus, epäsuora esitys ja toisen puheeseen viittaaminen. Syvennetään ääntämisen kuullusta oppimisen taitoja sekä kuuntelutaitoja. Ilmaisukeinojen harjoitteleminen erilaisissa viestintä-, asiointi- ja esitystilanteissa sekä osallistutaan oman luokan ja kouluyhteisön vuorovaikutus- ja kulttuuritoimintaan.
Tekstien tuottaminen	
T7 innostaa oppilasta edistämään käsikirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoittamista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä	S3(L1, L2, L4, L5) Syvennetään sujuvaa kirjoittamista, tekstien tuottamisen ja käsittelyn perustoimintoja. Syvennetään oikeinkirjoituksen perustaitoja.

T8auttaa oppilasta syventämään taitoaan suunnitella ja tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kieliopillisia rakenteita T9ohjata oppilasta tarkastele- maan ja arvioimaan omia tekstejään sekä kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta	Opetellaan huomaamaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja. Tuotetaan ikäkaudelle sopivia kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstilajeja sekä laajennetaan niissä käytettävää sanastoa, fraseologiaa ja kieliopillisia rakenteita. Tutustutaan kirjoittamisprosessin vaiheisiin.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	
T10ohjata oppilasta vahvista- maan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan kielenkäytön tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia T11 innostaa oppilasta tutus- tumaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja kulttuuriin ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön T12ohjata oppilasta havainnoi- maan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta sekä tukea oppilaan monikielistä ja -kulttuurista identiteettiä ja rohkaista hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria	S4 (L2, L4) Havainnoidaan, miten kieli vaihtelee tilanteen ja aiheen mukaan. Tutkitaan monenlaisia kuultuja ja luettuja tekstejä. Pohditaan sanoja, ilmauksia ja tekstejä sekä niiden merkityksiä ja tapoja luokitella niitä. Tutustutaan puhutun ja kirjoitetun suomen piirteisiin. Opetellaan tunnistamaan ja päättelemään säännönmukaisuuksia ja tapoja luoda merkityksiä (sanaluokat ja lause- tyypit, nominien ja verbien taivutus, sanojen yhdistäminen ja johtaminen). Tutustutaan lasten media- ja kulttuuri tarjontaan sekä kansanperinteen ja nykyperinteen lajeihin.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena	
T13innostaa oppilasta vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita **T14** ohjata oppilasta havaitse- maan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa **T15** kannustaa oppilasta kehittämään tietojaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työskentelyyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä	**S5** (L1, L2, L4, L6, L7) Harjoitellaan lukemisen, kirjoittamisen (esim. ajatuskartta), kuuntelun ja puhumisen (esim. suullinen esitys) prosessien pienempiin osiin jäsentämistä. Harjoitellaan erilaisia kirjoitus- ja kuuntelutekniikoita. Harjoitellaan eri oppiaineissa tarvittavia käsitteitä ja ilma- uksia sekä niiden omaan käyttöön ottamista. Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhankinnassa ja oppimisessa sekä oman oppimisen arvioinnissa. Ohjataan oppilasta kunnioittamaan tekijänoikeuksia ja yksityisyyttä sekä arvioimaan lähteiden luotettavuutta. Vahvistetaan oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltä kaiken oppimisen tukena.

6.luokka

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteet vuosiluokalla 6	Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet vuosiluokalla 6
Vuorovaikutustilanteessa toimiminen	
T1 ohjata oppilasta vahvista- maan ilmaisuvarantoaan ja taitoaan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa T2 innostaa oppilasta vahvistamaan kasvokkaisen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kuultujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitojaan T3 ohjata oppilasta ilmaise- maan itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen sekä käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat	S1 (L1-L2, L4) Syvennetään kertomisen, mielipiteen ilmaisun ja asioiden kuvailun taitoja erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta. Ohjataan kokonaisilmaisuun ja hyödynnetään draamailmaisua. Kerrataan ja käytetään kieltä osana toimintaa: fraasit ja vakiintuneet sanonnat, nykyinen ja mennyt aika kerronnassa, vertaaminen, modaalisuus, epäsuora esitys ja toisen puheeseen viittaaminen. Syvennetään ääntämisen kuullusta oppimisen taitoja sekä kuuntelutaitoja. Harjoitellaan ilmaisukeinoja erilaisissa viestintä-, asiointi- ja esitystilanteissa sekä osallistutaan oman luokan ja kouluyhteisön vuorovaikutus- ja kulttuuritoimintaan.
Tekstien tulkitseminen	
T4 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista tekstien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä T5 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen T6 ohjata oppilasta päättele- vään tekstien tulkintaan sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan	S2 (L1-L2, L4) Harjoitellaan kaunokirjallisuuden lajien ja erilaisten media- ja tietotekstien sujuvaa lukemista sopivia lukustrategioita hyödyntäen. Laajennetaan eri tekstilajien piirteiden ja kirjallisuuden perus- käsitteiden tuntemusta. Opetellaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan hahmottamaan virkkeen osien suhteita (lause, pääsanan ja määritteen suhde, lauseenvastike). Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella. Pohditaan taipuneiden muotojen merkityksiä ja kerrataan verbin persoona- ja aikamuotoja. Harjoitellaan selittämään ja vertailemaan sanoja ja käsitteitä sekä pohtimaan sanojen, synonyymien, kielikuvien ja sanontojen merkityksiä ja hierarkioita. Laajennetaan sana- ja käsitevarantoa.

Tekstien tuottaminen	
T7 innostaa oppilasta edistämään käsikirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoittamista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä T8 auttaa oppilasta syventämään taitoaan suunnitella ja tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kieliopillisia rakenteita T9 ohjata oppilasta tarkastele- maan ja arvioimaan omia tekstejään sekä kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta	S3(L1, L2, L4, L5) Syvennetään sujuvaa kirjoittamista, tekstien tuottamisen ja käsittelyn perustoimintoja. Syvennetään oikeinkirjoituksen perustaitoja. Tuotetaan ikäkaudelle sopivia kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstilajeja sekä laajennetaan niissä käytettävää sanastoa, fraseologiaa ja kieliopillisia rakenteita. Harjoitellaan kirjoittamisprosessin vaiheita.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	
T10 ohjata oppilasta vahvista- maan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan kielenkäytön ti- lanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia T11 innostaa oppilasta tutus- tumaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja kulttuuriin ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön T12 ohjata oppilasta havainnoimaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta sekä tukea oppilaan monikielistä ja -kulttuurista identiteettiä ja rohkaista hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria	S4 (L2, L4) Havainnoidaan, miten kieli vaihtelee tilanteen ja aiheen mukaan. Tutkitaan monenlaisia kuultuja ja luettuja tekstejä. Pohditaan sanoja, ilmauksia ja tekstejä sekä niiden merkityksiä ja tapoja luokitella niitä. Tutustutaan puhutun ja kirjoitetun suomen piirteisiin. Harjoitellaan päättelemään säännönmukaisuuksia ja tapoja luoda merkityksiä (sanaluokat ja lausetyypit, nominien ja verbien taivutus, sanojen yhdistäminen ja johtaminen). Tutustutaan lasten media- ja kulttuuri tarjontaan sekä kansan- perinteen ja nykyperinteen lajeihin.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena	
T13 innostaa oppilasta vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita T14 ohjata oppilasta havaitse- maan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa T15 kannustaa oppilasta kehittämään tietojaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työskentelyyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä	S5(L1, L2, L4 L6, L7) Syvennetään lukemisen, kirjoittamisen (esim. ajatuskartta), kuuntelun ja puhumisen (esim. suullinen esitys) prosessien pienempiin osiin jäsentämistä. Harjoitellaan erilaisia kirjoitus- ja kuuntelutekniikoita. Harjoitellaan eri oppiaineissa tarvittavia käsitteitä ja ilmauksia sekä niiden omaan käyttöön ottamista. Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhankinnassa ja oppimisessa sekä oman oppimisen arvioinnissa. Ohjataan oppilasta kunnioittamaan tekijänoikeuksia ja yksityisyyttä sekä arvioimaan lähteiden luotettavuutta.

	Vahvistetaan oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltä kaiken oppimisen tukena.

14.3.1.11. ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS -OPPIAINEEN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 3–6

Tavoitteena on kielellisesti virikkeinen ja yhteisöllinen oppimisympäristö, jossa oppilaiden näkemyksiä arvostetaan ja jossa on mahdollisuus tarkastella ja tuottaa tekstejä yksin ja yhdessä turvallisesti myös viestintäteknologian avulla. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden itse valitsemia ja heitä kiinnostavia kirjoja ja muita monimuotoisia tekstejä sekä laajennetaan oppilaiden luku- kokemuksia. Äidinkielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja media tarjonta. Työtavat valitaan niin, että ne mahdollistavat yhdessä toimimisen ja kokemusten jakamisen sekä oppiaineen sisältöalueiden luontevan integroitumisen. Opetusta eheytetään prosessinomaisen opiskelun ja projektityöskentelyn avulla. Vuorovaikutus- ja draamataitoja syvennetään erilaisten harjoitusten avulla. Draamaa ja kirjallisuuden opetusta yhdistetään muiden oppiaineiden opetukseen.

14.3.1.12. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS -OPPIAINEESSA VUOSILUOKILLA 3–6

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä, sujuvan luku- ja kirjoitustaidon oppimista sekä lukutaidon syvenemistä ymmärtäväksi lukemiseksi. Oppilaita tuetaan sanavarannon laajentamisessa, käsitteiden oppimisessa sekä ajatusten kielentämisessä ja vuorovaikutustaidoissa. Jokaista oppilasta kannustetaan taito tasoaan vastaavan kirjallisuuden ja muiden tekstien lukemiseen ja ohjataan luetun ymmärtämisen strategioiden käyttöön sekä sopivien opiskelustrategioiden kehittämiseen ja omien vahvuuksien tunnistamiseen. Oppilaiden tekstien tuottamisen taitojen sekä oikeinkirjoituksen kehittämiseksi annetaan malleja sekä yhteisöllistä ja yksilöllistä tukea. Myös kielellisesti taitavia oppilaita tuetaan lukuhaasteiden ottamisessa, itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

14.3.1.13. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS -OPPIAINEESSA VUOSILUOKILLA 3–6

Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten oppilaiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista.

Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoiseksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen. Omaehtoinen lukeminen on tärkeä tavoite, jota tuetaan ja arvioidaan suhteessa luku- ja kirjoitustaitoon.

Äidinkielen ja kirjallisuuden sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat äidinkielen ja kirjallisuuden eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.

14.3.1.14. SUOMI TOISENA KIELENÄ JA KIRJALLISUUS -OPPIMÄÄRÄN ARVIOINTIKRITEERIT 6. VUOSILUOKAN PÄÄTTEEKSI HYVÄÄ OSAAMISTA KUVAAVAA SANALLISTA ARVIOTA/ARVOSANAA KAHDEKSAN VARTEN

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa			

toimiminen			
T1 ohjata oppilasta vahvista- maan ilmaisuvarantoaan ja taitoaan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa	S1	Vuorovaikutustaidot ja ilmaisuvaranto	Oppilas osallistuu erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin käyttäen ilmaisuvarantoaan sekä keskustelee ja työskentelee erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta.
T2 innostaa oppilasta vahvistamaan kasvokkaisen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kuultujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitojaan	S1	Tekstien ymmärtäminen ja vuorovaikutuksessa toimiminen	Oppilas ymmärtää opetuspuhetta ja muuta kuulemaansa, kun tilanne tai aihe on ennestään tuttu tai ymmärtämistä tuetaan. Oppilas osaa toimia kasvokkaisissa vuorovaikutustilanteissa.
T3 ohjata oppilasta ilmaise- maan itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen sekä käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat	S1	Ilmaisu vuorovaikutus tilanteissa	Oppilas ilmaisee itseään erilaisia ilmaisun keinoja käyttäen ja osaa ottaa huomioon puhe- kumppaninsa.
Tekstien tulkitseminen			
T4 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista tekstien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä	S2	Lukutaidon sujuvuus ja tekstilajitaidot tekstin tulkinnassa	Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä. Oppilas tunnistaa kertomuksen, tieto- tekstin ja arvioivan tekstin ja harjoittelee käyttämään tietoa tekstilajipiirteistä tekstien tulkinnassa ja arvioinnissa.
T5 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen	S2	Tekstien tulkinta	Oppilas osallistuu erilaisiin kielenkäyttötilanteisiin ja osaa tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.
T6 ohjata oppilasta päättele- vään tekstien tulkintaan sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan	S2	Sana- ja käsitevarannon laajentuminen, pääteltävä tekstien tulkinta	Oppilas hallitsee kohtuullisen sana- ja käsitevarannon sekä tunnistaa tekstistä merkityksiä, jotka vaativat päättelyä.
Tekstien tuottaminen			
T7 innostaa oppilasta edistämään käsikirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoittamista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä	S3	Tekstilajitaidot tekstin tuottamisessa, käsikirjoittaminen ja näppäintaidot	Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kantaaottavalle tekstille tyypillistä kieltä. Oppilas osaa kirjoittaa suomea käsin ja hän on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja.
T8 auttaa oppilasta syventämään taitoaan tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kieliopillisia rakenteita	S3	Tekstien tuottaminen	Oppilas tuottaa kokonaisia tekstejä ja osoittaa niissä oikeinkirjoituksen tuntemusta. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin.

T9 ohjata oppilasta tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta	S3	Tekstien arviointi sekä palautteen antaminen ja vastaanottaminen	Oppilas osaa arvioida tuottamiaan tekstejä, tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana sekä osaa antaa ja vastaanottaa palautetta.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T10 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan kielenkäytön tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia	S4	Kielten ja kielenkäytön piirteiden havainnointi ja vertailu	Oppilas tunnistaa kielen rakenteen säännönmukaisuuksia ja kykenee kuvaamaan tavallisimpia peruskäsitteitä käyttäen, miten kielenkäyttö vaihtelee eri tilanteissa. Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristönsä kielistä ja murteista.
T11 innostaa oppilasta tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja kulttuuriin ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön	S4	Kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemus	Oppilas lukee lasten- ja nuortenkirjallisuutta ja pystyy kertomaan ajatuksiaan lukemastaan ja muusta lasten- ja nuortenkulttuurista.
T12 ohjata oppilasta havainnoimaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta sekä tukea oppilaan monikielistä ja -kulttuurista identiteettiä ja rohkaista hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria	S4	Kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuudenhavainnointi	Oppilas osaa kuvailla omaa ja elinympäristönsä monikielisyyttä sekä kulttuurista monimuotoisuutta.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena			
T13 innostaa oppilasta vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita	S5	Oppimistavoitteiden asettaminen	Oppilas osaa ohjatusti asettaa itselleen oppimistavoitteita.
T 14 ohjata oppilasta havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa	S5	Eri oppiaineiden kielen havainnointi	Oppilas lukee tuetusti eri oppi- aineiden tekstejä tai niiden osia ja osaa kuvailla, millaisista osista tekstit rakentuvat.
T 15 kannustaa oppilasta kehittämään tietojaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työskentelyyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä	S5	Tekstin rakentaminen ja tiedonhaku	Oppilas osaa tuottaa sovitusta aihepiiristä hankkimansa tiedon pohjalta jäsennellyn suullisen tai kirjallisen tekstin itsenäisesti tai ryhmässä. Oppilas osaa ohjatusti valita tilanteeseen ja aiheeseen sopivan tavan hankkia tietoa.

14.3.2. Toinen kotimainen kieli, Ruotsi B1

14.3.2.1. KIELIKASVATUS

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

14.3.2.2. TOISEN KOTIMAISEN JA VIERAIDEN KIELTEN OPISKELUN MAHDOLLISUUDET

Oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluu vähintään yksi pitkä ja yksi keskipitkä kielen oppimäärä. Näistä toinen on toinen kotimainen kieli (ruotsi tai suomi) ja toinen jokin vieras kieli tai saamen kieli. Pitkiä oppimääriä ovat A-oppimäärät sekä ruotsin ja suomen äidinkielenomaiset oppimäärät. Keskipitkiä oppimääriä ovat B1-oppimäärät. Lisäksi opetuksen järjestäjä voi tarjota oppilaille valinnaisina ja vapaaehtoisina kieliopintoina eripituisia kielten oppimääriä.

Toinen kotimainen kieli -oppiaineeseen on näissä perusteissa määritelty kuusi kolme oppimäärää: äidinkielenomainen suomi ja ruotsi, ruotsin ja suomen pitkä eli A-oppimäärä sekä ruotsin ja suomen keskipitkä eli B1-oppimäärä.

Vieras kieli -oppiaineeseen on määritelty seitsemän eri oppimäärää: englannin, muun vieraan kielen ja saamen pitkät eli A-oppimäärät, vieraan kielen keskipitkä eli B1-oppimäärä sekä vieraan kielen, saamen ja latinan lyhyet eli B2-oppimäärät.

Vieraan kielen oppimääräkuvaukset soveltuvat kaikille niille kielille, joille ei ole kielikohtaista oppimääräkuvausta. Opetuksen järjestäjä huolehtii tällöin kielikohtaisen sovelluksen laatimisesta näiden perusteiden pohjalta. Englantiin on laadittu vain A-oppimäärä. Jos on tarpeen, voidaan paikallisesti laatia englannin B1- tai B2- oppimääräkuvaus vieraan kielen B1- tai B2- oppimäärän perusteiden pohjalta. Perusteissa määritelty kehittyvän kielitaidon taso soveltuu eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin.

14.3.2.3. RAAHEN KAUPUNGIN PERUSOPETUKSEN KIELIOHJELMA VUOSILUOKILLE 1-9

A1 EN (1-2.lk) 3. – 9. lk.
B1 RU 6. –9. lk.
B2 (valinnaisaine) SA, RA, VE 8. - 9. lk.

14.3.2.4. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Ruotsin kielen opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ruotsinkielisissä ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Ruotsin kielen opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla Pohjoismaita. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä. Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

14.3.2.5. RUOTSIN KIELEN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

Vuosiluokilla 3 – 6 kaikilla oppilailla on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä (englanti) sekä B1- kielessä (ruotsi).

6.luokka

Ruotsin opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 6	**Ruotsin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 6**
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	
T1 auttaa oppilasta jäsentämään käsitystään kaikkien osaamiensa kielten keskinäisestä suhteesta T2 tutustuttaa oppilas suomen ja ruotsin asemaan kansalliskielinä sekä ruotsin kielen vaikutukseen suomen kieleen	S1 (L1, L2, L4) Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tarkastellaan ja verrataan ruotsin kielen ja entuudestaan tuttujen kielten tärkeimpiä yhtäläisyyksiä ja eroja
Kieltenopiskelutaidot	
T3 ohjata oppilasta harjaannuttamaan viestinnällisiä taitojaan sallivassa opiskeluilmapiirissä ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä ottamaan vastuuta opiskelustaan ja arvioimaan osaamistaan T4 rohkaista oppilasta näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon kartuttamista ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös koulun ulkopuolella	S2(L1, L3, L5) Asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä. Selvitetään, missä ruotsin taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää. Opetellaan huomaamaan, miten ruotsin kieli näkyy erilaisissa arkisissa yhteyksissä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	
T5 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia, erityisesti suullisia viestintätilanteita	**S3**(L4) Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita:

T6 rohkaista oppilasta käyttämään viestinsä perille saamiseksi monenlaisia, myös ei- kielellisiä keinoja ja pyytämään tarvittaessa toistoa ja hidastusta T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia kohteliaisuusilmauksia	• tervehdykset • kuulumisten vaihto, vointi • itsestä, perheestä, harrastuksista ja vapaa-ajasta kertominen • kaverin esittely • asiointi esim. kahvilassa, postissa • mielipiteen ilmaiseminen **S3** Harjoitellaan ruotsin kielen tyypillisiä fraaseja, joilla oppilas kykenee ilmaisemaan, mikäli hän ei ymmärtänyt viestiä tai ei kuullut sitä. **S3** Harjoitellaan anteeksipyytämistä, pahoittelua, kiittämistä, pyytämään ja tarjoamaan kohteliaasti, onnittelemaan jne.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	
T8 rohkaista oppilasta ottamaan selvää ti- lanneyhteyden avulla helposti ennakoitavasta ja ikä tasolleen sopivasta puheesta tai kirjoitetusta tekstistä	**S3** (L4) Opetellaan sanastoa ja rakenteita monenlaisten aihepiirien yhteydessä. Keskeisiä aihepiirejä ovat • minä itse • harrastukset • koulu • perhe • kaverit • koti
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä	
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikä tasolle sopivaa hyvin pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista	**S3**(L4) Opetellaan ruotsin kielen tärkeimmät suomesta poikkeavat foneettiset merkit ja niiden luonteva ääntäminen. Keskeisten aihepiirien lisäksi harjoitellaan yhteisesti valittuja kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä. Opetellaan ruotsin kielen rakenteista seuraavat: • persoonapronominit • omistussanat • substantiivin muodot • adjektiivin kolme muotoa • verbin perusmuoto ja preesens • kieltosanat • päälauseen sanajärjestys • kysyvät lauseet • apuverbit

14.3.2.6. RUOTSIN KIELEN B1-OPPIMÄÄRÄN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSI- LUOKALLA 3-6

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen eri- tyyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja - kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Ruotsin kieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

14.3.2.7. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI RUOTSIN KIELEN B1-OPPIMÄÄRÄSSÄ VUOSILUOKILLA 3-6

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

14.3.2.8. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI RUOTSIN KIELEN B1-OPPIMÄÄRÄSSÄ VUOSILUOKILLA 3-6

Arviointi ja palaute on luonteeltaan oppimista ohjaavaa ja kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai
joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi eurooppalaista kielisalkkua.

Ruotsin kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää ruotsin kielen B1- oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa- alueet. Niiden arviointi perustuu eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

14.3.2.9. RUOTSIN KIELEN B1-OPPIMÄÄRÄN ARVIOINTIKRITEERIT 6. VUOSILUOKAN PÄÄTTEEKSI HYVÄÄ OSAAMISTA KUVAAVAA SANALLISTA ARVIOTA /ARVOSANAA KAHDEKSAN VARTEN

Opetuksen tavoite	**Sisältö-alueet**	**Arvioinnin kohteet op-piaineessa**	**Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen**
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kieli-tietoisuuteen			
T1 Auttaa oppilasta jä-sentämään käsitystään kaik-kien osaamiensa kielten keskinäisistä suhteista	S1	Kielten keskinäissu-hteiden hahmotta-minen	Oppilas osaa kuvata, mihin kielikuntiin hänen osaamansa ja opiskelemansa kielet kuuluvat.
T2 tutustuttaa oppilas su-omen ja ruotsin ase- maan kansalliskielinä sekä ruotsin kielen vai- kutukseen su-omen kieleen	S1	Ruotsin kielen ase-man ja merkityksen tunteminen Su-omessa	Oppilas osaa nimetä syitä, joiden vuoksi Suomessa käytetään ruotsia ja mainita ruotsista suomeen lainautuneita sanoja.
Kielenopiskelutaidot			

T3ohjata oppilasta harjaannuttamaan viestinnällisiä taitojaan sallivassa opiskeluilmapiirissä ja tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä ottamaan vastuuta piskelustaan ja arvioimaan osaamistaan	S2	Toiminta opiskelutilanteessa	Oppilas harjaannuttaa ruotsin taitoaan ryhmässä myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen, huolehtii kotitehtävistään sekä osallistuu ryhmän työskentelyyn myönteisellä tavalla. Oppilas osaa arvioida ruotsin taitonsa kehittymistä suhteellisen realistisesti.
T4 rohkaista oppilaita näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista ja rohkaista ruotsin- kielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös koulun ulkopuolella	S2	Ruotsin kielen käyttö- alueiden ja – mahdollisuuksien tunnistaminen omassa elämässä	Oppilas osaa mainita joitakin ruotsin kielen käyttöalueita ja - mahdollisuuksia.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			**Taitotaso: A1.2**
T5 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia, erityisesti suullisia viestintätilanteita	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiinin- omaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.
T6 rohkaista oppilasta käyttämään viestinsä perille saamiseksi monenlaisia, myös ei- kielellisiä keinoja ja pyytämään tarvittaessa toistoa ja hidastusta	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja ja osaa pyytää toistamista tai hidastamista.
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			**Taitotaso A1.2**
T8 rohkaista oppilasta ottamaan selvää tilanneyhteyden avulla helposti ennakoitavasta ja ikä tasolleen sopivasta puheesta tai kirjoitetusta tekstistä	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tieto- ja.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			**Taitotaso A1.1**
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikä tasolle sopivaa hyvin pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista.	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Oppias ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi. Oppilas osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.

14.3.3. Vieraat kielet, Englanti A1

14.3.3.1. KIELIKASVATUS

Kielikasvatusta koskevat tavoitteet sekä toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet on määritelty toisen kotimaisen kielen opetusta koskevassa osuudessa.

14.3.3.2. RAAHEN KAUPUNGIN PERUSOPETUKSEN KIELIOHJELMA VUOSILUOKILLE 1-9

A1 EN (1-2.lk) 3. – 9. lk.
B1 RU 6. –9. lk.
B2 (valinnaisaine) SA, RA, VE 8. - 9. lk.

14.3.3.3. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työ- tapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä. Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

14.3.3.4. ENGLANNIN A-OPPIMÄÄRÄN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

Vuosiluokilla 3 – 6 kaikilla oppilailla on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä (englanti) sekä B1- kielessä (ruotsi). Useat oppilaat käyttävät englantia kasvavassa määrin vapaa-aikanaan. Tämä oppilaiden informaalin oppimisen kautta hankkima taito otetaan huomioon opetuksen suunnittelussa ja sisältöjä valittaessa.

3. luokka

Englannin opetuksen tavoitteet vuosiluokalle 3	Englannin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 3
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	
T1ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön	**S1** Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kieli-

<table>
<tr><td>ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä (L2)</td><td rowspan="4">tietoisuuteen:

Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen mm. internetissä. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaus- taa. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.</td></tr>
<tr><td>T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia (L1, L2)</td></tr>
<tr><td>T3ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä (L1, L2)</td></tr>
<tr><td>T4ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeus tasoltaan sopivaa aineistoa (L2, L3)</td></tr>
<tr><td colspan="2">Kieltenopiskelutaidot</td></tr>
<tr><td>T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä op- piminen (L1, L3)</td><td>S2
Asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä.</td></tr>
<tr><td>T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten (L1, L4, L5, L6)</td><td>S2
Selvitetään, missä englannin kielen taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää. Opetellaan huomaamaan, miten englannin kieli näkyy erilaisissa arkisissa yhteyksissä.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa</td></tr>
<tr><td>T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta (L2, L4, L5, L7)</td><td rowspan="7">S3
Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttö- tarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta ja kirjastosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarke- kirjoituksen merkkejä.</td></tr>
<tr><td>T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja (L4)</td></tr>
<tr><td>T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita (L2, L4)</td></tr>
<tr><td>Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä</td></tr>
<tr><td>T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monen tasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen eri- laisia ymmärtämisstrategioita (L4)</td></tr>
<tr><td>Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä</td></tr>
<tr><td>T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuot- taa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin (L3, L4, L5, L7)</td></tr>
</table>

	Aihepiirit/sanasto • tervehtiminen ja esittäytyminen • koti ja perhe • kehonosat • lähiympäristö ja koulu • värit ja lukusanat 1-20 • lemmikkieläimet • asioiden kuvailu Rakenteet • persoona- ja possessiivipronominit (yks.) • yksikkö ja monikko • be, can, have-verbit • keskeisiä verbejä perusmuodossa • adjektiiveja prepositioita: in, on, under, behind

4. luokka

Englannin opetuksen tavoitteet vuosiluokalle 4	**Englannin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 4**
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	
T1ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä (L2)	**S1** Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen mm. internetissä. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaus- taa. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia (L1, L2)	
T3ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä (L1, L2)	
T4ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeus tasoltaan sopivaa aineistoa (L2, L3)	
Kieltenopiskelutaidot	
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen (L1, L3)	S2 Asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä.
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten (L1, L4-L6)	S2 Selvitetään, missä englannin taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää. Opetellaan huomaamaan, miten englannin kieli näkyy erilaisissa arkisissa yhteyksissä.

<table>
<tr><th colspan="2">Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa</th></tr>
<tr><td>T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuoro-vaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta (L2, L4- L5, L7)</td><td rowspan="8">S3
Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttö- tarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta ja kirjastosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarke- kirjoituksen merkkejä.

Aihepiirit/sanasto
• harrastukset
• viikonpäivät
• kellonajat
• aakkoset
• kouluaineita
• maiden nimiä
• vaatteita
• ruoan tilaaminen
• ostoskeskustelu

Rakenteet
• be, can, have - verbien vahvistaminen
• persoona- ja possessiivipronominit
• artikkelit a, an
• lukusanat
• lisää prepositioita
kysymyksiä</td></tr>
<tr><td>T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja (L4)</td></tr>
<tr><td>T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita (L2, L4)</td></tr>
<tr><td>Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä</td></tr>
<tr><td>T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monen tasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen eri- laisia ymmärtämisstrategioita (L4)</td></tr>
<tr><td>Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä</td></tr>
<tr><td>T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuot- taa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin (L3-L5, L7)</td></tr>
</table>

5. luokka

Englannin opetuksen tavoitteet vuosiluokalle 5	Englannin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 5
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	

T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä (L2)	**S1** Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen mm. internetissä. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.
T2motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia (L1-L2)	
T3ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä (L1-L2)	
T4ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeus tasoltaan sopivaa aineistoa (L2-L3)	
Kieltenopiskelutaidot	
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen (L1, L3)	S2 Asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä.
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten (L1, L4-L6)	S2 Selvitetään, missä englannin taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää. Opetellaan huomaamaan, miten englannin kieli näkyy erilaisissa arkisissa yhteyksissä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta (L 2, L4- L5, L7)	S3 Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä
T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja (L4)	Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttö- tarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta ja kirjastosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja
T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita (L2, L4)	
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	
T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monen tasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen eri- laisia ymmärtämisstrategioita (L4)	
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä	
T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuot- taa	

puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussään- töihin (L3-L5, L7)	intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarke- kirjoituksen merkkejä. Aihepiirit/sanasto • harrastukset ja vapaa-ajan viettotavat • kuvaileminen ja vertailu • maat ja kielet • ostoskeskustelu • luontosanastoa • ammatit • itsestä kertominen kirjallisesti muuta- malla lauseella Rakenteet • preesensin vahvistaminen • there is/there are rakenteeseen tu- tustuminen • lyhyiden adjektiivien komparatiivi ja super- latiivi • pronominien possessiivi ja objektimuodot • järjestysluvut • artikkelit a, an, the • kysymys do/does, kielto don't/doesn't lisää prepositioita

6. luokka

Englannin opetuksen tavoitteet vuosiluokalle 6	**Englannin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 6**
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttu- urinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä (L2)	S1 Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen mm. internetissä. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuo- rovaikutustilanteissa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.
T2motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ih- misiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia (L1-L2)	
T3ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppi- laan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä (L1-L2)	
T4ohjata oppilasta ymmärtämään, että eng- lanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeus tasoltaan sopivaa aineis- toa (L2-L3)	
Kieltenopiskelutaidot	
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen (L1, L3)	S2 Asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä.

<table>
<tr><td>T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten (L1, L4-L6)</td><td>S2
Selvitetään, missä englannin taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää. Opetellaan huomaamaan, miten englannin kieli näkyy erilaisissa arkisissa yhteyksissä.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa</td></tr>
<tr><td rowspan="4">T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta (L 2, L4- L5, L7)</td><td>S3
Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden joka- päiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttö- tilanteita. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta ja kirjastosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä.

Aihepiirit/sanasto
• kulttuurit ja kansainvälisyys
• matkustaminen maailmalla
• asioiden kuvaileminen
• oman mielipiteen ilmaiseminen
• lisää ammatteja

Rakenteet
• lauseen sanajärjestys (myönteinen-, kielteinen- ja kysymyslause)
• kestopreesens
• imperfekti; säännölliset ja epäsäännölliset verbit
• indefiniittipronominit
• paikan ja ajan prepositiot
• pitkien adjektiivien vertailumuodot
• apuverbit
artikkelin käytön eroja</td></tr>
<tr><td>T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja (L4)</td></tr>
<tr><td>T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita (L2, L4)</td></tr>
<tr><td colspan="2">Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä</td></tr>
<tr><td colspan="2">T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monen tasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen eri- laisia ymmärtämisstrategioita (L4)</td></tr>
<tr><td colspan="2">Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä</td></tr>
<tr><td colspan="2">T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuot- taa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin (L3-L5, L7)</td></tr>
</table>

14.3.3.5. ENGLANNIN A-OPPIMÄÄRÄN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 3-6

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen eri- tyyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Englantia käytetään aina kun se on mahdollista.

14.3.3.6. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI ENGLANNIN A-OPPIMÄÄRÄSSÄ VUOSILUOKILLA 3-6

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai englannin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

14.3.3.7. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI ENGLANNIN A-OPPIMÄÄRÄSSÄ VUOSILUOKILLA 3-6

Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoisiksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Monipuolinen arvioin- ti tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi eurooppalaista kielisalkkua.

Englannin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää englannin A-oppimäärän valta- kunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

14.3.3.8. ENGLANNIN A-OPPIMÄÄRÄN ARVIOINTIKRITEERIT 6. VUOSILUOKAN PÄÄTTEEKSI HYVÄÄ OSAAMISTA KUVAAVAA SANALLISTA ARVIOTA/ARVOSANAA KAHDEKSAN VARTEN

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet op-piaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kieli-tietoisuuteen			
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä.	S1	Kielellisen ympäristön hahmotta-minen	Oppilas osaa kuvata pääpiirteis-sään, millaisia kieliä on hänen lähiympäristössään, mitkä ovat maailman eniten puhutut kielet ja miten laajalti levinnyt englannin kieli on.
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista	S1		Ei käytetä arvosanan muodostami-sen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana

moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko- oletuksia			itsearviointia.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä	S1	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintoja englannin kielen ja äidinkielensä tai muun osaamansa kielen rakenteellisista, sanastollisista tai muista eroista ja yhtäläisyyksistä.
T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeus tasoltaan sopivaa aineistoa	S1	Englanninkielisen aineiston löytäminen	Oppilas osaa kertoa, millaista englanninkielistä hänen omaa oppimistaan edistävää aineistoa on saatavilla.
Kielenopiskelutaidot			
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	S2	Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä	Oppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja osallistuu ryhmän yhteisten tehtävien tekoon.
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten	S2	Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja löytäminen	Oppilas asettaa tavoitteita kielenopiskelulleen, harjoittelee erilaisia tapoja opiskella kieliä käyttäen myös tieto- ja viestintä- teknologiaa, harjaannuttaa ja arvioi taitojaan
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			**Taitotaso A2.1**
T7 ohjata oppilasta harjoittele- maan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huoli- matta	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.
T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään. Oppilas turvautuu harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein. Oppilas osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.
T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella moni- puolisia sosiaalisia tilanteita	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista. Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuoto- ja sekä esittää kohteliaasti esi- merkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			**Taitotaso A2.1**
T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monen tasoisten	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää

puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämis-strategioita			puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydin-sisällön ja tekstin pääajatukset tut-tua sanastoa sisältävästä, ennakoita-vasta tekstistä. Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			**Taitotaso A2.1**
T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta laajenevasta aihepiiristä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	S3	Tekstien tuottamis- tai-dot	Oppilas pystyy kertomaan joka-päiväisistä ja konkreettisista sekä it-selleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoita- van perussanaston ja monia keskei-simpiä rakenteita. Oppilas osaa sov-eltaa joitakin ääntämisen pe-russääntöjä muissakin kuin harjoitel-luissa ilmauksissa.

14.3.4. Matematiikka

14.3.4.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee oppilaiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan ja positiivista minäkuvaa matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa oppilaat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetus ohjaa oppilaita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää oppilaiden kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti. Vuosiluokkien 3−6 matematiikan opetuksessa tarjotaan kokemuksia, joita oppilaat hyödyntävät matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden muodostamisessa. Opetus kehittää oppilaiden taitoja esittää matemaattista ajatteluaan ja ratkaisujaan eri tavoilla ja välineillä. Monipuolisten ongelmien ratkaisu yksin ja ryhmässä sekä erilaisten ratkaisutapojen vertailu ovat opetuksessa keskeistä. Matematiikan opetuksessa varmennetaan ja laajennetaan oppilaiden lukukäsitteen ja kymmenjärjestelmän ymmärtämistä. Lisäksi kehitetään laskutaidon sujuvuutta.

14.3.4.2. MATEMATIIKAN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

3. luokka

Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 3	Matematiikan opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 3
Merkitys, arvot ja asenteet T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta (L1, L3, L5)	**S1 Ajattelun taidot:** • kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. • syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraus- suhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. • suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä. Aletaan perehtyä tekemiseen, joka on lähempänä ohjelmointia. Työkaluna ei vielä ole varsinainen ohjelmointikieli vaan jokin visuaalinen ohjelmointiympäristö, jossa työskennellään käytännössä hiiren avulla, ei kirjoittamalla.
Työskentelyn taidot T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä (L1, L4) T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta (L1, L3, L4, L5) T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen (L1, L2, L4, L5) T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä (L1, L4, L5) T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä (L1, L3)	**S2 Luvut ja laskutoimitukset** • kymmenjärjestelmäkäsitteen varmistaminen, tutustuminen 60-järjestelmään kellonajoissa • lukujen luokittelua ja järjestämistä mm. lukusuoralla • kertolaskun käsite ja kertotaulujen hallinta • sisältöjako, osittelujako ja jaollisuus konkreettisilla malleilla • laskualgoritmeja sekä päässälaskua yhteen-, vähennys-, kerto- ja jakolaskussa • sulkeiden käyttöä • murtoluvun käsite • laskutoimitusten tulosten arviointi ja tarkistaminen • erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkiminen
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä. (L1, L4) T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmen- järjestelmästä (L1, L4) T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin (L1, L4) T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia (L1, L3, L6) T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustut- taa oppilas geometrisiin käsitteisiin (L4, L5)	**S3 Algebra** • lausekkeen käsite • luku jonojen kirjoittaminen ja tulkitseminen yhtälöiden ratkaisujen etsiminen päättelemällä ja laskutoimitusten käänteisyyttä hyväksi käyttäen **S4 Geometria ja mittaaminen** • erilaisten monikulmioiden tutkiminen ja

T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä. (L1, L3, L6) T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä (L4, L5) T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä (L1, L4, L5, L6)	luokittelu; erityisesti kolmioiden luokittelu ja nimeäminen kulmien mukaan • avaruuskappaleiden geometristen ominaisuuksien tutkiminen • käsitteet piste, jana, suora, puolisuora ja kulma (terävä kulma, suora kulma, tylppä kulma) • mittaamisen periaatteen vahvistaminen • mittayksiköiden käyttö; vertailu ja muuntaminen: pituus: 1m – 1mm, pinta-ala: cm2, tilavuus: 1 l – 1 ml, aika: 1 d – 1 s, massa: 1 kg – 1 g, raha: eurot ja sentit • mittaustuloksen arviointi ja mittauksen tarkistaminen sekä vastauksen pyöristäminen **S5 Tietojen käsittely, tilastot ja todennäköisyys** yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien lukeminen ja tekeminen

4. luokka

Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 4	Matematiikan opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 4
Merkitys, arvot ja asenteet	
T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta (L1, L3, L5)	**S1 Ajattelun taidot:** • kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. • syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraus- suhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. • suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä. Aletaan perehtyä tekemiseen, joka on lähempänä ohjelmointia. Työkaluna ei vielä ole varsinainen ohjelmointikieli vaan jokin visuaalinen ohjelmointiympäristö, jossa työskennellään käytännössä hiiren avulla, ei kirjoittamalla. **S2 Luvut ja laskutoimitukset** • kymmenjärjestelmäkäsitteen varmentaminen ja laajentaminen desimaalilukuihin • lukujen luokittelua ja järjestämistä mm. lukusuoralla • kertolaskua ja kertotaulujen hallinta • sisältöjako, osittelujako ja jaollisuus • desimaaliluvun käsite ja merkitsemine • laskualgoritmeja ja päässälaskua yhteen-,
Työskentelyn taidot	
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä (L1, L4) T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta (L1, L3, L4, L5) T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen (L1, L2, L4, L5) T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä (L1, L4, L5) T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä (L1, L3)	

Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet	
T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä. (L1, L4) T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmen- järjestelmästä (L1, L4) T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin (L1, L4) T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia (L1, L3, L6) T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustut- taa oppilas geometrisiin käsitteisiin (L4, L5) T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä. (L1, L3, L6) T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä (L4, L5) T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä (L1, L4, L5, L6)	vähennys-, kerto- ja jakolaskussa • murtolukujen muunnokset konkreettisilla malleilla • murtoluvun ja desimaaliluvun välinen yhteyssamannimisten murtolukujen ja desimaalukujen yhteen- ja vähennyslaskua • laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen • sulkeiden käyttö • erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkiminen **S3 Algebra** • luku jonojen kirjoittaminen ja tulkitseminen • säännönmukaisuuksia, suhteita ja riippuvuuksia • yhtälöiden ratkaisujen etsiminen päättelemällä ja laskutoimitusten käänteisyyttä hyväksi käyttäen **S4 Geometria ja mittaaminen** • yhdensuuntaiset ja kohtisuorat • peilauksia suoran ja pisteen suhteen, symmetria ja yhtenevyys konkreetein välinein • erilaisten monikulmioiden tutkiminen ja luokittelu; erikoisesti nelikulmioiden luokittelu • ohjataan havaitsemaan kuvista kiertoja siirto-symmetrioita ympäristössä • mittaamisen periaatteen vahvistamine • mittayksiköiden käyttö, vertailu ja muuntaminen: pituus: 1km – 1mm, pinta-ala: cm2, m2, tilavuus: 1 l – 1 ml, aika: 1 a – 1 s, massa: 1 kg – 1 g, raha: eurot ja sentit • koordinaatisto (1.neljännes) **S5 Tietojen käsittely, tilastot ja todennäköisyys** • tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen ja esittäminen • taulukoiden ja diagrammien lukeminen keskiarvon käsite ja laskeminen

5. luokka

Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 5	Matematiikan opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 5
Merkitys, arvot ja asenteet	
T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta (L1, L3, L5)	**S1 Ajattelun taidot:** • kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia • syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja
Työskentelyn taidot	
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä	

oppimiensa asioiden välillä (L1, L4)

T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta (L1, L3, L4, L5)

T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen (L1, L2, L4, L5)

T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä (L1, L4, L5)

T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä (L1, L3)

Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet

T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä. (L1, L4)

T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmen- järjestelmästä (L1, L4)

T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin (L1, L4)

T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia (L1, L3, L6)

T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustut- taa oppilas geometrisiin käsitteisiin (L4, L5)

T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä. (L1, L3, L6)

T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä (L4, L5)

T14 innostaa oppilasta laatimaan

systemaattisesti, havaita syy- ja seuraus- suhteita sekä yhteyksiä matematiikassa.

- suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä. Aletaan perehtyä tekemiseen, joka on lähempänä ohjelmointia. Työkaluna ei vielä ole varsinainen ohjelmointikieli vaan jokin visuaalinen ohjelmointiympäristö, jossa työskennellään käytännössä hiiren avulla, ei kirjoittamalla.
- Harjoitellaan toimivan ohjelman tekemistä graafisessa ohjelmointiympäristössä.

S2 Luvut ja laskutoimitukset

- kymmenjärjestelmäkäsitteen syventäminen
- lukujen luokittelua ja järjestämistä, paikkajärjestelmä lukusuoralla
- jaollisuuskäsitteen laajentaminen
- laskualgoritmeja ja päässälaskua vahvistetaan
- murtolukujen muunnoksia (laventaminen ja supistaminen) ja suuruusvertailua
- murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskua sekä kertominen ja jakaminen luonnollisella luvulla
- desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslaskua sekä kertominen ja jakaminen luonnollisella luvulla
- prosentin käsite
- murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välinen yhteys
- laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen
- sulkeiden käyttö
- negatiivisen kokonaisluvun käsite ja paikkajärjestelmä lukusuoralla konkreettisesti
- erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkiminen (kombinatoriikka)

S3 Algebra

- luku jonon säännönmukaisuuksien, suhteiden ja riippuvuuksien tutkiminen
- luku jonon tulkitseminen ja kirjoittaminen
- yhtäsuuruusmerkin merkityksen vahvistaminen
- yksinkertaisiin yhtälöihin ja epäyhtälöihin tutustuminen ja ratkaisujen etsintä kokeilemalla ja päättelemällä

S4 Geometria ja mittaaminen

- erilaisten monikulmioiden tutkiminen ja luokittelu; erityisesti kolmiotyyppien

toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä (L1, L4, L5, L6)	nimeäminen sivujen mukaan • kappaleiden luokittelu, lieriöt, kartiot ja muut kappaleet. • tutustutaan tarkemmin suorakulmaiseen särmiöön, ympyrälieriöön, ympyräpohjainen kartioon ja pyramidiiin • opetellaan kulman mittaaminen ja kulmien luokittelu • suurennoksia ja pienennöksiä, yhdenmuotoisuus ja mittakaavakäsite • ympyrän piirtäminen ja siihen liittyvät käsitteet keskipiste, säde ja halkaisija • piiri ja pinta-ala kolmioille ja suunnikkaille (suunnikas, suorakulmio, neliö) • mittaamisen periaatteen vahvistaminen, erityisesti pinta-alamittauksia • mittayksiköiden käyttö: vertailua ja muuntamista - mittaustuloksen arviointi sekä mittauksen tarkistus ja vastauksen pyöristäminen **S5 Tietojen käsittely, tilastot ja todennäköisyys** • tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen ja esittäminen • taulukoiden ja diagrammien lukeminen • tietojen luokittelu ja järjestäminen, tyyppiarvon ja mediaanin käsitteiden pohjustaminen • kokemuksia klassisesta (kolikon tai nopan heitto) ja tilastollisesta todennäköisyydestä

6. luokka

Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 6	**Matematiikan opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 6**
Merkitys, arvot ja asenteet	
T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta (L1, L3, L5)	**S1 Ajattelun taidot:** • kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. • syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraus- suhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. • suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä. Aletaan perehtyä tekemiseen, joka on lähempänä ohjelmointia. Työkaluna ei vielä ole varsi- nainen ohjelmointikieli vaan jokin visuaalinen ohjelmointiympäristö, jossa työskennellään käytännössä hiiren avulla, ei kirjoittamalla.
Työskentelyn taidot	
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä (L1, L4) T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta (L1, L3, L4, L5) T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti	

myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen (L1, L2, L4, L5) T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelman- ratkaisutaitojen kehittämisessä (L1, L4, L5) T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä (L1, L3)	• Oppilas osaa ohjelmoida toimivan ohjelman graafisessa ohjelmointiympäristössä **S2 Luvut ja laskutoimitukset** • kymmenjärjestelmäkäsitteen syventäminen • lukujen luokittelua ja järjestämistä, paikka- järjestelmä lukusuoralla • jaollisuuskäsitteen laajentaminen • laskualgoritmeja ja päässälaskua vahvistetaan • murtolukujen muunnoksia (laventaminen ja supistaminen) ja suuruusvertailua • murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskua sekä kertominen ja jakaminen luonnollisella luvulla • desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslaskua sekä kertominen ja jakaminen luonnollisella luvulla • prosentin käsite murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välinen yhteys • laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen • sulkeiden käyttö • negatiivisen kokonaisluvun käsite ja paikka- järjestelmä lukusuoralla konkreettisesti • erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkiminen (kombinatoriikka) **S3 Algebra** • tutustutaan tuntemattoman, muuttujan käsitteeseen • yhtälöiden ja epäyhtälöiden ratkaisujen etsiminen päättelemällä • koordinaatiston kaikki neljännekset **S4 Geometria ja mittaaminen** • kolmioihin ja nelikulmioihin liittyviä käsitteitä • säännölliset monikulmiot • tasokuvioiden piirin ja monikulmioiden (kolmioiden ja nelikulmioiden) pinta-alan laskeminen • suorakulmaisen särmiön piirtäminen, sen tilavuuden ja pinta-alan pohjustaminen • mittayksiköt ja niiden muunnokset • yhtenevyys, yhdenmuotoisuus ja mittakaava • suurennoksia ja pienennöksiä, yhdenmuotoisuus ja mittakaavakäsite • ympyrän piirtäminen ja siihen liittyvät
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet	
T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä. (L1, L4) T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvista- maan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä (L1, L4) T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin (L1, L4) T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia (L1, L3, L6) T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustut- taa oppilas geometrisiin käsitteisiin (L4, L5) T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä. (L1, L3, L6) T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä (L4, L5) T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä (L1, L4, L5, L6)	

	käsitteet keskipiste, säde ja halkaisija • mittayksiköiden käyttö: vertailua ja muuntamista - mittaustuloksen arviointi sekä mittauksen tarkistus ja vastauksen pyöristäminen **S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys** • tietojen etsiminen, kerääminen ja tallentaminen tekstistä, kuvista, taulukoista ja diagrammeista • yksinkertaisten pylväs-, viiva- ja ympyrä- diagrammien piirtämistä ja tulkitsemista • keskiarvon määrittäminen

14.3.4.3. MATEMATIIKAN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 3-6

Opetuksen lähtökohtana käytetään oppilaille tuttuja ja kiinnostavia aiheita ja ongelmia. Matematiikkaa opiskellaan edelleen oppimisympäristössä, jossa konkretisointi ja välineet ovat keskeisessä asemassa. Välineet tulee olla helposti saatavilla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Oppilailla on mahdollisuus vaikuttaa työtapojen valintaan. Työskennellään sekä yhdessä että itsenäisesti. Oppimispelit ja -leikit ovat yksi tärkeä ja oppilaita motivoiva työtapa. Tieto- ja viestintäteknologiaa sekä laskinta hyödynnetään opetuksessa ja opiskelussa.

14.3.4.4. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI MATEMATIIKASSA VUOSILUOKILLA 3-6

Jokaisella oppilaalla on mahdollisuus saada opetusta myös aiempien vuosiluokkien keskeisimmistä sisällöistä, jos hän ei hallitse niitä riittävästi. Lisäksi annetaan ennakoivaa tukea uusien sisältöjen oppimiseksi. Matematiikan oppimiselle on varattava riittävästi aikaa ja tuen on oltava systemaattista. Oppilaiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti. Tarjottava tuki antaa oppilaille mahdollisuuden kehittää taitojaan niin, että myönteinen asenne ja kyvykkyyden tunne vahvistuvat. Oppilaille tarjotaan sopivia välineitä oppimisen tueksi ja heille tarjotaan mahdollisuuksia oivaltaa ja ymmärtää itse. Jokaiselle oppilaalle turvataan mahdollisuus riittävään harjoitteluun.

Taitavia oppilaita tuetaan tarjoamalla heille vaihtoehtoisia työskentelymuotoja ja rikastuttamalla käsiteltäviä sisältöjä. Sisältöalueita voivat olla esimerkiksi lukujen ominaisuudet, erilaiset luku jonot, geometria, luova ongelmanratkaisu ja matematiikan sovellukset.

14.3.4.5. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI MATEMATIIKASSA VUOSILUOKILLA 3-6

Vuosiluokilla 3-6 oppimisen arvioinnin päätehtävänä lukuvuoden aikana on tukea ja edistää oppilaiden matemaattisen ajattelun ja osaamisen kehittymistä kaikilla tavoitealueilla. Arviointi on monipuolista ja palaute ohjaavaa ja rakentavaa. Ne tukevat oppilaiden matemaattisten taitojen kehittymistä ja rohkaisevat tarvittaessa uuteen yrittämiseen. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tiedostamaan vahvuuksiaan. Palaute auttaa oppilaita ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten. Lisäksi oppilaita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Oppilailta edellytetään aiempaa enemmän matemaattisen ajattelunsa esilletuomista puheen, välineiden, piirtämisen ja kirjallisen työskentelyn avulla. Arvioinnin kohteena ovat tekemisen tapa, ratkaisujen oikeellisuus sekä taito soveltaa opittua. Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Palautteella ohjataan oppilaita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilaita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

14.3.4.6. MATEMATIIKAN ARVIOINTIKRITEERIT 6. VUOSILUOKAN PÄÄTTEEKSI ARVIOTA ”HYVÄ” / ARVOSANAA KAHDEKSAN VARTEN

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvion ”hyvä” / arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot, asenteet			
T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta	S1-S5		Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Työskentelyn taidot			
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä	S1-S5	Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas tunnistaa ja antaa esi- merkkejä oppimiensa asioiden välisistä yhteyksistä
T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja pää- telmiä havaintojensa pohjalta	S1-S5	Kysymysten esittäminen ja päättely- taidot	Oppilas osaa esittää matematiikan kannalta mielekkäitä kysymyksiä ja päätelmiä.
T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen	S1-S5	Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen	Oppilas esittää ratkaisujaan ja päätelmiään eri tavoin.
T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä	S1-S5	Ongelmaratkaisutaidot	Oppilas käyttää ongelmanratkaisussaan erilaisia strategioita.
T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä	S1-S5	Taito arvioi- da ratkaisua	Oppilas osaa pääsääntöisesti arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä.
Käsitteelliset ja tiedonalakotaiset tavoitteet			
T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä	S1-S5	Matemaattisten käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö	Oppilas käyttää pääsääntöisesti oikeita käsitteitä ja merkintöjä.
T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä	S2	Kymmenjärjestelmän ymmärtäminen	Oppilas hallitsee kymmenjärjestelmän periaatteen, myös desimaalilukujen osalta.
T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin	S2	Lukukäsite	Oppilas osaa käyttää positiivisia rationaalilukuja ja negatiivisia kokonaislukuja
T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia	S2	Laskutaidot ja peruslaskutoimitusten ominaisuuksien hyödyntäminen	Oppilas laskee melko sujuvasti päässä ja kirjallisesti.
T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan	S4	Geometrian käsitteet ja	Oppilas osaa luokitella ja tunnistaa kappaleita ja kuvioita. Oppilas osaa

kappa- leiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometrisiin käsitteisiin		geometristen ominaisuuksien havainnointi	käyttää mittakaavaa sekä tunnistaa suoran ja pisteen suhteen symmetrisiä kuvioita.
T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä	S4	Mittaaminen	Oppilas osaa valita sopivan mittavälineen, mitata ja arvioida mittaustuloksen järkevyyttä. Oppilas osaa laskea pinta-aloja ja tilavuuksia. Hän hallitsee yleisimmät mittayksikkömuunnokset.
T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä	S5	Taulukoiden ja diagrammien laatiminen ja tulkinta	Oppilas osaa laatia taulukon annetusta aineistosta sekä tulkita taulukoita ja diagrammeja. Oppilas osaa laskea keskiarvon ja määrittää tyyppiarvon.
T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä	S1	Ohjelmointi graafisessa ohjelmointiympäristössä	Oppilas osaa ohjelmoida toimivan ohjelman graafisessa ohjelmointiympäristössä.

14.3.5. Ympäristöoppi

14.3.5.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Ympäristöoppi on biologian, maantiedon, fysiikan, kemian ja terveystiedon tiedonaloista koostuva integroitu oppiaine, jonka opetukseen sisältyy kestävän kehityksen näkökulma. Ympäristö- opissa yhdistyy sekä luonnon- että ihmistieteellisiä näkökulmia. Ympäristöopissa oppilaat nähdään osana ympäristöä, jossa he elävät. Lähtökohtana on luonnon kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä.

Ympäristöopin opetus tukee oppilaiden ympäristösuhteen rakentumista, maailmankuvan kehittymistä sekä kasvua ihmisenä. Ympäristöopin opetuksen tavoitteena on ohjata oppilaita tuntemaan ja ymmärtämään luontoa ja rakennettua ympäristöä, niiden ilmiöitä, itseään ja muita ihmisiä sekä terveyden ja hyvinvoinnin merkitystä. Ympäristöopin monitieteinen perusta edellyttää, että oppilaat harjaantuvat hankkimaan, käsittelemään, tuottamaan, esittämään, arvioimaan ja arvottamaan tietoa erilaisissa tilanteissa. Tieteellistä tietoa käytetään opetuksen perustana[177] ja kriittisen ajattelun kehittämiseen kiinnitetään huomiota. Ympäristöopissa kiinnitetään huomiota kestävän kehityksen ekologiseen, kulttuuriseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen ulottuvuuteen. Ympäristöopin keskeisenä tavoitteena on ohjata ymmärtämään ihmisten tekemien valintojen vaikutuksia elämälle ja ympäristölle nyt sekä tulevaisuudessa.

Ympäristöopissa rakennetaan perustaa ympäristöopin eri tiedonalojen osaamiselle. Tavoitteena on tunnistaa niiden merkitys ympäristössä, teknologiassa, jokapäiväisessä elämässä, ihmisessä ja ihmisen toiminnassa. Biologian kannalta keskeistä on oppia tuntemaan ja ymmärtämään luon- nonympäristöä, ihmistä, elämää, sen kehittymistä ja reunaehtoja maapallolla. Maantiedon kannalta keskeistä on tutkia omaa lähiympäristöä sekä ymmärtää erilaisia alueita maapallolla, niillä esiintyviä ilmiöitä ja alueilla asuvien ihmisten elämää. Fysiikan kannalta keskeistä on ymmärtää luonnon perusrakenteita ja ilmiöitä, ja selittää näitä ilmiöitä käyttäen myös omissa tutkimuksissa saatavaa tietoa. Kemian kannalta keskeistä on havaita erilaisia aineita ympärillämme sekä tutkia, kuvailla ja selittää niiden ominaisuuksia, rakenteita ja niissä tapahtuvia muutoksia. Terveystiedon kannalta keskeistä on oppia ymmärtämään terveyttä tukevia ja suojaavia tekijöitä ympäristössä ja ihmisten toiminnassa, ja edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista.

[177] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 §

Opetuksen tavoitteena on herättää ja syventää oppilaiden kiinnostusta ympäristöopin eri tiedonaloja kohtaan. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla jokaiselle oppilaalle mahdollisuuksia tutustua monipuolisesti kaikkiin ympäristöopin tiedonaloihin sekä niihin liittyvään teknologiaan ja koulutuspolkuihin.

Vuosiluokilla 3-6 ympäristöopin opetus voidaan jäsentää kokonaisuuksiksi, joissa tarkastellaan ympäröivää maailmaa sekä oppilaita ja heidän toimintaansa yhteisön jäsenenä. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omaa kasvuaan ja kehitystään. Ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla syvennetään kiinnostusta ympäristön ilmiöitä kohtaan. Vuosiluokkakokonaisuuden loppupuolella pohditaan myös eri tiedonalojen ominaispiirteitä.

14.3.5.2. YMPÄRISTÖOPIN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

3. luokka

Ympäristöopin opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 3	Ympäristöopin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 3
Merkitys, arvot, asenteet T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristö- opin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan (L1, L3) T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja - yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle (L3, L7)	**S1 Minä ihmisenä** (T1-T6, T8-T15, T19)**:** • hygienian merkitys • omaa oppimista tukevat asiat **S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen** (T1-T14, T17, T19)**:** • arjen tilanteet, ilmiöt ja teknologia (esim. kalteva taso, vipu, jousi ja sähkö) • kotona olevien vaarallisten aineiden tunnistaminen • myrkytykset ja päihteet • toiminta hätätilanteessa ja ensiapu • kodin ja vapaa-ajan tapaturmat • liikenneturvallisuus erilaisten yhteisöjen merkitys hyvin- voinnille (esim. perhe, ystävät, harrasukset ja virtuaaliyhteisöt)
Tutkimisen ja toimimisen taidot T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana (L1, L7) T5 harjoitellaan toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia (L1, L5) T6 harjoitellaan tunnistamaan syy- seuraussuhteita, tekemään yksinkertaisia johtopäätöksiä tuloksistaan (L1, L2, L5) T7 tutustutaan arjen teknologisten sovellusten käyttöön, merkitykseen ja toimintaperiaatteisiin (L2, L3, L5) T8 ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen (L3)	**S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan** (T1-T16, T19)**:** • käytetään ajankohtaisia uutisia, alkeellisia esimerkkejä ja monipuolisesti karttoja ja muuta geomediaa. Keskeisiä näkökulmia ovat luonnon ja kulttuurien moninaisuuden arvostaminen sekä globaalin ymmärryksen vahvistaminen. • maanosat, mantereet ja valtameret • Suomen kartta, karttamerkit, jana- mittakaava, ilmansuunnat, hakuruudukko, kartan suuntaaminen ja kompassin käyttö • Suomen alueelliset ja maantieteelliset erityispiirteet **S4 Ympäristön tutkiminen** (T1-T17)**:** • Omaan elinympäristöön liittyviä tutkimustehtäviä.

T9 ohjata oppilasta liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä (L3) T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita (L2, L10) T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti ja turvallisesti (L5, L4) **Tiedot ja ymmärrys** T12 tutustutaan ympäristöopin käsitteiden avulla ympäristöön, ihmisten toimintaan ja niihin liittyviin ilmiöihin (L1) T13 ohjata oppilasta ymmärtämään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä (L1, L5) T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa (L2, L4, L5) T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatte- luun, hahmottamaan omaa ympäristöä sekä harjaannuttamaan kartankäyttötaitoja (L5) T17 harjoitellaan tutkimaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa T18 tutustutaan arjen terveystottumusten merkitykseen (L3)	• Elinympäristössä kiinnitetään huomiota elolliseen ja elottomaan luontoon, rakennettuun ja sosiaaliseen ympäristöön sekä ympäristön ilmiöihin, materiaaleihin ja teknologisiin sovelluksiin. • Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. • voiman käsite • maa- ja kallioperä • jokamiehen oikeudet • kotiseudun ympäristöt ja merkitys hyvinvoinnille **S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut** (T1-T17)**:** • palaminen • ravintoketju • kasvien ja eläinten lisääntyminen **S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen** (T1-T17, T19)**:** • Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteis- kuntaan. • Harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista. • Toteutetaan yhteinen vaikuttamis- projekti, jossa harjoitellaan osallis- tumista ja vaikuttamista paikallisella tai globaalilla tasolla. • oman kulttuuriperinnön vaaliminen

4. luokka

Ympäristöopin opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 4	Ympäristöopin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 4

Merkitys, arvot, asenteet
T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristö- opin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen
 	
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan (L1, L3)
 	
T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja - yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän
	S1 Minä ihmisenä (T1-T6, T8, T10, T12-T15, T19):
	• terveellinen ravinto ja sen lähteet
	• henkinen ja fyysinen hyvinvointi
	• sosiaaliset suhteet ja erilaisuuden kohtaaminen
	
	S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen (T1-T8, T9, T10, T12-T14, T17-T19)**:**
	• arjen tilanteet, ilmiöt ja teknologia
	  ○ esim. virtapiiri ja magneetti
	  ○ laitteiden toiminta periaatteet ja erilaiset rakenteet esim. putki- ja kolmiorakenne
	• paloturvallisuus ja sähköturvallisuus

kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle (L3, L7) **Tutkimisen ja toimimisen taidot** T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana (L1, L7) T5 harjoitellaan toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia (L1, L5) T6 harjoitellaan tunnistamaan syy- seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään niitä (L1, L2, L5) T7 tutustutaan arjen teknologisten sovellusten käyttöön, merkitykseen ja toimintaperiaatteisiin (L2, L3, L5) T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen (L3)	• kiusaamisen ehkäisy • rahankäyttö ja toisen omaisuuden kunnioittaminen • ukkoselta suojautuminen • hyväksytyn ja ei-toivotun kosketuksen ero **S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan** (T1-T8, T10, T12-T16, T19)**:** • käytetään ajankohtaisia uutisia, alueellisia esimerkkejä ja monipuolisesti karttoja ja muuta geomediaa. Keskeisiä näkökulmia ovat luonnon ja kulttuurien moninaisuuden arvostaminen sekä globaalin ymmärryksen vahvistaminen. • Suomen lähialueiden alueelliset ja maantieteelliset ominaispiirteet ○ esim. Pohjoismaat ja Baltia • leveys- ja pituuspiirit
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita (L2, L10) **Tiedot ja ymmärrys** T12 tutustutaan ympäristöopin käsitteiden avulla ympäristöön, ihmisten toimintaan ja niihin liittyviin ilmiöihin (L1) T13 ohjata oppilasta ymmärtämään ja käyttämään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä (L1, L5) T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa ja pohtimaan erilaisia näkemyksiä (L2, L4, L5) T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatte luun, hahmottamaan ympäristöä sekä harjaannuttamaan kartankäyttötaitoja (L5) T17 ohjata oppilasta tutkimaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa T18 ohjata oppilasta tutkimaan kemiallisia ilmiöitä	**S4 Ympäristön tutkiminen** (T1-T8, T10, T12-T18)**:** • Omaan elinympäristöön liittyviä tutkimustehtäviä. • Elinympäristössä kiinnitetään huomiota elolliseen ja elottomaan luontoon, rakennettuun ja sosiaaliseen ympäristöön sekä ympäristön ilmiöihin, materiaaleihin ja teknologisiin sovelluksiin. • Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. • sään tutkiminen • veden ja ilman tutkiminen **S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut** (T1-T8, T10, T12-T18)**:** • aineen olomuodot ja ominaisuudet • ääni-ilmiöt • ravinnon tuotanto ja ruoan reitit • lämpötilan mittaaminen • eliöiden ja niiden elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteet **S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen**

sekä aineiden ominaisuuksia ja muutoksia T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä rohkaista oppilasta harjoittelemaan terveysosaamistaan arjessa (L3)	(T1-T8, T10, T12-T19)**:** Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteis- kuntaan. Harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista. • Toteutetaan yhteinen vaikuttamis- projekti, jossa harjoitellaan osallis- tumista ja vaikuttamista paikallisella tai globaalilla tasolla. • monikulttuurisessa maailmassa eläminen sekä ihmiskunnan globaali hyvinvointi nyt ja tulevaisuudessa

5. luokka

Ympäristöopin opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 5	**Ympäristöopin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 5**
Merkitys, arvot, asenteet T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppi- lasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan (L1, L3) T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle (L3, L7) **Tutkimisen ja toimimisen taidot** T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana (L1, L7) T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen (L1, L5) T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy- seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin (L1, L2, L5)	**S1 Minä ihmisenä** (T1-T6, T8, T10-T15, T19)**:** • kehon rakenne ja keskeiset elintoiminnot • murrosiän tuomat muutokset ja ainutlaatuisen oman kehon arvostaminen • seksuaalinen kehitys ja ihmisen lisääntyminen • terveyttä edistävät ja vaaran- tavat tekijät • ihmissuhteet, tunteiden ilmaisu ja säätely **S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen** (T1-T14, T17-T19)**:** • tietää ikäkauteensa liittyvät oikeutensa ja vastuunsa **S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan** (T1-T16, T19)**:** käytetään ajankohtaisia uutisia, alueellisia esimerkkejä ja monipuolisesti karttoja ja muuta geomediaa. Keskeisiä näkökulmia ovat luonnon ja kulttuurien moninaisuuden arvostaminen sekä globaalin ymmärryksen vahvistaminen. • Eurooppa maanosana sekä Euroopan eri alueiden ominais- piirteet • Euroopan lämpö-, ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet **S4 Ympäristön tutkiminen** (T1-T18)**:** • Omaan elinympäristöön liittyviä tutkimustehtäviä. ○ Elinympäristössä kiinnitetään

T7 ohjata oppilasta ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien (L2, L3, L5)

T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen (L3)

T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa. (L3)

T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan (L2, L10)

T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti (L5, L4)

Tiedot ja ymmärrys
T12 tutustutaan ympäristöopin käsitteiden avulla ympäristöön, ihmisten toimintaan ja niihin liittyviin ilmiöihin (L1)

T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä (L1, L5)

T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan tietolähteitä ja näkökulmia (L2, L4, L5)

T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen ja ekologiseen ajatteluun sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elintoimintojen ja kehityksen ymmärtämiseen

T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan ympäristöä sekä harjaannuttamaan kartankäyttö- ja muita geomediataitoja (L5)

T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja huomiota elolliseen ja elottomaan luontoon, rakennettuun ja sosiaaliseen ympäristöön sekä ympäristön ilmiöihin, materiaaleihin ja teknologisiin sovelluksiin.
    - Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita.
- voimista aiheutuvia liike- ja tasapaino ilmiöitä
- kasvien keruu ja tunnistaminen
- kasvien kasvun ja lisääntymisen tutkiminen
- eliöiden luokittelu pääryhmittäin

S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut (T1-T18)**:**
- lähiavaruus
    - esim. aurinkokunta
- maapallon rakenne, maan ja kuun liikkeet sekä näistä aiheutuvat ilmiöt mm. vuoden- ajat ja päivän ja yön vaihtelu
- veden kiertokulku
- ravinnon tuotanto
- yhteyttäminen

S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen (T1-T19)**:**
- Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan.
  Harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista.
- Toteutetaan yhteinen vaikuttamisprojekti, jossa harjoitellaan osallistumista ja vaikuttamista paikallisella tai globaalilla tasolla.

ilmastonmuutos ja sen hillitseminen

teknologiassa T18 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä rakentamaan perustaa aineen säilymisen periaatteen ymmärtämiselle T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämänkulkua, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä rohkaista oppilasta harjoittelemaan ja soveltamaan terveysosaamistaan arjessa (L3)	

6. luokka

Ympäristöopin opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 6	**Ympäristöopin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 6**
Merkitys, arvot, asenteet T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppi- lasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan (L1, L3) T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle (L3, L7) **Tutkimisen ja toimimisen taidot** T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana (L1, L7) T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen (L1, L5) T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy- seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin (L1, L2, L5) T7 ohjata oppilasta ymmärtämään arjen	**S1 Minä ihmisenä** (T1-T6, T8, T10-T15, T19)**:** • oman kehon ja mielen viestien tiedostaminen • omien ajatusten, tarpeiden, asenteiden ja arvojen tiedostaminen **S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen** (T1-T8, T10-T14, T17, T19)**:** • päihteet ja huumaavat aineet sekä niiden haitat **S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan** (T1-T8, T10-T16, T19)**:** käytetään ajankohtaisia uutisia, alueellisia esimerkkejä ja monipuolisesti karttoja ja muuta geomediaa. Keskeisiä näkökulmia ovat luonnon ja kulttuurien moninaisuuden arvostaminen sekä globaalin ymmärryksen vahvistaminen. • muiden maanosien luonnonympäristöjä ja ihmisen toimintaa **S4 Ympäristön tutkiminen** (T1-T8, T10-T17)**:** • Omaan elinympäristöön liittyviä tutkimustehtäviä. • Elinympäristössä kiinnitetään huomiota elolliseen ja elottomaan luontoon, rakennettuun ja sosiaaliseen ympäristöön sekä ympäristön ilmiöihin, materiaaleihin ja teknologisiin sovelluksiin. • Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. • maaperästä saatavien aineiden

teknologisten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien (L2, L3, L5) T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen (L3) T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita (L2, L10) T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti (L5, L4) **Tiedot ja ymmärrys** T12 ohjata oppilasta kehittämään käsiterakenteitaan ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä (L1) T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä (L1, L5) T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia (L2, L4, L5) T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen ja ekologiseen ajatteluun T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan koko maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttö- ja muita geomediataitoja (L5) T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita (L3)	luokittelua sekä aineiden erotusmenetelmät **S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut** (T1-T8, T10-T17)**:** • lämpöenergia • valo • erilaisia sähkön ja lämmön tuotantotapoja sekä energia- varat • metsien hyötykäyttö • energian säilymisen periaate • lämpöenergian ja energialaji- en muuntumisen avulla **S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen** (T1-T8, T10-T17, T19)**:** • Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan. Harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista. Toteutetaan yhteinen vaikuttamisprojekti, jossa harjoitellaan osallistumista ja vaikuttamista paikallisella tai globaalilla tasolla. • ympäristönsuojelu, ilmakehän ja vesistön saastuminen • uhanalaisuus, suojelualueet ja rauhoitukset luonnonvarojen säästäminen, kulutustottumukset ja jätteiden lajittelu ja kierrätys

14.3.5.3. YMPÄRISTÖOPIN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 3-6

Työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset ihmiseen, ympäristöön, ihmisen toimintaan ja arkeen liittyvistä asioista, ilmiöistä ja tapahtumista. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa otetaan huomioon toiminnallisuus, kokemuksellisuus, elämyksellisyys, draaman ja tarinoiden käyttö sekä ympäristöopin monitieteinen perusta. Ympäristöopin eri tiedonalojen ilmiöitä pyritään tutkimaan luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Oppimisympäristöinä käytetään koulun tilojen ja opetusryhmän lisäksi monipuolisesti lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä, erilaisia yhteisöjä ja vuorovaikutustilanteita, tieto- ja viestintäteknologisia ympäristöjä sekä paikallisia mahdollisuuksia kuten yhteistyötä luontokoulujen, museoiden, yritysten, kansalaisjärjestöjen, luonto- ja tiedekeskusten kanssa. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä erilaisten näkökulmien ja ratkaisujen pohtimisessa. Oppilaiden aktiivinen työskentely opiskeltavan ilmiön, teeman tai ajankohtaisen ongelman parissa tukee ympäristöopin tavoitteiden mukaista oppimista.

14.3.5.4. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI YMPÄRISTÖOPISSA VUOSILUOKILLA 3-6

Ympäristöopin tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita käyttämään monipuolisesti erilaisia opiskelutapoja. Ohjausta tarvitaan erityisesti turvalliseen ja muut huomioivaan toimimiseen eri oppimisympäristöissä. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaiden aikaisemmat tiedot ja taidot sekä kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Oppilaita ohjataan kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen itseään koskevissa henkilökohtaisissa asioissa. Tutkimuksellinen työskentely ja eri ajattelutaitojen tasoilla olevat harjoitukset voivat tukea eriyttämistä yksilöllisten tarpeiden mukaan. Yhteisönä toimiminen tukee yhdessä oppimista ja erilaisten vahvuuksien hyödyntämistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista ympäristöopissa. Oppilaille annetaan mahdollisuus myös syventymiseen ja rauhoittumiseen.

14.3.5.5. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI YMPÄRISTÖOPISSA VUOSILUOKILLA 3-6

Työskentelyn jäsentäminen kokonaisuuksiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Tutkimuksissa ja projekteissa keskitytään arvioimaan vain muutamaa osa-aluetta asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen, kysymysten ja konkreettisten kehittämisehdotusten avulla. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat erityisesti tutkimisen taitojen ja motivaation kehittymistä. Oppilaille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi oppilaiden työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin. Sisällön lisäksi arvioidaan olennaisen hahmottamista, tiedonhakua ja ilmaisun selkeyttä. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Oppilaat harjoittelevat omien vahvuuksien ja kehittämistarpeiden tunnistamista sekä kannustamaan toisiaan oppimisessa. Arvioinnin kohteena eivät ole oppilaiden arvot, asenteet, terveyskäyttäytyminen, sosiaalisuus, temperamentti tai muut henkilökohtaiset ominaisuudet.

Ympäristöopin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää ympäristöopin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä tutkimisen ja toimimisen taitojen lisäksi myös tiedonalojen osaaminen.

14.3.5.6. YMPÄRISTÖOPIN ARVIOINTIKRITEERIT 6. VUOSILUOKAN PÄÄTTEEKSI HYVÄÄ OSAAMISTA KUVAAVAA SANALLISTA ARVIOTA/ARVOSANAA KAHDEKSAN VARTEN

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet ympäristöopissa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot, asenteet			
T1 synnyttää ja ylläpitää	S1-S6	Ympäristöopin	Oppilas osaa antaa

oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen		merkityksen hahmottaminen	esimerkkejä ympäristöopin tiedon- alojen merkityksestä.
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan	S1-S6	Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppiminen	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienille kokonaisuuksille ja työskennellä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.
T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimi- maan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle	S1-S6	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot	Oppilas osaa kuvata esi- merkkien avulla kestävän tulevaisuuden rakentamista tukevia ja uhkaavia tekijöitä. Oppilas osaa kuvata erilaisia keinoja lähiympäristön ja -yhteisöjen vaalimiseen, kehittämiseen ja niihin vaikuttamiseen sekä toimia ohjatusti yhteisessä vaikuttamis- projektissa.
Tutkimisen ja toimimisen taidot			
T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana	S1-S6	Kysymysten muodostaminen	Oppilas osaa muodostaa aiheeseen liittyviä kysymyksiä, joita voidaan yhdessä kehittää tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdaksi.
T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen	S1-S6	Tutkimisen taidot: suunnittelu, havainnointi ja mittaukset	Oppilas osaa toimia, havainnoida, mitata ja dokumentoida tuloksia ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa suunnitella pieniä tutkimuksia yksin tai yhdessä muiden kanssa.
T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin	S1-S6	Tutkimisen taidot: johtopäätösten tekeminen ja tulosten esittäminen	Oppilas harjoittelee ohjatusti syy-seuraussuhteiden tunnistamista ja osaa tehdä yksinkertaisia johtopäätöksiä tuloksista. Oppilas osaa esittää tuloksiaan selkeästi.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien	S2-S6	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas osaa kuvata joidenkin arjen teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja antaa esimerkkejä niiden merkityksestä. Oppilas osaa työskennellä kokeiluissa ja keksimisessä

			yhdessä toimien.
T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksen- mukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen	S1-S6	Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot	Oppilas osaa esitellä keskeisiä hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä tekijöitä esimerkkien avulla. Oppilas osaa kuvata turvallisuusohjeita ja toimintatapoja erilaisissa vaara- ja ensiaputilanteissa, osaa käyttää niitä oppimistilanteissa sekä harjoittelee niiden perustelemista ympäristöopin eri tiedonalojen avulla.
T9 ohjata oppilasta tutki- maan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä	S2-S6	Ympäristössä toimiminen ja tutkiminen	Oppilas osaa toimia, liikkua ja retkeillä luonnossa ja rakennetussa ympäristössä ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa tehdä tutki- muksia ympäristössä ohjatusti sekä yksin että ryhmän jäsenenä.
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan	S1-S6	Vuorovaikutuksen taitojen kehittäminen sekä tunteiden tunnistaminen ja säätely	Oppilas osaa kuvata esi- merkkien avulla ryhmässä toimimiseen, kohteliaaseen käytökseen sekä tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn liittyviä toimintamalleja ja harjoittelee niiden soveltamista eri rooleissa.
T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti	S1-S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen	Oppilas osaa käyttää tieto-viestintäteknologiaa tutkimusprosessin eri vaiheissa ja vuorovaikutuksen välineenä. Oppilas osaa kuvata tieto- ja viestintäteknologian vastuullista, turvallista ja ergonomista käyttöä.
Tiedot ja ymmärrys			
T12 ohjata oppilasta hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristö- opin käsitteiden avulla sekä kehittämään käsiterakenteitaan ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä	S1-S6	Käsitteiden käyttö	Oppilas osaa kuvata ympäristöä, ihmisen toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin tiedonalojen keskeisillä käsitteillä ja omin sanoin. Oppilas osaa yhdistää käsitteitä loogisesti toisiinsa.
T13 ohjata oppilasta	S1-S6	Mallien käyttäminen	Oppilas osaa käyttää ja tulkita

ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä			erilaisia konkreettisia malleja. Oppilas harjoittelee abstraktien mallien käyttöä.
T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia	S1-S6	Näkemyksien ilmaiseminen ja kriittinen lukutaito	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas harjoittelee erilaisten näkemysten perustelemista ja osaa nimetä eroja eri näkökulmissa.
T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen ja ekologiseen ajatteluun sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elintoimintojen ja kehityksen ymmärtämiseen	S1, S3-S6	Biologian tiedonala: Luonnon tutkiminen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistaminen, ihmisen rakenne, elin- toiminnot ja kehitys	Oppilas osaa havainnoida luontoa, tunnistaa yleisimpiä kasvilajeja ja niiden tunnusomaisia elinympäristöjä. Oppilas laatii ohjatusti pienen kasvion, osaa tutkia kokeellisesti kasvien kasvua yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä osaa pääpiirteittäin kuvata ihmisen rakenteen, elintoiminnat ja kehityksen.
T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttö- ja muita geomediataitoja	S3-S6	Maantiedon tiedonala: Maapallon hahmottaminen, kartta- ja muut geomediataidot	Oppilas osaa tunnistaa eri alue tasot, jäsentää omaa ympäristöään, hahmottaa opiskelemiaan alueita ja koko maapallon karttakuvaa sekä osaa kuvata alueellista monimuotoisuutta maapallolla. Oppilas osaa käyttää karttoja ja muita geomedia lähteitä tiedonhaussa ja esittämisessä.
T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle	S2, S4-S6	Fysiikan tiedonala: Fysikaalisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	Oppilas osaa havainnoida ja kuvata yksinkertaisia fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä. Oppilas osaa käyttää energia-, voima- ja liikekäsitteitä arkisissa tilanteissa ja osaa antaa esimerkkejä energian säilymisen periaatteesta.
T18 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä rakentamaan	S2, S4-S6	Kemian tiedonala: Kemiallisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	Oppilas osaa havainnoida ja kuvata olomuotoja ja tuttujen aineiden ominaisuuksia sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä. Oppilas osaa selittää

perustaa aineen säilymisen periaatteen ymmärtämiselle			aineen säilymisen periaatteen avulla esimerkiksi veden kiertokulkua tai kierrätystä.
T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämänkulkua, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä rohkaista oppilasta harjoittele- maan ja soveltamaan terveysosaamistaan arjessa.	S1-S3, S6	Terveystiedon tiedon- ala: Terveyden osa- alueiden ja arjen terveystottumuksien tuntemus sekä niiden merkityksen pohtiminen, ikäkauteen liittyvän kasvun ja kehityksen tunnistaminen ja kuvaaminen	Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueita ja antaa esimerkkejä siitä, miten terveyttä voidaan arjessa edistää. Oppilas osaa kuvata elämänkulun eri vaiheita ja selittää murrosikään liittyviä keskeisiä kasvun ja kehityksen tunnuspiirteitä ja niiden yksilöllistä vaihtelua.

14.3.6. Uskonto

14.3.6.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opetus perehdyttää oppilaita opiskeltavaan uskontoon ja sen monimuotoisuuteen. Se tutustuttaa uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Oppilaita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa oppilaita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Opetuksessa tutustutaan opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatteluun ja rohkaistaan oppilaita pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee oppilaan itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämänhallintataitojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Opetus antaa oppilaalle aineksia oman identiteetin, elämänkatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin. Uskonnon opetus tukee oppilaan kasvua yhteisön ja demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi ja maailmankansalaiseksi.

Vuosiluokilla 3-6 uskonnon opetuksessa laajennetaan ja syvennetään oman uskonnon perustietoja. Opetuksessa perehdytään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeiseen oppiin, eettisiin periaatteisiin, rituaaleihin ja tapoihin. Oppilaita kannustetaan ihmettelyyn ja kyselyyn. Opetuksessa tutustutaan Suomen ja Euroopan uskonnollisiin juuriin sekä uskonnolliseen ja katsomukselliseen elämään nyky-Suomessa ja Euroopassa. Oppilaat harjaannut- tavat medialukutaitoaan ja heitä ohjataan arvioimaan ja käyttämään eri lähteistä etsimäänsä tietoa sekä hyödyntämään sitä eri tilanteissa. Opetuksessa käsitellään lasten oikeuksia ja yksilön vastuuta omista teoistaan. Opetuksessa harjoitellaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä tuetaan oppilaita muodostamaan ja perustelemaan omia näkemyksiä. Oppilaita rohkaistaan ystävyyteen, myönteisen luokka- ja kouluyhteisön rakentamiseen sekä toimimaan syrjintää vastaan.

14.3.6.2. USKONNON OPETUKSEN TAVOITTEET VUOSILUOKILLA 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin	S1	L1
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin	S1	L1, L2
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta	S1, S2	L2, L3, L4
T4 ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä	S1, S2, S3	L4, L5, L6
T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan	S1, S2	L1, L2
T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa	S2, S3	L2
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa	S1, S2, S3	L2, L5, L6
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin	S1, S2, S3	L7
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta	S2, S3	L2
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohti- maan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta	S2, S3	L1, L3, L6
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään	S1, S2, S3	L1, L4, L6, L7
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään	S3	L1

14.3.6.3. USKONNON TAVOITTEISIIN LIITTYVÄT KESKEISET SISÄLTÖALUEET VUOSILUOKILLA 3-6

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamista. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Suhde omaan uskontoon: Sisällöissä keskitytään uskonnon lähteisiin, pyhiin kirjoihin ja henkilöihin sekä musiikkiin, symboleihin, pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin. Tärkeitä sisältöjä ovat opiskeltavan uskonnon oppi, tavat, rituaalit ja yhteisöt sekä uskonnon sisäinen monimuotoisuus. Tarkastellaan uskonnon keskeisiä kertomuksia ja niiden vuorovaikutusta taiteen, tieteen ja kulttuurin kanssa.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksen sisältöjä ovat kristinusko, muut uskonnot ja uskonnottomuus suomalaisessa kulttuurissa ja arjessa. Tutustutaan erityisesti koulun lähialueella vaikuttaviin uskonnollisiin yhteisöihin ja niiden pyhiin tiloihin. Opetuksessa tarkastellaan Suomen ja Euroopan katsomuksellista ja uskonnollista taustaa ja nykytilaa. Sisällöt valitaan niin, että muodostuu kokonaiskuva Euroopan uskonnollisista

juurista ja erityisesti juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin perussisällöistä ja merkityksestä. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon uskontoon liittyvien teemojen käsittely mediassa ja populaarikulttuurissa.

S3 Hyvä elämä: Keskeisiä sisältöjä ovat ihmisarvo, elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen. Pohdinnan kohteena ovat oppilaan omat valinnat ja toiminnan taustalla vaikuttavat arvot sekä globaali vastuu. Tärkeitä sisältöjä ovat elämäntaidot, itsetuntemus ja kokonaisvaltainen hyvinvointi. Tutustutaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin eettisiin opetuksiin sekä eri uskontojen ja katsomusten yhteisiin eettisiin käsityksiin. Käsitellään YK:n Lapsen oikeuksien sopimusta. Sisällöt antavat oppilaalle välineitä eettiseen keskusteluun ja omien näkemysten perustelemiseen sekä uskonnoista käytävään keskusteluun.

14.3.6.4. USKONNON OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 3-6

Asioita tarkastellaan kerronnallisuuden, draaman, kokemuksellisuuden, toiminnallisuuden ja yhteisöllisen oppimisen avulla. Keskeistä on opittavien asioiden alustava käsitteellistäminen. Uskonnon opetuksessa käytetään sisältöjen oppimista edistäviä tietoteknisiä sovelluksia siten, että oppilaiden oma aktiivisuus ja vuorovaikutus korostuvat. Opetuksessa korostetaan kiireettömyyttä ja keskustelua. Opetuksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää vierailuja ja vierailijoita. Opetuksessa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäprojekteja myös oppiaineen eri oppimäärien kesken sekä oppiainerajat ylittäen. Tavoitteena on ilmentää koulussa edustettujen uskontojen ja katsomusten moninaisuutta kunnioittavasti.

14.3.6.5. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI USKONNOSSA VUOSILUOKILLA 3-6

Oppimäärien toteutuksessa tehdään toimintaan ja opetukseen liittyvät ratkaisut huomioiden oppilaiden erilaiset uskonnolliset ja katsomukselliset taustat ja kehittyvä kielitaito. Keskeisten käsitteiden ymmärtämistä tuetaan. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

14.3.6.6. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI USKONNOSSA VUOSILUOKILLA 3-6

Uskonnon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutkimaan uskontojen keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä tekemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu taito ilmaista itseään ja ajatuksiaan. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun kehittymiseen.

Uskonnon sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää uskonnon valtakunnallisia arviointikriteereitä.

14.3.6.7. USKONNON ARVIOINTIKRITEERIT 6. VUOSILUOKAN PÄÄTTEEKSI HYVÄÄ OSAAMISTA KUVAAVAA SANALLISTA ARVIOTA/ARVOSANAA KAHDEKSAN VARTEN

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvion ”hyvä” / arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin	S1	Uskontoa koske- van tiedon hallitsemi- nen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa nimetä opiskeltavan uskonnon lähteitä ja tekstejä sekä kuvata niiden keskeisiä sisältöjä.
T2 ohjata oppilas tutustu- maan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin ja pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin	S1	Uskontoa koske- van tiedon hallitsemi- nen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa kertoa esimerkkien avulla opiskeltavan uskonnon keskeisistä rituaaleista, tavoista ja pyhistä paikoista sekä kuvata niiden merkitystä.

T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta	S1, S3	Uskonnon kielen ja symbolien analysointi	Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskonnollisesta kielestä ja sen vertauskuvallisuudesta
T4 ohjata oppilas etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä	S1, S2, S3	Oppimaan oppimisen taidot uskonnon opiskelussa	Oppilas osaa hakea tietoa useasta lähteestä. Oppilas harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.
T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan	S1, S2	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas tunnistaa uskontojen merkityksiä yhteiskuntien kehityksessä, kulttuurissa ja mediassa ja osaa antaa niistä esimerkkejä. Hän osaa kuvata suomalaisen ja eurooppalaisen uskonnollisuuden juuria pääpiirteissään.
T6 ohjata oppilas tutustu- maan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa	S2, S3	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas osaa kuvata juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteet sekä niiden keskinäiset suhteet.
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa	S1, S2, S3	Uskonnon monilukutaito	Oppilas tietää, miten toimitaan ja pyrkii toimimaan asianmukaisesti ja kunnioittavasti erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa.
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin	S2, S3	Etiikkaa koskeva tieto	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä opiskeltavan uskonnon eettisiä opetuksia sekä uskontoja ja katsomuksia yhdistäviä eettisiä periaatteita.
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta	S2, S3	Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä ihmisoikeuksista.
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta	S2, S3	Eettinen pohdinta	Oppilas osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta. Hän osaa soveltaa opiskelemansa uskonnon eettisiä peri- aatteita omassa pohdinnassaan.
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään	S1, S2, S3	Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas osallistuu yhteiseen keskusteluun, osaa kuunnella toisia ja ilmaista itseään.
T12 auttaa ja tukea oppilasta	S3		Ei vaikuta arvosanan

muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään			muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

14.3.6.8. USKONNON ERI OPPIMÄÄRÄT VUOSILUOKILLA 3-6

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämänkatsomus- tieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalle. Tarkennuksia muiden kuin evankelisluterilaisen uskonnon opetuksen oppimäärille laaditaan, mikäli opetusryhmä muodostuu.

14.3.6.9. EVANKELISLUTERILAISEN USKONNON KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvauksen perustalle.

1. luokka

Evankelisluterilaisen uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 3	Evankelisluterilaisen uskonnon opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 3
T1 ohjata oppilasta perehtymään opis- keltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin (L1)	**S1 Suhde omaan uskontoon** Oppilas tutustuu • Raamattuun • virsiin ja muuhun hengelliseen musiikkiin • kirkkoon uskonnollisena yhteisönä ja pyhänä paikkana Oppilas tarkastelee • kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleja ja oppeja Oppilas perehtyy • Jeesuksen elämään, opetuksiin ja merkitykseen kristinuskossa • kirkkovuoteen ja elämänkaareen liittyviin juhliin sekä niiden tapakulttuuriin
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin (L1, L2)	
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa (L2, L5, L6)	**S2 Uskontojen maailma** Oppilas tutustuu • lähiympäristössä vaikuttaviin uskonnollisiin yhteisöihin ja paikkoihin
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin (L7)	**S3 Hyvä elämä** Oppilas tutustuu • keskeisiin elämänkysymyksiin Vanhan Testamentin kertomusten avulla • kristinuskon keskeisiin eettisiin ohjeisiin, kuten kymmeneen käskyyn
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta (L1, L3, L6)	

T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustele- maan omia näkemyksiään (L1, L4, L6, L7)	Oppilas pohtii • omia valintojaan ja arvojaan Oppilas harjoittelee elämänhallintaa, itsetuntemusta ja tunnetaitoja • omien eettisten ja katsomuksellisten näkökulmien esittämistä ja perustelemista • erilaisten näkökulmien kuuntelemista Opettaja voi vaihtaa sisältöjen käsittelyjärjestystä vuosiluokalta toiselle, kunhan sisällöt tulevat opetetuksi vuosiluokilla 3-6.
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään (L1)	

2. luokka

Evankelisluterilaisen uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 4	Evankelisluterilaisen uskonnon opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 4
T1 ohjata oppilasta perehtymään opis- keltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin (L1)	**S1 Suhde omaan uskontoon** Oppilas tutustuu • Raamattuun • virsiin ja muuhun hengelliseen musiikkiin • kirkkoon uskonnollisena yhteisönä ja pyhänä paikkana Oppilas tarkastelee • kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleja ja oppeja Oppilas perehtyy • Jeesuksen elämään, opetuksiin ja merkitykseen kristinuskossa • kirkkovuoteen ja elämänkaareen liittyviin juhliin sekä niiden tapakulttuuriin
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin (L1, L2)	
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa (L2, L5, L6)	**S2 Uskontojen maailma** Oppilas tutustuu • lähiympäristössä vaikuttaviin uskonnollisiin yhteisöihin ja paikkoihin
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin (L7)	**S3 Hyvä elämä** Oppilas tutustuu • keskeisiin elämänkysymyksiin Uuden Testamentin kertomusten avulla • kristinuskon keskeisiin eettisiin ohjeisiin, kuten kultaiseen sääntöön ja rakkauden kaksoiskäskyyn Oppilas pohtii • omia valintojaan ja arvojaan Oppilas harjoittelee • elämänhallintaa, itsetuntemusta ja tunnetaitoja • omien eettisten ja katsomuksellisten
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta (L1, L3, L6)	
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustele- maan omia näkemyksiään (L1, L4, L6, L7)	

T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään (L1)	näkökulmien esittämistä ja perustelemista • erilaisten näkökulmien kuuntelemista • Opettaja voi vaihtaa sisältöjen käsittelyjärjestystä vuosiluokalta toiselle, kunhan sisällöt tulevat opetetuksi vuosiluokilla 3-6.

3. luokka

Evankelisluterilaisen uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 5	Evankelisluterilaisen uskonnon opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 5
T1 ohjata oppilasta perehtymään opis- keltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin (L1)	**S1 Suhde omaan uskontoon** Oppilas tutustuu • Raamattuun ja uskonnollisen kielen ja tekstin erityispiirteisiin • hengelliseen musiikkiin, kuten virsiin • kirkkoon uskonnollisena yhteisönä ja pyhänä paikkana Oppilas tarkastelee • kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleja ja oppia, huomioiden kristinuskon moni- naisuus ja erityisesti protestanttisuus osana kristinuskoa Oppilas perehtyy • Jeesuksen elämään, opetuksiin ja merkitykseen kristinuskossa • kirkkovuoteen ja elämänkaareen liittyviin juhliin sekä niiden moninaiseen tapakulttuuriin • luterilaisuuden oppiin, sakramentteihin, rukouksiin, jumalanpalvelukseen ja seura- kunnan toimintaan Oppilas tutkii kristinuskon ja Raamatun keskeisten kertomusten vaikutuksia taiteeseen, tieteeseen ja (populaari)kulttuuriin, huomioiden medialukutaitojen kehittyminen **S2 Uskontojen maailma** Oppilas tutustuu alustavasti • juutalaisuutta, kristinuskoa ja islamia yhdistäviin profeettoihin, pyhiin paikkoihin ja kertomuksiin sekä Jeesuksen asemaan näissä uskonnoissa • ekumeniaan ja uskontodialogiin, huomioiden arkielämän näkökulma Oppilas tutustuu • lähiympäristössä vaikuttaviin uskonnollisiin yhteisöihin ja pyhiin paikkoihin **S3 Hyvä elämä** Oppilas tutustuu
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin (L1, L2)	
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta (L2, L3, L4)	
T4 ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä (L4, L5, L6)	
T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan (L1, L2)	
T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa (L2)	
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa (L2, L5, L6)	
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin (L7)	
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksien ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvo- ja yksilön ja yhteisön näkökulmasta (L2)	
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta (L1, L3, L6)	
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustele- maan omia näkemyksiään (L1, L4, L6, L7)	
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan	

ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään (L1)	• keskeisiin elämän kysymyksiin Vanhasta ja Uudesta testamentista valittujen kertomusten avulla • ihmisoikeusetiikkaan, YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen, ihmisarvoon, elämän kunnioittamiseen ja luonnon vaalimiseen, näkökulmana käytännön taso • kristinuskon keskeisiin eettisiin ohjeisiin, kuten Kultaiseen sääntöön, rakkauden kaksoiskäskyyn ja kymmeneen käskyyn, huomioiden vertailu eri uskontojen kesken Oppilas pohtii • omia valintoja ja arvoja sekä globaalia vastuuta Oppilas harjoittelee • elämänhallintaa, itsetuntemusta ja tunnetaitoja, näkökulmina kokonaisvaltainen hyvinvointi sekä itsensä arvostaminen ainut- kertaisena yksilönä ja aktiivisena toimijana • omien eettisten ja katsomuksellisten näkökulmien esittämistä ja perustelemista • erilaisten näkökulmien kuuntelemista, huomioiden erilaisuuden tasavertainen kohtaaminen ja muiden arvostaminen Opettaja voi vaihtaa sisältöjen käsittelyjärjestystä vuosiluokalta toiselle, kunhan sisällöt tulevat opetetuksi luokilla 3-6.

4. luokka

Evankelisluterilaisen uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 6	Evankelisluterilaisen uskonnon opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 6
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin (L1)	**S1 Suhde omaan uskontoon** Oppilas tutustuu • Raamattuun ja uskonnollisen kielen ja tekstin erityispiirteisiin • hengelliseen musiikkiin, kuten virsiin • kirkkoarkkitehtuuriin ja siihen liittyvään symboliikkaan • Martti Lutherin ja Mikael Agricolan merkitykseen uskonnon uudistajina Oppilas tarkastelee • kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleja ja oppia, huomioiden kristinuskon moninaisuus ja erityisesti protestanttisuus osana kristinuskoa • Paavalin ja varhaisen kristillisyyden merkitystä kristinuskon kehittymiselle maailmanuskonnoksi Oppilas perehtyy • Jeesuksen elämään, opetuksiin ja merkitykseen
T2 ohjata oppilas tutustu- maan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin (L1, L2)	
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta (L2, L3, L4)	
T4 ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä (L4, L5, L6)	
T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan (L1, L2)	
T6 ohjata oppilas tutustu- maan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa (L2)	
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa	

ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa (L2, L5, L6)	kristinuskossa • kirkkovuoteen ja elämänkaareen liittyviin juhliin sekä niiden moninaiseen tapakulttuuriin • luterilaisuuden oppiin, sakramentteihin, rukouksiin, jumalanpalvelukseen ja seurakunnan toimintaan Oppilas tutkii • kristinuskon ja Raamatun keskeisten kertomusten vaikutuksia taiteeseen, tieteeseen ja (populaari)kulttuuriin, huomioiden medialukutaitojen kehittyminen **S2 Uskontojen maailma** Oppilas tutustuu alustavasti • juutalaisuutta, kristinuskoa ja islamia yhdistäviin profeettoihin, pyhiin paikkoihin ja kertomuksiin sekä Jeesuksen asemaan näissä uskonnoissa • ekumeniaan ja uskontodialogiin, huomioiden arkielämän näkökulma Oppilas tutustuu • lähiympäristössä vaikuttaviin uskonnollisiin yhteisöihin ja pyhiin paikkoihin Oppilas tutkii • Suomen ja Euroopan uskonnollista ja katsomuksellista nykytilaa, sen taustaa sekä uskonnottomuutta Oppilas tarkastelee • uskontoja mediasta ja populaarikulttuurista otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä Oppilas perehtyy • juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin keskeisiin sisältöihin ja merkitykseen, näkökulmana kokonaiskuva Euroopan uskonnollisista juurista **S3 Hyvä elämä** Oppilas tutustuu • keskeisiin elämän kysymyksiin Vanhasta ja Uudesta testamentista valittujen kertomusten avulla • ihmisoikeusetiikkaan, YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen, ihmisarvoon, elämän kunnioittamiseen ja luonnon vaalimiseen, näkökulmana käytännön taso kristinuskon keskeisiin eettisiin ohjeisiin, kuten Kultaiseen sääntöön, rakkauden kaksoiskäskyyn ja kymmeneen käskyyn, huomioiden vertailu eri uskontojen kesken Oppilas pohtii • omia valintoja ja arvoja sekä globaalia vastuuta
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin (L7)	
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksien ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta (L2)	
T10 ohjata oppilasta arvioi- maan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taus- talla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkö- kulmasta (L1, L3, L6)	
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään (L1, L4, L6, L7)	
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään (L1)	

	Oppilas harjoittelee • elämänhallintaa, itsetuntemusta ja tunnetaitoja, näkökulmina kokonaisvaltainen hyvinvointi sekä itsensä arvostaminen ainutkertaisena yksilönä ja aktiivisena toimijana • omien eettisten ja katsomuksellisten näkökulmien esittämistä ja perustelemista erilaisten näkökulmien kuuntelemista, huomioiden erilaisuuden tasavertainen kohtaaminen ja muiden arvostaminen Opettaja voi vaihtaa sisältöjen käsittelyjärjestystä vuosiluokalta toiselle, kunhan sisällöt tulevat opetetuksi vuosiluokilla 3-6.

14.3.6.10. ORTODOKSISEN USKONNON KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksessa paneudutaan ortodoksisen uskonopin lähteisiin ja peruskäsitteisiin. Keskeisiä sisältöjä ovat liturgisen elämän peruspiirteet, pyhät mysteeriot ja kirkolliset toimitukset arjessa ja juhlassa. Perehdytään Vanhan Testamentin kirjallisuuteen ortodoksisen opetuksen näkökulmasta sekä Jeesuksen elämävaiheisiin ja opetukseen evankeliumeissa sekä kirkkovuoden tapahtumissa. Opetuksessa tarkastellaan kirkon syntyä sekä Paavalin ja muiden apostolien toimintaa. Tutkitaan Suomen ortodoksisen kirkon tunnuspiirteitä, kirkkoa uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuria ja siihen liittyvää symboliikkaa. Opetuksessa otetaan huomioon kirkkomusiikki, kirkkotaide sekä ortodoksisuuden vaikutus ja näkyminen medioissa kotimaassa ja maailmalla.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa tarkastellaan mitä ovat pyhyys, juhlat ja erilaiset tavat, niiden arvostaminen sekä omassa että eri uskontojen kulttuureissa. Pohditaan ortodoksisen kirkon olemusta katolisena ja apostolisena, globaalina yhteisönä. Tutustutaan keskeisiin Euroopassa vaikuttaviin uskontoihin ja eurooppalaiseen uskontokarttaan. Perehdytään islamin ja juu- talaisuuden yhteisiin piirteisiin ortodoksisen kristillisyyden kanssa. Tutkitaan koulun lähialueiden uskonnollisia yhteisöjä ja uskonnottomuutta elämänkatsomuksen muotona. Tutustutaan alustavasti ekumeniaan ja uskontodialogiin sekä ihmisoikeuksien ja uskonnon suhteeseen.

S3 Hyvä elämä: Keskeisinä sisältöinä opetuksessa ovat ortodoksisen kirkon opetus sekä Uuden Testamentin sanoma yksilön eettisten kysymysten ohjaajana ja tukijana omassa elämässä sekä vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Perehdytään Kymmeneen käskyyn ja pohditaan omia eettisiä valintoja ja niiden seurauksia sekä vaikutuksia itsetuntemuksen, elämäntaitojen ja myönteisen elämännäkemyksen muodostamiseen. Opetuksessa otetaan huomioon toisen ihmisen arvostaminen, huolenpito ympäristöstä ja luonnosta sekä elämän kunnioittaminen ja kestävä tulevaisuus. Pohditaan osallistuvaa globaalia vastuun kantamista kirkon ja yksilön elämässä. Tutustutaan alustavasti eri uskontojen eettisten opetusten yhteisiin piirteisiin sekä eurooppalaisen ihmisoikeuskäsityksen ja kristillisten arvojen yhteisiin piirteisiin ja syvennetään käsitystä YK:n Lapsenoikeuksien sopimuksen merkityksestä.

14.3.6.11. KATOLISEN USKONNON KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksessa paneudutaan katolisen kirkon opetuksen lähteisiin ja peruskäsitteisiin. Tutustutaan oman seurakunnan elämään, messuun ja sakramenttien viettoon sekä liturgian vietoissa käytettäviin parametreihin ja sakraaliesineisiin. Opetuksessa otetaan huomioon kirkkomusiikki ja kirkkotaide. Perehdytään Vanhan ja Uuden testamentin päätapahtumiin sekä muun uskonnollisen kirjallisuuden eri lajeihin sekä niiden käyttöön katolisen kirkon elämässä. Opetuksessa käsitellään esimerkkejä Jeesuksen ja ihmisten kohtaamisesta. Tutustutaan omaan suojeluspyhään ja oman seurakunnan suojeluspyhään sekä joidenkin pyhien ihmisten elämään.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa tutkitaan katolisen kirkon ja muiden kristittyjen kohtaamista eri aikoina. Opetuksessa otetaan huomioon myös uskonnottomuus. Keskeisinä sisältöinä ovat pyhyys, juhlat ja erilaiset tavat harjoittaa uskontoa lähialueen kirkoissa, uskonnollisissa yhteisöissä ja eri uskontojen parissa. Perehdytään alustavasti juutalaisuuteen, islamiin ja kristinuskoon sekä niiden yhteisiin piirteisiin. Pohditaan uskonnonvapauslain vaikutusta uskontojen ja kirkkojen asemaan Suomessa. Tutustutaan ihmisoikeuksiin eri uskonnoissa, ekumeeniseen ajatteluun ja uskontodialogiin sekä Kirkkojen maailmanneuvostoon ja Suomen ekumeeniseen neuvostoon ja katolisen kirkon suhteeseen niihin.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa tarkastellaan mitä ovat katolinen ihmiskuva ja ihmisoikeudet. Perehdytään katolisen kirkon moraaliopetukseen perusteisiin yksilöä koskevissa ja yhteiskuntamoraalia koskevissa yhteyksissä. Syvennetään Kymmenen käskyn, Vuorisaarnan, Rakkauden kaksoiskäskyn ja katolisen kirkon käskyjen tuntemista. Pohditaan käskyjä moraalisen kasvamisen perustana, omantunnon tutkistelua ja parannuksen tekoa sekä niiden seurauksia. Tärkeitä opetuksessa huomioitavia asioita ovat elämän kunnioittaminen, omat valinnat ja vastuu sekä huolenpito luonnosta. Opetuksessa keskeistä on eri uskontojen eettisten opetusten yhteisten piirteiden tutkiminen.

14.3.6.12. ISLAMIN OPETUKSEN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLTÖALUEET

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon: Islamin opetuksen keskeisiä sisältöjä ovat Koraani, perimätieto ja islamin opillinen perusta. Opetuksessa tarkastellaan islamilaisen tradition vaikutusta kulttuuriin, arkkitehtuuriin ja islamilaiseen taiteeseen. Tutustutaan Islamin maailmanlaajuiseen vaikutukseen Antiikin kirjallisuuden ja kommentaarien kautta. Opetuksessa otetaan huomioon Islamin pyhät paikat ja niiden merkitys. Sisältöjen valinnassa tärkeitä ovat islamilaisen perinteen ikäkauteen sopivat uskonnolliset opetukset ja kertomukset. Tutustutaan uskonnollisiin symboleihin, juhliin ja islamilaiseen kalenteriin. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon uskonnollisen kielen erityispiirteet, islamilainen terminologia ja sen yhdistävä vaikutus islamilaisessa maailmassa. Perehdytään islamin monimuotoisuuteen ja tutkitaan tarinoita profeetoista islamin opin kehityksen näkökulmasta. Opetuksessa tutustutaan islamin historiaan Euroopassa ja islamiin Suomessa.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa keskeisinä sisältöinä ovat juutalaisuus, kristinusko ja islam. Perehdytään niitä yhdistäviin profeettoihin, pyhiin paikkoihin ja pyhiin kirjoituksiin. Tutkitaan juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin vaikutusta eurooppalaiseen kulttuuriin. Opetuksessa otetaan huomioon Suomessa vaikuttavat uskonnolliset yhteisöt ja uskontodialogin merkitys sekä uskonnot mediassa ja populaarikulttuurissa sekä uskontojen rooli maailmanrauhan rakentamisessa.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa tarkastellaan islamilaisen etiikan perusteita ja elämän arvoja. Perehdytään käsitykseen kielletystä ja sallitusta islamissa sekä syntikäsitteeseen. Pohditaan ihmisen ja luonnon suhdetta sekä globaalivastuuta. Tärkeitä sisältöjä ovat ihmisen oikeus elämään ja YK:n Lapsen oikeuksien sopimus. Pohditaan uskon ja tekojen välistä suhdetta, islamilaisia käytös- tapoja, myötäelämisen taitoa ja oppilaiden elämästä nousevia eettisiä kysymyksiä.

14.3.6.13. JUUTALAISEN USKON OPETUKSEN SISÄLTÖALUEET

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.
S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksessa paneudutaan Tooraan, Tanachiin, perimätietoon ja juutalaisuuden opilliseen perustaan. Perehdytään juutalaisen tradition vaikutukseen eurooppalaiseen kulttuuriin ja tieteisiin. Opetuksessa tarkastellaan juutalaisuuden pyhiä paikkoja ja niiden merkitystä. Opetukseen valitaan juutalaisen perinteen ikäkauteen sopivia uskonnollisia opetuksia ja kertomuksia. Pohditaan uskon ja tekojen välistä suhdetta sekä Tooran erityisasemaa. Perehdytään uskonnollisiin symboleihin ja juutalaisen kalenterin juhliin, juutalaisuuden monimuotoisuuteen sekä juutalaisuuteen Suomessa.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa keskeisinä sisältöinä ovat juutalaisuus, kristinusko ja islam. Perehdytään uskontoja yhdistäviin henkilöihin, tapahtumiin, pyhiin paikkoihin ja pyhiin kirjoituksiin sekä vaikutukseen eurooppalaisessa kulttuurissa. Tarkastellaan erityisesti juutalaisuuden historiaa Euroopassa ja perehdytään oppilaiden lähialueella vaikuttaviin uskonnollisiin yhteisöihin ja uskontodialogin merkitykseen. Opetuksessa otetaan huomioon uskonnot mediassa ja populaarikulttuurissa ja uskontojen rooli maailmanrauhan rakentamisessa.

S3 Hyvä elämä: Opetuksen keskeisiä sisältöjä ovat juutalaisen etiikan perusteet ja elämän arvo. Perehdytään uskonnollisten käskyjen eli mitzvojen jakoon kiellettyihin ja vaadittaviin tekoihin. Pohditaan ihmisen ja luonnon suhdetta sekä globaalia vastuuta. Tärkeitä sisältöjä ovat ihmisen oikeus elämään ja YK:n Lapsen oikeuksien sopimus. Tutkitaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä, juutalaisen kielen terminologiaa ja sen yhdistävää vaikutusta juutalaisessa maailmassa. Opetuksessa tärkeitä sisältöjä ovat juutalaisuuden vaikutus arkielämän käyttäytymiseen, myötäelämisen taito ja oppilaiden elämästä nousevat eettiset kysymykset.

14.3.7. Elämänkatsomustieto

14.3.7.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Elämänkatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elä- mää. Elämänkatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimi- joina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämänkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös oppilaiden opiskelua ja oppimista. Siksi on keskeistä sovittaa opetukseen ja opiskeluun oppilaan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitsevaiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämänkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämänkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetajuisena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskeleva asenne.

Elämänkatsomustieto tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, erityisesti ajattelun ja oppi- maan oppimisen taitoja, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitoja, itsestä huolehtimista ja arjentaitoja sekä osallistumista, vaikuttamista ja vastuullisuutta.

Vuosiluokilla 3-6 elämänkatsomustiedon opetuksen erityisenä tehtävänä on rohkaista ja tukea oppilaiden pyrkimystä rakentaa identiteettiään ja elämänkatsomustaan. Opetuksessa keskeistä on tukea oppilaiden eettisen ajattelun taitojen ja kulttuurisen osaamisen kehittymistä sekä kykyä ilmaista omia näkemyksiään ja niiden perusteita.

14.3.7.2. ELÄMÄNKATSOMUSTIEDON KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

3.luokka

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 3	Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 3
T1 Luoda edellytyksiä oppilaan eettisen ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin. (L1, L2, L3, L7)	**S1 Kasvaminen hyvään elämään** **Oppilas tutustuu:** Vapauden ja vastuun käsitteisiin, erityisesti ajattelun, uskonnon- ja elämänkatsomuksen vapauden näkökulmasta. **Oppilas pohtii:** Yhdenvertaisuuden, onnellisuuden ja hyvän elämän rakenteita näkökulmana käytännön taso. **Oppilas tutkii:** Oikeudenmukaisuuden ilmentymistä arkielämässä. **Oppilas perehtyy:** Arvon ja normin käsitteisiin, näkökulmana käytännön taso. **Oppilas harjoittelee:** • Toisen ihmisen kohtaamista. • Erilaisten näkökulmien arvostamista • Omien näkemysten erittelyä ja perusteluita • Opettaja voi vaihtaa sisältöjen käsittelyjärjestystä vuosiluokalta toiselle, kunhan sisällöt tulevat opetetuiksi luokilla 1-6.
T2 Ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita. (L1, L4, L5)	
T3 Edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan. (L1, L4)	
T4 Ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta. (L3, L7)	
T6 Tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään. (L1, L2)	
T7 Ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan. (L1, L2, L5)	
T8 Rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja. (L2, L7)	
T10 Rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään. (L5, L6, L7)	

4.luokka

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 4	Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 4
T1 Luoda edellytyksiä oppilaan eettisen ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannus- taa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin. (L1, L2, L3, L7)	**S2 Erilaisia elämäntapoja** **Oppilas tutustuu:** • Maailman kulttuuriperintökohteisiin ja niiden vaalimiseen. **Oppilas pohtii:** • Yhdenvertaisuuden, hyväksynnän ja ymmärryksen käsitteitä. • Ymmärryksen, tiedon ja uskon käsitteitä. **Oppilas perehtyy:** • Suomalaiseen kulttuuriin ja suomalaisiin vähemmistö kulttuureihin, erilaiset elämän- ja maailmankatsomukset huomioiden.
T2 Ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita. (L1, L4, L5)	
T3 Edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan (L1, L4)	
T4 Ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta. (L3, L7)	
T5 Ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä. (L2, L4, L5)	
T6 Tukea oppilasta rakentamaan	

katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään. (L1, L2)	**Oppilas tutkii:** • Oman identiteetin kehittymistä eri näkökulmista. **Oppilas harjoittelee:** • Oman näkemyksen erittelyä ja perustelua, näkökulmana oma näkemys eri kulttuurien ja elämänkatsomusten joukossa. Opettaja voi vaihtaa sisältöjen käsittelyjärjestystä vuosiluokalta toiselle, kunhan sisällöt tulevat opetetuiksi luokilla 1-6.
T7 Ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan. (L1, L2, L5)	
T8 Rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja. (L2, L7)	
T10 Rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään. (L5, L6, L7)	

5.luokka

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 5	**Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 5**
T1 Luoda edellytyksiä oppilaan eettisen ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin. (L1, L2, L3, L7)	**S3 Yhteiselämän perusteita:** **Oppilas perehtyy:** • Ihmisten yhteiselämän perusteisiin, esi- merkiksi sopimuksen, oikeuden ja velvollisuuden, yhdenvertaisuuden, rauhan ja demokratian näkökulmista, huomioiden sekä oppilaan arkielämä, että laajempi viitekehys. • Lasten oikeuksiin pohtien niiden toteutumisesta lähellä ja kaukana, huomioiden kansainvälisyyskasvatus, kehityskumppanuuskasvatus ja medialukutaitojen kehittyminen. **Oppilas harjoittelee:** • Tekojen eettistä arviointi esim. tilanne-, mielialaja seurausetiikan näkökulmista • Omien näkemysten erittelyä ja perustelua suhteessa yhteiselämän vaatimuksiin. **Oppilas tutkii:** • erilaisia kulttuureita, lapsen elämää eri maissa. • Jokin ajankohtainen pieni tutkielma tai esitelmä tai vastaava esim. lapsen oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyen Suomessa tai muualla. **Oppilas harjoittelee:** • Omien päätelmiensä perustelemista • Pienimuotoisten vertaavan tutkielman tekemistä ja omien päätelmiensä perustelemista • Medialukutaitoa ja eri tietolähteiden puolueettomuuden arviointia. Opettaja voi vaihtaa sisältöjen käsittelyjärjestystä vuosiluokalta toiselle, kunhan sisällöt tulevat
T2 Ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita. (L1, L4, L5)	
T3 Edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan. (L1, L4)	
T4 Ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta. (L3, L7)	
T5 Ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä. (L2, L4, L5)	
T6 Tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään. (L1, L2)	
T7 Ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan. (L1, L2, L5)	
T8 Rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja. (L2, L7)	
T9 Ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia. (L2, L3)	
T10 Rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään. (L5, L6, L7)	

	opetetuiksi luokilla 1-6.

6.luokka

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 6	Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 6
T1 Luoda edellytyksiä oppilaan eettisen ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannus- taa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin. (L1, L2, L3, L7)	**S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus:** **Oppilas perehtyy**: • erilaisiin aikakäsityksiin, huomioiden niihin liittyvät tietokäsitykset ja vaikutus ihmisten elämään. • Erilaisiin tapoihin selittää maailmaa, huomioiden niihin liittyvät tietokäsitykset ja vaikutus ihmisten elämään. **Oppilas tutkii:** • Erilaisia luontokäsityksiä • Luonnon ja ihmisten tulevaisuutta sekä kestävää kehitystä, huomioiden kansainvälisyys- ja kehityskumppanuuskasvatus sekä medialukutaitojen kehittyminen. **Oppilas harjoittelee:** • Omien näkemysten erittelyä ja perustelua, näkökumina maailmankuva ja kestävä tulevaisuus. Huomioiden kansainvälisyys ja kehityskumppanuuskasvatus sekä medialukutaitojen kehittyminen. Opettaja voi vaihtaa sisältöjen käsittelyjärjestystä vuosiluokalta toiselle, kunhan sisällöt tulevat opetetuiksi luokilla 1-6.
T2 Ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita. (L1, L4, L5)	
T5 Ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä. (L2, L4, L5)	
T6 Tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään. (L1, L2)	
T7 Ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan. (L1, L2, L5)	
T10Rohkaista oppilasta toimimaan aloit- teellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään. (L5, L6, L7)	

14.3.7.3. ELÄMÄNKATSOMUSTIEDON OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 3-6

Työtapojen valinnassa oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on luoda turvallinen ja avoin psyykkinen ja sosiaalinen oppimisympäristö, jossa jokainen oppilas kokee tulevansa kuulluksi ja arvostetuksi. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesäätelytaitojen kehittymistä. Fyysistä oppimisympäristöä kehitetään erilaiset oppimisen ja työskentelemisen tavat huomioon ottavaksi ja joustavasti muunneltavaksi. Yhteisiä, opettajan ohjaamia tutkimuskeskusteluja rikastetaan toiminnallisilla aktiviteeteilla, saduilla, kertomuksilla, leikeillä, musiikilla, kuvataiteella ja draamalla. Toiminnallisissa aktiviteeteissä otetaan huomioon elinympäristön digitalisoituminen.

14.3.7.4. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI ELÄMÄNKATSOMUSTIEDOSSA VUOSILUOKILLA 3-6

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämänkatsomustieto oppiaineena tukee oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja rakentaa omaa katsomuksellista identiteettiä yhdessä muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan erityisesti vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet sekä mahdollisuus syventymiseen ja yksilölliseen etenemiseen otetaan huomioon työtapojen ja sisältöjen valinnassa.

14.3.7.5. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI ELÄMÄNKATSOMUSTIEDOSSA VUOSILUOKILLA 3-6

Elämänkatsomustiedon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutkimaan oppimisen kannalta keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä tekemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu ilmaisu- ja perustelutaito. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun ja argumentaation kehittymiseen.

Elämänkatsomustiedon sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää elämänkatsomustiedon valtakunnallisia arviointikriteereitä.

14.3.7.6. ELÄMÄNKATSOMUSTIEDON ARVIOINTIKRITEERIT 6. VUOSILUOKAN PÄÄTTEEKSI HYVÄÄ OSAAMISTA KUVAAVAA SANALLISTA ARVIOTA/ARVOSANAA KAHDEKSAN VARTEN

Tavoitteet Opetuksen tavoitteena on	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvion ”hyvä” / arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä peri- aatteita arjen tilanteisiin	S1-S4	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas osaa selittää muutamia keskeisiä etiikan käsitteitä ja jäsentää niiden avulla joitakin elämässä kohtaamiaan eettisiä tilanteita.
T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita	S1-S4	Väitteiden ja perusteluiden tunnistaminen ja arviointi	Oppilas osaa löytää keskustelusta väitteitä ja niiden perusteluja sekä pohtia perusteluiden asiaankuuluvuutta
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan	S1, S2, S3	Päättelytaidot	Oppilas osaa tunnistaa virhepäättelyä ja korjata sen pohjalta omaa ajatteluaan
T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta	S1, S2, S3	Vastuullisen toiminnan tunteminen	Oppilas osaa kuvata, mitä tarkoittaa itsestä, toisista ja luonnosta vastuun ottaminen sekä kertoa, mitä se tarkoittaa omassa toiminnassa
T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maa- ilman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä	S2, S3, S4	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä ja selittää joitakin kulttuuriin liittyviä ilmiöitä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja maailman kulttuuriperinnöstä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä yhteisön tai yhteiskunnan kulttuurisesta moninaisuudesta
T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään	S1-S4	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä joitakin katsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä.
T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista	S1-S4	Oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa opiskeluun liittyviä tavoitteita, pyrkii toimimaan tavoitteiden

oppimistaan			suunnassa ja arvioi niiden toteutumista sekä yksin että ryhmässä.
T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja	S1, S2, S3	Vuorovaikutus- taidot ja toiminta ryhmän jäsenenä	Oppilas ilmaisee omaa katsomuksellista ajatteluaan rakentavasti ja osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja kannanottoja.
T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia	S3	Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä lapsen oikeuksista.
T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään	S1-S4	Vaikuttamisen keinojen tunteminen	Oppilas osaa etsiä ja kuvata joitakin vastuullisen vaikuttamisen keinoja.

14.3.8. Historia

14.3.8.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Historian opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden historiatietoisuutta ja kulttuurien tuntemusta sekä kannustaa heitä omaksumaan vastuullisen kansalaisuuden periaatteet. Menneisyyttä koskevan tiedon avulla oppilaita ohjataan ymmärtämään nykyisyyteen johtanutta kehitystä, henkisen ja aineellisen työn arvoa sekä pohtimaan tulevaisuuden valintoja. Oppilaita ohjataan näkemään yksilön merkitys historiallisena toimijana sekä oivaltamaan toiminnan taustalla esiin- tyviä tekijöitä ja ihmisten motiiveja. Tarkoituksena on tukea oppilaiden identiteetin rakentumista sekä edistää heidän kasvuaan aktiivisiksi ja erilaisuutta ymmärtäviksi yhteiskunnan jäseniksi.

Historianopetuksessa oppilaat paneutuvat erilaisten toimijoiden tuottaman tiedon kriittiseen käsittelyyn ja historiallisen lähdeaineiston ulottuvuuksiin. Opetuksessa syvennytään lisäksi historiantutkimuksen lähtökohtaan, jonka mukaan menneestä pyritään muodostamaan mahdollisimman luotettava kuva saatavilla olevan todistusaineiston perusteella. Opetuksen tavoitteena on kehittää historian tekstitaitoja: taitoa lukea ja analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä sekä tehdä päteviä tulkintoja niiden tarkoituksesta ja merkityksestä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään historiatiedon tulkinnallisuutta ja moniperspektiivisyyttä sekä selittämään historiallisessa kehityksessä ilmenevää muutosta ja jatkuvuutta. Historianopetus auttaa oppilaita tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja, arvo jännitteitä ja niissä tapahtuneita muutoksia eri aikoina. Vuosiluokilla 4-6 historian opetuksen tehtävänä on perehdyttää oppilaat historiallisen tiedon luonteeseen, tiedon hankkimiseen sekä peruskäsitteisiin. Pyrkimyksenä on herättää oppilaiden kiinnostus mennyttä aikaa, ihmisen toimintaa, sen merkitystä ja ymmärtämistä kohtaan. Perusteissa määriteltyjen sisältöjen opetuksessa korostetaan toiminnallisia ja elämyksellisiä työtapoja.

14.3.8.2. HISTORIAN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

5.luokka

Historian opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 5	Historian opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 5
Merkitys, arvot ja asenteet	

T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena (L1-L7)	Suvun historia (L1, L2, L4) Raahen historia (L1, L2, L4) Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty: Perehdytään ihmisen elämiseen pienissä populaatioissa ja metsästyskulttuuriin sekä maanviljelykulttuurin murrokseen ja sivilisaation syntyyn. (L4) Vanha aika ja antiikin perintö: Paneudutaan demokratian orastukseen Kreikassa ja roomalaiseen yhteiskuntaan. (L2, L7)
Tiedon hankkiminen menneisyydestä	
T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä (L1, L2, L4, L5, L7)	
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden (L1, L2, L4-L7)	
Historian ilmiöiden ymmärtäminen	
T4 auttaa oppilasta hahmottamaan erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä (L1, L2, L3)	
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja (L2-L4, L6, L7)	
T6 johdattaa oppilasta hahmottamaan erilaisia syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille (L2, L4, L7)	
T7 auttaa oppilasta tunnistamaan muutoksia oman perheen tai yhteisön historiassa sekä ymmärtämään, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille (L1-L7)	
T8 harjaannuttaa oppilasta hahmottamaan jatkuvuuksia historiassa (L1, L2, L4, L7)	
Historiallisen tiedon käyttäminen	
T9 ohjata oppilasta esittämään muutoksille syitä (L1, L2, L4)	
T10 ohjata oppilasta selittämään, miten tulkinnat saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä (L1- L7)	
T11 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toimintaa (L2-L4, L6, L7)	

6.luokka

Historian opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 6	**Historian opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 6**
Merkitys, arvot ja asenteet	
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena (L1-L7)	Aikakautta tarkastellaan lisäksi Pohjolan asuttamisen näkökulmasta. (L4) Verrataan Pohjolan asuttamista paikalliseen, suunta yleisestä paikalliseen Keskiaika: Perehdytään keskiaikaiseen maailmankuvaan sekä idän ja lännen kulttuurisiin yhtäläisyyksiin ja eroavaisuuksiin ja niiden vaikutuksiin eri ihmis- ryhmille. Käsitellään Suomen siirtyminen historialliseen aikaan ja
Tiedon hankkiminen menneisyydestä	
T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä (L1, L2, L4, L5, L7)	
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden (L1, L2, L4-L7)	
Historian ilmiöiden ymmärtäminen	
T4 auttaa oppilasta hahmottamaan erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä (L1, L2, L3)	
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja (L2-L4, L6, L7)	
T6 johdattaa oppilasta hahmottamaan erilaisia syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille (L2, L4, L7)	

T7 auttaa oppilasta tunnistamaan muutoksia oman perheen tai yhteisön historiassa sekä ymmärtämään, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille (L1-L7)	Ruotsin yhteyteen. Pähkinäsaaren rauhan raja Uuden ajan murrosvaihe: Tutustutaan tieteessä, taiteessa ja ihmisten uskomuksissa tapahtuneisiin muutoksiin. (L2) Suomi osana Ruotsia: Tarkastellaan kehitystä Suomessa 1600– 1700-luvuilla. Tutustutaan Raahen merikaupunkihistoriaan ja vaikutuksiin sekä Pietari Brahen merkitykseen. (L2, L6) Isonvihan aika.
T8 harjaannuttaa oppilasta hahmottamaan jatkuvuuksia historiassa (L1, L2, L4, L7)	
Historiallisen tiedon käyttäminen	
T9 ohjata oppilasta esittämään muutoksille syitä (L1, L2, L4	
T10 ohjata oppilasta selittämään, miten tulkinnat saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä (L1- L7)	
T11 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toimintaa (L2- L4, L6, L7)	

14.3.8.3. HISTORIAN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 4-6

Oppiaineen tavoitteiden kannalta on tärkeä valita elämyksellisiä ja toiminnallisia työtapoja, esi- merkiksi erilaisten lähteiden tutkimista, kerrontaa, draamaa, leikkiä ja pelejä. Tavoitteena on vahvistaa oppilaiden historian tekstien ja ympäristön lukutaitoa sekä harjoitella tulkintojen tekemistä itsenäisesti ja toisten kanssa. Opiskelussa hankitaan ja käytetään historiallista tietoa erilaisissa oppimisympäristöissä tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntäen. Historia oppiaineena sopii hyvin integroitavaksi muiden oppiaineiden kanssa.

14.3.8.4. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI HISTORIASSA VUOSILUOKILLA 4-6

Historianopetuksessa oppilaita ohjataan tutkivaan opiskelutapaan ja heitä rohkaistaan tekemään tulkintoja, vertailemaan, tekemään johtopäätöksiä ja soveltamaan hankittua tietoa sekä suullisesti että kirjallisesti. Tekstien ymmärtämiseen ohjataan avaamalla teksteissä käytettyjä käsitteitä.

14.3.8.5. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI HISTORIASSA VUOSILUOKILLA 4-6

Historian opetuksessa oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilaita tutkimaan erilaisia historiallisia lähteitä ja tekemään niistä omia tulkintojaan. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjalliset ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun kehittymiseen.
Historian sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi kunkin oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää historian valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opintojen edistymisen kannalta keskeistä on tutkimisen, toimimisen ja menneisyyteen eläytymisen ohella ankkuroituminen kulttuuriympäristöön, aikaperspektiivin hahmottaminen, ihmisen toimijuuden sekä historian merkityksen oivaltaminen ihmiskunnan ja oman elämän kannalta nyt ja tulevaisuudessa.

14.3.8.6. HISTORIAN ARVIOINTIKRITEERIT 6. VUOSILUOKAN PÄÄTTEEKSI HYVÄÄ OSAAMISTA KUVAAVAA SANALLISTA ARVIOTA/ARVOSANAA KAHDEKSAN VARTEN

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet historiassa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	S1-S5		Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Tiedon hankkiminen menneisyydestä			
T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä	S1-S5	Historian tietolähteiden tunnistaminen	Oppilas osaa ohjatusti etsiä historiatietoa erilaisista tietolähteistä.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden	S1-S5	Historiatiedon tulkinnallisuuden havaitseminen	Oppilas osaa erottaa toisistaan faktan ja tulkinnan.
Historian ilmiöiden ymmärtäminen			
T4 auttaa oppilasta ymmärtämään erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä	S1-S5	Kronologian ymmärrys	Oppilas tunnistaa keskeiset historiaan liittyvät ajan jäsentämismuodot ja osaa antaa esimerkkejä eri aikojen yhteiskunnille ja aikakausille ominaisista piirteistä.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja	S1-S5	Historiallinen empatia	Oppilas pystyy eläytymään menneen ajan ihmisen asemaan ja nimeämään tämän toiminnan motiiveja.
T6 johdattaa oppilasta hahmottamaan erilaisia syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille	S1-S5	Syy- ja seuraussuhteiden hahmottaminen historiassa	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteista.
T7 auttaa oppilasta tunnistamaan muutoksia oman perheen tai yhteisön historiassa sekä ymmärtämään, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille	S1-S5	Muutoksen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata muutoksia ja kertoa, miksi muutos ei ole sama kuin edistys. Oppilas osaa kuvata joidenkin esimerkkien avulla, miten muutos ei ole merkinnyt samaa eri ihmisten ja ryhmien näkökulmasta.
T8 harjaannuttaa oppi- lasta hahmottamaan jatkuvuuksia historiassa	S1-S5	Jatkuvuuden tunnistaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ilmiöiden jatkuvuudesta eri aika- kaudesta toiseen.
Historiallisen tiedon käyttäminen			
T9 ohjata oppilasta esittelemään muutoksille syitä	S1-S5	Syy- ja seuraus- suhteen kuvaileminen	Oppilas osaa kuvailla pääpiirteissään joidenkin historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteita.
T10 ohjata oppilasta selittämään, miten tulkinnat saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä	S1-S5	Tulkintojen selittäminen	Oppilas osaa selittää joidenkin esimerkkien avulla, miksi sama tapahtuma tai ilmiö voidaan tulkita eri tavoin.
T11 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toimintaa	S1–S5	Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osaa esittää käsiteltävästä asiasta kertomuksen siten, että hän selittää tapahtuman tai ilmiön eri toimijoiden kannalta.

14.3.9. Yhteiskuntaoppi

14.3.9.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden kasvua aktiivisiksi, vastuuntuntoisiksi ja yritteliäiksi kansalaisiksi. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisuutta ymmärtävässä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja peri- aatteiden mukaan. Oppiaineen tehtävänä on antaa yhteiskunnan toiminnasta ja kansalaisen vaikutusmahdollisuuksista tiedollinen perusta sekä rohkaista oppilaita kehittymään oma- aloitteisiksi yhteiskunnallisiksi ja taloudellisiksi toimijoiksi.

Yhteiskuntaopin opetuksessa oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia kysymyksiä ja tapahtumia sekä ymmärtämään niiden yhteyksiä omaan elämään. Keskeistä on oppia hankkimaan ja arvioimaan kriittisesti erityyppisten toimijoiden tuottamaa tietoa sekä soveltamaan sitä kohtaa- missaan tilanteissa. Oppilaita kannustetaan osallistumaan sekä toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä. Heitä ohjataan ymmärtämään, että yhteiskunnallinen päätöksenteko perustuu valintoihin, joita tehdään vaihtoehtoisten mahdollisuuksien välillä pyrkimyksenä löytää yhteisymmärrys.

Vuosiluokilla 4-6 yhteiskuntaopin opetuksen painopisteenä on perehtyminen yhteisölliseen elämään ja rakentavaan vuorovaikutukseen. Oppilaita rohkaistaan kuuntelemaan muita, ilmaise- maan mielipiteitään ja perustelemaan näkemyksiään sekä löytämään omat vahvuutensa. Oppilaat harjoittelevat päätöksentekoa ja vaikuttamisessa tarvittavia taitoja kouluyhteisössä sekä muiden lähiyhteisön toimijoiden kanssa. Opetus vahvistaa oppilaiden kiinnostusta työtä, työ- elämää ja yrittäjyyttä sekä eri ammatteja kohtaan. Oppilaat tutustuvat oman taloudenhoidon ja vastuullisen kuluttamisen perusasioihin.

14.3.9.2. YHTEISKUNTAOPIN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

4.luokka

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 4	Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 4
Merkitys, arvot ja asenteet	**S1 ARKIELÄMÄ JA OMAN ELÄMÄN HALLINTA (T1- T9)** Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Tutustutaan ammatteihin; esim. oman huoltajan ammatti tai vierailut luokassa. Koulun turvallisuussuunnitelmaan ja sääntöihin perehtyminen, oman luokan pelisäännöt. Harjoitellaan taloudellista rahan käyttöä. **S2 DEMOKRAATTINEN YHTEISKUN- TA (T1-T4, T6-T7, T9)** Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja perusperiaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteis- kunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana (L3, L7) **T2** tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin (L2, L7)	
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys	
T3 ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita (L2-L4, L7) **T4** ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa (L2, L4, L5) **T5** ohjata oppilasta oivaltamaan työnteon ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään (L3-L4, L6-L7) **T6** tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä (L1-L2, L4)	
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen	
T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen	

vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä (L2, L6-L7) **T8** tukea oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja (L3-L4) **T9** kannustaa oppilasta erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla (L3-L4, L5, L7)	

5.luokka

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 5	Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 5
Merkitys, arvot ja asenteet	**S3 AKTIIVINEN KANSALAISUUS JA VAIKUTTAMINEN (T1-T4, T5-T7, T9)** Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistu- vana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa. (L1, L3, L5, L7) **S4 TALOUDELLINEN TOIMINTA (T1-T2, T4-T5, T8)** Tarkastellaan taloudellista toimin- taa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen sekä säästämiseen ja kestävään kulut- tamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin. (L3, L6)
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteis- kunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana (L3, L7) T2 tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin (L2, L7)	
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys	
T3 ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita (L2-L4, L7) T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa (L2, L4, L5) T5 ohjata oppilasta oivaltamaan työnteon ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään (L3-L4, L6-L7) T6 tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä (L1-L2, L4)	
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen	
T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä (L2, L6-L7) T8 tukea oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja (L3-L4) T9 kannustaa oppilasta erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla (L3-L4, L5, L7)	

14.3.9.3. YHTEISKUNTAOPIN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 4-6

Yhteiskuntaopin tavoitteiden kannalta on keskeistä käyttää vuorovaikutuksellisia, elämyksellisiä ja toiminnallisia työtapoja tiedon luomisessa, kuten simulaatioita, opetuskeskusteluja, väittelyitä ja draamaa. Niiden kautta harjoitellaan yhteistoimintaa, osallistumista ja vaikuttamista lähiyhteisössä. Oppilaiden arki harrastuksineen ja omat kokemukset sekä oma luokka, koulu ja oppilas- kunta sekä muut lähiyhteisön toimijat ovat osallistumisen harjoittelemisen kannalta erityisen tärkeitä. Tieto- ja viestintätekniikan käyttö tarjoaa luontevan keinon yhteiskuntaa koskevan tiedon etsimiseen ja osallistumiseen yksin ja yhdessä toisten kanssa.

14.3.9.4. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI YHTEISKUNTAOPISSA VUOSILUOKILLA 4-6

Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata oppilaat näkemään itsensä yhteiskunnan jäseninä, joilla on oikeuksia ja velvollisuuksia sekä tukea heidän kasvuaan yhteis- työkykyisiksi erilaisten yhteisöjen jäseniksi. Oppilaita tuetaan erityisesti yhteiskuntaa ja taloutta koskevan tiedon etsimisessä, ymmärtämisessä ja soveltamisessa, jolla on merkitystä heidän oman elämänsä ja tulevaisuutensa kannalta. Oppilaita kannustetaan osallisuuteen ja keskusteluun. Oppiaineen käsitteellinen luonne otetaan huomioon avaamalla ja konkretisoimalla siinä käytettäviä keskeisiä käsitteitä.

14.3.9.5. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI YHTEISKUNTAOPISSA VUOSILUOKILLA 4-6

Yhteiskuntaopissa oppimisen arvioinnilla ja palautteella oppilaita ohjataan ja kannustetaan toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännössä yhteis- kunnasta oppimiaan tietoja ja taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monipuolisesti erilaisia toiminnan ja tuottamisen tapoja. Huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen hallintaan.

Yhteiskuntaopin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää yhteiskuntaopin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppilas hahmot- taa ympäröivän yhteiskunnan toimintaa sekä näkee itsensä osana kansalaisyhteiskuntaa omat vaikuttamismahdollisuutensa ja vastuunsa tiedostaen.

14.3.9.6. YHTEISKUNTAOPIN ARVIOINTIKRITEERIT 6. VUOSILUOKAN PÄÄTTEEKSI HYVÄÄ OSAAMISTA KUVAAVAA SANALLISTA ARVIOTA/ ARVOSANAA KAHDEKSAN VARTEN

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet op-piaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana	S1-S4		Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisessa. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	S1-S4		Eettistä arviointikykyä ei käytetä arvosanan muodostamisen periaatteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys			
T3 ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä	S1-S3	Yhteisten sääntöjen ja tasa-arvon periaatteiden tarkastelu	Oppilas osaa selittää yhteisten sääntöjen merkityksen ja toimia niiden mukaisesti. Oppilas osaa perustella, miksi ihmisoikeudet ovat tärkeitä ja

hahmotta- maan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita			mihin oikeusjärjestelmää tarvitaan.
T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa	S1-S4	Median roolin tarkastelu	Oppilas osaa kuvailla, millainen merkitys medialla on hänen omassa elämässään ja miten erilaisia medioita voidaan käyttää vaikuttamisen välineenä.
T5 ohjata oppilasta oivaltamaan työnteon ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään	S1, S4	Työnteon ja yrittäjyyden merkityksen tarkastelu	Oppilas osaa antaa esimerkkejä työnteon ja yrittäjyyden merkityksestä perheen toimeentulon lähteenä ja yhteiskunnan toimivuuden perustana.
T6 tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä	S1-S3	Erilaisten arvojen, näkökulmien ja tarkoitusperien hahmottaminen	Oppilas osaa selittää esimerkkien avulla, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä.
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen			
T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraatti- sen vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä	S2, S3	Demokraattisen vaikuttamisen perustaitojen sekä yhteisössä toimimisen tietojen ja taitojen soveltaminen käytännössä	Oppilas osaa soveltaa demokraattisessa yhteisössä toimimisen periaatteita ja taitoja, kuten kuuntelemista, kantaa ottamista, sopeutumista enemmistöpäätöksiin sekä vaikuttamista lähiyhteisössä.
T8 tukea oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja	S1, S4	Rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteiden soveltaminen	Oppilas osaa perustella omaan rahankäyttöönsä sekä kuluttamiseen liittyviä ratkaisuja sekä pystyy kertomaan, millaisia muihin ihmisiin sekä ympäristöön ulottuvia vaikutuksia hänen kuluttamispäätöksillään on.
T9 kannustaaoppilasta osallistumaan erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla	S1, S3	Mediataidot	Oppilas osaa käyttää mediaa yhteiskunnallisen ajattelun ja toiminnan välineenä sekä pohtia sen käyttämiseen liittyviä turvallisuusnäkökulmia.

14.3.10. Musiikki

14.3.10.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Musiikin opetuksen tehtävänä on luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. Opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin monia merkityksiä eri kulttuureissa sekä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnoissa. Oppilaiden musiikillinen osaaminen laajenee, mikä vahvistaa myönteistä suhdetta musiikkiin ja luo pohjaa musiikin elin- ikäiselle harrastamiselle. Musiikin opetus rakentaa arvostavaa ja uteliasta suhtautumista musiikkiin ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen.

Toiminnallinen musiikin opetus ja opiskelu edistävät oppilaiden musiikillisten taitojen ja ymmärryksen kehittymistä, kokonaisvaltaista kasvua ja kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa. Näitä vahvistetaan ottamalla musiikin opetuksessa huomioon oppilaiden musiikilliset kiinnostuksen kohteet, muut oppiaineet, eheyttävät teemat, koulun juhlat ja tapahtumat sekä koulun ulkopuolella tapahtuva toiminta. Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla säännöllisesti mahdollisuuksia äänen ja musiikin parissa toimimiseen, säveltämiseen sekä muuhun luo- vaan tuottamiseen. Musiikin opetuksessa oppilaat opiskelevat musiikkia monipuolisesti, mikä edesauttaa heidän ilmaisutaitojensa kehittymistä.

Vuosiluokkien 3-6 musiikin opetuksessa oppilaat oppivat suhtautumaan avoimesti ja kunnioittavasti toisten kokemuksiin sekä luomaan yhteenkuuluvuuden tunnetta ryhmässään. Samalla he tottuvat jäsentämään aiempaa tietoisemmin musiikillisia kokemuksia ja ilmiöitä sekä musiikki- kulttuureja. Oppilaiden ymmärrys musiikkikäsitteistä ja ilmaisukeinoista syvenee ja laajenee samalla, kun taidot laulaa, soittaa, säveltää, liikkua ja kuunnella kehittyvät. Ääniin ja musiikin ilmaisukeinoihin liittyvää luovaa ja esteettistä ajattelua edistetään luomalla tilanteita, joissa oppilaat voivat suunnitella ja toteuttaa erilaisia musiikillisia tai monitaiteellisia kokonaisuuksia. Näissä tehtävissä oppilaat käyttävät mielikuvitustaan ja kekseliäisyyttään yksin tai yhdessä muiden kanssa. Musiikillinen toiminta liittyy luontevasti eheyttävään opiskeluun koulun arjessa ja juhlassa. Oppilaiden käsitys itsestään musiikillisina toimijoina rakentuu myönteisten oppimiskokemusten kautta.

14.3.10.2. MUSIIKIN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

3. luokka

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosivuosiluokalla 3	Musiikin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisällöt vuosiluokalla 3
Kaikki musiikin opetuksen sisältöalueet liittyvät kaikkiin tavoitteisiin	Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoiden eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteidenvälisessä työskentelyssä. Sisällöt valitaan siten, että oppilas tutustuu musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia ja oppilaiden kokemuksia.
Osallisuus T1 rohkaista oppilasta osallistu- maan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään (L2, L6, L7) **Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen** T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä (L2) T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja	S1 Miten musiikissa toimitaan Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota musisoivan ryhmän jäsenenä toimimiseen. Luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita harjoitellaan yhteis- musisoinnissa. Opetuksessa on keskeistä ilmaisutaitojen ja kuvittelukyvyn monipuolinen kehittäminen esim. musiikillisen keksinnän ja äänimaisemien avulla. 3 lk.: monipuolisesti erilaisia soittimia esim. rytmisoittimia,

tunnetilojen ilmaisuun koko- naisvaltaisesti liikkuen (L1-L2) T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä (L2) T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologi- aa käyttäen (L1, L2, L5, L6) **Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito** T6 ohjata oppilasta tarkastele- maan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta (L2) **T7** ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä (L4) **Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa** **T8** ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta (L3) **Oppimaan oppiminen musiikissa T9** ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioi- maan edistymistään suhteessa tavoitteisiin (L1)	laattasoittimia, melodiasoittimia (nokkahuilu, iPad, piano jne.) moniäänisyyteen valmentavia lauluja esim. kaanoneita tai kaksiäänisiä kappaleita S2 Mistä musiikki muodostuu Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota peruskäsitteiden lisäksi musiikkikäsitteiden rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka hahmottamiskyvyn kehittämiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteitä nimetään ja käytetään vakiintuneita tai omia symboleita kuvaamaan musiikillisia tapahtumia. Musiikillisessa toiminnassa kiinnitetään huomiota myös tulkintaan ja musiikin ilmaisullisiin keinoihin. 3 lk.: nuotinlukemisen alkeita esim. nuottiavain, nuotti- viivasto, nuottien nimet, rytmi hahmot, kertaus- merkki, jne. S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa Musiikillisten taitojen ja tietojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja musiikista ja musiikin tekemisestä eri ympäristöissä koulussa ja koulun ulkopuolella. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä muihin oppiaineisiin ja omiin yhteisöihin sekä pohditaan musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina. **S4 Ohjelmisto** Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden omiin kulttuureihin, kulttuuriperinnön vaalimiseen ja kulttuurisen ymmärryksen avartamiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti muun muassa lastenmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, populaarimusiikkia ja kansanmusiikkia. 3 lk.: • suomalainen ja pohjoismainen kansanmusiikki • taidemusiikin tärkeimpiin säveltäjiin tutustumista Musisointitilanteissa syntyneet oppilaiden luovat tuotokset ja sävellykset sisältyvät myös ohjelmistoon. Ohjelmisto valitaan ryhmän taito taso ja kulttuuriset lähtökohdat huomioiden. Tutustutaan paikallisiin perinteisiin ja musiikin ammattilaisiin.

4. luokka

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosivuosiluokalla 4	Musiikin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisällöt vuosiluokalla 4
Kaikki musiikin opetuksen sisältöalueet liittyvät kaikkiin tavoitteisiin	Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoiden eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteidenvälisessä työskentelyssä. Sisällöt valitaan siten, että oppilas tutustuu musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia ja oppilaiden kokemuksia.
Osallisuus T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä	

yhteisössään (L2, L6-L7) **Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen** T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä (L2) T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen (L1-L2) T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä (L2) T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen (L1-L2, L5-L6) **Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito** T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta (L2) T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä ((L4) **Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa** T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta (L3) Oppimaan oppiminen musiikissa T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan	S1 Miten musiikissa toimitaan Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota musisoivan ryhmän jäsenenä toimimiseen. Luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita harjoitellaan yhteismusisoinnissa. Opetuksessa on keskeistä ilmaisu- taitojen ja kuvittelukyvyn monipuolinen kehittäminen esim. musiikillisen keksinnän ja äänimaisemien avulla. 4 lk.: Vahvistetaan ja syvennetään aiemmin opittua ja eri soittimien hallintaa (sointusoittimia, esim. kitara, kantele, ukulele, iPad) S2 Mistä musiikki muodostuu Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota peruskäsitteiden lisäksi musiikkikäsitteiden rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka hahmottamiskyvyn kehittämiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteitä nimetään ja käytetään vakiintuneita tai omia symboleita kuvaamaan musiikillisia tapahtumia. Musiikillisessa toiminnassa kiinnitetään huomiota myös tulkintaan ja musiikin ilmaisullisiin keinoihin. 4 lk.: vahvistetaan aiemmin opittua S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa Musiikillisten taitojen ja tietojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja musiikista ja musiikin tekemisestä eri ympäristöissä koulussa ja koulun ulkopuolella. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä muihin oppiaineisiin ja omiin yhteisöihin sekä pohditaan musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina. S4 Ohjelmisto Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden omiin kulttuureihin, kulttuuriperinnön vaalimiseen ja kulttuurisen ymmärryksen avartamiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti muun muassa lastenmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, populaarimusiikkia ja kansanmusiikkia. Musisointitilanteissa syntyneet oppilaiden luovat tuotokset ja sävellykset sisältyvät myös ohjelmistoon. Ohjelmisto valitaan ryhmän taito taso ja kulttuuriset lähtö- kohdat huomioiden. Tutustutaan paikallisiin perinteisiin ja musiikin ammattilaisiin. 4 lk.: suomalainen ja pohjoismainen kansanmusiikki taidemusiikin tärkeimpiin säveltäjiin tutustumista edellisten lisäksi sinfoniaorkesterin soitinryhmiin tutustumista

harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin (L1) Oppimaan oppiminen musiikissa T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin (L1)	

5. luokka

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosivuosiluokalla 5	Musiikin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisällöt vuosiluokalla 5
Kaikki musiikin opetuksen sisältöalueet liittyvät kaikkiin tavoitteisiin	Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoiden eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteidenvälisessä työskentelyssä. Sisällöt valitaan siten, että oppilas tutustuu musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia ja oppilaiden kokemuksia. S1 Miten musiikissa toimitaan Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota musisoivan ryhmän jäsenenä toimimiseen. Luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita harjoitellaan yhteismusisoinnissa. Opetuksessa on keskeistä ilmaisutaitojen ja kuvittelukyvyn monipuolinen kehittäminen esim. musiikillisen keksinnän ja äänimaisemien avulla. 5 lk. monipuolisesti erilaisia soittimia esim. rytmisoittimia, laattasoittimia, melodiasoittimia (nokkahuilu, iPad, piano jne.) • vahvistetaan ja syvennetään aiemmin opittua ja eri soittimien hallintaa (sointusoittimia, esim. kitara, kantele, ukulele, iPad) • edellisten lisäksi tutustutaan bändisoittimiin ja sähköisiin soittimiin S2 Mistä musiikki muodostuu Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota peruskäsitteiden lisäksi musiikkikäsitteiden rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka hahmottamiskyvyn kehittämiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteitä nimetään ja käytetään vakiintuneita tai omia symboleita kuvaamaan musiikillisia tapahtumia. Musiikillisessa toiminnassa kiinnitetään huomiota myös tulkintaan ja musiikin ilmaisullisiin keinoihin. 5 lk. • syvennetään edellisvuosina opittua ja tutustutaan esimerkiksi muotoon liittyviin merkintöihin tarkemmin
Osallisuus T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään (L2, L6, L7) **Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen** T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä (L2) T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen (L1- L2) T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä (L2) T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittele- maan ja toteuttamaan pieni- muotoisia sävellyksiä tai moni- taiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös	

tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen (L1, L2, L5, L6) **Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito** T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta (L2) T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä (L4) **Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa** T8 ohjata oppilasta tunnista- maan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta (L3) **Oppimaan oppiminen musiikissa** T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistu- maan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin (L1)	• tutustutaan sointumerkkeihin soittotehtävien yhteydessä S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa Musiikillisten taitojen ja tietojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja musiikista ja musiikin tekemisestä eri ympäristöissä koulussa ja koulun ulkopuolella. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä muihin oppiaineisiin ja omiin yhteisöihin sekä pohditaan musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina. S4 Ohjelmisto Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden omiin kulttuureihin, kulttuuriperinnön vaalimiseen ja kulttuurisen ymmärryksen avartamiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti muun muassa lastenmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, populaarimusiikkia ja kansanmusiikkia. 5 lk. • eurooppalainen kansanmusiikki tutustumista länsimaisen taidemusiikin historiaan esihistorialliselta ajalta nykypäivään Musisointitilanteissa syntyneet oppilaiden luovat tuotokset ja sävellykset sisältyvät myös ohjelmistoon. Ohjelmisto valitaan ryhmän taito taso ja kulttuuriset lähtökohdat huomioiden. Tutustutaan paikallisiin perinteisiin ja musiikin ammattilaisiin.

6. luokka

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosivuosiluokalla 6	Musiikin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisällöt vuosiluokalla 6
Kaikki musiikin opetuksen sisältöalueet liittyvät kaikkiin tavoitteisiin	Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoiden eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteidenvälisessä työskentelyssä. Sisällöt valitaan siten, että oppilas tutustuu musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia ja oppilaiden kokemuksia.
Osallisuus T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään (L2, L6, L7) **Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen** T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä (L2)	S1 Miten musiikissa toimitaan Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota musisoivan ryhmän jäsenenä toimimiseen. Luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita harjoitellaan yhteismusisoinnissa. Opetuksessa on keskeistä ilmaisutaitojen ja kuvittelukyvyn monipuolinen kehittäminen esim. musiikillisen keksinnän ja äänimaisemi- en avulla.

T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunne- tilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen (L1-L2) T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä (L2) T5 rohkaista oppilasta improvisoi- maan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen (L1, L2, L5, L6) **Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito** T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta (L2) T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä (L4) **Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa** T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta (L3) **Oppimaan oppiminen musiikissa** T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin (L1)	6 lk. • vahvistetaan aiemmin opittu • lisäksi mikrofonilaulun perusteita S2 Mistä musiikki muodostuu Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota peruskäsitteiden lisäksi musiikkikäsitteiden rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka hahmottamis- kyvyn kehittämiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteitä nimetään ja käytetään vakiintuneita tai omia symboleita kuvaamaan musiikillisia tapahtumia. Musiikillisessa toiminnassa kiinnitetään huomiota myös tulkintaan ja musiikin ilmaisullisiin keinoihin. 6 lk. • syvennetään edellisvuosina opittua • harjoitellaan sointumerkeistä säestämistä sekä oikeilla soittimilla että esimerkiksi eri teknisiä musiikkisovelluksia ja -laitteita käyttäen S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteis- kunnassa Musiikillisten taitojen ja tietojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja musiikista ja musiikin tekemisestä eri ympäristöissä koulussa ja koulun ulkopuolella. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä muihin oppiaineisiin ja omiin yhteisöihin sekä pohditaan musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina. S4 Ohjelmisto Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden omiin kulttuureihin, kulttuuriperinnön vaalimiseen ja kulttuurisen ymmärryksen avartamiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti muun muassa lastenmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, populaarimusiikkia ja kansanmusiikkia. 6 lk. • tutustumista maailman musiikkiin ja populaarimusiikkiin • jatketaan taidemusiikin historian opiskelua Musisointitilanteissa syntyneet oppilaiden luovat tuotokset ja sävellykset sisältyvät myös ohjelmistoon. Ohjelmisto valitaan ryhmän taito taso ja kulttuuriset lähtökohdat huomioiden. Tutustutaan paikallisiin pe- rinteisiin ja musiikin ammattilaisiin.

14.3.10.3. MUSIIKIN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKILLA 3-6

Tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolinen ja joustava musiikin opiskelukokonaisuus, joissa erilaiset musiikilliset työtavat ja vuorovaikutustilanteet sekä yhteismusisointi ja muu musiikillinen yhteistoiminta on mahdollista jokaiselle oppilaalle. Oppimisen ilo, luovaan ajatteluun rohkaiseva ennakkoluuloton ilmapiiri sekä myönteiset musiikkikokemukset ja -elämykset innostavat oppilaita kehittämään musiikillisia taitojaan.

Opetustilanteissa luodaan mahdollisuuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttöön musiikillisessa toiminnassa. Opetuksessa hyödynnetään taide- ja kulttuurilaitosten sekä muiden yhteistyö tahojen tarjoamia mahdollisuuksia.

14.3.10.4. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI MUSIIKISSA VUOSILUOKILLA 3-6

Musiikin opetuksessa ja työskentelyn suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet, aikaisempi oppiminen ja kiinnostuksen kohteet. Niiden pohjalta tehdään muun muassa työtapoja, opetusvälineiden käyttöä ja ryhmätyöskentelyä koskevat ratkaisut niin, että myös oppilaita kuullaan. Ratkaisuilla luodaan oppimista edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita sekä vahvistetaan jokaisen oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.
Musiikin perustaitoja (esim. perussyke, kuunteleminen, musiikin tahdissa liikkuminen) harjoitellaan jatkuvasti. Ylläpidetään ja laajennetaan aiemmin opittuja musisointitaitoja.
Luodaan positiivisia musiikkikokemuksia oppilaiden taito taso huomioiden.

14.3.10.5. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI MUSIIKISSA VUOSILUOKILLA 3-6

Musiikin opetuksessa oppilaat tarvitsevat ohjaavaa ja rohkaisevaa palautetta erityisesti yhteis- toiminnan ja musiikillisten taitojen harjoittelemisessa. Palaute ohjaa jokaista oppilasta hahmottamaan musiikkia ja musiikkikäsitteitä sekä kehittämään toimintaansa ryhmän jäsenenä suhteessa soivaan musiikilliseen kokonaisuuteen.

Antaessaan musiikin sanallista arviota tai arvosanaa opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää musiikin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä seurata erityisesti oppilaan yhteis- musisointitaitojen, käsitteellisen ajattelun ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä.

14.3.10.6. MUSIIKIN ARVIOINTIKRITEERIT 6. VUOSILUOKAN PÄÄTTEEKSI HYVÄÄ OSAAMISTA KUVAAVAA SANALLISTA ARVIOTA/ ARVOSANAA KAHDEKSAN VARTEN

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvion ”hyvä” / arvosanan kahdeksan osaaminen
Osallisuus			
T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään	S1-S4	Musiikilliset yhteistyötaidot	Oppilas ottaa huomioon ryhmän muut jäsenet yhteismusisoinnissa.
Musiikilliset taidot ja tiedot sekä luova tuottaminen			
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointu- soittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä	S1-S4	Laulaminen ja soittaminen ryhmän jäsenenä	Oppilas osallistuu yhteislauluun ja -soittoon pyrkien sovittamaan osuutensa osaksi musiikillista kokonaisuutta.
T3 kannustaa oppilasta kehollisen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen	S1-S4	Musiikki- liikunta	Oppilas liikkuu musiikin mukaan ja käyttää kehoaan musiikilliseen ilmaisuun.
T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä	S1-S4	Musiikin kuuntelu	Oppilas kuuntelee keskittyneesti musiikkia ja esittää näkemyksiään kuulemastaan.

jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä			
T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittele- maan ja toteuttamaan pieni- muotoisia sävellyksiä tai moni- taiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen	S1-S4	Luovan musiikillisen ajattelun ilmaiseminen eri keinoin	Oppilas keksii omia ratkaisuja käyttäen ääntä, musiikkia, kuvaa tai muita ilmaisutapoja ja osaa tarvittaessa ohjatusti hyödyntää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia.
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito			
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta	S1-S4	Musiikin merkitysten havainnointi	Oppilas esittää näkemyksiä musiikilliseen toimintaan liittyvistä havainnoistaan ja kokemuksistaan.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä	S1-S4	Musiikin merkintätapojen ymmärtäminen	Oppilas toimii opiskeltujen musiikillisten merkintöjen mukaisesti musisoinnin yhteydessä.
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa			
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehti- maan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta	S1-S4	Välineiden ja laitteiden turvallinen käyttö	Oppilas käyttää laitteita ja soittimia ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen liittyvät tekijät.
Oppimaan oppiminen musiikissa			
T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.	S1-S4	Oppimaan oppiminen ja työskentely- taidot	Oppilas asettaa tavoitteen musiikillisen osaamisensa kehittämiseksi ja toimii tavoitteen mukaisesti yhteismusisoinnissa.

14.3.11. Kuvataide

14.3.11.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Kuvataiteen opetuksen tehtävä on ohjata oppilaita tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurisesti moninaista todellisuutta taiteen keinoin. Oppilaiden identiteettien rakentumista, kulttuurista osaamista ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Oppilaiden omat kokemukset, ja mielikuvitus ja kokeileminen luovat perustan opetukselle. Kuvataiteen opetus kehittää kykyä ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Oppilaille tarjotaan tapoja arvottaa todellisuutta ja vaikuttaa siihen. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistamalla tuetaan traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä sekä kannustaa heitä vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan. Kuva- taiteen opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden paikalliselle ja globaalille toimijuudelle.

Taiteelle ominainen työskentely harjaannuttaa kokemukselliseen, moniaistiseen ja toiminnalliseen oppimiseen. Oppilaat tarkastelevat kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä. Oppilaita ohjataan

käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologioita ja ilmaisun keinoja. Opetuksessa kannustetaan monilukutaidon kehittämiseen hyödyntämällä visuaalisuutta sekä muita tiedon tuottamisen ja esittämisen tapoja. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin yhteistyössä muun opetuksen ja koulun ulko- puolisten toimijoiden kanssa. Opetuksessa tutustutaan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin sekä tarkastellaan kuvataiteen harrastusmahdollisuuksia.

Vuosiluokilla 3-6 oppilaat laajentavat omakohtaista suhdettaan kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin. Oppilaita kannustetaan erilaisten kuvailmaisun keinojen kokeiluun ja harjoitteluun sekä kuvallisten taitojen tavoitteelliseen kehittämiseen. Opetuksessa tarkastellaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin vaikutuksia mielipiteisiin, asenteisiin ja toimintatapoihin oppilaiden omassa elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan tutkimaan taiteilijoiden ja muun visuaalisen kulttuurin tekijöiden tavoitteita ja rooleja eri aikoina sekä erilaisissa kulttuurisissa yhteyksissä. Opetuksessa tuetaan oppilaiden yhdessä toimimisen edellytyksiä ja käytäntöjä. Kuvien tuottamisen ja tulkinnan taitoja syvennetään hyödyntämällä vastuullisesti tieto- ja viestintäteknologiaa ja verkkoympäristöjä.

14.3.11.2. KUVATAITEEN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

3. luokka

Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 3	Kuvataiteen opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 3
Kuvataiteen keskeiset tavoitteet toteutuvat jokaisessa keskeisessä sisältöalueessa	Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet toteutuvat kaikissa keskeisissä sisältöalueissa.
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu	Kuvataiteen opetuksen tavoitteita lähestytään omia kuvakulttuureja, ympäristön kuvakulttuureja ja taiteen maailmoja tutkimalla. Sisältöalueet ovat toisiaan täydentäviä ja opetuksessa tarkastellaan myös niiden välisiä yhteyksiä. Sisältöjen valinnan lähtökohtia ovat oppilaille merkitykselliset taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin teokset, tuotteet ja ilmiöt. Sisällöt rakentavat yhteyksiä oppilaille tuttujen ja heille uusien kuvakulttuurien välille. Oppilaita kannustetaan ottamaan osaa opetuksen sisältöjen, tarkasteltavien kuvastojen, työskentelymenetelmien ja välineiden valintaan. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. S1 Omat kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaiden kuvakulttuureja tarkastellaan suhteessa muihin kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden osallistumiselle eri yhteisöissä, ympäristöissä ja yhteyksissä. S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Opetuksen sisältöjä valitaan myös vakiintuneita kuva- kulttuureja uudistavista, erilaisten yhteisöjen ja ryhmien tuottamista kuvista ja visuaalisen kulttuurin ilmiöistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen	
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista	
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen	
Kuvallinen tuottaminen	
T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan	
T5 ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteis- työssä muiden kanssa	
T6 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen	

viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	käsitellään oppilaiden laajenevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa. S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat perehtyvät taiteelle ominaisiin toimintatapoihin, taiteen eri lajeihin sekä erilaisiin käsityksiin taiteesta. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuuri- identiteetin vaikutusta taiteen tekemiseen ja vastaanottamiseen. Keskeiset sisällöt Värioppi • pää- ja välivärit • vastavärit • kylmät ja lämpimät värit • murretut väri Sommittelu • piste, viiva ja pinta • etu-, keski- ja taka-ala • muodot • valo ja varjo • pinta ja materiaali • tila Kuvaviestintä/Mediakulttuuri • sarjakuva, animaatio, valokuvaus, pelit, elokuva, sosiaalisen media, Maalaus • vesi- ja peitevärit, pullovärit Piirustus • lyijykynä, hiili, liidut, puuvärit Muotoilu ja arkkitehtuuri • savi tai muovailumassat • kierrätys- ja/tai luonnonmateriaalit Painanta • leimasin, koho, sabluuna Tieto- ja viestintätekniikka ja verkkoympäristö • kuvien tuottamista ja tulkintaa harjoitellaan myös tieto- ja viestintäteknologian ja verkkoympäristöjen avulla
Visuaalisen kulttuurin tulkinta	
T7 ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta	
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen teki- jöiden vaikutusta kuviin	
T9 innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omissa kuvissaan	
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen	
T10 ohjata oppilasta keskustelemaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista	
T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan	

4. luokka

Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 4	Kuvataiteen opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 4
Kuvataiteen keskeiset tavoitteet toteutuvat jokaisessa keskeisessä sisältöalueessa	Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet toteutuvat kaikissa keskeisissä sisältöalueissa. Kuvataiteen opetuksen tavoitteita lähestytään omia kuvakulttuureja, ympäristön kuvakulttuureja ja taiteen maailmoja tutkimalla. Sisältöalueet ovat toisiaan täydentäviä ja opetuksessa tarkastellaan myös niiden välisiä yhteyksiä. Sisältöjen valinnan lähtökohtia ovat
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu	
T1 kannustaa oppilasta	

havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen	oppilaille merkitykselliset taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin teokset, tuotteet ja ilmiöt. Sisällöt rakentavat yhteyksiä oppilaille tuttujen ja heille uusien kuvakulttuurien välille. Oppilaita kannustetaan ottamaan osaa opetuksen sisältöjen, tarkasteltavien kuvastojen, työskentelymenetelmien ja välineiden valintaan. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. **S1 Omat kuvakulttuurit:** Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaiden kuvakulttuureja tarkastellaan suhteessa muihin kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden osallistumiselle eri yhteisöissä, ympäristöissä ja yhteyksissä. **S2 Ympäristön kuvakulttuurit:** Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Opetuksen sisältöjä valitaan myös vakiintuneita kuva- kulttuureja uudistavista, erilaisten yhteisöjen ja ryhmien tuottamista kuvista ja visuaalisen kulttuurin ilmiöistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään oppilaiden laajenevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa. S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat perehtyvät taiteelle ominaisiin toimintatapoihin, taiteen eri lajeihin sekä erilaisiin käsityksiin taiteesta. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuuri- identiteetin vaikutusta taiteen tekemiseen ja vastaanottamiseen. **Keskeiset sisällöt** Värioppi • pää- ja välivärit vastavärit • kylmät ja lämpimät värit • murretut värit Sommittelu • piste, viiva ja pinta • etu-, keski- ja taka-ala • muodot • valo ja varjo • pinta ja materiaali • tila
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista	
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen	
Kuvallinen tuottaminen	
T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan	
T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan	
T5 ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteis- työssä muiden kanssa	
T6 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	
Visuaalisen kulttuurin tulkinta	
T7 ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta	
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen teki- jöiden vaikutusta kuviin	
T9 innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omissa kuvissaan	
Esteettinen, ekologinen ja	

eettinen arvottaminen	Kuvaviestintä/Mediakulttuuri • sarjakuva, animaatio, valokuvaus, pelit, elokuva, sosiaalisen media, Maalaus • vesi- ja peitevärit, pullovärit Piirustus • lyijykynä, hiili, liidut, puuvärit Muotoilu ja arkkitehtuuri • savi tai muovailumassat • kierrätys- ja/tai luonnonmateriaalit Painanta • leimasin, koho, sabluuna Tieto- ja viestintätekniikka ja verkkoympäristö • kuvien tuottamista ja tulkintaa harjoitellaan myös tieto- ja viestintäteknologian ja verkkoympäristöjen avulla
T10 ohjata oppilasta keskustelemaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista	
T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan	

5.luokka

Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 5	Kuvataiteen opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 5
Kuvataiteen keskeiset tavoitteet toteutuvat jokaisessa keskeisessä sisältöalueessa	Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet toteutuvat kaikissa keskeisissä sisältöalueissa.
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu	Kuvataiteen opetuksen tavoitteita lähestytään omia kuvakulttuureja, ympäristön kuvakulttuureja ja taiteen maailmoja tutkimalla. Sisältöalueet ovat toisiaan täydentäviä ja opetuksessa tarkastellaan myös niiden välisiä yhteyksiä. Sisältöjen valinnan lähtökohtia ovat oppilaille merkitykselliset taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin teokset, tuotteet ja ilmiöt. Sisällöt rakentavat yhteyksiä oppilaille tuttujen ja heille uusien kuvakulttuurien välille. Oppilaita kannustetaan ottamaan osaa opetuksen sisältöjen, tarkasteltavien kuvastojen, työskentelymenetelmien ja välineiden valintaan. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. S1 Omat kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaiden kuvakulttuureja tarkastellaan suhteessa muihin kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden osallistumiselle eri yhteisöissä, ympäristöissä ja yhteyksissä. S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Opetuksen sisältöjä valitaan myös vakiintuneita kuva- kulttuureja uudistavista, erilaisten yhteisöjen ja ryhmien tuottamista kuvista ja visuaalisen kulttuurin ilmiöistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään oppilaiden laajenevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa.
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen	
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista	
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen	
Kuvallinen tuottaminen	
T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan	
T5 ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteis- työssä muiden kanssa	
T6 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen	

viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat perehtyvät taiteelle ominaisiin toimintatapoihin, taiteen eri lajeihin sekä erilaisiin käsityksiin taiteesta. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuuri- identiteetin vaikutusta taiteen tekemiseen ja vastaanottamiseen. **Keskeiset sisällöt** Värioppi • pää- ja välivärit • vastavärit • kylmät ja lämpimät värit • murretut värit • valööri • värin taittaminen Sommittelu • piste, viiva ja pinta • etu-, keski- ja taka-ala • muodot • valo ja varjo • pinta ja materiaali tila • mittasuhteet • perspektiivi Kuvaviestintä/Mediakulttuuri • sarjakuva, animaatio, valokuvaus, pelit, elokuva, sosiaalinen media, Maalaus • vesi- ja peitevärit, pullovärit, tussi Piirustus • lyijykynä, hiili, liidut, puuvärit, tussi Muotoilu ja arkkitehtuuri • savi tai muovailumassat • kierrätys- ja/tai luonnonmateriaalit Painanta • leimasin, koho, sabluuna Tieto- ja viestintätekniikka ja verkkoympäristö • kuvien tuottamista, käsittelyä ja tulkintaa harjoitellaan myös tieto- ja viestintäteknologian ja verkkoympäristöjen avulla
Visuaalisen kulttuurin tulkinta	
T7 ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta	
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen teki- jöiden vaikutusta kuviin	
T9 innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omissa kuvissaan	
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen	
T10 ohjata oppilasta keskustelemaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista	
T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan	

6.luokka

Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 5	Kuvataiteen opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 5
Kuvataiteen keskeiset tavoitteet toteutuvat jokaisessa keskeisessä sisältöalueessa	Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet toteutuvat kaikissa keskeisissä sisältöalueissa.
Visuaalinen havaitseminen ja	Kuvataiteen opetuksen tavoitteita lähestytään omia kuvakulttuureja,

ajattelu	ympäristön kuvakulttuureja ja taiteen maailmoja tutkimalla. Sisältöalueet ovat toisiaan täydentäviä ja opetuksessa tarkastellaan myös niiden välisiä yhteyksiä. Sisältöjen valinnan lähtökohtia ovat oppilaille merkitykselliset taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin teokset, tuotteet ja ilmiöt. Sisällöt rakentavat yhteyksiä oppilaille tuttujen ja heille uusien kuvakulttuurien välille. Oppilaita kannustetaan ottamaan osaa opetuksen sisältöjen, tarkasteltavien kuvastojen, työskentelymenetelmien ja välineiden valintaan. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. S1 Omat kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaiden kuvakulttuureja tarkastellaan suhteessa muihin kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden osallistumiselle eri yhteisöissä, ympäristöissä ja yhteyksissä. S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Opetuksen sisältöjä valitaan myös vakiintuneita kuva- kulttuureja uudistavista, erilaisten yhteisöjen ja ryhmien tuottamista kuvista ja visuaalisen kulttuurin ilmiöistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään oppilaiden laajenevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa. S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat perehtyvät taiteelle ominaisiin toimintatapoihin, taiteen eri lajeihin sekä erilaisiin käsityksiin taiteesta. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuuri- identiteetin vaikutusta taiteen tekemiseen ja vastaanottamiseen. **Keskeiset sisällöt** Värioppi • pää- ja välivärit • vastavärit • kylmät ja lämpimät värit • murretut värit Sommittelu • piste, viiva ja pinta • etu-, keski- ja taka-ala • muodot • valo ja varjo • pinta ja materiaali • tila
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen	
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista	
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen	
Kuvallinen tuottaminen	
T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan	
T5 ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteis- työssä muiden kanssa	
T6 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	
Visuaalisen kulttuurin tulkinta	
T7 ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta	
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen teki- jöiden vaikutusta kuviin	
T9 innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omissa kuvissaan	
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen	
T10 ohjata oppilasta	

keskustelemaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista	Kuvaviestintä/Mediakulttuuri • sarjakuva, animaatio, valokuvaus, pelit, elokuva, sosiaalisen media, Maalaus • vesi- ja peitevärit, pullovärit Piirustus • lyijykynä, hiili, liidut, puuvärit Muotoilu ja arkkitehtuuri • savi tai muovailumassat • kierrätys- ja/tai luonnonmateriaalit Painanta • leimasin, koho, sabluuna Tieto- ja viestintätekniikka ja verkkoympäristö • kuvien tuottamista ja tulkintaa harjoitellaan myös tieto- ja viestintäteknologian ja verkkoympäristöjen avulla
T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan	

14.3.11.3. KUVATAITEEN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKILLA 3-6

Tavoitteena on tarjota oppimisympäristöjä ja työtapoja, joilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, teknologioiden ja ilmaisukeinojen käyttäminen sekä niiden luova soveltaminen. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen kokeilemiseen ja harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri. Pedagogisilla ratkaisuilla tuetaan moniaistista havainnointia, pitkäjänteistä työskentelyä sekä tutkivaa ja tavoitteellista taideoppimista. Opetuksessa otetaan huomioon yksilölliset kuvailmaisun tarpeet ja mahdollistetaan tarkoituksenmukainen työskentely yksin ja ryhmässä. Tavoitteena on luoda oppimiseen ja vuorovaikutukseen kannustava toimintakulttuuri sekä koulussa että koulun ulkopuolisissa ympäristöissä. Vuosiluokilla 3-6 tarkastellaan laajenevan elinpiirin ajankohtaisia taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Opetuksessa ohjataan taiteidenväliseen ja teemaattiseen lähestymistapaan. Oppilaita kannustetaan suhtautumaan kriittisesti eri tietolähteisiin. Opetustilanteissa teknologioita ja verkkoympäristöjä hyödynnetään monipuolisesti, vastuullisesti ja turvallisesti. Tavoitteena on tutustua raahelaiseen kulttuuriperintöön ja kulttuuripalveluihin.

14.3.11.4. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI KUVATAITEESSA VUOSILUOKILLA 3-6

Tavoitteena ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden sosiaalisten, psyykkisten ja motoristen lähtökohtien ja taitojen huomioon ottaminen. Taideoppimisen yksilöllinen ja yhteisöllinen luonne tukee oppilaan identiteettien rakentumista, osallisuutta ja hyvinvointia. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset ohjauksen tarpeet. Opetusta eriytetään tarvittaessa esimerkiksi ilmaisukeinojen, työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnoilla. Opetus- tilanteissa oppilaat voivat hyödyntää vahvuuksiaan, soveltaa erilaisia työtapoja ja käyttää vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Taideoppimiselle luodaan turvallinen, moninaisuutta kunnioittava ja itseilmaisuun rohkaiseva ilmapiiri, jossa oppilaat saavat henkilökohtaista ohjausta ja tukea. Vaihtoehtoisia pedagogisia lähestymistapoja voidaan tarvita erityisesti havaintojen ja tunteiden visuaalisessa ilmaisussa sekä motoristen taitojen kehittämisessä. Ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi leikinomaisuutta, pelejä ja eri aistialueisiin liittyviä kokemuksia.

14.3.11.5. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI KUVATAITEESSA VUOSILUOKILLA 3-6

Oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Palautteella tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppilasta ohjataan omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppimisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltyihin taideoppimisen ulottuvuuksiin.

Antaessaan kuvataiteen sanallista arviota tai arvosanaa opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää kuvataiteen valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä havainnoida oppilaan edisty- mistä kuvien tuottamiseen, vastaanottamiseen ja tulkitsemiseen liittyvien taitojen kehittämisessä.

14.3.11.6. KUVATAITEEN ARVIOINTIKRITEERIT 6. VUOSILUOKAN PÄÄTTEEKSI HYVÄÄ OSAAMISTA KUVAAVAA SANALLISTA ARVIOTA/ ARVOSANAA KAHDEKSAN VARTEN

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet kuvataiteessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu			
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen	S1, S2, S3	Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas osaa tehdä monipuolisia havaintoja ympäristöstä ja sen kuvista käyttämällä kuvallisia välineitä
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten sanallistaminen	Oppilas osaa kuvailla taiteeseen, ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyviä havaintojaan ja perustella ajatuksiaan sanallisesti
T3 innostaa oppilasta ilmaise- maan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan hyödyntämällä kuvien rinnalla myös muita tiedon tuottamisen tapoja
Kuvallinen tuottaminen			
T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keino- ja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan	S1, S2, S3	Kuvallisten ilmaisukeinojen käyttäminen	Oppilas osaa soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja kuvallisessa tuottamisessaan
T5 ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteistyössä muiden kanssa	S1, S2, S3	Kuvailmaisun taitojen kehittäminen	Oppilas osaa asettaa tavoitteita ja pyrkii kehittämään kuvailmaisuaan yksin ja ryhmän jäsenenä
T6 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3	Kuvien avulla vaikuttaminen ja osallistuminen	Oppilas osaa käyttää erilaisia kuvallisen vaikuttamisen keinoja ilmaistessaan mielipiteitään
Visuaalisen kulttuurin tulkinta			
T7 ohjata oppilasta tarkastele- maan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta	S1, S2, S3	Kuvien tarkastelu	Oppilas osaa tarkastella sisällön, muodon ja asiayhteyden vaikutusta erilaisten kuvien tulkintaan
T8 ohjata oppilasta tarkastele- maan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin	S1, S2, S3	Kuvatulkinnan menetelmien käyttäminen	Oppilas osaa tulkita kuvia teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä hyödyntää tulkintojaan kuvista keskusteltaessa

T9 innostaa oppilasta kokeile- maan eri aikojen ja kulttuurien kuvail- maisun tapoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3	Kuvailmaisun tapo- jen käyttäminen	Oppilas osaa hyödyntää eri- lai- sia kuvailmaisun tapoja tar- kastellessaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria sekä tehdessään omia kuvia
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen			
T10 ohjata oppilasta keskustele- maan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa il- menevistä arvoista	S1, S2, S3	Arvojen tarkastelem- inen	Oppilas osaa ilmaista näke- myksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa visu- aalisessa kulttuurissa ilmene- vistä arvoista
T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan	S1, S2, S3	Kuvailmaisun sisältöjen ja toiminta tapojen valinta	Oppilas ottaa kuvailmaisussaan huomioon kulttuurisen moninaisuuteen ja kestävään ke- hitykseen liittyviä näkö- kulmia

14.3.12. Käsityö

14.3.12.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Käsityön oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita kokonaiseen käsityöprosessin hallintaan. Käsityö on monimateriaalinen oppiaine, jossa toteutetaan käsityöilmaisuun, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa toimintaa. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai yhteisöllinen suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen käsityöprosessin arviointi. Käsityön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa ja siinä toteutetaan ennakkoluulottomasti erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja. Käsityössä opetellaan ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsityössä kehitetään oppilaiden avaruudellista hahmottamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä, jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnitteluosaamista. Opetuksella vahvistetaan edellytyksiä monipuoliseen työskentelyyn. Käsityön merkitys on pitkäjänteisessä ja innovatiivisessa työskentelyprosessissa sekä itsetuntoa vahvistavassa, mieli- hyvää tuottavassa kokemuksessa.

Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja korostetaan yhteisöllistä toimintaa. Käsityössä lähtökohtana on erilaisten laaja-alaisten teemojen kokonaisvaltainen tarkastelu oppiainerajat luontevasti ylittäen. Ympäröivän materiaalisen maailman tuntemus luo perustaa kestävälle elämäntavalle ja kehitykselle. Tähän sisältyy myös oppilaiden oma elämän- piiri, paikallinen kulttuuriperintö sekä yhteisön kulttuurinen moninaisuus. Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä kansalaisia, jotka arvostavat itseään teki- jöinä ja joilla on taito käsityöilmaisuun sekä halu ylläpitää ja kehittää käsityökulttuuria.

Vuosiluokilla 3-6 käsityön tehtävänä on tukea ja vahvistaa oppilaiden kokonaisen käsityöprosessin hallintaa. Opetus edistää käsityöhön liittyvien käsitteiden, sanaston ja symbolien oppimista ja soveltamista. Materiaalien ominaisuuksiin tutustuminen edellyttää niiden käsityöllistä työstä- mistä, jonka myötä päästään kehittämään toimivia ratkaisuja. Oppilasta ohjataan tekemään valintoja työstämismenetelmien, työvälineiden, koneiden ja laitteiden välillä sekä työskentelemään niiden avulla. Käsityön kasvatustehtävänä on haastaa oppilaat tarkastelemaan ihmisten kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti oikeudenmukaisuuden, eettisyyden ja kestävän kehityksen näkö- kulmista.

14.3.12.2. KÄSITYÖN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

3. luokka

Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia, jotka sisältävät ajankohtaisia ja monipuolisia oppimistehtäviä eri vuosiluokille. Sisällöissä toteutetaan käsityöllisin keinoin erilaisten materiaalien ja työmenetelmien tuntemista, ymmärtämistä ja ennakkoluulotonta soveltamista, muissa oppi- aineissa ja oppimisympäristöissä opittua hyödyntäen.
Käsityön oppimistehtävien lähtökohtana ovat ILMAISU, MUOTO ja TEKNOLOGIA

- Ilmaisun ongelmatehtävään voi liittyä esimerkiksi: elämys, tunne, aistit, leikit, pelit, kokemus, taide
- Muodon ongelmatehtävään voi liittyä esimerkiksi: oppilaan lähiympäristöön ja esine- maailmaan liittyvä havainnointi ja uusien ideoiden kehittely niiden pohjalta
- Teknologian ongelmatehtävään voi liittyä esimerkiksi: esineen tai ilmiön toimintaperiaate ja sen soveltaminen annetun tiedon perusteella

Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 3	**Käsityön opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 3**
T1 Vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön (L1-L2) • Työskentelyn lähtökohtana oppilaan omat ideat, yritys ja erehdys • Hyödynnetään lähiympäristöä ainakin yhden oppimistehtävän lähtökohtana **T2** Ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi (L1, L5) • Työskennellään kokonaisen käsityöprosessin vaiheiden mukaisesti: o ideointi o kokeilu o suunnittelu o tekeminen o esittely • Painotetaan tekniikka- ja materiaalikokeiluja • Lopputulos ei ole ainoa tavoite **T3** Opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai - teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin (L2, L4, L5) • Opettajan rooli suunnittelutaitojen ja valmistuksen ohjauksessa edelleen suuri, mutta oppilaan osuus kasvaa taitojen karttuessa **T4** Ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti (L4, L6) • Opettajan laatimat oppimistehtävät ohjaavat tutkimaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja tekniikoita sekä kokeilemaan laitteita • Opetuksessa käytetään asianmukaista	**S1 Ideointi** (T1-T3, T5-T6, T8) Lähtökohtana moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi • Yhdistetään tuotoksessa värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyylejä ja muotoja. • Tutustutaan materiaalien lujuus- ja taipumisominaisuuksiin, rakenteiden syntytapaan ja energian käyttöön osana yksinkertaisia koneita ja laitteita • Integroidaan muiden oppiaineiden sisältöjen kanssa hyödyntäen monipuolisesti ajankohtaisia teemoja **S2 Suunnittelu** (T1-T3, T5-T6, T8) • Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana • Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja kokeillaan TVT- mahdollisuuksia suunnittelun pohjana • Harjoitellaan kuvallisen suunnitelman tekemistä ja siihen mittojen merkitsemistä, suunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti • Pohditaan oman työskentelyn työvaiheiden järjestystä **S3 Kokeilu** (T1-T5, T8) • Kokeillaan kovia ja pehmeitä materiaaleja: puu, paperi, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, nahka, luon- non- ja kierrätysmateriaalit • Kokeillaan aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita o mittaaminen ja merkitseminen(kaava)

termistöä, jotta oppilas oppii tunnistamaan ja käyttämään sitä itse

T5Kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjännitteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä. (L3, L6)

- Oppimistehtävät laaditaan niin, että kokonaisen työprosessin vaiheet ja niiden vaatima pitkäjänteisyys huomioidaan
- Tuetaan oppilaan aktiivista roolia ideoinnissa sekä tuotteen ja valmistuksen suunnittelussa
  Ohjataan oikeaan ja turvalliseen työvälineiden sekä työtilojen käyttöön

T6 Opastaa oppilasta käyttämään tieto – ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa (L5)

- Hyödynnetään opittuja TVT-taitoja esim. suunnitelman ja kuvan liittäminen omaan kansioon

T7 Ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia (L1, L4, L7)

- Oppimistehtävän tavoitteet määritellään niin, että oppilas pystyy itse arvioimaan niiden toteutumista omassa käsityöprosessissaan
- Harjoitellaan itse- ja vertaisarviointia
- Kunnioitetaan ja huomioidaan jokaisen oppilaan erilaisuutta ja lähtötasoa
- Eriyttäminen tapahtuu oppimistehtävän sisällä oppilaan tiedot ja taidot huomioiden

T8 Herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti (L1, L3, L7)

- Ohjataan materiaalien taloudelliseen käyttöön

Opetellaan etsimään ympäristöstämme käyttökelpoisia materiaaleja, joita voidaan hyödyntää työskentelyssä (uusiokäyttö)

  - pensselin käyttö
  - koneompelun alkeet
  - virtapiiri (elektroniikanalkeita)
  - silittäminen
  - metallin taivuttaminen
- lankatöiden alkeet:
  - neulonta/silmukoiden luominen
  - oikeasilmukka, edes-takaisneule,
  - neuleen päättäminen
  - virkkaus/ketjusilmukka
  - kiinteäsilmukka
  - reunan pysyminen suunnitelman mukaisena

  Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua ohjatusti
- Kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite
- Tutustutaan ohjatusti tavallisimpien työskentelyssä käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteisiin

S4 Tekeminen (T1-T3, T5)

- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia
- Tutustutaan ohjelmoinnin mahdollisuuksiin käsitöissä

S5 Soveltaminen (T1-T2, T4-T5, T8)

- Sovelletaan kokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita, koneiden ja laitteiden käyttöä sekä testattuja materiaaleja omassa työssä tai teoksessa
- Sovelletaan kokeiluja turvallisten työ- tapojen mukaan
- Opetellaan käyttämään käsityön peruskäsitteistöä

S6 Dokumentointi ja arviointi (T1-T2, T6-T7)

- Hyödynnetään TVT:n mahdollisuuksia ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osan
- Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia
- Suunnitelma ja kuva valmiista työstä tallennetaan oppilaan omaan kansioon

4. luokka

Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia, jotka sisältävät ajankohtaisia ja monipuolisia oppimistehtäviä eri vuosiluokille. Sisällöissä toteutetaan käsityöllisin keinoin erilaisten materiaalien ja työmenetelmien

tuntemista, ymmärtämistä ja ennakkoluulotonta soveltamista, muissa oppi- aineissa ja oppimisympäristöissä opittua hyödyntäen.
Käsityön oppimistehtävien lähtökohtana ovat ILMAISU, MUOTO ja TEKNOLOGIA

- Ilmaisun ongelmatehtävään voi liittyä esimerkiksi: elämys, tunne, aistit, leikit, pelit, kokemus, taide
- Muodon ongelmatehtävään voi liittyä esimerkiksi: oppilaan lähiympäristöön ja esine- maailmaan liittyvä havainnointi ja uusien ideoiden kehittely niiden pohjalta
- Teknologian ongelmatehtävään voi liittyä esimerkiksi: esineen tai ilmiön toimintaperiaate ja sen soveltaminen annetun tiedon perusteella

Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 4	**Käsityön opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 4**

T1 Vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön (L1, L2)
• Työskentelyn lähtökohtana oppilaan omat ideat, yritys ja erehdys
• Hyödynnetään lähiympäristöä ainakin yhden oppimistehtävän lähtökohtana
 	
T2 Ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi (L1, L5)
• Työskennellään kokonaisen käsityö- prosessin vaiheiden mukaisesti:
  ○ ideointi
  ○ kokeilu
  ○ suunnittelu
  ○ tekeminen
  ○ esittely
• Lopputulos ei ole ainoa tavoite
 	
T3 Opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin (L2, L4)
• Opettajan rooli suunnittelutaitojen ja valmistuksen ohjauksessa edelleen suuri, mutta oppilaan osuus kasvaa taitojen karttuessa
 	
T4 Ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti (L4, L6)
• Opettajan laatimat oppimistehtävät ohjaavat tutkimaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja tekniikoita sekä kokeilemaan laitteita
• Opetuksessa käytetään asianmukaista termistöä, jotta oppilas oppii tunnistamaan ja käyttämään sitä omassa suunnitelmassaan
	S1 Ideointi (T1-3, T5, T8)
	• Lähtökohtana moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi
	• Yhdistetään tuotoksessa värejä, kuvioita, erilaisia pintoja, tyylejä ja muoto- ja
	• Tutustutaan ja tutkitaan materiaalien lujuus- ja taipumisominaisuuksia, rakenteiden syntytapoja ja energian käyttöä osana yksinkertaisia koneita ja laitteita
	• Integroidaan muiden oppiaineiden sisältöjen kanssa hyödyntäen monipuolisesti ajankohtaisia teemoja
	
	S2 Suunnittelu (T1-T3, T5-T6, T8)
	
	• Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana
	• Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja kokeillaan TVT- mahdollisuuksia suunnittelun pohjana
	• Tehdään kuvallisia suunnitelmia ja niihin mittojen merkitsemistä
	• Suunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti
	• Opetellaan suunnittelemaan oman työskentelyn työvaiheiden järjestys
	
	S3 Kokeilu (T1-T5, T8)
	• Kokeillaan kovia ja pehmeitä materiaaleja: puu, paperi, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, nahka, luon- non- ja kierrätysmateriaalit
	• Kokeillaan aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
	  ○ kaava ja levityskuva
	  ○ teknisen piirtämisenperusteita
	  ○ koneompeluun liittyviä
	  ○ saumarakenteita

T5 Kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjännitteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä (L3, L6) Oppimistehtävät laaditaan niin, että kokonaisen työprosessin vaiheet ja niiden vaatima pitkäjänteisyys huomioidaan • Tuetaan oppilaan aktiivista roolia ideoinnissa sekä tuotteen ja valmistuksen suunnittelussa • Ohjataan oikeaan ja turvalliseen työ- välineiden sekä työtilojen käyttöön • **T6** Opastaa oppilasta käyttämään tieto – ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa (L5) • Hyödynnetään opittuja TVT-taitoja esim. suunnitelman ja kuvan liittäminen omaan kansioon **T7** Ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia (L1, L4) • Oppimistehtävän tavoitteet määritellään niin, että oppilas pystyy itse arvioimaan niiden toteutumista omassa käsityöprosessissaan • Harjoitellaan itse- ja vertaisarviointia • Kunnioitetaan ja huomioidaan jokaisen oppilaan erilaisuutta ja lähtötasoa • Eriyttäminen tapahtuu oppimistehtävän sisällä oppilaan tiedot ja taidot huomioiden **T8** Herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti (L1, L3, L7) • Ohjataan materiaalien taloudelliseen käyttöön Opetellaan etsimään ympäristöstämme käyttökelpoisia materiaaleja, joita voidaan hyödyntää työskentelyssä (uusiokäyttö)	○ puun lastuaminen ○ elektroniikan perusteita (komponentteja) ○ erilaisten pintarakenteiden syntytapoja (esim. kudonta, punonta, polttaminen, lyönti meistit) ○ poraaminen (esim. akkuporakone) • Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua tuetusti • Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite • Tutustutaan tavallisimpien työskentelyssä käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteisiin **S4 Tekeminen (T1-T3, T5)** • Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia • Tutustutaan ohjelmoinnin mahdollisuuksiin käsitöissä **S5 Soveltaminen (T1-T2, T4-T5, T8)** • Sovelletaan kokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita, koneiden ja laitteiden käyttöä sekä testattuja materiaaleja omassa työssä tai teoksessa • Sovelletaan kokeiluja turvallisten työtapojen mukaan • Opetuksessa käytetään käsityön peruskäsitteistöä **S6 Dokumentointi ja arviointi (T1- T2, T6- T7)** • Hyödynnetään TVT:n mahdollisuuksia ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osan • Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia Suunnitelma ja kuva valmiista työstä tallennetaan oppilaan omaan kansioon

5.luokka

Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia, jotka sisältävät ajankohtaisia ja monipuolisia oppimistehtäviä eri vuosiluokille. Sisällöissä toteutetaan käsityöllisin keinoin erilaisten materiaalien ja työmenetelmien tuntemista, ymmärtämistä ja ennakkoluulotonta soveltamista, muissa oppi- aineissa ja oppimisympäristöissä opittua hyödyntäen.

Käsityön oppimistehtävien lähtökohtana ovat ILMAISU, MUOTO ja TEKNOLOGIA

- Ilmaisun ongelmatehtävään voi liittyä esimerkiksi: elämys, tunne, aistit, leikit, pelit, kokemus, taide

- Muodon ongelmatehtävään voi liittyä esimerkiksi: oppilaan lähiympäristöön ja esine- maailmaan liittyvä havainnointi ja uusien ideoiden kehittely niiden pohjalta
- Teknologian ongelmatehtävään voi liittyä esimerkiksi: esineen tai ilmiön toimintaperiaate ja sen soveltaminen annetun tiedon perusteella

Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 5	**Käsityön opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 5**
T1 Vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön (L1-L2) • Työskentelyn lähtökohtana oppilaan omat ideat, yritys ja erehdys • Ainakin yhden oppimistehtävän tulee painottua keksimiseen ja luovuuden käyttöön (esim. Tämä toimii -kilpailu) **T2** Ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi (L1, L5) • Työskennellään kokonaisen käsityö- prosessin vaiheiden mukaisesti: ○ ideointi ○ kokeilu ○ suunnittelu ○ tekeminen ○ esittely ○ painottaen työsuunnitelmaa **T3** Opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin (L2, L4, L5) • Opettajan rooli suunnittelutaitojen ja valmistuksen ohjauksessa edelleen suuri, mutta oppilaan osuus kasvaa taitojen karttuessa **T4** Ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti (L4, L6) • Opettajan laatimat oppimistehtävät ohjaavat tutkimaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja tekniikoita sekä kokeilemaan laitteita Opetuksessa käytetään asianmukaista termistöä, jotta oppilas oppii tunnistamaan ja käyttämään sitä omassa suunnitelmassaan **T5** Kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjännitteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehti- maan	**S1 Ideointi (T1-T3, T5-T6, T8)** • Lähtökohtana moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi • Yhdistetään tuotoksessa värejä, kuvioita, erilaisia pintoja, tyylejä ja muotoja • Perehdytään materiaalien lujuus- ja taipumisominaisuuksiin, rakenteiden syntytapoihin sekä energian säilymiseen • Integroidaan muiden oppiaineiden sisältöjen kanssa hyödyntäen monipuolisesti ajankohtaisia teemoja **S2 Suunnittelu (T1-T3, T5-T6, T8)** • Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana • Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja kokeillaan TVT- mahdollisuuksia suunnittelun pohjana • Tehdään kuvallisia suunnitelmia ja kaavoja sekä harjoitellaan teknistä piirtämistä • Suunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti. • Suunnitellaan oman työskentelyn työvaiheiden järjestys **S3 Kokeilu (T1-T5, T8)** • Kokeillaan ohjatusti kovia ja pehmeitä materiaaleja: puu, paperi, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, nahka, luonnon- ja kierrätysmateriaalit • Kokeillaan aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita: ○ pintakäsittely: kankaan kuvioin- ti ja painanta, viilaaminen, höyläämi- nen, maalaaminen, lakkaaminen, öljyäminen, petsaaminen, muovaaminen liitokset: esim. solmeilu, pujottelu, kudonta, lapaliitos, tappiliitos, kynteliitos, sormiliitos ○ robotiikkaan tutustuminen ○ kierrätys, korjaaminen ja uusiokäyttö

turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä (L3, L6) • Oppimistehtävät laaditaan niin, että kokonaisen työprosessin vaiheet ja niiden vaatima pitkäjänteisyys huomioidaan • Oppilaalla on oma aktiivinen rooli ideoinnissa sekä tuotteen ja valmistuksen suunnittelussa • Käytetään oikeita ja turvallisia työvälineitä sekä toimitaan turvallisesti eri työtiloissa **T6** Opastaa oppilasta käyttämään tieto – ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa (L5) • Hyödynnetään opittuja TVT-taitoja esim. piirto- ja suunnitteluohjelmia **T7** Ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia (L1, L4, L7) • Oppimistehtävän tavoitteet määritellään niin, että oppilas pystyy itse arvioimaan niiden toteutumista omassa käsityöprosessissaan • Käytetään itse- ja vertaisarviointia osana kokonaisarviointia • Kunnioitetaan ja huomioidaan jokaisen oppilaan erilaisuutta ja lähtötasoa • Eriyttäminen tapahtuu oppimistehtävän sisällä oppilaan tiedot ja taidot huomioiden **T8** Herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti (L1, L3, L7) • Ohjataan materiaalien taloudelliseen käyttöön Etsitään ympäristöstämme käyttökelpoisia materiaaleja, joita voidaan hyödyntää työskentelyssä (uusiokäyttö)	○ lankatyöt: aiemmin opittujen taitojen vahvistus ja täsmentäminen ○ ompelu: kaava/omat mitat, saumuriin tutustuminen • Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua ohjatusti. Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite • Perehdytään tarkemmin tavallisimpien työskentelyssä käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteisiin **S4 Tekeminen (T1-T3, T5)** • Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia • Tutustutaan johonkin ohjelmointialustaan tai -opetussarjaan esim. valmiit robotiikkasarjat **S5 Soveltaminen (T1-T2, T4-T5, T8)** • Sovelletaan kokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita, koneiden ja laitteiden käyttöä sekä testattuja materiaaleja omassa työssä tai teoksessa • Sovelletaan kokeiluja turvallisten työtapojen mukaan • Opetuksen peruskäsitteistöä syvennetään **S6 Dokumentointi ja arviointi (T1-T2, T6-T7)** • Käytetään TVT:n mahdollisuuksia ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana • Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia • Harjoitellaan työvaiheiden dokumentointia visuaalisesti ja sanallisesti Suunnitelma työvaiheineen ja kuva valmiista työstä tallennetaan oppilaan omaan kansioon

6.luokka

Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia, jotka sisältävät ajankohtaisia ja monipuolisia oppimistehtäviä eri vuosiluokille. Sisällöissä toteutetaan käsityöllisin keinoin erilaisten materiaalien ja työmenetelmien tuntemista, ymmärtämistä ja ennakkoluulotonta soveltamista, muissa oppi- aineissa ja oppimisympäristöissä opittua hyödyntäen.

Käsityön oppimistehtävien lähtökohtana ovat ILMAISU, MUOTO ja TEKNOLOGIA

- Ilmaisun tehtävänantoon voi liittyä esimerkiksi: elämys, tunne, aistit, leikit, pelit, kokemus, taide
- Muotoilun tehtävänantoon voi liittyä esimerkiksi: arjen, esineiden, luonnon- ja rakennetun ympäristön havainnointi uusien ideoiden kehittämiseksi
- Teknologian tehtävänantoon voi liittyä esimerkiksi: korostaa erityisesti esineen tai ilmiön toimintaperiaatteita ja siihen liittyvää tietoa ja soveltamista

Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 6	Käsityön opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 6

T1 Vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön (L1-L2)
• Työskentelyn lähtökohtana oppilaan omat ideat, yritys ja erehdys
• Ainakin yhden oppimistehtävän tulee painottua keksimiseen ja luovuuden käyttöön (esim. Tämä toimii -kilpailu)
 	
T2 Ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitse- maan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi (L1, L5)
• Työskennellään kokonaisen käsityöprosessin vaiheiden mukaisesti:
  ○ ideointi
  ○ kokeilu
  ○ suunnittelu
  ○ tekeminen
  ○ esittely
  ○ painottaen työsuunnitelmaa
 	
T3Opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai
-teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin (L2, L4, L5)
• Opettajan rooli suunnittelutaitojen ja valmistuksen ohjauksessa edelleen suuri, mutta oppilaan osuus kasvaa taitojen karttuessa
• Oppilas osaa valmistaa oman suunnitelman mukaisen tuotteen
 	
T4 Ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti (L4, L6)
• Opettajan laatimat oppimistehtävät ohjaavat tutkimaan, käyttämään ja yhdistämään entistä monipuolisemmin eri- laisia materiaaleja ja tekniikoita sekä kokeilemaan laitteita
• Oppilas käyttää asianmukaista termistöä
 	
T5Kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjännitteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä (L3, L6)
• Oppimistehtävät laaditaan niin, että kokonaisen työprosessin vaiheet ja niiden vaatima pitkäjänteisyys huomioidaan
• Oppilaalla on oma aktiivinen rooli ideoinnissa sekä tuotteen ja valmistuksen suunnittelussa
	S1 Ideointi (T1-T3, T5-T6, T8)
	• Lähtökohtana moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi
	• Yhdistetään tuotoksessa värejä, kuvioita, erilaisia pintoja, tyylejä ja muoto- ja
	• Sovelletaan materiaalien lujuus- ja taipumisominaisuuksiin, rakenteiden syntytapoihin sekä energian käyttöä osana ideointia
	• Integroidaan muiden oppiaineiden sisältöjen kanssa hyödyntäen monipuolisesti ajankohtaisia teemoja
	
	S2 Suunnittelu (T1-T3, T5-T6, T8)
	• Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana
	• Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja kokeillaan TVT-mahdollisuuksia suunnittelun pohjana
	• Tehdään kuvallisia suunnitelmia ja kaavoja sekä harjoitellaan teknistä piirtämistä (suurennos - pienennösmittakaava)
	• Suunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti
	• Suunnitellaan omaa työskentelyä varten työohje
	
	S3 Kokeilu (T1-T5, T8)
	• Kokeillaan ohjatusti kovia ja pehmeitä materiaaleja: puu, paperi, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, nahka,
	  luonnon- ja kierrätysmateriaalit
	• Kokeillaan aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
	  • poraaminen(pylväsporakone)
	  • koneellinen sahaaminen (esim. konelehtisaha)
	  • tietokonepohjainen 3D tuotesuunnitteluohjelma
	  • teknologiakasvatus (esim.

• Käytetään oikeita ja turvallisia työvälineitä vastuullisesti sekä toimitaan turvallisesti eri työtiloissa **T6**Opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa (L5) • Dokumentoidaan prosessin erivaiheet • Hyödynnetään opittuja TVT-taitoja esim. piirto- ja suunnitteluohjelmia **T7**Ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia (L1, L4, L7) • Oppimistehtävän tavoitteet määritellään niin, että oppilas pystyy itse arvioimaan niiden toteutumista omassa käsityöprosessissaan • Käytetään itse- ja vertaisarviointia osana kokonaisarviointia • Kunnioitetaan ja huomioidaan jokaisen oppilaan erilaisuutta ja lähtötasoa • Eriyttäminen tapahtuu oppimistehtävän sisällä oppilaan tiedot ja taidot huomioiden **T8**Herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti (L1, L3, L7) • Ohjataan materiaalien taloudelliseen käyttöön • Etsitään ympäristöstämme käyttökelpoisia materiaaleja, joita voidaan hyödyntää työskentelyssä(uusiokäyttö) Tutustutaan tuotteen elinkaareen	ompelukoneen ohjelmointi, piirilevyn tekeminen) • kolmiulotteinen rakenne • metallin muotoaminen (esim. kuumamuokkaus) • erilaiset kiinnittimet • lankatyöt: aiemmin opittujen taitojen vahvistaminen ja täydentäminen • Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua ohjatusti • Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite • Ymmärretään tavallisimpien työskentelyssä käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteet **S4 Tekeminen (T1-T3, T5)** • Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia • Kokeillaan jotakin ohjelmointialustaa tai -opetussarjaa esim. valmiita robotiikkasarjoja **S5 Soveltaminen (T1-T2, T4-T5, T8)** • Käytetään tarkoituksenmukaisesti kokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita ja testattuja materiaaleja • Hyödynnetään koneita ja laitteita tarkoituksenmukaisesti ja turvallisesti • Käytetään ja syvennetään käsityön peruskäsitteistöä **S6 Dokumentointi ja arviointi (T1-T2, T6-T7)** • Käytetään TVT:n mahdollisuuksia ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana • Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia • Dokumentoidaan työvaiheita visuaalisesti ja sanallisesti Suunnitelma, työohje ja kuva valmiista työstä tallennetaan oppilaan omaan kansioon

14.3.12.3. KÄSITYÖN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 3-6

Asianmukaiset ja turvalliset tilat, työvälineet, koneet, laitteet ja materiaalit muodostavat käsi- työn oppimista tukevan oppimisympäristön. Samalla ympäristö tukee käsityössä tarvittavan teknologian toimintaperiaatteiden ymmärtämistä. Tieto- ja viestintätekniikka tarjoaa mahdollisuuden käyttää erilaisia oppimateriaaleja, oppimisalustoja, piirto-ohjelmia, digitaalisten kuvien muokkausta sekä piirrosten ja mallien tekemistä oman ilmaisun ja suunnittelun tukena. Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja. Toiminnallista oppimista tuetaan tutkivan oppimisen projekteilla oppiainerajat ylittäen ja yhteis- työssä ulkopuolisten asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa. Kansalliseen ja kansainväliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön tutustutaan esimerkiksi virtuaalisesti sekä museo-, näyttely- ja kirjastokäynneillä. Näyttelyihin ja yrityksiin tehtävillä opintokäynneillä tuetaan ja vahvistetaan koulussa opittua ja käyntejä hyödynnetään oppimistehtävissä. Opetustilanteissa teknologioita ja verkkoympäristöjä käytetään monipuolisesti, vastuullisesti ja turvallisesti.

14.3.12.4. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI KÄSITYÖSSÄ VUOSILUOKILLA 3-6

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on ottaa huomioon oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet käsityön opiskeluun ja tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien oppimisympäristöjen, työtapojen ja oppimistehtävien valinnassa. Oppilasta tuetaan kehittämään käsityöllisiä taitojaan joustavasti itselleen sopivalla tavalla ja kannustetaan nauttimaan tekemisestään. Käsityössä tuetaan oppilaiden omia ratkaisuja sekä vahvistetaan uutta luovan tiedon rakentamista ja käyttöönottoa yksin tai yhdessä muiden kanssa. Ohjaukselle ja tuelle varataan riittävästi aikaa.

14.3.12.5. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI KÄSITYÖSSÄ VUOSILUOKILLA 3-6

Oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute on ohjaavaa ja kannustavaa, koko käsityöprosessia koskevaa. Eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä. Palautteen antamisessa korostetaan myönteisesti oppilaan kehittymistä ja kannustetaan osaamisen laajentamiseen ja syventämiseen. Keskeisten oppisisältöjen oppimisen ja omaksumisen rinnalla arvioidaan moni- puolisesti laaja-alaisen käsityötaidon ja -tiedon kehittymistä. Arviointikeskustelussa ja muussa palautteessa osoitetaan kehittämiskohde ja ohjataan kehittämään suoritusta. Oppilaat osallistuvat arviointiin ja heille tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia. Ryhmän työskentelyä ja tuotosta voidaan esitellä ja arvioida, jolloin oppilaat oppivat esiintymistä, asioiden selkeää ja jäsenneltyä esittämistä, toisten työskentelyn arvostamista ja rakentavaa palautteen antoa.
Käsityöoppiaineen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää käsityöoppiaineen valta- kunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä havainnoida koko- naista käsityön prosessia, monimateriaalisen tekemisen tapoja, työskentelyn sujuvuutta ja tuotosten laatua sekä muissa oppiaineissa opitun soveltamista.

14.3.12.6. KÄSITYÖN ARVIOINTIKRITEERIT 6. VUOSILUOKAN PÄÄTTEEKSI HYVÄÄ OSAAMISTA KUVAAVAA SANALLISTA ARVIOTA/ ARVOSANAA KAHDEKSAN VARTEN

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön	S1-S6		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksia osana itsearviointia.
T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi	S1-S6	Oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi	Oppilas osaa toteuttaa kokonaisen käsityöprosessin ja tehdä dokumentointia prosessin eri vaiheista.
T3 opastaa oppilasta	S1-S4	Tuotteen valmistaminen	Oppilas osaa valmistaa omaan tai

suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai - teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin			yhteiseen suunnitelmaansa perustuvan tuotteen tai teoksen, jossa on huomioitu esteettisyys ja toimivuus.
T4 ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti	S3, S5	Käsityössä käytettävien materiaalien ja valmistustekniikoiden valinta, yhdistäminen ja työstäminen	Oppilas valitsee, yhdistää ja käyttää tarkoituksenmukaisesti eri materiaaleja ja valmistus- tekniikoita. Oppilas tuntee ja osaa käyttää käsityön käsitteistöä.
T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä	S1-S5	Työskentelytaidot	Oppilas ottaa vastuuta omasta työstään ja toimii tavoitteellisesti. Oppilas osaa kuvata yksinkertaisten ja arkipäivään liittyvien laitteiden toimintaperiaatteita. Oppilas osaa käyttää asianmukaisia työvälineitä, koneita ja laitteita oikein, turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti.
T6 opastaa oppilasta käyttämään tieto – ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityö- prosessin dokumentoinnissa	S1, S2, S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen omassa työskentelyssä	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa ohjatusti käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.
T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia	S6	Oman ja muiden työn arviointi, vertaispalautteen antaminen	Oppilas osallistuu rakentavasti oman ja toisten työn ja työskentelyn arviointiin ja vertais- palautteen antamiseen
T8 herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti	S1-S3, S5	Kulutus- ja tuotanto- tapojen pohdinta	Oppilas osaa ilmaista, miten kulutus- ja tuotantotavat vaikuttavat tuotteen elinkaaren.

14.3.13. Liikunta

14.3.13.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

14.3.13.1.3. Kohti liikunnallista elämäntapaa

Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä. Liikunnan merkitys ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille on tutkitusti suuri. Tämä tekee liikunnallisen elämäntavan omaksumisen yksilön ja yhteiskunnan kannalta tavoiteltavaksi. Myönteisten liikuntakokemusten on osoitettu edistävän liikunnallisen elämäntavan omaksumista.

14.3.13.1.4. Kohti myönteistä keho suhdetta

Koululiikunnassa tutustutaan omaan kehoon ja opitaan suhtautumaan siihen myönteisesti. Oman kehon tuntemus ja arvostaminen sekä monipuoliset kehollisen ilmaisun kokemukset turvallisessa oppimisilmapiirissä antavat välineitä eheäksi ihmiseksi kasvamiseen.

14.3.13.1.5. Fyysinen aktiivisuus – vaihtoehto istuvalle elämäntavalle

Liikunnan ja fyysisen aktiivisuuden lisääminen ihmisten elämänkulussa on suuri haaste. Liikuntasuositusten mukaan monipuolista ja ikään sopivaa liikuntaa tulee olla 1-2 tuntia päivässä. Koululiikunta ei yksin pysty vastaamaan tähän vaan toiminnallisuutta ja liikettä tulee lisätä kaikkiin koulupäiviin, oppitunteihin, välitunteihin ja koulumatkoihin[178].
Koululiikunnassa tulee korostua fyysinen aktiivisuus ja fyysistä aktiivisuutta oppitunneilla voidaan lisätä esim. siten, että toiminta käynnistetään nopeasti eikä hyvin etenevää toimintaa keskeytetä toistuvasti ja oman vuoron odottamista sekä jonottamista vältetään.

14.3.13.1.6. Yhteisön jäsenenä yhdessä tehden

Liikuntatunneilla korostuu yhdessä tekeminen. Oppilaat osallistuvat ikä tasonsa mukaisesti yhteisen toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Myös hyvä oppimisilmapiiri rakentuu yhdessä työskentelyä edistävien taitojen varaan ja tunneilla harjoitellaankin elämässä tarvittavia yhteisön jäsenenä toimimisen taitoja.

14.3.13.1.7. Lähtökohtana tasa-arvo

Liikunnan avulla edistetään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä sekä tuetaan kulttuurien moninaisuutta. Yhdenvertaisessa ja turvallisessa oppimisilmapiirissä jokaisella oppilaalla on muiden kanssa yhtäläiset mahdollisuudet saada tukea oppimiseensa ja kasvaa omana itsenään sekä tulla tasavertaisesti huomioiduksi ja kuulluksi.

14.3.13.1.8. Turvallisuudesta ei ole vara tinkiä

Opetus on turvallista, ja se perustuu eri vuodenaikojen ja paikallisten olosuhteiden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Liikunnassa hyödynnetään koulun tiloja, lähiliikuntapaikkoja ja luontoa monipuolisesti. Oppilaita ohjataan ja sitoutetaan turvalliseen ja eettisesti kestävään toimintaan ja oppimisilmapiiriin.

14.3.13.1.9. Liikuntaan ja liikunnan avulla kasvaminen

Liikunnassa oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla. Liikkumaan kasvamisen osatekijöitä ovat oppilaiden ikä- ja kehitystason mukainen fyysisesti aktiivinen toiminta, motoristen perustaitojen oppiminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoitteleminen. Oppilaat saavat tietoja ja taitoja erilaisissa liikuntatilanteissa toimimiseen. Liikunnan avulla kasvamiseen kuuluu toisia kunnioittava vuorovaikutus, vastuullisuus, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen, tunteiden tunnistaminen ja säätely sekä myönteisen minäkäsityksen kehittyminen. Liikunta tarjoaa mahdollisuuksia iloon, keholliseen ilmaisuun, osallisuuteen, sosiaalisuuteen, rentoutumiseen, leikinomaiseen kisailuun ja ponnisteluun sekä toisten auttamiseen. Liikunnassa oppilas saa valmiuksia terveytensä edistämiseen.

14.3.13.1.10. ”Liikutaan yhdessä toimien ja taitoja harjoitellen.”

Vuosiluokilla 3-6 opetuksen pääpaino on motoristen perustaitojen vakiinnuttamisessa ja monipuolistamisessa sekä sosiaalisten taitojen vahvistamisessa. Monipuolinen ja vuorovaikutuksellinen opetus tukee taitojen oppimista, oppilaiden hyvinvointia, kasvua itsenäisyyteen ja osallisuuteen sekä luo valmiuksia liikunnalliseen elämäntapaan. Oppilaat osallistuvat kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun ja vastuulliseen toteuttamiseen.

---

[178] Liikkuva koulu -ideologiaa pyritään juurruttamaan osaksi koko Raahen kaikkien koulujen normaalia arkea

14.3.13.2. LIIKUNNAN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

3. luokka

<table>
<tr><th>Liikunnan opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 3</th><th>Liikunnan opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisällöt vuosi- luokalla 3</th></tr>
<tr><td colspan="2">Fyysinen toimintakyky</td></tr>
<tr><td>T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen. (L1, L3)</td><td rowspan="8">"Liikutaan yhdessä toimien ja taitoja harjoitellen"

S1
• Liikuntatunnit tulee olla fyysisesti aktiivisia
• Oppilaita tulee kannustaa harjoittelemaan parhaansa yrittäen
• Opetuksen pääpaino on motoristen perustaitojen vakiinnuttamisessa ja monipuolistamisessa liikkuen monipuolisesti eri oppimisympäristöissä eri vuodenaikoina.
• Opetuksessa käytetään monipuolisesti leikkejä, harjoitteita ja pelejä, jotka mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itsenäisyyden sekä ilmaisun ja esteettisyyden kokemuksia.
• Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin ja vesiliikunnan opetusta

A Havaintomotoriset taidot ja kehon hahmottaminen
Havaintomotoriset taidot:
• Taitoja, joiden avulla oppilas hahmottaa omaa kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan
• Tarjotaan oppilaalle vaihtelevan ympäristön, monipuolisten sisältöjen ja erilaisten välineiden avulla erilaisia aistiärsykkeitä.
• Esimerkkejä 3. luokalle soveltuvista havainto- ja ratkaisuntekotaitoja kehittävistä tehtävistä ja sisältöalueista:
  ○ suunnistusharjoituksia karttamerkkien ja erilaisten suunnistuskarttojen avulla
  ○ pallopelit ja -leikit
Kehon hahmotus:
• Kehon hahmottaminen edellyttää kehon ääriviivojen sekä kehon eri osien ja sen eri puolten tunnistamista, nimeä- mistä ja tahdonalaista liikuttamista.
• Opetuksessa täytyy olla riittävästi kehon hahmotusta ja kehon tuntemusta harjaannuttavia tehtäviä
• Esimerkkejä 3. luokalle soveltuvista kehon hahmotusta kehittävistä tehtävistä ja sisältöalueista:
  ○ Ilmaisuharjoitukset, rytmin mukaan liikkuminen, voimistelu- ja musiikkileikit
  ○ Vartalon jännityksen ja rentouden vaihteleminen erilaisissa tehtävissä
  ○ Liikkuminen eri tavoin erilaisin nopeuksin, erilaiset pujottelua ja väistämistä sisältävät tehtävät ja leikit
  ○ hippa- ym. ryhmäleikit
  ○ voimistelu telineillä ja ilman
  ○ nassikkapaini
  ○ vesiliikunta

B Motoriset perustaidot
• Motorisia perustaitoja; tasapaino-, liikkumis- ja välineen-</td></tr>
<tr><td>T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havainto- motorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja (L1, L3, L4)</td></tr>
<tr><td>T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä moni- puolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa. (L3)</td></tr>
<tr><td>T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittely- taitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa. (L3)</td></tr>
<tr><td>T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa. (L3)</td></tr>
<tr><td>T6 opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä. (L3)</td></tr>
<tr><td>T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla. (L3, L6, L7)</td></tr>
</table>

	käsittelytaitoja, harjoitetaan erilaisissa oppimisympäristöissä, monipuolisten liikuntamuotojen ja eri liikuntalajien avulla.
	
	Tasapaino taidot:
	• Harjoitetaan staattista tasapainoa (koukistaminen, ojentaminen, kiertäminen, venyttäminen) ja dynaamista tasa- painoa (kieriminen, pyöriminen, kääntyminen, heiluminen, pysähty- minen, väistäminen)
	• Esimerkkejä 3. luokalle soveltuvista tasapaino taitoja kehittävistä tehtävistä ja sisältöalueista:
	  ○ tasapainoilua telineillä
	  ○ aktiiviset liikkuvuusharjoitukset mielikuvia käyttäen
	  ○ liikkuminen, leikkiminen ja pelaaminen suksilla ja luisti- milla
	  ○ liukuminen, painon siirtäminen ja jarruttaminen suksilla ja luistimilla
	  ○ mäenlasku
	Liikkumistaidot:
	• Harjoitetaan liikkumistaitoja (kieriminen, ryömiminen, konttaaminen, kiipeäminen, käveleminen, juokseminen, hyp- peleminen, laukkaaminen ja uiminen)
	• Liikkumistaidot erilaisilla alustoilla, eri suuntiin, rytmin- vaihdoksilla, voimaa vaihdellen, yksin ja ryhmässä
	• Esimerkkejä 3. luokalle soveltuvista liikkumistaitoja kehittävistä tehtävistä ja sisältöalueista:
	  ○ liikkuminen ja leikkiminen vaihtelevassa metsämaas- tossa
	  ○ perinneleikit
	  ○ teline- ja temppuradat
	  ○ perusliikunta leikinomaisesti
	• musiikin mukaan liikkuminen ja tanssiliikunta
	Välineenkäsittelytaidot:
	• Harjoitetaan välineenkäsittelytaitoja (työntö, veto, vieritys, pyö- ritys, heitto, kiinniotto, potku, lyönti, pompotus ja kuljetus)
	• Silmä-käsi koordinaatiota harjoitellaan käsittelemällä eri- laisia välineitä, kahdella ja yhdellä kädellä, molemmin ja- loin ja eri suuntiin
	• Esimerkkejä 3. luokalle soveltuvista välineenkäsittelytaitoja ke- hittävistä tehtävistä ja sisältöalueista:
	  ○ Sovelletaan välineenkäsittelytaitoja peleissä ja lei- keissä.
	  ○ pienpelit
	  ○ välinevoimistelu
	
	C Fyysiset ominaisuudet
	• Runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa
	• Oman toimintakyvyn rajojen kokeilemista
	• Valitaan tehtäviä, joilla kehitetään nopeutta, liikkuvuutta, kes- tävyyttä ja voimaa.
	• Liikunnan opetuksessa tutustutaan myös oman toiminta- kyvyn arviointiin, ylläpitämiseen ja kehittämiseen.
	• Kestävyyttä harjaannutetaan juoksu- ja hippaleikeissä,

	pallopeleissä, maastossa liikuttaessa ja uinnissa. • Voimaa harjaannutetaan kuntopiiritehtävillä omaa kehon- painoa hyödyntäen ja leikkimielellä kamppaillen, hypyillä, heitoilla, mäenlaskulla ja -nousuilla. • Nopeutta harjaannutetaan juoksu- ja hippa- ja reaktioleikeillä, peleissä, viestikisailussa, erilaisilla hypyillä, loikilla ja heitoilla. Liikkuvuutta harjaannutetaan monipuolisella liikkumisella, aktiivisilla liikkuvuusharjoituksilla ja venytyksillä.
Sosiaalinen toimintakyky	
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen. (L2, L3, L6, L7)	**S2** Painopiste 3. luokan opetuksessa on sosiaalisten taitojen vahvistaminen • Opetukseen valitaan myönteistä yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon ja auttamaan muita. Harjoitellaan vastuun ottamista omasta toiminnasta, yhteisistä asioista ja säännöistä.
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista. (L2, L6, L7)	
Psyykkinen toimintakyky	
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja. (L1, L2, L3)	**S3** Harjoitellaan toimintaa, jossa opitaan ponnistelemaan pitkäjännitteisesti yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. • Yhteisillä tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. • Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä autetaan myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä.
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä. (L1, L2)	

4. luokka

- luokan liikunnan opetuksen tavoitteet ja sisällöt noudattavat 3. luokan opetussuunnitelmaa syventäen.
- Toisto määriä lisätään ja suoritusten kesto pitenee.
- Monipuolisten taitojen harjoittelussa kehitetään valmiuksia, joiden avulla voidaan edetä kohti lajitaitoja.
- Aloitetaan tutustuminen 5. luokalla suoritettavien move-mittausten liikkeisiin.

5.luokka

Liikunnan opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 5	**Liikunnan opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisällöt vuosiluokalla 5**
Fyysinen toimintakyky	
T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeile- maan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen. (L1, L3)	**"Liikutaan yhdessä toimien ja taitoja harjoitellen"** **S1** • Liikuntatunnit tulee olla fyysisesti aktiivisia • Oppilaita tulee kannustaa harjoittelemaan parhaansa yrittäen • Opetuksen pääpaino on motoristen perustaitojen
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään	

ja ympäristöään aisti- en avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja (L1, L3, L4)	vakiinnuttamisessa ja monipuolistamisessa liikkuen monipuolisesti eri oppimisympäristöissä eri vuodenaikoina. • Eri taitoja harjoitellaan liikuntalajien ja niiden monipuolisten sovellusten avulla. o Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan uusiin ja erilaisiin liikunnanharrastusmahdollisuuksiin, esim. ▪ seinäkiipeily ▪ melonta, soutu, purjehdus ▪ kuntonyrkkeily ▪ keilaus Opetuksessa käytetään monipuolisesti leikkejä, harjoitteita ja pelejä, jotka mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itsenäisyyden sekä ilmaisun ja esteettisyyden kokemuksia. o Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin ja vesiliikunnan opetusta.
T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa.	
T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa ti- lanteissa. (L3)	
T5 kannustaa ja ohjata oppi- lasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä omi- naisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voi- maa. (L3)	**A Havaintomotoriset taidot ja kehon hahmottaminen** **Havaintomotoriset taidot:** o Taitoja, joiden avulla oppilas hahmottaa omaa kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan o Tarjotaan oppilaalle vaihtelevan ympäristön, monipuolisten sisältöjen ja erilaisten välineiden avulla erilaisia aistiärsykkeitä. o Esimerkkejä 5. luokalle soveltuvista havainto- ja ratkaisuntekotaitoja kehittävistä tehtävistä ja sisältöalueista: ▪ suunnistusharjoituksia ja -ratoja erilaisten suunnistuskarttojen avulla ▪ pallopelit ja -leikit
T6 opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä. (L3)	
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla. (L3, L6, L7)	**Kehon hahmotus:** o Kehon hahmottaminen edellyttää kehon ääriviivojen sekä kehon eri osien ja sen eri puolten tunnistamista, nimeämistä ja tahdonalaista liikuttamista. o Opetuksessa täytyy olla riittävästi kehon hahmotusta ja kehon tuntemusta harjaannuttavia tehtäviä o Esimerkkejä 5. luokalle soveltuvista kehon hahmotusta kehittävistä tehtävistä ja sisältö- alueista: ▪ Ilmaisu- ja improvisointiharjoitukset ▪ rytmi- ja voimisteluharjoitukset ▪ Vartalon jännityksen ja rentouden vaihteleminen erilaisissa tehtävissä ▪ hippa- ym. ryhmäleikit ▪ voimistelu telineillä ja ilman ▪ koulupaini ▪ vesiliikunta **B Motoriset perustaidot**

	○ Motorisia perustaitoja; tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja, harjoitetaan erilaisissa oppimisympäristöissä, monipuolisten liikunta- muotojen ja eri liikuntalajien avulla. **Tasapaino taidot:** Harjoitetaan staattista tasapainoa (koukistaminen, ojentaminen, kiertäminen, venyttäminen) ja dynaamista tasapainoa (kieriminen, pyöriminen, kääntyminen, heiluminen, pysähtyminen, väistäminen) ○ Esimerkkejä 5. luokalle soveltuvista tasapaino- taitoja kehittävistä tehtävistä ja sisältöalueista: ▪ tasapainoilua telineillä ▪ aktiiviset liikkuvuusharjoitukset mieli- kuvia käyttäen ▪ monipuolisia harjoituksia ja pelejä luistimilla ja suksilla ▪ hiihtomaaharjoittelu ○ **Liikkumistaidot:** ○ Harjoitetaan liikkumistaitoja (kieriminen, ryömiminen, konttaaminen, kiipeäminen, kävelemi-nen, juokseminen, hyppeleminen, laukkaaminen ja uiminen) ○ Liikkumistaidot erilaisilla alustoilla, eri suuntiin, rytminvaihdoksilla, voimaa vaihdellen, yksin ja ryhmässä ○ Esimerkkejä 5. luokalle soveltuvista liikkumis- taitoja kehittävistä tehtävistä ja sisältöalueista: ▪ liikkuminen, retkeily ja seikkailu vaihtelevassa maastossa ▪ perinneleikit ▪ teline- ja temppuradat ▪ perusliikunta ▪ musiikkiliikunta ja tanssi ▪ tanokeharjoitukset ○ **Välineenkäsittelytaidot:** ○ Harjoitetaan välineenkäsittelytaitoja (työntö, veto, vieritys, pyöritys, heitto, kiinniotto, potku, lyönti, pompotus ja kuljetus) ○ Silmä-käsi koordinaatiota harjoitellaan käsittelemällä erilaisia välineitä, kahdella ja yhdellä kädellä, molemmin jaloin ja eri suuntiin ○ Esimerkkejä 5. luokalle soveltuvista välineenkäsittelytaitoja kehittävistä tehtävistä ja sisältö- alueista: ▪ Välineenkäsittelyharjoitukset ▪ yleisurheilu ▪ pienpelit ja viitepelit ▪ välinevoimistelu **C Fyysiset ominaisuudet**

	○ Runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa ○ Oman toimintakyvyn rajojen kokeilemista ○ Valitaan tehtäviä, joilla kehitetään nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa. Liikunnan opetuksessa ohjataan arvioimaan omaa toimintakykyä. ○ Kestävyyttä harjaannutetaan mm. ▪ juoksu- ja hippaleikeissä, intervalliharjoituksilla ▪ rauhallisilla pitkäkestoisilla lenkeillä ▪ pallopeleissä ▪ maastossa liikuttaessa ja uinnissa ○ Voimaa harjaannutetaan mm. ▪ kuntopiiritehtävillä omaa kehon painoa hyödyntäen ja leikkimielellä kamppaillen ▪ hypyillä, heitoilla ▪ mäenlaskulla ja –nousuilla ▪ tehtäviä voi helpottaa voimakuminauhoilla ○ Nopeutta harjaannutetaan mm. ▪ juoksu- ja hippa- ja reaktioleikeillä ▪ peleissä, viestikisailussa ▪ erilaisilla hypyillä, loikilla ja heitoilla. ○ Liikkuvuutta harjaannutetaan mm. ▪ monipuolisella liikkumisella ▪ aktiivisilla liikkuvuusharjoituksilla ja venytyksillä. ○ Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move! :n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 5. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.
Sosiaalinen toimintakyky	
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen. (L2, L3, L6, L7)	**S2** ○ Painopiste 5. luokan opetuksessa on sosiaalisten taitojen vahvistaminen ○ Opetukseen valitaan myönteistä yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon ja auttamaan muita. Harjoitellaan vastuun ottamista omasta toiminnasta, yhteisistä asioista ja säännöistä.
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista. (L2, L6, L7)	
Psyykkinen toimintakyky	
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja. (L1, L2, L3)	**S3** ○ Harjoitellaan toimintaa, jossa opitaan ponnistelemaan pitkäjännitteisesti yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi.
T11 huolehtia siitä, että oppilaat	

saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä. (L1, L2)	Suunnittelu- ja keksimistehtävillä annetaan oppilaalle vastuuta. Esim. ▪ suunnistusratojen tekeminen pienemmille oppilaille ▪ alkuverryttelyn pitäminen pareittain ▪ voimistelu- ja tanssiesitysten suunnittelu ○ Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä autetaan myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä.

6.luokka

- luokan liikunnan opetuksen tavoitteet ja sisällöt noudattavat 5. luokan opetussuunnitelmaa syventäen.
- Uinnin opetukseen sisällytetään myös vesipelastusta.
- Monipuolisten taitojen harjoittelussa kehitetään lajitaitoja ja annetaan valmiuksia niiden harrastamiseen.
- Kannustetaan omatoimiseen liikkumiseen.
- Harjoitellaan 5. ja 8. luokalla suoritettavien move-mittausten liikkeitä.

LIIKUNTA OPS 3-6 LUOKILLE **”LIIKUTAAN YHDESSÄ TOIMIEN JA TAITOJA HARJOITELLEN”**

LIIKUNNAN TAVOITTEET 3-6 LUOKILLE

OPPIA LIIKKUMAAN

S1 FYYSINEN TOIMINTAKYKY

MOTORISET PERUSTAIDOT

-motoristen perustaitojen vakiinnuttaminen ja monipuolistaminen

TASAPAINOTAIDOT	VÄLINEEN KÄSITTELYTAIDOT	LIIKKUMISTAIDOT
STAATTINEN: - koukistaminen - ojentaminen - kiertäminen - venyttäminen - pää alaspäin asennot DYNAAMINEN: - kieriminen - pyöriminen - kääntyminen - heiluminen - pysähtyminen - väistyminen	- heittäminen - kiinniotto - pompotus - kuljetus - vierittäminen - potku - lyönti - työntäminen - vetäminen	- kävely - juoksu - hyppääminen - loikkiminen - kiipeäminen - liukuminen - laukkaaminen - kinkkaaminen

HAVAINTOMOTORISETTAIDOT

- aistielinten vastaanottokyvyn kehittäminen
- lapsen käsitys itsestä, omasta kehosta ja sen puolista
- kykyä havainnoida ympäristöä; suuntia, tilaa, aikaa
- erilaisiin liikuntatilanteisiin sopivien ratkaisujen tekeminen

FYYSISET OMINAISUUDET

NOPEUS

LIIKKUVUUS

KESTÄVYYS

VOIMA

- Omien fyysisten ominaisuuksien arvioiminen, ylläpitäminen ja kehittäminen
- runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa

OPPIMISYMPÄRISTÖT

TAITOJEN VAHVISTAMINEN JA SOVELTAMINEN MONIPUOLISESTI:
- eri oppimisympäristöissä
- eri tilanteissa
- eri vuodenaikoina
- monipuolisten liikuntamuotojen ja eri liikuntalajien avulla

KENTTÄ	MAASTO	SALI	VESI	LUMI	JÄÄ

JA LIIKUNNAN AVULLA

S2 SOSIAALINEN TOIMINTAKYKY

VUOROVAIKUTUS- JA TYÖSKENTELYTAIDOT:

- yhdessä työskentelyn taidot kaikkien kanssa
- oman toiminnan ja tunneilmaisun säätely toiset huomioon ottaen
- toimiminen reilun pelin periaatteiden mukaan
- vastuun ottaminen omasta toiminnasta, yhteisistä oppimistilanteista ja säännöistä
- toisten auttaminen

S3 PSYYKKINEN TOIMINTAKYKY

MYÖNTEISTEN KOKEMUSTEN SAAMINEN OMASTA KEHOSTA, PÄTEVYYDESTÄ JA YHTEISÖLLISYYDESTÄ:

-myönteisten tunteiden kokeminen, ilo ja virkistys

-pätevyyden ja myönteisen minäkuvan vahvistaminen

-vastuu omasta toiminnasta

-itsenäisen työskentelyn taitojen vahvistaminen

-pitkäjänteinen ponnistelu tavoitteiden saavuttamiseksi

- oppilaat osallistuvat kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun ja vastuulliseen toteuttamiseen

TURVALLINEN JA ASIALLINEN TOIMINTA LIIKUNTATUNNEILLA:

- liikuntaan liittyvät toimintatavat
- asianmukainen liikuntavarustus
- henkilökohtaisesta hygieniasta huolehtiminen
- turvallinen liikennekäyttäytyminen

LIIKUNNALLINEN ELÄMÄNTAPA

- Liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen liittyvien tarpeellisten tietojen opettaminen
- Monipuolinen ja vuorovaikutuksellinen opetus, joka tukee taitojen oppimista, oppilaiden hyvinvointia, kasvua itsenäisyyteen ja osallisuuteen sekä luo valmiuksia liikunnalliseen elämäntapaan

14.3.13.3. LIIKUNNAN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 3-6

Turvalliset ja monipuoliset oppimisympäristöt

Liikkuminen monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä on erinomaista taitoharjoittelua ja palvelee liikunnan tehtävän ja tavoitteiden saavuttamista. Liikunnanopetus toteutetaan opettamalla turvallisesti ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä sisä- ja ulkotiloissa oppilaita osallistaen.

Liikunnan opetuksessa otetaan huomioon vuodenajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla. Raahessa mahdollisuuksien mukaan hyödynnetään ympäröivää luontoa, kuten meri ja metsä ja olemassa olevia liikuntatiloja, kuten jäähalli, uimahalli, pallohalli ja kentät. Tehdään yhteistyötä paikallisesti eri tahojen kesken: liikuntatoimi, urheiluseurat, yhteisöt sekä koulut keskenään. Koulun ulkopuolisille liikunta- paikoille siirtymisessä edistetään turvallista liikennekäyttäytymistä. Liikunnan oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeisistä työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnassa on oppituntien toiminnallisuus.

Vuorovaikutus

Opetuksen yhteydessä korostetaan yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja, kannustavaa vuorovaikutusta ja toisten auttamista sekä henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa.

Sosiaalisuuden opettamista, arjen hallinnan harjoittelua sekä yhteisöön kuulumisen tunnetta opetellaan mm. pitämällä yllä Raahen koulujenvälisten urheilukilpailujen järjestämisen perinnettä. Monipuolisen laji kirjon avulla tarjotaan mahdollisimman monelle oppilaalle mahdollisuus koulun joukkueeseen osallistumista.

Opetustyylit ja työtavat

Opetuksen yhteydessä korostetaan fyysistä aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja. (1) Opetustyylejä tulee säännöllisesti vaihdella ja pyrkiä käyttämään myös oppilaslähtöisiä, oppilaan osallisuutta lisääviä työtapoja (esim. pariohjausta, ongelmanratkaisua tai erilaisten ratkaisujen tuottamista).

Jotta fyysinen aktiivisuus toteutuu, tulee työtavat olla kaikkia oppilaita osallistavia: tekemistä ja toimintaa (seisomisen ja jonottamisen sijaan). Mikäli mittaamista liikuntatunneilla tehdään, se tulee tehdä positiivisessa ja turvallisessa ilmapiirissä ja tehokkaasti niin, että kaikilla oppilailla on koko ajan aktiivista toimintaa. Tulosten avulla tuetaan oppilaan henkilökohtaista kehitystä.

Oppilaiden ryhmittely

Liikunnan opetusryhmät tulee muodostaa siten, että oppitunnit ovat turvallisia ja opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet.

Opettajan tehtävänä on luoda edellytyksiä oppilaiden väliselle yhteistyölle liikuntatunneilla. Opettajan tulee miettiä ryhmien muodostamistavat niin, ettei se aiheuta oppilaiden keskinäistä vertailua. Pienryhmätyöskentely on suositeltavaa, sillä se vastaa oppilaiden perustarpeisiin.
Eriytetyt, yksilölliset ja vaihtelevat haasteet edistävät osaltaan oppilaiden pätevyyden kokemista ja motivaatiota liikuntatunnilla.

Liikuntateknologian hyödyntäminen liikunnanopetuksessa
Liikuntateknologian hyödyntämisellä tuetaan liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamista. (2) Esimerkkejä vuosiluokille 3-6 sopivista teknologian tarjoamista mahdollisuuksista:
Tämä on monipuolisten liikuntataitojen oppimisen aikaa. Alkuopetuksessa aloitettua fyysisen aktiivisuuden ylläpitoa ja siihen edelleen opettamista jatketaan. Teknologia voi toimia innostavassa roolissa, kun esimerkiksi

taitoharjoittelussa liikesuoritusten videointia käytetään oppimisen apuna. Esimerkiksi sydän- ja verenkiertoelimistön toimintaan tutustuminen sykemittarin avulla palvelee myös yli oppiainerajojen tapahtuvaa integraatiota.

14.3.13.4. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI LIIKUNNASSA VUOSILUOKILLA 3-6

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki

Liikunta poikkeaa muista oppiaineista siinä, että kehollisuus on näkyvästi läsnä oppitunneilla. Oppilaan osaaminen tai osaamattomuus on kaikkien havaittavissa ja arvioitavissa. Ohjauksen ja tuen tärkein ominaispiirre liikunnassa on sosiaalisten ja psyykkisten tekijöiden korostuminen.

Toiminnan tulee antaa kaikille oppilaille mahdollisuus onnistumiseen ja osallistumiseen sekä tukea hyvinvoinnin kannalta riittävää toimintakykyä. Opetuksessa on keskeistä oppilaiden yksilöllisyyden huomioon ottaminen, turvallinen työskentelyilmapiiri sekä organisoinnin ja opetus- viestinnän selkeys. Kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri luo pohjan eriyttävälle ja yksilölliset tarpeet huomioivalle opetukselle. Psyykkisesti ja sosiaalisesti turvallisessa ilmapiirissä jokainen oppilas uskaltaa osallistua toimintaan omista lähtökohdistaan ja saa myönteistä palautetta yksilöllisestä edistymisestään.

Vuosiluokilla 3-6 kiinnitetään huomiota sellaisten perustaitojen hallintaan, joilla on merkitystä yhteiseen toimintaan osallistumisessa.

Kolmiportainen tuki liikunnassa:

Yleinen tuki
Liikunnassa oppilasta voidaan tukea muuntelemalla:

- opiskelun laajuutta, syvyyttä ja etenemisnopeutta
- sisältöjä; annetaan eritasoisia tehtäviä
- välineitä; helpotetut välineet, kuten erikokoiset pallot, matalammat esteet
- oppimisympäristöä
- opetusmenetelmiä, työtapoja
- opetusviestintää
- oppilaiden ryhmittelyä
- harjoitteluun käytettävissä olevaa aikaa, matkaa ja nopeutta

Fyysisiä oppimaan oppimisen taitoja tuetaan auttamalla oppilasta kiinnittämään huomiota liikkumisen kannalta oleellisiin asioihin:

- suorituksia sanallistamalla
- ohjausta visualisoimalla
- avustamalla oppilasta käsin tai apuvälineen avulla
- antamalla oppilaalle tiedollista ohjausta

Arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia mahdollisuuksia osaamisen näyttämiseen.

Tukimuotoina liikunnassa voidaan käyttää myös tukiopetusta, osa-aikaista erityisopetusta, samanaikaisopettajaa, koulunkäynnin ohjaajaa ja liikunnallista kerho työtä.

Fyysisten tavoitteiden saavuttamisessa liikunta-aktiivisuus on olennaista. Liikunta-aktiivisuus edistää liikuntataitoja ja taidot vastaavasti aktiivisuutta. Oppilas, jonka tuen tarpeet liikunnassa johtuvat vähäisestä fyysisestä aktiivisuudesta ja heikosta fyysisestä toimintakyvystä, hyötyvät kaikenlaisesta fyysisesti aktiivisesta toiminnasta; (omin lihasvoimin kuljettu koulumatka, fyysisesti aktiiviset välitunnit sekä kaikenlaiseen fyysisesti aktiiviseen toimintaan osallistuminen). Näiden oppilaiden kohdalla yhteistyö kodin kanssa on ensiarvoisen tärkeää.

Tehostettu tuki
Jos oppilaalla on monia tukimuotoja käytössä ja ne ovat pysyviä, mutta yleisopetuksen tavoitteet toteutuvat, hänet siirretään tehostettuun tukeen ja tehdään oppimissuunnitelma liikuntaan.

Erityinen tuki
Mikäli tukitoimet eivät ole riittäviä ja oppilas ei saavuta yleisopetuksen tavoitteita, hänet siirretään erityisen tuen piiriin ja liikuntaan tehdään hänelle HOJKS.

14.3.13.5. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI LIIKUNNASSA VUOSILUOKILLA 3-6

Oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla tuetaan monipuolisella, kannustavalla ja ohjaavalla palautteella ja arvioinnilla. Ne tukevat oppilaiden myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön oppilaan oppimisesta ja työskentelystä.

Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet sekä kehittymis- tarpeet ja tuetaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Arviointi toteutetaan oppilaan toimintaa ja työskentelyä havainnoimalla. Liikunnan arviointi perustuu fyysisen-, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arvioinnin kohteina ovat oppiminen (tavoitteet 2-6) ja työskentely (tavoitteet 1 ja 7-10), joten fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Move! -mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina. Oppilaita ohjataan itsearviointiin.

Liikunnan sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää liikunnan valtakunnallisia arviointikriteereitä.

14.3.13.6. LIIKUNNAN ARVOSANAN MUODOSTUMINEN:

- 50% arvosanasta muodostuu oppimisesta, (eli tavoitteiden 2-6 mukaisesta edistymisestä)
- 50% arvosanasta muodostuu työskentelystä liikuntatunnilla (tavoitteet 1 ja 7-10)

Oppiminen (50%): tavoitteet 2-6, jotka pitävät sisällään:
- liikuntataitoja:
  - havaintomotoriikkaa (T2)
  - tasapaino ja liikkumistaitoja (T3)
  - välineenkäsittelytaitoja (T4) monipuolisesti eri ympäristöissä eri vuodenaikoina
  - uima- ja vesipelastustaidot (T6)
- fyysisten ominaisuuksien (voima, nopeus, kestävyys ja liikkuvuus) arviointia, ylläpitoa ja kehittämistä (T5)

Oppilaan osaamisen tason määrittely tavoiteltavissa taidoissa:
- ei osaa lainkaan (4)
- osaa hyvin heikosti (5)
- onnistuu joskus (6)
- onnistuu silloin tällöin (7)
- onnistuu yleensä (8)
- onnistuu melkein aina (9)
- onnistuu aina (10)

(T5): Osaaminen on hyvää eli 8, kun oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta, liikkuvuutta ja kestävyyttä.

Työskentely (50%): tavoitteet 1 sekä 7-10, jotka pitävät sisällään:
- aktiivinen työskentely tunnilla, mm. kokeilemalla erilaisia liikuntamuotoja parhaansa yrittäen (T1)

- turvallinen ja asiallinen toiminta tunneilla (T7)
- rakentava vuorovaikutus ja yhteistyö (T8)
- vastuullinen toiminta tunneilla (T9, T10)

Yhteinen arviointiskaala tavoitteiden mukaiseen edistymiseen:
- edistyy suurimmassa omassa määriteltyjä tavoitteita (8)
- edistyy kaikissa tavoitteissa (9)
- edistyy poikkeuksellisen paljon kaikissa määritellyissä tavoitteissa (10)

Arviointimenetelmiä kannattaa käyttää monipuolisesti:
- päiväkirja, opettajan vihko
- testit ja kuntokortit
- esitykset ja näytökset
- kotitehtävät
- liikuntapäiväkirja
- liikunta / kunto-ohjelma
- itsearviointi (lomake)
- arviointikeskustelut
- poissaolo ja varuste seuranta
- aktiivisuuden seuranta mittarilla

14.3.13.7. OPPIAINEEN ARVIOINTIKRITEERIT 6. VUOSILUOKAN PÄÄTTEEKSI HYVÄÄ OSAAMISTA KUVAAVAA SANALLISTA ARVIOTA/ ARVOSANAA KAHDEKSAN VARTEN

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet op-piaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Fyysinen toimintakyky			
T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen.	S1	Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntatehtäviä.
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja.	S1	Ratkaisujen teko eri-lasissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.
T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa.	S1	Motoristen perustaitojen (tasapaino- ja liikkumistaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa tasapainoilla ja liikkua erilaisissa oppimisympäristöissä.
T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa.	S1	Motoristen perustaitojen (välineenkäsittely- taidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käsitellä erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä.

T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.	S1	Fyysisten ominaisuuksien harjoittaminen	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja harjoittaa nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa
T6 opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä	S1	Uima- ja pelastautumistaidot	Oppilas on perusuimataitoinen (Osaa uida 50 metriä kahta uinti tapaa käyttäen ja sukeltaa 5 metriä pinnan alla).
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla.	S1	Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimi maan turvallisesti ja asiallisesti.
Sosiaalinen toimintakyky			
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	S2	Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	S2	Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppimistilanteissa.
Psyykkinen toimintakyky			
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja.	S3	Työskentelytaidot	Oppilas osaa yleensä työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä.	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

14.3.14. Oppilaanohjaus

Vuosiluokilla 3-6 oppilaanohjaus toteutuu pääasiassa eri oppiaineiden opetuksen ja koulun muun toiminnan yhteydessä. Oppilaanohjaukseen voidaan myös varata oppitunteja opetus- suunnitelmassa päätettävällä tavalla. Oppilaanohjauksesta vastaa luokanopettaja yhdessä muiden opettajien kanssa. Oppimisympäristönä oman kouluyhteisön ja lähiympäristön lisäksi voivat toimia lähiseudun yritykset ja muut yhteistyö tahot.

Oppilaanohjauksella tuetaan oppilaita opiskelustrategioidensa tunnistamisessa ja kehittämisessä, vahvistetaan kykyä asettaa itselle tavoitteita ja arvioida tavoitteiden saavuttamista sekä edistetään oppimaan oppimisen

taitojen kehittymistä. Ohjaus auttaa oppilaita omaksumaan erilaisia opiskelussa tarvittavia oppimisen, työskentelyn, tiedon omaksumisen sekä tiedonhallinnan taito- ja menetelmiä, tunnistamaan oppiaineiden ominaispiirteitä sekä valitsemaan kuhunkin oppi- aineeseen soveltuvia opiskelumenetelmiä. Edellä mainittuja taitoja ovat mm. kokeisiin lukeminen, kotitehtävistä huolehtiminen, erilaiset lukutekniikat ja oman oppimistyylin tunnistaminen. Ohjauksella tuetaan sosiaalisten taitojen ja ryhmässä toimimisen taitojen kehittymistä. Ohjauksessa huomioidaan oppilaiden erilaisuus.

Oppilaanohjauksen tuella oppilaat kehittävät elämässä tarvittavia taitoja ja vahvistavat myönteistä käsitystä itsestään oppijana. Oppilaita ohjataan tunnistamaan ja arvostamaan sekä omia että toisten vahvuuksia, kykyjä ja taitoja. Heitä tuetaan ottamaan vastuuta elämästään, opiskelustaan, valinnoistaan sekä toiminnastaan ryhmän ja lähiyhteisönsä aktiivisena jäsenenä ja toimi- jana. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia osallisuuteen ja vaikuttamiseen omassa kouluyhteisössä ja lähiympäristössä, jolloin heidän käsityksensä yhteiskunnallisista vaikutusmahdollisuuksista alkaa muotoutua.

Oppilaanohjauksen kautta oppilaat tutustuvat lähiseudun ammatteihin, työpaikkoihin ja elinkeinoelämään. Mahdollisten tutustumiskäyntien ja vierailujen yhtenä tehtävänä on esitellä oppilaille työelämää, yrittäjyyttä ja erilaisia ammatteja. Niillä myös edistetään oppilaiden ammatillisen kiinnostuksen heräämistä. Luokilla 5-6 voidaan toteuttaa teemapäivä, jolloin tutustutaan erilaisiin työpaikkoihin esim. päivä huoltajan tai tutun työpaikalla.

Oppilaanohjaus tukee oppilaita ja huoltajia opiskeluun liittyvässä tiedonsaannissa ja valinnoissa. Heille järjestetään mahdollisuuksia henkilökohtaiseen ohjauskeskusteluun oppilaan opiskelun ja valintojen tukemiseksi sekä erilaisissa oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvissä kysymyksissä. Raahessa toteutetaan mm. vanhempainvartteja, lapset puheeksi -keskusteluja ja arviointikeskusteluja, joissa oppilas voi olla mukana.

14.3.14.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys sekä oppilaan, koulun että yhteiskunnan näkökulmasta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo. Oppilaanohjauksella edistetään oppilaan koulutyön onnis- tumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaan kasvua ja kehitystä siten, että oppilas pystyy kehittämään opiskeluvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilasta tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tule- vaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Ohjauksen avulla oppilas oppii tiedostamaan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilasta kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakkokäsityksiään ja tekemään valintansa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muu- toksista.

Oppilaanohjaus yhdistää koulua yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeuden- mukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Oppilaanohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaltaan osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Vuosiluokilla 3-6 oppilaanohjaus toteutuu pääasiassa eri oppiaineiden opetuksen ja koulun muun toiminnan yhteydessä. Oppilaanohjaukseen voidaan myös varata oppitunteja opetus- suunnitelmassa päätettävällä tavalla. Oppilaanohjauksesta vastaa luokanopettaja yhdessä muiden opettajien kanssa. Oppimisympäristönä oman kouluyhteisön ja lähiympäristön lisäksi voivat toimia lähiseudun yritykset ja muut yhteistyö tahot.

Oppilaanohjauksella tuetaan oppilaita opiskelustrategioidensa tunnistamisessa ja kehittämisessä, vahvistetaan kykyä asettaa itselle tavoitteita ja arvioida tavoitteiden saavuttamista sekä edistetään oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä. Ohjaus auttaa oppilaita omaksumaan erilaisia opiskelussa tarvittavia oppimisen, työskentelyn, tiedon omaksumisen sekä tiedonhallinnan taito- ja menetelmiä, tunnistamaan oppiaineiden ominaispiirteitä sekä valitsemaan kuhunkin oppi- aineeseen soveltuvia opiskelumenetelmiä. Ohjauksella tuetaan sosiaalisten taitojen ja ryhmässä toimimisen taitojen kehittymistä.

Oppilaanohjauksen tuella oppilaat kehittävät elämässä tarvittavia taitoja ja vahvistavat myönteistä käsitystä itsestään oppijana. Oppilaita ohjataan tunnistamaan ja arvostamaan sekä omia että toisten vahvuuksia, kykyjä ja taitoja. Heitä tuetaan ottamaan vastuuta elämästään, opiskelustaan, valinnoistaan sekä toiminnastaan ryhmän ja lähiyhteisönsä aktiivisena jäsenenä ja toimi- jana. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia osallisuuteen ja vaikuttamiseen omassa kouluyhteisössä ja lähiympäristössä, jolloin heidän käsityksensä yhteiskunnallisista vaikutusmahdollisuuksista alkaa muotoutua.

Oppilaanohjauksen kautta oppilaat tutustuvat lähiseudun ammatteihin, työpaikkoihin ja elinkeinoelämään. Mahdollisten tutustumiskäyntien ja vierailujen yhtenä tehtävänä on esitellä oppilaille työelämää, yrittäjyyttä ja erilaisia ammatteja. Niillä myös edistetään oppilaiden ammatillisen kiinnostuksen heräämistä.

Oppilaanohjaus tukee oppilaita ja huoltajia opiskeluun liittyvässä tiedonsaannissa ja valinnoissa. Heille järjestetään mahdollisuuksia henkilökohtaiseen ohjauskeskusteluun oppilaan opiskelun ja valintojen tukemiseksi sekä erilaisissa oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvissä kysymyksissä.

15. VUOSILUOKAT 7-9

15.1. Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe, vuosiluokkien 7-9 tehtävä sekä siirtymävaihe toiselle asteelle

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

15.1.1. Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe

Siirtyminen kuudennelta seitsemännelle luokalle edellyttää koulun tai koulujen henkilöstön suunnitelmallista yhteistyötä, opetuksen kannalta tarpeellisen tiedon siirtämistä sekä oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen tuntemista. Tiedonsiirtopalavereissa on mukana vähintään luokanopettaja, opinto-ohjaaja, koulukuraattori ja erityisopettaja sekä ala- että yläkoululta. Tarvittaessa mukana voi olla muita asiantuntijoita. Siirtymävaiheen toimenpiteet on kirjattu asiakirjaan Nivelvaihesuunnitelma 6.-7.-luokille. Kodin ja koulun välisen vuoro- vaikutuksen merkitys korostuu siirtymävaiheessa. Huoltajille ja luokanopettajille tehdään nivel- vaihekysely Wilmassa. Siirtymä tarkoittaa oppilaille usein uuteen ryhmään sopeutumista, uusiin opettajiin ja ympäristöön tutustumista. Koulun tehtävä on huolehtia, että myös näillä vuosi- luokilla työskentelytavat ja arviointikäytännöt ovat oppilaiden ikäkauteen ja edellytyksiin soveltuvia. Tärkeää on, että kotona ja koulussa huolehditaan myös oppilaiden mahdollisuudesta tuntea olonsa turvalliseksi samalla kun heitä rohkaistaan uusien asioiden kohtaamiseen. Monet tulevaisuuteen vaikuttavat valinnat tulevat ajankohtaisiksi. Oppilaita tiedotetaan erikoisluokka- mahdollisuuksista sekä JOPO-luokalle hakemisesta. Oppilaiden kuunteleminen ja arvostaminen sekä heidän osallisuutensa omista asioista ja valinnoista päättämiseen on tärkeää. Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä.

15.1.2. Vuosiluokat 7-9: Yhteisön jäsenenä kasvaminen

Vuosiluokkien 7-9 erityisenä tehtävänä on ohjata ja tukea oppilaita näiden voimakkaiden kehitysvuosien aikana, huolehtia perusopetuksen oppimäärän opiskelun loppuunsaattamisesta ja kannustaa kaikkia oppilaita opintojen jatkamiseen. Erityistä huolta pidetään siitä, että jokainen oppilas saisi mahdollisimman hyvät edellytykset perusopetuksen jälkeisille opinnoille ja osaisi pohtia ratkaisujaan realistisesti ja tietoon perustuen. Oppilaiden väliset yksilölliset kehitys erot, myös poikien ja tyttöjen usein erilainen kehitysrytmi, alkavat näkyä aiempaa selvemmin ja vaikuttavat koulutyöhön. Oppilaita ohjataan oman kehityksensä ymmärtämiseen ja rohkaistaan itsensä hyväksymiseen sekä vastuunottoon itsestä ja omista opinnoista, kavereista ja lähiympäristöstä. Oppilaita tuetaan yhteisöllisyyteen, joka ei hyväksy minkäänlaista kiusaamista, seksuaalista häirintää, rasismia eikä muuta syrjintää. Välittämisellä, yksilöllisellä kohtaamisella sekä työskentelytapojen ja oppimisympäristöjen monimuotoisuudella vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Opintojen aikaisen arvioinnin ja palautteen antamisen käytännöt suunnitellaan ja toteutetaan siten, että ne ovat vuorovaikutteisia ja oppimista ohjaavia sekä kannustavat oppilaita työskentelemään tavoitteellisesti yksilöinä ja ryhmänä. Kodin ja koulun yhteistyö saa uusia muotoja ja sisältöjä. Se on edelleen kasvavan nuoren tärkeä tuki. Yhteisistä pelisäännöistä ja hyvistä käytöstavoista sopiminen oppilaiden ja huoltajien kanssa luo turvallisuutta ja edistää koulutyön onnistumista.

Vuosiluokkien 7-9 aikana oppilaat luovat perustaa aikuisidentiteetilleen, kartuttavat osaamistaan sekä suuntautuvat ja valmistautuvat perusopetuksen jälkeiseen elämään. Opetuksessa syvennetään, rikastetaan ja laajennetaan alemmilla vuosiluokilla opittua. Uusina yhteisinä oppiaineina alkavat kotitalous ja oppilaanohjaus. Fysiikan ja kemian, biologian ja maantiedon sekä terveys- tiedon opetus eriytyy ympäristöopista viideksi eri oppiaineeksi. Oppilaille tarjoutuu lisää valin- naisia aineita. Monialaiset oppimiskokonaisuudet ja valinnaiset aineet tarjoavat mahdollisuuksia oppilaiden kiinnostuksen kohteiden syventämiseen ja vapaa-ajalla opitun

yhdistämiseen koulu- työhön. Ne luovat tilaisuuksia itsenäisyyden ja vastuullisuuden harjoitteluun esimerkiksi taiteellisissa produktioissa, tutkimushankkeissa tai yhteiskunnallisissa projekteissa. Vuosiluokkakokonaisuuden tehtävän ja laaja-alaisen osaamisen toteutusta suunnitellaan ja arvioidaan lukuvuosittain kaupungin yhteisen mallin mukaan.

15.1.2.1. PERUSOPETUKSEN PÄÄTTÄMINEN JA SEURAAVAAN KOULUTUSVAIHEESEEN SIIRTYMINEN

Perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheessa oppilaat suuntautuvat jatko-opintoihin ja tekevät päätöksiä koulutus- ja uravalinnoistaan. Siirtymä edellyttää suunnitelmallista ja monialaista yhteistyötä sekä vuorovaikutusta oppilaiden ja huoltajien kanssa. Tavoitteena on antaa oppilaille mahdollisimman hyvät valmiudet edetä perusopetuksesta seuraavaan koulutusvaiheeseen sekä turvata opiskelun edellytykset ja hyvinvointi. Nivelvaihekäytänteet on kirjattu asiakirjaan Nivelvaihesuunnitelma perusasteelta toiselle asteelle. Siirtyminen kohti uutta elämänvaihetta edellyttää nuorilta lisääntyvää elämänhallintaa, itsenäisyyttä ja vastuullisuutta. Koulu tukee oppilaita tässä kehitysprosessissa, jolloin oppilaanohjauksen ja oppilashuollon merkitys korostuu. Oppilaat tarvitsevat runsaasti tietoa erilaisista peruskoulun jälkeisistä mahdollisuuksista sekä monipuolista ohjausta niin opinto-ohjaajalta kuin eri oppiaineiden opettajiltakin. On tärkeä varata aikaa keskustella oppilaiden kanssa heidän suunnitelmistaan ja auttaa oppilaita ymmärtämään jatko-opintojen asettamia vaatimuksia sekä tekemään realistisia valintoja.

15.2. Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 7-9

Laaja-alaisen osaamisen yleistavoitteet on määritelty luvussa 3. Tässä kuvataan, mitkä tavoitenäkökulmat painottuvat vuosiluokilla 7-9.

Edellytykset laaja-alaisen osaamisen kehittymiselle vahvistuvat oppilaiden kasvun myötä. Toisaalta oppiaineiden välisen yhteistyön ja kouluarjen hallinnan haasteet lisääntyvät. Koulu voi parhaimmillaan tarjota yhteisön, jonka murrosiässä oleva nuori voi kokea itselleen merkitykselliseksi ja joka auttaa jäsentämään sekä omaa kehitystä että ympäröivää maailmaa. Erityisen tärkeätä on luoda mahdollisuuksia itsetuntoa vahvistaviin osaamisen ja onnistumisen kokemuksiin sekä ohjata jokaista oppilasta tunnistamaan oma erityislaatunsa ja omat vahvuutensa ja näkemään realistisesti myös kehittymistarpeensa.

Näinä vuosina jatketaan kestävän elämäntavan ja hyvinvoinnin pohjan rakentamista ja pohditaan oppilaiden kanssa kestävän kehityksen sosiaalisia, yhteiskunnallisia ja taloudellisia sekä kulttuurisia ja ekologisia edellytyksiä. Opetukseen tuodaan esimerkkejä, käytäntöjä ja teoreettista pohdintaa siitä, miten kestävän kehityksen eri ulottuvuudet ovat yhteydessä toisiinsa ja mitä kestävä elämäntapa käytännössä merkitsee.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämistä tuetaan kaikissa oppiaineissa kullekin oppiaineelle luontevalla tavalla. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu ja toteuttaminen yhdessä oppilaiden kanssa tähtää erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittämiseen ja syventämiseen.

Miten toteutumista seurataan ja arvioidaan?

15.2.1. Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa ja luodaan edellytyksiä oppimista tukeville myönteisille kokemuksille ja tunteille. Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentely- prosessin ja etenemisen arvioinnista. Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelu- strategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti. Oppilaat tarvitsevat keinoja tarkkaavaisuutensa ja keskittyneisyytensä ylläpitämiseen sekä ohjausta teknologian ja muiden apuvälineiden hyödyntämiseen opiskelussaan.

Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä. On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn. Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä ja oppilaita

rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulleen. Oppilailla tulee olla mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään uuden oivaltamiseen ja luomiseen, yhdistelemään ennakkoluulottomasti erilaisia näkökulmia sekä rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä. Oppilaiden omia ideoita tuetaan. Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelman- ratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatte- luun. Eettisen ajattelun kehittymistä tuetaan pohtien oikeaa ja väärää, hyvää elämää ja hyveitä sekä eettisen toiminnan periaatteita. Taiteet syventävät eettistä ja esteettistä ajattelua herättämällä tunteita ja luomalla uusia oivalluksia.

Oppiainerajat ylittävä, kokeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely oppilaita kiinnostavien ilmiöiden tarkastelemiseksi on tärkeää paitsi ajattelun taitojen myös oppimisen motivaation ja perusopetuksen jälkeisiin opintoihin liittyvien valintojen kannalta. Eri oppiaineiden tunneilla pohditaan opiskelun sekä omien ajattelu- ja työskentelytapojen merkitystä tulevaisuudelle. Oppilaita autetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalin- noista ja tekemään valintansa perustellusti omia taipumuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan arvostaen.

15.2.2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävää elämäntapaa, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa sekä pohtimaan, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisina hyväksyä. Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan. Tutustutaan keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin ja niiden merkitykseen ja toteutumiseen maailmassa.

Oppilaita ohjataan lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä tunnistamaan siihen liittyviä arvoja. Mediaympäristöä analysoidaan ja sen vaikutuksia opitaan arvioimaan. Kulttuuriperintöön tutustutaan moni- puolisesti ja osallistutaan sen ylläpitoon ja uusintamiseen. Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä ja oppivat huomaamaan niiden merkityksen yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvoinnille. Toimimalla yhteistyössä muiden tahojen kanssa koulu tarjoaa oppilaille monenlaisia tilaisuuksia ilmaista kulttuurista osaamistaan ja vaikuttaa esimerkiksi taiteen keinoin.

Kouluyhteisössä ja sen ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen sekä kansainväliseen yhteis- työhön liittyvien kokemusten kautta oppilaiden maailmankuva avartuu ja taito käydä dialogia kehittyy. Oppilaat harjoittelevat ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja. Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti. Heitä ohjataan myös arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden, näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen. Koulutyöhön sisällytetään runsaasti mahdollisuuksia luovaan toimintaan. Oppilaita kannustetaan edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista.

15.2.3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

Oppilaiden itsenäistymistä tuetaan yhteistyössä kotien kanssa. Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta. Lisätään oppilaiden mahdollisuuksia osallistua koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun ja toteuttamiseen. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omaa ja yhteistä hyvinvointia edistäviä ja haittaavia tekijöitä ja harjaantumaan terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistäviin toimintatapoihin. Erityistä huomiota kiinnitetään unen ja levon, tasapainoisen päivärytmin, liikkumisen ja

monipuolisen ravinnon sekä päihteettömyyden merkitykseen ja hyvien tapojen tärkeyteen elämässä. Sosiaalisia taitoja harjoitellaan ja tuetaan tunnetaitojen kehittymistä. Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa. Oppilaat saavat valmiuksia suojata yksityisyyttään ja henkilö- kohtaisia rajojaan. He oppivat ennakoimaan ja välttämään vaaratilanteita ja toimimaan onnettomuustilanteissa tarkoituksenmukaisesti. Oppilaita ohjataan toimimaan kestävästi ja vastuullisesti myös liikenteen erilaisissa tilanteissa, erityisesti pyörällä ja mopolla liikuttaessa, sekä huolehtimaan turvavarusteiden käytöstä ja päihteettömyydestä liikenteessä.

Eri oppiaineiden opetuksessa ja muussa koulutyössä oppilaat oppivat ymmärtämään teknologian kehitystä, monimuotoisuutta ja merkitystä omassa elämässä, kouluyhteisössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita opetetaan ymmärtämään myös teknologian toimintaperiaatteita ja kustannusten muodostumista sekä harjoittelemaan sen vastuullista käyttöä ja teknologisten ideoiden kehittämistä ja mallintamista. Oppilaiden kanssa pohditaan teknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tulevaisuuden mahdollisuuksia. Oppilaita ohjataan tarkastelemaan kulutustottumuksiaan kestävän tulevaisuuden näkökulmasta, tarkastelemaan mainosviestintää analyyttisesti ja toimimaan kriittisinä ja vastuullisina kuluttajina. Heitä opastetaan vahvistamaan edellytyksiään oman talouden suunnitteluun ja taloudesta huolehtimiseen. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla.

15.2.4. Monilukutaito (L4)

Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoa kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Harjoittelun painopiste on analyyttisessä, kriittisessä ja kulttuurisessa luku- taidossa. Oppilaat harjaantuvat kaikkien aistialueiden ja tietämisen tapojen monipuoliseen hyödyntämiseen oppimisessa. Tiedon tuottamisen, tulkinnan ja välittämisen taitoja harjoitellaan eri oppiaineille ominaisilla tavoilla sekä oppiaineiden yhteistyönä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään monilukutaitoaan myös vaikuttamiseen ja osallistumiseen omassa elinympäristössä, mediassa ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tarjotaan runsaasti tilaisuuksia näiden taitojen yhteistoiminnalliseen harjoittelemiseen.

Monilukutaidon kehittämisessä siirrytään aikaisempaa enemmän eri tilanteissa ja eri yhteyksissä käytettäviin teksteihin. Oppilaiden monilukutaitoa syvennetään tutustuttamalla heidät kertoviin, kuvaaviin, ohjaaviin, kantaa ottaviin ja pohtiviin tekstilajeihin. Opetuksessa vahvistetaan kulttuurista ja katsomuksellista lukutaitoa sekä ympäristölukutaitoa. Siinä tarkastellaan ja tulkitaan myös työelämään liittyviä tekstejä. Kuluttaja- ja talousosaamista kehitetään aihepiiriä monipuolisesti käsittelevien tekstien sekä niiden käyttöyhteyksiin tutustumalla. Numeraalista lukutaitoa hyödynnetään esimerkiksi arvioitaessa gallupien luotettavuutta tai osto tarjousten edullisuutta. Oppilaita ohjataan kehittämään kuvanlukutaitoa käyttämällä erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä ja esittämisen tapoja. Medialukutaitoa syvennetään osallistumalla ja työskentelemällä eri medioiden parissa. Oppilaita kannustetaan ilmaisemaan näkemyksiään monipuolisten viestinnän ja vaikuttamisen keinojen avulla.

15.2.5. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista. Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa. Oppimistehtävien yhteydessä tarkastellaan tvt:n merkitystä yhteiskunnassa ja vaikutuksia kestävään kehitykseen.

Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Oppilaita kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä sekä eri tehtäviin sopivien työtapojen ja välineiden valintaan. Heidän käsityksensä eri laitteiden, ohjelmistojen ja palvelujen käyttö- ja toimintalogiikasta syvenee. He harjaantuvat systematisoimaan, organisoimaan ja jakamaan tiedostoja sekä valmistamaan erilaisia digitaalisia

tuotoksia itsenäisesti ja yhdessä. Ohjelmointia harjoitellaan osana eri oppiaineiden opintoja. Vastuullinen ja turvallinen toiminta: Oppilaita ohjataan turvalliseen ja eettisesti kestävään tieto- ja viestintäteknologian käyttöön. He oppivat, miten suojaudutaan mahdollisilta tietoturvariskeiltä ja vältytään tiedon häviämiseltä. Vastuulliseen toimintaan ohjataan pohtimalla, mitä esimerkiksi käsitteet tietosuoja ja tekijänoikeus tarkoittavat, ja mitä seurauksia vastuuttomasta ja lainvastaisesta toiminnasta voi olla. Oppilaita opastetaan terveellisten ja ergonomisten työtapojen omaksumiseen. Tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely: Oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedon hankintaan ja tuottamiseen sekä tietolähteiden monipuoliseen käyttöön tutkivan ja luovan työskentelyn pohjana. Samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä ja opitaan arvioimaan omaa ja muiden - myös erilaisten hakupalveluiden ja tietokantojen - tapaa toimia ja tuottaa tietoa. Vuorovaikutus ja verkostoituminen: Opetuksessa käytetään yhteisöllisiä palveluita ja koetaan yhteistyön ja vuorovaikutuksen merkitys oppimiselle, tutkivalle työskentelylle ja uuden luomiselle. Oppilaita opastetaan käyttämään eri- laisia viestintäkanavia ja -tyylejä tarkoituksenmukaisesti. Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa ja opitaan hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa.

15.2.6. Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa. Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Huolehditaan siitä, että viimeistään tässä vaiheessa oppilaat saavat kokemuksia työelämästä ja yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys. Koulutyöhön sisältyy toimintamuotoja, joissa tarjoutuu tilaisuus oppia tuntemaan erilaisia ammatteja ja työaloja sekä yritystoimintaa. Tällaisia ovat mm. työelämään tutustumis- jaksot, koulussa vierailevien henkilöiden kanssa käytävät keskustelut, vierailut yrityksissä ja erilaisissa organisaatioissa sekä harjoitusyritystoiminta ja vapaaehtoistyö.

Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa opitaan suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja, tekemään johtopäätöksiä ja löytämään uusia ratkaisuja olosuhteiden muuttuessa. Samalla opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun. Näin oppilaat saavat tilaisuuksia oppia oman kokemuksensa kautta työn, yrittäjämäisen toimintatavan sekä yrittäjyyden merkityksen yhteisössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita opastetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista. Heitä rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

15.2.7. Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäseninä. Omassa luokkayhteisössä ja eri opiskeluryhmissä, oppilaskunnassa sekä kouluyhteisössä tapahtuva monimuotoinen osallistuminen ja siitä saatavat kuulluksi ja arvostetuksi tulemisen kokemukset auttavat näkemään vaikuttamisen mahdollisuuksia ja oppimaan vaikuttamisen tapoja. Oppilaat saavat tietoja ja kokemuksia yhteiskuntaa rakentavan osallistumisen keinoista ja muodoista kuten tukioppilastoiminnasta, ympäristötoiminnasta ja vapaaehtoistyöstä tai median, taide-elämän, julkisen sektorin, kansalaisjärjestöjen ja poliittisten puolueiden kautta vaikuttamisesta. Kokemukset tukevat oppilaiden itsetuntoa, oma-aloitteisuutta ja rohkaistumista vastuulliseen toimintaan.

Osallistumalla oppilaat voivat harjaantua ilmaisemaan näkemyksensä rakentavasti, etsimään ratkaisuja yhteistyössä toisten kanssa sekä pohtimaan erilaisten toimintatapojen oikeutusta eri näkökulmista. Toiminnassa

opitaan neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista. Ympäristön ja toisten ihmisten hyväksi tehdyt konkreettiset teot ja yhteistyöprojektit laajentavat vastuun piiriä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle. Yhdessä pohditaan menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä ja erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää hyvinvointia edistäviksi. Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä, mitä kestävä elämäntapa merkitsee ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

15.3. Oppiaineet vuosiluokilla 7-9

Näissä opetussuunnitelman perusteissa oppiaineista määritellään tehtävä, tavoitteet ja tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet. Lisäksi määritellään tavoitteet, jotka koskevat oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyviä erityisiä näkökulmia kussakin oppiaineessa.

Oppiaineosuuksissa käytetään lyhenteitä. Tavoitteet on numeroitu T1, T2 jne. Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet on numeroitu S1, S2 jne. ja niihin viitataan tavoitetaulukoissa. Laaja-alaiset osaamisalueet on numeroitu L1, L2 jne. ja niihin viitataan oppiaineiden tavoitetaulukoissa.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
L4 Monilukutaito
L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys
L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

15.4.1. Äidinkieli ja kirjallisuus

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineeseen on näissä opetussuunnitelman perusteissa määritelty kaksitoista eri oppimäärää, jotka ovat seuraavat: suomen kieli ja kirjallisuus, ruotsin kieli ja kirjallisuus, saamen kieli ja kirjallisuus, romanikieli ja kirjallisuus, viittomakieli ja kirjallisuus, muu oppilaan äidinkieli, suomi ja ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus, suomi ja ruotsi saamenkielisille sekä suomi ja ruotsi viittomakielisille. Muuna oppilaan äidinkielenä on mahdollista opettaa opetuksen järjestäjän tarjoamana ja huoltajan valitsemana jotakin edellä mainitsematonta äidinkieltä koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai valtioneuvoston asetuksen 422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä. Lisäksi erillisrahoitettuna voidaan tarjota oppilaan omaa äidinkieltä. Toisessa
kotimaisessa kielessä on ruotsin ja suomen kielessä määritelty A- ja B-oppimäärät sekä kaksikielisille oppilaille tarkoitetut äidinkielenomaiset oppimäärät.

Oppilas opiskelee äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa ja toisessa kotimaisessa kielessä seuraavassa taulukossa mainittuja oppimääriä sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä tarjoaa ja oppilaan huoltaja valitsee. Taulukossa oppilaan äidinkielellä tarkoitetaan koulun opetuskieltä (suomi, ruotsi ja saame) tai muuta huoltajan ilmoittamaa kieltä.

Oppilaan äidinkieli	Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärä	Toinen kotimainen kieli	
	yhteinen	yhteinen	valinnainen
suomi	suomen kieli ja kirjallisuus	ruotsi	
ruotsi	ruotsin kieli ja kirjallisuus	suomi	
saame	saamen kieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi saamen-kielisille		suomi tai ruotsi
saame	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä saamen kieli ja kirjallisuus	ruotsi suomi tai	
romani	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä romanikieli ja kirjallisuus	ruotsi suomi tai	
viittoma-kieli	viittomakieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi viit-tomakielisille		ruotsi tai suomi
muu äidinkieli	muu äidinkieli koko äidinkielen ja kirjallisuuden tun-timäärällä tai VA 422/2012 8 §:n mukaisesti järjestet-tynä sekä suomi tai ruotsi toisena kielenä		ruotsi tai suomi

15.4.1.1. KIELIKASVATUS

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

15.4.1.2. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet sekä ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat kaikkia äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääriä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista ja tulemaan tietoiseksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Oppilaiden arjen kieli- ja tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuksia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden ja kotien kanssa oppilaiden kielikasvatuksesta ja auttaa heitä rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä monikulttuurisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitykseen. Keskeisiä ovat moni- muotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Ikäkaudelle ja kielitaidolle soveltuva kirjallisuus vahvistaa luovuuden ja mielikuvituksen moni- puolista kehittymistä ja laajentaa oppilaiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjallisuus yhdistää oppilaan kulttuuriinsa ja avartaa käsitystä muista kulttuureista.

Oppilaita rohkaistaan rakentavaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta oppilaita ohjataan ymmärtämään omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen

vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemykseen kielestä: kielen rakenteita opiskellaan ikä- kaudelle tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Opetuksessa edetään portaittain oppilaiden kehitysvaiheen mukaan.

Opetus tutustuttaa moniin kulttuurisisältöihin, joista keskeisiä ovat sanataide, media, draama, teatteritaide sekä puhe- ja viestintäkulttuurit. Sanataiteeseen kuuluu kaunokirjallisten tekstien kirjoittaminen ja tulkitseminen. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostaminen, elämysten saaminen ja jakaminen, kulttuurintuntemuksen syventäminen, eettisen kasvun tukeminen sekä oppilaiden kielen ja mielikuvituksen rikastaminen. Draama vahvistaa oppiaineen toiminnallista, kokemuksellista, elämyksellistä ja esteettistä luonnetta. Mediakasvatus tähtää mediasisältöjen tulkitsemiseen ja tuottamiseen ja niiden ymmärtämiseen kulttuurisena ilmiönä. Puhe- ja viestintäkulttuurien opetus vahvistaa vuorovaikutus- ja viestintätaitoja. Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat opittavien asioiden merkityksellisyys oppilaille ja osallisuuden kokemukset. Oppilaiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä ottamalla huomioon oppilaiden tekstimaailma ja kokemukset sekä laajentamalla niitä. Opetuksessa, oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon oppilaiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo ja tuetaan niin edistyneitä kuin oppimisvaikeuksien kanssa ponnistelevia. Äidinkielen eri oppimäärät tekevät yhteistyötä.

Vuosiluokilla 7–9 äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on edistää oppilaiden kielellisiä ja kulttuurisia taitoja monimuotoisissa viestintäympäristöissä. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja monimediaisissa ympäristöissä niin, että he hahmottavat oman viestijäkuvansa ja pystyvät osaltaan vaikuttamaan myönteiseen viestintäilmapiiriin. Opetuksen tehtävänä on rohkaista oppilaita oma-aloitteisiksi ja osallistuviksi kansalaisiksi, jotka osaavat perustella näkemyksiään ja vaikuttaa omaan elämäänsä ja ympäröivään yhteiskuntaan

eri viestintävälineitä hyödyntäen. Tekstien valikoima laajenee yhteiskunnallisten sekä opiskelu- ja työelämässä tarvittavien tekstien suuntaan. Oppilaita ohjataan puhutun ja kirjoitetun kielen normien hallintaan ja taitoon käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä. Kirjallisuuden analyysin ja tulkinnan taitoja syvennetään. Oppilaita ohjataan kirjallisuuden lukemiseen, oman lukuharrastuksen syventämiseen ja lukuelämysten hankkimiseen.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet sekä ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat myös suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärää.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen, monilukusekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus - oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa.

Vuosiluokilla 7–9 erityisenä tehtävänä on monipuolistaa oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitoja ja monilukutaitoa. Oppilaiden kielitietoutta, tekstimaailmaa ja kulttuurintuntemusta laajennetaan. Opetuksessa ohjataan tilanteeseen sopivaan kielenkäyttöön, ilmaisuun ja viestintään eri ympäristöissä. Jatko-opinnoissa ja

työelämässä tarvittavat kielelliset ja vuorovaikutus- valmiudet otetaan huomioon. Kirjallisuudenopetuksessa kannustetaan elämykselliseen ja moni- puoliseen lukemiseen.

15.4.1.3. SUOMEN KIELI JA KIRJALLISUUS

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet sekä ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat myös suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärää.

15.4.1.3.1. Oppimäärän erityinen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen, monilukusekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus - oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa.

Vuosiluokilla 7–9 erityisenä tehtävänä on monipuolistaa oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitoja ja monilukutaitoa. Oppilaiden kielitietoutta, tekstimaailmaa ja kulttuurintuntemusta laajennetaan. Opetuksessa ohjataan tilanteeseen sopivaan kielenkäyttöön, ilmaisuun ja viestintään eri ympäristöissä. Jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavat kielelliset ja vuorovaikutus- valmiudet otetaan huomioon. Kirjallisuudenopetuksessa kannustetaan elämykselliseen ja moni- puoliseen lukemiseen.

15.4.1.3.2. Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän keskeiset tavoitteet ja sisällöt

7. luokka

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet vuosiluokalla7	**Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 7**
Vuorovaikutustilanteessa toimiminen	
T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä (L2, L3, L6, L7)	**S1** • Erilaisia keskustelu- ja kuunteluharjoituksia sekä yhteistä ongelmanratkaisua • Esitelmän tai muun vastaavan puhetehtävän suunnittelu ja pitäminen, havainnollistaminen, tekijänoikeudet • Ilmaisutaitoharjoituksia • Omien vuorovaikutustaitojen arviointia **S2** • Kirjallisuuden päälajit (kauno-, tieto- ja mielipidekirjallisuus) sekä faktan ja fiktion erot
T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitojaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan (L1, L2, L3, L7)	
T3 ohjata oppilasta monipuolistamaan taitojaan ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin (L1, L2, L3, L7)	
T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä (L1, L2, L6, L7)	
Tekstien tulkitseminen	
T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien ymmärtämisessä, tulkinnassa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioi- da oman lukemisensa kehittämistarpeita (L1, L2, L4)	

T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä (L1, L2, L4, L5)	• Kaunokirjallisuuden lajit (epiikka, lyriikka, draama, sarjakuva) • Kielen kuvallisuus ja symboliikka • Novellistiikka sekä tekstin analyysin ja tulkinnan käsitteiden harjoittelu (kielitietoisuuden vahvistaminen) • Tietotekstin lukeminen, tiedonhaku erilaisista lähteistä, kriittinen lukeminen ja esitelmän tai vastaavan työn kokoaminen • Erilaisten tekstien lukemista ja lukukokemuksen analysointia yksin ja yhdessä • Kuvan lukeminen
T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa (L1, L2, L4)	
T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla (L2, L4, L5, L6)	
T9 kannustaa oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä kirjallisuus- ja tekstilaji- tyyppejä kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keino- ja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista (L1, L2, L4, L5)	
Tekstien tuottaminen	**S3**
T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana (L2, L4, L5, L7)	• Tekstin perusrakenteen tarkastelua (sisällön jaottelu, tekstin koheesio ja looginen eteneminen, jakaminen kappaleisiin) • Verbin persoona- ja aikamuodot • Nominien sijamuodot • Esitelmän tai vastaavan työn valmistelu, lähteiden käyttö ja lähdekritiikki • Tekstien tuottamista erilaisiin tarkoituksiin ja eri muodoissa yksin ja yhdessä (kielelliset, visuaaliset, audiovisuaaliset ja verkkotekstit) • Tekstin tuottamisen prosessi- luonteen harjoittelua • Näppäintaitojen vahvistaminen • Oman työskentelyn arviointi, vertaisarviointi
T11 tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja (L2, L4, L5)	
T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana (L2, L4, L5, L6)	
T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen suju- voittamista ja vahvistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista (L2, L4, L5, L6)	
T14 harjaannuttaa oppilasta vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissä sekä opastaa oppilasta toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen (L2, L4, L5, L7)	
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	
T15 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyyli- piirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia (L1, L2, L4)	**S4** • Monipuolinen lukeminen sekä oman elämän reflektointia luetun avulla • Mahdollisuuksia tuottaa kulttuuria itse • Kielentuntemuksen peruskäsitteitä: lauseet ja välimerkit, aikamuodot, sijamuodot,
T16 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota oppilaalle mahdollisuuksia luku-	

ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen (L1, L2, L4)	yhdyssanat, isot ja pienet alkukirjaimet • Puhe-, yleis- ja kirjakielen erot • Kirjallisuuden päälajeihin tutustuminen Kokonaisteosten lukeminen ja käsittely
T17 ohjata oppilas tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja auttaa oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tiedostumaan omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuri tarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi (L2, L4, L6, L7)	

8. luokka

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 8	**Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisällöt vuosiluokalla 8**
Vuorovaikutustilanteessa toimiminen	
T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä (L2, L3, L6, L7)	**S1** • Vaikuttamaan pyrkivä puhe (mielipiteen ja faktan erottaminen, suostuttelu, asenteet, affektiivisuus, perustelu, retoriset keinot, havainnollistaminen, tyyli) • Erilaisia keskustelutilanteita (esim. neuvottelu, väittely) • Ilmaisutaitoharjoituksia • Oman työskentelyn arviointi ja vertaisarviointi
T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitojaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan (L1, L2, L3, L7)	
T3 ohjata oppilasta monipuolistamaan taitojaan ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin (L1, L2, L3, L7)	
T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä (L1, L2, L6, L7)	
Tekstien tulkitseminen	**S2** Erilaisten tekstilajien lukemista yksin ja yhdessä (tekstin tarkoitusperän, tavoitteiden ja kohderyhmän havainnointia) sekä keskustelua teksteistä • Argumentointi ja mielipide- kirjoitus (mielipiteen ja faktan erottaminen, suostuttelu, asenteet, affektiivisuus, perustelu, retoriset keinot, havainnollistaminen, tyyli) • Aineistopohjaisen kirjoittamisen harjoittelua, viittaaminen toisen tekstiin, referointi (esim. vastine, haastattelu) • Modukset • Kuvaa, ääntä ja kirjoitusta yhdistäviin teksteihin tutustuminen, elokuvan keinot
T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien ymmärtämisessä, tulkinnassa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman lukemisensa kehittämistarpeita (L1, L2, L4)	
T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä (L1, L2, L4, L5)	
T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa (L1, L2, L4)	
T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla (L2, L4, L5, L6)	
T9 kannustaa oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista (L1, L2, L4, L5)	
Tekstien tuottaminen	**S3** • Tekstien tuottaminen erilaisiin tarkoituksiin yksin ja yhdessä (kielellisten, visuaalisten,
T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana (L2, L4, L5, L7)	

T11 tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja (L2, L4, L5)	audiovisuaalisten ja verkkotekstien tuottaminen) • Eri tekstilajien (esim. uutinen, pakina) kirjoittaminen • Näppäintaitojen vahvistaminen • Vaikuttamaan pyrkivän puheen konventiot (tyyli, rekisteri) • Haastattelu, muistiin- panojen tekeminen ja referointi • Pää- ja sivulauseet • Lauseenjäsenet ja lauseke • Oman työskentelyn sanallinen arviointi ja vertaisarviointi
T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana (L2, L4, L5, L6)	
T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen suju- voittamista ja vahvistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvista- maan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista (L2, L4, L5, L6)	
T14 harjaannuttaa oppilasta vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissä sekä opastaa oppilasta toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen (L2, L4, L5, L7)	
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	
T15 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia (L1, L2, L4)	**S4** • Monipuolinen lukeminen sekä oman elämän reflektointia luetun avulla • Mahdollisuuksia tuottaa kulttuuria itse • Kielentuntemuksen perus- käsitteitä: modukset ja lauseenjäsenet • Tekstin intentiot ja retoriset keinot • Tyylilajeista romantiikka ja realismi • Kaunokirjallisuuden alalajeihin (esim. fantasia, dekkari) tutustuminen • Elokuvan keinoihin tutustuminen • Kokonaisteosten lukeminen ja käsittely yksin ja yhdessä
T16 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota oppilaalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen (L1, L2, L4)	
T17 ohjata oppilas tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja auttaa oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tiedostumaan omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuri tarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi (L2, L4, L6, L7)	

9. luokka

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 9	Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 9
Vuorovaikutustilanteessa toimiminen	
T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä (L2, L3, L6, L7)	**S1** • Tilannepuheen pitäminen (tyyli, rekisteri, tekstin tavoitteet) • Ilmaisutaitoharjoituksia ja tutustuminen muuhun teatteri-ilmaisuun • Erilaisten keskustelutilanteiden (esim. kokous, työhaastattelu) harjoitteleminen • Oman työskentelyn arviointi ja vertaisarviointi **S2** • Erilaisten tekstien lukemista ja analysointia yksin ja ryhmissä • Näytelmätekstien lukeminen ja tuottaminen, tekstin dramatisointi • Tekstin analyysin käsitteiden ja tulkinnan hallinnan osoittaminen esimerkiksi tutkielman tai portfolion avulla (kielitietoisuus) **S3** • Kirjoitetaan yksin ja yhdessä tekstejä erilaisiin tarkoituksiin ja erilaisiin viestimiin (tekstin tuottamisen prosessi luonteen vahvistaminen) • Tilannepuheen konventiot • Asioimiskirjoittaminen (esim. hakemus, kokousasiakirjat) • Aineistopohjainen kirjoittaminen, toisen tekstiin viittaaminen • Näppäintaitojen vahvistaminen • Näytelmäkäsikirjoituksen tekeminen • Vahvistetaan ja hyödynnetään opittuja taitoja sekä osoitetaan niiden hallinta esim. tutkielman tai portfolion avulla • Oman työskentelyn kirjallinen arviointi sekä vertaisarviointi
T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitojaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan (L1, L2, L3, L7)	
T3 ohjata oppilasta monipuolistamaan taitojaan ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin (L1, L2, L3, L7)	
T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä (L1, L2, L6, L7)	
Tekstien tulkitseminen	
T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien ymmärtämisessä, tulkinnassa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman lukemisensa kehittämistarpeita (L1, L2, L4)	
T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä (L1, L2, L4, L5)	
T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa (L1, L2, L4)	
T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla (L2, L4, L5, L6)	
T9 kannustaa oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista (L1, L2, L4, L5)	
Tekstien tuottaminen	
T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana (L2, L4, L5, L7)	
T11 tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti kantaa ottavia ja pohti- via tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja (L2, L4, L5)	
T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa	

antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana (L2, L4, L5, L6)	
T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen suju- voittamista ja vahvistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvista- maan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista (L2, L4, L5, L6)	
T14 harjaannuttaa oppilasta vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissä sekä opastaa oppilasta toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen (L2, L4, L5, L7)	
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	
T15 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia (L1, L2, L4)	**S4** • Suomen kielitilanne, kielten sukulaisuussuhteet ja suomen sukukielet • Suomen kielen vaihtelu (mm. murteet) ja kielen vaiheet • Kielen ohjailun periaatteet • Suomen kielen ominaispiirteet • Sanasto ja nimistö • Kansanperinne • Yleisen ja suomalaisen kirjallisuuden vaiheet • Kokonaisteosten lukeminen ja käsittely yksin ja yhdessä sekä osoitus taidoista ymmärtää lukemaansa kirjallisuutta esim. tutkielman ja portfolion avulla. Nominaalimuotoiset verbit ja lauseenvastikkeet
T16 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota oppilaalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen (L1, L2, L4)	
T17 ohjata oppilas tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja auttaa oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tiedostumaan omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuri tarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi (L2, L4, L6, L7)	

15.4.1.3.3. Äidinkielen ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7–9

Tavoitteena on rakentaa yhteisöllinen ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä edistävä oppimisympäristö, joka tarjoaa runsaasti kielellisiä virikkeitä sekä mahdollisuuksia etsiä, käyttää ja tuottaa tietoa laajoistakin tekstikokonaisuuksista myös monimediaisissa ympäristöissä. Äidin- kielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja media tarjonta, kuten yhteistyö mahdollisuuksien mukaan esim. elokuvateatterin, museon, Raahen teatterin, Oulun kaupunginteatterin ja alueteatterin kanssa. Yhteistyötä voi tehdä myös paikallisten kirjailijoiden kanssa.

Työtavat valitaan niin, että luetun ymmärtämisen strategioiden hallinta vahvistuu ja tekstin tuottamisen prosessit sujuvoituvat. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Hyödynnetään paikallisia julkaisukanavia, kuten paikalislehtiä ja nuorten verkkojulkaisuja.

Opetusta eheytetään prosessi- ja projektityöskentelyn avulla ja valitaan työtavat niin, että oppi- aineen sisältöalueet integroituvat luontevasti toisiinsa. Draamaa integroidaan eri sisältöalueiden, erityisesti kirjallisuuden, ja muiden oppiaineiden opetukseen. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus integroituu luontevasti esimerkiksi vieraiden kielten, historian, maantiedon ja kuvataiteen opetukseen. Jokaisen oppilaan viestijäkuvaa vahvistetaan vuorovaikutusharjoituksin.

15.4.1.3.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3–6

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä, sujuvan luku- ja kirjoitustaidon oppimista sekä lukutaidon syvenemistä ymmärtäväksi lukemiseksi. Oppilaita tuetaan sanavarannon laajentamisessa, käsitteiden oppimisessa sekä ajatusten kielentämisessä ja vuorovaikutustaidoissa. Jokaista oppilasta kannustetaan taito tasoaan vastaavan kirjallisuuden ja muiden tekstien lukemiseen ja ohjataan luetun ymmärtämisen strategioiden käyttöön sekä sopivien opiskelustrategioiden kehittämiseen ja omien vahvuuksien tunnistamiseen. Oppilaiden tekstien tuottamisen taitojen sekä oikeinkirjoituksen kehittämiseksi annetaan malleja sekä yhteisöllistä ja yksilöllistä tukea. Myös kielellisesti taitavia oppilaita tuetaan lukuhaasteiden ottamisessa, itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

15.4.1.3.5. Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7–9

Vuosiluokilla 7-9 oppilaan oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Vuosiluokilla 7–9 opetuksen kaikki neljä tavoitealuetta ovat oppilaiden oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu moni- puolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa kielenkäyttö- ja tekstianalyysitilanteissa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearvioinnin lisäksi harjoitellaan vertaisarviointia.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso asianomaisen oppimäärän valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy kumulatiivisesti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen
joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.1.3.6. Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	**Sisältö-alueet**	**Arvioinnin kohteet oppiaineessa**	**Arvosanan hyvän/ kahdeksan osaaminen**
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä	S1	Vuorovaikutus erilaisissa viestintäympäristöissä	Oppilas osaa toimia tavoitteen mukaisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa, osoittaa ymmärtävänsä muiden puheenvuoroja ja osaa tarkkailla oman viestintänsä vaikutuksia muihin.
T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintä- taitojaan ja kehittämään taito- jaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja	S1	Vuorovaikutus ryhmässä	Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä ja perustella sen uskottavasti. Oppilas ottaa toisten näkemykset huomioon ja tekee yhteistyötä heidän

viestinnällisiä valintojaan			kanssaan vuorovaikutustilanteissa.
T3 ohjata oppilasta monipuolistamaan kokonaisilmaisun taito- jaan erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin.	S1	Kokonaisilmaisun ja esiintymisen taidot	Oppilas osaa ilmaista itseään ja käyttää tavoitteen ja tilanteen mukaisesti kokonaisilmaisun keinoja. Oppilas osaa esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puhe- esityksen ja ottaa esittäessään huomioon yleisönsä ja käyttää joitakin havainnollistamisen keinoja.
T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnista- maan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä	S1	Vuorovaikutustaitojen kehittäminen	Oppilas osaa arvioida omia vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta ja nimetä kehittämiskohteita.
Tekstien tulkitseminen			
T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien lukemisessa, ymmärtämisessä, tulkinnassa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman lukemisensa kehittämistarpeita	S2	Tekstinymmärtämisen strategiat	Oppilas osaa käyttää tekstinymmärtämisen strategioita itsenäisesti. Oppilas osaa arvioida omaa lukutaitoaan ja nimetä kehittämiskohteita.
T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida moni- muotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä	S2	Tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito	Oppilas osaa käyttää ja tulkita ohjatusti erityyppisiä, monimuotoisia ja myös itselleen uudenlaisia tekstejä.
T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa	S2	Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas osaa tarkastella tekstejä kriittisesti, tunnistaa tekstilajeja ja osaa kuvailla joitakin, pohti- vien, kantaa ottavien ja ohjaa- vien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä tarkoituksen- mukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoitusperiä.
T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla	S2	Tiedonhankinta- taidot ja lähdekriittisyys	Oppilas osaa nimetä tiedon- haun keskeiset vaiheet ja tietää, mistä ja miten tietoa voidaan hakea. Oppilas osaa arvioida tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta.
T9 kannustaa oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuunteluja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keino- ja sekä	S2	Fiktiivisten tekstien erittely ja tulkinta ja luku- kokemusten jakaminen	Oppilas osaa tulkita fiktiivisiä tekstejä, käyttää keskeisimpiä käsitteitä puhuessaan teksteistä ja osaa liittää tekstit johonkin kontekstiin. Oppilas löytää itsenäisesti itselleen ja tilanteeseen sopivaa luettavaa, kuunneltavaa ja katseltavaa.

syventämään ymmärrystä fiktion keinoista			Oppilas lukee useita kirjoja ja osaa jakaa lukukokemuksiaan.
Tekstien tuottaminen			
T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana	S3	Ajatusten ilmaiseminen, tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito	Oppilas tuottaa ohjatusti myös itselleen uudenlaisia tekstejä, kokeilee erilaisia tapoja ja keinoja tuottaa tekstiä ja ilmaista näkemyksiään. Oppilas osaa kuvailla itseään tekstien tuottajana.
T11 tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja	S3	Tekstilajien hallinta	Oppilas osaa ohjatusti tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä ilmaisutapoja.
T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana	S3	Tekstien tuottamisen prosessien hallinta	Oppilas osaa nimetä tekstien tuottamisen prosessin vaiheita ja osaa työskennellä niiden mukaisesti sekä yksin että ryhmässä. Oppilas antaa ja vastaanottaa palautetta teksteistä ja osaa arvioida omia tekstintuottamisen taitojaan ja nimetä niiden kehittämiskohteita.
T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista ja vahvistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttö- taitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistamaan yleiskielen hallin- taa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista	S3	Kirjoitetun kielen konventioiden hallinta ja kirjoitustaito	Oppilas tuntee kirjoitettujen tekstien perusrakenteita ja kirjoitetun yleiskielen piirteitä ja osaa hyödyntää tietoa tekstejä kirjoittaessaan ja muokatessaan. Oppilas kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.
T14 harjaannuttaa oppilasta vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissä sekä opastaa oppilasta toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.	S3	Tiedon esittäminen, hallinta ja eettinen viestintä	Oppilas osaa käyttää omissa teksteissään muualta hankittua tietoa. Oppilas osaa tehdä muistiinpanoja, tiivistää hankkimaansa tietoa ja käyttää lähteitä omassa tekstissään. Oppilas noudattaa tekijänoikeuksia ja osaa merkitä lähteet.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T15 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten	S4	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä, pohtia niiden merkityksiä ja kuvata eri rekisterien ja tyylien välisiä eroja.

valintojen merkityksiä ja seurauksia			
T16 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota oppilaalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen	S4	Kirjallisuuden tuntemuksen, kulttuuritietoisuuden ja lukuharrastuksenkehittyminen	Oppilas tuntee ja ymmärtää kulttuurin monimuotoisuutta sekä osaa kuvata omia kulttuurikokemuksiaan. Oppilas tuntee kirjallisuuden vaiheita ja suoma- laisen kulttuurin juuria. Oppilas tuntee kirjallisuuden päälajit ja on lukenut sovitut kirjat.
T17 ohjata oppilas tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja auttaa oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tulemaan tietoiseksi omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuri- tarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi	S4	Kielen merkityksen ja aseman hahmottaminen	Oppilas osaa kuvailla Suomen kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Oppilas osaa kuvailla äidinkielten merkitystä ja suomen kielen piirteitä ja asemaa muiden kielten joukossa.

15.4.1.4. SUOMI TOISENA KIELENÄ JA KIRJALLISUUS

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävä, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppimisen arviointi koskevat myös suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää.

15.4.1.4.1. Oppimäärän erityinen tehtävä

Tuntijako asetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti[179]. Tämän oppimäärän tehtävänä on tukea lapsen ja nuoren kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla oppilas osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioi ja analysoi erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteis- kunnassa. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan moni- kielisyyden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä kotien, oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa oppilasta rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat oppilaille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämisiä tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Oppilaiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat

[179] Valtioneuvoston asetus 422/2012

valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään oppilaiden osaamia kieliä.

Kunkin oppilaan tarpeen suomi toisena kielenä -oppimäärään määrittävät oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista[180]. Koska opetus tulee järjestää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti, oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta[181]. Oppilas voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos hänen äidinkielensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppimäärän tarpeen selvittämisessä huomioidaan myös seuraavat näkökulmat:

- oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin tai joillakin kielitaidon osa-alueilla, jolloin oppilaan osaaminen ei vielä anna edellytyksiä yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai
- oppilaan suomen kielen taito ei vielä anna edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus - oppimäärän opiskeluun.

Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänelle opetetaan suomea tai ruotsia toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat oppilaan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Mikäli oppilaan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokka tasonsa muutkin oppilaat. Kesken perusopetuksen Suomeen muuttaneiden oppilaiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaito sekä ai- emmin opitut tiedot ja taidot. Tarvittaessa laaditaan oppimissuunnitelma. Opetuksessa hyödynnetään tavoitteellisesti erilaisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat kielitaidon monipuolista kehittymistä sekä koulussa että sen ulkopuolella. Oppilas voi siirtyä opiskelemaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun. Vuosiluokilla 7–9 opetuksen erityisenä tehtävänä on vakiinnuttaa ja monipuolistaa suomen kielen taitoa, oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitoja ja monilukutaitoa. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden kielitaito ja vahvuudet. Oppilaiden kielitietoutta, teksti- maailmaa ja kulttuurintuntemusta laajennetaan. Kehitetään kielellisiä valmiuksia jatko-opintoja, yhteiskuntaa ja työelämää varten. Kirjallisuuden opetuksessa kannustetaan monipuoliseen, elämykselliseen ja eritteleväänlukemiseen.

15.4.1.4.2. Suomi toisena kielenä -oppimäärän keskeiset tavoitteet ja sisällöt

5. luokka

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus – oppimäärän tavoitteet vuosiluokalla 7	**Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus –oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 7**
Vuorovaikutustilanteessa toimiminen	
T1 rohkaista oppilasta kehittämään taitoaan toimia tavoitteellisesti, eettisesti ja vuorovaikutussuhdetta rakentaen koulun ja yhteiskunnan vuorovaikutustilanteissa T2 ohjata oppilasta syventämään muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen	S1 (L1-L2, L4-L5) Harjoitellaan muodollisempia vuorovaikutustilanteita: argumentointi, selostaminen, sekä puhe-esityksen pitäminen ja havainnollistaminen. Vahvistetaan taitoja työskennellä keskustellen erilaisten aiheiden ja tekstien parissa. Tutkitaan ja käytetään kieltä osana toimintaa: fraasit ja ilmaukset,

[180] Perusopetuslaki 628/1998, 30 §

[181] Perusopetuslaki 628/1998, 3 §

tekstien ymmärtämistaitoja T3 kannustaa oppilasta kehittämään esiintymistaitojaan ja taitoaan ilmaista itseään erilaisissa ti- lanteissa tavoitteellisesti ja erilaisia ilmaisukeinoja hyödyntäen	tuttavallisuuden ja muodollisuuden ilmaiseminen, modaalisuus sekä vahvistaminen ja pehmentäminen mielipiteen ilmaisussa, tiivistämisen keinot ja toisen puheeseen viittaaminen. Harjoitellaan kriittistä suhtautumista kuultuun sekä kuullun käyttöä oman ilmaisun mallina. Harjoitutetaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja koko- naisilmaisun keinoja (kehon, äänen, tilan ja ajan keinoja) itseilmaisussa. Harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä.
Tekstien tulkitseminen	
T4 ohjata oppilasta hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnassa, laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan, käyttämään tehokkaasti lukustrategioita ja päättelemään tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja kieliopillisten vihjeiden perusteella T5 ohjata oppilasta kriittiseen tekstien tulkintaan itsenäisesti ja ryhmässä	S2 (L1-L2, L4) Harjoitellaan opiskelun, yhteiskunnan ja kulttuurin kannalta merkityksellisten tekstien monipuolista lukemista. Tarkastellaan tekstejä niissä esiintyvien arvojen, ideologioiden ja vaikuttamiskeinojen kannalta (näkökulman, lauseen rakenteen, henkilöiden ja asioiden nimeämisen). Vakiinnutetaan lukustrategioiden joustavaa soveltamista ja laajennetaan sana- ja käsitevarantoa. Harjoitellaan omien ja muiden tekstien analysointia, palautteen antoa ja vastaanottamista.
Tekstien tuottaminen	
T6 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä T7 auttaa oppilasta vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen normien ja eri tekstilajeissa tarvittavan sanaston ja kieliopillisten rakenteiden hallintaa	S3 (L2-L4) Tuotetaan tekstejä tekstilajivalikoimaa laajentaen ja ohjataan käyttämään sanastoa, fraseologiaa ja kieliopillisia rakenteita monipuolisesti. Vakiinnutetaan kirjoittamisprosessin eri vaiheiden hallintaa sekä erilaisten tietolähteiden käyttöä. Harjoitellaan eri tyylilajeja sekä erilaisia tapoja ilmaista persoonaa ja aikaa johdonmukaisesti tekstissä. Opetellaan valitsemaan tekstiin sopivat ilmaisutavat.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	
T8 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostu- maan kielen ilmiöistä, auttaa oppi- lasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia T9 innostaa oppilasta tutustumaan kirjallisuuden lajeihin, suomalaiseen kirjallisuuteen, sen historiaan ja yhteyksiin maailmankirjallisuuteen sekä ohjata tunnistamaan tekstin suhteita toisiin teksteihin	S4 (L2, L4) Tutkitaan tekstejä ja tehdään päätelmiä kielen merkityksistä, rakenteista (lauseenjäsennys, modaalisuus, rektio). Vertaillaan suomea oppilaille tuttuihin kieliin ja tutkitaan, miten kielet vaikuttavat toisiinsa. Tutustutaan kirjallisuuteen ja elokuvan, teatterin sekä mediakulttuurin tarjontaan. Vahvistetaan kulttuurisen monimuotoisuuden ymmärrystä vertailemalla kulttuurisia kokemuksia eri puolilta maailmaa ja eri aikoina.

T10 auttaa oppilasta avartamaan kulttuurinäkemystään ja erittelemään koulun ja yhteiskunnan monikielisyyttä ja kulttuurista moni- muotoisuutta sekä tunnistamaan kulttuurien samanlaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta	Tutkitaan kriittisesti median toimintatapoja omassa elämässä ja yhteiskunnassa.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena	
T11 ohjata oppilasta vakiinnuttamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata häntä näkemään ja vertaa- maan erilaisia oppimistyylejä ja tapoja sekä oppimaan muilta T12 ohjata oppilasta havainnoi maan, miten kieltä käytetään eri tiedonaloilla T13 kannustaa oppilasta kehittämään tiedonhankintataitoja, oman työskentelyn suunnittelua, jäsentämistä ja arviointia itsenäisesti ja ryhmässä	S5 (L1-L2, L5-L7) Tuetaan eri tiedonalojen tekstien lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelemisen ja puhumisen taitoja. Vertaillaan arkikieltä ja eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä. Vahvistetaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoja tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa. Syvennetään oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltään ja muita osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukena.

6. luokka

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus – oppimäärän tavoitteet vuosiluokalla 8	**Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus – oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 8**
Vuorovaikutustilanteessa toimiminen	
T1 rohkaista oppilasta kehittämään taitoaan toimia tavoitteellisesti, eettisesti ja vuorovaikutussuhdetta rakentaen koulun ja yhteiskunnan vuorovaikutustilanteissa T2 ohjata oppilasta syventämään muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitoja T3 kannustaa oppilasta kehittämään esiintymistaitojaan ja taitoaan ilmaista itseään erilaisissa tilanteissa tavoitteellisesti ja erilaisia ilmaisukeinoja hyödyntäen	S1 (L1-L2, L4) Harjoitellaan muodollisempia vuorovaikutustilanteita, argumentointia, selostamista sekä puhe-esityksen pitämistä ja havainnollistamista. Vahvistetaan taitoja työskennellä keskustellen erilaisten aiheiden ja tekstien parissa. Tutkitaan ja käytetään kieltä osana toimintaa: fraasit ja ilmaukset, tuttavallisuuden ja muodollisuuden ilmaiseminen, modaalisuus sekä vahvistaminen ja pehmentäminen mielipiteen ilmaisussa, tiivistämisen keinot ja toisen puheeseen viittaaminen. Harjoitellaan kriittistä suhtautumista kuultuun sekä kuullun käyttöä oman ilmaisun mallina. Harjoitutetaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja koko- naisilmaisun keinoja (kehon, äänen, tilan ja ajan keinoja) itseilmaisussa. Harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä.
Tekstien tulkitseminen	
T4 ohjata oppilasta hyödyntämään	S2 (L1-L2, L4)

tekstilajitietoutta tekstien tulkinnassa, laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan, käyttämään tehokkaasti lukustrategioita ja päättelemään tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja kieliopillisten vihjeiden perusteella T5 ohjata oppilasta kriittiseen tekstien tulkintaan itsenäisesti ja ryhmässä	Harjoitellaan opiskelun, yhteiskunnan ja kulttuurin kannalta merkityksellisten tekstien monipuolista lukemista ja analysointia. Tekstejä tarkastellaan niissä esiintyvien arvojen, ideologioiden ja vaikuttamiskeinojen kannalta (näkökulman, lauseen rakenteen, henkilöiden ja asioiden nimeämisen). Vakiinnutetaan lukustrategioiden joustavaa soveltamista ja laajennetaan sana- ja käsitevarantoa. Harjoitellaan erittelemään erityisesti pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien tekstilajien kielellisiä piirteitä. Harjoitellaan omien ja muiden tekstien analysointia, palautteen antoa ja vastaanottamista.
Tekstien tuottaminen	
T6 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä T7 auttaa oppilasta vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen normien ja eri tekstilajeissa tarvittavan sanaston ja kieliopillisten rakenteiden hallintaa	S3 (L2-L4) Harjoitellaan tuottamaan pohtivia, kantaaottavia ja ohjaa- via tekstejä tekstilajivalikoimaa laajentaen ja ohjataan käyttämään sanastoa, fraseologiaa ja kieliopillisia rakenteita monipuolisesti. Vakiinnutetaan kirjoittamisprosessin eri vaiheiden hallintaa sekä erilaisten tietolähteiden käyttöä. Harjoitellaan eri tyylilajeja sekä erilaisia tapoja ilmaista persoonaa ja aikaa johdonmukaisesti tekstissä. Opitaan valitsemaan tekstiin sopivat ilmaisutavat.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	
T8 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostu- maan kielen ilmiöistä, auttaa oppi- lasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia T9 innostaa oppilasta tutustumaan kirjallisuuden lajeihin, suomalaiseen kirjallisuuteen, sen historiaan ja yhteyksiin maailmankirjallisuuteen sekä ohjata tunnistamaan tekstin suhteita toisiin teksteihin T10 auttaa oppilasta avartamaan kulttuurinäkemystään ja erittelemään koulun ja yhteiskunnan monikielisyyttä ja kulttuurista moni- muotoisuutta sekä tunnistamaan kulttuurien samanlaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta	S4 (L2, L4) Tutkitaan tekstejä ja tehdään päätelmiä kielen merkityksistä, rakenteista (lauseenjäsennys, modaalisuus, rektio) ja kielellisten valintojen vaikutuksesta tekstin sävyyn. Vertaillaan suomea oppilaille tuttuihin kieliin ja tutkitaan, miten kielet vaikuttavat toisiinsa. Tutustutaan kirjallisuuteen ja elokuvan, teatterin sekä mediakulttuurin tarjontaan. Vahvistetaan kulttuurisen monimuotoisuuden ymmärrystä vertailemalla kulttuurisia kokemuksia eri puolilta maailmaa ja eri aikoina. Tutkitaan kriittisesti median toimintatapoja omassa elämässä ja yhteiskunnassa.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena	
T11 ohjata oppilasta vakiinnuttamaan	S5 (L1-L2, L4-L7)

myönteistä käsitystä itsestään vi-estijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata häntä näkemään ja vertaa- maan erilaisia op-pimistyylejä ja tapoja sekä oppimaan muilta T12 ohjata oppilasta havainnoi- maan, miten kieltä käytetään eri tiedonaloilla T13 kannustaa oppilasta kehittämään tiedonhankintataitoja, oman työsken-telyn suunnittelua, jäsentämistä ja arvi-ointia itsenäisesti ja ryhmässä	Tuetaan eri tiedonalojen tekstien lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelemisen ja puhumisen taitoja. Vertaillaan arkikieltä ja eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä. Vahvistetaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoja tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa. Syvennetään oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltään ja muita osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukena.

7. luokka

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuud-enopetuksen tavoitteet vuosiluokalla 9	**Suomi toisena kielenä ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 9**
Vuorovaikutustilanteessa toimiminen	
T1 rohkaista oppilasta kehittämään tai-toaan toimia tavoitteellisesti, eettisesti ja vuorovaikutussuhdetta rakentaen koulun ja yhteiskunnan vuorovai-kutustilanteissa (L1, L2, L4) T2 ohjata oppilasta syventämään muodollisten puhetilanteiden, ope-tuspuheen ja median puhuttujen teks-tien ymmärtämistaitoja (L2, L4, L5) T3 kannustaa oppilasta kehittämään esiintymistaitojaan ja taitoaan ilmaista itseään erilaisissa ti- lanteissa tavoit-teellisesti ja erilaisia ilmaisukeinoja hyödyntäen (L2)	S1 Harjoitellaan muodollisempia vuorovaikutustilanteita, argumen-tointia, selostamista, referointia sekä puhe- esityksen pitämistä ja havainnollistamista. Vahvistetaan taitoja työskennellä keskustellen erilaisten aiheiden ja tekstien parissa. Tutkitaan ja käytetään kieltä osana toimintaa: fraasit ja ilmaukset, tuttavallisuuden ja muodollisuuden ilmaiseminen, modaalisuus sekä vahvistaminen ja pehmentäminen mielipiteen ilmaisussa, tiivistämisen keinot ja toisen puheeseen viittaaminen. Harjoitellaan kriittistä suhtautumista kuultuun sekä kuullun käyt-töä oman ilmaisun mallina. Harjoitutetaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja koko- naisil-maisun keinoja (kehon, äänen, tilan ja ajan keinoja) itseilmaisussa. Harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä.
Tekstien tulkitseminen	
T4 ohjata oppilasta hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnassa, laajentamaan sana- ja käsitevaran-toaan, käyttämään tehokkaasti lukus-trategioita ja päättelemään tekstin mer-kityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja kieliopillisten vihjeiden perusteella (L1, L2, L4) T5 ohjata oppilasta kriittiseen tekstien tulkintaan itsenäisesti ja ryhmässä (L1,	S2 Syvennetään opiskelun, yhteiskunnan ja kulttuurin kannalta mer-kityksellisten tekstien monipuolista lukemista ja analysointia. Tekstejä tarkastellaan niissä esiintyvien arvojen, ideologioiden ja vaikuttamiskeinojen kannalta (näkökulman, lauseen rakenteen, henkilöiden ja asioiden nimeämisen, kieli- kuvien ja ironian vaikutus tekstin tulkintaan). Vakiinnutetaan lukustrategioiden joustavaa soveltamista ja laajen-netaan sana- ja käsitevarantoa.

L2, L4)	Harjoitellaan erittelemään erityisesti pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien tekstilajien kielellisiä piirteitä sekä tunnistamaan kirjallisuuden tyylivirtauksia teksteissä. Harjoitellaan omien ja muiden tekstien analysointia, palautteen antoa ja vastaanottamista.
Tekstien tuottaminen	
T6 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä (L2, L3, L4) T7 auttaa oppilasta vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen normien ja eri tekstilajeissa tarvittavan sanaston ja kieliopillisten rakenteiden hallintaa (L2, L3)	S3 Tuotetaan erityisesti pohtivia, kantaaottavia ja ohjaavia tekstejä tekstilajivalikoimaa laajentaen ja ohjataan käyttämään sanastoa, fraseologiaa ja kieliopillisia rakenteita monipuolisesti (mm. infiniittiset rakenteet tiiviin ilmaisun keinoina). Vakiinnutetaan kirjoittamisprosessin eri vaiheiden hallintaa sekä erilaisten tietolähteiden käyttöä. Harjoitellaan eri tyylilajeja ja rekistereitä sekä erilaisia tapoja ilmaista persoonaa ja aikaa johdonmukaisesti tekstissä. Opitaan valitsemaan tekstiin sopivat ilmaisutavat.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	
T8 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostu- maan kielen ilmiöistä, auttaa oppi- lasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia (L4) T9 innostaa oppilasta tutustumaan kirjallisuuden lajeihin, suomalaiseen kirjallisuuteen, sen historiaan ja yhteyksiin maailmankirjallisuuteen sekä ohjata tunnistamaan tekstin suhteita toisiin teksteihin (L2) T10 auttaa oppilasta avartamaan kulttuurinäkemystään ja erittelemään koulun ja yhteiskunnan monikielisyyttä ja kulttuurista moni- muotoisuutta sekä tunnistamaan kulttuurien samanlaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta (L2)	S4 Tutkitaan tekstejä ja tehdään päätelmiä kielen merkityksistä, rakenteista (lauseenjäsennys, modaalisuus, rektio) ja kielellisten valintojen vaikutuksesta tekstin sävyyn. Vertaillaan suomea oppilaille tuttuihin kieliin ja tutkitaan, miten kielet vaikuttavat toisiinsa Tutustutaan Suomen kielitilanteeseen ja kielen kehityksen päävaiheisiin. Tutustutaan kirjallisuuteen ja elokuvan, teatterin sekä mediakulttuurin tarjontaan. Vahvistetaan kulttuurisen monimuotoisuuden ymmärrystä vertailemalla kulttuurisia kokemuksia eri puolilta maailmaa ja eri aikoina. Tutkitaan kriittisesti median toimintatapoja omassa elämässä ja yhteiskunnassa.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena	
T11 ohjata oppilasta vakiinnuttamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata häntä näkemään ja vertaa- maan erilaisia oppimistyylejä ja tapoja sekä oppimaan muilta (L1, L2, L7)	S5 Tuetaan eri tiedonalojen tekstien lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelemisen ja puhumisen taitoja. Vertaillaan arkikieltä ja eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä. Vahvistetaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoja tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa.

T12 ohjata oppilasta havainnoi- maan, miten kieltä käytetään eri tiedonaloilla (L1, L4, L6) T13 kannustaa oppilasta kehittämään tiedonhankintataitoja, oman työskentelyn suunnittelua, jäsentämistä ja arviointia itsenäisesti ja ryhmässä (L1, L5, L6)	Syvennetään oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltään ja muita osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukena.

15.4.1.4.3. Äidinkielen ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7–9

Tavoitteena on rakentaa yhteisöllinen ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä edistävä oppimisympäristö, joka tarjoaa runsaasti kielellisiä virikkeitä sekä mahdollisuuksia etsiä, käyttää ja tuottaa tietoa laajoistakin tekstikokonaisuuksista myös monimediaisissa ympäristöissä. Äidin- kielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja media tarjonta. Työtavat valitaan niin, että luetun ymmärtämisen strategioiden hallinta vahvistuu ja tekstin tuottamisen prosessit sujuvoituvat. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Opetusta eheytetään prosessi- ja projektityöskentelyn avulla ja valitaan työtavat niin, että oppiaineen sisältöalueet integroituvat luontevasti toisiinsa. Draamaa integroidaan eri sisältöalueiden, erityisesti kirjallisuuden, ja muiden oppiaineiden opetukseen. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus integroituu luontevasti esimerkiksi vieraiden kielten, historian, maantiedon ja kuvataiteen opetukseen. Jokaisen oppilaan viestijäkuvaa vahvistetaan vuorovaikutusharjoituksin.

15.4.1.4.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä, sujuvan luku- ja kirjoitustaidon oppimista sekä lukutaidon syvenemistä ymmärtäväksi lukemiseksi. Oppilaita tuetaan sanavarannon laajentamisessa, käsitteiden oppimisessa sekä ajatusten kielentämisessä ja vuorovaikutustaidoissa. Jokaista oppilasta kannustetaan taito tasoaan vastaavan kirjallisuuden ja muiden tekstien lukemiseen ja ohjataan luetun ymmärtämisen strategioiden käyttöön sekä sopivien opiskelustrategioiden kehittämiseen ja omien vahvuuksien tunnistamiseen. Oppilaiden tekstien tuottamisen taitojen sekä oikeinkirjoituksen kehittämiseksi annetaan malleja sekä yhteisöllistä ja yksilöllistä tukea. Myös kielellisesti taitavia oppilaita tuetaan lukuhaasteiden ottamisessa, itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

15.4.1.4.5. Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7–9

Vuosiluokilla 7-9 oppilaan oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Vuosiluokilla 7–9 opetuksen kaikki neljä tavoitealuetta ovat oppilaiden oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu moni- puolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa kielenkäyttö- ja tekstianalyysitilanteissa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearvioinnin lisäksi harjoitellaan vertaisarviointia.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso asianomaisen oppimäärän valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy kumulatiivisesti. Päättöarvosanan

muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.1.4.6. Suomi toisena kielenä -oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	**Sisältö-alueet**	**Arvioinnin kohteet oppiaineessa**	**Arvosanan kahdeksan osaaminen**
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 rohkaista oppilasta kehittämään taitoaan toimia tavoitteellisesti, eettisesti ja vuorovaikutussuhdetta rakentaen koulun ja yhteiskunnan vuorovaikutustilanteissa	S1	Vuorovaikutustaidot	Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteissa rakentavasti.
T2 ohjata oppilasta syventämään muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitoja	S1	Ymmärtämis- taidot vuorovaikutustilanteissa	Oppilas ymmärtää muodollisia puhetilanteita, opetus- puhetta ja mediaa.
T3 kannustaa oppilasta kehittämään esiintymistaitojaan ja taitoaan il- maista itseään erilaisissa tilanteissa tavoitteellisesti ja erilaisia ilmaisu- keinoja hyödyntäen	S1	Esiintymistaidot	Oppilas osaa valmistella itsenäisesti esityksen ja osaa esiintyä ja ilmaista itseään tilanteen mukaisesti.
Tekstien tulkitseminen			
T4 ohjata oppilasta hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnassa, laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan, käyttämään tehokkaasti lukustrategioita ja päättelemään tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja kieliopillisten vihjeiden perusteella	S2	Tekstilajitaidot tekstien tulkinnassa	Oppilas osaa tarkastella tekstejä kriittisesti ja tunnistaa tekstilajeja. Oppilas osaa kuvailla kertovan, kuvaavan, ohjaavan, kantaa ottavan ja pohtivan tekstin tekstilaji- piirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoitusperiä.
T5 ohjata oppilasta kriittiseen tekstien tulkintaan itsenäisesti ja ryhmässä	S2	Tekstien tulkinta	Oppilas osaa tehdä tekstistä päätelmiä ja kriittisiä kysymyksiä.
Tekstien tuottaminen			
T6 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä	S3	Tekstilajitaidot tekstien tuottamisessa	Oppilas hyödyntää tekstien kirjallisessa ja suullisessa tuottamisessa tietoa kerto- van, kuvaavan, ohjaavan, kantaa ottavan ja pohtivan tekstin tekstilaji-piirteistä.
T7 auttaa oppilasta vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen normien ja eri tekstilajeissa tarvittavan sanaston ja kieliopillisten rakenteiden hallintaa	S3	Kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas tuottaa ymmärrettäviä ja koherentteja tekstejä, tuntee pääosin kirjoitetun kielen perussäännöt ja soveltaa niitä kirjoittaessaan
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin			

ymmärtäminen			
T8 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia	S4	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä, pohtii niiden merkityksiä ja osaa kuvailla eri rekisterien ja tyylien välisiä eroja.
T9 innostaa oppilasta tutustumaan kirjallisuuden lajeihin, suomalaiseen kirjallisuuteen, sen historiaan ja yhteyksiin maailmankirjallisuuteen sekä ohjata tunnistamaan tekstin suhteita toisiin teksteihin	S4	Kirjallisuuden ja sen vaiheiden tuntemus	Oppilas tuntee suomalaista kirjallisuutta, osaa nimetä sen tärkeimpiä vaiheita ja sen yhteyksiä maailmankirjallisuuteen.
T10 auttaa oppilasta avartamaan kulttuurinäkemystään ja erittelemään koulun ja yhteiskunnan moni- kielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta sekä tunnistamaan kulttuurien samanlaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta	S4	Kulttuuritietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla kulttuurin monimuotoisuutta ja perustella yhteiskunnan monikielisyyden merkitystä.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena			
T 11 ohjata oppilasta vakiinnuttamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata häntä näkemään ja vertaamaan erilaisia oppimistyylejä ja tapoja sekä oppimaan muilta	S5	Viestijäkuvan kehittyminen ja oman kielenoppimisen reflektointi	Viestijäkuvan kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilas tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämis- kohteensa kielenoppijana ja osaa asettaa itselleen oppimistavoitteita.
T 12ohjata oppilasta havainnoi- maan, miten kieltä käytetään eri tiedonaloilla	S5	Eri tiedonalojen kielen havainnointi	Oppilas tunnistaa eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä.
T 13kannustaa oppilasta kehittämään tiedonhankintataitoja, oman työskentelyn suunnittelua, jäsentä- mistä ja arviointia itsenäisesti ja ryhmässä	S5	Tiedonhankinta sekä oman työskentelyn suunnittelu, jäsentäminen ja arvioiminen	Oppilas osaa etsiä tietoa monipuolisesti eri lähteistä sekä pystyy suunnittelemaan, jäsentämään ja arvioimaan työskentelyään itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä.

15.4.2. Toinen kotimainen kieli, ruotsi B1

15.4.2.1. KIELIKASVATUS

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

15.4.2.2. TOISEN KOTIMAISEN JA VIERAIDEN KIELTEN OPISKELUN MAHDOLLISUUDET

Oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluu vähintään yksi pitkä ja yksi keskipitkä kielen oppimäärä. Näistä on toinen kotimainen kieli (ruotsi tai suomi) ja toinen jokin vieras kieli tai saamen kieli. Pitkiä oppimääriä ovat A-oppimäärät sekä ruotsin ja suomen äidinkielenomaiset oppimäärät. Keskipitkiä oppimääriä ovat B1-oppimäärät. Lisäksi opetuksen järjestäjä voi tarjota oppilaille valinnaisina ja vapaaehtoisina kieliopintoina eripituisia kielten oppimääriä.

Toinen kotimainen kieli -oppiaineeseen on näissä perusteissa määritelty kuusi oppimäärää: äidinkielenomainen suomi ja ruotsi, ruotsin ja suomen pitkä eli A-oppimäärä sekä ruotsin ja suomen keskipitkä eli B1-oppimäärä.

Vieras kieli -oppiaineeseen on määritelty seitsemän eri oppimäärää: englannin, muun vieraan kielen ja saamen pitkät eli A-oppimäärät, vieraan kielen keskipitkä eli B1-oppimäärä sekä vieraan kielen, saamen ja latinan lyhyet eli B2-oppimäärät. Vieraan kielen oppimääräkuvaukset soveltuvat kaikille niille kielille, joille ei ole kielikohtaista oppimääräkuvausta. Opetuksen järjestäjä huolehtii tällöin kielikohtaisen sovelluksen laatimisesta näiden perusteiden pohjalta. Englantiin on laadittu vain A-oppimäärä. Jos on tarpeen, voidaan paikallisesti laatia englannin B1- tai B2- oppimääräkuvaus vieraan kielen B1- tai B2- oppimäärän perusteiden pohjalta. Perusteissa määritelty kehittyvän kielitaidon taso soveltuu eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin.

15.4.2.3. RAAHEN KAUPUNGIN PERUSOPETUKSEN KIELIOHJELMA VUOSILUOKILLE 1-9

A1 EN (1-2.lk) 3. – 9. lk.
B1 RU 6. –9. lk.
B2 (valinnaisaine) SA, RA, VE 8. - 9. lk.

15.4.2.4. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Ruotsin kielen opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ruotsinkielisissä ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kieli- valinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Ruotsin kielen opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla Pohjoismaita. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä. Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

15.4.2.5. RUOTSIN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

7. luokka

Ruotsin opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 7	**Ruotsin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 7**
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	
T1 ohjata oppilasta tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin (L2, L5) T2 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on, miten samoja asioita il- maistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon yleisimpiä käsitteitä oppimisensa tukena (L1, L4)	S1 Tehdään ja raportoidaan havaintoja pohjoismaisista kielenkäyttöympäristöistä, Suomen, Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden kulttuurin ominaispiirteistä sekä Pohjoismaita yhdistävistä tekijöistä. Havainnoidaan suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja sekä verrataan ruotsin kieltä oppilaiden aiemmin opiskelemiin kieliin. Käytetään sellaisia kielitiedon yleisimpiä käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja ruotsin kielen opiskelussa.
Kieltenopiskelutaidot	
T3 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieltä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen (L1) T4 kannustaa oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään ja ohjata oppilasta käyttämään ruotsia rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella (L2, L7)	S2 Harjoitellaan tavoitteiden asettamista ja toiminnan suunnittelua yhdessä. Käytetään erilaisia opiskelustrategioita, oppimateriaaleja ja oppimisympäristöjä tehokkaasti ja opiskelumotivaatiota vahvistavalla tavalla. Ohjataan oppilaita itsenäiseen, pitkäjänteiseen työskentelyyn ja kriittiseen tiedonhankintaan. Harjoitellaan vuorovaikutus- taitoja ja rohkaistaan oppilaita monipuoliseen kielen käyttöön erilaisissa tilanteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	
T5 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta (L4) **T6** tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä (L2, L4) **T7** auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemusta (L2, L4)	S3 Seitsemännellä luokalla voidaan harjoitella seuraavia vuorovaikutustilanteita: • tienneuvominen ja kysyminen • lipun ostaminen • voinnista kysyminen ja siitä kertominen • ostosten tekeminen • tapaamisesta sopiminen • säästä keskusteleminen Harjoitellaan ruotsin kielen tyypillisiä fraaseja, joilla oppilas kykenee ilmaisemaan, mikäli hän ei ymmärtänyt viestiä tai ei kuullut sitä.

	Harjoitellaan anteeksipyytämistä, pahoittelua, kiittämistä, pyytämään ja tarjoamaan kohteliaasti, onnittelemaan jne.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	
T8 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikä tasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja tai kirjoitettuja tekstejä (L4)	S3 Opetellaan sanastoa ja rakenteita monenlaisten aihe- piirien yhteydessä. Tekstit voivat olla kuvia, videoita, sanalistoja, ohjeita, blogeja, vlogeja, dialogeja, sähköisiä viestejä, tarinoita. Seitsemännellä luokalla voidaan harjoitella seuraavia aihepiirejä: • elokuvat • vaatteet • tienneuvominen ja kysyminen • paikkoja kaupungissa • sairaudet ja vointi • sää • matkustaminen ja kulkuneuvoja
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä	
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta olennaisimpiin rakenteisiin (L4, L5)	S3 Harjoitellaan ruotsin kielen tyypillisiä äänteitä. Keskeisten aihepiirien lisäksi harjoitellaan yhteisesti valittuja kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä. Kerrataan kuudennen luokan rakenteita. Lisäksi opetellaan • imperfekti • imperatiivi

8. luokka

Ruotsin opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 8	**Ruotsin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 8**
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	
T1 ohjata oppilasta tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin (L2, L5) T2 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on, miten samoja asioita il- maistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena (L1, L4)	S1 Tehdään ja raportoidaan havaintoja pohjoismaisista kielenkäyttöympäristöistä, Suomen, Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden kulttuurin ominaispiirteistä sekä Pohjoismaita yhdistävistä tekijöistä. Havainnoidaan suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja sekä verrataan ruotsin kieltä oppilaiden aiemmin opiskelemiin kieliin. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja ruotsin kielen opiskelussa.
Kieltenopiskelutaidot	
T3 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieltä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen (L1) T4 kannustaa oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään ja ohjata oppilasta käyttämään	S2 Asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä. Käytetään erilaisia opiskelustrategioita oppimateriaaleja ja oppimisympäristöjä tehokkaasti ja opiskelumotivaatiota vahvistavalla tavalla. Käytetään itsenäiseen, pitkäjänteiseen työskentelyyn ja kriittiseen tiedonhan kintaan ohjaavia toimintatapoja. Harjoitellaan vuoro- vaikutustaitoja ja rohkaistaan oppilaita monipuoliseen kielen käytön harjoittamiseen erilaisissa tilanteissa.

ruotsia rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella (L2, L7)	
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	
T5 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta (L4) T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä (L2, L4) T7 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemusta (L2, L4)	S3 Kahdeksannella luokalla voidaan harjoitella seuraavia vuorovaikutustilanteita: • tien neuvominen ja kysyminen • lipun ostaminen • voinnista kysyminen ja siitä kertominen • ostosten tekeminen • tapaamisesta sopiminen • säästä keskusteleminen Harjoitellaan ruotsin kielen tyypillisiä fraaseja, joilla oppilas kykenee ilmaisemaan, mikäli hän ei ymmärtänyt viestiä tai ei kuullut sitä. Harjoitellaan anteeksipyytämistä, pahoittelua, kiittämistä, pyytämään ja tarjoamaan kohteliaasti, onnittelemaan jne.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	
T8 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikä tasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja tai kirjoitettuja tekstejä (L4)	S3 Opetellaan sanastoa ja rakenteita monenlaisten aihe- piirien yhteydessä. Tekstit voivat olla kuvia, videoita, sanalistoja, ohjeita, blogeja, vlogeja, dialogeja, sähköisiä viestejä, tarinoita. Kahdeksannella luokalla voidaan harjoitella seuraavia aihepiirejä: • elokuvat • vaatteet • tienneuvominen ja kysyminen • paikkoja kaupungissa • sairaudet ja vointi • sää • matkustaminen ja kulkuneuvoja
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä	
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin (L4, L5)	S3 Harjoitellaan ruotsin kielen ääntämistä. Keskeisten aihepiirien lisäksi harjoitellaan yhteisesti valittuja kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä. Kerrataan aikaisemmin opittuja rakenteita. Opetellaan ruotsin kielen rakenteista ainakin seuraavat: • persoonapronominien objektimuodot • perfekti ja pluskvamperfekti

9. luokka

Ruotsin opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 9	Ruotsin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 9
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	
T1 ohjata oppilasta tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin (L2, L5) T2 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena (L1, L4)	S1 Tehdään ja raportoidaan havaintoja pohjoismaisista kielenkäyttöympäristöistä, Suomen, Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden kulttuurin ominaispiirteistä sekä Pohjoismaita yhdistävistä tekijöistä. Havainnoidaan suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja sekä verrataan ruotsin kieltä oppilaiden aiemmin opiskelemiin kieliin. Käytetään sujuvasti kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja ruotsin kielen opiskelussa.
Kieltenopiskelutaidot	
T3 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieltä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen (L1) T4 kannustaa oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään ja ohjata oppilasta käyttämään ruotsia rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella (L2, L7)	S2 Asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä. Käytetään erilaisia opiskelustrategioita, oppimateriaaleja ja oppimisympäristöjä monipuolisesti ja opiskelumotivaatiota vahvistavalla tavalla. Käytetään itsenäiseen, pitkäjänteiseen työskentelyyn ja kriittiseen tiedonhankintaan ohjaavia toimintatapoja. Vahvistetaan vuorovaikutustaitoja ja rohkaistaan oppilaita monipuoliseen kielen käyttöön eri- laisissa tilanteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	
T5 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta (L4) T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä (L2, L4) T7 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemusta (L2, L4)	S3 Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita: • tulevaisuuden suunnitelmat (opiskelu, ammatinvalinta) • lomasuunnitelmat ja matkavalmistelut • kahvilassa ja ravintolassa asiointi • hätätilanteesta selviytyminen (hätäpuhelu, rahan lainaaminen, tien kysyminen) • avun pyytäminen Harjoitellaan esim. kiertoilmausten käyttöä ja viestin selittämistä toisin. Harjoitellaan lisää anteeksipyytämistä, pahoittelua, kiittämistä, pyytämään ja tarjoamaan kohteliaasti, onnittelemaan jne.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	
T8 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikä tasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja tai kirjoitettuja tekstejä (L4)	S3 Opetellaan sanastoa ja rakenteita monenlaisten aihepiirien ja tekstien yhteydessä. Tekstit voivat olla kuvia, videoita, sanalistoja, ohjeita, blogeja, vlogeja, dialogeja, sähköisiä viestejä, tarinoita, joissa keskeisiä aihepiirejä ovat

	• jatko-opinnot • ammatinvalinta • tulevaisuuden suunnitelmat • luonto ja ympäristöasiat • ihmissuhteet ja viestintä
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä	
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin (L4, L5)	S3 Syvennetään ruotsin kielen luontevaa ääntämistä. Keskeisten aihepiirien lisäksi voidaan harjoitella yhteisesti valittuja nuoren elämään sopivia kielenkäytön aihepiirejä. Opetellaan ruotsin kielen rakenteista seuraavat: • futuuri • konditionaali • sanajärjestys • att + infinitiivi

15.4.2.6. RUOTSIN KIELEN B1-OPPIMÄÄRÄN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSI- LUOKILLA 7 – 9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Ruotsin kieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

15.4.2.7. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI RUOTSIN KIELEN B1-OPPIMÄÄRÄSSÄ VUOSILUOKILLA 7 – 9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

15.4.2.8. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI RUOTSIN KIELEN B1-OPPIMÄÄRÄSSÄ VUOSILUOKILLA 7-9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi eurooppalaista kielisalkkua. Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso oppiaineen valtakunnallisiin ruotsin kielen B1-oppimäärän päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla

kehittyy kumuloituvasti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.2.9. RUOTSIN KIELEN B1-OPPIMÄÄRÄN PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITEERIT HYVÄLLE OSAAMISELLE (ARVOSANALLE 8) OPPIMÄÄRÄN PÄÄTTYESSÄ

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kieli-tietoisuuteen			
T1 ohjata oppilasta tutustu- maan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin ar-voihin	S1	Pohjoismaisen kieliympäristön ja ar-vojen hahmotta-minen	Oppilas osaa kertoa, mitä kieliä Poh-joismaissa puhutaan ja kuvailla Poh-joismaita yhdistäviä arvoja.
T2 ohjata oppilasta havaitse- maan, millaisia säännönmukaisuuksia ru-otsin kielessä on, miten samoja asi-oita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä op-pimisensa tukena	S1	Kielellinen päät-tely	Oppilas osaa tehdä havaintojensa pe-rusteella johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä verrata sitä, miten sama asia il- maistaan jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee ruotsin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.
Kielenopiskelutaidot			
T3 rohkaista oppilasta asetta- maan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteis- työssä sekä ohjata oppi-lasta myönteiseen vuorovai-kutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	Tavoitteiden aset-taminen, op-pimisen re-flektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa asettaa omia kielen-opiskelutavoitteitaan ja arvioida opiskelutapojaan. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kan-nustaen.
T4 kannustaa ja ohjata oppilasta hu-omaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään sekä käyttämään ruotsia rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella	S2	Elinikäisen kiele-nopiskelun valmi-uksien kehitty-minen	Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää ruotsin taitoaan myös koulun ulkopu-olella ja osaa pohtia, miten hän voi käyt-tää taitoaan koulun päätyttyä.
Kehittyväkielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso: A1.3 T6 – T7
T5 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintä- kanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuo-rovaikutusta	S3	Vuorovaikutus eri-laisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy monista rutiinin-omaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.
T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	Viestintästrategi-oiden käyttö	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin il-mauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai

			muunlaisella minimipalautteella. Joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.
T7 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			A1.3 T7
T8 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikä tasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			A1.3
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	Tekstien tuottamis- taidot	Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä. Oppilas ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.

15.4.3. Vieraat kielet

15.4.3.1. ENGLANTI A1

15.4.3.1.1. KIELIKASVATUS

Kielikasvatusta koskevat tavoitteet sekä toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet on määritelty toisen kotimaisen kielen opetusta koskevassa osuudessa.

15.4.3.1.2. Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kielten opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työ- tapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa

myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

15.4.3.1.3. Englannin oppimäärä keskeiset tavoitteet ja sisällöt

7. luokka

Englannin opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 7	**Englannin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 7**
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	
T1edistää oppilaan taitoa pohtia englannin asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurienvälistä toimintakykyä (L1, L2) T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista (L1, L2) T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena (L1, L3)	S1 Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Tutkitaan englannin kielen kehittymistä globaaliksi lingua francaksi. Otetaan selkoa joidenkin sellaisten maiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa englanti on keskeisin yhteiskunnassa käytetty kieli. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita englannin kielen opiskelussa sekä kielten välisessä vertailussa. Hankitaan tietoa joistakin englannin kielen varianteista.
Kieltenopiskelutaidot	
T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen (L1, L3) T5 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksia (L1)	S2 Vahvistetaan edelleen kieltenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä, tiedon hakemista ja tiedon luotettavuuden arviointia.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	
T6 rohkaista oppilasta osallistu- maan keskusteluihin monenlaisista oppilaiden	S3 Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta

ikä tasolle ja elämänkokemukseen sopivista aiheista, joissa käsitellään myös mielipiteitä (L4) T7 tukea oppilaan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensaatio keinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä (L4) T8 auttaa oppilasta tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea oppilaan rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää (L2)	englannin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen. Viestintätilanteet ja –strategiat: • koti ja perhe • asuminen ja lähiympäristö • lemmikit • koulunkäynti • harrastukset • ystävät ja ystävyys • rahankäyttö ja ostokset • vaatteet ja pukeutuminen • esittäytyminen ja esittely • paikasta ja ajankohdasta sopiminen • uutiset ja niihin reagointi • ehdottaminen ja vastaaminen • kohteliaisuudet ja reagoinnit • ruokailutilanteet • keskustelu kulttuurista
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	
T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita (L4) T10 ohjata oppilasta tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen (L5)	S3 Opetellaan sanastoa ja rakenteita monenlaisten aihepiiri- en yhteydessä. Keskeisiä aihepiirejä ovat • minä itse • harrastukset • lemmikit ja eläimet • koulu • perhe • kaverit • koti • ruoka • pukeminen • rahankäyttö Keskeisiä rakenteita ovat • be ja have/do ja make • yleisaikamuodot • kestomuodot • futuuri • konditionaali • pronominit • oikeinkirjoitus • sanajärjestys

	• prepositiot • numeraalit: perus- ja järjestysluvut • substantiivit: • yksikkö ja monikko • yksikkömuotoiset substantiivit • artikkelit • genetiivi • peruskonjunktiot • adjektiivit ja niiden vertailu • adverbit

8. luokka

Englannin opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 8	Englannin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 8
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	
T1edistää oppilaan taitoa pohtia englannin asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurienvälistä toimintakykyä (L1, L2) T2kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista (L1, L2) T3ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena (L1, L3)	S1 Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Tutkitaan englannin kielen kehittymistä globaaliksi lingua francaksi. Otetaan selkoa joidenkin sellaisten maiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa englanti on keskeisin yhteiskunnassa käytetty kieli. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita englannin kielen opiskelussa sekä kielten välisessä vertailussa. Hankitaan tietoa joistakin englannin kielen varianteista.
Kieltenopiskelutaidot	
T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioi- maan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen (L1, L3) T5 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksia (L1)	S2 Vahvistetaan edelleen kieltenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä, tiedon hakemista ja tiedon luotettavuuden arviointia.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	
T6 rohkaista oppilasta osallistumaan keskusteluihin monenlaisista oppilaiden ikä tasolle ja elämänkokemukseen sopivista aiheista, joissa käsitellään myös mielipiteitä (L4) T7 tukea oppilaan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensaatio keinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä	S3 Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation

(L4) T8 auttaa oppilasta tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea oppilaan rakentavaa kulttuurien- välistä viestintää (L2)	kielenä. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen. Viestintätilanteet ja –strategiat: • ruokailutilanteet • matkustustilanteet • tien neuvominen • keskustelu Suomesta ja suomalaisuudesta • keskustelu kulttuurista
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä	

T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita (L4)
 	
T10ohjata oppilasta tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä eri- laisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen (L5)
	S3
	Opetellaan sanastoa ja rakenteita monenlaisten aihe- piirien yhteydessä.
	
	Keskeisiä aihepiirejä ovat
	• matkustaminen ja lomailu
	• oman ja vieraan kulttuurin vertailu
	• amerikkalainen elämäntapa
	• amerikanenglannin ja brittienglannin eroja
	• Suomi ja suomalaisuus
	
	Keskeisiä rakenteita ovat
	• verbit:
	  ○ yleisaikamuodot
	  ○ kestomuodot
	  ○ futuuri
	  ○ konditionaali
	  ○ konditionaali
	  ○ ehtolauseet
	  ○ be ja have/do ja make
	  ○ apuverbit
	• substantiivit:
	  ○ yksikkö ja monikko
	• paljoussanat
	• yksikkömuotoiset substantiivit
	• artikkelit
	• genetiivi
	• adjektiivit ja niiden vertailu
	• adverbit ja niiden muodostaminen ja vertailu
	• sanajärjestys
	• prepositiot
	• muodolliset subjektit it ja there
	• peruskonjunktiot
	• oikeinkirjoitus
	• pronominit
	• liitekysymykset

9. luokka

Englannin opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 9	Englannin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 9
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	
T1 edistää oppilaan taitoa pohtia englannin asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurienvälistä toimintakykyä (L1, L2) T2 kannustaa löytämään kiinnosta- via englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista (L1, L2) T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena (L1, L3)	S1 Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Tutkitaan englannin kielen kehittymistä globaaliksi lingua francaksi. Otetaan selkoa joidenkin sellaisten maiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa englanti on keskeisin yhteis- kunnassa käytetty kieli. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita englannin kielen opiskelussa sekä kielten välisessä vertailussa. Hankitaan tietoa joistakin englannin kielen varianteista.
Kieltenopiskelutaidot	
T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen (L1, L3) T5 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksia (L1)	S2 Vahvistetaan edelleen kieltenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä, tiedon hakemista ja tiedon luotettavuuden arviointia.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	
T6 rohkaista oppilasta osallistu- maan keskusteluihin monenlaisista oppilaiden ikä tasolle ja elämänkokemukseen sopivista aiheista, joissa käsitellään myös mielipiteitä (L4) T7 tukea oppilaan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensaatio keinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä (L4) T8 auttaa oppilasta tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea oppilaan rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää L2)	S3 Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työ- elämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalis- ti. Otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutus- tilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen. Viestintätilanteet ja –strategiat: • Esittäytyminen ja esittely • Paikasta ja ajankohdasta sopiminen

	• Uutiset ja niihin reagointi • Ehdottaminen ja vastaaminen • Kohteliaisuudet ja reagoinnit • Ruokailutilanteet • Matkustustilanteet • Tien neuvominen • Keskustelu Suomesta ja suomalaisuudesta • Keskustelu asioiden hyvistä tai huonoista puolista • Keskustelu vastuusta ja ympäristöasioista • Työnhaku • Asioiminen julkisissa laitoksissa, esim. posti, pankki, poliisiasema ja terveyskeskus • Keskustelu kulttuurista
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	

T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita (L4)
 	
T10 ohjata oppilasta tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen (L5)
	S3
	Opetellaan sanastoa ja rakenteita monenlaisten aihepiiri- en yhteydessä. Keskeisiä aihepiirejä ovat
	• Suomi ja suomalaisuus
	• Terveys ja hyvinvointi
	• Kestävä kehitys
	• Opiskelu, työ ja elinkeinot
	• Media
	• Nuorisokulttuuri ja ihmissuhteet
	• Taide ja kulttuuri
	
	Keskeisiä rakenteita ovat
	• verbit:
	  ○ yleisaikamuodot
	  ○ kestomuodot
	  ○ futuuri
	  ○ 1. konditionaali, 2. konditionaali
	  ○ passiivi
	  ○ be ja have/do ja make
	  ○ ehtolauseet
	  ○ infinitiivi ja ing-muoto
	  ○ epäsuora kysymyslause
	• substantiivit:
	  ○ yksikkö ja monikko
	  ○ yksikkömuotoiset substantiivit
	  ○ artikkelit
	  ○ genetiivi
	• pronominit
	• paljoussanat
	• liitekysymykset
	• adjektiivit ja niiden vertailu
	• adverbit ja niiden muodostaminen ja niiden vertailu
	• sanajärjestys
	• prepositiot
	• muodolliset subjektit it ja there
	• vaillinaiset apuverbit ja korvaavat muodot
	• numeraalit: perus- ja järjestysluvut

	• peruskonjunktiot • oikeinkirjoitus

15.4.3.1.4. Englannin A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7 – 9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen eri- tyyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Teksteistä hankitaan tietoa, niitä jaetaan ja julkaistaan. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Englantia käytetään aina kun se on mahdollista.

15.4.3.1.5. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 7 – 9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai englantia entuudestaan osaaville oppilaille.

15.4.3.1.6. Oppilaan oppimisen arviointi englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin, ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi eurooppalaista kielisalkkua.

Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Heitä rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut englannin kielen A-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso englannin kielen A-oppimäärän valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehittyy kumuloituvasti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.3.1.7. Englannin A-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppi- määrän päättyessä

Opetuksen tavoite	**Sisältö-alueet**	**Arvioinnin kohteet oppiaineessa**	**Arvosanan kahdeksan osaaminen**
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 edistää oppilaan taitoa pohtia englannin asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurienvälistä toimintakykyä	S1	Kielten statuksiin liittyvien kysymysten huomaaminen ja kulttuurienvälinen toimintakyky	Oppilas osaa kuvata pääpiirteittäin, missä englantia puhutaan ja mainita englannin levinneisyyden syitä sekä pohtia englannin kielen asemaan, variantteihin ja arvostukseen liittyviä ilmiöitä. Oppilas osaa pohtia kielen ja kulttuurin suhdetta englannin osalta. Oppilas havaitsee, että arvot vaihtelevat riippuen yksilöllisestä kokemuksesta ja kulttuurisesta näkökulmasta.
T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista	S1	Maailmankansalaisen taitojen kehittäminen englannin kieltä hyödyntämällä	Oppilas osaa tehdä havaintoja mahdollisuuksista toimia ja oppia englanninkielisissä toimintaympäristöissä.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	S1	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee englannin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.
Kielenopiskelutaidot			
T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioi- maan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteitaan ja arvioida opiskelutapojaan. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.
T5 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksia	S2	Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää englannin taitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso B1.1 T6 – T8
T6 rohkaista oppilasta osallistumaan keskusteluihin monenlaisista oppilaiden ikä tasolle ja	S3	Vuorovaikutus erilaisissa ti- lanteissa	Oppilas pystyy viestimään, osallis- tumaan keskusteluihin ja ilmaise- maan mielipiteitään melko vaivattomasti

elämänkokemukseen sopivista aiheista, joissa käsitellään myös mielipiteitä			jokapäiväisissä viestintäti- lanteissa.
T7 tukea oppilaan aloitteel- lisuutta viestinnässä, kompen- saatio keinojen käytössä ja mer- kitysneuvottelun käymisessä	S3	Viestintästrategi- oiden käyttö	Oppilas pystyy jossain määrin ole- maan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin sekä kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Oppilas pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilma- uksien merkityksistä.
T8 auttaa oppilasta tunnista- maan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea oppilaiden ra- kentavaa kulttuurien- välistä viestintää	S3	Viestinnän kultt- urinen sopivuus	Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Oppilas pystyy ot- tamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytän- teisiin liittyviä näkökohtia.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso B1.1
T9 tarjota oppilaalle mah- dollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen mer- kityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyt- täen erilaisia strategioita	S3	Tekstien tulkinta- taidot	Oppilas ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaali- tempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä ja ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Oppilas löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksit- yiskohtia myös valmistautumatta.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso B1.1
T10 ohjata oppilasta tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen mer- kityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteel- lisista aiheista käyttäen melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Oppi- las osaa soveltaa useita ääntämisen pe- russääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilma- uksissa.

15.4.3.2. SAKSA B2

Valinnaisen B2-kielen opetus järjestetään useimmiten vuosiluokilla 8-9. B2-kieli on oppilaalle äidinkielen jälkeen kolmas tai neljäs opiskeltava kieli, joten oppilaalla on jo paljon kokemusta kielten opiskelusta. Hän kykenee käyttämään aiemmin hankkimaansa tietoa ja taitoa oppimisensa tukena. Oppilasta rohkaistaan käyttämään kaikkia opiskelemiaan kieliä monipuolisessa vuoro- vaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielellä.

Perusteissa kuvattu kehittyvän kielitaidon taso perusopetuksen päättövaiheessa soveltuu parhaiten indoeurooppalaisiin kieliin sekä eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin. Kansainvälisesti hyväksyttyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa (esim. kirjoitusmerkit). Opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen. Oppilaita rohkaistaan tiedon hakuun opetettavalla kielellä eri oppiaineissa.

15.4.3.2.1. Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kielten opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

15.4.3.2.2. Saksan oppimäärän keskeiset tavoitteet ja sisällöt

8.luokka

Vieraan kielen saksan B2 opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 8	**Vieraan kielen saksan B2 opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisällöt vuosiluokalla 8**
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	
T1 auttaa oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde ai- emmin opiskelemiinsa kieliin, tutus- tumaan kyseisen kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä (L1, L2, L4)	S1 Tutkitaan ja vertaillaan piirteitä, jotka ovat opiskeltavalle kielelle luonteenomaisia ja jotka erottavat sitä tai tekevät siitä tunnistettavan aiemmin opitun perustelleella. Muodostetaan käsitys lähisukukielistä, tutustutaan opiskeltavan kielen levinneisyyden taustaan, etsitään oppilaita kiinnostavaa tietoa kielialueen kulttuurisista ja muista ilmiöistä. Pohditaan mahdollisia kyseiseen kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennakko- oletuksia.
Kieltenopiskelutaidot	

T2 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito osana elin- ikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä ja kannustaa häntä käyttämään vähäis- täkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella (L3)	S2 Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten kohdekielen oppimista, mihin kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	
T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta (L3)	S3 Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja erilaisia tekstejä lähinnä epämuodollisissa tilanteissa. Tarpeen mukaan opetellaan myös muodollisempaa kielenkäyttöä. Valitaan oppilaita kiinnostavia kielenkäytön aihe- piirejä näkökulmana minä, me ja maailma. Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan jossain määrin huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema. Havainnoidaan kohdekielen rytmiä, intonaatiota ja muita ääntämisen piirteitä ja harjoitellaan ääntämään luontevasti. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä. 8. luokan aikana saksan kielen rakenteista opetellaan seuraavat: substantiivin suvut substantiivin epämääräinen ja määräinen muoto persoonapronominien subjekti- ja omistusmuotoja verbin persoonataivutus verbin aikamuodoista preesens kieltosanat nein, nicht ja kein/keine suora ja käänteinen sanajärjestys
T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä (L4)	
T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemusta (L4)	
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	
T6 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikä tasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja tai kirjoitettuja tekstejä (L4)	
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä	
T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin (L5)	

9.luokka

Vieraan kielen saksan B2 opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 9	**Vieraan kielen saksan B2 opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisällöt vuosiluokalla 9**
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	
T1auttaa oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde ai- emmin opiskelemiinsa kieliin, tutus- tumaan kyseisen kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä (L1, L2, L4)	S1 Tutkitaan ja vertaillaan piirteitä, jotka ovat opiskeltavalle kielelle luonteenomaisia ja jotka erottavat sitä tai tekevät siitä tunnistettavan aiemmin opitun perustelleella. Muodostetaan käsitys lähisukukielistä, tutustutaan opiskeltavan kielen levinneisyyden taustaan, etsitään oppilaita kiinnostavaa tietoa kielialueen kulttuurisista ja muista ilmiöistä. Pohditaan mahdollisia kyseiseen kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennakko- oletuksia.
Kieltenopiskelutaidot	
T2 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito osana elin- ikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja	S2 Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten kohdekielen oppimista, mihin kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita,

<table>
<tr><td>ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä ja kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella (L3)</td><td>opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa</td></tr>
<tr><td>T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta (L3)</td><td rowspan="7">S3
Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja erilaisia tekstejä lähinnä epämuodollisissa tilanteissa. Tarpeen mukaan opetellaan myös muodollisempaa kielenkäyttöä. Valitaan oppilaita kiinnostavia kielenkäytön aihe- piirejä näkökulmana minä, me ja maailma. Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Syvennetään ja laajennetaan aikaisemmin käsiteltyjä aiheita kuten minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan jossain määrin huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema. Havainnoidaan kohdekielen rytmiä, intonaatiota ja muita ääntämisen piirteitä ja harjoitellaan ääntämään luontevasti. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

luokan aikana saksan kielen rakenteista opetellaan seuraavat:
sivulauseen sanajärjestys
perfekti
persoonapronomineja
sijamuotoja esim. datiivi ja akkusatiivi</td></tr>
<tr><td>T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä (L4)</td></tr>
<tr><td>T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemusta (L4)</td></tr>
<tr><td>Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä</td></tr>
<tr><td>T6 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikä tasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja tai kirjoitettuja tekstejä (L4)</td></tr>
<tr><td>Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä</td></tr>
<tr><td>T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin (L5)</td></tr>
</table>

15.4.3.2.3. Vieraan kielen B2-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen eri- tyyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Kohdekieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

15.4.3.2.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen B2-oppimäärässä

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville.

15.4.3.2.5. Oppilaan oppimisen arviointi vieraan kielen B2-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin, ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Kansainvälisesti hyväksyttyjä

kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei- eurooppalaisten kielten opetuksessa. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi eurooppalaista kielisalkkua tai vastaavaa työkalua.

Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Heitä rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso vieraan kielen B2-oppimäärän valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehittyy kumuloituvasti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.3.2.6. Vieraan kielen B2-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 auttaa oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin, tutustumaan kyseisen kielen kieli- alueeseen ja elämänmuodon / joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättely- kyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä	S1	Opiskeltavan kielen aseman, keskeisten erityispiirteiden ja kielialueen hahmottaminen	Oppilas tuntee opiskeltavan kielen asemaa maailman kielten joukossa ja keskeisimpiä kielen erityispiirteitä. Oppilas osaa luonnehtia joitakin opiskeltavan kielen kielialueen kulttuurisia ja muita ilmiöitä.
Kielenopiskelutaidot			
T2 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kieli- varannon karttumista, ohjata oppi- lasta löytämään itselleen ja ikä- kaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä sekä kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella	S2	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa arvioida omia kielenopiskelutavoitteitaan ja opiskelutapojaan. Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan myös koulun ulko- puolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	S3		Taitotaso A1.3
T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintä- kumppaniin.
T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	Viestintä- strategioiden käyttö	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apu- keinoja. Oppilas osaa reagoida suppein

			sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.
T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A1.3
T6 rohkaista oppilasta tulkitse- maan ikä tasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A1.2
T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikä tasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	Tekstien tuottamis- taidot	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean perus- sanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.

15.4.4. Matematiikka

15.4.4.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee oppilaiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan ja positiivista minäkuvaa matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteis- työtaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa oppilaat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetus ohjaa oppilaita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää oppilaiden kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Vuosiluokkien 7–9 matematiikan opetuksen tehtävänä on vahvistaa matemaattista yleissivistystä. Opetuksessa syvennetään matemaattisten käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien ymmärtämistä. Opetus innostaa oppilaita löytämään ja hyödyntämään matematiikkaa omassa elämässään. Oppilaiden valmiuksiin kuuluvat ongelmien matemaattinen mallintaminen ja ratkaiseminen. Matematiikan opetus ohjaa oppilaita tavoitteelliseen,

täsmälliseen, keskittyneeseen ja pitkäjänteiseen toimintaan. Oppilaita rohkaistaan esittämään ratkaisujaan ja keskustelemaan niistä. Opetuksessa kehitetään oppilaiden yhteistyötaitoja.

15.4.4.2. MATEMATIIKAN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

7. luokka

Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 7	Matematiikan opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisällöt vuosiluokalla 7
Merkitys, arvot ja asenteet T1 vahvistaa oppilaan motivaatiota, myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana S1 – S6 (L1, L3, L5) T2 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien S1 – S6 (L3, L7) Työskentelytaidot T3 ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä S1 – S6 (L1, L4) T4 kannustaa oppilasta harjaantumaan täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti S1 – S6 (L1, L2, L4, L5) T5 tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä S1 – S6 (L1, L3, L4, L5, L6) T6 ohjata oppilasta arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä S1 – S6 (L1, L3, L4, L6) T7 rohkaista oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa S1 – S6 (L1 - L7) T8 ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitojaan sekä opastaa tiedon kriittiseen tarkasteluun S1, S4, S6 (L1, L4, L5) T9 opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa S1 – S6 (L5) **Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet** T10 ohjata oppilasta vahvistamaan päättely- ja päässälaskutaitoa ja kannustaa oppilasta käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa S1, S2 (L1, L3, L4) T11 ohjata oppilasta kehittämään kykyään laskea perus- laskutoimituksia rationaaliluvuilla S2 (L1, L4) T12 tukea oppilasta laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalilukuihin S2 (L1, L4)	**S1 Ajattelun taidot ja menetelmät** • harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja- riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti • pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä • vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella • harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista • tutustutaan todistamisen perusteisiin • harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä • syvennetään algoritmista ajattelua • harjoitellaan ohjelmoinnin alkeita **S2 Luvut ja laskutoimitukset** • perehdytään lukujen jaollisuuteen ja opitaan ja- kamaan luku alkutekijöihin • harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla • tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin • syvennetään desimaalilukujenlaskutoimituksien osaamista • opitaan desimaalilukujen pyöristämissäännöt **S3 Algebra** • perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen • harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä • tutkitaan ja muodostetaan luku

T13 tukea oppilasta laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta S2, S6 (L1, L3, L6) T14 ohjata oppilasta ymmärtämään tuntemattoman käsite ja kehittämään yhtälönratkaisutaitojaan S3, S4 (L1, L4) T15 ohjata oppilasta ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen. Ohjata oppilasta harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista (S3, S4) T16 tukea oppilasta ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä S5 (L1, L4, L5) T17 ohjata oppilasta ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia S5 (L1, L4, L5) T18 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia S5 (L1, L4) T19 ohjata oppilasta määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä S6 L3, L4, L5 T20 ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen S1 (L1, L4, L5, L6)	jonoja **S5 Geometria** • laajennetaan pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteiden ymmärtämistä ja perehdytään viivan ja puolisuoran käsitteisiin • tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia • lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja • harjoitellaan geometrista konstruointia • syvennetään koordinaatiston käyttöä

8. luokka

Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 8	Matematiikan opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisällöt vuosiluokalla 8
Merkitys, arvot ja asenteet T1 vahvistaa oppilaan motivaatiota, myönteistä minä- kuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana S1 – S6 (L1, L3, L5) T2 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien S1 – S6 (L3, L7) Työskentelytaidot T3 ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä S1 – S6 (L1, L4) T4 kannustaa oppilasta harjaantumaan täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti S1 – S6 (L1, L2, L4, L5) T5 tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä S1 – S6 (L1, L3, L4, L5, L6) T6 ohjata oppilasta arvioimaan ja kehittämään matemaattisia	**S1 Ajattelun taidot ja menetelmät** • harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti • vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella • harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista • tutustutaan todistamisen perusteisiin • harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä • ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä **S2 Luvut ja laskutoimitukset** • vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla ja opitaan murtoluvun kertominen ja jakaminen murtoluvulla • varmistetaan prosentin käsitteen

ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä S1 – S6 (L1, L3, L4, L6) T7 rohkaista oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa S1 – S6 (L1 - L7) T8 ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitojaan sekä opastaa tiedon kriittiseen tarkasteluun S1, S4, S6 (L1, L4, L5) T9 opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintä- teknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa S1 – S6 (L5) **Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet** T10 ohjata oppilasta vahvistamaan päättely- ja päässä- laskutaitoa ja kannustaa oppilasta käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa S1, S2 (L1, L3, L4) T11 ohjata oppilasta kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla S2 (L1, L4) T12 tukea oppilasta laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalilukuihin S2 (L1, L4) T13 tukea oppilasta laajentamaan ymmärrystään pro- senttilaskennasta S2, S6 (L1, L3, L6) T14 ohjata oppilasta ymmärtämään tuntemattoman käsite ja kehittämään yhtälönratkaisutaitojaan S3, S4 (L1, L4) **T15** ohjata oppilasta ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen. Ohjata oppilasta harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista (S3, S4) **T16** tukea oppilasta ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä S5 (L1, L4, L5) **T17** ohjata oppilasta ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä omi- naisuuksia S5 (L1, L4, L5) **T18** kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia S5 (L1, L4) **T19** ohjata oppilasta määrittämään tilastollisia tunnus- lukuja ja laskemaan todennäköisyyksin S6 (L3, L4, L5) **T20** ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen S1 (L1, L4, L5, L6)	ymmärtäminen • harjoitellaan prosenttiosuuden laskemista ja prosentti- luvun osoittaman määrän laskemista kokonaisuudesta • lisäksi opitaan laskemaan muuttunut arvo, perusarvo sekä muutos- ja vertailuprosentti • perehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa • lukualuetta laajennetaan reaalilukuihin **S3 Algebra** • perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen • harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä • tutustutaan polynomin käsitteeseen ja harjoitellaan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua • harjoitellaan muodostamaan lausekkeita ja sieventämään niitä. • muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä ja vaillinaisia toisen asteen • yhtälöitä käytetään verrantoa tehtävien ratkaisussa • syvennetään oppilaiden taitoa tutkia ja muodostaa luku jonoja **S4 Funktiot** • kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti • tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen **S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys** syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa tieto- ja viestintäteknologiaa hyväksi käyttäen

9. luokka

Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 9	Matematiikan opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisällöt vuosiluokalla 9
Merkitys, arvot ja asenteet T1 vahvistaa oppilaan motivaatiota, myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana (S1 – S6 L1, L3, L5) T2 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien (S1 – S6 L3, L7) **Työskentelyn taidot** T3 ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä (S1 – S6 L1, L4) T4 kannustaa oppilasta harjaantumaan täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti S1 – S6 (L1, L2, L4, L5) T5 tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä (S1 – S6 L1, L3, L4, L5, L6) T6 ohjata oppilasta arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä (S1 – S6 L1, L3, L4, L6) T7 rohkaista oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa (S1 – S6 L1 - L7) T8 ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitojaan sekä opastaa tiedon kriittiseen tarkasteluun (S1, S4, S6 L1, L4, L5) T9 opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa (S1 – S6, L5) **Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet** T10 ohjata oppilasta vahvistamaan päättely- ja päässälaskutaitoa ja kannustaa oppilasta käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa (S1, S2 L1, L3, L4) T11 ohjata oppilasta kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla (S2 L1, L4) T12 tukea oppilasta laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalilukuihin (S2 L1, L4)	**S1 Ajattelun taidot ja menetelmät** • harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti • pohditaan ja määritetään vaihto- ehtojen lukumääriä • vahvistetaan oppilaiden päättely- kykyä ja taitoa perustella • harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista • tutustutaan todistamisen perusteisiin • harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä • sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua **S2 Luvut ja laskutoimitukset** • vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä • tutustutaan merkitsevän numeron käsitteeseen **S3 Algebra** • perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen • harjoitellaan muodostamaan lausekkeita ja sieventämään niitä • syvennetään yhtälön ratkaisutaito- ja • ratkaistaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti • tutustutaan ensimmäisen asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä **S4 Funktiot** • kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti • tulkitaan suoraan ja kääntäen verrannollisuutta • perehdytään funktion käsitteeseen • piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon • opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet • tulkitaan kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä • määritetään funktioiden nollakohtia **S5 Geometria** • vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja

T13 tukea oppilasta laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta (S2, S6 L1, L3, L6) T14 ohjata oppilasta ymmärtämään tuntemattoman käsite ja kehittämään yhtälönratkaisutaitojaan (S3, S4 L1, L4) T15 ohjata oppilasta ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen. Ohjata oppilasta harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista (S3, S4 L1, L4, L5) T16 tukea oppilasta ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä (S5 L1, L4, L5) T17 ohjata oppilasta ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia (S5 L1, L4, L5) T18 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia (S5 L1, L4) T19 ohjata oppilasta määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä (S6 L3, L4, L5) T20 ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen (S1 L1, L4, L5, L6)	yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä • harjoitellaan geometrista konstruointia • opitaan käyttämään Pythagoraan lausetta, Pythagoraan lauseen käänteislausetta ja trigonometrisia funktioita • lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja • kerrataan ympyrän pinta-alan ja kehän pituuden laskemista • tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita • opitaan laskemaan pallon, lieriön ja kartion pinta-aloja ja tilavuuksia • varmennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa **S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys** • syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa • varmistetaan keskiarvon ja tyyppiarvon ymmärtäminen • harjoitellaan määrittämään frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani • tutustutaan hajonnan käsitteeseen • tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja • lasketaan todennäköisyyksiä

15.4.4.3. MATEMATIIKAN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 7-9

Opetuksen lähtökohdat valitaan oppilaita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista. Konkretia toimii edelleen tärkeänä osana matematiikan opiskelua. Rohkaistaan oppi- laita käyttämään ajattelua tukevia piirroksia ja välineitä. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työ- tapoja. Ongelmia matematisoidaan, ratkaistaan ja tulkitaan yksin ja yhdessä. Yhdessä työskennellessä jokainen toimii sekä itsensä että ryhmän hyväksi. Oppimispelit ovat yksi motivoiva työ- tapa. Tieto- ja viestintäteknologiaa, kuten taulukkolaskentaa ja dynaamista geometriaohjelmistoa, hyödynnetään opetuksen, oppimisen, tuottamisen, arvioinnin sekä luovuuden välineenä.

15.4.4.4. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI MATEMATIIKASSA VUOSILUOKILLA 7-9

Jokaisella oppilaalla tulee olla mahdollisuus saada opetusta myös aiempien vuosiluokkien keskeisimmistä sisällöistä, jos hän ei hallitse niitä riittävästi. Lisäksi annetaan ennakoivaa tukea tarvittaessa uusien sisältöjen oppimiseksi. Oppilaiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti yhdessä oppilaiden kanssa. Oppilaille korostetaan asioiden ymmärtämisen tärkeyttä. Oppilaita tuetaan suurempien asiakokonaisuuksien hahmottamisessa ja yhteyksien löytämisessä. Eriyttämisessä otetaan huomioon jokaisen oppilaan osaaminen ja annetaan mahdollisuus onnistumisen elämyksiin.

Sisältöjä voidaan rikastuttaa syventämällä yhteisesti käsiteltävää aihetta oppilaiden kiinnostuksen ja taito tason mukaan. Taitavia oppilaita tuetaan tarjoamalla heille vaihtoehtoisia työskentelymuotoja, kuten esimerkiksi erilaisia projekteja ja ongelmalähtöisiä tutkimustehtäviä oppilaita kiinnostavista matemaattisista aiheista.

15.4.4.5. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI MATEMATIIKASSA VUOSILUOKILLA 7-9

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan matemaattisen ajattelun ja itse- luottamuksen kehittymistä ja ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Palaute tukee oppilaiden myönteistä minäkuvaa matematiikan oppijana. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin matematiikan tavoitteisiin. Arviointi ohjaa oppilaita kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä
pitkäjänteisen työskentelyn taitoja. Palaute auttaa oppilaita huomaamaan, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten.

Oppilailla on aktiivinen rooli arvioinnissa. Itsearvioinnissa oppilaat oppivat asettamaan tavoitteita oppimiselleen ja havainnoimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin. Lisäksi oppilaita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Arvioinnin kohteena ovat matemaattiset tiedot ja taidot sekä niiden soveltaminen. Lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota tekemisen tapaan ja taitoon perustella ratkaisuja sekä ratkaisujen rakenteeseen ja oikeellisuuteen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös taito hyödyntää välineitä mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa.

Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Tuotoksen arvioinnissa kiinnitetään huomiota tuotoksen matemaattiseen sisältöön ja esitystapaan. Palautteella ohjataan oppilaita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilaita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.
Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona matematiikan opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut matematiikan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso matematiikan valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Matematiikassa oppilaan osaaminen kehittyy eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättö- arvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin oppiaineen kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.4.6. MATEMATIIKAN PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITEERIT HYVÄLLE OSAAMISELLE (ARVOSANALLE 8) OPPIMÄÄRÄN PÄÄTTYESSÄ

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 vahvistaa oppilaan motivaatiota, myönteistä minä- kuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana.	S1 – S6		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien.	S1 – S6	Vastuunottaminen opiskelusta	Oppilas ottaa vastuuta omasta oppimisestaan ja osallistuu rakentavasti ryhmän toimintaan.
Työskentelyn taidot			
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä.	S1 – S6	Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas havaitsee ja selittää oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä
T4 kannustaa oppilasta harjaantumaan täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun	S1 – S6	Matemaattinen ilmaisu	Oppilas osaa ilmaista matemaattista ajatteluaan sekä suullisesti että kirjallisesti.

suullisesti ja kirjallisesti			
T5 tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä	S1 – S6	Ongelmanratkaisutaito	Oppilas osaa jäsentää ongelmia ja ratkaista niitä hyödyntäen matematiikkaa.
T6 ohjata oppilasta arvioi- maan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä	S1 – S6	Taito arvioida ja kehittää matemaattisia ratkaisuja	Oppilas osaa arvioida matemaattista ratkaisuaan ja tarkastelee kriittisesti tuloksen mielekkyyttä
T7 rohkaista oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa	S1 – S6	Matematiikan soveltaminen	Oppilas osaa soveltaa matematiikkaa eri ympäristöissä
T8 ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitojaan sekä opas- taa tiedon kriittiseen tarkasteluun	S1, S4, S6	Tiedon analysointi ja kriittinen tarkastelu	Oppilas osaa itse hankkia, käsitellä ja esittää tilastotietoa
T9 opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintä- teknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa	S1 – S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Oppilas osaa soveltaa tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa
Käsitteelliset ja tiedonala- kohtaiset tavoitteet			
T10 ohjata oppilasta vahvistamaan päättely- ja päässä- laskutaitoa ja kannustaa oppilasta käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa	S1, S2	Päättely- ja laskutaito	Oppilas käyttää aktiivisesti päättely- ja päässälaskutaitoa eri ti- lanteissa
T11 ohjata oppilasta kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla	S2	Peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla	Oppilas osaa sujuvasti peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla
T12 tukea oppilasta laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalilukuihin	S2	Lukukäsite	Oppilas tunnistaa reaaliluvut ja osaa kuvailla niiden ominaisuuksia
T13 tukea oppilasta laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta	S2, S6	Prosentin käsi- te ja prosentti- laskenta	Oppilas osaa kertoa prosentin käsitteen käytöstä. Oppilas osaa laskea prosenttiosuuden, pro- senttiluvun osoittaman määrän kokonaisuudesta sekä muutos- ja vertailuprosentin. Oppilas osaa käyttää tietojaan eri tilanteissa.
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään tuntemattoman käsite ja kehittämään yhtälönratkaisutaitojaan	S3, S4	Tuntemattoman käsite ja yhtälönratkaisutaidot	Oppilas osaa ratkaista ensimmäisen asteen yhtälön symbolisesti. Oppilas osaa ratkaista vaillinaisen toisen asteen yhtälön esimerkiksi päättelemällä tai symbolisesti.
T15 ohjata oppilasta ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen. Ohjata oppilasta	S3, S4	Muuttujan ja funktion käsitteet sekä kuvaajien tulkitseminen ja	Oppilas ymmärtää muuttujan ja funktion käsitteen sekä osaa piirtää ensimmäisen ja toisen asteen funktion kuvaajan. Oppilas osaa tulkita kuvaajia

harjoittelemaan funktion kuvaa-jan tulkitsemista ja tuottamista		tuottaminen	monipuolisesti.
T16 tukea oppilasta ymmärtämään geometrian käsit-teitä ja niiden välisiä yhteyksiä	S5	Geometrian käsitteiden ja ni-iden välisten yhteyksien hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä ja kuvailla suo-riin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia sekä niiden välisiä yhteyksiä
T17 ohjata oppilasta ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia	S5	Suorakulmaisen kolmion ja ympyrän omi-naisuuksien hahmottaminen	Oppilas osaa käyttää Pythagoraan lau-setta ja trigonometrisia funktioita. Op-pilas ymmärtää kehä- kulman ja keskuskulman käsitteet.
T18 kannustaa oppilasta kehit-tämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia	S5	Pinta-alojen ja tilavuuksien las-kutaito	Oppilas osaa laskea tasokuvioiden pinta-aloja ja kappaleiden tilavuuksia. Oppilas osaa pinta- ala- ja tilavuusyksiköiden muunnoksia.
T19 ohjata oppilasta määrittämään tilastollisia tun-nuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä	S6	Tilastolliset tun-nusluvut ja todennäköisyys-laskenta	Oppilas hallitsee keskeiset tilastolliset tunnusluvut ja osaa antaa niistä esi-merkkejä. Oppilas osaa määrittää sekä klassisia että tilastollisia todennäköisyyksiä.
T20 ohjata oppilasta kehit-tämään algoritmista ajatteluaan sekä taitojaan soveltaa ma-tematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen.	S1	Algoritminen ajattelu ja ohjel-mointi- taidot	Oppilas osaa soveltaa algoritmi- sen ajattelun periaatteita ja osaa ohjel-moida yksinkertaisia ohjelmia.

15.4.5. Biologia

15.4.5.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Biologian opetuksen tehtävänä on auttaa oppilaita ymmärtämään elämää ja sen kehittymistä, kartuttaa oppilaan luonnontuntemusta sekä ohjata oppilaita ymmärtämään ekosysteemien toimintaa, ihmisen elintoimintoja sekä perinnöllisyyden ja evoluution perusteita.

Biologian opetuksessa työskennellään myös luonnossa ja ohjataan oppilaita tutkivan oppimisen avulla tutustumaan biologisen tiedonhankinnan luonteeseen. Luonnon tutkimisessa käytetään sekä maasto- että laboratoriotyömenetelmiä. Elämyksellinen ja kokemuksellinen oppiminen virittää oppimisen iloa ja herättää kiinnostusta tarkkailla elinympäristön tilaa ja siinä tapahtuvia muutoksia. Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Teknologian käyttö edistää oppilaiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa biologian opetuksessa.

Biologian opetuksessa tuetaan oppilaiden ongelmanratkaisu- ja yhteistyötaitojen sekä yhteisöllisyyden kehittymistä ja annetaan valmiuksia biologiaa hyödyntävien alojen opiskeluun sekä työelämään.
Biologian opetus auttaa oppilaita ymmärtämään, miten biologian tietoja ja taitoja voidaan soveltaa ja hyödyntää omassa elämässä, eettisissä pohdinnoissa, ajankohtaisten biologiaan liittyvien uutisten seurannassa sekä siinä, kuinka yhteiskunnalliseen päätöksentekoon voidaan vaikuttaa. Biologian opetus kehittää oppilaiden ympäristötietoisuutta ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Oppilaat saavat valmiuksia vaikuttaa ja osallistua oman lähiympäristönsä kehittämiseen ja sen säilymiseen elinvoimaisena. Oppilaita ohjataan kestävään elämäntapaan ja globaalin vastuun ymmärtämiseen.

15.4.5.2. BIOLOGIAN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

7. luokka

Biologian opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 7	Biologian opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 7
Biologinen tieto ja ymmärrys	Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisällöt liittyvät toisiinsa siten, että biologinen tutkimus (S1) ja tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön (S2) sisällytetään muihin sisältöalueisiin. **S1 Biologinen tutkimus:** Sisältöjä valitaan siten, että biologisen tutkimuksen vaiheet tulevat oppilaan oman toiminnan kautta tutuiksi. **S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön:** Sisältöjä valittaessa painotetaan vastuullista luonnossa liikkumista, lajintuntemusta sekä metsän ja muiden ekosysteemien tutkimista ja vertailua. Maasto työskentelyssä havainnoidaan ja arvioidaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä ihmisen vaikutusta niihin. **S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta:** • eliöyhteisön perusrakenteeseen tutustuminen • paikallisten ravintoverkkojen lajeja ja niiden merkitys monimuotoisuudelle ja ekosysteemien toiminnoille • ihmisen toiminnan vaikutus vesiekosysteemeissä **S4 Mitä elämä on?** • eliöiden rakentuminen soluista • eliöiden sopeutuminen ympäristöönsä • eliökunnan kehitys ja eri eliöryhmien sukulaisuuden vertailu rakenteiden ja toiminnallisten sopeutumien pohjalta **S6 Kohti kestävää tulevaisuutta:** • monimuotoisuuden säilyttäminen • ilmastonmuutoksen ja ihmisen vaikutus vesistöihin • vesistöjen kestävä käyttö ja suojelu • painotetaan ja tutkitaan paikallisia vesistöjä
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja (L4, L5)	
T2 auttaa oppilasta kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta (L4, L5)	
T3 ohjata oppilasta tutkimaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään eri- laisten elinympäristöjen merkitys luonnon monimuotoisuudelle (L4, L7)	
T6 ohjata oppilasta arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtämään ekosysteemi- palvelujen merkitys (L4, L7)	
Biologiset taidot	
T7 ohjata oppilasta kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä (L1)	
T8 opastaa oppilasta käyttämään biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa (L1, L5)	
T9 ohjata oppilasta koostamaan eliökokoelma ja kasvattamaan kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi (L5, L6, L7)	
T10 ohjata oppilasta tekemään tutkimuksia sekä koulussa että koulun ulkopuolella (L1, L5)	
T11 kannustaa oppilasta soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä sekä yhteis- kunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa (L2, L3, L7)	
Biologian asenne- ja arvo tavoitteet	
T12 innostaa oppilasta syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvista- maan luontosuhdetta ja ympäristötietoisuutta (L7)	
T13 ohjata oppilasta tekemään eettisesti perusteltuja valintoja (L7)	
T14 innostaa oppilasta vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi (L5, L7)	

8. luokka

Biologian opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 8	Biologian opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 8
Biologinen tieto ja ymmärrys	
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään ekosysteemin	

perusrakennetta ja toimintaa sekä vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja (L4, L5)	Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisällöt liittyvät toisiinsa siten, että biologinen tutkimus (S1) ja tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön (S2) sisällytetään muihin sisältöalueisiin. **S1 Biologinen tutkimus** Sisältöjä valitaan siten, että biologisen tutkimuksen vaiheet tulevat oppilaan oman toiminnan kautta tutuiksi. **S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön** Sisältöjä valittaessa painotetaan vastuullista luonnossa liikkumista, lajintuntemusta sekä metsän ja muiden ekosysteemien tutkimista ja vertailua. Maasto työskentelyssä havainnoidaan ja arvioidaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä ihmisen vaikutusta niihin. **S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta** • ekosysteemikäsitteen syventäminen • keskitytään suomalaiseen metsäekosysteemin rakenteeseen ja toimintaan painottaen moni- muotoisuutta • tutustutaan lajien ekologiaan ja niiden välisiin vuorovaikutussuhteisiin • lähiympäristön tyypillisten metsän eliölajien tunnistaminen ja niiden merkitys monimuotoisuuteen • eliökokoelman koostaminen • tunturi- suo- ja kaupunkiekosysteemit ja niiden monimuotoisuus • ihmisen toiminnan vaikutus ekosysteemeissä **S4 Mitä elämä on?** • keskitytään tutkimaan elämän perusilmiöitä biologialle tyypillisin tutkimusmenetelmin lähiympäristöä hyödyntäen • metsä-, tunturi-, suo- ja kaupunkielinympäristöjen monimuotoisuus • eliöiden sopeutuminen eri ympäristöihin ja eliöiden rakenteiden ja elintoimintojen vertailu • eliöiden välisten vuorovaikutusten tarkastelu • kasvien kasvatus ja havaintojen tekeminen • eliökunnan kehitys **S6 Kohti kestävää tulevaisuutta** • monimuotoisuuden säilyttämisen painottaminen
T2 auttaa oppilasta kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta (L4, L5)	
T3 ohjata oppilasta tutkimaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään erilaisten elinympäristöjen merkitys luonnon monimuotoisuudelle (L4, L7)	
T6 ohjata oppilasta arvioimaan luon- nonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtämään ekosysteemipalvelujen merkitys (L4, L7)	
Biologiset taidot	
T7 ohjata oppilasta kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä (L1)	
T8 opastaa oppilasta käyttämään biologian tutkimusvälineistöä ja tie- to- ja viestintäteknologiaa (L1, L5)	
T10 ohjata oppilasta tekemään tutkimuksia sekä koulussa että koulun ulkopuolella (L1, L5)	
T11 kannustaa oppilasta soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksen- teossa (L2, L3, L7)	
Biologian asenne- ja arvo tavoitteet	
T12 innostaa oppilasta syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan luontosuhdetta ja ympäristötietoisuutta (L7)	
T13 ohjata oppilasta tekemään eettisesti perusteltuja valintoja (L7)	
T14 innostaa oppilasta vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi (L5, L7)	

	• ilmastonmuutos ja sen vaikutukset lähiympäristöön • luonnonvarojen kestävän käytön ekologisten, sosiaalisten, taloudellisten ja eettisten periaatteiden pohdiskelu • luonnonvarojen muutokset lähiympäristössä • luonnonsuojelun tavoitteet, keinot ja saavutukset • jokamiehenoikeudet • kestävä ravinnontuotanto • eläinten hyvinvointi • biotalouden ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuudet kestävän tulevaisuuden kannalta

9. luokka

Biologian opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 9	Biologian opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisällöt vuosiluokalla 9
Biologinen tieto ja ymmärrys	
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja (L4, L5)	**S1 Biologinen tutkimus:** Biologisen tutkimuksen vaiheet tulevat tutuiksi oppilaan oman toiminnan kautta. Tutkimuksen sisältöinä ovat ihmisen rakenne, elintoiminnot ja säätelyjärjestelmät. Biologinen tutkimus sisällytetään muihin sisältöalueisiin. **S4 Mitä elämä on?** • keskitytään tutkimaan elämän perusilmiöitä biologialle tyypillisin tutkimusmenetelmin • perehdytään eliökunnan rakenteeseen ja monimuotoisuuteen vertailemalla eliöiden rakenteita, elintoimintoja ja elinympäristöjä (esimerkiksi kasvi- ja eläinsolun vertailu, virukset ja bakteerit) • ihmisen rakenne • ihmisen elintoiminnot ja säätelyjärjestelmät • perinnöllisyyden perusteet • bioteknologian perusteet, mahdollisuudet ja haasteet • evoluutio ja elämän kehityshistoria **S5 Ihminen:** • keskitytään tutkimaan ihmiskehon toimintaa ihmisen rakenteen, elintoimintojen ja säätelyjärjestelmien tietämyksen
T2 auttaa oppilasta kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta (L4, L5)	
T3 ohjata oppilasta tutkimaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään eri- laisten elinympäristöjen merkitys luonnon monimuotoisuudelle (L4, L7)	
T4 ohjata oppilasta ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteita (L1)	
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen kehitystä ja elimistön perustoimintoja (L3)	
T6 ohjata oppilasta arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtämään ekosysteemipalvelujen merkitys (L4, L7)	
Biologiset taidot	
T7 ohjata oppilasta kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä (L1)	
T8 opastaa oppilasta käyttämään biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa (L1, L5)	
T10 ohjata oppilasta tekemään tutkimuksia sekä koulussa että koulun ulkopuolella (L1, L5)	
T11 kannustaa oppilasta soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa (L2, L3, L7	

Biologian asenne- ja arvo tavoitteet	syventäminen • ihmisen lisääntyminen, kasvu ja kehitys • terveyteen vaikuttavat tekijät • perimän ja ympäristön vaikutus ihmisen eri ominaisuuksien kehittymiseen • ympäristön vaikutus perimään, mutaatiot
T12 innostaa oppilasta syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan luontosuhdetta ja ympäristötietoisuutta (L7)	
T13 ohjata oppilasta tekemään eettisesti perusteltuja valintoja (L7)	
T14 innostaa oppilasta vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi (L5, L7)	**S6 Kohti kestävää tulevaisuutta:** • bioteknologian ekologiset, sosiaaliset, taloudelliset ja eettiset peri- aatteet ravinnontuotannossa • kestävän ravinnontuotannon sekä eläinten hyvinvoinnin pohtiminen

15.4.5.3. BIOLOGIAN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 7-9

Tavoitteena on, että biologian opetuksessa oppilailla on mahdollisuus työskennellä erilaisissa tutkimuksellisuutta tukevissa oppimisympäristöissä sekä koulussa, että koulun ulkopuolella. Maasto- ja laboratoriotyöskentelyssä oppilaita ohjataan havainnoimaan ja käyttämään biologialle ominaisia tutkimusmenetelmiä. Biologian opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on, että oppilaita ohjataan käyttämään myös sähköisiä oppimisympäristöjä biologisen tiedon hankinnassa, käsittelyssä, tulkinnassa ja esittämisessä.

Biologian työtapoja valittaessa painotetaan vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä ottaen huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet. Monipuolisten työtapojen avulla jokainen oppilas saa erilaisia kokemuksia, pystyy omaksumaan luonnontieteelle luonteenomaisia tutkimusmenetelmiä ja harjaantuu tekemään johtopäätöksiä sekä raportoimaan ja soveltamaan oppimaansa. Biologian opetuksen tavoitteiden mukaisesti elämyksellisyys, kokemuksellisuus ja toiminnallisuus kehittävät oppilaiden taitoa pohtia omia arvo valintoja. Lisäksi oppilaille kehittyy taito tarkastella kriittisesti ilmiöitä ja erilaisia tietolähteitä.

15.4.5.4. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI BIOLOGIASSA VUOSILUOKILLA 7-9

Biologian opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita omakohtaiseen havainnointiin ja tutkimiseen itsenäisesti ja ryhmissä sekä erilaisissa oppimisympäristöissä. Maasto- ja laboratoriotyöskentely toteutetaan siten, että turvallisuuskysymykset otetaan huomioon. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet huomioidaan erilaisten työmenetelmien valinnassa. Kasvua, kehitystä sekä oppimisen iloa tukevat tutkimuksellisuus, yhdessä tekeminen, vastuullisuus omasta työskentelystä, luontosuhteen syveneminen sekä tiedon liittäminen jo ennestään opittuun. Biologian tavoitteiden kannalta on keskeistä tiedostaa oppilaiden mahdolliset vaikeudet laboratorio- ja maasto työskentelyssä. Oppilaita tuetaan työskentelyssä kunkin omien vahvuuksien pohjalta sekä tarvittaessa vahvistamalla oppilaiden taitoja eri tukimuotoja hyödyntäen. Eriyttäminen on mahdollista yhteisissä tutkimustehtävissä, joissa oppilaat toimivat erilaisissa rooleissa ja etenevät yksilöllisesti ajattelun taitojen eri tasoille.

15.4.5.5. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI BIOLOGIASSA VUOSILUOKILLA 7-9

Biologian opetuksessa kannustava ja rakentava palaute opintojen aikana tukee oppilaiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa jokaista löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin biologian tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa biologista tietoa. Biologian arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaan tiedolliseen osaamiseen että biologisiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä. Opettaja seuraa oppilaan taitoa tehdä havaintoja, kerätä, käsitellä, tulkita, arvioida ja esittää erilaisia aineistoja. Lisäksi arvioidaan oppilaan taitoa käyttää biologialle ominaista välineistöä, tieto- ja viestintäteknologiaa sekä taitoa toteuttaa pienimuotoisia kokeita ja tutkimuksia koulussa ja sen ulkopuolella. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona biologian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut biologian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso biologian valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Biologiassa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoi- da tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.5.6. BIOLOGIAN PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITEERIT HYVÄLLE OSAAMISELLE (ARVOSANALLE 8) OPPIMÄÄRÄN PÄÄTTYESSÄ

Biologian opetuksen tavoitteena on	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Biologinen tieto ja ymmärrys			
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja	S1-S4, S6	Ekosysteemin rakenteen ja toiminnan hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata metsäekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä tunnistaa erilaisia ekosysteemejä ja niiden ravintoverkkojen lajeja. Oppilas osaa kuvata monimuotoisuuden merkitystä ekosysteemien toiminnalle sekä pohtia metsien kestävän käytön merkitystä eliöille ja ihmiselle.
T2 auttaa oppilasta kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta	S1-S5	Eliökunnan rakenteen ja eliöiden rakenteen ja elintoimintojen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata eliökunnan luokittelun periaatteita, osaa nimetä eliöiden rakenteita sekä osaa kuvata eliöiden elintoimintoja. Oppilas osaa vertailla eri eliöryhmien sukulaisuutta rakenteellisten ja toiminnallisten sopeutumien pohjalta sekä tunnistaa, luokittelee ja vertailee eliöryhmiä.
T3 ohjata oppilasta tutkimaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään erilaisten elinympäristöjen merkitys luonnon monimuotoisuudelle	S1-S4, S6	Eliöiden sopeutumisen ja elinympäristöjen monimuotoisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa tehdä havaintoja lajien esiintymisestä ja osaa kuvata lajien sopeutumista eri elinympäristöihin. Oppilas tunnistaa lähiympäristön tyypillisiä eliölajeja ja ymmärtää niiden merkityksen luonnon monimuotoisuudelle.
T4 ohjata oppilasta ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteita	S1, S4, S5	Perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteiden hahmottaminen	Oppilas ymmärtää ja osaa kuvata perimän ja ympäristön vaikutusta eliöiden yksilönkehityksessä. Oppilas osaa kuvata miten elämä ja luonnon monimuotoisuus ovat kehittyneet maapallolla evoluution tuloksena.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen kehittystä ja elimistön perustoiminto- ja	S5	Ihmiselimistön rakenteen ja toiminnan hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata ihmiselimistön perusrakenteita ja elintoimintoja sekä osaa selostaa ihmisen kasvun ja kehittymisen pääperiaatteita.
T6 ohjata oppilasta arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja	S6	Luonnonympäristössä tapahtuvien muutosten	Oppilas osaa tehdä havaintoja ja pieniä tutkimuksia omassa lähiympäristössä tapahtuvista luonnollisista ja ihmisen

ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtämään ekosysteemipalveluiden merkitys		havainnointi	toiminnan aiheuttamista luonnonympäristön muutoksista. Oppilas ymmärtää maapallon luon- nonvarojen rajallisuuden ja ekosysteemipalveluiden merkityksen sekä tuntee kestävän elämäntavan perusteet ja jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet.
T7 ohjata oppilasta kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä	S1-S6	Luonnontieteellinen ajattelutaito	Oppilas osaa esittää mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä, osaa käyttää biologialle ominaisia peruskäsitteitä sekä tutkimus- ja tiedonhankintamenetelmiä. Oppilas osaa esittää perusteltuja luonnontieteellisiä käsityksiä ja päätelmiä.
T8 opastaa oppilasta käyttämään biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa	S1-S5	Biologisen tutkimusvälineistön ja teknologian käyttö	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti ja tavoitteellisesti laboratoriossa ja maastossa. Oppilas osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa.
T9 ohjata oppilasta koostamaan eliökokoelma ja kasvattamaan kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi	S1-S4, S6	Eliökokoelman laatiminen ja kasvien kokeellinen kasvattaminen	Oppilas osaa koostaa ohjeiden mukaisesti perinteisen tai digitaalisen kasvi- kokoelman tai muun digitaalisen eliökokoelman. Oppilas toteuttaa ohjatusti kasvatuskokeen.
T10 ohjata oppilasta tekemään tutkimuksia sekä koulussa että koulun ulko- puolella	S1-S6	Biologisen tutkimuksen tekeminen	Oppilas osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja laboratoriossa ja maastossa. Oppilas osaa esittää hypoteeseja ja tehdä ohjatusti pienimuotoisen biologisen tutkimuksen ja osaa raportoida sen tuloksia.
T11 kannustaa oppilasta soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa	S6	Biologisten tietojen ja taitojen soveltaminen arjessa	Oppilas osaa kuvata, miten biologisia tietoja ja taitoja voi hyödyntää omassa arjessa ja yhteiskunnassa sekä osaa perustella näkemyksiä biologisen tietämyksen pohjalta. Oppilas osallistuu lähiluonnon vaalimisprojektiin, sen toteuttamiseen ja tulosten raportointiin.
Biologian asenne- ja arvotavoitteet			
T12 innostaa oppilasta syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan luontosuhdetta ja ympäristötietoisuutta	S1-S6	Luontosuhteen ja ympäristötietoisuuden merkityksen hahmottaminen	Oppilaan osaa perustella esimerkkien avulla, miten luonnossa toimitaan kestävällä ja luonnon monimuotoisuutta säilyttävällä tavalla.
T13 ohjata oppilasta tekemään eettisesti perusteltu- ja valintoja	S6	Eettisten kysymysten pohdinta	Oppilas osaa hyödyntää biologian tietoja ja taitoja ihmiseen ja ympäristöön liittyvien vastuukysymysten arvioinnissa ja esittää perusteluja eettisesti kestäville

			valinnoille.
T14 innostaa oppilasta vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi	S6	Kestävän tulevaisuudenrakentamisen tiedot ja taidot	Oppilas osaa kuvata, miten toimitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi.

15.4.6. Maantieto

15.4.6.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Maantiedon opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden maailmankuvan rakentumista. Oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä ja koko maailmassa sekä autetaan oppilaita sijoittamaan uutiset maailman tapahtumista maantiedon opetuksessa saamaansa alueelliseen kehikkoon.

Maantieto on monitieteinen ja eri tiedonaloja integroiva oppiaine, jossa tutkitaan maapalloa ja sen alueita, luontoa, ihmisen toimintaa sekä erilaisia kulttuureita. Maantiedon opetuksessa otetaan huomioon luonnontieteiden, ihmistieteiden ja yhteiskuntatieteiden näkökulmat. Näin rakennetaan eheää kokonaiskuvaa monimuotoisesta maailmasta ja sen toiminnasta.

Maantiedon opetuksessa käsitellään luonnon ja ihmisen toiminnan vuorovaikutusta ja sen yhteyttä ympäristön tilaan sekä luodaan perustaa ymmärtää erilaisia alueellisia näkökulmia ja ristiriitoja maapallolla. Maantieteellisten syy- ja seuraussuhteiden sekä ympäristönmuutosten ymmärtäminen ja analysointi aktivoivat oppilasta toimimaan vastuullisesti omassa arjessa.

Maantiedon opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden oma elämismaailma. Opetus tarjoaa toiminnallisia kokemuksia erilaisissa oppimisympäristöissä, joissa oppilaat tekevät havaintoja ja tutkimuksia. Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Teknologi- an käyttö edistää myös oppilaiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa oppimisessa.

Maantiedon opetuksessa vahvistetaan oppilaiden valmiuksia kestävää kehitystä edistävään toimintatapaan. Opetus harjaannuttaa oppilaiden osallistumis- ja vaikuttamistaitoja ja antaa oppi- laille keinoja aktiiviseen kansalaisuuteen ja kestävän tulevaisuuden rakentamiseen.

15.4.6.2. MAANTIEDON KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

7.luokka

Maantiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 7	Maantiedon opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 7
Maantieteellinen tieto ja ymmärrys	
T1 tukea oppilaan jäsentyneen karttakuvan rakentumista maapallosta (L1, L4, L5)	Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisällöt liittyvät toisiinsa siten, että maapallon karttakuvan kehittäminen (S1) ja ajankohtaisen maailman seuraaminen (S2) sisällytetään muihin sisältöalueisiin. S1 Maapallon karttakuva ja alueet Sisällöt valitaan siten, että oppilaiden ymmärrys kartan peruskäsitteistä sekä erilaisista maasto- ja teemakartoista syvenee. Sisällöissä keskitytään koko maailman hahmottamiseen ja maailman keskeisen paikannimistön omaksumiseen. Karttojen, paikkatiedon ja
T2 ohjata oppilasta tutkimaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä sekä vertailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja maapallon eri alueilla (L4, L5)	
T3 ohjata oppilasta tutkimaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureita, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla (L2, L4)	
T4 kannustaa oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävän käytön merkitys (L7)	

Maantieteelliset taidot	muun geomedian käyttö yhdistetään maantiedon kaikkien muiden sisältöjen opiskeluun. **S2 Ajankohtainen muuttuva maailma** Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta ja sijoitetaan uutiset kartalle. Pohditaan kriittisesti uutista tapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä. Uutisseuranta yhdistetään maantiedon muiden sisältöjen opiskeluun. Tutustutaan työelämässä ja yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittavaan maan- tieteelliseen osaamiseen. **S3 Elämän perusedellytykset maapallolla** • planetaarisuus ja sen vaikutukset • vuorokauden ja vuodenaikojen vaihtelut • ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet • ilmakehä • vesikehä • kivikehä **S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt maapallolla** • tutkitaan esimerkkien avulla eri alueiden luonnon- ja kulttuuri- maisemia **S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö maapallolla** • puhdas ilma ja vesi • ilmastonmuutos • tarkastellaan ympäristön muutoksia ja niiden vaikutuksia Tarvittaessa sisältöjä voidaan vaihdella vuosiluokkien välillä.
T5 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä (L1)	
T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä (L4, L5)	
T7 ohjata oppilasta harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä (L5, L6)	
T8 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja (L1)	
T9 harjaannuttaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktivoida oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa (L4)	
T10 tukea oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja sekä argumentoimaan ja esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa (L2)	
T11 ohjata oppilasta vaalimaan luontoa, rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta sekä vahvistaa oppilaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja (L7)	
Maantiedon asenne- ja arvo tavoitteet	
T12 tukea oppilasta kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi (L7)	
T13 ohjata oppilasta arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa (L3, L7)	

8.luokka

Maantiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 8	Maantiedon opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 8
Maantieteellinen tieto ja ymmärrys	
T1 tukea oppilaan jäsentyneen karttakuvan rakentumista maapallosta (L1, L4, L5)	Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisällöt liittyvät toisiinsa siten, että maapallon karttakuvan kehittäminen (S1) ja ajankohtaisen maailman seuraaminen (S2) sisällytetään muihin sisältöalueisiin. **S1 Maapallon karttakuva ja alueet:** Sisällöt valitaan siten, että oppilaiden ymmärrys kartan peruskäsitteistä sekä erilaisista maasto- ja teemakartoista syvenee. Sisällöissä keskitytään koko maailman hahmottamiseen. Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö yhdistetään maantiedon kaikkien muiden sisältöjen opiskeluun.
T2 ohjata oppilasta tutkimaan luonnonmaan- tieteellisiä ilmiöitä sekä vertailemaan luon- nonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla (L4, L5)	
T3 ohjata oppilasta tutkimaan ihmismaantie- teellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureita, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla (L2, L4)	
T4 kannustaa oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävän käytön merkitys (L7)	
Maantieteelliset taidot	

T5 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantie- teellisiä kysymyksiä (L1)	**S2 Ajankohtainen muuttuva maailma:** Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta ja sijoitetaan uutiset kartalle. Pohditaan kriittisesti uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä. Uutisseuranta yhdistetään maantiedon muiden sisältöjen opiskeluun. Tutustutaan työelämässä ja yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittavaan maantieteelliseen osaamiseen. **S3 Elämän perusedellytykset maapallolla:** • luonnonvarat • ravinnontuotanto **S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt maapallolla:** • tutkitaan esimerkkien avulla eri alueiden luonnon- ja kulttuurimaisemia **S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla:** • tutustutaan kulttuureihin, ihmisten elämään, asumiseen ja elinkeinoihin eri puolilla maailmaa • tarkastellaan esimerkkien avulla, miten ympäristö vaikuttaa elinkeinoihin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan • pohditaan ihmisoikeuksia ja hyvän elämän edellytyksiä erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta **S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö maapallolla:** • pohditaan luonnonvarojen kestävää käyttöä ja biotalouden mahdollisuuksia • tarkastellaan ympäristön muutoksia ja niiden vaikutuksia • pohditaan globalisaation vaikutuksia ja alueellisia kehityskysymyksiä Tarvittaessa sisältöjä voidaan vaihdella vuosi- luokkien välillä.
T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä (L4, L5)	
T7 ohjata oppilasta harjaannuttamaan arki- elämän geomediataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä (L5, L6)	
T8 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja (L1)	
T9 harjaannuttaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktivoida oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa (L4)	
T10 tukea oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja sekä argumentoimaan ja esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa (L2)	
T11 ohjata oppilasta vaalimaan luontoa, rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta sekä vahvistaa oppilaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja (L7)	
Maantiedon asenne- ja arvo tavoitteet	
T12 tukea oppilasta kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi (L7)	
T13 ohjata oppilasta arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa (L3, L7)	

9.luokka

Maantiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 9	**Maantiedon opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 9**
Maantieteellinen tieto ja ymmärrys	
T1 tukea oppilaan jäsentyneen karttakuvan rakentumista maapallosta (L1, L4, L5)	Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisällöt liittyvät toisiinsa siten, että maa- pallon karttakuvan kehittäminen (S1) ja ajankohtaisen maailman seuraaminen (S2) sisällytetään muihin sisältöalueisiin.
T2 ohjata oppilasta tutkimaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä sekä vertailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla (L4, L5)	

T3 ohjata oppilasta tutkimaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureita, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla (L2, L4)	**S1 Maapallon karttakuva ja alueet** Sisällöt valitaan siten, että oppilaiden ymmärrys kartan peruskäsitteistä sekä erilaisista maasto- ja teemakartoista syvenee. Sisällöissä keskitytään koko maailman hahmottamiseen ja Suomen keskeisen paikannimistön omaksumiseen. Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö yhdistetään maantiedon kaikkien muiden sisältöjen opiskeluun. **S2 Ajankohtainen muuttuva maailma** Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta ja sijoitetaan uutiset kartalle. Pohditaan kriittisesti uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä. Uutisseuranta yhdistetään maantiedon muiden sisältöjen opiskeluun. Tutustutaan työelämässä ja yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittavaan maantieteelliseen osaamiseen. **S3 Elämän perusedellytykset Suomessa** • vuorokauden ja vuodenaikojen vaihtelut • ilmasto- ja kasvillisuusalueet • Suomen kallioperä • vesistöt **S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt Suomessa** • tarkastellaan esimerkkien avulla erilaisia luonnon- ja kulttuurimaisemia • jääkauden jäljet • oman kotiseudun erityispiirteet • oman lähiympäristön tutkiminen ja kehittäminen **S5 Ihmiset ja kulttuurit Suomessa** • tutustutaan kulttuureihin, ihmisten elämään, asumiseen ja elinkeinoihin Suomessa • tarkastellaan esimerkkien avulla, miten ympäristö vaikuttaa elinkeinoihin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan • pohditaan ihmisoikeuksia ja hyvän elämän edellytyksiä erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta **S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö Suomessa** • pohditaan luonnonvarojen kestävää käyttöä ja biotalouden mahdollisuuksia • pohditaan globalisaation vaikutuksia ja alueellisia kehityskysymyksiä • tutkitaan tuotteiden elinkaaria ja omia kulutustottumuksia • käsitellään Itämeren alueen ympäristön tilaa ja yhteistyömahdollisuuksia • tarkastellaan ympäristön muutoksia ja niiden vaikutuksia Suomessa
T4 kannustaa oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luon- nonvarojen kestävän käytön merkitys (L7)	
Maantieteelliset taidot	
T5 ohjata oppilasta kehittämään maantie- teellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä (L1)	
T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suunti- en ja etäisyyksien ymmärrystä (L4, L5)	
T7 ohjata oppilasta harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä (L5, L6)	
T8 ohjata oppilasta kehittämään maantie- teellisiä tutkimustaitoja (L1)	
T9 harjaannuttaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktivoida oppilasta seuraamaan ajan- kohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa (L4)	
T10 tukea oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja sekä argumentoimaan ja esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa (L2)	
T11 ohjata oppilasta vaalimaan luontoa, rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta sekä vahvistaa oppilaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja (L7)	
Maantiedon asenne- ja arvo tavoitteet	
T12 tukea oppilasta kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi (L7	
T13 ohjata oppilasta arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmis- toiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa (L3, L7)	

	Tarvittaessa sisältöjä voidaan vaihdella vuosiluokkien välillä.

15.4.6.3. MAANTIEDON OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 7-9

Maantiedon opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on käyttää monipuolisia oppimisympäristöjä sekä koulussa että koulun ulkopuolella. Maasto työskentely, kenttäretket luonnossa ja rakennetussa ympäristössä sekä sähköisten oppimisympäristöjen ja paikkatiedon käyttö ovat olennainen osa maantiedon opetusta. Pelillisyys lisää oppilaiden motivaatiota. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee maantieteellisen ajattelun sekä ongelmanratkaisu- ja tutkimustaitojen kehittymistä sekä edistää yhteisöllistä ja vuorovaikutteista työskentelyä.

Opetuksessa seurataan ajankohtaisia tapahtumia ja ilmiöitä lähiympäristössä ja muualla maailmassa. Työtapoja valittaessa otetaan huomioon oppilaiden elämismaailma, kansainvälisyys ja yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Opetuksessa annetaan aikaa oppilaiden ajattelulle, luovuudelle ja toiminnalle.

15.4.6.4. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI MAANTIEDOSSA VUOSILUOKILLA 7-9

Maantiedon opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita hahmottamaan ympäröivää maailmaa ja ymmärtämään sen ilmiöitä. Ajankohtaisella uutisseurannalla tuetaan kunkin oppilaan maailmankuvan rakentumista. Kenttäopetuksessa lähiympäristöä tulkitaan kaikkia aisteja hyväksi käyttäen ja jaetaan kokemuksia oppilaiden ja opettajan välillä. Maantiedon tavoitteiden kannalta tuen järjestämisessä on keskeistä tiedostaa oppilaiden spatiaalisen hahmottamisen vaikeudet ja erityisesti vaikeudet kartanluvussa ja karttatulkinnassa. Oppilaita ohjataan ja tuetaan käyttämään paikkatietoa ja muuta geomedian arjen tilanteissa. Jokaisen oppilaan taitoja hahmottaa lähiympäristöä ja maailmaa harjaannutetaan tukemalla ja kannustamalla oppilasta hänen omien vahvuuksiensa pohjalta sekä tarvittaessa vahvistamalla oppilaan taitoja eri tukimuotoja hyödyntäen. Eriyttämistä voi toteuttaa tutkimustehtävissä, joissa oppilaat voivat toimia erilaisissa rooleissa sekä harjoituksissa, joissa on mahdollista edetä yksilöllisesti ajattelun taitojen eri tasoille.

15.4.6.5. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI MAANTIEDOSSA VUOSILUOKILLA 7-9

Maantiedon opetuksessa kannustava ja rakentava palaute opintojen aikana tukee oppilaiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin maantiedon tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppi- maansa tietoa. Maantiedon arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaiden tiedolliseen osaamiseen että maantiedon taitoihin kuten geomediataitoihin ja tiedon kriittiseen arviointitaitoon. Lisäksi arvioidaan taitoa käyttää maantiedolle ominaista välineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona maantiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut maantiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso maantiedon valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Maantiedossa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetus- suunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.6.6. MAANTIEDON PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITEERIT HYVÄLLE OSAAMISELLE (ARVOSANALLE 8) OPPIMÄÄRÄN PÄÄTTYESSÄ

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 tukea oppilaan jäsentyneen karttakuvan rakentumista maapallosta	S1-S6	Maapallon karttakuvan hahmottaminen ja keskeisen paikannimistön tunteminen	Oppilas hahmottaa maapallon karttakuvan peruspiirteet sekä tietää keskeisten kohteiden sijainnin ja nimistön.
T2 ohjata oppilasta tutki- maan luonnonmaantie- teellisiä ilmiöitä sekä vertailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla	S1-S4, S6	Luonnon maantieteellisten ilmiöiden hahmottaminen	Oppilas osaa selittää esimerkkien avulla Maan planetaarisuuden, vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelun sekä hah- mottaa maapallon kehät ja vyöhykkeisyyden. Oppilas osaa tunnistaa ja kuvailla luonnonmaisemia Suomessa ja maapallolla sekä osaa tuoda esille joitakin niiden syntyyn vaikuttaneita tekijöitä.
T3 ohjata oppilasta tutki- maan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureja, elin- keinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla	S1-S6	Ihmismaantieteellisten ilmiöiden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata ihmisten elämän ja kulttuurien piirteiden sekä kulttuurimaisemien vaihtelua Suomessa ja muualla maailmassa.
T4 kannustaa oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävän käytön merkitys	S1-S6	Luonnon ja ihmisentoiminnan välisen vuorovaikutuksen ymmärtäminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö	Oppilas osaa kuvata, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisten elämään ja elinkeinoihin sekä millaisia vaikutuksia ihmisen toiminnalla on luonnonympäristön tilaan Suomessa ja eri puolilla maapalloa. Oppilas osaa kertoa, miksi luonnonvarojen kestävä käyttö on tärkeää.
T5 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä	S1-S6	Maantieteellinen ajattelutaito	Oppilas osaa selittää, että maantiedossa tutkitaan alueita ja alueiden välisiä ero- ja sekä hahmottaa kartoilta eri alue tasot: oma lähiympäristö, kunta, Suomi, Eurooppa ja koko maailma. Oppilas osaa esittää maantieteellisiä kysymyksiä ja pohtia vastauksia niihin.
T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä	S1-S6	Tilatajun kehittyminen	Oppilas osaa mitata sekä jana- että suhdelukumittakaavan avulla etäisyyksiä kartalla, suunnata kartan todellisuuden mukaisesti ja liikkua maastossa kartan avulla.
T7 ohjata oppilasta harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä	S1-S6	Geomediataidot	Oppilas osaa käyttää kuvia, karttoja, karttapalveluja sekä muuta geomedian maantiedon sisältöjen opiskelussa sekä arkielämässä. Oppilas osaa laatia yksinkertaisia karttoja, diagrammeja sekä muita maantieteellisiä malleja.
T8 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja	S1-S6	Tutkimustaidot	Oppilas osaa toteuttaa pienimuotoisen maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas osaa havainnollistaa tutkimustuloksia geomedian avulla sekä esittää tutkimustulokset suullisesti.

T9 harjaannuttaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktivoida oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa	S1-S6	Ympäristölukutaito ja ympäristön muutosten arvioiminen	Oppilas osaa havainnoida lähiympäristön muutoksia, osaa antaa esimerkkejä Suomessa ja muualla maailmassa tapahtuvista ympäristön muutoksista ja osaa nimetä keskeisiä muutoksia aiheuttavia tekijöitä. Oppilas osaa tuoda esille maantieteellisiin ilmiöihin liittyvää ajankohtaista uutisointia ja osaa selittää tapahtumien taustoja.
T10 tukea oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja sekä argumentoimaan ja esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa	S1-S6	Ryhmässä työskentelyn ja argumentoinnin taidot	Oppilas osaa toimia ryhmän jäsenenä ja arvioida omaa toimintaansa ryhmässä. Oppilas osaa esittää mielipiteitä maan- tieteellisistä asioista sekä kuunnella ja suhtautua rakentavasti erilaisiin näkemyksiin.
T11 ohjata oppilasta vaalimaan luontoa, rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta sekä vahvistaa oppilaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja	S1-S6	Osallistumisen ja vaikuttamisen taidot	Oppilas toimii projektissa, jossa yhdessä muiden kanssa vaikutetaan lähiympäristön viihtyisyyden parantamiseen tai ympäristön monimuotoisuuden säilyttämiseen. Oppilas ymmärtää ja osaa kuvata globaalin vastuun merkitystä omassa toiminnassaan.
T12 tukea oppilasta kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi	S1-S6	Kestävän kehityksen edistäminen	Oppilas osaa kertoa, miten toimitaan vastuullisesti koulussa ja koulun ulko- puolella. Oppilas osaa ottaa kantaa kestävän kehityksen kysymyksiin ja osaa antaa esimerkkejä, miten toimitaan kestävän elämäntavan mukaisesti.
T13 ohjata oppilasta arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta ja kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa	S1-S6	Alueellisen identiteetin sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuuden tunnistaminen	Oppilas osaa luonnehtia omaan alueelliseen identiteettiinsä vaikuttavia tekijöitä sekä osaa kuvata lähiympäristön ja sen monimuotoisuuden merkitystä. Oppilas osaa kuvata kulttuurien ja ihmisten moninaisuuden merkitystä sekä osaa tarkastella yhteiskunnan ilmiöitä ihmisoikeuksien näkökulmasta.

15.4.7. Fysiikka

15.4.7.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailman- kuvan kehittymistä. Fysiikan opetus auttaa ymmärtämään fysiikan ja teknologian merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Opetus tukee oppilaiden valmiuksia keskustella fysiikan ja teknologian asioista ja ilmiöistä. Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien teknologisten ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa oppilaita ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea fysiikkaan liittyvien käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä. Vuosiluokilla 7-9 opiskelun pääpaino on kvalitatiivisella tasolla, mutta oppilaiden abstraktin ajattelun ja matemaattisten taitojen kehittyessä laajennetaan työskentelyä joidenkin ilmiöiden osalta kvantitatiiviselle tasolle. Aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat oppilaiden ja opettajien

vuorovaikutuksessa johdonmukaiseksi koko- naisuudeksi kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaista käsitystä ympäröivästä todellisuudesta. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.
Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat luonnosta ja teknologisesta ympäristöstä tehdyt havainnot ja tutkimukset. Tutkimusten tekemisellä on oleellinen merkitys käsitteiden omaksumisessa ja ymmärtämisessä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen hahmottamisessa. Tutkimusten tekeminen kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa oppilaita fysiikan opiskeluun.

Opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita hahmottamaan fysiikan osaamisen merkitystä myös jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla oppilaille mahdollisuuksia soveltaa fysiikkaa erilaisissa konteksteissa sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

15.4.7.2. FYSIIKAN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

7.luokka

Fysiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 7	Fysiikan opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 7
Merkitys, arvot ja asenteet T1 kannustaa ja innostaa oppilasta fysiikan opiskeluun (S1- S6, L1) T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti (S1-S6, L1, L6) T3 ohjata oppilasta ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa (S1-S6, L6, L7) T4 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta (S1- S6, L3, L7) Tutkimisen taidot T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi (S1-S6, L1, L7) T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti (S1-S6, L2, L5) T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia (S1-S6, L2, L5) T8 ohjata oppilasta ymmärtämään teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä sekä innostaa osallistu- maan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa (S1-S6, L2, L3, L5) T9 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa	**S1 Luonnontieteellinen tutkimus** • Mittaamisen ja havainnoinnin perusteet **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä** • Värähdys- ja aaltoliike: ääni ja valo Lämpö: lämpölaajeneminen, lämpötila, energian säilymislaki, olomuodon muutokset, lämmön siirtymistavat

tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla (S1-S6, L5) Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen T10 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä (S1-S6, L1) T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä (S1-S6, L1) T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla (S1-S6, L2, L4) T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuot- taa tietoa (S1-S6, L1, L4) T14 ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä (S5, S6, L1) T15 ohjata oppilasta soveltamaan fysiikan tietojaan ja taito- jaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä (S1-S6, L6)	

8.luokka

Fysiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 8	**Fysiikan opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 8**

Merkitys, arvot ja asenteet
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta fysiikan opiskeluun (S1- S6, L1)
 	
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti (S1-S6, L1, L6)
 	
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa (S1-S6, L6, L7)
 	
T4 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta (S1- S6, L3, L7)
 	
Tutkimisen taidot
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi (S1-S6, L1, L7)
	S5 Vuorovaikutus ja liike
	• Liike ja voima
	• keskinopeus
	  ○ kiihtyvyys
	  ○ vuorovaikutus ja voima
	  ○ kitka
	  ○ tiheys, noste ja paine
	• Energia liikeilmiössä
	  ○ mekaaninen energia
	  ○ työ
	  ○ teho ja hyötysuhde
	• yksinkertaiset koneet

T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti (S1-S6, L2, L5) T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia (S1-S6, L2, L5) T8 ohjata oppilasta ymmärtämään teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä sekä innostaa osallistu- maan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa (S1-S6, L2, L3, L5) T9 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla (S1-S6, L5) Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen T10 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luon- nontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä (S1-S6, L1) T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä (S1-S6, L1) T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla (S1-S6, L2, L4) T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuot- taa tietoa (S1-S6, L1, L4) T14 ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä (S5, S6, L1) T15 ohjata oppilasta soveltamaan fysiikan tietojaan ja taito- jaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä (S1-S6, L6)	

9.luokka

Fysiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 9	Fysiikan opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 9
Merkitys, arvot ja asenteet T1 kannustaa ja innostaa oppilasta fysiikan opiskeluun (S1- S6, L1) T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti (S1-S6, L1, L6) T3 ohjata oppilasta ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa (S1-S6, L6, L7) T4 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta (S1- S6, L3, L7) Tutkimisen taidot T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi (S1-S6, L1, L7) T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti (S1-S6, L2, L5) T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia (S1-S6, L2, L5) T8 ohjata oppilasta ymmärtämään teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä sekä innostaa osallistu- maan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa (S1-S6, L2, L3, L5) T9 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla (S1-S6, L5) Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen T10 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luon- nontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä (S1-S6, L1) T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä (S1-S6, L1) T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri	**S6 Sähkö** • Sähkö ○ virtapiiri ja kytkentäkaaviot ○ jännite ja sähkövirta ○ resistanssi ○ sähköturvallisuus **S3 Fysiikka yhteiskunnassa** • Energia yhteiskunnassa ○ magnetismi ja sähkömagneettinen induktio ○ sähkön tuottaminen ja siirtäminen ○ sähköenergian käyttö ja hinta **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana** • Maailmankaikkeuden pienet ja suuret rakenteet

tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla (S1-S6, L2, L4) T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuot- taa tietoa (S1-S6, L1, L4) T14 ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä (S5, S6, L1) T15 ohjata oppilasta soveltamaan fysiikan tietojaan ja taito- jaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä (S1-S6, L6)	

15.4.7.3. FYSIIKAN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 7-9

Monipuolisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä tuetaan fysiikan tavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden rakentumista ja tutkimisen taitojen oppimista. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan työ- turvallisuuslainsäädäntöä ja erityisesti nuoria työntekijöitä koskevia rajoituksia.

Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luontevalla tavalla. Jotta fysiikan ja teknologian soveltamiseen voidaan tutustua monipuolisesti, koulun tilojen lisäksi hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia kuten lähiympäristöä sekä yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa.

15.4.7.4. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI FYSIIKASSA VUOSILUOKILLA 7-9

Fysiikan tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita itsenäiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä tunnistamaan oppimistapojaan. Käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä tuetaan, jotta oppilaille muodostuu käsitteistä selkeitä kokonaisuuksia. Kokeellisessa työskentelyssä oppilaita ohjataan turvalliseen ja sujuvaan työskentelyyn. Tutkimustehtävillä voidaan eriyttää opetusta, jolloin oppilaat voivat toimia erilaisissa rooleissa tai edetä yksilöllisesti ajattelutaitojen eri tasoille. Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla voidaan myös haastaa oppilaiden kehittyviä abstraktin ajattelun taitoja. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta, osallisuus toiminnan suunnittelussa sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista.

15.4.7.5. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI FYSIIKASSA VUOSILUOKILLA 7-9

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkkisesti työskentelyn, havainnoinnin ja mittaamisen perus- taidoista ohjeistettuihin tutkimustehtäviin ja lopulta avoimiin tutkimuksiin. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta sekä opettajan ja oppilaiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona fysiikan opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut fysiikan oppimäärän tavoitteet.

Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso fysiikan päättöarvioinnin kriteereihin. Fysiikassa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosi- luokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.7.6. FYSIIKAN PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITEERIT HYVÄLLE OSAAMISELLE (ARVOSANALLE 8) OPPIMÄÄRÄN PÄÄTTYESSÄ

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta fysiikan opiskeluun	S1-S6		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	S1-S6	Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienten kokonaisuuksien osalta ja työskennellä niiden saavuttamiseksi. Oppilas osaa kuvata omaa osaamistaan opettajan antaman palautteen, vertaispalautteen ja itsearvioinnin perusteella.
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteis- kunnassa	S1-S6	Fysiikan merkityksen arvioiminen	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikan tietoja ja taitoja tarvitaan erilaisissa tilanteissa. Oppilas osaa kuvata fysiikan osaamisen merkitystä eri ammateissa ja jatkoopinnoissa.
T4 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta	S1-S6	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot fysiikan kannalta	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikan osaamista tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi. Oppilas osaa kuvata erilaisia valintoja energiavarojen kestävän käytön kannalta.
Tutkimisen taidot			
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	S1-S6	Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Oppilas osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä. Oppilas osaa tarkentaa kysymyksiä tutkimuksen tai muun toiminnan kohteeksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.
T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti	S1-S6	Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti sekä tehdä havaintoja ja mittauksia ohjeiden tai suunnitelman mukaan. Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä muiden kanssa erilaisia tutkimuksia.
T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia	S1-S6	Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi	Oppilas osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia. Oppilas osaa arvioida tulosten oikeellisuutta ja luotettavuutta sekä osaa kuvata tutkimusprosessin toimivuutta.
T8 ohjata oppilasta	S1-S6	Teknologinen	Oppilas osaa kuvata joitakin teknologisia

ymmärtämään teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä sekä innostaa osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa		osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelman- ratkaisussa	sovelluksia ja niiden toimintaperiaatteita. Oppilas osaa työskennellä yhteistyössä teknologisen ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.
T9 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	S1-S6	Tieto- ja viestintätekniikan käyttö	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja päätelmiä simulaatiosta.
Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen			
T10 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä.	S1-S6	Käsitteiden käyttö ja jäsentyminen	Oppilas osaa kuvata ja selittää ilmiöitä fysiikan keskeisten käsitteiden avulla. Oppilas osaa yhdistää ilmiöön siihen liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suureet.
T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä	S1-S6	Mallien käyttäminen	Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia malleja ja tehdä ennusteita sekä harjoittelee yksinkertaisten mallien muodostamista mittaustuloksista. Oppilas osaa kuvata mallia ja nimetä mallin rajoituksia tai puutteita.
T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla	S1-S6	Argumentointitaidot ja tietolähteiden käyttäminen	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla.
T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	S1, S4	Luonnon- tieteellisen tiedon luonteen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.
T14 ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä	S5, S6	Tiedollisten jatkoopinto- valmiuksien saavuttaminen	Oppilas osaa käyttää vuorovaikutuksen ja liikkeen sekä sähkön keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.
T15 ohjata oppilasta soveltamaan fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai	S1-S6	Tietojen ja taitojen soveltaminen eri tilanteissa	Oppilas osaa käyttää fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa fysiikkaa sovelletaan eri ympäristöissä.

tiedeyhteisöissä			

15.4.8. Kemia

15.4.8.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailman- kuvan kehittymistä. Kemian opetus auttaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetus tukee oppilaiden valmiuksia tehdä valintoja sekä käyttää tietoja ja taitoja elämän eri tilanteissa. Opetus välittää kuvaa kemian merkityksestä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa: kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa oppilaita ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea kemiaan liittyvien käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä. Vuosiluokilla 7-9 opiskelun pääpaino on makroskooppisella tasolla, mutta oppilaiden abstraktin ajattelun kehittyessä yhteyttä submikroskooppisiin ja symbolisiin malleihin vahvistetaan. Oppilaiden aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkikielellä. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.

Kemian opetuksen lähtökohtana on elinympäristöön liittyvien aineiden ja ilmiöiden havainnointi ja tutkiminen. Tutkimusten tekemisellä on oleellinen merkitys käsitteiden sisäistämisessä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen hahmottamisessa. Tutkimusten tekeminen kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa oppilaita kemian opiskeluun.

Opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita hahmottamaan kemian osaamisen merkitystä myös jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla oppilaille mahdollisuuksia soveltaa kemiaa erilaisissa konteksteissa sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

15.4.8.2. KEMIAN OPETUKSEN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

7.luokka

Kemian opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 7	Kemian opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 7
Merkitys, arvot ja asenteet T1 kannustaa ja innostaa oppilasta kemian opiskeluun (S1-S6, L1) T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti (S1-S6, L1, L6) T3 ohjata oppilasta ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa (S1-S6, L6, L7) T4 ohjata oppilasta käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta (S1-S6, L3, L7) **Tutkimisen taidot**	**S1 Luonnontieteellinen tutkimus** • työskentely turvallisesti ohjeita noudattaen • tutkimuksen suunnittelu, toteutus ja dokumentointi tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen • perustyötaitoina erotusmenetelmät **S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä** • palamisreaktio, sen kuvaaminen kemian merkkikielellä sekä

T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi (S1-S6, L1, L7) T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti (S1-S6, L2, L5) T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia (S1-S6, L2, L5) T8 ohjata oppilasta hahmottamaan kemian soveltamista teknologiassa sekä osallistumaan kemiaa soveltavien ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa (S1-S6, L2, L3, L5) T9 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavi- en simulaatioiden avulla (S1-S6, L5) **Kemian tiedot ja niiden käyttäminen** T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luon- nontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä (S1-S6, L1) T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä (S1-S6, L1) T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla (S1-S6, L2, L4) T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa (S1-S6, L1, L4) T14 ohjata oppilasta ymmärtämään perusperiaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista (S5, S6, L1) T15 ohjata oppilasta soveltamaan kemian tietojaan ja taito- jaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä (S1-S6, L6)	palamistuotteiden ominaisuudet ja vaikutukset ympäristössä • aineiden palo herkkyys **S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne** • alkuaineiden ja yhdisteiden merkitseminen, alkuaineiden kemialliset merkit • alkuaineiden ja yhdisteiden luokittelu, puhtaat aineet ja seokset • alkuaineiden ja yhdisteiden rakenteiden mallintaminen **S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset** • reaktionopeuksien vertailu ja havainnointi • yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkitseminen

8.luokka

Kemian opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 8	Kemian opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 8
Merkitys, arvot ja asenteet T1 kannustaa ja innostaa oppilasta kemian opiskeluun (S1-S6, L1)	**S1 Luonnontieteellinen tutkimus** • työskentely turvallisesti ohjeita noudattaen

T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti (S1-S6, L1, L6) T3 ohjata oppilasta ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa (S1-S6, L6, L7) T4 ohjata oppilasta käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta (S1-S6, L3, L7) **Tutkimisen taidot** T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi (S1-S6, L1, L7) T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti (S1-S6, L2, L5) T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia (S1-S6, L2, L5) T8 ohjata oppilasta hahmottamaan kemian soveltamista teknologiassa sekä osallistumaan kemiaa soveltavien ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa (S1-S6, L2, L3, L5) T9 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavi- en simulaatioiden avulla (S1-S6, L5) **Kemian tiedot ja niiden käyttäminen** T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luon- nontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä (S1-S6, L1) T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä (S1-S6, L1) T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla (S1-S6, L2, L4) T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa (S1-S6, L1, L4) T14 ohjata oppilasta ymmärtämään perusperiaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista (S5, S6, L1)	• kodin kemikaaleihin, happamiin ja emäksisiin aineisiin • tutkitaan perustyötaitojen laajentaminen tutkimuksen eri vaiheissa • **S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä** • tutustutaan oksidien vesiliuosten happamuutta ja emäksisyyttä sekä niiden vaikutuksia ympäristöön **S3 Kemia yhteiskunnassa** • ilmakehän aineet, niiden merkitys ihmiselle ja luonnon tasapainolle • vesi, veden ominaisuudet ja puhdistus • tärkeimmät maankuoresta saatavat alkuaineet ja yhdisteet • tuotteiden valmistus, käyttö, riittävyys ja kierrätettävyys • **S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne** • alkuaineiden jaksollinen järjestelmä, kemialliset merkit • alkuaineiden luokittelu, metallit ja epämetallit • yhdisteiden nimeäminen ja luokittelu, ioni- ja molekyylirakenteiset yhdisteet • alkuaineiden ja yhdisteiden ominaisuuksien ja rakenteiden selittäminen jaksollisen järjestelmän avulla • **S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset** reaktioyhtälöiden tulkitseminen sekä tasa- painottaminen

T15 ohjata oppilasta soveltamaan kemian tietojaan ja taito- jaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä (S1-S6, L6	

9.luokka

Kemian opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 9	Kemian opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 9
Merkitys, arvot ja asenteet T1 kannustaa ja innostaa oppilasta kemian opiskeluun (S1-S6, L1) T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti (S1-S6, L1, L6) T3 ohjata oppilasta ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa (S1-S6, L6, L7) T4 ohjata oppilasta käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta (S1-S6, L3, L7) **Tutkimisen taidot** T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi (S1-S6, L1, L7) T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti (S1-S6, L2, L5) T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia (S1-S6, L2, L5) T8 ohjata oppilasta hahmottamaan kemian soveltamista teknologiassa sekä osallistumaan kemiaa soveltavien ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa (S1-S6, L2, L3, L5) T9 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavi- en simulaatioiden avulla (S1-S6, L5) **Kemian tiedot ja niiden käyttäminen** T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luon- nontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä (S1-S6, L1)	**S1 Luonnontieteellinen tutkimus** • työskentely turvallisesti ohjeita noudattaen • perustyötaitojen laajentaminen ja tulosten tulkinta ja esittäminen **S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä** • metallien kemiaa • sähkökemiallinen ilmiö **S3/S4 Kemia yhteiskunnassa / Kemia maailmankuvan rakentajana** • tutustutaan ainakin yhteen orgaanisen kemian sovellukseen • tuotteiden elinkaariajattelu ja kestävä luonnonvarojen käyttö **S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne** • tutustutaan rasvoihin, valkuaisaineisiin ja hiilihydraatteihin • orgaanisen kemian yhdisteitä: hiilivedyt, alkoholit ja karboksyylihapot **S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset** • hiilen kiertokulku luonnossa reaktioyhtälöiden tulkitseminen sekä tasapainottaminen

T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä (S1-S6, L1) T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla (S1-S6, L2, L4) T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa (S1-S6, L1, L4) T14 ohjata oppilasta ymmärtämään perusperiaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista (S5, S6, L1) T15 ohjata oppilasta soveltamaan kemian tietojaan ja taito- jaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä (S1-S6, L6)	

15.4.8.3. KEMIAN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 7-9

Monipuolisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä tuetaan kemian tavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden rakentumista ja tutkimisen taitojen oppimista. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan kemikaali- ja jätelainsäädäntöä sekä työturvallisuuslainsäädäntöä ja erityisesti nuoria työntekijöitä koskevia rajoituksia.

Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luontevalla tavalla. Jotta kemian ja teknologian soveltamiseen voidaan tutustua monipuolisesti, koulun tilojen lisäksi hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia kuten lähiympäristöä sekä yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa.

15.4.8.4. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI KEMIASSA VUOSILUOKILLA 7-9

Kemian tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita itsenäiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä tunnistamaan oppimistapojaan. Käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä tuetaan, jotta oppilaille muodostuu käsitteistä selkeitä kokonaisuuksia. Kokeellisessa työskentelyssä oppilaita ohjataan turvalliseen ja sujuvaan työskentelyyn. Tutkimustehtävillä voidaan eriyttää opetusta, jolloin oppilaat voivat toimia erilaisissa rooleissa tai edetä yksilöllisesti ajattelutaitojen eri tasoille. Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla voidaan myös haastaa oppilaiden kehittyviä abstraktin ajattelun taitoja. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta, osallisuus toiminnan suunnittelussa sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista.

15.4.8.5. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI KEMIASSA VUOSILUOKILLA 7-9

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkkisesti turvallisen työskentelyn periaatteista taitotehtäviin ja suljetuista tutkimustehtävistä aina avoimiin tutkimuksiin asti. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua,

näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta sekä opettajan ja oppilaiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kemian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kemian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso kemian päättöarvioinnin kriteereihin. Kemiassa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.8.6. KEMIAN PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITEERIT HYVÄLLE OSAAMISELLE (ARVOSANALLE 8) OPPIMÄÄRÄN PÄÄTTYESSÄ

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta kemian opiskeluun	S1-S6		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	S1-S6	Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienten kokonaisuuksien osalta ja työskennellä niiden saavuttamiseksi. Oppilas osaa kuvata omaa osaamistaan opettajan antaman palautteen, vertaispalautteen ja itsearvioinnin perusteella.
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	S1-S6	Kemian merkityksen arvioiminen	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemian tietoja ja taitoja tarvitaan erilaisissa tilanteissa. Oppilas osaa kuvata kemian osaamisen merkitystä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.
T4 ohjata oppilasta käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta	S1-S6	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot kemian kannalta	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemian osaamista tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi. Oppilas osaa kuvata erilaisia valintoja luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.
Tutkimisen taidot			
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	S1-S6	Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Oppilas osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä. Oppilas osaa tarkentaa kysymyksiä tutkimuksen tai muun toiminnan kohteeksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.
T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteis- työssä	S1-S6	Kokeellisen tutkimuksen	Oppilas hallitsee perustyötaidot, osaa työskennellä turvallisesti sekä tehdä

muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti		toteuttaminen	havaintoja ohjeiden tai suunnitelman mukaan. Oppilas osaa toteuttaa yhteis- työssä muiden kanssa suljettuja ja avoimia tutkimuksia.
T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia	S1-S6	Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi	Oppilas osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia. Oppilas osaa arvioida tulosten oikeellisuutta ja luotettavuutta sekä osaa kuvata tutkimusprosessin toimivuutta.
T8 ohjata oppilasta hahmotta- maan kemian soveltamista teknologiassa sekä osallistumaan kemiaa soveltavien ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa	S1-S6	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelman ratkaisussa	Oppilas osaa kuvata joitakin esimerkkejä kemian soveltamisesta teknologiassa. Oppilas osaa työskennellä yhteistyössä yksinkertaisen kemiaa soveltavan ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.
T9 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	S1-S6	Tieto- ja viestintätekniikan käyttö	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja päätelmiä simulaatiosta.
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen			
T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä.	S1-S6	Käsitteiden käyttö ja jäsentyminen	Oppilas osaa käyttää kemian keskeisiä käsitteitä oikeassa asiayhteydessä ja yhdistää niitä toisiinsa. Oppilas osaa kuvata ja selittää ilmiöitä kemian keskeisten käsitteiden avulla.
T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja kuvaa- maan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä	S1-S6	Mallien käyttäminen	Oppilas osaa kuvata aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä malleilla tai kuvauksilla.
T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla	S1-S6	Argumentointitaidot ja tietolähteiden käyttäminen	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla.
T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	S1, S4	Luonnontieteellisen tiedon luonteen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään perusperiaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista	S5, S6	Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen	Oppilas osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutoksien keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.
T15 ohjata oppilasta soveltamaan	S1-S6	Tietojen ja	Oppilas osaa käyttää kemian tietojaan

kemian tietojaan ja taitojaan moni-alaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa ti-lanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä		taitojen sov-eltaminen eri ti-lanteissa	ja taitojaan monialaisessa oppimis-kokonaisuudessa tai ti- lanteessa, jossa kemiaa sovelletaan eri ympäristöissä.

15.4.9. Terveystieto

15.4.9.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Terveystieto on monitieteiseen tietoperustaan pohjautuva oppiaine. Terveystiedon opetuksen tehtävänä on oppilaiden monipuolisen terveysosaamisen kehittäminen. Lähtökohtana on elämän kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä. Terveyteen, hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä tarkastellaan ikäkaudelle sopivalla tavalla terveysosaamisen eri
osa-alueiden kautta. Näitä ovat terveyteen liittyvät tiedot, taidot, itsetuntemus, kriittinen ajattelu sekä eettinen vastuullisuus.

Opetuksessa huomioidaan terveyteen liittyvien ilmiöiden moniulotteisuus ja -tasoisuus: terveyttä tukevat ja kuluttavat fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tekijät sekä näiden väliset yhteydet ja syy-seuraussuhteet. Terveyttä tarkastellaan ihmisen elämänkulun eri vaiheissa, yksilön, perheen, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla sekä soveltuvin osin myös globaalisti. Oppilaiden kehittyessä ja elinpiirin kasvaessa terveyteen liittyvien kysymysten tarkastelu laajenee ja syvenee. Keskeistä on ohjata oppilaita ymmärtämään terveyttä voimavarana jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Opetuksen tulee tukea oppilaiden yksilöllistä ja yhteisöllistä tiedon hankin- taa, rakentamista, arviointia ja käyttämistä. Lisäksi tuetaan turvallisuustaitoihin, sosiaalisiin taitoihin sekä tunteiden tunnistamiseen ja säätelyyn liittyvien valmiuksien kehittymistä.

Terveysosaamisen avulla oppilaat hahmottavat terveyden laaja-alaisuutta ja saavat valmiuksia tehdä tarkoituksenmukaisia ja perusteltuja terveyteen liittyviä valintoja ja päätöksiä. Terveys- osaaminen lisää kykyä tunnistaa ja muokata tekijöitä, jotka mahdollistavat oppilaiden oman ja ympäristönsä terveyden ja hyvinvoinnin arvostamisen, ylläpitämisen ja edistämisen. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksia havainnoida ja tutkia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä omassa elin- ja oppimisympäristössä, tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa sekä harjoitella ja soveltaa osaamista käytännössä. Terveystiedon aiheita voidaan nostaa koko kouluyhteisöä koskeviksi teema- ja tapahtumapäiviksi tai –viikoiksi. Esimerkiksi liikenneturvallisuus- päivä, liikuntapäivä, terveellinen ravinto -viikko ja NouHätä -kilpailu. Oppilaskunta voi osallistua teemapäivien suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Terveystietoa opetetaan vuosiluokilla 1-6 osana ympäristöoppia. Vuosiluokilla 7-9 opetuksessa syvennetään ja laajennetaan alempien vuosiluokkien aikana käsiteltyjä teemoja ikäkauden mukaisesti. Raahen koulujen tunti jaossa 7.-9.-luokkien terveystiedon tunnit, yhteensä kolme viikko- tuntia, on jaettu seuraavasti: 1,5 viikkotunti 7.luokalla, 0,5 viikkotuntia 8.luokalla ja 1 viikkotunti 9:llä luokalla.

Opetuksessa pyritään aiempaa tarkempaan tiedonalakohtaiseen käsitteiden käyttöön ja vahvistetaan kriittiseen ajatteluun, itsetuntemukseen ja eettiseen pohdintaan liittyvää osaamista ikä- kauden mukaisesti. Opetuksessa eri vuosiluokilla otetaan huomioon opetettavan aineksen ja siihen liittyvän osaamisen merkitys oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen näkökulmasta.

15.4.9.2. TERVEYSTIEDON OPETUKSEN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

7.luokka

Terveystiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 7	Terveystiedon opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 7

Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys	Tavoitteiden pohjalta luodaan ehyitä, ikätasoisesti eteneviä opetusko-konaisuuksia. Opintokokonaisuudet rakentavat monipuolista tietoa ja osaamista terveydestä voimavarana, sen fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta osa-alueesta sekä näiden välisestä vuorovaikutuksesta. Opintokokonaisuuksissa otetaan huomioon elämänkulku, lapsuuden ja nuoruuden kasvu, kehitys sekä niiden kehitystehtävät. Sisältöjen valinnoissa hyödynnetään paikallisia ja globaaleja ajankohtaisia aiheita ja sovelletaan niitä tavoitteiden mukaisesti. S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys Sisällöissä painotetaan terveyden eri osa-alueiden kokonaisvaltaista hahmottamista terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn näkökulmasta. Opetuksessa käsitellään elämänkulun sekä kasvun ja kehityksen yleisiä tunnuspiirteitä, monimuotoisuutta ja henkilökohtaisuutta. Kasvun ja kehityksen sisällöissä painottuvat identiteetin, minäkuvan ja itsetuntemuksen rakentuminen, seksuaalinen kehittyminen, huolenpidon sekä perheen ja läheisten merkitys, mielen hyvinvointi ja itsensä arvostaminen sekä turvataidot. Tunne- ja vuoro- vaikutustaitojen sisällöissä kiinnitetään huomiota vuorovaikutustilanteissa toimimiseen, tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn. Lisäksi perehdytään ristiriitojen, ongelma- tilanteiden, stressin ja kriisien rakentavaan käsittelyyn. S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy Sisältöjä valitaan jakamalla tietoa ja ymmärrystä terveyttä tukevista voimavaroista ja sairauksia ehkäisevistä tekijöistä. Terveyteen liittyvistä tottumuksista käsitellään arkirytmi, ravitsemus ja liikunta. Terveyden voimavaroista tarkastellaan mielenterveyttä, hyvinvointia tukevia ympäristöjä ja yhteisöjä sekä mielekästä vapaa-ajan toimintaa. Lisäksi käsitellään turvallisuus- taitoja ja -valmiuksia, ensiaputaito- ja, itsehoitoa sekä tuen ja avun hakemista. Sisältöjä valittaessa otetaan
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden laaja- alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämänkulkua, kasvua ja kehitystä voimavaralähtöisesti. Oppilas ymmärtää omien valintojensa ja elintapojensa yhteyden terveyden ylläpitämiseen koko elinkaaren kestoiseksi. (L1, L2, L3, L7)	
T2 ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa. Oppilas tutustuu ja harjoittelee rakentavaa vuorovaikutusta sekä toimintaa erilaisissa tilanteissa. (L2, L3, L4, L7)	
T3 ohjata oppilasta kehittämään itsetuntemustaan, omi- en arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista. Oppilasta ohjataan säätelemään käyttäytymistään, oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä. Oppilas oppii käyttämään ja vahvistamaan omia voima- varojaan terveytensä ylläpitämiseksi. (L1, L3, L4, L6)	
T4 ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen, liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä tukea oppilaan valmiuksia luoda vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa. Oppilas perehtyy rakentavaan vuorovaikutukseen esimerkkien kautta perheissä, ystävien kanssa ja koulussa (L1, L2, L3, L4, L6, L7)	
Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät	
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä, näitä vahvistavia ja vaarantavia tekijöitä ja mekanismeja sekä tukea oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti. Ohjata oppilasta ymmärtämään riittävän liikunnan, ravinnon ja levon merkityksen terveydelleen. (L1, L2, L3, L4)	
T6 tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia ennaltaehkäisevästi ja tarkoituksen- mukaisesti terveyteen, turvallisuuteen liittyvissä tilanteissa. (L2, L3, L5, L6, L7)	
T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja. Ohjata oppilasta toimimaan tarkoituksen mukaisesti terveyteen ja turvallisuuteen liittyvissä tilanteissa, kuten liikenteessä, tulipalossa ja muissa vaaratilanteissa. Oppilas perehtyy päihteiden ja tupakkatuotteiden haittavaikutuksiin. (L2, L3, L4, L7)	
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä. Terveyteen liittyvät ajankohtaiset muoti-ilmiöt ja niiden kriittinen tarkastelu eri lähteitä käyttäen, esimerkiksi erilaiset dieetit sekä suhtautuminen nuuskaan. (L1-L7)	
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri	
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille. Ohjata terveyteen liittyvän luotettavan tiedon löytämiseen. (L2, L4, L5, L7) T10 ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja	

työkyvylle ja sen ylläpitämiselle. (L1, L3, L6)	huomioon myös ajankohtaisia terveysilmiöitä sekä tarkastellaan terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta. Terveyden vaaratekijöistä nostetaan esiin liikkumattomuus ja passiivinen elämäntapa, ravitsemuksen ongelmat, kiusaaminen ja mielenterveyden ongelmat kuten masennus ja stressi. Sisällöissä otetaan huomioon riippuvuudet sekä päihteet (tupakka ja nuuska) ja niiden käytön ehkäisy.
T11 ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpiiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsityksiä, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista. (L1, L2, L3, L7)	

8.luokka

Terveystiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 8	Terveystiedon opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 8
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys	Tavoitteiden pohjalta luodaan ehyitä, ikätasoisesti eteneviä opetuskokonaisuuksia. Opinto- kokonaisuudet rakentavat monipuolista tietoa ja osaamista terveydestä voimavarana, sen fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta osa-alueesta sekä näiden välisestä vuorovaikutuksesta. Opintokokonaisuuksissa otetaan huomioon elämänkulku, lapsuuden ja nuoruuden kasvu, kehitys sekä niiden kehitystehtävät. Sisältöjen valinnoissa hyödynnetään paikallisia ja globaaleja ajankohtaisia aiheita ja sovelletaan niitä tavoitteiden mukaisesti. S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys Sisällöissä syvennetään terveyden eri osa-alueiden kokonais- valtaista hahmottamista terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn näkökulmasta. Opetuksessa käsitellään elämänkulun sekä kasvun ja kehityksen yleisiä tunnuspiirteitä, monimuotoisuutta ja henkilö- kohtaisuutta. Kasvun ja kehityksen sisällöissä painottuvat seksuaalinen kehittyminen, huolenpidon sekä turvataidot (EA). S2 Terveyttä tukevat ja kulut- tavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy Sisältöjä valitaan syventäen tietoa ja ymmärrystä terveyttä tukevista voimavaroista ja sairauksia ehkäisevistä tekijöistä. Terveyteen liittyvistä tottumuksista käsitellään arkirytmi, ravitsemus ja liikunta. Sisällöissä perehdytään seksuaalisuuteen,
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden laaja- alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämänkulkua, kasvua ja kehitystä voimavaralähtöisesti. Oppilas ymmärtää omien valintojensa ja elintapojensa yhteyden terveyden ylläpitämiseen koko elinkaaren kestoiseksi. (L1, L2, L3, L7)	
T2 ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa. Oppilas tutustuu ja harjoittelee rakentavaa vuorovaikutusta sekä toimintaa erilaisissa tilanteissa. (L2, L3, L4, L7)	
T3 ohjata oppilasta kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista. Oppilasta ohjataan säätelemään käyttäytymistään, oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä. Oppilas oppii käyttämään ja vahvistamaan omia voimavarojaan terveytensä ylläpitämiseksi. (L1, L3, L4, L6)	
T4 ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä tukea oppilaan valmiuksia luoda vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa. Oppilas perehtyy rakentavaan vuorovaikutukseen esimerkkien kautta perheissä, ystävien kanssa, koulussa ja erilaisissa yhteisöissä (L1, L2, L3, L4, L6, L7)	
Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy	
T5 ohjata oppilasta syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä, näitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja mekanismeista sekä tukea oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti. Ohjata oppilasta ymmärtämään riittävän liikunnan, ravinnon ja levon merkityksen terveydelleen. (L1, L2, L3, L4)	
T6 tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia ennaltaehkäisevästi ja tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa. Oppilas perehtyy tavallisimpiin allergeeneihin ja erityisruokavalioihin. Tutustutaan yleisimpiin mielenterveys- ongelmiin ja -sairauksien oireisiin ja	

hoitoon sekä syömishäiriöihin. (L2, L3, L5, L6, L7)	seksuaaliterveyden eri osa- alueisiin ja seksuaalisen kehityksen moni-muotoisuuteen. Lisäksi käsitellään turvallisuustaitoja ja -valmiuksia, liikenneturvallisuutta (mopoilu), ensiaputaitoja, itsehoitoa sekä tuen ja avun hakemista. Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon myös ajankohtaisia terveysilmiöitä sekä tarkastellaan terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta. Terveyden vaaratekijöistä nostetaan esiin liikkumattomuus ja passiivinen elämäntapa, ravitsemus sekä kiusaaminen. Sisällöissä otetaan huomioon nuoren mielen pahoinvointi, riippuvuudet sekä päihteet (alkoholi, huumeet ja lääkkeet) ja niiden käytön ehkäisy.
T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohti- maan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaro- ja. Ohjata oppilasta toimimaan tarkoituksen mukaisesti terveyteen ja turvallisuuteen liittyvissä tilanteissa, kuten liikenteessä, tulipalossa ja muissa vaaratilanteissa. Esimerkiksi hätäensiavun ja elvytyksen antaminen. Oppilas ymmärtää mitä tarkoitetaan auttamisvelvollisuudella. Oppilas perehtyy päihteiden ja tupakkatuotteiden haittavaikutuksiin. (L2, L3, L4, L7)	
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä. Terveyteen liittyvät ajankohtaiset muoti-ilmiöt ja niiden kriittinen tarkastelu eri lähteitä käyttäen, esimerkiksi erilaiset dieetit sekä huumeisiin. (L1-L7)	
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri	
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille. Oppilas tutustuu erilaisiin koulun, kunnan, yhteisöjen ja yhteiskunnan tarjoamiin terveyspalveluihin. Ohjata terveyteen liittyvän luotettavan tiedon löytämiseen. (L2, L4, L5, L7)	
T10 ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä. Oppilas omaksuu opiskelun myötä elämäänsä terveellisiä tottumuksia, esimerkiksi liikuntaa, monipuolista ruokailua ja päihteettömyyttä. (L1, L3, L6)	
T11 ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpiiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsityksiä, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista. Oppilas tarkastelee terveystiedossa opitun pohjalta kriittisesti omia ja ympäristönsä elintapoja. (L1, L2, L3, L7)	
T12 tukea oppilaan valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä eritellä yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä. Oppilas oppii suhtautumaan varauksella erilaisiin terveysväittämiin ja -kirjoituksiin sekä toimimaan vastuullisesti omissa valinnoissaan. (L1-L7)	

9.luokka

Terveystiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 9	**Terveystiedon opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 9**
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys	
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden laaja- alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämänkulkua, kasvua ja kehitystä voimavaralähtöisesti. Oppilas ymmärtää omien valintojensa ja elintapojensa yhteyden terveyden ylläpitämiseen koko elinkaaren	Tavoitteiden pohjalta luodaan ehyitä, ikätasoisesti eteneviä opetuskokonaisuuksia. Opintokokonaisuudet rakentavat monipuolista tietoa ja

kestoiseksi. (L1, L2, L3, L7)	osaamista terveydestä voimavarana, sen fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta osa-alueesta sekä näiden välisestä vuorovaikutuksesta. Opintokokonaisuuksissa otetaan huomioon elämänkulku, lapsuuden ja nuoruuden kasvu, kehitys sekä niiden kehitystehtävät. Sisältöjen valinnoissa hyödynnetään paikallisia ja globaaleja ajankohtaisia aiheita ja sovelletaan niitä tavoitteiden mukaisesti. S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy Sisältöjä valitaan syventäen tietoa ja ymmärrystä terveyttä tukevista voimavaroista ja sairauksia ehkäisevistä tekijöistä. Terveyteen liittyvistä tottumuksista käsitellään arkirytmi, uni ja lepo, ravitsemus (allergiat, erityisruokavaliot ja syömishäiriöt) ja liikunta. Terveyden voimavaroista tarkastellaan hyvinvointia tukevia ympäristöjä ja yhteisöjä sekä mielekästä vapaa- ajan toimintaa. Lisäksi käsitellään terveystaitoja ja -valmiuksia, itse- hoitoa sekä tuen ja avun hakemista. Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon myös ajankohtaisia terveysilmiöitä sekä tarkastellaan terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta. Terveyden vaaratekijöistä nostetaan esiin liikkumattomuus ja passiivinen elämäntapa, ravitsemuksen ja nukkumisen ongelmat, kiusaaminen ja stressi. Sisällöissä otetaan huomioon nuoren mielen pahoinvointi, riippuvuudet sekä päihteet ja niiden käytön ehkäisy. Sairauksien ehkäisyyn liittyvistä sisällöistä valitaan keskeiset ja ajankohtaiset tartuntataudit sekä kansantaudit. **S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri** Sisällöissä otetaan esille opiskelu-, työ- ja toimintakyky nuoruudessa. Kestävää elämäntapaa tarkastellessa otetaan huomioon sosiaalinen kestävyys ja vastuullinen kuluttaminen. Elinympäristön terveysvaikutuksia käsiteltäessä nostetaan esille keskeisiä terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn keinoja, terveyspalvelut, kansalaistoiminta ja
T2 ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa. (L2, L3, L4, L7)	
T3 ohjata oppilasta kehittämään itsetuntemustaan, omi- en arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista. Oppilasta ohjataan säätelemään käyttäytymistään, oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä. Oppilas oppii käyttämään ja vahvistamaan omia voima- varojaan terveytensä ylläpitämiseksi. (L1, L3, L4, L6)	
T4 ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä tukea oppilaan valmiuksia luoda vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa. Oppilas perehtyy rakentavaan vuorovaikutukseen esimerkkien kautta perheissä, ystävien kanssa, koulussa ja erilaisissa yhteisöissä. (L1, L2, L3, L4, L6, L7)	
Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy	
T5 ohjata oppilasta syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä, näitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja mekanismeista sekä tukea oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti. Ohjata oppilasta ymmärtämään riittävän liikunnan, ravinnon ja levon merkityksen terveydelleen. (L1, L2, L3, L4)	
T6 tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia ennaltaehkäisevästi ja tarkoituksen- mukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa. Oppilas tunnistaa yleisimmät tarttuvat taudit ja kansantaudit sekä yleistä niiden hoidosta ja lääkitsemisestä. Oppilas perehtyy tavallisimpiin allergeeneihin ja erityisruokavalioihin. Tutustutaan yleisimpiin mielenterveysongelmiin ja -sairauksien oireisiin ja hoitoon sekä syömishäiriöihin. (L2, L3, L5, L6, L7)	
T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja. (L2, L3, L4, L7)	
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä. Terveyteen liittyvät ajankohtaiset muoti-ilmiöt ja niiden kriittinen tarkastelu eri lähteitä käyttäen. (L1-L7)	
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri	
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille. Oppilas tutustuu erilaisiin koulun, kunnan, yhteisöjen ja yhteiskunnan tarjoamiin terveyspalveluihin. Ohjata terveyteen liittyvän luotettavan tiedon löytämiseen. (L2, L4, L5, L7)	
T10 ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä. Oppilas omaksuu opiskelun myötä elämäänsä terveellisiä tottumuksia, esimerkiksi liikuntaa,	

monipuolista ruokailua ja päihteettömyyttä. (L1, L3, L6)	ympäristön terveysriskit. Tietolähteitä, erilaisia terveys- markkinoinnin ja vaikuttamisen keinoja tarkastellaan erityisesti tiedon luotettavuuden ja terveys- vaikutusten näkökulmasta. Terveyden edistämisen sisällöissä otetaan huomioon kulttuurin terveyttä edistävä merkitys ja kulttuurinen herkkyys, kestävä elämäntapa, kansalaisten yhdenvertaisuus, osallisuus ja elämänhallinta sekä ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Sisältöjä käsiteltäessä otetaan huomioon eri näkökulmia kuten lapsuus ja lasten oikeudet, vanhuus, vammaisuus tai pitkäaikaissairaus.
T11 ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpiiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsityksiä, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista. Oppilas tarkastelee terveystiedossa opitun pohjalta kriittisesti omia ja ympäristönsä elintapoja. (L1, L2, L3, L7)	
T12 tukea oppilaan valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä eritellä yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä. Oppilas oppii suhtautumaan varauksella erilaisiin terveysväittämiin ja -kirjoituksiin sekä toimimaan vastuullisesti omissa valinnoissaan. (L1- L7)	

15.4.9.3. TERVEYSTIEDON OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKILLA 7-9

Erilaisia työtapoja hyödyntävä tutkiva oppiminen, arjen terveysilmiöiden käsitteleminen ja ajan- kohtaisuuden huomioiminen luovat perustaa oppimiselle, osaamisen soveltamiselle sekä kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymiselle.

Ilmiölähtöisyyden avulla oppilaita rohkaistaan omien tietojen ja kokemusten esiintuomiseen, kysymysten esittämiseen ja vastausten etsimiseen, tietojen jäsentämiseen, johtopäätösten tekemiseen ja niiden perustelemiseen. Oppilaita ohjataan eri tekijöiden merkityksellisyyden arviointiin sekä laajempien asiakokonaisuuksien hahmottamiseen. Toiminnalliset opetusmenetelmät, aktiivinen toiminta, tavoitteellisuus ja pohtiva työskentely kehittävät sekä eettisiä valmiuksia että tunne-, vuorovaikutus-, ajattelu- ja yhteistyötaitoja. Toteutuksessa käytetään koulukohtaisia teemapäiviä ja -viikkoja, jotka toteutetaan yhdessä esim. liikunnan, kotitalouden ja kuvaamataidon kanssa tietotekniikkaa toteutuksessa hyödyntäen. Pyritään osallistumaan valtakunnallisiin terveyttä edistäviin kampanjoihin.

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten oppilaiden, opettajien ja muiden aikuisten sekä eri yhteisöjen ja oppimisympäristöjen kanssa. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan koulun ulkopuolisia asiantuntijoita, julkista sektoria sekä kolmatta sektoria. Kouluihin pyritään kutsumaan eri alojen asiantuntijoita esim. poliisi, terveydenhoitaja ja ensiapukouluttajia. Mahdollisuuksien mukaan tehdään tutustumiskäyntejä mm. kunnallisiin palveluiden tarjoajiin sekä kunnallisten että yhteisöjen tarjoamiin terveyttä tukeviin toimintoihin. Esim. terveyskeskukset, ensi- ja turvakoti ja palo- ja pelastuslaitos. Osallistutaan valtakunnallisiin terveyttä edistäviin kampanjoihin mm. NOUHÄTÄ (Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK), Liikenneturva.

Monipuolisen fyysisen ympäristön lisäksi terveystiedon keskeisiä oppimisympäristöjä ovat ihmisten väliset vuorovaikutustilanteet, yhteisöt ja sähköiset ympäristöt. Oppimisympäristöjä ja työ- tapoja valitessa tulee huomioida, että ne mahdollistavat tiedon rakentamisen yksin ja yhdessä, toiminnallisuuden, liikunnallisuuden, kokemuksellisuuden, draaman ja tarinoiden käytön sekä terveyteen yhteydessä olevien ilmiöiden tutkimisen mahdollisimman luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Oman oppimisympäristön aktiivinen havainnointi, oppilaiden mukaan ottaminen oppimisympäristöjen ja työtapojen valintaan sekä voimavaralähtöinen terveyden ja turvallisuuden edistäminen tarjoavat mahdollisuuksia terveysosaamisen käytännön harjoittelulle ja soveltamiselle kouluyhteisössä. Ne tukevat samalla yhteenkuuluvuutta, yhteisöllistä hyvinvointia ja osallisuutta omassa opetusryhmässä ja koko kouluyhteisössä sekä kunnallisten että yhteisöjen tarjoamiin terveyttä tukeviin toimintoihin.

15.4.9.4. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI TERVEYSTIEDOSSA VUOSILUOKILLA 7-9

Monet terveystiedon aihepiirit koskettavat oppilaiden kehitysvaihetta, yksilöllisiä kokemuksia ja elämäntilannetta. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaiden kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Oppilaita ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen ja koskemattomuuteen itseään koskevissa terveyteen ja sairauteen liittyvissä kysymyksissä kaikkien oppilaiden ideologisia, uskonnollisia ja kulttuurisia taustoja kunnioittaen. (mutta aina Suomen lainsäädäntöä noudattaen.)

Opetus suunnitellaan siten, että se mahdollistaa yhteistyön eri oppiaineiden, kouluterveyden- huollon ja muun oppilashuollon kanssa ja tarjoaa mahdollisuuksia harjoitella ja soveltaa terveys- osaamiseen eri osa-alueita osana yhteisöllistä oppilashuoltoa ja koulun toimintakulttuuria. Yhteistyöllä varmistetaan myös oppilaan tarvitsema henkilökohtainen tuki oppimiseen ja elämäntilanteeseen liittyvissä kysymyksissä.

15.4.9.5. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI TERVEYSTIEDOSSA VUOSILUOKILLA 7-9

Terveystiedon arvioinnin kohteena on terveysosaamisen eri osa-alueiden arviointi. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on tukea oppimista ja kannustaa oppilaita kehittämään terveysosaamistaan sekä soveltamaan sitä arjessa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti, opetuksen eri vaiheissa ja osaamisalueen ominaispiirteet huomioon ottaen. Oppimisen tukena käytetään myös itsearviointia ja vertaispalautetta. Terveystiedossa on erityisen tärkeätä huolehtia siitä, että arviointi ei kohdistu oppilaan arvoihin, asenteisiin, terveyskäyttäytymiseen, sosiaalisuuteen, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Oppilaan mahdollisesti kokemissa terveystiedon sisältöjä koskevissa ristiriitatilanteissa pyritään keskustelemaan, perustelemaan ja joustamaan opetussuunnitelman (ja Suomen lainsäädännön) antamissa puitteissa. Eettistä pohdintaa ja itsetuntemusta koskevissa tavoitteissa kiinnitetään huomiota siihen, miten oppilas pohtii ja perustelee käsiteltävää aihetta terveyden näkökulmasta, tiedonalan käsitteitä ja erilaisia lähteitä käyttäen.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona terveystiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut terveystiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso terveystiedon valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen terveystiedossa kehittyy oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa hei- komman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.9.6. TERVEYSTIEDON PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITEERIT HYVÄLLE OSAAMISELLE (ARVOSANALLE 8) OPPIMÄÄRÄN PÄÄTTYESSÄ

Opetuksen tavoite	**Sisältöalueet**	**Arvioinnin kohteet oppianeessa**	**Arvosanan kahdeksan osaaminen**
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys			
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään terveydenlaaja- alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämänkulkua, kasvua ja kehitystä voimavaralähtöisesti. Oppilas ymmärtää omien valintojensa ja elintapojensa yhteyden terveyden ylläpitämiseen koko elinkaaren kestoiseksi.	S1-S3	Terveyteen liittyvät käsitykset	Oppilas osaa kuvata terveyden osa- alueet (fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen) ja näiden välistä vuorovaikutusta esimerkkien avulla sekä kuvata esimerkein mitä terveyden edistämisellä tarkoitetaan tiedot (es. internet), taidot (es. EA, ravinto, liikunta), tahto (es. painon- hallinta, turvavarusteet, kondomi). Oppilas pystyy esittelemään elämänkulun eri vaiheita, erityisesti nuoruuden kehitystä ja kuvaamaan esimerkkien avulla terveyden, kasvun ja kehityksen merkitystä elämän voimavarana. Terveellisten valintojen ja

			elämäntapojen merkitystä elämänkaarelle.
T2 ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa. Oppilas tutustuu ja harjoittelee rakentavaa vuorovaikutusta sekä toimintaa erilaisissa tilanteissa.	S1	Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen sekä käyttäytymisen säätelyn analysointi	Oppilas osaa nimetä useita tunteita sekä osaa antaa esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta ja käyttäytymisen säätelystä. Vuorovaikutukseen liittyy verbaalinen ja non- verbaalinen viestintä (Ilmeet, eleet, asento). Oppilas pystyy tunnistamaan ja tarvittaessa tuottamaan ratkaisuja ristiriitatilan- teiden selvittämiseen (es. minäviesti) sekä esittelemään keinoja stressin ja kriisien käsittelyyn.
T3 ohjata oppilasta kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista ja säätelemään käyt- täytymistään, oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä	S1		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia. Minäkuva, itsetunto, itseluottamus, oma- tunto, sympatia, empatia, pettymykset, rakkaus.
T4 ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä tukea oppilaan valmiuksia luoda vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa	S1 S3 S4	Terveydellisen kehityksen analysointi ja toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas osaa eritellä esimerkkien avulla yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja arvioida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle. Oppilas ymmärtää vuorovaikutustaitojen vaikutuksen terveydelle. Oppilas osaa nimetä ja kuvata yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tilanteita tuot- taa niihin vastuullisia ratkaisuja.
Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät ja sairauksien ehkäisy			
T5 ohjata oppilasta syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä ja niitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja mekanismeista sekä tukea oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti. Ohjata oppilasta ymmärtämään riittävän liikunnan ja levonylläpitävän ja ennaltaehkäisevän merkityksen terveydelleen.	S1-S3	Terveyteen vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen ja terveyteen liittyvien käsitteiden käyt täminen	Oppilas pystyy nimeämään useita terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä kuvaamaan pääpiirteissään näiden välisiä yhteyksiä ja syy- ja seuraussuhteita. Näihin kuuluvat liikunta, ravinto, uni, lepo, päihteet, sairaudet ja niiden ennaltaehkäisy ja hoito. Oppilas osaa käyttää keskeisiä terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.
T 6 tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja	S2 S3	Terveyteen, turvallisuuteen ja	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää luotettavaa tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää sitä

sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa. Oppilas tunnistaa yleisimmät tartunta- ja kansantaudit.		sairauteen liittyvien tietojen ja taitojen soveltaminen	pääosin asianmukaisesti. Oppilas osaa kuvata esimerkein tai esittää asianmukaisia toimintamalleja itse- hoidossa, avun hakemisessa sekä käyttää ensiavun perusteita terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa. Oppilas osaa nimetä yleisiä tartunta- ja kansan- tauteja sekä niille altistavia tekijöitä.
T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja. Ohjata oppilasta toimimaan tarkoituksen mukaisesti terveyteen ja turvallisuuteen liittyvissä tilanteissa. Toiminta liikenteessä, tulipalossa ja muissa vaaratilanteissa. Hätäensiavun ja elvytyksen antaminen. Oppilas ymmärtää mitä tarkoitetaan auttamisvelvollisuudella.	S1 S2		Ei käytettä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T 8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä	S1-S3	Terveyteen ja sairauteen liittyvien ilmiöiden tarkastelu ja terveyteen liittyvän tiedon luotettavuuden arvioiminen	Oppilas osaa eritellä terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä ja osaa selittää terveystottumuksiin liittyvien ilmiöiden muodostumista. Oppilas osaa kuvata elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja esimerkkejä käyttäen arvioida elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksia. Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta usean tiedon luotettavuutta kuvaavan tekijän pohjalta.
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri			
T 9 ohjata oppilasta ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin, ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille	S3	Ympäristön terveysvaikutusten hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä esitellä yhteisöjen, kulttuurin, median ja tieto- ja viestintäteknologian yhteyksiä terveyteen.
T 10 ohjata oppilasta	S1 S2	Työkyvyn	Oppilas osaa laatia opiskelu-, toiminta- ja

luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä		edistämisen keinojen hahmottaminen	työkykyä edistäviä suunnitelmia. Oppilas osaa kuvata miten hakeutua oman koulun ja kunnan terveyspalveluihin ja antaa useampia esimerkkejä siitä, miten niitä voi hyödyntää tarkoituksenmukaisesti eri tilanteissa.
T 11 ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpiiriin kuuluvin ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsityksiä, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista.	S1-S3	Terveyskäsitysten arviointi sekä oppimista edistävien tekijöiden hahmottaminen	Oppilas osaa pohtia esimerkein sitä, miten perhe, lähiyhteisöt, muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä. Oppilas osaa esimerkein eritellä omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.
T 12 tukea oppilaan valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä eritellä yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä.	S3	Terveyteen liittyvän viestinnän arviointi sekä terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavien keinojen tunteminen	Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän viestinnän luotettavuutta ja merkitystä sekä perustella terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä käsityksiä. Oppilas osaa eritellä elämäntapojen seurauksia toisille ja ympäristön terveydelle sekä esitellä esimerkein keinoja ja tapoja, miten terveyteen voidaan vaikuttaa lähiyhteisöissä.

15.4.10. Uskonto

15.4.10.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opetus perehdyttää oppilaita opiskeltavaan uskontoon ja sen monimuotoisuuteen. Se tutustuttaa uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Oppilaita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa oppilaita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Opetuksessa tutustutaan opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatteluun ja rohkaistaan oppilaita pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee oppilaiden itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämänhallintataitojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Opetus antaa oppilaille aineksia oman identiteetin, elämänkatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin. Uskonnon opetus tukee jokaisen oppilaan kasvua yhteisön ja demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi ja maailman- kansalaiseksi.

Vuosiluokilla 7-9 uskonnon opetuksessa perehdytään opiskeltavaan uskontoon kulttuurisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä. Opetuksessa syvennetään ja rikastetaan tietoa opiskeltavan uskonnon juurista, lähteistä, opista ja opetuksista sekä vaikutuksista maailmassa.

Opetuksessa tutustutaan sekä maailman suuriin uskontoperinteisiin että uskonnottomuuteen. Opetuksessa tarkastellaan uskontojen yhteiskunnallista ja poliittista vaikutusta sekä uskonnon- vapautta ja opetellaan tunnistamaan ja analysoimaan uskonnollisia teemoja tieteessä, mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.

Opetuksessa käsitellään eettisen ajattelun keskeiset käsitteet sekä opiskeltavan uskonnon eettiset periaatteet. Opetuksessa perehdytään Ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen sekä eri uskontojen ja katsomusten eettisiin näkemyksiin. Opetuksessa pohditaan ihmisyyteen kuulu- via elämänkysymyksiä ja ajankohtaisia eettisiä ongelmia. Uskonnon opetus tarjoaa oppilaille voimavaroja kasvuun kohti aikuisuutta.

15.4.10.2. USKONNON OPETUKSEN TAVOITTEET VUOSILUOKILLA 7-9

Opetuksen tavoitteet	**Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet**	**Laaja-alainen osaaminen**
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuoro- vaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus	S1, S2	L1
T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskon- nosta ja sen vaikutuksista	S1	L2
T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen	S2	L2, L3, L6
T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa	S1, S2, S3	L2, L4, L6
T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja	S1, S3	L1, L2, L4, L5, L7
T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin	S3	L2, L7
T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maa- ilmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina	S1, S3	L5, L6
T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämän- kysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin	S1, S2, S3	L7
T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestä- vään elämäntapaan	S2, S3	L1, L2
T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla	S1, S2, S3	L6

15.4.10.3. USKONNON TAVOITTEISIIN LIITTYVÄT KESKEISET SISÄLTÖALUEET VUOSILUOKILLA 7-9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamista. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksen sisällöiksi valitaan opiskeltavan uskonnon syntyyn, sen monimuotoisuuteen ja suhteeseen muihin uskontoihin liittyviä teemoja. Tarkastelun kohteena ovat opiskeltavan uskonnon juuret, lähteet, oppi ja opetukset sekä symbolit, levinneisyys ja vaikutus eri puolilla maailmaa ja Suomessa. Keskeisiä sisältöjä ovat opiskeltavan uskonnon kulttuurivaikutuksiin liittyvät aiheet.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä ovat uskonnot ja uskonnottomuus maailmassa ja Suomessa, uskontojen tunteminen osana kulttuurista yleissivistystä sekä uskonnot tieteellisen tarkastelun kohteena. Keskeisinä aiheina ovat uskonnot yksilön ja yhteiskunnan voimavarana sekä uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus eri puolilla maailmaa, uskontojen vaikutukset yhteiskuntiin ja kulttuuriin, uskontokritiikki sekä uskontojen näkyvyys populaarikulttuurissa. Valittavien sisältöjen tulee auttaa oppilasta ymmärtämään uskontojen käsittelyä mediassa ja sen kriittistä arviointia sekä uskontojen välistä vuorovaikutusta ja dialogia.

S3 Hyvä elämä: Valittavien sisältöjen tulee avata elämänkysymyksiä ja ikäkauteen sekä minäkuvaan liittyviä pohdintoja. Opetuksessa käsitellään ajankohtaisia ja yhteiskunnallisia eettisiä kysymyksiä kuten ekososiaalinen sivistys, osallistuminen ja vaikuttaminen yhteisöissä ja yhteiskunnassa sekä uskonnot rakentamassa yhteiskunta- ja maailmanrauhaa. Sisällöissä tulee korostua opiskeltavan uskonnon etiikka ja muiden uskontojen ja katsomusten etiikka sekä YK:n Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus. Tarkastelun kohteena ovat myös ihmisoikeuksien loukkaukset kuten holokausti. Sisältöjen valinnassa huomioidaan uskonnon ja katsomuksellisten kysymysten merkitys ihmisenä kasvamisessa.

15.4.10.4. USKONNON OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 7-9

Tavoitteena on ilmentää uskontojen ja katsomusten moninaisuutta kunnioittavasti ja arvostavasti. Asioita tarkastellaan kokemuksellisuuden, toiminnallisuuden ja yhteisöllisen oppimisen avulla.

Keskeistä on opittavien asioiden syventävä käsitteellistäminen ja käsitteiden yhteinen pohdinta. Uskonnon opetuksessa käytetään oppimista edistäviä tietoteknisiä sovelluksia siten, että oppilaiden oma aktiivisuus ja vuorovaikutus korostuvat. Opetuksessa pyritään kiireettömyyteen. Keskustelu on tärkeä osa opetusta. Opetuksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää vierailuja ja vierailijoita. Opetuksessa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäprojekteja myös oppiaineen eri oppimäärien kesken sekä oppiainerajat ylittäen.

15.4.10.5. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI USKONNOSSA VUOSILUOKILLA 7-9

Oppimäärien toteutuksessa tehdään toimintaan ja opetukseen liittyvät ratkaisut huomioiden oppilaiden erilaiset uskonnolliset ja katsomukselliset taustat sekä kehittyvä kielitaito. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta, sekä vuorovaikutus- ja dialogitaitoja edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

15.4.10.6. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI USKONNOSSA VUOSILUOKILLA 7-9

Arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin sekä oppilaiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita. Arviointi on monipuolista ja oppilaille annettava palaute ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut uskonnon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy kumulatiivisesti oppilaiden ajattelun taitojen syventyessä. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosi- luokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.10.7. USKONNON PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITEERIT HYVÄLLE OSAAMISELLE (ARVOSANALLE 8) OPPIMÄÄRÄN PÄÄTTYESSÄ

Opetuksen tavoite	Sisältö-	Arvioinnin	Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle

	alueet	kohteet op-piaineessa	kahdeksan
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan us-konnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus	S1, S2	Uskontojen merkityksen hahmottaminen kulttuurissa ja yhteiskunnassa	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä uskon-toon liittyviä piirteitä ympäröivässä kulttuurissa.
T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskon- nosta ja sen vaikutuksista	S1	Uskontoa koskevan tie-don hallitsemi-nen	Oppilas osaa kuvailla opiskelemansa us-konnon syntyhistoriaa ja vaikutusta. Hän tuntee uskonnon perusopetukset sekä osaa mainita tärkeimmät lähteet.
T3 ohjata oppilasta perehtymään us-kontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen	S2	Maailmanus-kontojen ja eri-laisten kat-somusten tunteminen	Oppilas osoittaa hallitsevansa perus-tiedot suurista maailmassa vaikuttavista uskonnoista ja uskonnottomuudesta. Hän osaa kuvailla uskon- noissa ja kat-somuksissa vallitsevaa moninaisuutta.
T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri us-kontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskon-nollisia aiheita mediassa, maailman-politiikassa, taiteessa ja popu-laarikulttuurissa	S1-S3	Uskonnon ja kulttuurin luku-taito	Oppilas osaa nimetä eri uskontoperin-teiden tapoja ja symboleja. Hän osaa antaa esimerkkejä uskonnollisista ai-heista mediassa, taiteessa ja popu-laarikulttuurissa.
T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja	S1, S3	Ajattelun ja vuorovai-kutuksen taidot	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esi-merkkejä erilaisista argumentaation ta-voista sekä joistakin uskonnon ja tieteen kielen välisistä eroista.
T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsit-teisiin, ihmisoikeuksiin sekä opis- kel-tavan uskonnon ja muiden uskonto-jen ja katsomusten eettisiin peri-aatteisiin	S3	Etiikkaa koskeva tieto ja ihmisoikeus-etiikka	Oppilas tuntee ja osaa nimetä etiikan keskeisiä käsitteitä. Hän osaa nimetä tärkeimmät ihmisoikeussopimukset ja kertoa niiden keskeisestä sisällöstä. Op-pilas tuntee opiskeltavan uskonnon sekä muiden uskontojen ja katsomusten eettisiä periaatteita.
T7 auttaa oppilasta pohtimaan us-kontojen ja katsomusten maa- ilman-laajuista merkitystä ihmisten valinto-jen perusteina ja ohjaajina	S1, S3	Uskontojen ja katsomusten merkitys globaalisti	Oppilas osaa kuvailla ja arvioida uskonto-jen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen pe-rusteina ja ohjaajina.
T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ih-misyyteen kuuluvia elämänky-symyksiä, ajankohtaisia eettisiä ky-symyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin	S2, S3	Eettinen ajat-telu	Oppilas pohtii ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja osaa kertoa ajankohtaisista eettisistä kysymyksistä.
T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottu-vuuksia ja niiden vaikutusta hyvin-vointiin ja kannustaa kestä- vään elämäntapaan	S2, S3	Eettinen ajat-telu	Oppilas pohtii omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja osaa kertoa ni-iden vaikutuksesta omaan ja toisten ih-misten hyvinvointiin ja kestä- vään tule-vaisuuteen.
T10 rohkaista oppilaita kohtaa- maan erilaisia ihmisiä nyt ja tule-vaisuudessa jatko-opinnoissa, työe-lämässä ja vapaa-ajalla	S1-S3		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuk-siaan osana itsearviointia.

15.4.10.8. USKONNON ERI OPPIMÄÄRÄT VUOSILUOKILLA 7-9

Perusopetuslain 11 §:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämänkatsomus- tieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13 §:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalle. Tarkennuksia muiden kuin evankelisluterilaisen uskonnon opetuksen oppimäärille laaditaan, mikäli opetusryhmä muodostuu.

15.4.10.9. EVANKELISLUTERILAISEN USKONNON KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

7.luokka

Evankelisluterilaisen uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 7	**Evankelisluterilaisen uskonnon opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 7**
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus (L1)	S2 Uskontojen maailma Keskeisiä sisältöjä ovat uskonnot ja uskonnottomuus maailmassa ja Suomessa, uskontojen tunteminen osana kulttuurista yleissivistystä sekä uskonnot tieteellisen tarkastelun kohteena. Oma uskonto käsitellään osana maa- ilmanuskontoja. Opetuksessa tarkastellaan • suurten maailmanuskontojen levinneisyyttä, perusopetuksia ja vaikutusta kulttuuriin eri puolilla maailmaa • luonnonuskontoja, uusia uskonnollisia liikkeitä sekä uskonnottomuutta elämänkatsomuksena Opetuksessa huomioidaan • uskontojen eri ulottuvuudet • uskon ja tiedon erottaminen • uskonnollisen ja tieteellisen kielen erottaminen • uskontokritiikki • uskontojen näkyminen kulttuurin eri osa-alueilla, mediassa, politiikassa, populaarikulttuurissa, taiteessa ja tapakulttuurissa Opetuksessa syvennetään • uskontojen ja katsomusten välisen uskontodialogin sekä ekumenian ymmärtämistä osana uskontojen välistä toimintaa ja maailmanrauhaa Opettaja voi vaihtaa sisältöjen käsittelyjärjestystä vuosi- luokalta toiselle, kunhan sisällöt tulevat opetetuksi luokilla 7-9.
T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen (L2, L3, L6)	
T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa. (L2, L4, L6)	
T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin (L7)	
T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvin- vointiin ja kannustaa kestävämpään elämäntapaan (L1, L2)	
T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla (L6)	

8.luokka

Evankelisluterilaisen uskonnon opetuksen	**Evankelisluterilaisen uskonnon opetuksen tavoitteisiin**

tavoitteet vuosiluokalla 8	liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 8
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnista- maan uskontoon liittyvä monimuotoisuus (L1)	S1 Suhde omaan uskontoon Keskeisenä sisältönä on kristinusko eri puolilla maa- ilmaa, painottaen nykytilannetta. Opetuksessa tarkastellaan • kristinuskon kulttuurivaikutuksia eri puolilla maailmaa • kristinuskon syntyä ja jakaantumista kirkkokunniksi • kristinuskon symboleja • Kristinuskon suhdetta muihin uskontoihin • Raamatun syntyhistoriaa, keskeistä sisältöä, tulkintatapoja ja kulttuurivaikutuksia Opetuksessa perehdytään • Kristinuskon monimuotoisuuteen eri maanosissa • Suurimpien kristillisten kirkkokuntien levinneisyyteen ja keskeisiin opetuksiin • katolinen ja ortodoksinen kirkko • protestanttiset kirkot: erityisesti luterilainen kirkko Opetuksessa perehdytään syvemmin • kristinuskoon ja sen kulttuurivaikutuksiin Suomessa • jäsennetään omaa suhdetta luterilaisuuteen, suomalaisuuteen ja eurooppalaisuuteen Opettaja voi vaihtaa sisältöjen käsittelyjärjestystä vuosiluokalta toiselle, kunhan sisällöt tulevat opetetuksi luokilla 7-9.
T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista (L2)	
T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa (L2, L4, L6)	
T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioi- maan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja (L1, L2, L4, L5, L7)	
T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina (L5, L6)	
T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin (L5, L6)	
T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko- opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla (L6)	

9.luokka

Evankelisluterilaisen uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 9	Evankelisluterilaisen uskonnon opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisällöt vuosiluokalla 9
T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa (L2, L4, L6)	S3 Hyvä elämä Opetuksen sisältönä on elämänkysymyksiin, suomalaiseen yhteiskuntaan, globaaliin vastuuseen sekä ympäristöön ja eläimiin liittyviä eettisiä kysymyksiä. Opetuksessa perehdytään • etiikan peruskäsitteiden tuntemiseen ja ymmärtämiseen • kristinuskon ja muiden uskontojen eettiseen opetukseen • eri kristillisten kirkkojen eettisiin painotuksiin • Raamatun ja etiikan suhteeseen Opetuksessa tutustutaan • YK:n Yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen ja ihmisoikeusetiikkaan
T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä ero- ja (L1, L2, L4, L5, L7)	
T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin (L2, L7)	
T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina (L5, L6)	
T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä	

kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin (L7)	• ihmisoikeuksien loukkauksiin kuten holokausti Opetuksessa tarkastellaan • ajankohtaisia ja yhteiskunnallisia eettisiä kysymyksiä mediasta otetuilla esimerkeillä • ekososiaalista sivistystä, osallistumista ja vaikuttamista yhteisöissä ja yhteiskunnassa • uskontoja rakentamassa yhteiskunta- ja maa- ilmanrauhaa Opetuksessa pohditaan • omien valintojen eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta omaan ja toisten hyvinvointiin Opettaja voi vaihtaa sisältöjen käsittelyjärjestystä vuosiluokalta toiselle, kunhan sisällöt tulevat opetetuksi luokilla 7-9.
T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan (L1, L2)	
T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko- opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla (L6)	

15.4.11. Elämänkatsomustieto

15.4.11.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Elämänkatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elä- mää. Elämänkatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimi- joina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämänkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös oppilaiden opiskelua ja oppimista. Siksi on keskeistä sovittaa opetukseen ja opiskeluun oppilaan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitsevaiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämänkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämänkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetajuisena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskeleva asenne.

Elämänkatsomustieto tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, erityisesti ajattelun ja oppi- maan oppimisen taitoja, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitoja, itsestä huolehtimista ja arjentaitoja sekä osallistumista, vaikuttamista ja vastuullisuutta.

Vuosiluokilla 7-9 elämänkatsomustiedon opetuksen erityisenä tehtävänä on kasvattaa oppilaiden kykyä oman tulevaisuutensa hahmottamiseen ja suunnittelemiseen. Oppilaiden identiteetin ja elämänkatsomuksen rakentamisen tukemisessa otetaan erityisesti huomioon yleissivistävän tietoperustan laajentaminen sekä oppilaiden omakohtaiset valinnat perusopetuksen jälkeen. Oppilaita tuetaan omakohtaisten hyvän elämän mallien löytämisessä.

15.4.11.2. ELÄMÄNKATSOMUSTIEDON KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

7.luokka

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 7	**Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 7**

T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä (L1, L2, L4)	S1 Katsomus ja kulttuuri Opetuksessa perehdytään • maailmankuvan ja maailmankatsomuksen käsitteisiin. Käydään oppilaan elämänkatsomuksen ja identiteetin rakentamista tukevia keskusteluja. • Unescon suojelemaan maailman kulttuuri- ja luonnonperintöön ja seurataan kulttuurin ilmenemistä muun muassa mediassa ja taiteessa. • teistisiin ja ateistisiin katsomuksiin nykymaailmassa, esimerkiksi sekulaariin humanismiin, kristinuskoon ja islamiin. Opiskelussa tutustutaan • valittuihin katsomusten historian ja niiden kohtaamisen käänteisiin sekä arvioidaan katsomusvapauden ja yhdenvertaisuuden toteutumista erilaisissa yhteiskunnissa. Opettaja voi vaihtaa sisältöjen käsittelyjärjestystä vuosiluokalta toiselle, kunhan sisällöt tulevat opetetuksi luokilla 7-9.
T2 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintöohjelmaan (L2, L7)	
T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa (L1, L2, L5)	
T4 ohjata oppilasta tuntemaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita (L1, L3)	
T5 ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja (L2, L3, L6, L7)	
T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita (L1, L2, L4)	
T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen (L2, L3, L7)	
T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti (L5, L6, L7)	

8.luokka

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 8	**Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisällöt vuosiluokalla 8**
T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita (L1, L2, L4)	S2 Etiikan perusteita Opiskelussa tutustutaan • etiikan peruskysymyksiin ja pääsuuntiin. • Opiskelussa pohditaan • hyvän elämän lähtökohtia ja yleisinhimillisiä arvoja: totuus, hyvyys, kauneus ja oikeudenmukaisuus. Opiskelussa perehdytään • teon eettisen arvioinnin näkökulmiin, kuten teon tahallisuuteen, tekijän tarkoitukseen ja teon seurauksiin. Sovelletaan eettistä lähestymistapaa ja käsitteistöä nuorten arjessa esiintyviin ti- lanteisiin. • sosiaalisessa mediassa ja muissa tiedotusvälineissä esiintyviin ajankohtaisiin kysymyksiin eettisestä näkökulmasta. Opiskelussa tarkastellaan • kulttuurista moninaisuutta rikkautena, oikeutena ja eettisenä kysymyksenä Opettaja voi vaihtaa sisältöjen käsittelyjärjestystä vuosi- luokalta toiselle, kunhan sisällöt tulevat
T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuden ja kaikkien yhden- vertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen (L2, L3, L7)	
T8 ohjata oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan (L5, L7)	
T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestä- vään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti (L5, L6, L7)	
T10 ohjata oppilas tuntemaan ihmis- arvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta (L1, L7)	

	opetetuiksi luokilla 7-9

9.luokka

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 9	**Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 9**
T4 ohjata oppilasta tuntemaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita (L1, L3)	S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus Opetuksessa perehdytään • ihmisarvoon, • ihmisoikeuksiin • ihmisten väliseen yhdenvertaisuuteen. • luonnon ja yhteiskunnan kestävän tulevaisuuden mahdollisuuksiin sekä ympäristöetiikkaan liittyviin kysymyksiin kuten eläinten oikeuksiin. Opetuksessa tutustutaan • ihmisoikeuksien kehitykseen ja ihmisoikeusloukkauksiin, kuten holokaustiin. • erilaisiin käsityksiin ihmisen ja luonnon suhteesta, esim. humanistiseen, utilistiseen, mystiseen ja luontokeskeiseen. Opetuksessa pohditaan • miten voidaan toimia vastuullisesti kestävän tulevaisuuden hyväksi. Opettaja voi vaihtaa sisältöjen käsittelyjärjestystä vuosiluokalta toiselle, kunhan sisällöt tulevat opetetuksi luokilla 7-9.
T5 ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja (L2, L3, L6, L7)	
T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita (L1, L2, L4)	
T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen (L2, L3, L7)	
T8 ohjata oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan (L2, L3, L7)	
T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestävään tulevaisuuteen pai- kallisesti ja globaalisti (L5, L6, L7)	
T10 ohjata oppilas tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta (L1, L7)	

15.4.11.3. ELÄMÄNKATSOMUSTIEDON OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 7-9

Työtapojen valinnassa on oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä taata turvallinen ja avoin oppimis- ja keskusteluympäristö, jossa oppilas kokee tulevansa kuulluksi ja arvostetuksi. Erityisesti kunkin uuden ryhmän aloittaessa ryhmäytyminen on olennainen osa oppimisympäristön rakentumista. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesäätelytaitojen kehittymistä. Oppilaat elävät globalisoituvassa mediamaailmassa, jota erilaiset digitaaliset sovellukset muokkaavat. Siksi elämänkatsomustiedon oppimisympäristössä on olennaista, että välitön henkilökohtainen yhteisöllinen kanssakäyminen voi yhdistyä erilaisten medioiden ja digitaalisen vuorovaikutuksen pedagogisesti monipuoliseen hyödyntämiseen.

15.4.11.4. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI ELÄMÄNKATSOMUSTIEDOSSA VUOSILUOKILLA 7-9

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämänkatsomustieto oppiaineena tukee oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja rakentaa omaa katsomuksellista identiteettiä yhdessä muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan oppiaineen käsitteellisen sisällön hahmottamiseen erityisesti eettisissä kysymyksissä sekä vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet sekä mahdollisuus syventymiseen ja yksilölliseen etenemiseen otetaan huomioon työtapojen ja sisältöjen valinnassa.

15.4.11.5. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI ELÄMÄNKATSOMUSTIEDOSSA VUOSILUOKILLA 7-9

Elämänkatsomustiedon arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin ja argumentaatioon sekä oppilaiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita kuten kysymysten muodostamista, perusteluiden rakentamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut elämänkatsomustiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla
oppilaan osaamisen taso elämänkatsomustiedon valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy kumulatiivisesti oppilaiden ajattelun taitojen syventyessä. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetus- suunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.11.6. ELÄMÄNKATSOMUSTIEDON PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITEERIT HYVÄLLE OSAAMISELLE (ARVOSANALLE 8) OPPI- MÄÄRÄN PÄÄTTYESSÄ

Opetuksen tavoite	**Sisältö-alueet**	**Arvioinnin kohteet oppiaineessa**	**Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan**
T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä	S1	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas osaa käyttää katsomuksellisia käsitteitä ja tunnistaa niiden välisiä suhteita.
T2rakentaa oppilaan kulttuurista yleissivistystä ohjaamalla oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintöohjelmaan	S1	Kulttuurien ja katsomusten tunteminen	Oppilas osaa hankkia tietoa erilaisista kulttuureista ja katsomuksista. Oppilas osaa kertoa Unescon maailmanperintöohjelman lähtö- kohdista ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.
T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa	S1	Erilaisten katsomusten tunteminen ja vertailu	Oppilas osaa nimetä keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä ja kehitys- kulkuja, erityisesti seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin historiallisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaiheita. Oppilas osaa kertoa, miten katsomuksia voi tarkastella tutkivasti ja tieteellisesti
T4 ohjata oppilasta tutkimaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita	S1, S3	Uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin tunteminen	Oppilas osaa selittää uskonnollisen ajattelun luonnetta ja antaa esi- merkkejä uskontokritiikin pääpiirteistä.
T5 ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja	S1, S3	Katsomusvapauden merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä katsomusvapaudesta ihmisoikeutena ja joistakin katsomusvapauden turvaamisen mekanismeista sekä niiden puutteista erilaisissa tilanteissa.
T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita	S1, S2, S3	Katsomuksellisten valintojen perus- teiden tarkastelu	Oppilas osaa kuvata erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita.

T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen	S1, S2, S3	Monikulttuurisuuden ja yhdenvertaisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata monimuotoisuutta ja antaa esimerkkejä ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta
T8 ohjata oppilasta huomaa- maan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan	S2, S3	Eettisen ajattelun taidot	Oppilas osaa käyttää eettistä käsitteistöä sekä tulkita ja soveltaa sitä
T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti	S1, S2, S3	Kestävän elämäntavan periaatteiden tunteminen	Oppilas osaa nimetä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestävään tulevaisuuteen liittyviä piirteitä ja tarkastella kestävän elämäntavan merkitystä tulevaisuudelle. Oppilas tuntee keinoja vaikuttaa paikallisesti ja globaalisti.
T10 ohjata oppilas tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta	S2, S3	Eettisen ajattelun taidot	Oppilas osaa nimetä tärkeimmät ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvät käsitteet ja perustella ihmisoikeuksien merkitystä.

15.4.12. Historia

15.4.12.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Historian opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden historiatietoisuutta ja kulttuurien tuntemusta sekä kannustaa heitä omaksumaan vastuullisen kansalaisuuden periaatteet. Menneisyyttä koskevan tiedon avulla oppilaita ohjataan ymmärtämään nykyisyyteen johtanutta kehitystä, henkisen ja aineellisen työn arvoa sekä pohtimaan tulevaisuuden valintoja. Oppilaita ohjataan näkemään yksilön merkitys historiallisena toimijana sekä oivaltamaan toiminnan taustalla esiin- tyviä tekijöitä ja ihmisten motiiveja. Tarkoituksena on tukea oppilaiden identiteetin rakentumista sekä edistää heidän kasvuaan aktiivisiksi ja erilaisuutta ymmärtäviksi yhteiskunnan jäseniksi.

Historianopetuksessa oppilaat paneutuvat erilaisten toimijoiden tuottaman tiedon kriittiseen käsittelyyn ja historiallisen lähdeaineiston ulottuvuuksiin. Opetuksessa syvennytään lisäksi historiantutkimuksen lähtökohtaan, jonka mukaan menneestä pyritään muodostamaan mahdollisimman luotettava kuva saatavilla olevan todistusaineiston perusteella. Opetuksen tavoitteena on kehittää historian tekstitaitoja: taitoa lukea ja analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä sekä tehdä päteviä tulkintoja niiden tarkoituksesta ja merkityksestä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään historiatiedon tulkinnallisuutta ja moniperspektiivisyyttä sekä selittämään historiallisessa kehityksessä ilmenevää muutosta ja jatkuvuutta. Historianopetus auttaa oppilaita tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja, arvo jännitteitä ja niissä tapahtuneita muutoksia eri aikoina. Vuosiluokilla 7-9 historian opetuksen tehtävänä on syventää oppilaiden käsitystä historiallisen tiedon luonteesta. Opetus tukee oppilaiden oman identiteetin kehittymistä ja perehdyttää kulttuurien vaikutuksiin yksilöihin ja yhteiskuntiin. Opetuksessa korostetaan vuorovaikutuksellisia ja tutkimuksellisia työtapoja

15.4.12.2. HISTORIAN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

7.luokka

Historian opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 7	**Historian opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 7**
Merkitys, arvot ja asenteet	
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta historiasta	**S1 Teollisuusyhteiskunnan kehittyminen**

tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena (L1-L7)	• teollistumisen taustat ja keskeiset vaiheet • teollistumisen vaikutukset ihmisen elämään, koko maailmaan sekä ihmisen ja luonnon suhteeseen • imperialismin taustat sekä vaikutukset Afrikkaan ja Aasiaan • I maailmansodan syyt, keskeiset tapahtumat ja seuraukset **S2 Yhteiskunnalliset aatteet 1800- luvulla** • Sosialismin, nationalismin, konservatismin sekä liberalismin keskeiset piirteet, merkitys ja vaikutus **S3 Suomen kehittyminen kansakunnaksi** • Suomen autonominen asema • kansallisen identiteetin rakentuminen Autonomian ajan elämää Raahessa: Suomen ja Krimin sodan tapahtumat, purjelaiva kausi. Jokaisessa kohdassa perehdytään aiheeseen mahdollisuuksien mukaan myös Raahen näkökulmasta.
Tiedon hankkiminen menneisyydestä	
T2 aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa erilaisista ikä tasolle sopivista lähteistä sekä arvioimaan niiden luotettavuutta (L1-L5)	
T3 auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin (L1, L2, L4)	
Historian ilmiöiden ymmärtäminen	
T4 vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä (L1, L2, L3)	
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa (L1-L4, L6, L7)	
T6 auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille (L1, L2, L4)	
T7 ohjata oppilasta analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta (L1, L2, L4)	
Historiallisen tiedon käyttäminen	
T8 kannustaa oppilasta tulkintojen tekemiseen (L1, L2, L4)	
T9 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoitusperiä (L1-L4, L7)	
T10 ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta (L1, L2, L4, L5)	
T11 harjaannuttaa oppilasta käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta (L1, L2, L4, L5)	
T12 ohjata oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehto- ja historiatietämyksensä avulla (L1-L7)	

8.luokka

Historian opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 8	Historian opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosi- luokalla 8
Merkitys, arvot ja asenteet	
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena (L1-L7)	**S3 Itsenäisen Suomen alkuvaiheet** • irtaantuminen Venäjästä • vuoden 1918 sota • demokratian haasteet **S4 Maailmansotien aika ja niiden seuraukset** • diktatuurit ja ihmisoikeusrikkomukset • toisen maailmansodan syyt, keskeiset tapahtumat ja seuraukset • Suomen rooli toisessa maailmansodassa • YK ja ihmisoikeuksien edistäminen
Tiedon hankkiminen menneisyydestä	
T2 aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa erilaisista ikä tasolle sopivista lähteistä sekä arvioimaan niiden luotettavuutta (L1-L5)	
T3 auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin (L1, L2, L4)	
Historian ilmiöiden ymmärtäminen	
T4 vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä (L1, L2, L3)	
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen	

toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa (L1-L4, L6, L7)	**S4 Maailma ja Suomi toisesta maailmansodasta kylmän sodan päättymiseen** • kylmän sodan alku, kriisit ja päättyminen • Suomen asema idän ja lännen välissä • Itä-Euroopan poliittiset muutokset **S5 Hyvinvointi yhteiskunnan rakentaminen** • arkielämän muuttuminen 1900-luvulla • tekninen kehitys • elinkeinorakenteen muutos ja kaupungistuminen **S6 Nykyinen maailmanpolitiikka ja sen taustat** • Euroopan Unioni • Aasia, Afrikka sekä Lähi-itä kylmän sodan aikana ja sen jälkeen. Jokaisessa kohdassa perehdytään aiheeseen mahdollisuuksien mukaan myös Raahen näkökulmasta.
T6 auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille (L1, L2, L4)	
T7 ohjata oppilasta analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta (L1, L2, L4)	
Historiallisen tiedon käyttäminen	
T8 kannustaa oppilasta tulkintojen tekemiseen (L1, L2, L4)	
T9 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoitusperiä (L1-L4, L7)	
T10 ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta (L1, L2, L4, L5)	
T11 harjaannuttaa oppilasta käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta (L1, L2, L4, L5)	
T12 ohjata oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehto- ja historiatietämyksensä avulla (L1-L7)	

15.4.12.3. HISTORIAN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 7-9

Ajankohtaisten tapahtumien historiallisia juuria tarkastelemalla liitetään opiskeltavat sisällöt yhteiskuntaopin keskeisiin käsitteisiin.

Oppiaineiden tavoitteiden kannalta keskeistä on korostaa tutkimuksellisia työtapoja, esimerkiksi erilaisten ikä tasolle sopivien ensi- ja toisen käden lähteiden tutkimista sekä avoimien oppimisympäristöjen käyttöä historiallisissa tutkimustehtävissä. Tavoitteena on kannustaa oppilaita omien tulkintojen tekemiseen ja eriävien tulkintojen arvioimiseen. Oppilaita innostetaan hankkimaan tietoa koulun ulkopuolisesta historiakulttuurista, kuten peleistä, elokuvista ja kirjallisuudesta, sekä kehittämään historiallisen ajattelun taitojaan ja kriittistä arviointikykyään niiden avulla.

15.4.12.4. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI HISTORIASSA VUOSILUOKILLA 7-9

Historian opiskelussa rohkaistaan monipuoliseen havainnointiin, kommunikointiin, tekstin ja puheen tuottamiseen ja tulkintaan sekä draaman ja kuvallisen ilmaisun käyttöön. Tarvittaessa erilaisten tekstien ymmärtämiseen ohjataan yksinkertaistamalla tekstejä ja avaamalla tekstissä käytettyjä käsitteitä.

Jotkut historianopetuksessa käytetyt käsitteet (esimerkiksi yhteiskunta ja demokratia) ovat sellaisia, joiden ymmärtämistä syvennetään koko peruskoulun ajan oppilaan siirtyessä konkreettisesta ajattelusta käsitteelliseen ajatteluun.

15.4.12.5. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI HISTORIASSA VUOSILUOKILLA 7-9

Historian opetuksessa palautteella pyritään rohkaisemaan oppilaita omiin tulkintoihin ja näkemystensä argumentointiin. Kirjallisten tehtävien ohella arvioinnissa on otettava huomioon oppilaiden monimuotoiset työskentelyn ja tuottamisen tavat. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun hallintaan.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona historian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten kukin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut historian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla jokaisen oppilaan osaamisen taso historian

valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Historian osaamisen kehittyminen on kumulatiivinen prosessi, jossa opiskeltavia sisältöjä käytetään oppilaiden historiallisen ajattelun vahvistamiseen. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.12.6. HISTORIAN PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITEERIT HYVÄLLE OSAAMISELLE (ARVOSANALLE 8) OPPIMÄÄRÄN PÄÄTTYESSÄ

Historian opetuksen tavoitteena on	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan syvällisemmin historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	S1–S6		Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tiedon hankkiminen menneisyydestä			
T2 aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa sekä arvioi- maan tiedonlähteiden luotettavuutta	S1–S6	Historiatiedon hankkiminen	Oppilas osaa etsiä tietoa erilaisista historian tiedon- lähteistä ja havaitsee niiden luotettavuudessa eroja.
T3 auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin	S1–S6	Lähteiden tulkitsemin en	Oppilas osaa lukea ja tulkita erilaisia lähteitä.
Historian ilmiöiden ymmärtäminen			
T4 vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä	S1–S6	Kronologian ymmärtäminen	Oppilas osaa sijoittaa opiskelemansa asiat ajallisiin yhteyksiinsä ja niiden avulla aikajärjestykseen.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa	S1–S6	Historiallinen empatia	Oppilas pystyy asettautumaan menneen ajan ihmisen asemaan ja kuvailemaan tämän toiminnan motiiveja.
T6 auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille	S1–S6	Syy- ja seuraussuhteiden ymmärtäminen historiassa	Oppilas osaa erotella historiallisia tapahtumia tai ilmiöitä selittävät tekijät vähemmän tärkeistä.
T7 ohjata oppilasta analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta	S1–S6	Muutoksen ja jatkuvuuden ymmärtäminen	Oppilas osaa selittää, miksi joillain elämänalueilla toimittiin ennen samoin tai toisin kuin nykyään.
Historiallisen tiedon käyttäminen			
T8 kannustaa oppilasta tulkintojen tekemiseen	S1–S6	Historian tulkitseminen	Oppilas osaa muodostaa historian tapahtumista ja ilmiöistä omia perusteltuja tulkintoja.
T9 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoitusperiä	S1–S6	Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osaa kuvailla ihmisen toiminnan tarkoitusperiä.
T10 ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen	S1–S6	Historiallisten tulkintojen selittäminen ja arvioiminen	Oppilas osaa arvioida historian tapahtumista tai ilmiöistä tehtyjen tulkintojen luotettavuutta.

luotettavuutta			
T11 harjaannuttaa oppilasta käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta	S1–S6	Historiatiedon tuottaminen	Oppilas osaa vastata menneisyyttä koskeviin kysymyksiin käyttämällä eri lähteistä saamaansa informaatiota.
T12 ohjata oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehto- ja historiatietämyksensä avulla	S1–S6	Historiatietoisuus	Oppilas osaa kuvailla, miten menneisyyden tulkinnoilla perustellaan tulevaisuuden valintoja

15.4.13. Yhteiskuntaoppi

15.4.13.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden kasvua aktiivisiksi, vastuuntuntoisiksi ja yritteliäiksi kansalaisiksi. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisuutta ymmärtävässä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja peri- aatteiden mukaan.

Oppiaineen tehtävänä on antaa yhteiskunnan toiminnasta ja kansalaisen vaikutusmahdollisuuksista tiedollinen perusta sekä rohkaista oppilaita kehittymään oma-aloitteisiksi yhteiskunnallisiksi ja taloudellisiksi toimijoiksi.

Yhteiskuntaopin opetuksessa oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia kysymyksiä ja tapahtumia sekä ymmärtämään niiden yhteyksiä omaan elämään. Heitä harjaannutetaan hankkimaan ja arvioimaan kriittisesti erityyppisten toimijoiden tuottamaa tietoa sekä soveltamaan sitä kohtaamissaan tilanteissa.

Oppilaita kannustetaan osallistumaan sekä toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä. Heitä ohjataan ymmärtämään, että yhteiskunnallinen päätöksenteko perustuu valintoihin, joita tehdään vaihtoehtoisten mahdollisuuksien välillä pyrkimyksenä löytää yhteisymmärrys.

Vuosiluokkien 7-9 opetuksessa korostetaan oppilaiden vaikuttamismahdollisuuksia ja -taitoja demokratiassa sekä vastuuta omaan elämään liittyvien valintojen tekemisessä. Päätöksentekoa ja vaikuttamista harjoitellaan kouluyhteisössä ja muiden lähiyhteisön toimijoiden kanssa.

Opetuksessa kiinnitetään huomiota yhteiskunnan ja yhteisöllisen elämän rakenteisiin sekä niihin liittyviin käsitteisiin. Oppilaita ohjataan arvioimaan yhteiskunnan ja talouden kysymyksiä sekä vertailemaan niihin liittyviä erilaisia mielipiteitä ja toimintavaihtoehtoja erilaisten ihmisryhmien ja arvo päämäärien kannalta. Yhteiskunnallisten asioiden opiskelussa näkökulma laajenee kattamaan myös globaalit kysymykset.

15.4.13.2. YHTEISKUNTAOPIN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

8.luokka

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 9	Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 9
Merkitys, arvot ja asenteet	**S1 ARKIELÄMÄ JA OMAN ELÄMÄN HALLINTA** (T1-T2, T4-T9) • yksilön vastuut, velvollisuudet ja oikeudet • oman talouden hallinta (rahankäyttö, säästäminen, sijoittaminen, pankkijärjestelmä, kuluttaja-asiat) • työelämä ja elinkeinot oman tulevaisuuden kannalta
T1 ohjata oppilasta syventämään kiinnostustaan ympäröivään yhteiskuntaan ja yhteiskuntaoppiin tiedonalana T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin (L1, L2, L4, L7)	

Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys	• perheoikeudelliset asiat • hyvinvointivaltio
T3 ohjata oppilasta hahmottamaan oikeusvaltion periaatteita, ihmisoikeuksien yleismaailmallista merkitystä sekä syventämään tieto- jaan suomalaisen oikeusjärjestelmän toimin- nasta (L2, L4, L7) T4 ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan tasalla yhteiskuntaa, talouden toimintaa ja yksityistä taloudenpitoa koskevia tietojaan ja taitojaan sekä arvioimaan kriittisesti median roolia ja merkitystä (L3, L4, L5)	**S2 DEMOKRAATTINEN YHTEISKUNTA** (T1-T4, T6-T7, T9) • demokraattisen yhteiskunnan ja oikeusvaltion periaatteet ja toimintatavat • ihmisoikeudet ja niihin liittyvät kansainväliset sopimukset • yhteiskunnan rakenteet ja vallankäyttö (eduskunta, hallitus, presidentti, kunta, EU) • poliittiset puolueet vallankäyttäjinä • media • kansalainen ja turvallisuus: poliisi, oikeuslaitos ja maanpuolustus
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen	
T5 rohkaista oppilasta kehittymään yritteliääsi ja vastuulliseksi taloudelliseksi toimijaksi, joka tuntee yrittäjyyttä ja työelämää sekä niiden tarjoamia mahdollisuuksia ja osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan (L1, L4, L7) T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan yhteiskunnallista toimintaa sekä eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä monipuolisesti ja avarakatseisesti. (L2, L4) T7 ohjata oppilasta ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteita ja demokraattisia toimintatapoja paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla sekä globaalisti ja toimimaan aktiivisena, omaa lähiyhteisöä kehittävänä kansalaisena (L1, L4, L6) T8 ohjata oppilasta talouden perusteiden ymmärtämiseen, oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti (L2, L4, L7) T9 ohjata oppilasta laajentamaan yhteiskunnallisia näkemyksiään, osallistumaan yhteis- kunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietojaan yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa (L1, L2, L7)	**S3 AKTIIVINEN KANSALAISUUS JA VAIKUTTAMINEN** (T1-T4, T6-T7, T9) • yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinot ja kanavat (kansalaisjärjestöt, • ammattiyhdistystoiminta, puolueet, media) • yhteiskunnallisessa osallistumisessa, työelämässä ja taloudellisessa toiminnassa tarvittavat taidot. • aktiivinen, vastuullinen ja rakentava yhteistyö ja vaikuttaminen aidoissa ti- lanteissa koulun arjessa myös yhteis- työssä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. **S4 TALOUDELLINEN TOIMINTA** (T1-T2, T5, T8- T9) • talouden peruskäsitteet, ilmiöt ja keskeiset toimijat niin paikallisesti kuin globaalistikin • kestävän kehityksen periaate talouden kannalta • työelämä, ammatit ja yrittäjyys osana taloudellista toimintaa

15.4.13.3. YHTEISKUNTAOPIN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 7-9

Tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua aktiivisiksi kansalaisiksi käyttämällä monipuolisia toiminnallisia työtapoja. Jatkuva ajankohtaisten asioiden ja tapahtumien seuraaminen, analysoiminen ja niistä keskusteleminen on keskeistä. Vuorovaikutus yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa on niin ikään tärkeää. Opetuksessa voidaan käyttää myös oppiainerajat ylittäviä lähestymistapoja esimerkiksi erilaisten projektien yhteydessä. Yhteistoiminnallisten työtapojen lisäksi tutkiva oppiminen korostuu. Median tarkastelulla ja tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämisellä on keskeinen osa opiskelussa.

15.4.13.4. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI YHTEISKUNTAOPISSA VUOSILUOKILLA 7-9

Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata oppilaita näkemään itsensä kansalaisyhteiskunnan jäseninä sekä tukea heidän kasvuaan erilaisten yhteisöjen aktiivisiksi jäseniksi. Oppilaiden monipuolista kommunikointia, osallisuutta ja yhteistoimintaa tuetaan käytännön harjoitteilla. Heitä harjaannutetaan etsimään, ymmärtämään ja soveltamaan yhteiskuntaa ja taloutta koskevaa tietoa, jonka merkitystä he arvioivat paitsi omasta myös yleisestä näkö- kulmasta. Oppiaineen käsitteellinen luonne ja esimerkiksi kuvien, graafien ja tilastojen avaaminen otetaan huomioon opetusjärjestelyissä ja työtavoissa.

15.4.13.5. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI YHTEISKUNTAOPISSA VUOSILUOKILLA 7-9

Oppimisen arviointi on yhteiskuntaopissa oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolisella palautteella oppilaita kannustetaan toimimaan aktiivisesti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännön arjessa yhteiskunnallista ja taloudellista osaamistaan. Arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden monimuotoiset toiminnan ja tuottamisen tavat. Arvioinnilla tuetaan yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen soveltamista kiinnitetään huomiota siihen, miten monipuolisesti ja näkemyksiään perustellen oppilaat oppivat rakentamaan omaa käsitystään yhteiskunnasta.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona yhteiskuntaopin opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut yhteiskuntaopin oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso yhteiskuntaopin valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Yhteis- kuntaopissa oppilaan osaaminen kehittyy kaikilla tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.13.6. YHTEISKUNTAOPIN PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITEERIT HYVÄLLE OSAAMISELLE (ARVOSANALLE 8) OPPIMÄÄRÄN PÄÄTTYESSÄ

Opetuksen tavoite	**Sisältöalueet**	**Arvioinnin kohteet op-piaineessa**	**Arvosanan kahdeksan osaaminen**
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta syventämään kiinnostustaan ympäröivään yhteiskuntaan ja vahvistaa oppilaan kiinnostusta yhteiskuntaoppiin tiedonalana	S1–S4		Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	S1-S4		Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys			
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään oikeusvaltion periaatteita, ihmisoikeuksien yleismaailmallista merkitystä sekä syventämään tietojaan suomalaisen oikeusjärjestelmän toiminnasta	S2, S3	Oikeusvaltion periaatteiden ja toiminnan hahmottaminen	Oppilas osaa kuvailla ja selittää ihmisoikeusperiaatteita, oikeusvaltion keskeisiä periaatteita sekä suomalaisen oikeusjärjestelmän rakennetta ja toimintaa.
T4 ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan tasalla yhteiskuntaa, talouden toimintaa ja yksityistä taloudenpitoa koskevia tieto- jaan ja taitojaan	S1–S3	Yhteiskuntaa, mediaa, taloutta ja taloudenpitoa koskevat tiedot	Oppilas osaa kuvailla yhteis- kunnan, talouden ja median toimintaa sekä tarkastella niihin liittyvää julkista keskustelua.

sekä arvioimaan kriittisesti median roolia ja merkitystä		ja taidot	
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen			
T5 rohkaista oppilasta kehittymään yritteliääksi ja vastuulliseksi taloudelliseksi toimijaksi, joka hahmot- taa yrittäjyyttä ja työelämää, tuntee niiden tarjoamia mahdollisuuksia ja osaa suunnitella omaa tule- vaisuuttaan	S1–S4	Yrittäjyys- ja työelämätaidot	Oppilas osaa kuvailla työelämän ja yrittäjyyden yhteis- kunnallista merkitystä ja arvioida niiden tarjoamia mahdollisuuksia myös oman tulevaisuutensa kannalta
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan yhteiskunnallista toimintaa sekä eri yhteisöjä ja vähemmistö- ryhmiä monipuolisesti ja avarakatseisesti	S1–S3	Eri yhteisöjen ja vähemmistöjen tarkastelu	Oppilas pystyy tarkastele- maan ja keskustelemaan erilaisista yhteisöistä ja vähemmistöistä ra- kentavasti ja jäsentyneesti.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon peri- aatteita ja demokraattisia toimintata- poja paikallisella, kansallisella ja Eu- roopan unionin tasolla sekä globaalisti ja toimimaan aktiivisena, omaa lähiyhteisöä kehittävänä kansalaisena	S1–S3	Yhteiskunnal- lisen päätöksen- teon periaatteiden hahmotta- minen sekä demokraattisten pelisääntöjen ja toimintatapojen tunteminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä poliittisesta päätöksen- teosta, vallankäytöstä, yhteiskunnan ra- kenteista ja toiminnasta sekä paikallisella, kansallisella ja Eu- roopan unionin tasolla, että globaalis- ti sekä toimia omaa lähiyhteisöä kehittäen demo- kraattisten pelisääntöjen ja toimintaperiaatteiden mukaisesti.
T8 ohjata oppilasta talouden perusteiden ymmärtämiseen, oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kulut- tamiseen kestävän kehityksen peri- aatteiden mukaisesti	S1, S4	Talouden pe- rusteiden hahmottaminen	Oppilas osaa perustella säästämi- sen, sijoittamisen ja kuluttamisen merkityksen sekä omassa elämässään että kansanta- loudessa.
T9 ohjata oppilasta laajentamaan näke- myksiään, osallistumaan yhteiskunnal- liseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietojaan yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa	S1–S4	Yhteiskunnal- linen ajattelu, osallistumis- ja vaikuttamis- taidot	Oppilas osaa ilmaista perustellun mielipiteensä tarkoituksenmukai- sin keinoin, käyttää erilaisia vaikuttamistaitoja ja toimia ra- kentavasti osallistuvana kansal- aisena lähiyhteisössä.

15.4.14. Musiikki

15.4.14.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Musiikin opetuksen tehtävänä on luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. Opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin monia merkityksiä eri kulttuureissa sekä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnoissa. Oppilaiden musiikillinen osaaminen laajenee, mikä vahvistaa myönteistä suhdetta musiikkiin ja luo pohjaa musiikin elin- ikäiselle harrastamiselle. Musiikin opetus rakentaa arvostavaa ja uteliasta suhtautumista musiikkiin ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen.

Toiminnallinen musiikin opetus ja opiskelu edistävät oppilaiden musiikillisten taitojen ja ymmärryksen kehittymistä, kokonaisvaltaista kasvua ja kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa. Näitä vahvistetaan ottamalla musiikin opetuksessa huomioon oppilaiden musiikilliset kiinnostuksen kohteet, muut oppiaineet, eheyttävät teemat, koulun juhlat ja tapahtumat sekä koulun ulkopuolella tapahtuva toiminta. Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla säännöllisesti mahdollisuuksia äänen ja musiikin parissa toimimiseen, säveltämiseen sekä muuhun luo- vaan tuottamiseen. Musiikin opetuksessa oppilaat opiskelevat musiikkia

monipuolisesti, mikä edesauttaa heidän ilmaisutaitojensa kehittymistä. Vuosiluokkien 7-9 musiikin opetus luo mahdollisuuksia musiikillisen osaamisen ja maailmankuvan laajentamiseen. Samalla opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin merkityksiä ja jäsentämään musiikkiin liittyviä tunteita ja kokemuksia. Opetuksen tehtävänä on myös kehittää oppilaiden kriittistä musiikkikulttuurien lukutaitoa ohjaamalla heitä analysoimaan ja arvioimaan, miten musiikilla viestitään ja vaikutetaan. Oppilaiden toimijuutta ja ajattelua vahvistetaan kertaamalla ja syventämällä aiemmin opittuja musiikillisia taitoja. Lisäksi oppilaat saavat tilaisuuksia oman oppimisensa suunnitteluun ja arvioin- tiin. Heillä on mahdollisuus monipuoliseen luovaan musiikilliseen ilmaisuun ja musiikin tuottamiseen yksin ja yhdessä muiden kanssa. Tätä tuetaan luomalla yhteyksiä muihin ilmaisumuotoihin. Käyttäessään tieto- ja viestintätekniikkaa oppilaat tutustuvat musiikin ja digitaalisen median tekijänoikeuksiin ja käyttömahdollisuuksiin sekä niihin liittyviin mahdollisiin eettisiin ongelmiin.

15.4.14.2. MUSIIKIN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

7.luokka

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 7	Musiikin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 7
Osallisuus **T1** kannustaa oppilasta rakentavaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä (L2, L7) **Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen** **T2** ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulu- taitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jäseninä (L2) **T3** kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimin (L2) **T4** rohkaista oppilasta monipuoliseen musiikkiliikunnalliseen kokemiseen ja ilmaisuun (L2) **T5** tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan (L2) **T6** kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata heitä improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliseen työskentelyyn (L1-	Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoiden eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteidenvälistä työskentelyä ja teknologiaa hyödyntäen. Sisällöt valitaan siten, että oppilas tutustuu musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia ja oppilaiden kokemuksia. **7. luokka** Keskeiset sisältöalueet, jotka huomioidaan myös ohjelmiston valinnassa: • populaarimusiikin historia edeten aikajatkumona bluesista nykypäivään (esim. blues, jazz, pop, rock, iskelmä ja niiden alalajit) • maailmanmusiikki (huomioiden myös yhteys populaari- musiikkiin ja nykypäivän ilmiöihin) • vähemmistöryhmien musiikki (esim. romanien, saamelaisten musiikki ja negrospirituaalit) musiikin merkitys ihmiselle sekä • musiikilla vaikuttaminen (elokuvat, mainostaminen, taustamusiikki jne.) **S1 Miten musiikissa toimitaan** (T1-T12): Opetuksessa on keskeistä musiikillisten ilmaisutaitojen monipuolinen kehittäminen sekä omien ideoiden ja ratkaisujen tuottaminen. Opettajan tulee ohjata oppilaita toisten suoritusten kannustavaan ja arvostavaan suhtautumiseen joka tilanteessa. Äänenkäyttöä, laulutaitoa ja käytössä olevien keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoja syvennetään yhteis- musisoinnissa soittimia vaihdellen (esim. bändisoittimilla) Soittimia: • kitarat (akustinen ja sähkökitara), ukulelet ja sähköbasso • rummut (rumpusetti ja erilaiset percussiot) kosketinsoittimet, laattasoittimet ja kanteleet • edellisten lisäksi muita soittimia koulun varustetason mukaan **S2 Mistä musiikki muodostuu** (T1-T12): Musisoinnissa käytetään aiemmin opittuja musiikkikäsitteitä ja musiikin perusmerkintätapoja:

L2, L6) T7 ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tieto- ja viestintäteknologian luovaan ilmaisulliseen käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia (L1-L2, L5) **Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito** **T8** ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikkia taiteenlajina ja ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa. (L2, L4) **T9** rohkaista ja ohjata oppilasta keskustelemaan musiikista käyttäen musiikin käsitteitä ja terminologiaa (L4) **Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa** **T10** ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin (L3-L4) **T11** ohjata oppilasta huolehtimaan kuulostaan sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta (L3) **Oppimaan oppiminen musiikissa** **T12** ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin. (L1)	• yhteismusisointiin osallistumista omista lähtökohdista käsin ylös tai alaspäin eriyttäen • sointumerkeistä soittaminen ja tabulaattoreihin tutustuminen • muotorakenteiden nimitykset myös kevyen musiikin näkökulmasta • eri musiikkityyleihin liittyvät käsitteet esim. pop, rock, blues, jazz, country, iskelmä, rap jne. Taitojen kehittyessä käsitteellistä osaamista syvennetään ja sovelletaan musisoinnin eri tilanteissa. Opetuksessa huomioidaan myös tulkinnan merkitys musiikillisessa ilmaisussa. **S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa (**T1- T12**):** Musiikillisten taitojen ja tietojen ohella opetuksessa käsitellään oppilaiden itsensä esille tuomia aihepiirejä sekä heidän musiikkiin liittyviä kokemuksiaan ja havaintojaan. Myös kuluttamisen ja kestävän hyvinvoinnin näkökulmat ovat olennaisia musiikissa. Huomioidaan musiikin nykyaikaiset jakelukanavat ja tekijänoikeuskysymykset. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä musiikin ja muiden oppiaineiden sekä erilaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välille esim. punk, rap, negrospirituaalit, blues. Samalla pohditaan ja arvioidaan kriittisesti musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina. **S4 Ohjelmisto** (T1-T12): Ohjelmistoon ja erityisesti kuunteluohjelmistoon valitaan moni- puolisesti eri kulttuurien ja aikakausien musiikkia kansanmusiikista taidemusiikkiin sisältöalueet sekä ajankohtaiset ilmiöt huomioiden. Äänenkäyttöä ja laulutaitoa harjoitetaan yksi- ja moniäänisten yhteislaulujen tai soolo laulujen, äänikokeilujen ja erilaisten ääni- harjoitteiden avulla. Huomioidaan äänen- ja kuulonhuolto osana arkipäivää. Ohjelmiston valinnassa otetaan huomioon kulttuuriperinnön vaaliminen, oppilaita innostavat teokset ja tehtävät sekä ohjelmiston käyttökelpoisuus musiikillisten taitojen oppimisessa. Ohjelmistoon sisältyvät myös oppilaiden omat luovat tuotokset ja sävellykset. Ohjelmisto mukailee kulloinkin käsiteltävää teemaa ja huomioi ajankohtaisuuden.

15.4.14.3. MUSIIKIN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 7-9

Tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolinen ja joustava musiikin opiskelukokonaisuus, joissa erilaiset musiikilliset työtavat ja vuorovaikutustilanteet sekä yhteismusisointi ja muu musiikillinen yhteistoiminta on mahdollista. Oppimisen ilo, luovaan ajatteluun rohkaiseva ilmapiiri sekä myönteiset musiikkikokemukset ja -elämykset innostavat oppilaita ja sitouttavat heidät kehittämään musiikillista osaamistaan. Opetustilanteissa luodaan mahdollisuuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttöön musiikillisessa toiminnassa. Musiikkikäsitteitä opiskellaan musiikillisin työtavoin. Opetuksessa hyödynnetään taide- ja kulttuurilaitosten sekä muiden

yhteistyö tahojen tarjoamia mahdollisuuksia. Hyödynnetään paikallisten toimijoiden tarjoamia mahdollisuuksia ja viedään opetusta myös luokan ulkopuolelle. Käytetään monipuolisesti tvt:n mahdollisuuksia.

15.4.14.4. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI MUSIIKISSA VUOSILUOKILLA 7-9

Musiikin opetuksessa ja työskentelyn suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet, aikaisempi oppiminen ja kiinnostuksen kohteet. Työtapoja, opetusvälineitä ja soittimistoa sekä ryhmätyöskentelyä koskevat ratkaisut tehdään oppilaita kuullen. Ratkaisuilla luodaan musiikin oppimista edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita sekä vahvistetaan oppilaiden itsetuntoa, työskentelytaitoja ja oma-aloitteisuutta. Työtapojen valinnassa kiinnitetään huomiota musiikki- kulttuurin ja musiikin opetuksen mahdollisten sukupuolittuneiden käytäntöjen muuttamiseen.

15.4.14.5. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI MUSIIKISSA VUOSILUOKILLA 7-9

Musiikin opetuksessa oppilas tarvitsee realistista ja samalla kannustavaa ja rohkaisevaa palautetta myös perusopetuksen 7-9 vuosiluokilla. Ohjaava palaute auttaa oppilasta hahmottamaan yhä paremmin soivaa musiikillista toteutusta, musiikillista ilmaisua ja musiikin merkityksiä. Palautetta oppilas tarvitsee erityisesti, kun hän toteuttaa luovaan tuottamiseen ja musiikkiteknologiaan liittyviä kokonaisuuksia.

Musiikin päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona musiikin opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut musiikin yhteisenä opetettavan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso musiikin valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Musiikissa oppilaan osaaminen kehittyy kaikilla tavoitealueilla oppimäärän päättymiseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.14.6. MUSIIKIN PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITEERIT HYVÄLLE OSAAMISELLE (ARVOSANALLE 8) OPPIMÄÄRÄN PÄÄTTYESSÄ

Musiikin opetuksen tavoitteena on	**Sisältö-alueet**	**Arvioinnin kohteet oppiaineessa**	**Arvion ”hyvä”/arvosanan kahdeksan osaaminen**
Osallisuus			
T1 kannustaa oppilasta rakentavaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä	S1-S4	Musiikillisen ryhmän jäsenenä toimiminen	Oppilas toimii musiikillisen ryhmän jäsenenä, huolehtii osuudestaan ja kannustaa toisia.
Musiikilliset taidot ja tiedot sekä luova tuottaminen			
T2 ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jäseninä	S1-S4	Äänenkäyttö ja laulaminen musiikkiryhmän jäsenenä	Oppilas käyttää ääntään musiikillisen ilmaisun välineenä ja osallistuu yhteislauluun sovittaen osuutensa osaksi kokonaisuutta.
T3 kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteis- musisointitaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimin	S1-S4	Soittaminen musiikkiryhmän jäsenenä	Oppilas soittaa keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimia ja osallistuu yhteissoittoon melko sujuvasti.
T4 rohkaista oppilasta monipuoliseen musiikkiliikunnalliseen kokemiseen ja ilmaisuun	S1-S4	Musiikkiliikunta	Oppilas osoittaa hahmottavansa musiikin perussykkeen liikkuessaan ja sovittaa liikeilmaisuaan kuulemaansa musiikkiin.
T5 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin	S1-S4	Ääniympäristön ja musiikin kuuntelu ja	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia ja osaa

elämykselliseen kuunteluun ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan		siitä keskustelemi-nen	kertoa havainnoistaan.
T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata heitä improvisoin- tiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliseen työskentelyyn	S1-S4	Musiikin luova tuottaminen	Oppilas osaa käyttää musiikil-lisia tai muita äänellisiä ele-menttejä kehittäessään ja to-teuttaessaan uusia musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jä-senenä.
T7 ohjata oppilasta musiikin tallen-tamiseen ja tieto- ja viestintäteknolo-gian luovaan ilmaisulliseen käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monia- laisia kokonaisuuksia	S1-S4	Musiikkiteknologian käyttö	Oppilas osaa käyttää musiikkite-knologian tarjoamia mah-dollisuuksia omassa tai ryhmän il- maisussa.
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito			
T8 ohjata oppilasta tarkastele- maan musiikkia taiteenlajina ja ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa	S1-S4	Kulttuurinen osaaminen	Oppilas osaa jäsentää musiikin käyttötapoja ja il-menemismuotoja ja kertoa havainnoistaan.
T9 rohkaista ja ohjata oppilasta käyt-tämään musiikin merkintä- tapoja, käsitteitä ja terminologiaa musiikillis-essa toiminnassa	S1-S4	Musiikillisten käsit-teiden ja symbolien käyttö	Oppilas käyttää musiikin peru-käsitteitä ja -merkintätapoja sekä termejä musiikillisessa toiminnassa.
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa			
T10 ohjata oppilasta tunnista- maan musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvin-vointiin	S1-S4	Musiikin hyvinvointi vaikutusten tunnis-taminen	Oppilaan kanssa keskustellaan musiikin vaikutuksista hyvin-vointiin ja tunteisiin, mutta tavoitetta ei oteta huomioon päättöarvosanan muodostamis-essa.
T11 ohjata oppilasta huolehti- maan kuulostaan sekä musisoin- ti- ja ääni-ympäristön turvallisuudesta	S1-S4	Kuulosta sekä mu-sisointi- ja ääni-ympäristön turval-lisuudesta hu-olehtiminen	Oppilas käyttää laitteita ja soittimia musisointitilanteissa ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimak-kuuteen sekä muut turvalliseen toimintaan liittyvät tekijät.
Oppimaan oppiminen musiikissa			
T12 ohjata oppilasta kehittämään musi-ikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan edisty-mistään suhteessa tavoitteisiin.	S1-S4	Oppimisen taidot	Oppilas asettaa ohjattuna mu-sisointiin, musiikkiliikuntaan tai säveltämiseen ja muuhun luo-vaan tuottamiseen liittyviä tavoitteita sekä arvioi edisty-mistään suhteessa niihin.

15.4.15. Käsityö

15.4.15.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Käsityön oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita kokonaiseen käsityöprosessin hallintaan. Käsityö on moni-materiaalinen oppiaine, jossa toteutetaan käsityöilmaisuun, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa toimintaa. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai yhteisöllinen suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen kä-sityöprosessin arviointi. Käsityön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa ja siinä toteutetaan

ennakkoluulottomasti erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja. Käsityössä opetellaan ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsityössä kehitetään oppilaiden avaruudellista hahmottamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä, jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnitteluosaamista. Opetuksella vahvistetaan edellytyksiä monipuoliseen työskentelyyn. Käsityön merkitys on pitkäjänteisessä ja innovatiivisessa työskentelyprosessissa sekä itsetuntoa vahvistavassa, mieli- hyvää tuottavassa kokemuksessa.

Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja korostetaan yhteisöllistä toimintaa. Käsityössä lähtökohtana on erilaisten laaja-alaisten teemojen kokonaisvaltainen tarkastelu oppiainerajat luontevasti ylittäen. Ympäröivän materiaalisen maailman tuntemus luo perustaa kestävälle elämäntavalle ja kehitykselle. Tähän sisältyy myös oppilaiden oma elämän- piiri, paikallinen ja eri ryhmien kulttuuriperintö sekä yhteisön kulttuurinen moninaisuus. Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä kansalaisia, jotka arvostavat itseään tekijöinä ja joilla on taito käsityöilmaisuun sekä halu ylläpitää ja kehittää käsityökulttuuria. Vuosiluokilla 7-9 käsityön opetus vahvistaa ja syventää oppilaiden omasta elämysmaailmasta nousevaa innovointia ja ongelmanratkaisua sekä käsityön tekemiseen, ilmaisuun ja suunnitte- luun liittyvien tietojen ja taitojen osaamista. Käsityön opiskelu pohjautuu rakennetun ympäristön ja monimateriaalisen maailman havainnointiin, tutkimiseen ja tiedon soveltamiseen. Tekemisen taitoja syvennettäessä tunnistetaan myös erilaisia teknologisia toimintaperiaatteita ja niihin liittyviä käytännön ongelmia. Käsityön kasvatustehtävänä on tukea oppilaiden hyvinvointia ja elämänhallintaa sekä työelämään ja ammattiin liittyviä valintoja.

15.4.15.2. KÄSITYÖN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

7. luokka

Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia, jotka sisältävät ajankohtaisia ja monipuolisia oppimistehtäviä eri vuosiluokille. Sisällöissä toteutetaan käsityöllisin keinoin erilaisten materiaalien ja työmenetelmien tuntemista, ymmärtämistä ja ennakkoluulotonta soveltamista, muissa oppi- aineissa ja oppimisympäristöissä opittua hyödyntäen.
Käsityön oppimistehtävien lähtökohtana ovat **ILMAISU, MUOTO** ja **TEKNOLOGIA**

- Ilmaisun tehtävänantoon voi liittyä esimerkiksi: elämys, tunne, aistit, leikit, pelit, kokemus, taide
- Muotoilun tehtävänantoon voi liittyä esimerkiksi: arjen, esineiden, luonnon- ja rakennetun ympäristön havainnointi uusien ideoiden kehittämiseksi
- Teknologian tehtävänantoon voi liittyä esimerkiksi: korostaa erityisesti esineen tai ilmiön toimintaperiaatteita ja siihen liittyvää tietoa ja soveltamista

Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 7	Käsityön opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 7
T1 Ohjata oppilasta suunnittelemaan työskentelyään sekä ideoimaan, tutkimaan ja kokeilemaan yritteliäästi (L2-L3) • Suunnitellaan työskentelyä itsenäisesti kokonaisen käsityöprosessin mukaisesti • Etsitään työhön omia ratkaisuvaihtoehtoja ideoinnissa, kokeilussa ja suunnittelussa • Oppilaan rooli koko työskentelyprosessissa on merkittävä opettajan roolin vähentyessä **T2** Ohjata oppilasta asettamaan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttamaan niiden perusteella koko- nainen käsityöprosessi ja arvioimaan oppimistaan (L1) • Työskennellään opettajan antamien erilaisten tuotesuunnittelutehtävien ohjaamana	**S2 Muotoilu** (T1-T4, T6) • Perehdytään asumiseen, liikkumiseen ja pukeutumiseen • Hyödynnetään suomalaisten muotoilijoiden perintöä **S3 Kokeilu** (T1-T4, T6)) • Käytetään vaativampien koneiden tuomaa teknologiaa kokeilujen apuna • Kokeillaan luovasti ja rohkeasti perin- teisiä ja uusia materiaaleja sekä valmistustekniikoita • Hyödynnetään uusimpien teknologioiden mahdollisuuksia oppimistehtävien toteutuksessa (sulautetut järjestelmät:3D, laser, CNC, älytekstiilisovellukset) • Kokeilujen avulla etsitään

kokonaisen käsityöprosessin mukaisesti

- Tarkastellaan ja kehitetään suunnitelmia ja työskentelyä jatkuvasti

T3 Opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita (L4, L6)

- Valitaan tarkoituksenmukaisia materiaaleja sekä tekniikoita ja työskentely- menetelmiä ja käytetään niitä itse suunniteltuja tuotteita/teoksia valmistettaessa

T4 Ohjata oppilasta käyttämään sujuvasti käsi- työn käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä vahvistamaan visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisuaan (L2, L4)

- Käytetään työskenneltäessä oikeita käsityön käsitteitä
  Esitetään omat tai yhteiset ideat selkeästi ja tehdään toteutuskelpoisia suunnitelmia
- Valmistetaan tuotteita tai teoksia suunnitelmien pohjalta

T5 Ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoi- maan ja reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsi- työprosessissa (L3, L6)

- Arvioidaan työskentelyn vaaroja ja riskejä sekä toimitaan turvallisesti käsi- työprosessissa

T6 Ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa (L5)

- Käytetään tieto- ja viestintäteknologi- aa itsenäisesti tai yhdessä toisten kanssa käsityöprosessin dokumentoinnissa
- Tallennetaan prosessin vaiheet oppilaan kansioon
- Käytetään yhteisöllisen tiedon tuottamisen ja jakamisen mahdollisuuksia prosessin eri vaiheissa esim. blogit, yhteisöpalvelut, Padlet

T7 Ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä (L6)

- Tutkitaan esimerkkien avulla käsityön merkitystä arjessa, yhteiskunnassa ja työelämässä

T8 Ohjata oppilasta taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävää elintapaa (L1)

- Pohditaan omien valintojen merkitystä omassa työskentelyssä kestävän tuotesuunnittelutehtävään sopivia ratkaisuja
- Tutustutaan ja kokeillaan tavallisimpien työskentelyyn käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita (esim. oiko- ja taso höylä, vannesaha, jyrsin, puusorvi, hitsauslait- teet, CNC-jyrsin, laser, 3D tulostin, metallisorvi)

S4 Dokumentointi ja arviointi (T1-T4, T6)

- Hyödynnetään TVT:n mahdollisuuksia kokonaisen käsityöprosessin dokumentoinnissa
- Arvioidaan suunnitelman ja työohjeiden toteutumista sekä tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä
- Tuotteen dokumentointi tallennetaan oppilaan kansioon

S5 Tekeminen (T1-T4, T6)

- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia, joissa huomioidaan laadukkuus, ekologisuus ja eettinen kestävyys
- Käytetään monipuolisesti tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita

S1 Innovointi (T2-T4, T6)

- Lähtökohtana tuotesuunnittelutehtävien ratkaisu
- Luovuus ja kekseliäisyys: Kehitetään ideoita, käytäntöjä tai tuote, joita oppilas pitää uutena tai kehitetään ole- massa olevalle asialle uusi käyttötarkoitus
- Käsityön käsitteistö, merkit ja symbolit
- Suunnitelmien toteuttaminen itseilmaisua vahvistaen
- Prosessin itse- ja vertaisarviointi
- Integroidaan muiden oppiaineiden sisältöjen kanssa hyödyntäen monipuolisesti ajankohtaisia teemoja

S6 Työturvallisuus

- Ennen työskentelyä kartoitetaan ja arvioidaan työn vaarat ja riskit. Käsi- työprosessin aikana huomioidaan työ- turvallisuus (T5)
-

S7 Yrittäjämäinen oppiminen (T7)

- Tutustutaan paikallisiin käsityö- ja teknologiatoimijoihin
-

S8 Tiedostaminen ja osallistuminen (T8)

Pohditaan, miten käsityöllä voidaan viestiä,

elämäntavan näkökulmasta	vaikuttaa ja osallistaa.

15.4.15.3. KÄSITYÖN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 7-9

Monipuoliset laitteet, koneet, työvälineet ja ympäristöt mahdollistavat monimateriaalisen käsi- työn oppimisen ja vastuullisen työskentelyasenteen omaksumisen. Arkielämää, luontoa, rakennettua ja esineympäristöä havainnoidaan ja hyödynnetään käsityön suunnittelussa ja valmistuksessa. Käsityössä hyödynnetään mobiililaitteita ja harjaannutaan kolmiulotteisten piirrosten ja mallien tekemiseen. Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja. Toiminnallista oppimista tuetaan tutkivan oppimisen projekteilla yhteistyössä ulkopuolisten asiantuntijoiden ja eri tahojen kanssa oppiaineiden rajoja ylittäen. Käsityöhön tutustutaan museo- ja näyttely- ja yritysvierailuilla.

15.4.15.4. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI KÄSITYÖSSÄ VUOSILUOKILLA 7-9

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen/tuen järjestämisessä on huomioida pedagogisesti erilaiset työ- ja vuorovaikutustavat, joilla tuetaan oppilaiden käsityötaitojen oppimista, suunnittelua ja yhteisöllistä työskentelyä. Yksilö-, ryhmä- ja yhteisöllisillä työtavoilla kannustetaan oppilaita osallisuuteen, aktiivisuuteen ja itseohjautuvuuteen. Opetuksessa huomioidaan oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet käsityön opiskeluun ja tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien oppimisympäristöjen, työvälineiden, työtapojen ja työtehtävien valinnassa.

15.4.15.5. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI KÄSITYÖSSÄ VUOSILUOKILLA 7-9

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Arviointi perustuu kokonaiseen käsi- työn prosessiin, sen tavoitteisiin ja kriteereihin sekä opiskelun aikana tehtyyn jatkuvaan arvioin- tiin ja dokumentointiin. Huolehditaan siitä, että oppilaat tietävät arvioinnin perusteet. Eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä. Oppilaat saavat monipuolista palautetta edistymisestään ja osaamisestaan. Arvioinnilla tuetaan laajaalaisen käsityötaidon kehittymistä. Oppi- laille annetaan erilaisia mahdollisuuksia osoittaa edistymistään ja kannustetaan omien vahvuuksien ylläpitämiseen sekä kehittymässä olevien taitojensa hallitsemiseen. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia. Palautteen anto on vuorovaikutteista, jolloin myös opettaja saa palautetta käyttämistään menetelmistä tai työtavoista.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut käsityön oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso käsityön valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy koko opiskelun ajan. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta. Numeroarvosana laaditaan yhdessä käsityön opetukseen osallistuneiden opettajien kesken.

15.4.15.6. KÄSITYÖN PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITEERIT HYVÄLLE OSAAMISELLE (ARVOSANALLE 8) OPPIMÄÄRÄN PÄÄTTYESSÄ

Käsityön opetuksen tavoitteena on	**Sisältö-alueet**	**Arvioinnin kohteet op-piaineessa**	**Arvosanan kahdeksan osaaminen**
T1 ohjata oppilasta suunnit-telemaan työskentelyään sekä ideoimaan, tutkimaan ja kokeilemaan yritteliäästi	S2-S5	Työskentely ja tuotta-minen	Oppilas suunnittelee työsken-telyään, osaa tehdä valintoja ja etsiä työhönsä omia ratkaisuja.
T2 ohjata oppilasta asetta- maan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä	S1-S5	Kokonaisen käsityö-prosessin toteuttaminen	Oppilas osaa asettaa työsken-telylleen tavoitteita sekä työskentelee käsityöprosessin

toteuttamaan niiden perusteella kokonainen käsityöprosessi ja arvioimaan oppimistaan			mukaisesti ja arvioi realistisesti oppimistaan käsityöprosessin aikana.
T3 opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työ- tapoja sekä kehittämään innovaatioita	S1-S5	Valmistaminen, tekniikat ja työstömenetelmät	Oppilas osaa valita tarkoituksenmukaisia materiaaleja sekä tekniikoita ja työstömenetelmiä ja osaa käyttää valmistaessaan suunnittelemiaan tuotteita/teoksia.
T4 ohjata oppilasta käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä vahvistamaan visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisuaan	S1-S5	Visuaalinen materiaalinen ja teknologinen ilmaisu	Oppilas käyttää käsityön keskeisiä käsitteitä ja osaa esittää ideansa selkeästi sekä toteuttaa ne suunnitelmaan perusten ottaen huomioon esteettisyyden ja toimivuuden.
T5 ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoimaan ja reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa	S6	Turvallinen työskentely	Oppilas osaa arvioida työskentelyn vaaroja ja riskejä sekä toimia turvallisesti käsityöprosessissa.
T6 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa	S1-S5	Tieto- ja viestintä- tekniset taidot Yhteisöllinen työskentely	Oppilas osaa käyttää itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa suunnittelussa ja valmistamisessa sekä oman tai yhteisen käsityöprosessin dokumentoinnissa tieto- ja viestintä- teknologiaa.
T7 ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elä- mässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä	S7	Kädentaitojen ja käsityön merkityksen hahmottaminen arkielämässä ja yhteiskunnassa	Oppilas osaa esimerkkien avulla kuvailla käsityön merkitystä arjessa, yhteiskunnassa ja työelämässä.
T8 ohjata oppilaita taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävää elämäntapaa	S8	Valintojen tekeminen ja niiden perustelut	Oppilas osaa perustella käsityön merkityksen kestävälle elämäntavalle ja tehdä sen mukaisia valintoja työskentelyssään.

15.4.16. Kuvataide

15.4.16.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Kuvataiteen opetuksen tehtävä on ohjata oppilaita tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurisesti moninaista todellisuutta taiteen keinoin. Oppilaiden identiteettien rakentumista, kulttuurista osaamista ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Oppilaiden omat kokemukset, mielikuvitus ja kokeileminen luovat perustan opetukselle. Kuvataiteen opetus kehittää kykyä ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Oppilaille tarjotaan tapoja arvottaa todellisuutta ja vaikuttaa siihen. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistamalla tuetaan traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä sekä kannustaa heitä vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan. Kuva- taiteen opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden paikalliselle ja globaalille toimijuudelle.

Taiteelle ominainen työskentely harjaannuttaa kokemukselliseen, moniaistiseen ja toiminnalliseen oppimiseen. Oppilaat tarkastelevat kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä. Oppilaita ohjataan käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologioita ja ilmaisun keinoja. Opetuksessa kannustetaan monilukutaidon kehittämiseen hyödyntämällä visuaalisuutta sekä muita tiedon tuottamisen ja esittämisen tapoja. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin yhteistyössä muun opetuksen ja koulun ulko- puolisten toimijoiden kanssa. Opetuksessa tutustutaan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin sekä tarkastellaan kuvataiteen harrastusmahdollisuuksia. Vuosiluokilla 7-9 oppilaita ohjataan syventämään omakohtaista suhdettaan kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin sekä asettamaan määrätietoisia tavoitteita toiminnalleen. Opetuksessa vahvistetaan oppilaiden kuvallisen tuottamisen taitoja sekä kannustetaan häntä toimimaan erilaisissa visuaalisissa ympäristöissä. Oppilaita harjaannutetaan tutkimaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin henkilö- kohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä sekä käyttämään niitä osallistumisen ja vaikuttamisen muotoina. Opetuksessa kehitetään yhdessä toimimisen taitoja sekä rakennetaan yhteyksiä ajankohtaisiin kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin toimintatapoihin ja ilmiöihin. Opetus harjaannuttaa hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa ja verkkoympäristöjä luovasti, kriittisesti ja vastuullisesti. Oppilaille tarjotaan riittäviä edellytyksiä perusopetuksen jälkeisille opinnoille sekä huomioidaan työelämässä ja yhteiskunnassa tarvittavia yleisiä valmiuksia.

15.4.16.2. KUVATAITEEN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

7. luokka

Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 7	Kuvataiteen opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisällöt vuosiluokalla 7
Kuvataiteen keskeiset tavoitteet toteutuvat jokaisessa keskeisessä sisältöalueessa	Kuvataiteen opetuksen tavoitteita lähestytään omia kuvakulttuureja, ympäristön kuvakulttuureja ja taiteen maailmoja tutkimalla. Sisältöalueet ovat toisiaan täydentäviä ja opetuksessa tarkastellaan myös niiden välisiä yhteyksiä. Sisältöjen valinnan lähtökohtia ovat oppilaille merkitykselliset taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin teokset, tuotteet ja ilmiöt. Sisällöt rakentavat yhteyksiä oppilaille tuttujen ja heille uusien kuvakulttuurien välille. Oppilaita kannustetaan ottamaan osaa opetuksen sisältöjen, tarkasteltavien kuvastojen, työskentelymenetelmien ja välineiden valintaan. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. **S1 Omat kuvakulttuurit:** Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Opetuksen sisältöjä valitaan myös oppilaiden omia kuvakulttuureja uudis- tavista ilmiöistä. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä omaan elinympäristöön sekä yhteiskuntaan vaikuttamisen kannalta. **S2 Ympäristön kuvakulttuurit:** Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Sisältöjen valinnoilla kehitetään oppilaan tietoisuutta erilaisia ympäristöjä ja medioita koskevista laajemmista kysymyksistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään erilaisten ympäristöjen ja medioiden merkitystä sekä oppilaiden elinpiirin että globaalin maailman näkökulmista. **S3 Taiteen maailmat:**
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu	
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan, taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja käyttämään monipuolisesti kuvallisen tuottamisen mene- telmiä	
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan omista ja muiden havainnoista ja ajatuksista sekä perustelemaan näkemyksiään	
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen eri ympäristöissä	
Kuvallinen tuottaminen	
T4 ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan	
T5 ohjata oppilasta tutkivaan lähestymistapaan itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä	
T6 rohkaista oppilasta ilmaisemaan	

<table>
<tr><td>mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keino- ja omissa kuvissaan</td><td rowspan="8">Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat tutustuvat kuvataiteen maailmaan tarkastelemalla erilaisia teoksia, aihepiirejä ja ilmiöitä. Oppilaat syventyvät erilaisiin taidekäsityksiin ja taiteen ilmiöihin tarkastelemalla niitä taiteilijan ja vastaanottajan sekä taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtö- kohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuurisen moninaisuuden vaikutuksia sekä taiteen tuottamiseen että tulkintaan yksilön ja yhteiskunnan näkökulmista.

Keskeiset sisällöt
Värioppi
• pää- ja välivärit
• vastavärit
• kylmät ja lämpimät värit
• murretut värit
• valööri
• värin taittaminen
• lähivärit
Kuvan rakentamisen keinot
• sommittelu
• piste, viiva ja pinta
• etu-, keski- ja taka-ala
• muodot
• valo ja varjo
• pinta ja materiaali
• tila
• mittasuhteet
• perspektiivi
• kuvakulmat ja kuvakoot
• jännite ja rytmi
Kuvaviestintä/Mediakulttuuri
• sarjakuva, animaatio, valokuvaus, pelit, elokuva, sosiaalinen media
Maalaus
• vesi- ja peitevärit, pullovärit, tussi, akryylivärit
Piirustus
• lyijykynä, hiili, liidut, puuvärit, tussi
Muotoilu ja arkkitehtuuri
• savi tai muovailumassat
• kierrätys- ja/tai luonnonmateriaalit
Painanta
• leimasin, koho, sabluuna
• grafiikan menetelmät
Tieto- ja viestintätekniikka ja verkkoympäristö
• kuvien tuottamista, käsittelyä ja tulkintaa harjoitellaan myös tieto- ja viestintäteknologian ja verkkoympäristöjen avulla</td></tr>
<tr><td>Visuaalisen kulttuurin tulkinta</td></tr>
<tr><td>T7ohjata oppilasta soveltamaan kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä</td></tr>
<tr><td>T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista</td></tr>
<tr><td>T9 innostaa oppilasta soveltamaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kuvallisessa tuottamisessaan</td></tr>
<tr><td>Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen</td></tr>
<tr><td>T10 ohjata oppilasta ottamaan kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin</td></tr>
<tr><td>T11 kannustaa oppilasta ottamaa kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moni naisuus ja kestävä kehitys sekä vaikuttamaan kuvien avulla</td></tr>
</table>

15.4.16.3. KUVATAITEEN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKILLA 7-9

Tavoitteena on tarjota oppimisympäristöjä ja työtapoja, joilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, teknologioiden ja ilmaisukeinojen käyttäminen sekä niiden luova soveltaminen. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen kokeilemiseen ja harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri. Pedagogisilla ratkaisuilla tuetaan moniaistista havainnointia, pitkäjänteistä työskentelyä sekä tutkivaa ja tavoitteellista taideoppimista. Opetuksessa otetaan huomioon yksilölliset kuvailmaisun tarpeet ja mahdollistetaan tarkoituksenmukainen työskentely yksin ja ryhmässä. Tavoitteena on luoda oppimiseen ja vuorovaikutukseen kannustava toimintakulttuuri sekä koulussa että koulun ulkopuolisissa ympäristöissä. Vuosiluokilla 7-9 tuetaan tutkivaa ja ilmiökeskeistä työskentelyä taiteen traditioita ja aikalaistaiteen toimintatapoja hyödyntämällä. Opetuksessa luodaan mahdollisuuksia verkko- ja mediaympäristöjen monipuoliselle käytölle, taiteidenvälisille ja koulun ulkopuolisille projekteille sekä globaalien kysymysten käsittelylle. Tavoitteena on tutustua raahelaiseen kulttuuriperintöön ja kulttuuripalveluihin.

15.4.16.4. OHJAUS, TUKI JA ERIYTTÄMINEN KUVATAITEESSA VUOSILUOKILLA 7-9

Tavoitteena ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden sosiaalisten, psyykkisten ja motoristen lähtökohtien ja taitojen huomioon ottaminen. Taideoppimisen yksilöllinen ja yhteisöllinen luonne tukee oppilaan identiteettien rakentumista, osallisuutta ja hyvinvointia. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset ohjauksen tarpeet. Opetusta eriytetään tarvittaessa esimerkiksi ilmaisukeinojen, työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnoilla. Opetus- tilanteissa oppilaat voivat hyödyntää vahvuuksiaan, soveltaa erilaisia työtapoja ja käyttää vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Taideoppimiselle luodaan turvallinen, moninaisuutta kunnioittava ja itseilmaisuun rohkaiseva ilmapiiri, jossa oppilaat saavat henkilökohtaista ohjausta ja tukea. Vaihtoehtoisia pedagogisia lähestymistapoja voidaan tarvita erityisesti havaintojen ja tunteiden visuaalisessa ilmaisussa sekä motoristen taitojen kehittämisessä. Ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi leikinomaisuutta, pelejä ja eri aistialueisiin liittyviä kokemuksia. Vuosiluokilla 7-9 tavoitteena on vahvistaa oppilaan osaamista kuvataiteessa perusopetuksen jälkeisiin opintoihin valmistavasta näkökulmasta.

15.4.16.5. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI KUVATAITEESSA VUOSILUOKILLA 7-9

Oppimisen arviointi kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Arvioinnilla tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppilaita ohjataan arvioinnilla omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppimisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltyihin taideoppimisen ulottuvuuksiin.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kuvataiteen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kuvataiteen oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso kuvataiteen valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Kuvataiteessa oppilaan osaaminen kehittyy kaikissa opetuksen tavoitteissa kuvatuilla taideoppimisen ulottuvuuksilla oppimäärän päättymiseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.16.6. KUVATAITEEN PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITEERIT HYVÄLLE OSAAMISELLE (ARVOSANALLE 8) OPPIMÄÄRÄN PÄÄTTYESSÄ

Opetuksen tavoite	**Sisältö-alueet**	**Arvioinnin kohteet kuvataiteessa**	**Arvosanan kahdeksan osaaminen**
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu			
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan, taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja käyttämään monipuolisesti kuvallisen	S1, S2, S3	Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin	Oppilas osaa käyttää erilaisia havaintovälineitä ympäristön ja sen kuvien tarkastelussa

tuottamisen menetelmiä		havainnoiminen	
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan omista ja muiden havainnoista ja ajatuksista sekä perustelemaan näkemyksiään	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajattelun vaikutusten pohtiminen	Oppilas osaa sanallistaa havaintojaan ja ajatteluaan taiteesta, ympäristöstä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen eri ympäristöissä	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
Kuvallinen tuottaminen			
T4 ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan	S1, S2, S3	Kuvailmaisun taitojen syventäminen	Oppilas osaa käyttää tavoitteellisesti erilaisia kuvallisen tuottamisen materiaaleja, tekniikoita ja keinoja kuvailmaisussaan
T5 ohjata oppilasta tutkivaan lähestymistapaan itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä	S1, S2, S3	Tutkivan lähestymistavan käyttäminen	Oppilas osaa käyttää tutkivaa lähestymistapaa itsenäisesti tai ryhmässä työskennellessään
T6 rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3	Kuvallisen tuottamisen avulla vaikuttaminen	Oppilas pyrkii vaikutta- maan ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin kuvallisin keinoin
Visuaalisen kulttuurin tulkinta			
T7 ohjata oppilasta soveltamaan kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä	S1, S2, S3	Kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen	Oppilas osaa käyttää joi- takin kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista	S1, S2, S3	Visuaalisen kulttuurin merkityksen tarkasteleminen	Oppilas osallistuu tulkinnoillaan keskusteluun taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksestä
T9 innostaa oppilasta soveltamaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kuvallisessa tuottamisessaan	S1, S2, S3	Kulttuuristen kuvailmaisun tapojen soveltaminen	Oppilas osaa soveltaa joitakin kulttuurisesti eri- laisia kuvailmaisun tapoja
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen			
T10 ohjata oppilasta ottamaan kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin	S1, S2, S3	Näkemysten esittäminen	Oppilas osaa ilmaista näkemyksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista
T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys sekä vaikuttamaan kuvien avulla	S1, S2, S3	Kuvallinen ilmaiseminen ja vaikuttaminen	Oppilas tarkastelee kuvailmaisussaan kulttuurista moninaisuutta ja kestävää kehitystä sekä tunnistaa kuvilla vaikuttamisen mahdollisuuksia
T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys sekä vaikuttamaan kuvien avulla	S1, S2, S3	Kuvallinen ilmaiseminen ja vaikuttaminen	Oppilas tarkastelee kuvailmaisussaan kulttuurista moninaisuutta ja kestävää kehitystä sekä tunnistaa kuvilla

			vaikuttamisen mahdollisuuksia

15.4.17. Liikunta

15.4.17.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Kohti liikunnallista elämäntapaa

Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä. Liikunnan merkitys ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille on tutkitusti suuri. Tämä tekee liikunnallisen elämäntavan omaksumisen yksilön ja yhteiskunnan kannalta tavoiteltavaksi. Myönteisten liikuntakokemusten on osoitettu edistävän liikunnallisen elämäntavan omaksumista.

Kohti myönteistä keho suhdetta

Koululiikunnassa tutustutaan omaan kehoon ja opitaan suhtautumaan siihen myönteisesti. Oman kehon tuntemus ja arvostaminen sekä monipuoliset kehollisen ilmaisun kokemukset turvallisessa oppimisilmapiirissä antavat välineitä eheäksi ihmiseksi kasvamiseen.

Fyysinen aktiivisuus – vaihtoehto istuvalle elämäntavalle

Liikunnan ja fyysisen aktiivisuuden lisääminen ihmisten elämänkulussa on suuri haaste. Liikuntasuositusten mukaan monipuolista ja ikään sopivaa liikuntaa tulee olla 1-2 tuntia päivässä. Koululiikunta ei yksin pysty vastaamaan tähän vaan toiminnallisuutta ja liikettä tulee lisätä kaikkiin koulupäiviin, oppitunteihin, välitunteihin ja koulumatkoihin.

Koululiikunnassa tulee korostua fyysinen aktiivisuus ja fyysistä aktiivisuutta oppitunneilla voidaan lisätä esim. siten, että toiminta käynnistetään nopeasti eikä hyvin etenevää toimintaa keskeytetä toistuvasti ja oman vuoron odottamista sekä jonottamista vältetään.

Yhteisön jäsenenä yhdessä tehden

Liikuntatunneilla korostuu yhdessä tekeminen. Oppilaat osallistuvat ikä tasonsa mukaisesti yhteisen toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Myös hyvä oppimisilmapiiri rakentuu yhdessä työskentelyä edistävien taitojen varaan ja tunneilla harjoitellaankin elämässä tarvittavia yhteisön jäsenenä toimimisen taitoja.

Lähtökohtana tasa-arvo

Liikunnan avulla edistetään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä sekä tuetaan kulttuurien moninaisuutta. Yhdenvertaisessa ja turvallisessa oppimisilmapiirissä jokaisella oppilaalla on muiden kanssa yhtäläiset mahdollisuudet saada tukea oppimiseensa ja kasvaa omana itsenään sekä tulla tasavertaisesti huomioiduksi ja kuulluksi.

Turvallisuudesta ei ole vara tinkiä

Opetus on turvallista, ja se perustuu eri vuodenaikojen ja paikallisten olosuhteiden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Liikunnassa hyödynnetään koulun tiloja, lähiliikuntapaikkoja ja luontoa moni- puolisesti. Oppilaita ohjataan ja sitoutetaan turvalliseen ja eettisesti kestävään toimintaan ja oppimisilmapiiriin.

Liikuntaan ja liikunnan avulla kasvaminen

Liikunnassa oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla. Liikkumaan kasvamisen osatekijöitä ovat oppilaiden ikä- ja kehitystason mukainen fyysisesti aktiivinen toiminta, motoristen perustaitojen oppiminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoitteleminen. Oppilaat saavat tietoja ja taitoja erilaisissa liikuntatilanteissa toimimiseen. Liikunnan avulla kasvamiseen kuuluu toisia kunnioittava vuorovaikutus, vastuullisuus, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen, tunteiden tunnistaminen ja säätely sekä myönteisen minäkäsityksen kehittyminen. Liikunta tarjoaa mahdollisuuksia iloon,

kehollisen ilmaisuun, osallisuuteen, sosiaalisuuteen, rentoutumiseen, leikinomaiseen kisailuun ja ponnisteluun sekä toisten auttamiseen. Liikunnassa oppilas saa valmiuksia terveytensä edistämiseen.

”Liikutaan yhdessä minäkäsitystä ja osallisuutta vahvistaen, taitoja soveltaen.”

Vuosiluokilla 7-9 pääpaino on monipuolisessa perustaitojen soveltamisessa ja fyysisten ominaisuuksien harjoittamisen opiskelussa eri liikuntamuotojen ja -lajien avulla. Erityisen tärkeää on vahvistaa oppilaan myönteistä minäkäsitystä ja oman muuttuvan kehon hyväksymistä. Opetus tukee oppilaiden hyvinvointia, kasvua itsenäisyyteen, osallisuuteen sekä kannustaa terveyttä edistävään omaehtoiseen liikunnan harrastamiseen. Oppilaat osallistuvat kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun sekä ottavat vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta.

15.4.17.2. LIIKUNNAN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

7.luokka

Liikunnan opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 7	Liikunnan opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisällöt vuosiluokalla 7
	Fyysinen toimintakyky
T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen (L1, L3)	**“Liikutaan yhdessä minäkäsitystä ja osallisuutta vahvistaen, taito- ja soveltaen”** **S1** • Liikuntatunnit tulee olla fyysisesti aktiivisia • Oppilaita tulee kannustaa harjoittelemaan parhaansa yrittäen • Liikuntatunneilla tulee kokeilla erilaisia liikuntamuotoja eri vuodenaikoina. Harjoitellaan ja sovelletaan taitoja eri oppimisympäristöissä sekä tutustutaan Raahen liikuntamahdollisuuksiin • 7.luokalla painotetaan taitojen harjoittamista ja niiden soveltamista • Yksöistunneilla keskitytään oppilaiden sekä ryhmän taitojen (S1-S3) harjoitteluun. • Kaikille Raahen yläkoululaisille pyritään järjestämään mahdollisuus tutustuminen merellisen Raahen liikuntamahdollisuuksiin; purjehdukseen, soutuun, melontaan ja suppaukseen • Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesi- pelastuksen opetusta **A Havaintomotoriset taidot ja kehon hahmottaminen** • Liikunnanopetukseen valitaan havainto- ja ratkaisunteko- taitoja ja niiden soveltamista monipuolisesti kehittäviä turvallisia tehtäviä • Aistitoimintojen herkistämistä varmistetaan tarjoamalla oppilaalle vaihtelevan ympäristön, monipuolisten sisältöjen ja erilaisten välineiden avulla riittävästi näkö-, kuulo-, liike-, tasapaino- ja tuntoaistimuksia. • Opetuksessa täytyy olla riittävästi kehon hahmotusta ja kehon
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja (L1, L3, L4)	
T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa (L3)	
T4 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittely taitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa	

oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa (L3)	tuntemusta harjaannuttavia tehtäviä
	• Esimerkkejä 7. luokille soveltuvista havainto- ja ratkaisuntekotaitoja ja kehon hahmotusta kehittävistä tehtävistä ja sisältöalueista:
	  • alkuverryttelyssä aktiivisia venytyksiä ja kehon kiertoliikkeitä
	  • pallopelit ja harjoitukset, joissa eri aistiärsykkeitä käyttäen sovelletaan sääntöjä
	  • kehonhuolto, tanssi, voimistelu, suunnistus, tanokeharjoitukset

T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta (L3)	

T6 vahvistaa uima- ja vesipelastustaitoja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua ja pelastaa vedestä (L3)	**B Motoriset perustaidot**
	• Motorisia perustaitoja; **tasapaino-, liikkumis- ja välineen- käsittelytaitoja**, harjoitetaan eri liikuntalajien kautta.
	• Taidon oppimisen kannalta on tärkeää harjoituttaa samaa taitoa eri ympäristöissä ja antaa siihen kohdistuvaa palautetta samoista ydinkohdista. (Esim. heittäessä vastakkainen jalka edessä, liike lähtee vartalosta, vartalon kierto, liikkeen virtaus)
	• Motoriset perustaidot jalostuvat kohti lajitaitoja havainto-, ratkaisunteko- ja liikehallintataitojen kautta.
	• Esimerkkejä 7. luokille soveltuvista **tasapaino taitoja** kehittävistä tehtävistä ja sisältöalueista:
	  • luistelu ja jääpelit, hiihto, mäenlasku, telinevoimistelu, parkour, skeittaus
	• Esimerkkejä 7. luokille soveltuvista **liikkumistaitoja** kehittävistä tehtävistä ja sisältöalueista:
	  • yleisurheilu, tanssi, tanokeharjoitukset
	• Esimerkkejä 7. luokille soveltuvista **välineenkäsittelytaito- ja** kehittävistä tehtävistä ja sisältöalueista:
	  • pallopelit, välinevoimistelu, sirkustelu

T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan (L3, L6, L7)	

	C Fyysiset ominaisuudet
	• Oppilaiden fyysisen toimintakyvyn eri osa-alueita: **kestävyyttä, voimaa, nopeuttaja liikkuvuutta** tulee harjoittaa monipuolisesti
	• **Kestävyyden** eri muotoja tulee luontevasti osana erilaisia toimintoja, esimerkiksi
	  • **peruskestävyyttä** pyöräilyssä siirryttäessä liikunta- paikoille, suunnistuksessa, juoksuharjoituksissa, intervalliharjoituksissa, musiikkiliikunnassa, uinnissa
	  • **vauhtikestävyyttä** pallopeleissä
	  • **maksimikestävyyttä** kestävyysjuoksumittauksissa
	  • **nopeuskestävyyttä** hippaleikeissä
	• **Voimaharjoittelussa** kestovoiman harjoittamista tulee painottaa
	  ○ **Kestovoimaa** kehitetään käyttäen oman kehon painoa sekä välineitä, kuten kuminauhat, kuntopallo ja kevyet lisä painot. esim. kuntopiirit, lihaskuntoharjoitteet, telinevoimistelu.
	  ○ **Nopeusvoimaa** harjoitetaan esimerkiksi kuntopallon heitoilla
	  ○ **Maksimivoimaa** esimerkiksi lyhytkestoisilla hyppy- suorituksilla tai telinevoimistelussa.
	• **Nopeuden osa-alueita: reaktionopeus, räjähtävänopeus ja liikkumisnopeus** harjoitetaan eri ympäristöissä esim. perusliikunnassa, palloilussa ja kamppailulajeissa. Nopeusharjoituksiin on hyvä liittää

	havaintomotoristen taitojen harjoittamista, eli eri ärsykkeiden käyttämistä. • **Liikkuvuusharjoitteiden** tulee olla osana jokaista liikunta- tuntia mm. alku- ja loppuverryttelyjen muodossa. Sen lisäksi oppilaita tulee tutustuttaa erilaisiin kehonhuoltomenetelmiin, kuten tehovenyttely, keppijumppa, crossfit, jooga- / pilatestyyppiset kehonhuoltoharjoitukset, rentoutus, hieronta Opettajan tulee ohjata, tukea ja kannustaa oppilasta arvioimaan ja kehittämään omia fyysisisiä ominaisuuksiaan. Tärkeintä on saada oppilas ymmärtämään fyysisen toimintakyvyn merkitys omalle terveydelleen ja hyvinvoinnilleen. Keinoja tähän ovat mm. • Antamalla vinkkejä teknologian hyödyntämisestä osana omaa liikuntaa ja sen arviointia • Käymällä oppilaan kanssa kehityskeskusteluja • Teettämällä itsearviointeja • Antamalla malleja omatoimiseen liikuntaharjoitteluun • Teettämällä fyysistä toimintakykyä mittaavia testejä, joita hyödyntäen oppilas oppii arvioimaan toimintakykyään Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Mo- ve! :n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 8. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia. Mittauksia voi ja • kannattaa harjoitella ja teettää myös 7.-luokalla.
Sosiaalinen toimintakyky	
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen (L2, L3, L6, L7) **T9** ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista (L2, L6, L7)	**S2** Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan ja kehittämään omaa **sosiaalista toimintakykyään**. Sosiaalinen toimintakyky edellyttää, että oppilas ymmärtää rehellisyyden, vastuullisuuden ja oikeudenmukaisuuden merkityksen erilaisissa liikuntatilanteissa. On tärkeää, että opettaja ohjaa oppilaita eettismoraaliseen pohdintaan ja antaa myönteistä palautetta silloin, kun oppilas toimii eettisesti oikein. Oppilaan myönteinen minäkuva vahvistuu, kun hänen annetaan tehdä itseään koskevia valintoja ja päätöksiä. Tällä kannustetaan omatoimisuuteen ja arvostetaan oppilasta yksilönä. Erilaisissa pari- ja ryhmätehtävissä painotetaan palautteen avulla omien tunteiden tiedostamista ja tunnistamista sekä tunteiden avointa ja selkeää ilmaisemista. Peleissä ja kisailuissa tulee luonnollisesti eteen tilanteita, joissa koetaan pettymyksen tunteita. Nämä ovat erinomaisia tilanteita opettaa tunteiden käsittelyä ja säätelyä turvallisessa ympäristössä. Vuorovaikutustaitojen harjoitteleminen liikuntatilanteissa on tärkeää, jotta oppilaat oppivat ottamaan toiset huomioon sekä auttamaan ja avustamaan muita. Tämä kehittää myös neuvottelu- ja päätöksentekotaitoja. Tehtävien myötä opitaan vastuun ottamista yhteisistä asioista ja niiden järjestelyistä sekä säännöistä. Myönteistä yhteisöllisyyttä lisätään ryhmätehtävillä. Liikuntatunneilla on tärkeää ymmärtää erilaisuus rikkautena ja erilaiset oppilaat voimavarana. Kaikkia tulee kohdella tasapuolisesti ja lisätä oppilaiden ymmärrystä erilaisuutta kohtaan

<table>
<tr><th colspan="2">Psyykkinen toimintakyky</th></tr>
<tr><td>T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja (L1, L2, L3)</td><td rowspan="4">S3
Psyykkisen hyvinvoinnin perustana on myönteinen minäkuva. Tätä tuetaan liikunnassa:
• turvallisella, positiivisella ilmapiirillä, jossa jokainen on hyväksytty omana itsenään
• kunkin edellytyksiä vastaavilla tehtävillä
• oppilaan kokemukset uuden oppimisesta, omien tavoitteiden saavuttamisesta ja parhaansa tekemisestä
• oppimiseen, tai työskentelyn edistymiseen liittyvällä palautteella - ei persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin kohdistuvana
• iloa ja virkistystä tuottavat liikuntakokemukset

Erilaisilla tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Yksilöllisten valinta- ja päätöksentekomahdollisuuksien avulla oppilas kokee itsensä tärkeäksi ja merkitykselliseksi. Tämä lisää oppilaiden motivaatiota ja parantaa mielialaa.

Liikunta parantaa aivojen hyvinvointia, se tukee luovuutta mutta myös parantaa yleistä opiskeluvireyttä. Liikkumisen tuottama hormonaalinen mielihyvä tarjoaa vastapainoa tiedollisen puolen kuormitukselle.

Erityisen tärkeää on luoda mittaus- ja testitilanteet myönteistä minäkuvaa tukeviksi. Ilmapiirin tulee olla kannustava, salliva ja paineeton, jotta jokainen oppilas ymmärtää testin merkityksen omalle hyvinvoinnilleen.

Opetuksen yhteydessä annetaan tietoa hyvinvoinnista ja kokemuksia erilaisista tavoista harrastaa liikuntaa, jotta kukin voi löytää itselleen sopivimman tavan rentoutua, kokea iloa ja virkistymistä.</td></tr>
<tr><td>T11huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä (L1, L2)</td></tr>
<tr><td>T12 auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille (L3)</td></tr>
<tr><td>T13 tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia (L1, L3)</td></tr>
</table>

8.luokka

- luokan liikunnan opetuksen tavoitteet ja sisällöt noudattavat 7. luokan opetussuunnitelmaa.
- Taitoharjoittelu painottuu 7. luokkaa enemmän taitojen soveltamiseen.
- Lisäksi 8. luokalla tutustutaan 7. luokkaa enemmän myös uusiin / erilaisiin liikuntamahdollisuuksiin.
- Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move! :n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 8. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.

9.luokka

- luokan liikunnan opetuksen tavoitteet ja sisällöt noudattavat 7. ja 8. luokan opetus- suunnitelmaa painottaen opetuksen entistä enemmän taitojen soveltamiseen sekä uusiin / erilaisiin liikuntamahdollisuuksiin tutustumiseen.
- Opetuksessa pyritään lisäämään oppilaiden vastuunkantamista, omatoimisuutta sekä valintamahdollisuutta 7.-8. luokkiin verrattuna.
- Move! :n mittauksia voi ja kannattaa harjoitella ja teettää myös 9.-luokalla.

LIIKUNTA OPS 7-9 LUOKILLE **”LIIKUTAAN YHDESSÄ MINÄKÄSITYSTÄ JA OSALLISUUTTA VAHVISTAEN, TAITOJA SOVELTAEN”**

<table>
<tr><th colspan="6">LIIKUNNAN TAVOITTEET 7-9 LUOKILLE</th></tr>
<tr><th colspan="3">OPPIA LIIKKUMAAN</th><th></th><th colspan="2">JA LIIKUNNAN AVULLA</th></tr>
<tr><th colspan="3">S1 FYYSINEN TOIMINTAKYKY</th><th></th><th>S2 SOSIAALINEN TOIMINTAKYKY</th><th>S3 PSYYKKINEN TOIMINTAKYKY</th></tr>
<tr><td>MOTORISET PERUSTAIDOT

-monipuolinen perustaitojen soveltaminen</td><td>HAVAINTO-MOTORISET TAIDOT</td><td>FYYSISET OMINAISUUDET

-fyysisten ominaisuuksien harjoittaminen</td><td></td><td>VUOROVAIKUTUS- JA TYÖSKENTELYTAIDOT:

- yhdessä työskentelyn taidot kaikkien kanssa

- oman toiminnan ja tunneilmaisun säätely toiset huomioon ottaen

-toimiminen reilun pelin periaatteiden mukaan

- vastuun ottaminen omasta toiminnasta, yhteisistä asioista ja niiden järjestelyistä sekä säännöistä

-toisten auttaminen, avustaminen ja huomioiminen

-oman sosiaalisen toimintakyvyn arvioiminen ja kehittäminen</td><td>TASAPAINOINEN PSYYKKINEN KEHITYS:

-myönteisen minäkuvan vahvistaminen

-oman muuttuvan kehon hyväksyminen

-myönteisten tunteiden kokeminen, ilo ja virkistys

-pätevyyden vahvistaminen

-vastuu omasta toiminnasta

-itsenäisen työskentelyn taitojen vahvistaminen

-pitkäjänteinen ponnistelu tavoitteiden saavuttamiseksi

-yhteisöllisyys</td></tr>
<tr><td>TASAPAINOTAIDOT

LIIKKUMISTAIDOT

VÄLINEENKÄSITTELYTAIDOT

- Erilaisten liikuntamuotojen kokeileminen

-Kehollinen ilmaisu, rentoutuminen ja esteettisyys</td><td>- kykyä havainnoida itseään ja ympäristöään aistien avulla

-kykyä tehdä liikuntatilanteisiin sopivia ja tarkoituksenmukaisia ratkaisuja</td><td>- Omien fyysisten ominaisuuksien arvioiminen, ylläpitäminen ja kehittäminen

NOPEUS

LIIKKUVUUS KES-

TÄVYYS

VOIMA

-Runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa

- Harjoitteleminen parhaansa yrittäen

-Tutustuminen fyysisten ominaisuuksien harjoittelun periaatteisiin</td><td></td><td colspan="2">OSALLISUUDEN VAHVISTAMINEN:
-oppilaat osallistuvat kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun sekä ottavat vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta</td></tr>
<tr><td colspan="3">TAITOJEN VAHVISTAMINEN, YHDISTÄMINEN JA SOVELTAMINEN MONIPUOLISESTI:
- eri oppimisympäristöissä
- eri välineillä
- eri vuodenaikoina
- monipuolisten liikuntamuotojen ja eri liikuntalajien avulla</td><td></td><td colspan="2">TURVALLINEN JA ASIALLINEN TOIMINTA LIIKUNTATUNNEILLA:
- asianmukainen liikuntavarustus
- henkilökohtaisesta hygieniasta huolehtiminen
- turvallinen liikennekäyttäytyminen</td></tr>
<tr><td colspan="6">LIIKUNNALLINEN ELÄMÄNTAPA
- Tutustutetaan oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin, taitoihin ja toimintatapoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia
- Tuetaan oppilaiden hyvinvointia, kasvua itsenäisyyteen ja osallisuuteen sekä kannustetaan terveyttä edistävään omaehtoiseen liikunnan harrastamiseen
- Opetetaan liikunnallisen elämäntavan ja riittävän fyysisen aktiivisuuden merkityksen ymmärtäminen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille sekä kasvulle ja kehitykselle</td></tr>
</table>

15.4.17.3. LIIKUNNAN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 7-9

Turvalliset ja monipuoliset oppimisympäristöt

Liikkuminen monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä on erinomaista taitoharjoittelua ja palvelee liikunnan tehtävän ja tavoitteiden saavuttamista. Liikunnanopetus toteutetaan opettamalla turvallisesti ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä sisä- ja ulkotiloissa oppilaita osallistaen.

Liikunnan opetuksessa otetaan huomioon vuodenajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla. Raahessa mahdollisuuksien mukaan hyödynnetään ympäröivää luontoa, kuten meri ja metsä ja olemassa olevia liikuntatiloja, kuten jäähalli, uimahalli, pallohalli ja kentät. Tehdään yhteistyötä paikallisesti eri tahojen kesken: liikuntatoimi, urheiluseurat, yhteisöt sekä koulut keskenään. Koulun ulkopuolisille liikunta- paikoille siirtymisessä edistetään turvallista liikennekäyttäytymistä. Liikunnan oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeisistä työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnassa on oppituntien toiminnallisuus.

Vuorovaikutus

Opetuksen yhteydessä korostetaan yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja, kannustavaa vuorovaikutusta ja toisten auttamista sekä henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa.

Sosiaalisuuden opettamista, arjen hallinnan harjoittelua sekä yhteisöön kuulumisen tunnetta opetellaan mm. pitämällä yllä Raahen koulujenvälisten urheilukilpailujen järjestämisen perinnettä. Monipuolisen laji kirjon avulla tarjotaan mahdollisimman monelle oppilaalle mahdollisuus koulun joukkueeseen osallistumista.

Opetustyylit ja työtavat

Opetuksen yhteydessä korostetaan fyysistä aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja. Opetustyylejä tulee säännöllisesti vaihdella ja pyrkiä käyttämään myös oppilaslähtöisiä, oppilaan osallisuutta lisääviä työtapoja (esim. pariohjausta, ongelmanratkaisua tai erilaisten ratkaisujen tuottamista).

Jotta fyysinen aktiivisuus toteutuu, tulee työtavat olla kaikkia oppilaita osallistavia: tekemistä ja toimintaa (seisomisen ja jonottamisen sijaan). Mikäli mittaamista liikuntatunneilla tehdään, se tulee tehdä positiivisessa ja turvallisessa ilmapiirissä ja tehokkaasti niin, että kaikilla oppilailla on koko ajan aktiivista toimintaa. Tulosten avulla tuetaan oppilaan henkilökohtaista kehitystä.

Oppilaiden ryhmittely

Liikunnan opetusryhmät tulee muodostaa siten, että oppitunnit ovat turvallisia ja opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet.

Opettajan tehtävänä on luoda edellytyksiä oppilaiden väliselle yhteistyölle liikuntatunneilla. Opettajan tulee miettiä ryhmien muodostamistavat niin, ettei se aiheuta oppilaiden keskinäistä vertailua. Pienryhmätyöskentely on suositeltavaa, sillä se vastaa oppilaiden perustarpeisiin.

Eriytetyt, yksilölliset ja vaihtelevat haasteet edistävät osaltaan oppilaiden pätevyyden kokemista ja motivaatiota liikuntatunnilla.

Liikuntateknologian hyödyntäminen liikunnanopetuksessa

Liikuntateknologian hyödyntämisellä tuetaan liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamista. Esimerkkejä vuosiluokille 7-9 sopivista teknologian tarjoamista mahdollisuuksista:
Tutkimusten mukaan fyysinen aktiivisuus vähenee voimakkaimmin juuri tässä iässä. Fyysisen toimintakyvyn edistäminen on keskeinen opetustavoite. Kuten vuosiluokilla 3-6, voidaan yläkoulussa tutustua sydän- ja

verenkiertoelimistön toimintaan sykemittarin avulla ja näin palvella yli oppiainerajojen tapahtuvaa integraatiota. Sykkeen ja aktiivisuusmittauksen avulla voidaan opettaa havainnollisesti ja turvallisesti erilaisia fyysisen toimintakyvyn kehittämisen muotoja, jolloin kokemukset eri tavalla kuormittavista liikuntasuorituksista ovat sisäistä motivaatiota lisääviä. Erilaiset liikunnalliset verkko- ja pilvipalvelut osaltaan vahvistaa liikuntamotivaatiota sekä kannustaa oppilaita omaehtoisen liikunnan pariin.

15.4.17.4. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI LIIKUNNASSA VUOSILUOKILLA 7-9

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki

Liikunta poikkeaa muista oppiaineista siinä, että kehollisuus on näkyvästi läsnä oppitunneilla. Oppilaan osaaminen tai osaamattomuus on kaikkien havaittavissa ja arvioitavissa. Ohjauksen ja tuen tärkein ominaispiirre liikunnassa on sosiaalisten ja psyykkisten tekijöiden korostuminen.

Toiminnan tulee antaa kaikille oppilaille mahdollisuus onnistumiseen ja osallistumiseen sekä tukea hyvinvoinnin kannalta riittävää toimintakykyä. Opetuksessa on keskeistä oppilaiden yksilöllisyyden huomioon ottaminen, turvallinen työskentelyilmapiiri sekä organisoinnin ja opetusviestinnän selkeys. Kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri luo pohjan eriyttävälle ja yksilölliset tarpeet huomioivalle opetukselle. Psyykkisesti ja sosiaalisesti turvallisessa ilmapiirissä jokainen oppilas uskaltaa osallistua toimintaan omista lähtökohdistaan ja saa myönteistä palautetta yksilöllisestä edistymisestään.

Vuosiluokkien 7-9 opetuksessa kiinnitetään erityistä huomiota toimintakyvyn tukemiseen ja mieluisan liikuntaharrastuksen ylläpitämiseen tai löytämiseen.

Kolmiportainen tuki liikunnassa

Yleinen tuki:
Liikunnassa oppilasta voidaan tukea muuntelemalla:

- opiskelun laajuutta, syvyyttä ja etenemisnopeutta
- sisältöjä; annetaan eritasoisia tehtäviä
- välineitä; helpotetut välineet, kuten erikokoiset pallot, matalammat esteet
- oppimisympäristöä
- opetusmenetelmiä, työtapoja
- opetusviestintää
- oppilaiden ryhmittelyä
- harjoitteluun käytettävissä olevaa aikaa, matkaa ja nopeutta

Fyysisiä oppimaan oppimisen taitoja tuetaan auttamalla oppilasta kiinnittämään huomiota liikkumisen kannalta oleellisiin asioihin:

- suorituksia sanallistamalla
- ohjausta visualisoimalla
- avustamalla oppilasta käsin tai apuvälineen avulla
- antamalla oppilaalle tiedollista ohjausta

Arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia mahdollisuuksia osaamisen näyttämiseen.

Tukimuotoina liikunnassa voidaan käyttää myös tukiopetusta, osa-aikaista erityisopetusta, samanaikaisopettajaa, koulunkäynnin ohjaajaa ja liikunnallista kerho työtä.

Fyysisten tavoitteiden saavuttamisessa liikunta-aktiivisuus on olennaista. Liikunta-aktiivisuus edistää liikuntataitoja ja taidot vastaavasti aktiivisuutta. Oppilas, jonka tuen tarpeet liikunnassa johtuvat vähäisestä fyysisestä aktiivisuudesta ja heikosta fyysisestä toimintakyvystä, hyötyvät kaikenlaisesta fyysisesti aktiivisesta toiminnasta; (omin lihasvoimin kuljettu koulumatka, fyysisesti aktiiviset välitunnit sekä kaikenlaiseen fyysisesti aktiiviseen toimintaan osallistuminen). Näiden oppilaiden kohdalla yhteistyö kodin kanssa on ensiarvoisen tärkeää.

Tehostettu tuki

Jos oppilaalla on monia tukimuotoja käytössä ja ne ovat pysyviä, mutta yleisopetuksen tavoitteet toteutuvat, hänet siirretään tehostettuun tukeen ja tehdään oppimissuunnitelma liikuntaan.

Erityinen tuki:
Mikäli tukitoimet eivät ole riittäviä ja oppilas ei saavuta yleisopetuksen tavoitteita, hänet siirretään erityisen tuen piiriin ja liikuntaan tehdään hänelle HOJKS.

15.4.17.5. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI LIIKUNNASSA VUOSILUOKILLA 7-9

Oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla tuetaan monipuolisella, kannustavalla ja ohjaavalla palautteella ja arvioinnilla. Ne tukevat oppilaiden myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet sekä kehittymistarpeet ja tuetaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet.

Liikunnan arviointi perustuu fyysisen-, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arvioinnin kohteina ovat oppiminen (tavoitteet 2-6) ja työskentely (tavoitteet 1 ja 7-10), joten fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Move! -mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina. Arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä siten, että oppilailla on mahdollisuus osoittaa parasta osaamistaan. Oppilaita ohjataan itsearviointiin.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut liikunnan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso liikunnan valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen liikunnassa kehittyy kumulatiivisesti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.17.6. LIIKUNNAN ARVOSANAN MUODOSTUMINEN:

- 50% arvosanasta muodostuu oppimisesta, (eli tavoitteiden 2-6 mukaisesta edistymisestä)
- 50% arvosanasta muodostuu työskentelystä liikuntatunnilla (tavoitteet 1 ja 7-10)

Oppiminen (50%): tavoitteet 2-6, jotka pitävät sisällään:

- liikuntataitoja:
  - havaintomotoriikkaa (T2)
  - tasapaino ja liikkumistaitoja (T3)
  - välineenkäsittelytaitoja (T4) monipuolisesti eri ympäristöissä eri vuodenaikoina
  - uima- ja vesipelastustaidot (T6)
- fyysisten ominaisuuksien (voima, nopeus, kestävyys ja liikkuvuus) arviointia, ylläpitoa ja kehittämistä (T5)

Oppilaan osaamisen tason määrittely tavoiteltavissa taidoissa:

- ei osaa lainkaan (4)
- osaa hyvin heikosti (5)
- onnistuu joskus (6)
- onnistuu silloin tällöin (7)
- onnistuu yleensä (8)
- onnistuu melkein aina (9)
- onnistuu aina (10)

(T5): Osaaminen on hyvää eli 8, kun oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta, liikkuvuutta ja kestävyyttä.

Työskentely (50%): tavoitteet 1 sekä 7-10, jotka pitävät sisällään:

- aktiivinen työskentely tunnilla, mm. kokeilemalla erilaisia liikuntamuotoja parhaansa yrittäen (T1)
- turvallinen ja asiallinen toiminta tunneilla (T7)
- rakentava vuorovaikutus ja yhteistyö (T8)
- vastuullinen toiminta tunneilla (T9, T10)

Yhteinen arviointiskaala tavoitteiden mukaiseen edistymiseen:
- edistyy suurimmassa omassa määriteltyjä tavoitteita (8)
- edistyy kaikissa tavoitteissa (9)
- edistyy poikkeuksellisen paljon kaikissa määritellyissä tavoitteissa (10)

Arviointimenetelmiä kannattaa käyttää monipuolisesti:
- päiväkirja, opettajan vihko
- testit ja kuntokortit
- esitykset ja näytökset
- kotitehtävät
- liikuntapäiväkirja
- liikunta / kunto-ohjelma
- itsearviointi (lomake)
- arviointikeskustelut
- poissaolo ja varuste seuranta
- aktiivisuuden seuranta mittarilla

15.4.17.7. LIIKUNNAN PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITEERIT HYVÄLLE OSAAMISELLE (ARVOSANALLE 8) OPPIMÄÄRÄN PÄÄTTYESSÄ

Opetuksen tavoite	**Sisältö-alueet**	**Arvioinnin kohteet oppiaineessa**	**Arvosanan kahdeksan osaaminen**
Fyysinen toimintakyky			
T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan eri- laisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen	S1	Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntamuotoja.
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taito- jaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	S1	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa.
T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	S1	Motoriset perustaidot (tasapaino- ja liikkumistaidot), eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumis- taitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.
T4 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	S1	Motoriset perustaidot (välineenkäsittelytaidot) eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetetuissa liikunta- muodoissa.
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa,	S1	Fyysisten ominaisuuksien arviointi, ylläpito ja	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta,

nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta		kehittäminen	liikkuvuutta ja kestävyyttä.
T6 vahvistaa uima- ja vesipelastustaitoja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua ja pelastaa vedestä	S1	Uima- ja vesi- pelastustaidot	Oppilas osaa uida, pelastautua ja pelastaa vedestä.
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan	S1	Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti liikuntatunneilla.
Sosiaalinen toimintakyky			
T8 Ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen	S2	Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista	S2	Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.
Psyykkinen toimintakyky			
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja	S3	Työskentelytaidot	Oppilas osaa pääsääntöisesti työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T12 auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämän- tavan merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T13 tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopi- via iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

15.4.18. Kotitalous

15.4.18.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Kotitalouden opetuksen tehtävänä on kehittää kodin arjen hallinnan sekä kestävän ja hyvinvointia edistävän elämäntavan edellyttämiä tietoja, taitoja, asenteita ja toimintavalmiuksia. Opetuksessa edistetään kädentaitoja ja luovuutta sekä kykyä tehdä valintoja ja toimia kodin arjessa kestävästi. Opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden kotitaloudelliselle osaamiselle, mikä merkitsee taitoa toimia eri ympäristöissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Opetuksella tuetaan oppilaiden kasvua kodin arjen perusedellytysten ylläpitämisestä huolehtiviksi kuluttajiksi. Kotitalousopetuksessa kehitytään kanssaihmisistä huolta pitäviksi lähimmäisiksi ja kasvetaan perheen, kodin ja yhteiskunnan aktiivisiksi jäseniksi.

Opetus antaa valmiuksia vuorovaikutukseen ja yhdessä elämiseen. Kotitalousopetuksessa luodaan perusta kestävään asumiseen, ruokaosaamiseen ja kuluttajuuteen. Oppilaat saavat käsityksen kodin teknologisoituvasta arjesta, kustannustietoisesta toiminnasta sekä tieto- ja viestintä- teknologian hyödyntämisestä kotitalouden toiminnassa.

Kotitalouden keskeisten sisältöjen ja oppimistehtävien avulla kehitetään oppilaiden suunnittelu-, organisointi-, työskentely- ja voimavarojen hallinnan taitoja. Kotitalouden tehtävänä on vahvistaa valmiuksia pitkäjänteiseen

työskentelyyn, yhdessä toimimiseen ja kriittiseen tiedonhallintaan. Erityistä huomiota kiinnitetään jokaisen oppilaan yhdenvertaiseen ja tasapuoliseen osallisuuteen oppimistilanteissa. Oppiaine kasvattaa toiminnallisuuteen ja yritteliäisyyteen sekä vastuullisuuteen ja taloudellisuuteen.

Oppiaine soveltaa toiminnaksi eri alojen tietoa, ja yhteistyö muiden oppiaineiden kanssa monipuolistaa oppimiskokemuksia. Eheyttävä opetus tukee erilaisten kodin arkeen liittyvien käsitteiden, asioiden tai ilmiöiden keskinäisten yhteyksien ja syy-seuraussuhteiden ymmärtämistä syventäen oppimista. Kotitalouden opetus kattaa laaja-alaisen osaamisen kaikki osa-alueet.

Kotitalousopetus rakennetaan suunnitelmalliseksi oppimista tukevaksi jatkumoksi, jolloin tiedot ja taidot syvenevät vaiheittain kokonaisuuksiksi. Oppilaiden itsenäisyys ja vastuu kasvavat vähitellen, ja opetus ohjaa ongelmanratkaisuun, tiedon ja taidon soveltamiseen ja luovuuteen. Opittua sovelletaan ja syvennetään omassa kodissa ja lähipiirissä kotitehtävien avulla.

Kotitalousopetusta voidaan opetuksen järjestäjän niin päättäessä antaa jo alemmilla vuosiluokilla. Tällöin noudatetaan kotitalouden oppimäärän opetussuunnitelman perusteita oppilaiden iän huomioon ottaen. Opetuksen tavoitteet, keskeiset sisältöalueet ja toteutus määritellään paikallisessa opetussuunnitelmassa opetussuunnitelman perusteita soveltaen.

15.4.18.2. KOTITALOUDEN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

7. luokka

Sisältöjen valinnoissa otetaan huomioon monipuolinen kotitaloudellisen osaamisen ja ajattelun kehittyminen sekä kestävään tulevaisuuteen tähtäävä toiminta. Paikallisia, alueellisia ja globaaleja ajankohtaisia aiheita hyödynnetään ja niitä sovelletaan oppimistehtävien suunnittelussa. Kotitalouden tavoitteisiin liittyvät oppimistehtävät vaihtelevat oppilaiden, oppimisen paikallisten olosuhteiden ja koulun omien painotusten mukaisesti.

Kotitalouden opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 7	**Kotitalouden opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 7**
Käytännön toimintataidot T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa (L1 L3 L6 L7) • Opetellaan tulkitsemaan ruoka- ja leivontaohjeita • Läpileikkaavana toimintatapana kaikessa on taloudellisuus. • Opetellaan tulkitsemaan tärkeimpiä elintarvikkeiden pakkausmerkintöjä. **T2** ohjata oppilasta harjoittelemaan kotitalouden hallinnassa tarvittavia kädentaitoja sekä kannustaa luovuuteen ja estetiikan huomioimiseen (L1 L3 L4 L6 L7) • Opetellaan perusruoan valmistusmenetelmiä ja mahdollisuuksien mukaan harjoitellaan taitoja kotona. • Toteutetaan erilaisia ruokailutilanteita ja huomioidaan vuodenaikaan liittyvät juhlat. • Toimitaan aktiivisesti ja vastuullisesti. • Opitaan tietoja ja taitoja tekemällä ja osallistumalla. **T3** ohjata ja rohkaista oppilasta valitsemaan ja käyttämään hyvinvointia edistävästi ja kestävän kulutuksen mukaisesti materiaaleja, työvälineitä, laitteita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa (L1 L3 L4 L5 L6 L7) • Opetellaan tunnistamaan ja käyttämään keskeisiä työvälineitä • Perusajatuksena on käyttää laadukkaita elin-	**S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri** (T1-T13) Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat ruoanvalmistus- ja leivontataitojen kehittymistä. Aterioiden suunnittelu, toteutus ja erilaiset ruokailutilanteet tähtäävät ruokaan ja syömiseen liittyvien valintojen ja tottumusten pohtimiseen ravitsemussuositusten, ruokaturvallisuuden, ruokaketjun, elintarvikeetuntemuksen, taloudellisuuden, eettisyyden ja ruokaan liittyvän luotettavan tiedon näkökulmasta. Opetussisältöihin kuuluvat ruoka- ja tapakulttuuri osana identiteettiä sekä kodin juhlia. **Keskeiset sisällöt** • Opetellaan perusruoanvalmistusmenetelmiä ja mahdollisuuksien mukaan harjoitellaan taitoja kotona. • Opetellaan tulkitsemaan ruoka- ja leivontaohjeita. • Perusajatuksena on käyttää laadukkaita elintarvikkeita turvallisesti ja huomioida niiden oikea säilytys. • Opetellaan tunnistamaan ja käyttämään keskeisiä työvälineitä.

tarvikkeita turvallisesti ja huomioida niiden oikea säilytys
- Tutustutaan ravitsemussuosituksiin esim. lautasmallin ja ruokapyramidin avulla

T4 ohjata oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana (L1, L3, L6)
- Harjaannutaan pitämään työpiste siistinä koko työskentelyn ajan
- Opitaan huolehtimaan ajankäytöstä ja tasapuolisesta työnjaosta

T5 ohjata ja motivoida oppilasta toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti sekä ohjata kiinnittämään oppilaan huomiota käytettävissä oleviin voimavaroihin (L1, L3, L6, L7)
- Hygienian merkityksestä sekä terveyden että viihtyisyyden kannalta muistutetaan toistuvasti

Turvallisuus huomioidaan kaikissa tilanteissa koko ajan.

Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot

T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelua sekä rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimis- tehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa (L1, L2, L6, L7)
- Harjaannutetaan oppilaita sopimaan työnjaosta ja esim. huomioimaan makumieltymyksiä.

T7 aktivoida oppilasta tunnistamaan arjen rakentumista ja kulttuurisesti monimuotoisia toimintaympäristöjä sekä kotitalouksien perinteitä (L2, L3)
- Harjoitellaan monipuolisesti kodinhoitoon liittyviä tehtäviä

T8 ohjata oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajan- käytöstä (L1-L2, L3-L4, L6-L7)
- Opetellaan sosiaalisia taitoja ja toisten huomioon ottamista käytännössä.
- Osaa suunnitella työnjakoa

T9 kannustaa oppilasta toimimaan hyvien tapojen mukaisesti vuorovaikutustilanteissa sekä pohtimaan oman käytöksen merkitystä ryhmän ja yhteisön toiminnassa (L1-L4, L6-L7)
Hyviä tapoja harjoitellaan eri tilanteissa oppitunnilla koko ajan

Tiedonhallintataidot

T10 kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana (L1-L7)
- Herätellään huomioimaan median vaikutusta valintoihin.
- Vertaillaan hintoja itse tehtyjen ja valmiiden tuotteiden tai palveluiden välillä.
- Opetellaan tulkitsemaan pakkausmerkintöjä ja
- Läpileikkaavana toimintatapana kaikessa on taloudellisuus.
- Toteutetaan erilaisia ruokailutilanteita ja huomioidaan vuodenaikaan liittyvät juhlat.
- Opetellaan tulkitsemaan tärkeimpiä elintarvikkeiden pakkausmerkintöjä.
- Tutustutaan ravitsemussuosituksiin esim. lautasmallin ja ruokapyramidin avulla.

S2 Asuminen ja yhdessä eläminen (T1- T13)
Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat yhdessä elämisen, asumistaitojen ja asumisen ympäristö- ja kustannustietoisuuden kehittymistä. Puhtaanapito samoin kuin tekstiilien ja materiaalien hoito tarkoituksenmukaisine aineineen, laitteineen, välineineen ja työtapoineen tähtäävät arjessa tarvittavien taitojen kehittymiseen. Sisältöjen avulla perehdytään hyviin tapoihin, tasapuoliseen voimavarojen käyttöön ja vastuunottoon perheessä. Sisällöt johdattavat arvioimaan asumiseen ja kotitalouteen liittyviä palveluita.

Keskeiset sisällöt
- Hyviä tapoja harjoitellaan eri ti- lanteissa oppitunneilla koko ajan.
- Opetellaan sosiaalisia taitoja ja toisten huomioon ottamista käytännössä.
- Herätellään oppilaita miettimään hankintojaan esim. vertailuilla ja tiedonhaulla.
- Kodin ja tekstiilien hoitoa opetellaan ja harjoitellaan sekä koulussa että kotona.
- Hygienian merkityksestä sekä terveyden että viihtyisyyden kannalta muistutetaan toistuvasti.
- Turvallisuus huomioidaan kaikissa tilanteissa koko ajan.
- Jätteiden vähentämistä ja lajittelua harjoitellaan päivittäin.

S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa (T1, T3, T5-T7, T9-T13)
Sisällöt valitaan siten, että ne ohjaavat oppilaita asioimaan sekä tuntemaan vastuitaan ja oikeuksiaan valintoja ja sopimuksia tekevinä kuluttajina. Sisällöt johdattavat median- ja teknologian käyttöön arjen työvälineenä ja kannus- tavat pohtimaan vertaisryhmän ja median vaikutusta omiin kulutusvalintoihin. Sisällöt harjaannuttavat vastuulliseen

käyttämään tietoja valintojen perustana. **T11** harjaannuttaa oppilasta lukemaan, tulkitsemaan ja arvioimaan toimintaohjeita sekä merkkejä ja symboleja, jotka käsittelevät kotitaloutta ja lähiympäristöä (L1, L3-L7) Kodin ja tekstiilien hoitoa opetellaan ja harjoitellaan sekä koulussa että kotona. **T12** ohjata oppilasta ongelmanratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä (L1, L3-L7) • Herätellään oppilaita miettimään hankintojaan esim. vertailulla ja tiedonhaulla **T13** ohjata oppilasta kestävään elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristö- ja kustannus- tietoisuuteen osana arjen valintoja. (L1, L3-L7) • Opetellaan päivittäin kuluttajan vastuuta hankintoja tehtäessä huomioiden mm. ympäristö- ja alkuperämerkit. • Taloudellisuutta harjoitellaan kaikessa toiminnassa (esim. veden ja sähkön käyttö, raaka-aineiden käyttäminen) • Jätteiden vähentämistä ja lajittelua harjoitellaan päivittäin Kestävää kehitystä ja kulutuksen ympäristö- vaikutuksia huomioidaan arjessa.	päätöksentekoon ja ajankohtaisen tiedon hankintaan sekä evästävät tunnistamaan kotitalouksien rahankäyttöön liittyviä tilanteita ja ongelmia. **Keskeiset sisällöt** • Kestävää kehitystä ja kulutuksen ympäristövaikutuksia huomioidaan arjessa. • Opetellaan päivittäin kuluttajan vastuuta hankintoja tehtäessä huomioiden mm. ympäristö- ja alkuperämerkit. • Taloudellisuutta harjoitellaan kaikessa toiminnassa (esim. veden ja sähkön käyttö, raaka-aineiden käyttäminen). • Vertaillaan hintoja itse tehtyjen ja valmiiden tuotteiden tai palvelujen välillä. Herätellään huomioimaan median vai- kutusta valintoihin

15.4.18.3. KOTITALOUDEN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKILLA 7-9

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä oppimisympäristön valinnassa on, että se mahdollistaa seuraavat tekijät: vuorovaikutteinen toiminta, yhteisöllinen tiedon rakentaminen ja osaamisen jakaminen, tutkiva ja soveltava opiskelu sekä työskentelyn arviointi. Työn arvostaminen ja loppuun saattaminen, pitkäjänteinen tapa tehdä työtä, kunnioittava ja kiireetön ilmapiiri sekä mahdollisuus oppia myös epäonnistumisista ovat osa turvallisuutta. Opetuksessa hyödynnetään niin luokkayhteisöä, koulutiloja ja kouluympäristöä kuin digitaalisia ympäristöjä ja yhteistyöverkostoja. Oppimistehtävät vahvistavat oppilaiden näkemystä arjen rakentumisesta ja monimuotoisuudesta sekä harjaannuttavat soveltamaan koulussa opiskeltuja asioita omaan perhevaiheeseen. Työtapojen ja menetelmien valinnassa on keskeistä tiedon ja taidon kietoutuminen yhteen ja soveltaminen käytäntöön.

15.4.18.4. OHJAUS, ERIYTTÄMINEN JA TUKI KOTITALOUDESSA VUOSILUOKILLA 7-9

Kotitalouden oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden motivaation, oman toiminnan ohjauksen ja itseohjautuvuuden asteittainen lisääntyminen. Lisäksi olennaista on työskentelyn kehittyminen vuorovaikutteiseksi, pitkäjänteiseksi ja tietoperustaiseksi. Oppimistilanteen ja tietoympäristön selkeä rakenne sekä vaikeus tason mielekkyys korostuvat opetuksen suunnittelussa. Eriyttämisen lähtökohtana ovat oppilaiden osaamistason mukaiset arkipäivän rakentumiseen liittyvät oppimistilanteet ja joustavat opetusjärjestelyt.

Käytännön toimintataitojen tukemisen suunnittelussa korostuu arkipäivän ilmiöiden ja kotitalouden oppimistilanteiden kietoutuminen toisiinsa. Yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen tukemisessa keskitytään sosiaalisten tilanteiden harjoitteluun. Sosiaalisia tilanteita voidaan harjoitella vaihtuvilla työpareilla ja ryhmillä.

Tiedonhallintataitojen kehittymistä tuetaan käyttämällä yksinkertaisia ja selkeitä ohjeita ja kuvia. Opettaja voi havainnollistaa tarpeen mukaan työvaiheita eri tavoin mm. dokumenttikameran, videon tai oman esimerkin avulla. Oppitunnin siirtymävaiheiden tunnistaminen edellyttää runsaasti opettajan ohjausta ja tukea ajanhallinnassa ja oppimistehtävän jäsentelyssä. Kotitalous oppiaineena antaa mahdollisuuden soveltaa koulussa opittuja ja

harjoiteltuja asioita oppilaiden omassa arjessa. Harjoitellaan useita käytännöntöitä myös kotona. Tuntien teemoista annetaan käytännön kotitehtäviä.

Ohjauksella tuetaan oppilaiden kiinnostusta syventää ja laajentaa kotitalouden oppimista sekä luodaan valmiuksia siirtyä perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen ja sen kautta kotitaloudellista asiantuntijuutta edellyttävään työelämään.

15.4.18.5. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI KOTITALOUDESSA VUOSILUOKILLA 7-9

Kotitaloudessa oppimisen arviointi on monimuotoista, ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaat saavat palautetta taidostaan toimia eri asiayhteyksissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Ajattelua tuetaan ohjaamalla oppilaita pohtimaan tapaansa hahmottaa ja käsitellä omaa ympäristöä. Huomiota kiinnitetään myös kotitalouden käsitteiden hahmottamiseen ja sisältöjen omaksumiseen. Opetuksessa huolehditaan siitä, että jokainen oppilas ja hänen huoltajansa ovat tietoisia tavoitteista, arviointiperusteista ja päättöarvioinnin kriteereistä. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kotitalouden oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso kotitalous oppiaineen valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy koko yhteisen kotitalouden opetuksen ajan vahvistuvana ja etenevänä oppimisena. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keski- määrin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.18.6. KOTITALOUDEN PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITEERIT HYVÄLLE OSAAMISELLE (ARVOSANALLE 8) OPPIMÄÄRÄN PÄÄTTYESSÄ

Opetuksen tavoite	**Sisältöalueet**	**Arvioinnin kohteet oppiaineessa**	**Päättöarvioinnin kriteeri osaamiselle arvosanalla kahdeksan**
Käytännön toimintataidot			
T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa	S1, S2	Tavoitteiden asettaminen, työn toteutus, ja oppimaan oppimisen taidot	Oppilas asettaa tavoitteita toiminnalleen ja työskentelee niiden saavuttamiseksi. Oppilas arvioi itse tavoitteiden saavuttamista ja omaa työskentelyään. Oppilas tunnistaa omaa osaamistaan itsearvioinnin, opettajan antaman palautteen ja vertaispalautteen perusteella.
T2 ohjata oppilasta harjoittelemaan koti- talouden hallinnassa tarvittavia kädentaitoja sekä kannustaa luovuuteen ja estetiikan huomioimiseen	S1, S2	Kädentaidot ja estetiikka	Oppilas osaa käyttää tavallisimpia työmenetelmiä ruoan valmistuksessa ja leivonnassa sekä asumiseen liittyvien perustehtävien toteuttamisessa ja ottaa huomioon esteettiset näkökulmat
T3 ohjata ja rohkaista oppilasta valitsemaan ja käyttämään hyvinvointia edistävästi ja kestävän kulutuksen mukaisesti materiaaleja, työvälineitä, laitteita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa	S1, S2, S3	Kuluttajataidot sekä terveyden edistäminen ja teknologian käyttö	Oppilas valitsee ja käyttää taloudellisesti materiaaleja ja teknologiaa kotitalouden toiminnassaan sekä pohtii valintoja terveyden ja kestävyyden kannalta.
T4 ohjata oppilasta suunnittelemaan ajan- käyttöään ja	S1, S2	Ajanhallinta ja järjestyksen	Oppilas osaa toimia annettujen ohjeiden mukaisesti vaiheittain ja järjestystä

työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana		ylläpitäminen	ylläpitäen sekä suunnitella ajankäyttöään sen mukaisesti.
T5 ohjata ja motivoida oppilasta toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti sekä ohjata kiinnittämään oppilaan huomiota käytettävissä oleviin voimavaroihin	S1, S2, S3	Turvallisuus ja voimavarojen kannalta kestävä toiminta	Oppilas työskentelee ohjeiden mukaan hygieenisen ja turvallisen työskentelyn periaatteita noudattaen sekä ajan, kustannusten tai energiankäytön kannalta tarkoituksenmukaisesti. Oppilas pyrkii kiinnittämään huomiota ergonomiaan.
Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot			
T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelua ja rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimis- tehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa	S1, S2, S3	Kuuntelu, keskustelu ja argumentointi	Oppilas pyrkii kuuntelemaan eri näkökulmia ja ilmaisemaan rakentavasti omia näkemyksiään yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.
T7 aktivoida oppilasta tunnistamaan arjen rakentumista ja kulttuurisesti monimuotoisia toimintaympäristöjä sekä kotitalouksien perinteitä	S1, S2, S3	Arjen rakentumisen ja kotitalouksien erilaisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvailla kodin arkirutiineita. Oppilas osaa antaa esimerkkejä erilaisista perherakenteista ja kotitalouksien perinteistä sekä pohtia niiden vaikutusta arjen rutiineihin.
T8 ohjata oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä.	S1, S2	Voimavarojen käyttäminen ja sopimuksen tekeminen	Oppilas osaa työskennellä yksin ja pyrkii toimimaan ryhmässä rakentavasti ja työtehtävistä neuvotellen. Oppilas osaa selittää, mitä tarkoittaa tasapuolinen työnjako sekä pääsee sopimukseen ajankäytöstä ja työtehtävien jakamisesta osallistumalla päätöksentekoon.
T9 kannustaa oppilasta toimimaan hyvien tapojen mukaisesti vuorovaikutustilanteissa sekä pohtimaan oman käytöksen merkitystä ryhmän ja yhteisön toiminnassa	S1, S2, S3		Ei käytetä oppiaineen arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tiedonhallintataidot			
T10 kannustaa oppi- lasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana	S1, S2, S3	Tietojen hankinta ja käyttö	Oppilas osaa etsiä kotitalouden sisältöalueisiin liittyviä tietoja eri tietolähteistä ja pohtia erilaisen tiedon luotettavuutta sekä osaa tulkita pakkausmerkintöjä. Oppilas tuntee ruoka- ja ravintoaineryhmät ja niiden ominaisuuksia.
T11 harjaannuttaa oppilasta lukemaan, tulkitsemaan ja arvioimaan toimintaohjeita sekä merkkejä ja symboleja, jotka käsittelevät kotitaloutta ja lähiympäristöä	S1, S2	Toimintaohjeiden, merkkien ja symbolien käyttö ja jäsentyminen	Oppilas osaa tulkita ja käyttää kotitalouden toimintaohjeita ja osaa nimetä tyypillisiä kotitalouden merkkejä ja symboleja sekä tulkita niitä arjen ilmiöiden yhteydessä.
T12 ohjata oppilasta, ongelmanratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä	S1, S2, S3	Käsitteiden omaksuminen, tietojen ja taitojen soveltaminen, luova ilmaisu sekä	Oppilas pystyy käyttämään kotitalouden käsitteitä, tietojaan ja taitojaan moni-alaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa kotitalouden osaamista sovelletaan eri ympäristöissä Oppilas osaa

		palveluiden tunnistaminen	kuvailla erilaisia kotitalouden palveluita ja pohtia niiden merkitystä ja mahdollisuuksia arkielämässä.
T13 ohjata oppilasta kestävään elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristö- ja kustannustietoisuuteen osana arjen valintoja	S1, S2, S3	Mittaamisen ja laskemisen sekä kierrättämisen soveltaminen omaan toimintaan ja päätöksentekoon	Oppilas osaa huolehtia kodin jätteiden peruslajittelusta ja osaa selittää mittaamisen ja laskemisen sekä ympäristöä säästävän kodin arjen toiminnan yhteydet osana kustannus- ja ympäristötietoista toimintaa.

15.4.19. Oppilaanohjaus

15.4.19.1. OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys sekä oppilaiden, koulun että yhteiskunnan näkökulmasta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo. Oppilaanohjauksella edistetään oppilaiden koulutyön onnistumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaiden kasvua ja kehitystä siten, että oppilaat pystyvät kehittämään opiskeluvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilaita tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Ohjauksen avulla oppilaat oppivat tiedosta- maan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakko- käsityksiään ja tekemään valintansa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toiminta tavat, työn- ja vastuunjako, tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö, työelämään tutustumisen järjestelyt sekä jatko-ohjaus perusopetuksen jälkeisiin opintoihin. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti.

Oppilaanohjaus yhdistää koulua yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeuden- mukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Oppilaanohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaltaan osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Vuosiluokilla 7-9 oppilaanohjauksen tehtävänä on tukea oppilaiden siirtymistä vuosiluokkien 7-9 oppimisympäristöön ja työskentelytapoihin. Vuosiluokkien 7-9 aikana jokaista oppilasta ohjataan edelleen kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja opiskeluvalmiuksiaan. Oppilaita autetaan hahmottamaan valintojen vaikutusta opintoihin ja tulevaisuuteen. Oppilaanohjauksen tehtävänä yhdessä muiden oppiaineiden kanssa on selkeyttää opiskeltavien oppiaineiden merkitystä jatko- opintojen ja työelämätaitojen kannalta sekä laajentaa oppilaiden käsityksiä työelämästä, työtehtävistä, yrittäjyydestä ja tulevaisuuden osaamistarpeista. Päävastuu oppilaanohjauksen toteuttamisesta on opinto-ohjaajalla.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa, opintojen nivelvaiheissa sekä työuran siirtymissä. Oppilaat oppivat käyttämään ja hyödyntämään erilaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita. Ohjauksella vahvistetaan oppilaiden toimijuutta ja oma-aloitteisuutta koulutus- ja uravalintojaan koskevassa päätöksenteossa. Oppilaanohjaus tarjoaa oppilaille tietoa ja tutustumismahdollisuuksia peruskoulun jälkeisiin koulutus- ja opiskeluvaihtoehtoihin yhteistyössä vastaanottavan oppilaitoksen sekä huoltajien kanssa.

Ohjauksen tehtävänä on edistää opintojen loppuun saattamista sekä yhteishaun yhteydessä tehtävän jatko suunnittelun avulla tukea siirtymistä perusopetuksen jälkeisiin opintoihin.

15.4.19.2. OPPILAANOHJAUKSEN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

7.luokka

Oppilaanohjauksen opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 7	Oppilaanohjauksen opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisällöt vuosiluokalla 7
Osallisuus ja aktiivinen toiminta T1 auttaa oppilasta muodostamaan kokonaiskäsitys vuosiluokkien 7-9 toiminta- tavoista ja opiskeluympäristöstä, kehittää oppilaan valmiutta toimia kyseisessä ympäristössä ja erilaisissa ryhmissä sekä tukea oppilasta itsenäiseen toimintaan ja vastuun ottamiseen opiskelustaan ja tekemistään valinnoista. (L3, L7) **Oppimaan oppimisen taidot** T2 kannustaa ja ohjata oppilaita kehittämään opiskelutaitojaan sekä oppimaan oppimisen taitojaan (L1) **Elinikäinen oppiminen** T3 luoda edellytyksiä oppilaan halulle oppia, arvioida osaamistaan, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan, kehittää kykyään tunnistaa oppimiskohteitaan sekä antaa valmiuksia muuttaa tarvittaessa suunnitelmiaan ja toimintamallejaan (L1)	**S1 Oppiminen ja opiskelu:** Keskeisinä sisältöalueina oppilaanohjauksessa ovat kouluyhteisössä toimimisen sekä opiskelutaitojen ja oppimaan oppimisen taitojen harjoittelu yhteis- työssä muiden oppiaineiden kanssa elinikäisen oppimisen ja yhteisöllisyyden näkökulmista. Oppilaat harjoittelevat asettamaan itselleen opiskeluun liittyviä tavoitteita opintojen eri vaiheissa, arvioi- maan itsenäisen toiminnan kehittymistä ja tavoitteiden toteutumista sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan, opintoihin liittyvien valintojen tekemisestä sekä opintojensa etenemisestä. 7.-luokka • omassa ryhmässä ja yläkoulun kouluyhteisössä toimiminen • opiskelutaitojen ja oppimaan oppimisen taitojen harjoittelu • vastuun ottaminen omasta opiskelusta • opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettaminen ja niiden toteutumisen arviointi • opintojen arviointi ja itsearviointi • valinnaisainevalintojen tekeminen
Osallisuus ja aktiivinen toiminta T1 tuetaan oppilasta vastuun ottamiseen opiskelustaan ja tekemistään valinnoista. Elinikäinen oppiminen. (L3, L7) T3 (L1) **Itsetuntemus** T4 ohjata oppilasta tunnistamaan omiin valintoihinsa vaikuttavia tekijöitä sekä suhteuttamaan omaa toimintaansa kykyjensä, edellytystensä ja kiinnostuksensa mukaisesti (L3) **Tavoitteiden asettaminen** T5 ohjata oppilaita asettamaan sekä pitkän että lyhyen aikavälin tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden	**S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu:** Oppilaanohjauksessa käsitellään sisältöalueita, joiden avulla oppilaat laajentavat itsetuntemustaan ja itsearviointitaitojaan, tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaitojaan sekä kehittävät taitojaan ratkaista ongelmia tilanteessa, jossa valmista ratkaisua ei ole annettu. Harjoitettavat taidot koskevat mm. urasuunnittelu- ja urahallintataitoja, motivaatiota sekä yleisiä elämässä tarvittavia taitoja. Analysointivalmiuksia sekä omiin valintoihin vaikut- tavien tekijöiden tunnistamista harjoitetaan. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi arvot ja asenteet, oppilaan taidot sekä sosiaaliset verkostot. 7.-luokka itsetuntemus, itsearviointitaidot, tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaidot • harjoitellaan tunnistamaan omiin valintoihin

toteutumista (L1, L3) **Työelämään suuntautuva oppiminen** T6 edistää oppilaan taitoa tunnistaa opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen kannalta (L6-L7) T7 ohjata oppilasta kehittämään vuoro- vaikutus- ja viestintätaitojaan. (L4-L6)	vaikuttavia tekijöitä
Työelämään suuntautuva oppiminen T6 (L6-L7) T7 (L4-L6)	**S3 Opiskelussa ja työelämässä tarvittavat taidot:** Oppilaanohjauksessa tarjotaan oppilaille mahdollisuuksia harjaannuttaa taitojaan toimijana erilaisissa ympäristöissä. Huomiota kiinnitetään monipuolisten opiskelussa ja työelämässä tarvittavien taitojen sekä monikanavaisten vuorovaikutus- ja viestintätaitojen kehittymiseen. Viestintätaitoihin kuu- luu myös eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuuden arviointi urasuunnittelun kannalta. 7.-luokka • erilaisten opiskelussa tarvittavien taitojen kehittäminen • erilaisissa oppimis- ja toimintaympäristöissä toimiminen
Tavoitteiden asettaminen T5 (L1, L3)	**S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen:** Oppilaiden jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelun taitojen kehittyminen on jatkumo, jota syvennetään oppilaanohjauksen sisällöissä koko perusopetuksen ajan. Oppilaanohjauksessa oppilaat tutustuvat Suomen koulutusjärjestelmän tarjoamiin erilaisiin jatko-opintomahdollisuuksiin ja oppivat etsimään tarkempaa tietoa jatko- opinnoista sekä niihin hakeutumisesta sekä hyödyntämään eri tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita. 7.-luokka • tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaidot

8.luokka

Oppilaanohjauksen tavoitteet vuosiluokalla 8	Oppilaanohjauksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 8
Osallisuus ja aktiivinen toiminta T1 kehittää edelleen oppilaan valmiutta toimia yläkoulun opiskeluympäristössä ja erilaisissa ryhmissä sekä tukea oppilasta itsenäiseen toimintaan ja vastuun ottamiseen opiskelustaan ja tekemistään valinnoista. (L3, L7) **Oppimaan oppimisen taidot** T2 kannustaa ja ohjata oppilaita kehittämään edelleen opiskelutaitojaan sekä oppimaan oppimisen taitojaan (L1) **Elinikäinen oppiminen** T3 vahvistetaan oppilaan halua oppia, arvioida osaamistaan, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja	**S1 Oppiminen ja opiskelu:** Keskeisinä sisältöalueina oppilaanohjauksessa ovat kouluyhteisössä toimimisen sekä opiskelutaitojen ja oppimaan oppimisen taitojen harjoittelu yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa elinikäisen oppimisen ja yhteisöllisyyden näkökulmista. Oppilaat harjoittelevat asettamaan itselleen opiskeluun liittyviä tavoitteita opintojen eri vaiheissa, arvioimaan itsenäisen toiminnan kehittymistä ja tavoitteiden toteutumista sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan, opintoihin liittyvien valintojen tekemisestä sekä opintojensa etenemisestä. **8.-luokka** • opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettaminen ja

vahvuuksiaan, kehittää kykyään tunnistaa oppimiskohteitaan sekä antaa valmiuksia muuttaa tarvittaessa suunnitelmiaan ja toimintamallejaan (L1)	niiden toteutumisen arviointi • vastuun ottaminen omasta opiskelusta
Osallisuus ja aktiivinen toiminta T1 (L3, L7) **Elinikäinen oppiminen** T3 (L1) **Itsetuntemus** T4 ohjata oppilasta tunnistamaan omiin valintoihinsa vaikuttavia tekijöitä sekä suhteuttamaan omaa toimintaansa kykyjensä, edellytystensä ja kiinnostuksensa mukaisesti (L3) **Tavoitteiden asettaminen** T5 ohjata oppilaita asettamaan sekä pitkän että lyhyen aikavälin tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista (L1, L3) **Työelämään suuntautuva oppiminen** T6 auttaa oppilasta ymmärtämään työn merkitys oman elämänsä ja yhteiskunnan kannalta sekä edistää oppilaan taitoa tunnistaa opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen sekä työelämässä ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta (L6-L7) T7 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja sekä itselleen sopivia ammattialoja (L4-L6) **Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa** T9 tutustua erilaisiin tietolähteisiin koulutus- ja ammattialoista sekä ohjata arvioimaan eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta urasuunnittelun näkökulmasta (L4-L6)	**S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu** Oppilaanohjauksessa käsitellään sisältöalueita, joiden avulla oppilaat laajentavat itsetuntemustaan ja itsearviointitaitojaan, tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaitojaan sekä kehittävät taitojaan ratkaista ongelmia tilanteessa, jossa valmista ratkaisua ei ole annettu. Harjoitettavat taidot koskevat mm. urasuunnittelu- ja urahallintataitoja, motivaatiota sekä yleisiä elämässä tarvittavia taitoja. Analysointivalmiuksia sekä omiin valintoihin vaikuttavien tekijöiden tunnistamista harjoitetaan. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi arvot ja asenteet, oppilaan taidot sekä sosiaaliset verkostot. **8.-luokka** • itsetuntemus, itsearviointitaidot, tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaidot • harjoitellaan tunnistamaan omiin valintoihin vaikuttavia tekijöitä
Työelämään suuntautuva oppiminen T6 (L6-L7) T7 (L4-L6) **Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa** T9 (L4-L6)	**S3 Opiskelussa ja työelämässä tarvittavat taidot:** Oppilaanohjauksessa tarjotaan oppilaille mahdollisuuksia harjaannuttaa taitojaan toimijana erilaisissa ympäristöissä. Huomiota kiinnitetään monipuolisten opiskelussa ja työelämässä tarvittavien taitojen sekä monikanavaisten vuorovaikutus- ja viestintätaitojen kehittymiseen. Viestintätaitoihin kuuluu myös eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuuden arviointi urasuunnittelun kannalta. **8.-luokka** • erilaiset itsetuntemusta vahvistavat tehtävät ja

	niiden arviointi • työelämätaitojen (mm. vuorovaikutus- ja viestintätaitojen) harjaannuttaminen TET-jaksojen yhteydessä • erilaisissa oppimis- ja toimintaympäristöissä toimiminen
Työelämään suuntautuva oppiminen T7 (L4-L6) **Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa** T8 antaa oppilaalle ja huoltajalle tietoa Suomen koulutusjärjestelmän pääpiirteistä ja sen mahdollisuuksista, tukea oppilaan taitoa etsiä koulutus- ja työelämätietoa. (L4-L5) **Monikulttuurisuus ja kansainvälisyys** T10 tukea oppilaan taitoja tunnistaa kulttuuritaustansa sekä kykyä toimia kulttuurienvälisissä kohtaamisissa ja yhteistyötilanteissa, opastaa oppilasta hankkimaan ja omaksumaan tietoa opiskelu- ja työskentelymahdollisuuksista monikansallisissa työympäristöissä sekä ulkomailla (L2)	**S4 Työelämään tutustuminen:** Eri elinkeinoihin, työelämään ja ammattialoihin tutustuminen sekä työn hakemisen harjoittelu lisäävät oppilaiden työelämätietoutta. Samalla oppilaat tutustuvat itseään kiinnostaviin aloihin, ammatteihin ja yrittäjyyteen. Työelämätaitoja harjoitellaan erityisesti työelämään tutustumisjaksoilla (TET), joista saatua kokemusta, tietoa ja palautetta hyödynnetään eri oppiaineiden opiskelussa sekä tulevaisuuden suunnitelmia tehtäessä. Huomiota kiinnitetään työelämän tasa-arvokysymyksiin. **8.-luokka** • yhden viikon mittainen TET-jakso • työelämätaidot • tutustutaan elinkeinoihin, yrittäjyyteen ja ammattialoihin • työelämän tasa-arvokysymyksiä
Tavoitteiden asettaminen T5 (L1, L3) **Työelämään suuntautuva oppiminen** T6 (L6-L7) **Työelämään suuntautuva oppiminen** T7 (L4-L6) **Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa** T8 (L4-L5) T9 (L4-L6)	**S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen:** Oppilaiden jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelun taitojen kehittyminen on jatkumo, jota syvennetään oppilaanohjauksen sisällöissä koko perusopetuksen ajan. Oppilaanohjauksessa oppilaat tutustuvat Suomen koulutusjärjestelmän tarjoamiin erilaisiin jatko-opintomahdollisuuksiin ja oppivat etsimään tarkempaa tietoa jatko-opinnoista sekä niihin hakeutumisesta sekä hyödyntämään eri tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita. **8.-luokka** • Suomen koulutusjärjestelmä ja ammattialat

9.luokka

Oppilaanohjauksen tavoitteet vuosiluokalla 9	Oppilaanohjauksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 9
Osallisuus ja aktiivinen toiminta T1 kehittää edelleen oppilaan valmiutta toimia yläkoulun opiskeluympäristössä ja erilaisissa ryhmissä sekä tukea oppilasta itsenäiseen toimintaan ja vastuun ottamiseen opiskelustaan ja tekemistään valinnoista. (L3, L7) **Oppimaan oppimisen taidot** T2 kannustaa ja ohjata oppilaita kehittämään edelleen opiskelutaitojaan sekä oppimaan oppimisen taitojaan (L1) **Elinikäinen oppiminen**	**S1 Oppiminen ja opiskelu:** Keskeisinä sisältöalueina oppilaanohjauksessa ovat kouluyhteisössä toimimisen sekä opiskelutaitojen ja oppimaan oppimisen taitojen harjoittelu yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa elinikäisen oppimisen ja yhteisöllisyyden näkökulmista. Oppilaat harjoittelevat asettamaan itselleen opiskeluun liittyviä tavoitteita opintojen eri vaiheissa, arvioimaan itsenäisen toiminnan kehittymistä ja tavoitteiden toteutumista sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan, opintoihin liittyvien valintojen tekemisestä sekä opintojensa etenemisestä.

T3 vahvistetaan oppilaan halua oppia, arvioida osaamistaan, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan, kehittää kykyään tunnistaa oppimiskohteitaan sekä antaa valmiuksia muuttaa tarvittaessa suunnitelmiaan ja toimintamallejaan(L1)	**9.-luokka** • opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettaminen ja niiden toteutumisen arviointi erityisesti jatko-opintoihin hakeutumisen yhteydessä • vastuun ottaminen omasta opiskelusta • päättöarviointi ja sen merkitys jatko- opintojen kannalta
Osallisuus ja aktiivinen toiminta T1 (L3, L7) **Elinikäinen oppiminen** T3 (L1) **Itsetuntemus** T4 ohjata oppilasta tunnistamaan omiin valintoihinsa vaikuttavia tekijöitä sekä suhteuttamaan omaa toimintaansa kykyjensä, edellytystensä ja kiinnostuksensa mukaisesti(L3) **Tavoitteiden asettaminen** T5 ohjata oppilaita asettamaan sekä pitkän että lyhyen aikavälin tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista (L1, L3) **Työelämään suuntautuva oppiminen** T6 auttaa oppilasta ymmärtämään työn merkitys oman elämänsä ja yhteiskunnan kannalta sekä vahvistaa oppilaan taitoa tunnistaa opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen sekä työelämässä ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta(L6-L7) T7 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja sekä itselleen sopivia ammattialoja ja vahvistamaan valmiuksia hakea tietoa jatko-opintovalmiuksista. (L4-L6) **Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa** T9 ohjata oppilasta käyttämään moni- kanavaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja sekä arvioimaan eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta urasuunnittelun näkökulmasta (L4-L6)	**S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu** Oppilaanohjauksessa käsitellään sisältöalueita, joiden avulla oppilaat laajentavat itsetuntemustaan ja itsearviointitaitojaan, tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaitojaan sekä kehittävät taitojaan ratkaista ongelmia tilanteessa, jossa valmista ratkaisua ei ole annettu. Harjoitettavat taidot koskevat mm. urasuunnittelu- ja urahallintataitoja, motivaatiota sekä yleisiä elämässä tarvittavia taitoja. Analysointivalmiuksia sekä omiin valintoihin vaikuttavien tekijöiden tunnistamista harjoitetaan. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi arvot ja asenteet, oppilaan taidot sekä sosiaaliset verkostot. **9.-luokka** • itsetuntemus, itsearviointitaidot, tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaidot • harjoitellaan tunnistamaan omiin valintoihin vaikuttavia tekijöitä
Työelämään suuntautuva oppiminen T6 (L6-L7) T7 (L4-L6) **Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa** T8	**S3 Opiskelussa ja työelämässä tarvittavat taidot:** Oppilaanohjauksessa tarjotaan oppilaille mahdollisuuksia harjaannuttaa taitojaan toimijana erilaisissa ympäristöissä. Huomiota kiinnitetään monipuolisten opiskelussa ja työelämässä tarvittavien taitojen sekä monikanavaisten vuorovaikutus- ja viestintätaitojen

T9 (L4-L6)	kehittymiseen. Viestintätaitoihin kuuluu myös eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuuden arviointi urasuunnittelun kannalta. **9.-luokka** • erilaiset itsetuntemusta vahvistavat tehtävät ja niiden arviointi • työelämä- ja työnhakutaitojen harjaannuttaminen • erilaisissa oppimis- ja toimintaympäristöissä toimiminen • erilaisten tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden tuottaman tiedon arviointi oman ura- suunnittelun näkökulmasta • koulutusmarkkinoinnin arviointi
Työelämään suuntautuva oppiminen T7 (L4-L6) **Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa** T8 syvennetään oppilaiden ja huoltajien tietämystä Suomen koulutusjärjestelmän pääpiirteistä ja sen mahdollisuuksista, tukea oppilaan taitoa etsiä koulutus- ja työelämätietoa sekä Suomesta että ulkomailta(L4-L5) **Monikulttuurisuus ja kansainvälisyys** T10 tukea oppilaan taitoja tunnistaa kulttuuritaustansa sekä kykyä toimia kulttuurienvälisissä kohtaamisissa ja yhteistyötilanteissa, opastaa oppilasta hankkimaan ja omaksumaan tietoa opiskelu- ja työskentelymahdollisuuksista monikansallisissa työympäristöissä sekä ulkomailla (L2)	**S4 Työelämään tutustuminen:** Eri elinkeinoihin, työelämään ja ammattialoihin tutustuminen sekä työn hakemisen harjoittelu lisäävät oppilaiden työelämätietoutta. Samalla oppilaat tutustuvat itseään kiinnostaviin aloihin, ammatteihin ja yrittäjyyteen. Työelämätaitoja harjoitellaan erityisesti työelämään tutustumisjaksoilla (TET), joista saatua kokemusta, tietoa ja palautetta hyödynnetään eri oppiaineiden opiskelussa sekä tulevaisuuden suunnitelmia tehtäessä. Huomiota kiinnitetään työelämän tasa-arvokysymyksiin. 9.-luokka • yhden viikon mittainen TET-jakso syyslukukauden aikana • työelämätaidot • tutustutaan itseä kiinnostaviin ammattialoihin • työnhakemisen harjoittelu • tutustutaan työskentelymahdollisuuksiin ulkomailla • tutustutaan yrittäjyyteen
Tavoitteiden asettaminen T5 ohjata oppilaita asettamaan sekä pitkän että lyhyen aikavälin tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista **Työelämään suuntautuva oppiminen** T6 auttaa oppilasta ymmärtämään työn merkitys oman elämänsä ja yhteiskunnan kannalta sekä edistää oppilaan taitoa tunnistaa opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen sekä työelämässä ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta T7 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja sekä itselleen	**S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen:** Oppilaiden jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelun taitojen kehittyminen on jatkumo, jota syvennetään oppilaanohjauksen sisällöissä koko perusopetuksen ajan. Oppilaanohjauksessa oppilaat tutustuvat Suomen koulutusjärjestelmän tarjoamiin erilaisiin jatko-opintomahdollisuuksiin ja oppivat etsimään tarkempaa tietoa jatko-opinnoista sekä niihin hakeutumisesta sekä hyödyntämään eri tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita. **9.-luokka** • Suomen koulutusjärjestelmän tarjoamat koulutusmahdollisuudet • tiedon etsintä jatko-opinnoista ja niihin hakeutumisesta

sopivia ammattialoja ja vahvistamaan valmiuksia hakea tietoa vaadittavan osaamisen hankkimisesta perusopetuksen jälkeen **Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa** T8 syventää oppilaan ja huoltajan tietoa Suomen koulutusjärjestelmästä ja sen mahdollisuuksista, tukea oppilaan taitoa etsiä koulutus- ja työelämätietoa sekä Suomesta että ulkomailta T9 tutustua erilaisiin tietolähteisiin koulutus- ja ammattialoista sekä ohjata arvioimaan eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta urasuunnittelun näkökulmasta **Monikulttuurisuus ja kansainvälisyys** T10 tukea oppilaan taitoja tunnistaa kulttuuritaustansa sekä kykyä toimia kulttuurienvälisissä kohtaamisissa ja yhteistyötilanteissa, opastaa oppilasta hankkimaan ja omaksumaan tietoa opiskelu- ja työskentelymahdollisuuksista monikansallisissa työympäristöissä sekä ulkomailla	• oma jatko-opintosuunnitelma • jatko-opintoihin hakeutuminen ja valintaperusteet tutustutaan ja opetellaan hyödyntämään eri tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita

15.4.19.3. OPPILAANOHJAUKSEN OPPIMISYMPÄRISTÖIHIN JA TYÖTAPOIHIN LIITTYVÄT TAVOITTEET VUOSILUOKALLA 7-9

Oppilaanohjauksen työtapoja käytetään monipuolisesti oppilaiden yksilölliset sekä ryhmäkohtaiset tarpeet ja valmiudet huomioiden. Ohjausmuotoina ovat yksilöllisiin kysymyksiin syventyvä henkilökohtainen ohjaus, pienryhmäohjaus ja luokkamuotoinen ohjaus. Ryhmiä muodostetaan joustavasti ohjauksen sisältö ja vertaistuen mahdollisuudet huomioiden. Henkilökohtaisessa ohjauksessa oppilaalla on mahdollisuus keskustella opintoihinsa, koulutus- ja ammatinvalintoihinsa sekä elämäntilanteeseensa liittyvistä kysymyksistä. Pienryhmäohjauksessa oppilas oppii ryhmässä käsittelemään kaikille yhteisiä tai kunkin ryhmään osallistuvan oppilaan henkilökohtaisia, muiden oppilaiden kanssa jaettavissa olevia ohjauksellisia kysymyksiä. Ohjauksen jatkumo turvataan tarjoamalla oppilaanohjausta kaikilla luokka tasoilla. Huoltajalle järjestetään tarvittaessa tilaisuuksia neuvotella oppilaan opiskeluun ja valintoihin liittyvistä kysymyksistä opettajan, opinto-ohjaajan, oppilaan ja huoltajan yhteisissä tapaamisissa.

Oppimisympäristöinä hyödynnetään koulun ja verkkoympäristöjen rinnalla lähiympäristöä ja työelämää. Oppilaalle tulee järjestää perusopetuksen 7-9 vuosiluokkien aikana työelämään tutustumisjaksoja (TET) koulutus- ja ammatinvalintojensa perustaksi ja työn arvostuksen lisäämiseksi. Oppilaan tulee voida hankkia omakohtaisia kokemuksia työelämästä ja ammateista aidossa työympäristössä. Työelämään tutustumisen yhteydessä oppilaalle tulee järjestää mahdollisuus arvioida hankkimiaan tietoja ja kokemuksia. Työelämään tutustumista toteutetaan yhdessä muiden oppiaineiden kanssa hyödyntäen niiden oppisisältöjä ja työtapoja.

15.4.19.4. OHJAUS, TEHOSTETTU HENKILÖKOHTAINEN OPPILAANOHJAUS JA TUKEA TARVITSEVAN OHJAUS OPPILAANOHJAUKSESSA VUOSILUOKILLA 7-9

Oppilaanohjauksessa huomioidaan jokaisen oppilaan yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet. Ohjausta eriytetään ottamalla huomioon oppilaiden henkilökohtaiset tavoitteet, kokemukset, harrastukset, kiinnostuksen kohteet, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Keskeistä on eri toimijoiden yhteistyö erityisesti opiskeluun kuuluvien siirtymä- ja nivelvaiheiden ohjauksessa. Jatko-opintoihin liittyvä ohjaus aloitetaan riittävän varhain. Monialaista yhteistyötä tehdään erityisesti myös tehostettua henkilökohtaista ohjausta ja tukea tarvitsevien oppilaiden sekä erityisestä syystä koulutuksen ulkopuolelle jäämässä olevien nuorten opintojen jatkumisen turvaamisessa.

Oppilaalla, joka tarvitsee perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää tukea, on oikeus saada oppilaanohjauksen lisäksi tarpeidensa mukaista tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta vuosiluokilla 8 ja 9[182]. Tehostetussa henkilökohtaisessa oppilaanohjauksessa painopisteenä on oppilaan jatko-opintovalmiuksien kehittäminen sekä ohjaaminen oppilaalle sopiviin jatko-opintoihin. Tavoitteena on, että jokaiselle oppilaalle löytyy jatko-opiskelupaikka, jossa oppilas jatkaa oppivelvollisuuden suorittamista perusopetuksen jälkeen.

Oppilas jatkaa perusopetuksen jälkeen[183] toisen asteen tutkinnon suorittamiseen, toiselle asteelle valmentavaan koulutukseen tai muuhun oppivelvollisuuslaissa[184] määriteltyyn koulutukseen. Tehostetun henkilökohtaisen oppilaanohjauksen tarpeen arvioi ensisijaisesti oppilaanohjaaja oppilaanohjauksen sisältöjen ja tavoitteiden näkökulmasta.
Tehostetussa henkilökohtaisessa oppilaanohjauksessa oppilaalle annetaan henkilökohtaista ja muuta oppilaanohjausta sekä laaditaan henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma[185]. Henkilökohtaiseen jatko-opintosuunnitelmaan kirjataan oppilaan vahvuuksia sekä tavoitteita siirtymisestä perusopetuksen jälkeisiin opintoihin. Näitä vahvistetaan suunnitelmallisesti oppilaan yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet huomioiden.

Oppimisen ja koulunkäynnin tukea tarvitsevan oppilaan kohdalla jatko-opintoihin liittyvä ohjaus aloitetaan riittävän varhain. Jatko-opintoja suunnitellaan yhteistyössä oppilaan, hänen huoltajansa, sekä tarvittaessa vastaanottavan oppilaitoksen ja peruskoulun edustajien kesken. Suunnittelussa otetaan huomioon oppilaan yksilölliset taipumukset, oppimisen ja opiskelun tuen tarve ja koulutuksen mahdollistamat työllistymisnäkymät. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tarjotaan mahdollisuuksia tutustua oppilaalle soveltuviin perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintomahdollisuuksiin. Oppilaalle ja huoltajalle annetaan riittävästi tietoa oppimisen ja opiskelun tuen jatkumisen mahdollisuuksista perusopetuksen jälkeisissä opinnoissa sekä tarvittaessa muista tukimuodoista.

15.4.19.5. OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI OPPILAANOHJAUKSESSA VUOSILUOKILLA 7-9

Oppilaanohjauksesta ei anneta arvosanaa kuten muista oppiaineista. Oppilaanohjauksessa arviointi perustuu oppilaiden itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä.

Oppilaat pohtivat yhdessä opettajan kanssa ja oppivat arvioimaan valmiuksiaan, osaamistaan ja taitojaan, toimintakykyään, toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuentarpeensa määrää ja laatua sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan. Oppilaita ohjataan tunnistamaan arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin. He harjaantuvat arvioimaan tiedonhankinta-, tieto- ja viestintätekniikan taitojaan koulutus- ja työelämätiedon hankkimisessa. Oppilaita kannustetaan kiinnittämään huomiota myös taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Oppilaita ohjataan tiedostamaan eri- laisten itsearviointimenetelmien ja -välineiden taustat sekä tunnistamaan niiden käyttömahdollisuuksia omassa urasuunnittelussaan. Opettajan tuella oppilaat oppivat löytämään tuki- ja ohjauspalveluita tarjoavat tahot koulussa ja yhteiskunnassa sekä kehittävät taitoaan hakea tarvitsemiaan palveluita.

---

[182] Perusopetuslaki 1216/2020 11 a §
[183] Oppivelvollisuuslaki 1214/2020 10 §
[184] Oppivelvollisuuslaki 1214/2020 4 § ja 5 §
[185] Perusopetuslaki 1216/2020 11 a §

16. Liitteet

Liite 1 Perusopetuksen tuntijako

Liite 2 Raahen kaupungin perusopetuksen tuntijako

Liite 3 Kirjainmallit, numerot ja matemaattiset merkit

Liite 4 Perusopetuksen lukuvuositodistukset ja niiden liitteet

Liite 5 Kasvatuskeskustelu käytännöt

Liite 6 Käyttäytymisen kriteerit vuosiluokilla 3 - 9

Liite 7 Käytöksen portaat

Liite 8 Poissaoloihin puuttuminen

Liite 9 Kurinpitokäytännöt Raahen opetustoimessa

Liite 10 Oppilaan tarkastus ja kiellettyjen tavaroiden poisotto

Liite 11 Raahen yläkoulujen ohjaussuunnitelma